

MÂNTUIREA PĂCĂTOȘILOR

MÂNTUIREA PĂCĂTOȘILOR

Carte de suflet folositoare scrisă în grecește de monahul
Agapie Criteanul care a pustnicit în
Sfântul Munte al Athosului

TĂLMĂCITĂ

În românește și dată pentru prima oară la tipar
în anul 1893, cu binecuvântarea și aprobarea Sf. Sinod
al Bisericii Autocefale Ortodoxe Române

CĂTRE EVLAVIOȘII CREȘTINI

Această carte folositoare de suflet numită „Mântuirea Păcătoșilor”, a fost scrisă în limba grecească, pe la începutul secolului al XVIII-lea de marele dascăl, monahul Agapie Criteanul, care a viețuit în Sfântul Munte Athos și a lăsat și alte scrieri de mare însemnătate.

În anul 1868, părinții din sfânta noastră mănăstire „Prodrumul”, din Sf. Munte, simțind lipsa unei asemenea cărți de mare folos sufletească, au îndemnat pe răposatul în Domnul, confrate în mănăstire, monahul Chiril Lambrino, bun cunosător al limbii grecești, s-o traducă în românește, atât pentru folosul fraților, cât și al românilor de pretutindeni, care în acel timp veneau în număr mare să viziteze mănăstirea „Prodrumul” și Sfântul Munte.

Evlaviosul nostru frate, a tradus-o chiar în acel an, cu binecuvântarea adormitului întru fericire, părintele Nifon, primul stareț și ctitor al mănăstirii. Din cauza lipsurilor materiale, manuscrisul a rămas netipărit până în 1893, când au venit în Sfântul Munte mai mulți închinători ploieșteni. Atunci s-a pus la cale tipărirea primei ediții, la care a contribuit mult osârdia unor credincioși ploieșteni, în zilele stăreției ieromonahului Ghedeon.

În anul 1911, s-a tipărit din nou, cu ajutorul lui Dumnezeu și cu binecuvântarea părintelui arhimandrit Antipa Dinescu, în acel timp stareț al mănăstirii și cu hotărârea soborului, ajutat fiind și de piosul creștin Tudorache Georgescu din comuna Mierlești, județul Argeș, care a contribuit cu o însemnată sumă de bani.

Epuizându-se și a doua ediție, încă de acum 20 de ani, și cum carte ne este cerută de mulți evlavioși creștini, am hotărât

a o tipări în a treia ediție, însă revăzută și îndreptată cu îngrijire, după o carte grecească tipărită la Veneția în anul 1805, care și ea a fost îndreptată de multe greșeli pe care le aveau primele ediții, după cum este arătat în prefața ei.

Socotim că prin aceasta ne împlinim o mică datorie ce o avem către aproapele nostru, ajutându-l astfel să pășească pe calea mântuirii.

Tipărirea acestei ediții se datorește în mare parte evlaviosului creștin Gheorghe Penciu din comuna Jilava, jud. Ilfov, care de curând a trecut din viața aceasta spre Domnul.

Dacă primele ediții au câștigat multe suflete pentru domnul, nădăduim că și această ediție, îndreptată și cu multă îngrijire tipărită, să le fie celor care năzuiesc spre Domnul, călăuză pe căile desăvârșitei vieți.

Milostivul Părinte ceresc să răsplătească cu fericirea Sa pe darnicul creștin Gheorghe Penciu pentru râvna la cele dumnezeiești; iar pe doamna Petra s-o învrednicească de aceleași fericiri, când o va chema la viața cerească. Sufletele lor vor străluci frumos între mii de suflete, care se vor folosi spre mântuire de această carte.

Binecuvântați să fie cei ce vor preamări numele Domnului în inimile lor, folosindu-se de învățăturile acestei minunate cărți!

Noi, vom avea mângâierea de a fi arătat calea sigură pe care se poate merge către Dumnezeu, prin adevăr și virtute.

1939, Octombrie

Protosinghel, **SIMEON CIOMANDRA**

Împuternicit al mănăstirii „Prodromul” din
Sfântul Munte al Athosului și stareț al
Schitului Darvari din București

**PREA SLĂVITEI, PURUREA FECIOAREI
DE DUMNEZEU NĂSCĂTOARE
ȘI STĂPÂNEI A TOATĂ ZIDIREA**

Dascălii și tâlcuitorii, precum și alcătuitoarii de cărți, când dau vreo carte la lumină au obiceiul a o aduce ca un dar mai marilor cetăților și boierilor de bun neam, ca de mărirea și strălucirea lor cartea vestindu-se, să se facă cunoscută, lăudându-se în toate orașele și satele, lucru care mi se pare a fi o mândrie goală și slavă deșartă. Iar eu, robul lui Dumnezeu, cu toată evlavia, smerenia și cucernicia, aduc și închin această carte, Ție Prea preaslăvită Stăpână, întru Tine nădăjduindu-mă, că Tu ești cu adevărat mântuirea păcătoșilor și de obște a tuturor credincioșilor. Și după cuvîntă Ți se aduce această carte, asemenea numelui Tău, căci Tu ești limanul celor învi-forați și a multor boli sufletești și trupești, doctor osârduitor și fără de plată: – și pe toți care aleargă la Tine cu credință, în dar îi vindecă prin milostivirea Ta. Drept aceea, eu mă rog Ție și cad la bunătatea Ta, roagă-Te Celui bogat întru daruri și prea milostiv Fiului și Dumnezeului Tău, ca să verse asupra acestei cărți, darul prea sfântului și săvârșitorului său Duh ca toți citind-o, să se folosească; – și luminându-și sufletele, să se pocăiască în destul pentru păcatele lor. Încă mă mai rog cu lacrimi milostivirii Tale, ca să-mi dai iertarea păcatelor mele trecute, și să mă păzești în viitor de săgețile vrăjmașilor, ca să nu mai mâniez pe Stăpânul și Izbăvitorul meu, prin păcat de moarte. Milostivește-Te spre mine netrebnicul robul Tău și împlinește-mi această cerere de suflet mântuitoare: ca izbăvindu-mă de muncile nesfârșite ale iadului și de matca focului nestins, să laud și să slăvesc pe Prea Sfânta Treime cea nedespărțită și de o Fîință, și pe Tine împărăteasa cea prea

slăvită și mai cinstită decât toată zidirea, acum, și pururea și în vecii vecilor, Amin.

AUTORUL

AGAPIE CĂTRE CITITORI

De ai stăpâni toată lumea, o, omule, ca marele împărat Alexandru Macedon, și de ai avea minte și înțelepciune mai multă decât a lui Solomon și putere și vitejie mai multă decât Samson și Hercule; dacă ai fi bogat mai mult decât Midas și Priam și mai frumos decât Narcis, – și pe scurt, de ai covârși pe toți oamenii în trupeștile daruri, iar ticălosul tău suflet se va munci, ce folos vei avea? Sau ce vei lua în cealaltă lume pentru vredniciile mai sus zise? Mai nimic. Ci gol, precum te-ai născut din pământ, iarăși într-însul te vei întoarce. Și vei fi în mare nedormire când această bogăție pe care o ai aici și tot ce ai dobândit ți se va părea acolo ca un vis în care văzându-te noaptea, că ești într-un loc frumos și cu totul veselitor, dobândind toate bunătățile, iar dimineața te vei afla înșelat.

Așa cu adevărat, cât te afli în noaptea acestei întunecate vieți, ți se pare că dobândești nenorocita fericire și amara dulceață a viselor înșelătoare, și a amăgitoarelor năluciri lumești. Dar când vei muri și te vei lumina cu ochii cei gânditori, atunci vei cunoaște adevărul și te vei tângui fără de nici un folos, – pentru că ai dorit mai mult această viață vremelnică și mincinoasă, și pentru dânsa te-ai lipsit de fericirea cea veșnică. Deci, de nu primești nici un folos din toate aceste lucruri, pentru ce te ostenești și te trudești în zadar? Cere așadar cu sânguință și dorește mântuirea sufletului tău, care este mult mai folositor decât dacă vei dobândi lumea toată, precum a zis Domnul: „Ce folosi-va omul, dacă va dobândi toată lumea și va păgubi sufletul său?” Fă așadar în toate chipurile, ca să supui pe cel mai rău celui mai bun, adică trupul să facă voile sufletului, ca un rob stăpânului său. Mulți sunt cei ce doresc să dobândească acele cerești bunătăți, însă se lenevesc și se

tem să umble pe calea cea necăjită care aduce pe cei ce călătoresc pe dânsa, la nemurire, și nu reușesc, neavând pe cineva să-i povățuiască. Precum oricine vrea ca să învețe vreun meșteșug însemnat sau vreo aleasă știință, nu poate s-o înțeleagă până ce nu va avea vreun povățuitor sau învățător, pentru aceasta eu păcătosul și nevrednicul chipului monahicesc, am cules cu ajutorul lui Dumnezeu din mai multe cuvinte ale dascălilor noștri, și am alcătuit această carte, mică la vedere, însă prea mare întru cuprinderea materiei, în care fiecare păcătos să vadă greutatea păcatului, bunătățile de care se lipsește pentru dânsul, paguba cea mare care i se pricinuieste și chipul tămăduirii lui, ce să facă să se izbăvească de moartea cea suflătească. Și pentru aceasta, vom numi această carte: „Mântuirea păcătoșilor”. Și cu cuviință nădăjduiesc la prea milostivul Dumnezeu, să se povățuiască mulți printr-însa la pocăință și să se mântuiască. Fiindcă am ales din locuri ale Sfintei Scripturi și din livezile cele gândite, cuvintele cele mai dulci și cele mai frumoase pe care le-am putut afla, precum face albina care culegând mierea din tot felul de flori, îndulcește inimile celor ce se împărtășesc din dânsa.

Și am despărțit cartea în două părți, scriind în partea întâi, toate fărădelegile, una câte una deosebit, cu tâlcuiri în parte și pilde prea frumoase, ca să citească fiecare greșeala ce a făcut și să afle chipul vindecării ei. Încă scriem și pentru necazuri, cât folosesc celor ce le au, și alte deosebite mângâieri atât de cuviincioase și adevărate, încât să rabde fiecare orice necaz văzând folosul cel mult de care se învrednicește. Apoi, am scris șase cuvinte pentru defăimarea lumii și a tuturor lucrurilor celor vremelnice, adică: bogăția, cinstea și toate petrecerile cele trupești. Iar în partea a doua scriem pentru

Mărturisire și sfătuire pentru sfințita Împărtășire, și sfătuiri și pilde minunate și înfricoșătoare. Apoi, la sfârșitul părții a doua, am scris cinci cuvinte foarte folositoare de suflet, pentru cele mai de pe urmă ale omului, adică:

- 1. Pentru moartea cea neașteptată.*
- 2. Pentru ziua cea înfricoșătoare a Judecății.*
- 3. Pentru negrăita slavă a Raiului.*
- 4. Pentru cumplitele munci ale Iadului celui fără de sfârșit, și*
- 5. Pentru pocăință.*

Acestea toate sunt scrise cu atâta evlavie și sânguință încât pricinuieste cititorilor și ascultătorilor multă umilință și mare folos. Cu neputință este așadar, ca citind cineva această carte și mai ales capitolul 21 din partea a doua, să nu se pocăiască pentru păcatele sale.

Care păcătos, auzind atâtea pagube ce-i pricinuieste păcatul, și să nu înceteze din răutatea lui, și să nu se pocăiască? Cine, văzând atâtea laude pentru cei ce suferă necazuri, și să nu mulțumească lui Dumnezeu, și să ierte pe cei ce-l asupresc și-l necăjesc pe dânsul? Care din cei trupești și iubitori de lume, cunoscând atâtea înșelăciuni, tulburări și minciuni, și să nu defaime lumea? Cine, cunoscând folosul cel mare ce se dă prin sfințita Împărtășire și să nu vină către Mărturisire și pocăință, ca să se învrednicească acestui dar și har dumnezeiesc? Care, auzind acele amare pedepse ale Iadului celui veșnic și negrăita veselie a cereștii fericiri, să nu împlinească poruncile lui Dumnezeu și cele plăcute Lui, ca să se izbăvească de necazuri și scârbe și să dobândească nespusă veselie și fericire?

Citiți așadar, în fiecare zi această carte, tineri și bătrâni și păziți-vă de orice altă deșartă îndeletnicire, căci într-însa veți afla mântuirea sufletului, și nu este alt lucru mai de dorit. *Înlăturați celelalte cărți de suflet păgubitoare: povești, fabule, comedii, romane și altele care nici un folos nu vă aduc, ci mai vârtos pagubă și muncă veșnică.* Numai această carte să o aibă fiecare în mâinile sale, și își va afla într-însa ceea ce pofteste. Dacă poftești, o, omule, aur, argint și orice altă bogăție, care este foarte dorită de cei mai mulți, caută aici și vei afla, nu bogăție neasigurată și pieritoare, ci veșnică și stătătoare. Dacă dorești și poftești cinste, slavă și laudă, această carte ți-arată chipul ca să dobândești nu cinstea cea întâmplătoare și vremelnică, ci o asemenea cinste și slavă, încât să ți se supună toate zidirile, demonii să se teamă și să fugă, iar Îngerii să ți se cucernicească. De voiești înțelepciune și pricepere, aceasta te face mai înțelept decât Solomon. De poftești sănătate și frumusețe de mulți ani, aici te învrednicești să te faci nemuritor și să strălucești mai mult decât soarele, după cuvântul Domnului. Și în sfârșit, oricâte bunătăți poftești, în această carte vei afla meșteșugul și chipul cum să le dobândești. Și nu te scumpi de a o cumpăra, fiindcă negustoria ei este foarte mare și neprețuită, fără de griji, fără de nevoi, fără de primejdii și fără de chinuri, prin care te învrednicești de cinste și bogăție veșnică; iar nu ca iubitorii de lume, care pentru ca să câștige bogății și cinste, trecătoare și stricăcioase, se aruncă pe sine întru atâtea primejdii pe mări și pe uscat.

Câți așadar, veți citi această carte, vă rog să cereți prea Milostivului Dumnezeu, ca să-mi ierte și mie păcatele și să mă învrednicească, ca măcar de acum înainte să păzesc făgăduințele chipului îngeresc pe care l-am luat, căci până astăzi nu

cunosc în mine vreo faptă plăcută lui Dumnezeu. Pentru care pricină nu îndrăznesc să întrebuițez o asemenea lucrare, adică să povățuiesc și să învăț cele ce singur nu le-am păzit. Însă, iarăși văd acea înfricoșătoare osândire a robului celui leneș, care luând talantul nu l-a înmulțit ca ceilalți, ci săpând, l-a ascuns în pământ, pentru care a auzit de la Stăpânul său următoarele cuvinte: „Aruncați pe robul cel netrebnic într-un tunică cel mai din afară, ș.a.m.d.”

Deci, temându-mă și eu să nu iau aceeași osândă, am scris acestea, deși eu singur nu le-am împlinit, – ci prea Milostivul Dumnezeu să mă ierte. Însă de se va afla vreun cuvânt sau vreo slovă cât de mică în această carte sau în oricare, ce voi alcătui cândva, care să nu fie după cum poruncește sfânta și soborniceasca a lui Dumnezeu Biserica a Răsăritului, să se șteargă și să se strice cu toată slobozenia, pentru că aceste cuvinte sunt scoase din deosebite cărți italienești și latine, și de se va găsi ceva nepotrivit din puțina mea învățătură, să o îndrepteze orice dascăl ar cunoaște, – însă după Dumnezeu, – iar nu cu vreo oarecare vrăjmășie, sau cu zavistie și osândire. Căci eu cred și mărturisesc după cum proorocii au propovăduit mai înainte, precum însuși văzătorii Cuvântului adică Dumnezeieștii Apostoli au învățat și după cum am primit de la purtătorii de Dumnezeu Părinții și Dascălii noștri.

Și mă închin Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, Treimei în unire neîmpărțită, și Unime în Treime nedespărțită, o Ființă și o Putere, Unui Dumnezeu celui mai dinainte de veci și Ziditorul tuturor, căruia i se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

AUTORUL

Cântarea 9-a Irmos

GLAS IV:

„Tot neamul pământesc să salte, cu Duhul fiind luminat, și să prăznuiască firea minților celor fără de trup, cinstind sfânta prăznuire a Maicii lui Dumnezeu și să strige: Bucură-Te prea fericită, Născătoare de Dumnezeu, Curată, Pururea Fecioară”.

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

DOUĂ ÎNVĂȚĂTURI FOARTE FOLOSITOARE, LA ÎNCEPUTUL ACESTEI CĂRȚI

DE vreme ce firea omenească a rămas supusă blestemului pentru păcatul cel strămoșesc și ca un pământ neroditor, nelucrat și neadăpat, care naște spini, mărăcini și alte vreascuri, pentru aceasta se cuvine mai întâi să smulgem rădăcinile cele rele și după aceea, să răsădim verdețuri bune și bine roditoare.

Așadar, cu două chipuri poți ca să curățești sadul cel dinlăuntru al sufletului, de buruienile cele rele, adică de păcate. Mai întâi să pierzi desăvârșit odraslele lor, oprindu-le de a mai răsări, care sunt cele din afară fapte și viclene lucrări; – care chip nu este încă desăvârșit, fiindcă rămân rădăcinile păcatelor dinlăuntru, și cu vremea iarăși odrăslesc. Iar cu al doilea chip, nu ajunge numai să împiedicăm cele din afară lucrări ale păcatelor, dar și să smulgem cu totul din inimile noastre, rădăcinile gândurilor urâte și a poftelor rușinoase. Și aceasta este mai desăvârșit decât cea dintâi. Aceasta să facem și noi, adică întâi să fugim de rău, dezrădăcinându-l cu totul din inima noastră. Și al doilea să sădim binele, după cum ne învață Psalmistul: *„Ferește-te de rău și fă bine”*, adică fugi de păcate și fă fapte bune prin pocăință, căci întru aceste două se împlinește toată dreptatea.

După rânduiala aceasta, vom împărți în două învățătura noastră. În partea întâia vom scrie păcatele de care se cade ca să fugim, și plantele pentru vindecarea lor, iar în a doua vom povesti bunătățile și recunoștința pe care o datorăm către Dumnezeu, binefăcătorul nostru, către aproapele și

către noi înșine. După care scriem pentru Mărturisirea cea de folosul sufletului și Sfânta împărtășire; pentru cele patru de apoi și pentru toate câte ne va lumina Domnul.

Deci, întâi vom începe pentru păcate, scriind aici două învățături de trebuință pentru vrednicia bunătății, ca să o cunoască fiecare, și văzând folosul cel mult care prin mijlocirea ei se învrednicește, să nu se îngreuneze de tot necazul și strâmtorarea ce-i va veni printr-însa.

Cel ce a urât din inimă păcatele sale, și luminat fiind de darul Prea Sfântului Duh, voiește a sluji celui de obște Stăpân și împărat al nostru, cel dintâi lucru ce se cade a face, este acesta: să socotească cu amăruntul și să priceapă că această nouă rânduială și știință cu care începe, este cea mai vrednică lucrare, cea mai minunată înțelepciune, cel mai mare și mai de folos bine. Altă bunătate nu se află nicidecum, care să fie adevărată bunătate, nici altă isprăvire fără aceasta, care este sfârșitul tuturor faptelor după cum zice Domnul: *„Încă una trebuie”*. Adică numai un lucru ne trebuie, ca să slujim și să iubim pe Domnul. Aceasta ne zice și înțeleptul Solomon la Părinți: *„Teme-te de Domnul și păzește poruncile lui, că aceasta este tot omul, și pentru acest sfârșit s-a zidit de Dumnezeu”*. Și orice este afară dintru acestea, se zice *„deșertăciunea deșertăciunilor”*, după cum zice Solomon la începutul cărții lui.

Dar pentru ca să cuprinzi fapta bună în inimă și să o poștești din tot sufletul tău, trebuie să gândești la nenumăratele faceri de bine și daruri ce ai luat de la prea bunul Dumnezeu, și la cele multe ale tale păcate. Să cugeți cele de apoi ale tale, adică: moartea, înfricoșata Judecată a Domnului, slava Raiului și munca cea a veșniciei, despre care vom vorbi mai pe larg la sfârșitul cărții; – fiindcă acestea toate arată vrednicia acestei povestiri și datoria mare ce o

avem față de ea. Acesta este cel dintâi lucru ce trebuie să-l socotească, după cum s-a zis, acela care pofteste să moștenească împărăția cea negrăită.

Al doilea, să te gătești cu nevoință, cunoscând vrednicia și mărimea acestei povestiri, și cunoscând că nu este în lume nici un lucru mare și de mult preț, care să nu aibă și oarecare greutate, să te îmbărbătezi cu multă mărime de suflet la necazuri și la toate supărările care ți se vor întâmpla, și să le suferi cu răbdare și cu multă mulțumire către Domnul, cugetând că mărgăritarul acesta și comoara pentru care te ostenești și te nevoiești, sunt atâta de scumpe și neprețuite încât li se cuvin atâta trudă și nevoință, și mai vârtos și mai mult, în ce chip l-au cumpărat toți Sfinții, Mucenicii și Cuvioșii, care știau cât prețuiește. Și pentru aceia l-au câștigat cu atâtea osteneli, necazuri și vărsare de sânge. Și nu numai Sfinții, ci așa și cel dintâi Mucenicul mucenicilor Hristos, Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, a cărui era această fericire și împărăție și putea să o aibă și fără de osteneală, ca un fiu și moștenitor al Părintelui celui fără de început. Ci au voit, drept aceea, să se ostenească cu atâta durere și muncă, cu jalnică și rușinoasă moarte, ca să ne dea pildă că nu este prilej să ne mântuim fără ispite și necazuri; nici să dobândim fără dureri și osteneli, această fericire pe care au luat-o toți cu atâta necaz și rea pătimire.

Dar pentru ca să nu te înfricoșezi și să te împruținezi la suflet adu-ți aminte pururea că unde sunt întristări și amărăciuni ale lumii, acolo sunt cereștile mângâieri și îndemnuri ale Duhului Sfânt. Unde sunt vrăjbi și împotriviri ale firii, acolo este ajutorul Darului, care este mai puternic decât firea, și-ți face jugul dulce și sarcina ușoară. Că aceea ce face firea greu, Darul ușurează și sprintenește minunat. Este întristare și jug, însă puterea milei dumnezeiescului

dar, strică greutatea jugului și o șterge.

Drept aceea, dacă cel dintâi te înfricoșează și te face leneș și trândav, să te îndemne cel de-al doilea, și mai vârtos vrednicia comorii acesteia, a veșnicei fericiri.

CAPITOLUL II

DESPRE PĂCATUL DE MOARTE. CÂTE PAGUBE ADUCE CELOR CE PĂCĂTUIESC

TEMELIA cea dintâi a lucrului acestuia, și piatra cea dintâi a acestei înțelegătoare zidiri, după învățăturile cele mai de sus, este să faci întru inima ta o așezare întemeiată și hotărîre neclintită, să mori de o mie de ori de va fi cu putință mai bine, decât să faci un păcat de moarte. Căci precum o femeie cinstită și virtuoasă alege mai bine să moară decât să calce cinstea bărbatului ei, și să facă o faptă atât de rușinoasă, într-acest chip se cuvine să fie și creștinul, atâta de credincios la Dumnezeu, și gata a suferi toată paguba la oricare cinste și lucru al vieții acesteia, de i s-ar întâmpla cea mai mare pagubă, decât să greșească cât de puțin lui Dumnezeu. Fiindcă cea mai mică pagubă ce pătimește sufletul prin păcat, este cu mult mai mare, decât paguba aceea ce se poate întâmpla trupului. Și în vreme ce nu numai o pagubă se întâmplă sufletului prin păcat, ci mai multe și felurite, pentru aceasta le scriem aicea spre aducere aminte și să înțelegi ce fel de folos și ce câștig dă păcatul și de câte bunătăți învrednicește pe toți cei ce-l săvârșesc și așa fugi de el ca de șarpe.

Mai întâi de toate, te lipsești de harul și darul prea Sfântului Duh, care este cel mai mare dar al prea bunului Dumnezeu, în viața aceasta. Care dar, este ca un chip și năzuire peste fire, și apropie pe om de Dumnezeu. Și încă te lipsești de dragostea cea Dumnezeiască, și de bogăția harică ce însoțește totdeauna harul. Și de este multă pagubă să pierzi prietenia unui domn pământesc sau boier, în ce fel

socotești să fie a împăratului Ceresc și Atotstăpânitor? Încă te păgubești de darurile și puterile prea Sfântului Duh, cu care erai împodobit înaintea lui Dumnezeu și înarmat asupra diavolului. Te lipsești de moștenirea Împărăției cerești, care se coboară din Darul cel de sus, căci slava prin dar se dă. Te lipsești de duhul punerii de fii, care ne face fiii lui Dumnezeu și ne dăruiește duh și inimă de fii către El. Și încă te păgubești de pacea acelei conștiințe și de mângâierile prea Sfântului Duh, și de rodul și plata a toate faptele bune ce ai făcut mai înainte până în ceasul acela. Te lipsești de cea părintească purtare de grijă de a fi părtaș dreptății lui Hristos; pentru că nu mai ești unit cu El ca un mădular viu prin dragoste și prin dar.

Toate aceste pagube le iei pentru un păcat de moarte și dobânda ta este aceasta: rămâi osândit în munca cea veșnică, – te ștergi din cartea vieții, – te faci din fiu al lui Dumnezeu, rob al vicleanului diavol; – și din biserică și locaș acelei prea Sfinte și de o ființă Treime te faci peșteră tâlharilor și vizuină balaurilor și vasilischilor. Și ca să zicem mai în scurt, rămâi ca Sedechia sub robia lui Nabucodonosor, sau ca Samson după ce a pierdut părul capului în care avea toată puterea lui, a rămas slab și neputincios ca ceilalți oameni, și i-au scos ochii vrăjmașii lui, și l-au legat ca pe o vită ca să învârtască la moara cea de cai. În această stare se află ticălosul om după ce pierde prin păcat părul lui, care este tăria și podoaba dumnezeiescului dar, și rămâne slab și neputincios la toate faptele bune. Orb și întunecat la cunoașterea Dumnezeieștilor lucruri, și închis în mâinile viclenilor diavoli, care-l leagă cu lanțuri ca pe o vită, ca să facă voile lor necuvioase. Ți se pare, deci să fie această stare, a unui om cuvântător? Puțină-i paguba aceasta? Au minte, câți cutează și fac atâtea fărădelegi cu atâta obrăznicie?

Cu adevărat, atât de înfricoșat lucru este păcatul, încât s-ar cădea să se cutremure de el fiecare, mai mult decât trăznetul sau altceva asemenea. Drept aceea de câte ori te întărești diavolul ca să păcătuiești, ia aminte cele mai suszise pagube și le pune în cumpănă, cântărește-le. Într-o parte a cumpenei pune gustarea, dulceața și folosul ce-ți dă păcatul. Și socotește gândind ca un om, de este cuviincios și drept, pentru atâta de rușinos și spurcat câștig, să păgubești atât de mari și neprețuite comori, să te faci asemenea lui Esau nepriceputul, care a vândut întâia naștere, moștenirea de mult preț pentru un blid de linte.

CAPITOLUL III

DESPRE PĂCATELE CELE MARI, CARE ȘI CÂTE SUNT

DE vreme ce am zis îndeobște pentru toată fărădelegea, fiecare cât este de grea, scriem încă deosebit unul câte unul despre fiecare păcat, ca să-l cunoască oricine mai bine și să se ferească, știind și greutatea și canonul lui ca să nu pricinuiască neștiință. Păcatele și fărădelegile pe care le facem, sunt multe și de multe feluri; și toate se cuprind într-aceste șapte, adică: *mândria, iubirea de argint, curvia, mânia, lăcomia pântecelui, zavistia și lenea*, care se numesc de moarte, căci sunt capete, rădăcini și temelii din care ies celelalte și omoară sufletul nostru. Cu aceste șapte, ne dau război, trei vrăjmași mari și de moarte: *trupul, lumea și diavolul*. Trupul ne îndeamnă, ne silește și ne trage aruncându-ne în curvie, lăcomia pântecelui și în lene. Lumea ne trage spre iubirea de argint și pofta nesăturată a lucrurilor celor pământești. Și diavolul ne împinge la mândrie, la mânie și la zavistie. Diavolul, măcar că este pricină la toate fărădelegile, încă mai mult se nevoiește să ne arunce în mândrie, ca să ne facem lui imitatori și următori.

Sunt încă și alte *șase fărădelegi*, care sunt și acestea de moarte, și se nasc din acele șapte de mai sus, însă nu sunt mai mici decât acelea și încă unele dintr-acestea sunt și mai grele, pentru care le vom scrie la acest capitol. Iar privitor la cele șapte dintâi, pentru rânduiala scrisului, vom vorbi mai jos la capitolul al șaptelea.

Cea dintâi și mai grea decât toate și mai urâtă este cea blestemată *hulă*, pe care altul nimenea nu a arătat-o în lume, fără numai aflătorul răutății, diavolul, știind că este

mai rea fărădelege decât curviile, uciderile și decât orice altă desfrânare și necurăție și cum că numai aceasta ajunge omului ca să se muncească fără de milă. Hulitorul cu adevărat se numește vrăjmașul Domnului, pentru că de ar fi lui cu prilej să aibă într-acel ceas ce se mânie pe Dumnezeu în mâinile lui, sau pe sfântul ce-l hulește nepriceputul, negreșit că l-ar ucide, îndemnându-se de duhul care-l întărește în inima lui, diavolul. De aceea zice Augustin: „*că mai mult păcătuiesc cei care îl defaimă pe Hristos acum când împărătește în cer, decât cei ce l-au răstignit când era trupește pe pământ*”. Aceasta este o atât de grea fărădelege, și atâta este de urâtă de Cel Prea Bun, încât nu numai după moarte pedepsește cu muncile fără de sfârșit ale iadului pe hulitor, dar și în viața aceasta îl pedepsește foarte greu, așa cum veți auzi mai încolo când vom începe lecurile păcatelor. Fiindcă acum scriem numai greutatea și felul lor, mai pe urmă însă, vom spune și lecurile păcatelor. Muierile nu cad într-o fărădelege ca aceasta, ci fac alta care este asemenea acesteia, adică: când le vine vreo pagubă sau primejdie, își întorc mânia și se înnebunesc asupra purtării de grijă și dreptății lui Dumnezeu, și zic nebunele: că nu face câteodată judecată dreaptă când le moare vreo rudă sau vreun iubit al lor, sau le trimite vreo pagubă mare și boală, și nu mulțumesc, ci-și blestemă ziua în care s-au născut și-și doresc moartea cu multă mânie. Se bocesc și se jelesc cum că nu le scoate din întristări și din necazuri, și uneori se dau orbite diavolului și se blestemă pe sine.

Acestea toate sunt hule și chip de grai ce vorbesc acei ticăloși osândiți la muncă, cărora vor fi părtași și împreună moștenitori, câți vorbesc de acum fiindcă zic multe și felurite cuvinte hulitoare. Dacă însă te temi, nu te număra împreună cu aceia, ci te smerește pe tine, și pleacă-ți capul tău la toate

primejdiile ce-ți trimite Domnul și le primește din mâna dumnezeiască întocmai ca un leac doctoricesc și băutură gătită de un prea iscusit și prea înțelept doctor, spre ajutorul tău și crede fără îndoială, căci cu dreptate și înțelepciune multă, ți le trimite, spre folosul tău sufletesc. Pentru că tot una este să zici, că Dumnezeu face vreun lucru nedrept, ca și cum ai zice că nu este Dumnezeu.

Dacă zici că primejdia este mare și iușimea necazului te face să zici cuvinte hulitoare, socotește cu cunoștință, căci nu le ușurezi de fel cu mânia, ci mai vârtos le adaugi cu nerăbdarea ta. Și de vrei să ți se pară mici, pune-le alături cu aceste patru, adică: cu darurile și binefacerile ce ai luat de la Dumnezeu; cu fărădelegile ce ai făcut asupra-i; cu pedepsele iadului care pentru acestea ți se cuvin și cu slava Raiului ce te așteaptă, și vei mulțumi lui Dumnezeu pentru acestea. Și dacă fiecare dintr-aceste patru le cumpănești și le cântărești, toate necazurile care pot să ți se întâmple, ți se vor părea foarte puține și prea mici. Cu cât mai mult dar de le vei cumpăni cu cele patru?

Al doilea păcat, care se apropie de hulă, este *jurământul strâmb*, adică să te juri mincinos pe numele lui Dumnezeu, sau pe al Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, sau pe Cruce, sau pe alți Sfinți. Fiindcă acest păcat este împotriva lui Dumnezeu. Și astfel este firește, mai greu decât oricare altul ce se va face asupra aproapelui. Și orice jurământ strâmb este păcat de moarte, ca ocară mării Dumnezeiești.

Al treilea este *furțișagul*, adică să ții lucru străin și al altuia în mâinile tale, fără de voia stăpânului. Câtă vreme-l ții așa, te afli în păcat de moarte, și nu este destul de a gândi ca să-l întorci cu vremea, cum fac unii fără de minte, gândind că nu este păcat; ci trebuie să-l dai îndată și paguba ce ai pricinuit aceuia de la care l-ai luat câtă vreme l-ai

ținut, adică: de va fi fost stătător să-i întorci tot venitul pe care-l aveai de la el și tot folosul. Iar dacă nu ai putere să le dai, din pricina multei tale sărăcii, atunci nu ești dator nici la una, nici la alta, căci nu poruncește Domnul lucruri peste putință. Trebuie numai, adevărat să te rogi și să faci rugămintele către Domnul pentru sufletul aceluia al cui era lucrul, ca și când ți l-ar fi dăruit cu toată voia, după cum sunt datori și toți săracii să se roage pentru cei ce-i miluiesc pe ei, ca să nu se arate nemulțumitori către făcătorii lor de bine.

Al patrulea păcat, este să calci vreuna din poruncile Bisericii și Canoanele sfinților Apostoli și ale sf. Părinți, care și dator ești să le păzești neclintite. Adică, să te duci în toate Duminicile, la Praznicele Domnului, și la alte sărbători ale Sfinților mari, la slujba bisericii, la vecernie, la utrenie și la Liturghie. Să te mărturisești și să te împărtășești măcar de trei ori într-un an, – să postești zilele cele de post, nu numai posturile, ci și toate Miercurile și Vinerile de peste tot anul, afară de cele douăsprezece zile de la Nașterea Domnului Nostru Iisus Hristos până la Botez; săptămâna ce se zice a harților, a brânzei, a Paștilor și a Duminicii Mari, adică a Cincizecimii, în care este la toate dezlegare. Iar în celelalte din tot anul nu este iertat, ci numai de s-ar întâmpla sărbătoarea vreunui sfânt, și atunci dezlegăm numai la untdelemn și vin. Iar pește mâncăm în praznicele împărătești și ale Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, la Nașterea Sf. Ioan Botezătorul și la Sfinții Apostoli Petru și Pavel (29 Iunie).

Numai într-aceste praznice se face dezlegare de pește, după Dumnezeiasca slujbă, iar nu de cu seară, că atunci nu este iertat de vreme ce încă nu s-a săvârșit sărbătoarea. Și să nu socotești că este puțină greșeală aceasta, să

mănânce cineva pește în zilele de post. În pravila Sf. Apostoli scris este așa la Can. 69: *„Oricine nu postește toată sfânta Patruzecime, postul Paștelui și toate Miercurile și Vinerile de peste an, – afară de boală, – preotului să i se ia darul, iar mireanul să se afurisească”*.

Iar Patriarhul Constantinopolului, Nichifor, în Can. al VIII-lea, zice acestea: *„Oricare preot ce nu postește Miercurile și Vinerile de peste tot anul, nu trebuie nimeni să se împărtășească de la el.”* Iar marele Atanasie zice: Cel ce nu postește Miercurea și Vinerea, împreună răstignește pe Domnul cu evreii, – pentru că Miercuri s-a vândut și Vineri s-a răstignit. Deci să nu cuteze nimenea să dezlege postul nicidecum, ca să nu cadă în afurisenie. Aceasta zicem pentru cei sănătoși cu trupul; iar bolnavii, pruncii și cei prea bătrâni, și femeile când vor naște, și alții ce vor avea pricină binecuvântată, n-au păcat de vor mânca numai untdelemn și vin; – iar bolnavii și pește.

Și pentru sfânta Liturghie, să știi lămurit că nu-i destul să stai la biserică numai cu trupul, ci și cu mintea și cu tot sufletul și cu evlavie multă. Să nu grăiești cu nimenea, ci să iei aminte cu frică și cu cutremur mult, având mintea pironită pururea la prea curatele și Dumnezeieștile Taine, care se săvârșesc la sfințitul Altar. Vai, celor fără de minte care vorbesc și grăiesc necuviințe în biserica Domnului, tulburând slujba. Și mai ales unii lipsiți de evlavie care cântă și joacă la sărbătorile Sfinților, și nu simt, nebunii și orbii, fărădelegea lor. O, necucernicilor și nelegiuitorilor, și următori diavolilor și poftelor lor! Ce mulțumire o să aibă Sfântul acela, că-i duceți o făclie sau altă făgăduință, apoi, nu numai că nu stați la sfânta slujbă precum sunteți datori, ci jucați afară? Creștinii cei evlavioși împreună cu preoții să cânte în biserică slăvind pe Domnul, și voi cei fără de minte, să

serbați din afară pe diavoli, și să-i bucurați cu dansuri și cântece și cu alte fapte elinești, cum făceau închinătorii de idoli în zilele cele vechi? Creștini să vă numească cineva pe voi? Mințiți, pentru că faptul vostru este elinesc și netrebnic, iar nu creștinesc. Mai bine ar fi de ați șede la casele voastre, decât să nădăjduiți că ați mers spre slava Sfântului aceluia, ca să-l aveți ajutor sufletului vostru și voi să-l vedeți în vremea nevoii părâși. Să nu socotiți, fraților întru Hristos, că este puțin păcat, să nu mergeți la biserică, la sfințita Liturghie și la sărbători. Foarte greu păcat este acesta, și vă păziți cu luare aminte; părăsiți această obișnuință drăcească și nu vă leneviți de slujba voastră. Mai bine să te păgubești de o sumă de bani, decât să te lipsești de sfânta slujbă; căci orice lucru trupesc ce se face în zi de sărbătoare, se afuri-sește.

Vai celor ce vând și cumpără în zilele de Duminică și în celelalte Praznice! În acest chip am văzut la Moreea și în alte țări, unde cei fără de minte nu fac slujba Duminică, ci fac târguri. Dar vai lor, căci greu vor fi pedepsiți pentru că dacă vei cumpăra ceva de mâncare pentru hrana vieții tale, nu este păcat. Iar dobitoace, haine și altele ca acestea, nu este iertat să se vândă în praznicele cele stăpânești. Să știți și aceasta: câți au slugi și fii, sunt datori cu sânguință și cu toată grija să-i trimită la biserică în sărbători, după cum am zis mai sus și de nu o vor face vor da seama pentru ei în ziua Judecării.

Al cincilea păcat, este *clevetirea și vorbirea de rău*, cu care rușinezi și defăimezi pe aproapele și-l vădești ca om rău și viclean, și-i faci multă pagubă și primejdie, fiindcă îi iei cinstea și faima lui, care o au toți mai scumpă decât orice lucru al lor, iar unii mai mult decât însăși viața lor. Aceasta este de multe ori păcat de moarte, când grăirea de rău se

face pentru o însemnată pricină și împotriva unui om trebuincios care era în mare cinste. O, cum de cutează unii obraznici și grăiesc de rău pe aproapele, despre lucruri pe care nu le-au văzut cu ochii lor și le publică, și-l vădese ca fur, sau curvar, sau ucigaș și altele ascunse, neștiind dacă e adevărat? O, nebuni și nepricepuți! Ce fel de muncă socotiți să așteptați sufletul vostru ticălos, pentru acest păcat? Aceasta vă este dragostea cea către aproapele? Nu zice Domnul: „*Nu judecați și nu veți fi judecați!*?”. Și sunteți datori pentru această mântuitoare poruncă, de veți vedea în ceasul acela pe cineva săvârșind păcatul, să-l acoperiți cât veți putea, ca să se acopere și ale voastre păcate și ca să nu fiți judecați în ziua Judecării. Iar voi, nesocotiților, fără să-l vedeți, îl batjocoriți și îl vădiți? Datori sunteți să-i întoarceți cinstea, adică să mărturisiți înaintea mulțimii că minciuni ați spus despre el din răutatea voastră; iar dacă nu veți face așa, nu trebuie să vă ierte duhovnicul. Fiindcă păcatele care nu este cu putință să se întoarcă înapoi, adică: uciderile, curviile și altele ca acestea, prin îngăduință se iartă cu canon foarte greu, și pocăința ce se cuvine. Iar câte sunt cu putință să se îndrepte și să ajungă ca și cum n-ar fi, precum: eresul, furtașagul, clewetirea și altele ca acestea, nu trebuie să le ierte nimenea după sfintele Canoane ale sfinților Părinți, de nu vei întoarce furtașagul sau cinstea aceluia pe care l-ai defăimat, și să lași eresul.

Al șaselea și cel mai de pe urmă păcat este *minciuna*. Când este pentru puțin lucru, precum gluma, nu este grea fără-delege; iar când se întâmplă pentru o însemnată pricină care să aducă pagube și vătămare multă aproapelui, este păcat mare. Și ești dator, tu care ai fost pricina la aceasta, să-i plătești toată paguba ce a luat prin tine. Dacă zicând tu o minciună unui om, l-ai păgubit de atâția galbeni sau altă

primejdie a pătit, ești dator s-o plătești întreagă, dacă voiești ca să ieși de la Domnul iertare.

Acestea sunt, fratele meu, cele mai grele fărădelegi după cele șapte păcate de moarte, despre care vom scrie de aici înainte. Dintru acestea se nasc și altele de multe feluri, de care trebuie să fugim cu multă luare aminte pentru că omoară sufletul nostru și-l duce la pieire.

CAPITOLUL IV

DESPRE PĂCATELE UȘOARE

CU toate că păcatele pomenite mai sus sunt cele mai însemnate, și se cade să le urăști cu tot sufletul, să nu ți se pară însă că ai voie și iertare să cazi la cele mai mici greșeli, fără de nici o frică sau muștrare de conștiință, și mai vârtos aducându-ți aminte că ai a da seama înaintea Celui înfricoșat și nefățarnic Judecător, pentru tot cuvântul. De aceea, oprește-te de la acestea cât îți este cu putință. Că de vreme ce pentru cuvintele cele fără de folos și deșarte vei avea să dai seama, fiindcă le-ai zis fără nevoie sau vreo trebuință, cum socotești să se șteargă greșelile tale cele multe și nenumărate, fără nici o muștrare și osândă? Cel ce nu bagă în seamă râpa mică, grabnic cade și în cea mai mare. Pentru un cui pierzi o potcoavă, și pentru acel puțin fier, păgubești un cal de mult preț, iar pentru un cal se omoară un om. Și de ar fi purtat grijă de la început când i-a venit acea puțină pagubă, nu s-ar fi întâmplat acestea, din nesocotința lui. Palatele cele mari și zidurile care se strică, întâi cade o piatră mică și se descheie într-un loc peretele, și după aceea puțin câte puțin cad de tot și se prăbușesc. De multe ori se întâmplă ca și unele mici vietăți, cum ar fi: albine, viespi, țânțari și altele ca acestea, când sunt multe fără seamă, omoară pe urs, sau pe leu, sau pe om. Oare nu sunt boabele de nisip ușoare și prea mici? Ci de vei încărca o corabie ca să o umpli, se afundă și se îneacă. Au doară nu sunt picăturile apei ușoare și foarte mici? Ci împreunate, multe și nenumărate, fac un râu mare și înfricoșat care risipește mari ziduri și case înalte, și dezrădăcinează copacii nebiruiți. dumneze-

iescul Grigorie zice că „*Uneori este primejdia mai mare să cadă cineva în mici păcate decât în cele mari, fiindcă, cu cât mai vârtos se cunoaște cea grea fărădelege, cu atât mai cu nevoie se îndreaptă*”. Iar cel mic, cu cât mai mult îl faci fără mustrarea științei cu atât te afli într-o mai mare pieire. Și pe scurt, păcatele cele mici fac sufletului multă pagubă căci tulbură pacea științei, stinge fierbințele dragostei, împrăștiă osârdia și dorința, micșorează evlavia petrecerii duhovnicești, și în urma acestora stau oarecum împotriva Sfântului Duh, și împiedică lucrarea Lui asupra noastră. Pentru aceea trebuie să fugim de acestea, cu toată sârguința și nevoie, căci cel mai mic vrăjmaș ce vei avea, de nu-l bagi de seamă, poate mult să te vatăme. Ferește-te așadar de astfel de greșeli și mai vârtos de acestea: de ocări, vicleșuguri, lingușiri, laudă, slavă deșartă, glume, râsuri, ghidușii, cuvinte urâte și de somn mult și altele ca acestea, iar mai vârtos de cântece și jocuri, de care trebuie să fugi cu toată stăruința ca să nu cazi în cele mai mari, și să te faci vrăjmașul lui Dumnezeu și Ziditorului tău, și să te păgubești de toate acele bunătăți de care ai auzit.

CAPITOLUL V

VINDECĂRI ȘI LEACURI FOARTE FOLOSITOARE PENTRU TOT PĂCATUL

CE folos primește, iubiților, un bolnav sau în multe locuri rănit, de la doctorul acela care va arăta numai numele bolii lui și numirea feluritelor răni, care-l chinuiesc și-l necăjesc, și apoi nu-i prescrie nici un leac sau plantă vindecătoare ca să se vindece? Nici unul. Drept aceea, de vreme ce nu-i destul numai atât cât am spus ca să cunoașteți felurile păcatelor, pentru aceasta scriem aici oarecari învățături și vindecări duhovnicești și de folos ierburi, îndeobște pentru tot păcatul. Pe care trebuie să le aibă fiecare în mâinile lui, ca niște arme și paveze sufletești, ca să se lupte cu vrăjmașii. *„Căci nu ne este nouă lupta împotriva trupului și a sângelui, ci împotriva nevăzuților vicleni diavoli”*. Și suntem datori să ne ferim, și pururea întru trezire să fim, să nu fim biruiți și să pierdem cereștile bunătăți, și să ne osândim ca niște ticăloși în munca cea fără de sfârșit.

Leacul cel dintâi este să te gândești mereu la toate pagubele pe care ni le aduce păcatul, după cum am scris mai sus. Pentru că cine va socoti cu dinadinsul toate acele primejdii, de este om cărturar, nu cred să aibă inimă atât de vârtoasă și suflet nesimțitor, ca să nu se teamă și să urască din toată inima lui păcatul, ca pricinuitor unei astfel de pagube, de munci și chinuri.

Înțelege noblețea sufletului tău care s-a zidit de la Dumnezeu, după chipul și asemănarea Lui. Căci până când se află fără de păcat, este atâta de frumos și cu bun chip, și împodobit cu atâtea daruri și înzestrări duhovnicești, încât

însuși Ziditorul și Făcătorul, și toți Sfinții îngeri îl iubesc. Iar îndată ce vei săvârși păcatul, se depărtează Domnul de sufletul tău și intră diavolul de îl pângărește și îl face atât de murdar și de urât, încât de ar fi cu puțință să-l vezi, o păcătoșule, te-ai înfricoșa și te-ai cutremura singur.

Fugi de pricinile și locurile păcatelor, adică de jocuri, de relele împreună-adunări, cea de prisosit avere, dragostele și prieteșugurile cu fețe necuvioase, întâlnirile și vorbele femeilor, tulburările și gâlcevile oamenilor. Adică, să nu mergi acolo unde sunt gloate multe, chiar de va fi praznic sau ospete, fiindcă se robește mintea ta, văzând și auzind atâta tulburare; și pe scurt zicând, să te ferești de toate locurile primejdioase vătămătoare sufletului, pentru ca să nu auzi sau să grăiești cuvinte ce nu se cade. Să nu mănânci nici să bei mai mult decât trebuie. Căci cine nu se păzește de unele ca acestea, poate să se numească fără de minte, și să se plângă pe sine ca pe mort.

Ce fel de îndrăznire și ce temei poate să aibă un om bolnav și neputincios, ca să nu cadă când îl împinge altcineva în groapă când și singur cade de multe ori, fără să-l împingă cineva? De vreme ce omul, pentru păcatul strămoșesc a rămas întru atâta slăbiciune și ticăloșie, încât de multe ori cade singur fără să aibă vreo piedică, cu cât dară mai vârtos având și ceva pricină? Fiindcă, după cum zice cuvântul de obște: *Locul face pe fur*.

De aceea **sârguiește-te de multe ori la Dumnezeieștile Taine ale Mărturisirii și ale Sfintei Împărtășiri**, că acestea sunt vindecări și leacuri rânduite de Domnul nostru Iisus Hristos, ca să tămăduim păcatele noastre, și să ne păzim în viitor ca să nu mai grișim. Și este cea mai mare facere de bine, ce am luat-o prin Legea Darului, și îți folosește oricând. Mai ales în vremea smintelii, este singurul leac și planta cea

mai folositoare să alergi la sfânta Mărturisire. Căci atunci ai mai multă nevoie de dar și de putere ca să te lupți cu vitejie, și atunci ți se dă mai mult prin aceste Taine. Încă să iei și sfat de la duhovnic, când vei spune toate faptele și gândurile tale la mărturisire.

Fugi de lene și trândăvie, pricinuitoare a tuturor răutăților, căci leneșul este ca o holdă nelucrată pe care cresc spini și mărăcini. Pentru aceea zice înțelepciunea: „*Că multe rele l-a învățat pe om lenea*”. Tocmește și bine lucrează ogorul cel înțelegător al sufletului tău, cu bune cugete și cu fapte bune, ca să rodească, grâu bun și să nu crească rele zăzani. Lucrează, totdeauna, orice lucru sufletesc sau trupesc ca să nu afle loc diavolul, să te ispitească; căci mintea noastră este mai totdeauna în mișcare și se întoarce pururea ca roata morii; și de nu vom pune noi grâu bun, pune vrăjmașul pietricele și-o strică. Pentru că atâta și aprinde mai mult cu flacăra curviei cea neastâmpărată. Drept aceea fugi de lene cât poți, și mai vârtos dimineța când te vei deștepta, scoală-te îndată din pat, și cel dintâi lucru al tău, să fie prea curata rugăciune, care este cea mai dulce mângâiere a duhului și prin ea înfrunți prea lesne lucrurile cele trecătoare, și dobândești evlavia duhovnicească, și iei virtute și putere asupra păcatului. Iar după rugăciune, citește vreo carte de folos, căci cu citirea Dumnezeieștilor Scripturi, se luminează mult mintea și pricepe adevărul, și se îndeamnă voia spre evlavie și te face mai tare împotriva păcatului și spre bunătați mai cu osârdie.

Cercetează-te în toate serile, când te duci să te culci, cum a trecut ziua ta. De ai căzut în vreun păcat dintr-aceste zise mai jos, plângi înaintea lui Dumnezeu pentru mândria ta, pentru vrajbă, zavistie și clevetire deșartă, mâhnire sau bucurie, de lucrurile acestei vieți, pentru minciuni și cuvinte

deșarte, ocări și batjocoriri asupra aproapelui și jurăminte pentru lenea ta, și neluarea aminte la fapta bună și la dragostea Stăpânului și Ziditorului tău, și pentru nemulțumirea ta către El, la binefacerile Lui, pentru lenevirea și trândăvirea ta la rugăciune, și nemiluirea săracilor și scăpătaților. Pentru toate aceste, zic, și altele asemenea pe care le știi că ai greșit, pocăiește-te, și cere iertare de la Stăpânul, cu gând întărit și de adevărată îndreptare. Și când vei uda așternutul tău cu lacrimi ca sfântul prooroc David, să dormi odihnindu-te, și atunci vei dobândi liniște în suflet și duhovnicească bucurie, după cum unii nevoitori au mărturisit că au cunoscut cu lucrul.

Al șaptelea și cel mai de pe urmă leac este să urăști de tot dragostea lumii, toate deșertăciunile și înșelăciunile ei, și să nu pui nimic în mintea ta din cuvintele oamenilor. Căci aceasta este cea mai dintâi datorie ce se cade să păzească acela care voiește să se facă prieten lui Dumnezeu, adică să se facă vrăjmaș cu totul lumii. Iar de nu, cu neputință este a sluji la doi domni, fiindcă Dumnezeu este plinirea tuturor bunătăților, iar lumea în viclenie zace. Pentru aceea, de nu vei urî desăvârșit lumea, nu vei putea face de fel vreo faptă bună, căci cu neputință este să fii iubitor de lume și iubitor de Dumnezeu, sau iubitor de aur și iubitor de Hristos.

Aceste învățături ce am scris, sunt îndeobște pentru orice fel de păcat. Iar acum scriem altele și îndeosebi, pentru păcatul de moarte, spre învățătură mai folositoare celor ce vor citi.

Vom vorbi mai întâi **despre hulă**, apoi **despre cele șapte păcate de moarte**.

CAPITOLUL VI

DESPRE URÂTA DE DUMNEZEU ȘI PREA PĂGÂNA HULĂ

PENTRU că lauda și Slavoslovia este fapta cea mai plăcută lui Dumnezeu și de suflet folositoare, decât toate celelalte fapte ale oamenilor, se cuvine nu numai noi, cele cuvântătoare zidiri, ci și cele necuvântătoare și nesimțitoare, să laude și să slăvească pe Dumnezeu, după cum zice David: „*Toate stelele și lumina, soarele, luna, munții, copacii, pasărilor*”, și celelalte zidiri. Tot așa, cea mai urâtă faptă și cea mai rea fărădelege și mai înfricoșată decât toate este nelegiuirea hulă și următoare diavolilor, pe care unii o zic cu îndrăzneală și nerușinare. Aceștia se pot numi mai mult draci, decât oameni încât mă minunez mult și mă înspăimânt, cum suferă pământul și celelalte stihii pe cel hulitor și nu se ridică asupra lui să-l omoare. O, nemulțumirile tale, hulitorule! Toate făpturile cerești și pământești laudă pe Ziditorul și îl slăvesc. Îngerii, soarele și luna, marea și râurile, copacii și toate creațiile Lui, iar tu, care ai luat din mila și necuprinsa Lui bunătate atâtea binefaceri și daruri, cel ce te-ai cinstit după chipul și asemănarea Lui, în loc să-L lauzi și să-I mulțumești la atâtea pentru bunătățile Lui, îndrăznești nepriceputule, să-L blestemi cu atâtea nerușinare? Care om s-a aflat cândva în lume, atât de fără minte și nedrept, încât să blesteme și să hulească pe prietenul și făcătorul său de bine? Fiarele cele sălbatice și neascultătoare își potolesc mânia și asprimea lor, îmblânzesc sălbăticia lor și se fac blânde și recunoscătoare către făcătorii lor de bine, precum mai apoi, la capitolul „despre nemulțumire” vom

arăta mai cu de-amănuntul. Și tu te faci mai neînțelegător decât fiarele? Înțelege tu, cel fără de minte, cine ți-a făcut atâtea binefaceri? Cine ți-a dăruit atâtea daruri și haruri, precum Stăpânul Hristos și Ziditorul tău? Cine te-a iubit și din diferite primejdii te-a scăpat? Nici tatăl sau un prieten iubit al tău, n-au făcut vreodată, nici nu poate face câte a făcut pentru tine Acest prea credincios prieten. Cum de nu te rușinezi, nemulțumitorule, de atâta neomenie ce arăți unui astfel de milostiv dătător și făcător de bine? Cine a cutezat vreodată să defăimeze și să ocărăscă pe stăpânul ce-l hrănește în toate zilele și-l îmbracă? Ce zic eu, în toate zilele? Numai odată să te ospăteze sau să te îmbrace cineva, pomenești pururea binele lui și-l lauzi pretutindeni și-l vorbești de bine, ca să te arăți către dânsul mulțumitor. Și pe Stăpânul Hristos, Domnul Domnilor, ale cărui bunătăți stăpânești, și care sunt ale Lui zidiri spre slujba și chivernisirea ta, nu-L mulțumești, ci-L hulești, nebunule! Pâinea pe care o mănânci, vinul și bucatele felurite, pământul ce te ține și te hrănește, și marea, cerul ce te acoperă, soarele ce te încălzește și-ți luminează, înconjurând pământul, îngerii care te păzesc și toate celelalte zidiri văzute și nevăzute, ale cui făpturi sunt? Ale celui întru tot puternic Stăpân, pe care tu îl hulești, nerușinatule! Pentru ce pricină le-a făcut? Pentru dragostea ta, să-ți slujească ție, nemulțumitorule! Deci ce suflet și inimă ai și deschizi gura ta spurcată, și pornești blestemata ta limbă spre a înjura pe Stăpânul acesta prea milostiv? De te va ațâța mânia inimii și obiceiul tău cel rău, hulește pe acel vrăjmaș și pârâș al tău, diavolul, care-ți pricinuieste pururea pagube, iar nu pe Mântuitorul și Izbăvitorul tău, care a luat moartea pentru tine, – nici pe Sfinții care-ți ajută și se sânguiesc pentru mântuirea ta. Socotește, rogu-te, când ești fără de patimă, ca să pricepi

greutatea acestei fărâdelegi, și cu câtă asprime se pedepsește în Scriptura cea veche cât și în cea nouă, ca să o urăști și să te temi de dânsa.

În Leviticon scrie: „A poruncit Dumnezeu evreilor: *oricare va huli numele Lui să-l ucidă cu pietre îndată, în ceasul acela*”. Și acum încă, în unele cetăți și orașe nu numai creștinești, ci și păgânești, se află scris în legile politice: Omoară pe hulitor sau scoate-i limba din gât; și într-alte chipuri îi muncesc rău, spre pilda tuturor. Când au osândit pe Navute¹ la moarte, scrie cum l-au pârât că a „binecuvântat” pe Dumnezeu și pe Împăratul, voind să spună că a hulit pe Dumnezeu și pe Împăratul. Și iarăși pomenește despre femeia lui Iov, cum îi zicea bărbatului ei ca să hulească pentru necazurile ce le-au venit, prin cuvintele acestea: „*Ci zi vreun cuvânt către Domnul și mori*”. Și nu numai în aceste două locuri, ci și la alte multe scrie așa, ca să nu se dea această fărâdelege la iveală cu numele ei.

Vezi cât este de urâtă hula, încât numai a o pomeni cineva este rușine și frică nesuferită? O, prostia și necunoștința ta, omule! Cum nu simți pe cine înjuri? Oare pe un om muritor, sau împărat pământesc? Nu! Ci pe cel mai presus de cinste, Judecătorul a toată lumea, pe Ziditorul și Făcătorul tuturor, pe Domnul Domnilor și împăratul cel mai înainte de veci, pe care Heruvimii-L laudă, și Serafimii cu frică-L slăvesc, – la al cărui semn se supun stihiiile, marea și vântul, – de care adâncurile se cutremură „*și tot genunchiul se pleacă, al celor cerești și al celor pământești, și al celor de dedesubt*”. Pe această Mărire necinstește un vierme netrebnic și întinat păcătos? Și ce ți se cuvine ție pentru fărâdelegile tale, dacă nu numai munci fără de număr?

Acestea ce am zis până aici, să le ai ca cel întâi leac al

păgânătății acesteia, hula adică, cum că este mai rea decât toate fărădelegile și este multă nesocotință a ta ca să te mânii asupra Mântuitorului tău și Făcătorului de bine. Socotește că păcatul acesta este cu totul vătămător, nu numai sufletește ci și trupește; căci deși toate păcatele vatămă sufletul, de aceasta, de hulă, fiecare trebuie să fugă ca de șarpe otrăvitor și omorător. Sunt însă unele păcate care deși omoară sufletul, dau totuși oarecare dulceață ticălosului trup, pentru care plăcere oamenii nepricepuți, se înșală ca păsările și peștii, și căzând în lațurile diavolului, se omoară. De la acest păgânesc păcat și fărădelege, nu câștigă nici un rod, gustare, dulceață sau folos.

Spune-mi, omule, când din necazul tău cel mare sau primejdie și pagubă ce ți se întâmplă, te întărește diavolul și hulești, ce folos ai luat? Ce dulceață ai gustat? Câtă dobândă ai aflat, și ce câștig ai câpătat? Oare ușuratu-ți-s-a durerea, pentru că ai blestemat? Sau primejdia și necazul tău au încetat și paguba ți s-a împuținată? Nu pricepi, nebune, că ți-ai făcut rana mai mare și paguba mai multă? Acolo unde aveai numai o durere a trupului, de care puteai să te vindeci prin îngăduire, ai adăugat sufletului și alte răni și lovituri cu hula, care este pagubă mai mare decât celelalte câte era să pătimești mai înainte. Trebuie să știi, că cei buni și credincioși, slugi ale împăraților, nu numai că nu hulesc pe domnii lor, dar nici măcar nu îngăduie altora ca să blesteme pe domnii lor. Și tu însuși așa ai fi făcut ca să te arăți credincios către împăratul cel vremelnic. Cu cât dar mai mult, ți se cade să ai evlavie către împăratul ceresc? Iar tu cutezi, nerușinatule, și-L hulești în față! Socotește cât de nedrept lucru este, și urât și străin de toată buna credință, de vreme ce nici păgânii nu îndrăznesc cândva să hulească pe Dumnezeu sau pe Mahomed ce-l au întru mare cinste. Și

iarăși, evreii au obicei când vor auzi hula, să-și rupă hainele lor, să-și astupe urechile și să ucidă cu pietre pe cel hulitor. Cum dar tu ești mai fără de rușine decât evreii, și nu te temi, și nu te cutremuri de o fărădelege ca aceasta?

De voiești ca să te izbăvești de această fărădelege, obișnuiește-te, a lăuda și a slăvi pe Domnul, și pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, și pe Sfinți, adică să faci rugăciuni adesea și să mulțumești în toate zilele. Iar de știi carte, citește rugăciuni de umilință, căci aceasta este cea mai de folos lucrare. Așa făceau și toți Sfinții cei mai înainte de Lege și după Lege, precum zice David: *„Bine voi cuvânta pe Domnul în toată vremea”*. Și prin mijlocul acesta puțin, câte puțin, se naște în sufletul tău un obicei bun al Dumnezeieștilor laude, care pururea se fac în cer de către Îngeri, la fel cum diavolii hulesc pururea în iad pe Dumnezeu.

Aceste trei învățături ce-am scris, socotesc să ajungă spre înțeleptirea hulitorilor. Iar de este cineva atâta de împietrit la inimă și fără umilință, ca să nu se întoarcă dintr-o păgânătate ca aceasta, după câte am scris, o să-i aduc aminte de pedepsele cele înfricoșătoare cu care a pedepsit Dumnezeu înaintea ochilor oamenilor în această lume, pe cei ce au hulit. Și va cunoaște cât este de urâtă lui Dumnezeu această fărădelege, osândită atât de greu. Este prea adevărat, precum mărturisește Proorocul Isaia: *„Că a trimis Domnul pe un înger și a omorât într-o noapte 185 000 de Asirieni pentru hula prea păgânului Senahirim împăratul lor, cu dreaptă certare și pedeapsă, ca să priceapă acel mândru tiran, cu cât era de puternic Stăpânul”*, de vreme ce numai un singur slujitor al Lui a putut să piardă în puțin timp, și să risipească toată puterea oștirii lui cu care mișelul se fălea. Și nu numai această pedeapsă, i-a dat-o dreptul Judecător, ci

peste puține zile s-a dus Andramilech și Sarasar fiul lui, în casa strămoșului lor, și au omorât pe tatăl lor, și a împărățit Nahordan, un alt fecior al lui în locul său, că se cădea să se lepede feciorii de tată, în ce chip s-a lepădat și el, nebunul, de Dumnezeu, cu hula. Pentru că evreii au cârtit asupra lui Moise, și cârtirea s-a socotit împotriva Domnului, i-a pedepsit pe toți, și câți au cârtit au murit în pustie. Și dacă ei numai pentru acest singur păcat au fost omorâți, ce fel de muncă socotești să moștenească cei care hulesc cu atâta obraznicie Dumnezeiasca Mărire? Dar nu numai în vremea aceea când se arăta Dumnezeu izbândirilor, se făceau asemenea minuni; dar și după arătarea lui Iisus Hristos care și-a îmbrăcat trupul nostru, și a ispitit a noastră slăbiciune, și a arătat atâta milostivire către noi nemulțumitorii. Însă se mânia mult și se mâhnește asupra hulitorilor. Izbândește în toate zilele și răsplătește asupra lor cu multe semne și minuni, din care să pomenim mai jos câteva spre încredințarea celorlalte, ca să se teamă hulitorii și să se pocăiască, ca să nu pătimească asemenea, sau și mai mare osândă.

*

Episcopul Vichentie scrie în cartea lui numită „Oglinda năravurilor”, că era în Franța un orășean deprins într-această urâtă lui Dumnezeu fărădelege, care într-o zi a pierdut mulți bani la jocul de cărți și nu i-a mai rămas decât un ban. Deci ca deznădăjduit, nebunul, hulea pe Hristos și pe Prea Sfânta, chemând pe diavolul care îndată s-a arătat înaintea lui, și l-a întrebat, ce voiește de la el? Iar nebunul acela, a răspuns lui: Îți dăruiesc sufletul și trupul meu, și ia banul acesta drept arvună. Iar diavolul luând banul, nu s-a mai văzut. Și a doua zi, acolo unde sta omul acela la ușa casei lui, gândind cu multă întristare și fiind cu totul

flămând, ca un ieșit din minți, a trecut o săracă și-i cerea milostenie, pentru numele lui Dumnezeu. Iar el i-a zis: „Nu-mi cere pentru numele lui Dumnezeu de care eu nu am parte, ci cere-mi pentru numele diavolului care este domnul meu”.

Acestea auzind săraca, s-a spăimântat, și ducându-se pe la vecinii lui, le-a povestit toate câte a vorbit hulitorul acesta. Ei au mers și l-au întrebat de pricina întristării lui. Iar el le-a spus tot adevărul. Apoi ei îndemnându-l spre pocăință, să-și plângă fărădelegea sa, și să ceară iertare de la Dumnezeu, le-a răspuns că nu mai este nici un chip să facă aceasta, deoarece s-a dat singur de bună voie diavolului. Și zicând acestea, a strigat așa: „Iată că vin acum boierii iadului să mă ia. Vai mie ticălosul! Lăsați-mă să mă duc, ca să nu-mi dea mai multă pedeapsă”. Și vrând oamenii să-l oprească, l-au apucat cu sila diavolii și l-au dus în chinuri cu tot trupul, lăsând pe toți cei ce erau acolo, în mare frică și cutremur.

Asemenea tot în acea țară, juca cărți un ostaș, și fiindcă tot pierdea, a hulit, nebunul. Deci îndată îndrăcindu-se, a căzut la pământ și se scutura bătându-și capul de pietre și-și mânca cărnurile lui. Apoi făcând spume la gură, mugea ca un bou, și așa și-a dat sufletul.

Altul iar, jucând cărți, a hulit, și îndată căzând la pământ scrâșnea cu dinții, și se topea trupul lui, și se destrăma atâta, încât s-a făcut – ce minune! – ca un prunc mic la vârstă. Ochii i s-au făcut atât de mici, ca ai unui cocoș și pe scurt timp, ajunsese grozavă vedenie celor ce-l priveau. Și așa cu silnică durere, și jale neauzită și-a lepădat sufletul, de trei ori ticălosul.

Tot la Paris era un căruțaș, care hulea pentru fiece lucru cât de mic. Deci, într-o zi, mergând la biserica sfântului Dionisie, cu trăsura să plină de oameni, a căzut un trăznet

din cer și l-a ars numai pe dânsul, fără a vătăma pe altcineva, nici trăsura sau altceva dintr-însa, măcar vreo bucă-țică de lemn, și toți câți erau împrejur s-au spăimântat.

Altul oarecare, marinar, trecea un râu cu o luntre, și fiindcă-l supăra vântul, a hulit, și îndată l-a aruncat vântul în râu și s-a afundat ca o piatră, măcar că știa să înoate bine. Și scoțându-l tovarășii lui din adânc, l-au găsit cu limba smulsă din gâtleej.

Erau încă, doi măcelari foarte hulitori, și cum vindeau într-o zi carne, s-au certat între ei și scoțându-și cuțitele s-au înjunghiat unul pe altul. Și căzând amândoi morți pe pământ, stau spânzurate blestematele lor limbi afară din gură. Atunci îndată – o, minunată și dreaptă judecată a lui Dumnezeu! – s-au adunat asupra lor toți câinii cetății, ca și cum i-ar fi adunat cineva înadins, și au sfâșiat cu sila și au mâncat aceste stârvuri urâte de Dumnezeu.

Despre aceste toate înfricoșate munci, asupra hulitorilor, scrie Vichentie cel de mai sus, și altele multe, dar pentru scurtare le trecem. Dar voi începe să descriu alte trei pilde mai înfricoșate, că doar se vor cutremura hulitorii, și se vor pocăi de fărădelegea lor.

**

În cetatea ce s-a zis mai sus, Parisul, era un vestit boier, om înțelept și foarte învățat, dar cu totul mândru. Acesta, după ce a ținut o cuvântare înaltă și adâncă despre filozofie, la sfârșit a zis și această hulă, de trei ori, blestematul: „Trei oameni au fost în lume, și cu învățăturile și științele cele multe ale lor, au stăpânit și au supus voinței lor toată zidirea: *Moise, Hristos și Mahomed*. Moise a înșelat pe evrei, Hristos a răătăcit pe creștini, și Mahomed toate neamurile”.

Îndată ce a pronunțat această hulă, acest prea îndrăzneț

Simon, a fost rănit de AtotPuternicul Dumnezeu, și a căzut la pământ ca un mort. Fiind dus acasă, pe brațe, a zăcut chinându-se trei zile și trei nopți cu nemăsurată jale, muncă și răni înfricoșate pe care nevăzut le lua peste tot trupul lui, și-a pierdut vederea și vorbirea, și mugea ca leul. După a-cestea ajungând la sfârșitul vieții lui, a strigat cu glas înfricoșat: „Alkida, ajută-mi!” (aceasta era țiitoarea lui). Și împreună cu glasul acela și-a dat pângăritul său suflet diavolului. Deci a cuprins atâta frică pe toți învățații Parisului, încât au rămas uimiți de o răzbunare ca aceasta a dreptului Judecător, și se păzeau cu multă luare aminte, ca în viitor să nu le scape cel mai mic cuvânt de hulă, și să pătimească și ei așa ceva.

Mai scrie Sf. Grigorie, la a patra carte a sa, „Dialogurile”, că era la Roma un boier care avea un singur fiu, și pentru multa dragoste ce avea către el, nu-l pedepsea nesocotitul, și-i îngăduia toate neorânduielile lui. Și s-a obișnuit acest blestemat fiu să hulească pe Dumnezeu, fără să fie pedepsit vreodată de necunoscătorul părinte. Într-o zi, pe când îl ținea nechibzuitul său tată în brațe, i-a venit copilului frică multă, și a zis către tatăl său acestea: „Ascunde-mă, tată, că negrii stau aici să mă ia”. Și acestea le zicea, pentru acei întunecați diavoli pe care-i vedea; și atunci iar, începu de frică, a huli pe Dumnezeu, așa cum era deprins blestematul copil al orbitului tată. Și îndată îi luară sufletul lui, diavoli, cu îngăduința lui Dumnezeu.

Asemenea era un alt copil, care avea obiceiul, blestematul, să hulească. Odată, jucându-se cu alți copii, a hulit numele lui Dumnezeu, și în acel ceas l-au răpit diavoli și de fel nu s-a mai văzut sau s-a mai auzit ceva despre el. Aceasta s-a făcut, ca să priceapă hulitorii, ca dacă pe copiii cei mici îi pedepsește atât de aspru Dumnezeu, pe ei care au mai mică

greșeală la păcat, pentru mica lor cunoștință și înțelegere, în ce mare primejdie se află cei mari, care cunosc greșeala lor, și știu câtă fărădelege fac cu hula. Pentru aceasta să se teamă, ca nu cumva să-i pedepsească Domnul cu o astfel de muncă sau și mai mare precum au pățimit și alți mulți în diferite timpuri, și în multe locuri, nu numai în vremile trecute, dar și acum în zilele noastre, după cum cunosc pe mulți care au îndrăznit să hulească pe Dumnezeu. Acestora li s-au dat aici vremelnice, de către dreptul Judecător, diferite osânde și înfricoșate munci. Pe unii i-a ars cu fulger din cer; altora le-a întors fața la ceafă și au arătat privitorilor, o jalnică vedere; altora le-a pironit limba; altora li s-au umflat și li s-au ars de tot mădularul cu care au grăit hula. Alții mulți, în diferite locuri și timpuri, au fost pedepsiți, și pedeapsa lor să fie spre pildă și învățătură.

Teme-te să nu pătimești și tu asemenea lor, ba poate și mai rău. Încă poți să te folosești, să dezrădăcinezi din tine vinovăția aceasta, hotărând în mintea ta ca să nu mai hulești pentru vreo oarecare pricină, chiar de ți s-ar întâmpla cel mai cumplit necaz și primejdie. Iar de vei cădea în nesocotință și în obiceiul tău cel rău, să nu lași să treacă ziua aceea fără să alergi la Mărturisire. Părăsește toate treburile ca să vindeci rana ta sufletească, precum ai face cu cea trupească, și să nu îngădui nici o clipă neîndreptat. Căci păcatul ce nu se șterge prin pocăință trage pe păcătos prin greutatea să la altă fărădelege. Pentru aceasta sârguiește-te să găsești leacul cât mai curând. Iar dacă se va întâmpla ca să nu fie duhovnic acolo unde ești, să zici îndată în gândul tău: *Fă canonul acesta pe care ți-l dau eu nevrednicul*. Adică, îndată ce va eși hula din gura ta, mușcă-ți tare limba care a făcut păcatul, chiar dacă ar sângera și te-ar durea mult, ca să-ți aduci aminte în vremea viitoare, și de câte ori vei cădea

în asemenea păcat, până ce te vei dezvăra de acest obicei. Prin acest chip nădăjduiesc la Dumnezeu să te izbăvești cu totul, după cum și alții au făcut-o. Că la orice lucru este deprindere, și să nu te sperii de durere, fiindcă mai bine este să suferi aici puțină vreme decât să te muncești veșnic.

Al șaptelea și cel mai de pe urmă leac este, să fugi de pricinile și locurile care te fac să cazi în acest păcat. Fiindcă cine nu se păzește de prăpastie, moare într-însa. Iar pricinile de care îți spun să te ferești, sunt aceste două:

1. Jurământul pe care ia aminte, să nu-l faci nici odată pe Dumnezeu sau pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, sau pe vreun Sfânt, precum ne poruncește Domnul în Evanghelie și Sf. Apostol Iacob; și aceasta fiindcă din jurământ, cazi în jurământ, strâmb; și dintr-acesta în hulă. Căci precum multa vorbă aduce păcatul, așa și jurămintele dese, hula; și cine nu se păzește de cuvintele deșarte, alunecă în graiuri rușinoase. Deci nu te jura pentru vreo pricină. Iar de vei uita, după cum am zis mai sus să-ți fie doctoria: să-ți muști limba sau să-ți dai o palmă peste obraz, sau să faci alt canon mai mic, 100 de metanii, sau post, ori mâncare uscată într-acea zi, sau altceva ce te va povățui Domnul. Așa să faci în tot ceasul când vei cădea în această sau în altă fărădelege, căci îți aduci aminte de la o dată la alta, și te dezobișnuiești de rău cu ajutorul dumnezeiescului har. Și pentru ca să te păzești, cercetează-te cu nevoință de multe ori pe tine, și mai vârtos seara când mergi să dormi, adu-ți aminte de te-ai jurat în ziua aceea, și dacă te-ai jurat și n-ai făcut canonul, să-l faci atunci când ai înlesnire mai multă, ca să-ți plângi păcatul. Astfel, cu ajutorul Domnului, peste puțină vreme, te vei izbăvi de acest rău obicei.

2. A doua pricină a hulei este jocul, și mai cu seamă cărțile, de care trebuie să fugi ca de șarpe, adică să joci pe bani

sau pe alt lucru, socotind la fapta aceasta, pagubele tale cele multe; căci întâi îți pierzi banii, al doilea cinstea și lauda ta, pentru că nimeni nu te va cinsti, ci toți te vor nesocoti, după cum ți se cuvine. Al treilea, pierzi vremea cea de mult preț pe care ți-a dat-o Dumnezeu să o cheltuiești în lucruri bune, ca să iei împărăția cerească. Paguba mai mare este a timpului decât a lucrului, pentru că lucrul cât îți este voia îl afli, iar vremea nu, căci ea nu se mai întoarce înapoi. Și pe scurt zicând, jocul este pricina mai a tuturor păcatelor, pentru că face pe om iubitor de argint, și iubirea de argint este rădăcina tuturor răutăților. Deci știut este, că cine joacă pe bani, iubește această patimă, deoarece se lăcomește și se nevoiește să dezbrace pe fratele său, ca să-i ia lucrul lui.

Păzește-te drept aceea, frate, cât poți, nu numai să nu joci tu, ci măcar unde joacă alții să nu mergi, căci nici un folos nu iei, ci pagubă trupească și sufletească. Și astfel având cuvenita luare aminte, scapi de această fărădelege.

Este și altă hulă afară de cea de mai sus, pe care o zic unii nesocotiți, bărbați și femei, dând pe fratele lor dracului sau anatema să fie, și altele ca acestea. O, nesocotința ta, omule! Ce stăpânire ai tu să dai pe fratele tău, celui viclean? L-ai cumpărat? Bun lucru ți se pare a fi, să dai diavolului pe cel de o credință cu tine și aproape al tău, pentru care Domnul și-a vărsat sângele Lui prea curat și de mult preț, ca să-l mântuiască din mâna diavolului? Ți se pare că acela îl ia? Pe tine te moștenește, lipsitul de minte! Apostolul Iuda scrie în Epistola sa, despre Arhanghelul Mihail, când se certa vorbind cu diavolul pentru trupul lui Moise, că îngerul n-a cutezat să-l hulească pe diavol, și într-o astfel de pricină când se împotriva cel de trei ori blestemat, i-a zis: „Domnul să te certe pe tine diavole”. Deci când ai și tu vreo pricină cu cineva, lasă să facă judecată dreptul Judecător, căci mai

mult păgubești pe vrăjmașul tău răbdând paguba ce ți-a făcut-o și să-i zici: „Dumnezeu să-ți răsplătească”, decât să-l dai diavolului.

Acestea sunt destule pentru hulă, și aducându-ți aminte de învățăturile cele de mai sus, ai grijă de mântuirea ta, cât poți, ca să te izbăvești de o fărădelege ca aceasta, și atunci să te bucuri mai mult decât orice avere neprețuită ai fi aflat.

CAPITOLUL VII

DESPRE MÂNDRIE

MÂNDRIA este rădăcina și izvorul a tot păcatul. Sf. Grigorie Dialogul, în cartea sa despre năravuri, o scoate din numărul celor șapte păcate de moarte, și zice așa: „*Mândria, împărăteasă a tot păcatul, îndată ce va birui pe om și va robi inima lui, îl dă sub stăpânirea celor șapte păcate de moarte ca să-l omoare*”.

Mândria este maica tuturor fărădelegilor. De aceea Isidor, a numit-o în cartea a II-a a Etimologiei, „*Pierdere a tuturor bunătăților*”, – pentru că stă tuturor împotriva și le dă război. Iar fiindcă cel mai dintâi fapt al ei este să defăimeze ascultarea, de aceea, i se zice de obște, vrăjmașă a smereniei și pârașă.

Treptele ei sunt cinci, după cum zice tot Sf. Grigorie, în cartea a 23-a.

Să știi dar că orice bunătăți se numesc duhovnicești, și acestea sunt: darul, proorocia, facerea de minuni și altele asemenea. Altele sunt ale firii, precum: priceperea, frumusețea și puterea. Altele ale norocului, precum: averea, cinstea și altele asemenea. Și noroc, după obiceiul cuvântului cum zice lumea, nu însemnează să credem în noroc și fatalitate, cum credeau Elinii, – să nu fie! – Aceste bunătăți le dăruiește Domnul cui voiește, cum vrea și cât voiește.

Deci **cea dintâi treaptă a mândriei** este când ai oarecare dintre acestea și nu recunoști că sunt de la Dumnezeu, și socotești că le ai de la tine însuși.

A doua este când recunoști că le ai de la Dumnezeu, însă nu că le ai în dar, – ci pentru că ți se cuvin și ești vrednic să

le ai.

A treia este când gândești că ai niște bunătăți pe care nu le ai.

A patra este când defăimezi pe ceilalți și poștești să te cinstească ca pe unul mai vrednic decât ei.

A cincea și cea din urmă treaptă este când defăimezi Sfintele legi și nu te supui lor după cum Sfinții Părinți au legiuit, astfel: postul și orice altă predanie bisericească.

La toate aceste trepte este păcat; iar la a cincea mai mult păcătuiește mândrul, căci într-un chip oarecare defăima pe Dumnezeu Căruia i se cade toată slava și cinstea, ca unui Stăpân al nostru și împăratul Măririi.

Ramurile mândriei și fiicele ei sunt douăsprezece: *iscodirea, trufia, slava deșartă, lauda, iubirea de sine, obrăznicia, înălțarea cu mintea, pregetarea, mărturisirea cea fățarnică, lepădarea de credință, voia slobodă, și cea de pe urmă: deprinderea păcatului* care cuprinde o oarecare defăimare a poruncilor lui Dumnezeu. Aceste douăsprezece vinovații măresc mult pe mama lor, și de dorești să te scapi de dânsa, fugi și urăște asemenea fapte. Același Grigorie zice la cartea a 22-a, cap. 22 și 23: că precum **smerenia este semnul aleșilor lui Dumnezeu**, că au să dobândească împărăția cerească, astfel și **mândria este nemincinoasa dovadă a celor osândiți**, că se vor smeri în iad să se pedepsească veșnic, după stăpâneștile cuvinte: „*Tot cel ce se înalță pe sine se va smeri, și cel ce se va smeri, se va înalța*”.

Cu cât mai mult te mărești, omule, și te mândrești singur, cu atât mai mult ești defăimat și urât înaintea lui Dumnezeu „*care stă împotriva celor mândri și smerește și risipește cugetele inimii lor*”, precum spune Stăpâna noastră.

Smerenia este harul tuturor Darurilor, iar mândria este împiedicarea tuturor faptelor bune și pricina răutăților.

Dintr-însa se naște eresul, vrăjmășia, furțișagul și altele care sunt ca niște zidiri și case întemeiate aproape de un turn înalt pe care cei ce se războiesc nu pot să le dărâme, fiindcă turnul le ajută și le păzește. Așa și mândria întărește pe celelalte păcate și nu-l lasă pe om ca să le biruiască. Sunt mulți care ar întoarce lucrurile cele străine pe care le țin cu nedreptate, dar mândria îi face ca să se rușineze de a le mărturisi, și nu le dau înapoi. Și iarăși, iubitorii de argint ar lăsa carnetele și dobânzile prea lesne, dar pentru ca să nu sărăcească și să rămână defăimați, nu voiesc. Alții iarăși, ar ierta ocara necinstei care le-au făcut-o vrăjmașii lor și ar lăsa la Dumnezeu izbândirea, dar acest diavol al mândriei nu-i lasă să împlinească porunca lui Dumnezeu, pentru că li se par că de nu vor ucide pe vrăjmașul lor, nu vor mai avea cinstea să se înfățișeze în public, ca să-i vadă oamenii.

Vezi cât ajutor iau celelalte păcate din turnul mândriei, și nu pot armele Dumnezeieștilor lumini, nici luminile dascălilor să le dărâme? Deci, de voiești să biruești în asemenea război, fă în așa fel încât să surpi mai întâi turnul mândriei, și apoi le vei birui și pe celelalte.

Dacă nu vrei să vindecii, omule, această fărădelege, te lasă Domnul și cazi într-alte mari greșeli, și aceasta n-ar fi făcut-o Prea Înțeleptul Doctor, dacă nu era mai rea decât toate celelalte. S-a lăudat proorocul David, zicând: „*Și am zis întru prisosința mea, nu mă voi clinti în veac*”, adică nu voi greși. Și pentru ca să-l smerească Domnul, și să-i vindece mândria aceasta, l-a lăsat de a căzut în preacurvie și ucidere. S-a mândrit Petru, când zicea Domnul către Apostoli, că toți îl vor lăsa în mâinile Iudeilor, și vor fugi. Iar el a zis: „*De te vor lăsa toți împreună cu mine Apostoli, eu nu te voi lăsa, măcar de aș ști că voi fi omorât pentru dragostea Ta*”. Și pentru această înălțare a lui, Domnul l-a lăsat, iar el s-a lepădat de

trei ori, pentru ca apoi să se smerească, să plângă slăbi-ciunea lui, și să nu cugete înalt. Încă mulți și mari sihaștri în pustie, care erau plini de bunătăți și goneau diavolii din oameni, și alte semne și minuni făceau, mai pe urmă au căzut în mari greșeli, adică: mâncări de carne, ucideri, curvii și în altele, precum se arată la Metafrast, în Lavsaicon și în alte cărți, pe care le las pentru a nu lungi scrierea. Iar cine voiește, să le citească, să se minuneze și să se smerească din tot sufletul.

Deci, fiindcă pentru vindecarea mândriei îngăduie Domnul astfel de fărădelegi, arătat este, că aceasta este mai rea decât toate. De multe ori iarăși lasă Dumnezeu ca unii să fie graiți de rău, mincinos, că au făcut vreo fărădelege. Și aceasta o face Prea înțeleptul Doctor, ca să-i smerească din înălțare și le trimite și alte necazuri ca să nu cadă în mândrie, precum mărturisește cerescul Pavel, zicând: *„Datu-mi-s-a mie îmbolditor trupului, îngerul Satanei, ca să-mi dea palme peste obraz, ca să nu mă înalț pentru mărimea descoperirilor”*. În locul de luptă, unde se războiesc bunătățile cu păcatele, când va birui bunătatea, fug toate greșelile, și numai mândria rămâne și-i dă omului război, până la moarte. Deci, când vei birui toate patimile, pregătește-te să dai război mării deșarte, care dacă te va birui, nimic n-ai săvârșit. De ești – zic – întreg înțelept, postitor, milostiv și să ai și alte bunătăți felurite, atunci mai ales păzește-te stăruior de mândrie, care nu fuge niciodată de la om, ci îl luptă până la ceasul morții, atunci când toate patimile nu mai cutează să se apropie. Dacă nu te vei păzi de aceasta, ai păgubit toate ostenele tale; precum a pățimit fariseul care a săvârșit multe bunătăți, iar mai apoi l-a biruit mândria, și pogo-rându-se de la biserică, s-a osândit ticălosul. Și nu numai acesta, dar și alți mulți îmbunătățiți prieteni ai lui

Dumnezeu și vestiți sihaștri, și-au păgubit nevoințele lor, ticăloșii, care au petrecut toată viața lor în pustie mâncând buruieni sălbatice și puțină apă sau pâine uscată, fără de altă mângâiere a trupului, iar mai apoi de toate, numai pentru un gând înalt (mândrindu-se) s-au osândit la Iad. Pentru aceasta, vom scrie aici la sfârșitul cuvântului, două pilde, ca să se teamă cei mândri și să se smerească din toată inima, auzind ce fel de oameni vestiți s-au pierdut.

Eliazar, a avut o biruință vestită când a ucis elefantul, care căzând a omorât pe ucigașul lui, care a rămas dedesubtul fiarei mort, pentru că nu s-a păzit cu luare aminte. Așa și tu, când vei birui un păcat, socotește că o fiară ai omorât. Iar dacă nu te vei păzi bine ca să fugi de mărirea deșartă, această biruință nu-ți folosește, căci biruitor fiind, mai tare ești biruit și singur te omori. Cel dintâi, care se depărtează de la Dumnezeu și cel din urmă care se întoarce, este mândrul. Prea mult urăște mândria, Cel Prea Blând și smerit la inimă și o pogoară de pe tron și pe cei smeriți îi înalță. A smerit pe Petru printr-o slujnică. Pe Goliat, prin David care era un băiat mic, și a omorât pe un uriaș ca acela. A smerit pe Olofern și i-a tăiat capul lui o femeie. A izgonit pe Adam din Rai; a lipsit pe Saul și pe Roboam de împărăție; a omorât lui Senahirim 185 000 de oameni; a înecat pe Faraon cu toată oastea lui în mare, și pe alți mulți mândri i-a pedepsit Cel Prea Bun, cu groaznică moarte. Și nu numai pe oameni, ci chiar și pe îngeri câți s-au mândrit, i-a izgonit din Cer, și i-a osândit în munca cea veșnică.

Deci, de vreme ce mândria a făcut pe îngeri, diavoli, și smerenia face pe om, Dumnezeu. Păzește-te să nu te mândrești niciodată, căci nici o pricină n-ai ca să te înalți. În fără de legi te-ai zămislit, în păcat te-ai născut. Și viața ta toată este cu supărare și necazuri și moarte ticăloasă, –

„Căci pământ ești și în pământ te vei întoarce”.

Dacă socotești, ești pământ și cenușă, și să-ți aduci aminte de mormântul împutit în care se sfârșește slava ta, iar paguba care-ți pricinuieste mândria, o vei urî de tot, aducându-ți aminte de putoarea și viermii pe care-i moștenești după moarte, când te vor călca săracii pe care tu îi disprețuiești acum și îi defăimezi, nesocotitule! O, mare este nebunia ta, mândrule! Fiindcă nu cugeți la ceea ce vezi în fiecare zi pe la biserici și morminte! Precum este ciudat și împotriva rânduielii, să se mândrească acela care ține în mână să în fiecare ceas osânda să la moarte, astfel este lucru neobișnuit, să te mândrești și să te înalți, omule, fiindcă porți hotărârea neascultării lui Adam: *„În orice zi veți mânca dintr-însul, cu moarte veți muri”.*

Dacă în fapta bună și în înțelepciunea ta, sau în alt dar și știință, ce socotești că ai, – toate sunt daruri și haruri ale Domnului, – te mândrești, vei da seama în ziua Judecății. *„Căci cei tari, tare se vor certa”.* Virtuțile sunt binefaceri ale bunului Dumnezeu, și se cade cu cât întreci pe ceilalți în vredniciei sau înțelepciune, vitejie, putere, avere și altele asemenea trupești daruri sau și sufletești, adică: întreaga înțelepciune, înfrânarea și alte fapte bune, cu atâta mai mult trebuie să te smerești, căci toate aceste daruri, sunt de sus de la Părintele luminilor. Numai păcatele și greșelile sunt ale tale; și de voiești în acestea să te lauzi, este nebunia și nesocotința ta nemaipomenită. Grămădește dar, ca o sarcină păcatele tale, și bunătățile aproapelui tău, pune-le înaintea ta, și atunci te cunoști păcătos pe tine și drept pe aproapele tău. Nu socoti bunătățile tale, și celorlalți greșelile. Nu te uita să vezi paiul din ochiul fratelui tău, și bârna ce este în ochiul tău să nu o simți, ca să nu te osândești ca falnicul fariseu. A pus Dumnezeu pe Adam în fața Raiului, de unde a căzut, ca

să vadă acel plăcut și prea veșnic loc, de unde pentru mândria lui s-a lipsit, ca să se smerească. Ia bine aminte și tu, viața ta trecută, fiindcă aducerea aminte a păcatelor este leac folositor asupra mândriei. Căci cum este cu puțință să se mândrească un vierme netrebnic, încărcat cu păcate, și un vas plin cu gunoi și rea putoare? Spre ce te înalți și te lauzi, nesimțitorule? În podoabele și în îmbrăcămintea ta frumoasă? O, nebunia și nesocotința ta!

În acelea pe care le cauți și te slujești de ele de la zidiri mai neînsemnate și mai nevrednice decât tine, te lauzi? Omul de bun neam se rușinează să ceară și să fie ajutat de oameni simpli și de jos, și rabdă lipsa, decât să ceară la unul mai prejos decât el în noblețe. Așa s-ar cădea și tu, trufașule, să te rușinezi, fiindcă te slujești și iei podoabele pe care le ai, de la dobitoace și fiare necuvântătoare. Mătăsurile, postavurile și blănille cele scumpe pe care le porți, sunt luate de la proaste și neînsemnate zidiri. Pentru aceasta de te lauzi cu aceste deșarte și zugrăvite podoabe, ești fără de minte. Dar pentru ce te mândrești, cenușă și pământ bătătorit și nefolositor, care-ți capeți hrana, îmbrăcămintea și încălțăminte de la cele mai smerite decât tine și mai nevrednice zidiri? Ce folos iei din averea aceasta și cinstea cea trecătoare? Nu sunt ale tale, ticălosule! Măine vei muri și le vei lăsa toate pustii. Deschide, nebune, ochii tăi și ia aminte de tine, să vezi lucrul care să te facă să te smerești și să te temi de judecata marelui Dumnezeu pe care o așteptăm. Căci cine se cunoaște pe sine, se smerește, fiindcă aceasta este leac foarte folositor asupra trufiei, care este fărădelege mai mult diavolească decât omenească.

Acele mândre duhuri, cugetând la noblețea lor, s-au răsculat asupra lui Dumnezeu. Și tu, vierme pământesc, care ești în acest exil și vale a plângerii, te înalți asupra lui

Dumnezeu, asemănându-te diavolului, având tu mai multă pricină a te smeri, decât au avut acei mândri îngeri? Aceasta să-ți fie întâia învățătură asupra mândriei, cât de mult o urăște Cel prea milostiv și prea bun Domn, că n-a iertat nici pe îngeri, și i-a izgonit din cer în veșnicie. Ce vom pătimi așadar, noi cei nevrednici viermi, dacă ne vom lăsa biruiți de această fărădelege?

Ia aminte ticăloșia ta, omule, căci cercetarea slăbiciunii tale, arată cum că ești suflet și trup, și vei afla în tine multe pricini, ca să te rușinezi mai mult, decât să te mândrești, aducându-ți aminte, despre trup din ce materie smerită ești făcut, iar despre suflet, feluritele păcate ce ai făcut. Pe scurt zicând, pe cât vei cerca slăbiciunile tale, pe atât vei cunoaște nevrednicia ta și te vei smeri. Caută la cap. 38 ca să pricepi ticăloșia ta, și când vei socoti acestea toate, afli vindecare minunată asupra trufiei, precum se vede în Lavsaicon: *„A întrebat un frate pe Avva Pamvo: Cum ar fi mai bine, să fie sihastrul singur în pustie, sau să meargă în viața de obște?”* Și i-a răspuns înțeleptul bătrân, zicând: *„Când se cunoaște pe sine omul, în ce stare se află, și se smerește, oriunde se duce, poate să stea; iar de se mândrește, în nici un loc nu se liniștește”*.

Iar, dacă te mândrești, cum că ai vreo faptă bună, pe care nu o au alții, să știi, că dacă întreci în ea pe aproapele tău, însă cu alte mai multe te întrece acela. Cum am zice: tu postești și lucrezi mai mult; dar el are dragoste și răbdare, care sunt mult mai plăcute lui Dumnezeu decât postul tău. Și pe scurt zicând, ia aminte la faptele bune ale celorlalți și la ale tale greșeli, după cum s-a zis mai sus. Căci aceasta te păzește în smerenie totdeauna, și-ți trezește dorința ta spre îndreptare, și așa scapi de vântul mândriei, care-ți împiedică dobândirea mântuirii și a dumnezeiescului har.

Înțelege că celor mândri, nu numai că Dumnezeu le stă împotriva, ci au și celelalte pagube pe care le-am descris; în această viață îi urăsc oamenii. Căci pe altul nu-l urăsc atât cât pe cel mândru, care neavând aici prieteni din inimă, are necazuri multe în lucrurile lui: se ține mare și de nu-l vor cinsti, se tulbură și se necăjește înlăuntru. Cei mândri se află în frică și în primejdii multe; – în certuri și în lupte, fiindcă se dușmănesc cu semenii lor și râvnesc unul asupra altuia.

Pentru aceia în Istoria Romanilor se arată: că s-a dat unui împărat o coroană de mult preț; iar el luând coroana în mâna lui, a zis acestea: „*O, coroană mai mult prețioasă decât norocită! Cine va cunoaște de câte ispite, griji și primejdii ești plină, de te-ar afla pe pământ jos, te-ar defăima*”. Ceea ce a zis acel împărat înțelept pentru coroană, a zis și pentru vrednicie și pentru cei mândri, căci pe cât sunt de alese și folositoare, pe atât au primejdii și ispite mai multe, deoarece mândria este un copac răsadit și udat de diavolul. Ramurile lui sunt prea înalte și se arată frumoase, dar sunt slabe. Și cu cât te vei sui mai sus, cu atât cazi mai jalnic. Pe cel smerit toți îl iubesc, măcar de-ar avea vreo greșală. Smeritul biruiește pe cel mânios cu răbdarea, și pe cel mândru cu smerenia. Domnul înalță mai mult pe cei ce se smeresc, decât pe cei ce doresc și caută măririle. Mai mult a înălțat pe Iacob decât pe Esau. Pe Isaac mai multe decât pe Ismail. Pe Iosif decât pe frații lui. Pe Ana decât pe Fenana. Pe David mai mult decât pe Saul. Pe Vameș mai mult decât pe Fariseu. Pe Lazăr cel sărac, decât pe bogat. Și mai mult decât pe aceștia, toți au prea înălțat pe Domnul nostru Iisus Hristos, cel ce de bună voie, s-a smerit.

Și aceasta să-ți fie cea mai de pe urmă învățătură și mai folositoare, de voiești ca să te înalți la slava cea veșnică;

adică să te asemeni după putința ta, cu Domnul nostru, socotind că Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu, s-a făcut om atâta de smerit ca să vindece rana mare a mândriei. O, minune! Dumnezeu s-a pogorât și s-a smerit atât! S-a născut într-o peșteră, s-a culcat în iesle și a viețuit foarte sărac și defăimat. A spălat picioarele ucenicilor, și după toate acestea, cu multe necinstiri, ocări, bătaii și scuipări, a luat cea mai grea și rușinoasă moarte.

Să se rușineze acei mândri nebuni care defăimează Dumnezeiasca pildă! Ce trebuia altceva mai mult pentru mântuirea noastră și n-a făcut Cel Prea Bun?

Deci, aseamănă-te Stăpânului tău, urăște trufia și dorește smerenia, fără de care toate virtuțile nu-ți folosesc. Întâlnește-te cu oameni smeriți, șezi în cel mai din urmă loc, și fă smerit slujbele! Să nu zici niciodată vreun cuvânt, sau să faci vreo faptă cu care să te arăți mai bun decât alții. La bucate, îmbrăcăminte și altele care sunt de nevoie trupului, să lipsească cele frumoase și de prisos. Și pe scurt, încearcă pe cât poți să te asemeni totdeauna Stăpânului, Prea Curatei Maicii Sale și tuturor Sfinților care au viețuit cu smerenie desăvârșită.

Precum pomii bine roditori, cu cât sunt încărcăți de roadă, cu atât mai mult se apleacă cu ramurile la pământ, – așa și oamenii credincioși și plini de fapte bune, cu cât dobândesc de la Dumnezeu faceri de bine și haruri, cu atât mai mult își cunosc datoria și se smeresc. Că Domnul a zis: *„Când veți face toate cele poruncite vouă, atunci să ziceți că sunteți robi netrebnici și de nimic”*.

Dacă dumnezeiasca Mărire s-a smerit așa de mult până la moarte, de ce să se înalțe slăbiciunea omenească? Abel ne-a învățat nevinovăția; Enoh, curăția; Noe, mărimea sufletului și nădejdea; Avraam, ascultarea și iubirea de străini; Iacob,

îndelunga răbdare; Iosif, întreaga înțelepciune; Moise, blândețea; Iov, răbdarea; David, dragostea de vrăjmași și neținerea de mânie, – și Ilie, râvna cea după Dumnezeu. Iar Fiul lui Dumnezeu care a venit ca să ne învețe smerenia, zicând: „*Învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima*”, ne învață toate virtuțile la care ne îndeamnă mai mult primitoarea și păstrătoarea tuturor bunătăților, smerenia.

CAPITOLUL VIII

DESPRE MĂRIREA DEȘARTĂ

Mărirea deșartă este cea dintâi fiică a mândriei. Pentru aceasta, adeseori, este numită în locul mamei sale, prima din cele șapte păcate de moarte din care se nasc și alte multe greșeli. Fiindcă destule am scris pentru mama ei, să scriem și despre dânsa ceva.

Să știi lămurit că bunătățile omenești sunt cinci: *lauda, cinstea, faima, mărirea și cucernicia*.

Laudă este atunci când vorbești de cineva, cu bune cuvinte, pentru virtuțile lui.

Cinste este când te apropii de cineva cu sfială și respect, pentru vrednicia lui în societate.

Faimă este când se arată și se mărturisește lumii despre vreo facere de bine.

Mărire este o recunoaștere a vredniciei altora, însoțită de laude.

Evlavie este când cinstești pe aproapele tău pentru fapta bună a lui.

Așadar, mărirea deșartă este o poftă fără rânduiala, numai ca să arăți și să faci cunoscută vrednicia ta, neamul tău bun, sau vreo facere de bine, pentru ca să iei mărire, faimă sau altceva din cele de mai sus. De o vei face pentru slava lui Dumnezeu și spre învățătura aproapelui, nu greșești, căci Domnul voiește ca să arate faptele bune, ca să se slăvească Darul Lui.

Greșește însă mult acela care urmărește vreuna din cele cinci bunătăți, cu gând rău, adică având ca țintă numai folosul lui, precum:

Cine se laudă că a păcătuit, adică: a omorât, a curvit sau a făcut alt rău.

Cine pentru cinstea oamenilor calcă legea, precum judecătorii ca să nu piardă prietenia împăratului sau boierilor, sau să nu i se ia dregătoria, fac judecăți strâmbe.

Cine pentru mărirea omenească, îndrăznește și face lucrul pe care nu-l cunoaște, păgubind pe aproapele, cum ar fi: să învețe, să vindece, să vorbească la judecată, să învețe copiii, și altele asemenea.

Fiicele mării deșarte sunt șapte. Cea dintâi este *lauda*, adică atunci când te înalți pe tine cu cuvinte mai mult decât ești după neam, după cunoștință, sau avere și altele ca aceste.

A doua este *aflarea de lucruri noi*, cum ar fi: să afli vreun nou meșteșug, – să faci bucate alese, îmbrăcăminte și altele, ca să faci pe ceilalți oameni să se mire de iscusința ta.

A treia este *fățarnicia*, când te fățarnicești și te prefaci că ești mai îmbunătățit decât ceilalți, pe care de o faci chiar pentru învățătura altora, greșești.

A patra este *pizma*. **A cincea**, *neînvoirea*. **A șasea**, *iubirea de ceartă*. Și **a șaptea**, *neascultarea*.

Aceste șapte păcate sunt necuviincioase, iar nu de moarte, afară numai de o face cineva spre defăimarea Legii lui Dumnezeu sau spre sminteală multă aproapelui. Să știi dar lămurit, că cel întru tot viclean, diavolul, are obiceiul de a face trei gropi ca la orice faptă bună să te arunce în vreuna din ele, de va putea.

Întâi îți pune greutatea faptei bune ce voiești s-o faci și îți dovedește că lucrul nu e cu putință, pentru ca să te sfiești și să nu-l începi. A doua se meșteșugește și se nevoiește să te convingă că nu lucrezi pentru Dumnezeu, ci pentru alt scop și cu altă socoteală. Și de va vedea că nu te-a biruit la una

dintr-aceste două, atunci se silește să te arunce în a treia groapă, adică, te laudă și te mărește, ca să te lauzi în deșert, să risipească prin mărirea deșartă, roada faptei bune. Sunt destule atâtea despre mărirea deșartă, că una cu mama ei se socotește. Și învățăturile ce-am scris despre ea, poți să le ai și la aceasta. Și în afară de acelea, ai și acestea îndeosebi, pentru mărirea deșartă. Foarte adevărat este că erau în lume oameni vestiți și mai renumiți decât tine, dar au murit. Și poate unii din ei se vor munci în munca veșnică și noi îi laudăm și-i vestim povestind mărirea lor.

Deci, ce folos le aduce faima lor cea mare, și numele lor vestit aici pe pământ? Și ce ajutor are sufletul lor de la laudele oamenilor? Nici unul! Deci mai de folos îți este, o, omule, să-ți întorci ochii tăi de la mărirea pământească și trecătoare la cea cerească și veșnică, și de la oameni către Dumnezeu, și la aceasta să-ți cheltuiești toată lucrarea ta, căci nu te-a zidit Dumnezeu pentru slava deșartă, ci pentru cea adevărată și cerească. Dar ți-a dat această viață, ca prin ea să ajungi la viața cea veșnică, și mijloacele sunt faptele și lucrurile cele bune. Lasă deci deșertăciunea lumii înșelătoare, de voiești să te învrednicești celei cerești, pe care Dumnezeu ți-a gătit-o, și să faci aceste trei cât îți este cu putință, ca să fugi cu totul de mărirea deșartă și să ții ascunse facerile de bine și virtuțile tale, să nu le știe nimeni.

A doua, când te laudă oamenii, tu gândește-te la păcatele tale, să ai durere și întristare a inimii la lauda ce ți se dă pentru cea puțină faptă bună pe care o văd la tine, iar păcatele tale nu le știu. A treia și cea de pe urmă, să aduci și să dai mulțumire Făcătorului de bine Dumnezeu la orice laudă ce ți se aduce, că El este pricina a tot binele și Lui i se cuvine toată slava și mulțumirea. Pentru că orice bine de ai făcut, nu se cade să te lauzi, nici să te mărești în deșert, căci

fără dumnezeiescul ajutor și dar, nimic nu săvârșești singur. „De nu va zidi Domnul casa bunătăților, în zadar ne ostenim”. Mai bine este să fii păcătos cu smerenie decât drept mândru. Că de vei săvârși toate faptele bune, dacă însă te înalți cu mintea, te osândești în Iad, precum poți să te încredezi de adevăr din aceste două pilde care se potrivesc, la capitolul de mai sus, despre mândrie, dar ca să nu fie acel capitol prea mare, și acesta prea mic, le-am scris aici.

În cartea ce se numește „*Livada înflorită*”, se povestește, că la o mănăstire era un călugăr foarte vorbăreț, pe care s-a supărat într-o zi egumenul și i-a zis să tacă, și să nu mai facă de aici înainte vorbărie. Iar el rușinându-se a tăcut, și dintr-acel ceas n-a mai grăit nici un cuvânt. Și atâta a sporit în fapta bună a tăcerii, încât s-a învrednicit să știe gândurile ascunse ale fraților. Și Dumnezeu i-a descoperit lui taine multe.

În hotarele acestei mănăstiri, era un oarecare pustnic cunoscut și vestit, care îmbolnăvind-se de moarte, a trimis la mănăstire ca să vină un duhovnic să-l împărtășească cu Sf. Taine. Deci a pornit egumenul cu fratele acela care nu vorbea, și mergând ei au întâlnit un tâlhar, ce mergea și el la acel pustnic pentru evlavie, ca să primească de la el blagoslovenie. Când se împărtășea pustnicul, era acolo și tâlharul, cu frică și cu mult cutremur judecându-se pe sine nevrednic a sta înaintea unui sfânt ca acesta. Atunci zise cu lacrimi către Ava: Sfinte al lui Dumnezeu, ferice de tine! O, de ar fi fost și sufletul păcătosului de mine în măsurile faptelor tale bune!

Atunci acel nesocotit pustnic, nu s-a smerit să zică: Frate și eu sunt păcătos ca și tine, sau altele ca acestea; – sau să tacă cu durere de inimă la acea laudă, dar a zis către tâlhar: Fiecare, binele pofteste. Acestea auzind fratele cel tăcut a

plâns cu amar. Apoi întorcându-se spre mănăstire, venea după ei și tâlharul cu multă vărsare de lacrimi, încât era minune neașteptată. Și plângând din toată inima, cerea să se mărturisească, având hotărâre adevărată și statornică să nu mai păcătuiască de i s-ar lua și viața, dar să petreacă viața ca un sihastru. Și așa urmând cu acea pocăință și zdrobire de inimă, a murit. Aceasta văzând călugărul cel tăcut, a râs și s-a bucurat mult. Și după ce au sosit la mănăstire l-a întrebat egumenul pricina pentru care a plâns când s-a împărtășit pustnicul, și a râs, când a murit tâlharul? Iar el i-a zis: Când se împărtășea pustnicul, și tâlharul i-a zis că de ar fi și el ca dânsul, el s-a mândrit bizuindu-se în postirea și nevoința lui și s-a osândit, ticălosul! Căci Domnul urăște pe cei mândri și se depărtează de ei. Iar tâlharul venea pe urmă, cu multă zdrobire de inimă să se mărturisească, și avea hotărâre să meargă la pustnicie ca să facă mare pocăință și osteneală până la moarte. Și săvârșindu-se în a-ceastă plăcută lui Dumnezeu voință, s-a mântuit.

Asemenea la „*Pateric*” se citește această povestire, vrednică de tânguire și de multe lacrimi. Pe aceasta o scriu la sfârșitul acestui cuvânt ca o pecete celorlalte, ca să vadă cei îmbunătățiți și și aibă frici și luare aminte, spre a nu-și pierde cu ticăloșie ostenelele lor.

Era un sihastru în pustie, și aflând că a murit fratele lui care avea un copil de trei ani, s-a hotărât să-l ia la el. Și ducându-se bătrânul, a luat pe copil la chilia lui, și l-a crescut cu multă îngrijire, învățându-l rânduiala vieții monahicești, și viețuia cu multă asprime și nevoință, atât încât se mira bătrânul mult, văzându-l că are atâta râvnă fierbinte la cele duhovnicești: postea, priveghea, făcea metanii și altele asemenea. Pentru aceia, bătrânul slăvea pe Dumnezeu, socotind că este om sfânt. Când tânărul a ajuns în vârstă de

18 ani, a murit. Iar bătrânul se ruga lui Dumnezeu în toate zilele să-i arate în care loc al Raiului, a învrednicit pe nepotul său. Așa, de multe ori rugându-se, i s-a arătat vedenie și zărește pe tânăr într-un loc împruțit și prea pângărit. Și a strigat cu mare glas către Domnul, zicând acestea cu lacrimi: *O, Dumnezeule mult milostive! Ce strâmbătate ai făcut de ai băgat pe acest om virtuos, în iad, căci el era feciorelnic și înfrânat! Pâine n-a mâncat niciodată, și numai cu buruieni și cu apă se hrănea, și alte multe fapte bune a săvârșit totdeauna. Deci pentru ce să-l osândești în iad, nenorocitul?*

Acestea spunând, a auzit glas zicând așa: Nu huli, bătrânule, căci Dreptul Dumnezeu nu face niciodată strâmbătate. Când învățai pe copil rânduielile sihăstriei, pentru ce nu l-ai învățat smerenia? Să știi dar că el se socotea în mintea lui că era sfânt, și pentru aceea pe dreptate a pierit. Căci Domnul, mândrilor le stă împotrivă.

O, ascultătorilor, luați pildă și să nu se mândrească cineva, măcar toate poruncile de le va păzi, ci mai vârtos să se micșoreze pe sine aici, ca acolo să se slăvească în veci.

CAPITOLUL IX

DESPRE IUBIREA DE ARGINT

LUCRURILE cele multe și felurite, de aur, de argint, pietre scumpe, și orice alt lucru de foarte mult preț, nasc în inima noastră oarecare dorință de a le vedea. Din vedere se naște dorința să le dobândim pentru câștigul și folosul nostru. Și astfel, când le avem în mâinile noastre, suntem biruiți de urătoarea de frați iubire de argint, care este o dorință fără rânduială și poftă nesățioasă, să câștigăm mai mult decât avem. Și niciodată nu se satură iubitorul de argint, și cu cât adună, cu atâta mai mult se arde de sete, precum marea care nu se satură de atâtea râuri ce primește, și întocmai ca focul, cu cât îi vei da mai multe lemne, cu atât mai grabnic le mistuiește și le arde. Cu cuviință, marele Apostol Pavel a numit iubirea de argint, rădăcină a tuturor răutăților și închinare de idoli, căci din toate fărădelegile nu este alta mai neomenoasă ca aceasta.

Iubitorul de argint nu are dragoste, nu cunoaște pe tată, pe mamă sau pe frați, ci socotește pe rudenii și pe prieteni ca pe niște străini, și iubește numai banii, îi cinstește și li se închină ca unor idoli. Pentru aceasta nu are loc în Împărăția cea cerească.

Nu nădăjdui niciodată bine de la iubitorul de argint, deoarece asupra lui însuși este rău, și fără de omenie. Cum îi va fi milă de altul? Oala, adică vasul de lut în care ascund banii, continuu primește cât pui într-însul și niciodată nu-ți dă din ei cât este vasul întreg. Iar când îl vei sparge și îl vei zdrobi, atuncea ți-i dă și fără voia lui.

Așa este și iubitorul de argint: câți îi vor da, îi păzește și îi

ascunde, și nu dă dintr-înșii nici un ban până la moarte. Atunci, fără voia lui, îi lasă, de trei ori ticălosul, și îi ia alții averea, pe care el, nebunul, a adunat-o cu sudori, cu osteneală multă și cu osândirea sufletului lui în Iad. De multe ori îl moștenesc vrăjmașii lui și străinii.

Iubitorul de argint nu vede adevărul, nu dorește laudă, lui nu-i place cinstea, nu știe ce este dragostea; dar iubește aurul mai mult decât pe Hristos, adică iubește avuția mai mult decât pe Dumnezeu. Nu este ceva mai rău nici aici, nici în Iad, decât iubitorul de argint. Ceilalți păcătoși, măcar că pentru dâșii sunt nefolositori și păgubitori, dar cel puțin sunt folositori aproapelui lor. Iar iubitorul de argint este rău pentru toți și chiar și pentru el. Decât toți este mai sărac, pentru că îi lipsesc toate lucrurile de trebuință. Ceea ce are nu stăpânește; căci pe iubitorul de argint, toată lumea nu-l satură. Precum Iadul nu se satură niciodată, primind atâtea suflete ale oamenilor, – așa și iubitorul de argint, la bani. Când e deștept ține aurul în mâinile lui, aur pipăie, aur socotește în gând și în minte. Iar dormind, tot aur i se nălucește și visează în somnul său.

Toți păcătoșii dobândesc în lumea aceasta oarecare plăcere și folos. Dar iubitorul de argint, nu o dobândește nici aici, nici în cealaltă. Fiii lui îi doresc moartea, ca să-i ia averea. Nevrednic este cerului și pământului, iubitorul de argint, și i se cuvine să moară spânzurat în văzduh, unde este casa acelor necurate duhuri, ca și vânzătorul Iuda care pentru iubirea lui de argint a vândut pe Cel neprețuit.

Când nu dorești, omule, lucruri pământești, are inima ta liniște și pace nemăsurată. Dorind acestea, ești supus la frică și durere, pentru că poțtești ce nu ai, iar când le vei câștiga, te temi ca nu cândva să le pierzi. Scurtimea vieții muștră dorințele noastre fără orânduială. În zadar aduni

avere, iubitorule de argint, fiindcă, nu poate să-ți dea vreo mângâiere trupului, ci doar arzi într-această lume, în amărăciunea poftelor, și mâine lași lucrurile tale pustii de tot, și te duci în Iadul cel întunecos unde vei arde în văpaia focului veșnic. Deci, ce folos ai nenorocitul, din vistieria aceasta pe care o aduni cu atâta osteneală și grijă? Adu-ți aminte de bogatul acela, care se bucura când i-a rodit țarina, și zicea în sine: *„Odihnește-te suflete al meu, – mănâncă, bea veselește-te, – căci ai multe bunătăți strânse pentru mulți ani. Si i-a zis Dumnezeu, lui: O, nebune! În această noapte se va lua sufletul tău de la tine, și ce se vor face bunătățile tale?”* Cine să le ia? Ce folos vei lua de la ele, ticălosule?

Această pildă trebuie să și-o aducă aminte toți bogații, căci aducerea aminte noaptea, este asupra iubirii de argint vindecare și leac. Cu înlesnire vei defăima cele vremelnice, dacă îți vei aduce aminte de moarte, căci atunci cu multă jale, și mic te desparți de toate acestea, pe care cu atâta strâmbătate le-ai câștigat. Și ce ajutor poate să-ți dea atunci averea, care te lasă gol în mormânt, deznădăjduit și împruțit, să te mănânce viermii, și moștenitorii să ia toată averea ta? Deci, fiindcă nu iei nimic dintr-aceste vremelnice bunătăți în cealaltă lume, trimite-le prin cei săraci acum, să afli atunci ajutor.

Sf. și Marele Vasile, scrie despre iubitorii de argint, acestea: *„Pâinea pe care o ții, nemilostive bogat, este a săracului flămând. Haina pe care o păstrezi, este a celui gol. Și argintul pe care-l închizi, este al săracului ce n-are...”* și păcătuiești greu, când ai mai mult decât îți trebuie, și nu dai și lui spre ajutor.

Iubirea de argint este o dragoste fără rânduiala, ca să câștigi avere, Sf. Augustin o numește otravă a dragostei, care omoară sufletul, pentru că prin ea cinstești mai mult averea,

decât dragostea lui Dumnezeu și a fratelui tău.

Din iubirea de argint se nasc și alte șapte păcate, după cum scrie Grigorie, cel pomenit mai sus, și toate merg în urma și la ținta maicii lor, adică: adună avuție mai mult decât trebuința.

Cel dintâi este zgârcenia și scumpetea, care împietresc inima, căci te face să strângi fără milă, și să nu te înduri de săraci.

Al doilea este și se zice, tulburare a minții și se naște din frica ce ai că pierzi averea, sau din multa dorință ca să o înmulțești. Al treilea este sila, când răpești cu silnicie cele străine pentru același scop. Al patrulea este minciuna, când cu viclenie și înșelătoare cuvinte iei cele străine. Al cincilea este jurământul strâmb, adică atunci când juri mincinos ca să dobândești ceva. Al șaselea este vicleșugul, când cu înșelătoare și viclene cuvinte și fapte, înșeli pe aproapele tău. Al șaptelea și cel mai de pe urmă, este trădarea, precum a făcut Iuda, Stăpânului.

În acestea toate, păcătuiești în trei feluri. Întâi, de ai putere și nu ajuți la lipsă pe sărac. Al doilea: Dacă pentru multă sânghină și dragoste pentru avuție calci vreodată legea, și nu faci ceea ce ești dator, adică nesocotești slujba Bisericii, și lucrezi sărbătoarea, ca să-ți adaugi avere și altele asemenea. Al treilea: Dacă pentru această pricină aduci mare sminteală sau vreo pagubă oarecare aproapelui, fie trupească sau sufletească. Iubirea de argint te face să te păgubești de cereștile bunătăți, pentru cele vremelnice și deșarte, și robește inima ta, ca un tiran, cu nesățioasa dorință de avere. Aceasta este undița înșelătoare a diavolului, acoperită cu aur; și cu aceasta amăgește pe iubitorii de argint și îi face robi ticăloși ai avuției, și-i cuprinde în lanțuri de fier ca pe robi.

Pentru ce așadar, nebune, aduni avuție vremelnică? Oare socotești să te bucuri de ea în viața aceasta și să câștigi în cer pe cea veșnică? Te înșeli! Căci iubirea de argint nu-ți aduce nici un folos, ci mai mult necaz și durere. Și apoi, Domnul nu dă iubitorilor de argint avuția cerească, ci celor săraci de bună voie, care și-au depărtat pofta lor de la aceste vremelnice și deșarte bunătăți ale lumii, și au poftit cele cerești. Iar iubitorilor de argint, le va da muncile veșnice în Iad, căci pentru nesațiul lor au ales mai mult pământul decât cerul, poftind lucruri trecătoare.

Caută așadar și vezi câtă pedeapsă îți dă iubirea de argint și ce folos. Și nu în vistierie aici pe pământ, fiindcă vistierile acestea se strică și nu pot să sature pofta ta; ci te întoarce la binele cel adevărat, care singur poate să-ți vindece inima, adică binele pe care ți l-a gătit Domnul în ceruri. Iar toate aceste vremelnice bunătăți, sunt pline de amărăciune și necaz. Când oamenii nu le au, le doresc, și când le câștigă, le urăsc. Destul îți sunt acestea, pentru întâia ta învățătură, despre nemilostiva iubire de argint.

Al doilea, de ești sărac și dorești să te îmbogățești, – caz în care care iubirea de argint este mai mare decât să fi avut avere și s-o iubești – mulțumește lui Dumnezeu pentru sărăcia ta, căci mai lesne este săracului să facă fapta bună, decât bogatului. Aceasta cunoscând-o filozofii, urau bogăția, căci îi împiedica de a câștiga înțelepciunea și alte virtuți. Și deoarece ei, nu aveau lumina lui Hristos, numai de lumina firii povățuindu-se, alegeau sărăcia, deși puteau să aibă avere. Pentru care pricină tu, fiind luminat de lumina cea prea înaltă a Darului, nu cunoști acest adevăr, și să faci de voie fapta bună, mulțumind Prea înțeleptului Dumnezeu care ți-a dat sărăcia ca un mijloc și unealtă sigură a mântuirii tale? Înțelege acest adevăr: dacă filozofii, numai

pentru înțelepciunea din afară a lumii defăimau averea, posteau, umblau goi, nu beau apă la setea lor și își pricinuiau alte multe suferințe și necazuri trupului, pentru ce nu faci și tu așa, tu care ești ucenic lui Hristos și nădăjduiești să dobândești bogăția cea cerească și nestricăcioasă de care nu se învrednicește vreun bogat, de nu va trece calea cea strâmtă, pe care au trecut toți Sfinții și însuși Stăpânul Hristos, împăratul cel ceresc? Pentru ce nu te înveți din pildele altora? Ghiezi, sluga Proorocului Eliseiu, căutând avere, a moștenit lepra în toata viața lui. Anania și Sapia, pentru iubirea lor de argint, cu Dumnezeiasca judecată s-au lipsit de această viață trecătoare. Vezi pe ticălosul Iuda, la cât rău l-a adus această patimă? Nu numai acestea, ci și alte pilde afli în Sfânta Scriptură, din care cunoști că partea celor săraci este mai sigură de mântuire, căci mulțumesc în sărăcie, Binefăcătorului.

A treia și cea din urmă învățătură: de ești bogat, socotește că sunt deșarte și mincinoase toate aceste bunătăți trecătoare. Au fost mulți, prea bogați și prea cinstiți, iar mai pe urmă au ajuns în mare sărăcie. Căci într-un ceas se întâmplă să pierzi bogăția ce ai, sau o vei lăsa la moartea ta, când se face acea jalnică și strașnică împărțire, adică trupul să ți-l stăpânească viermii; lucrurile, moștenitorii; iar sufletul tău, diavolii cei nemilostivi să-l muncească în veci. Dă așadar, milostenie cât îți este puterea, ca să nu te stăpânească șarpele iubirii de argint și să pătimești ca bogatul despre care povestim mai jos. Și de se lenevește voința ta, silește-o, căci nu ai mai întemeiată bogăție decât aceea ce o împărți la săraci, și pe care nimenea nu poate să ți-o fure, și nicidecum nu se strică, precum bogăția cea vremelnică.

POVESTIRE ÎNFRICOȘĂTOARE DESPRE NEMILOSTIVIRE

Scrie învățatul Simon, că în părțile Italiei, aproape de Spalato, se află un iaz foarte adânc, care se numește „*al țăranului*”. Se zice, că în anii trecuți, locuia în locul acela un țăran foarte bogat cu averi trecătoare, însă era avar și nu avea milă de săracii și nenorociții ce se rugau, încât nu putea să vadă sărac la ușa lui, de trei ori ticălosul, și-i înjura, și-i gonea. El avea soție, feciori și nepoți. Într-o zi, când acest nemilostiv era cu lucrătorii săi la țarini și lucrau, și nu era acasă decât o noră a lui, bună la suflet, cu doi fii ai săi, a mers un sărac frumos la față și minunat, care a cerut femeii milostenie. Și ea i-a dat ce-a putut, apoi l-a sfătuit cu dragoste și cu îndurare să plece mai înainte de a veni socrul ei, sau altul dintre rudeniile ei nemilostive, ca să-i facă vreo supărare. Iar săracul a zis către ea: *În seara aceasta, bagă de seamă cu luare aminte, când vei vedea că va țâșni un izvor în mijlocul casei tale, ia un copil al tău și fugi în muntele acela ca să scapi fără vătămare. Căci Domnul a urât nemilostivirea casei acesteia, și vrea să o piardă*. Acestea zicând s-a făcut nevăzut. Și la trei ceasuri din noapte, țăranul șezând la cină, cu rudeniile și prietenii lui, a început a izvorî apa în mijlocul casei, precum a spus mai înainte îngerul. Atunci acea milostivă femeie, s-a sculat îndată de la masă, și luându-și pe amândoi copilașii ei, alergă grabnic către munte, după poruncă. Și într-acel ceas, s-a scufundat acel nemilostiv bogat împreună cu casa să și cu rudeniile și cu toate lucrurile lui. Și nu numai atâta, dar și un râu de apă a ieșit din acel loc și curgea grabnic după nora să drept pedeapsă

că nu a luat numai un copil după cum i-a zis îngerul. Ea înțelegând pricina, s-a spăimântat, și a lăsat un copil și a alergat cu sânguință sus în munte. Dimineața s-a aflat acolo o baltă unde era casa țăranului, atât de adâncă, încât nu i se da de fund oricâți stânjeni de funii s-ar fi lăsat în apă. Dincolo de baltă ca o aruncătură de piatră, este alt iaz mic, unde a ajuns apa pe copil și l-a înecat Dumnezeiasca judecată.

Se găsesc în această mare baltă, pești mari, dar sunt fără nici un gust, cum i-am văzut cu ochii – zice dascălul de mai sus – unde m-am dus, îndată ce am auzit o minune ca aceasta, ca să mă încredințez de adevăr. Și am întâlnit pe nora țăranului, și am întrebat-o duhovnicește să-mi spună de a avut vreo faptă bună, pentru care a miluit-o Domnul. Iar ea a răspuns, că de câte ori avea prilej, dădea multă milostenie; și când scotea vin, și nu era vreun sărac să-l miluiască, vărsa pe pământ puțin zicând acestea: Primește, o pământule, maica noastră, această puțină milostenie, pentru dragostea Stăpânului nostru, de vreme ce nu am cui să o dau!

Deci, am cunoscut că pentru această faptă bună a ei, i-a dăruit prea bunul Dumnezeu unul din copiii ei; iar pe cellalt l-a înecat, pentru necredința tatălui lui. Să nu se îndoiască cineva de această minune înfricoșată, căci martor îmi este Domnul, așa este adevărul. Până astăzi se văd acolo bălțile, după cum s-a zis mai sus. Până și copiii cei mici le numesc „Bălțile țăranului”, și le-au îngrădit împrejur, ca să nu cadă vreun dobitoc și să se înece.

Vedeți frații mei, cât de mare răutate este nemilostivirea? Deci de vreme ce numai nemilostivirea este fărădelege, dar încă să iei dobândă și să bei sângele săracilor, câtă nelegiuire ți se pare că este? O, neîndurarea unora, căroră,

mai bine a le zice necreștini decât creștini! Cum au, nelegiuții, atât de neomenoasă inimă, și suflet nemilostiv și rău, să ia, nesocotiții, la o sută, cincizeci camătă; și de multe ori îndoiesc banii, nesățioșii! Pentru că ia de la sărac dijmă cât voiesc, le ia vinul, untdelemnul și grâul pe preț mai mic, decât se vinde atunci; pentru că i-au împrumutat cu bani mai înainte, și le vine camătă îndoită!

O, nesățioasă iubire de bani! O neomenoasă nemilostivire! și nu vă gândiți, nepricepuților, de muncile jalnice ale ladului, ci alegeți mai bine să aveți aici un ceas câștig și acolo să vă ardeți în veci cu acel nemilostiv bogat? Încetați, fraților, cu această nelegiuire! Temeți-vă de Domnul, și vă siliți inima spre milă, ca să scăpați de acea înfricoșată osândă, căci acolo nu folosesc lacrimile! Dar nu numai după moarte pedepsește Milostivul Dumnezeu pe cei nemilostivi, ci și într-această vremelnică viață, a arătat ca un drept Judecător, prin multe semne înfricoșate și pilde, cât urăște pe această fărădelege, din care să scriem câteva spre adevărire.

*

În anii de la Hristos 1516, era la Florența un egumen la mănăstirea Sf. Marco, cu numele Antonie, om îmbunătățit și învățat. Acesta făcând rugăciuni într-o noapte, mai înainte de vremea Utreniei, a auzit tulburare și gâlceava multă în stradă. Și ieșind din mănăstire, a văzut mulțime mare nenumărată, ca și cum ar fi fost oameni călare pe cai negri. Și i-a întrebat de două ori, ce oameni sunt. Și n-au răspuns. Atunci, Antonie pricepu că este o vedenie, și rugându-se puțin cu frică multă, i-a jurat cu numele lui Hristos, să-i spună cine sunt și unde merg? Atunci i-a zis unul dintr-înșii: *Draci suntem și mergem la cetate să luăm pe un iubitor de argint, cămătar, și foarte bogat în fărădelege, să-l băgăm*

cu trupul în iad după cum ne-a dat voie Domnul, spre pilda altora. Le-a zis cuviosul Avva: *Vă jur pe Dumnezeu, să treceți iarăși pe aici după ce-l veți lua. Și intrând în chilia sa, se rugă. Și peste puțin timp, auzind gâlceavă, a ieșit iar și vede pe acel ticălos iubitor de argint, că-l pusese îndoit ca un sac cu paie, pe un cal fără șă, și strigau: Iată cămătarul care bea sângele orfanilor și al văduvelor!* Iar Antonie a rămas plin de frică și întristare la această jalnică arătare.

După ce s-a făcut ziuă, doi boieri, fii ai acestui iubitor de argint, s-au dus, rugând pe susnumitul Antonie, să meargă la înmormântarea tatălui lor, să țină cuvântare; căci voiau cu mari cheltuieli să cinstească foarte mult pe tatăl lor. Și el mergând la casa lor, le-a zis ca să arate trupul lui. Iar ei aveau un sicriu bătut în cuie, plin cu alte lucruri, ca să fie greu, ca și cum ar fi fost tatăl lor. Și spuneau diferite pricini ca să nu-l deschidă. Le zice lor Avva: *Pe mine mă amăgiți ticăloșilor? Eu, astăzi am văzut pe tatăl vostru cu câtă rușine și chin îl duceau dracii în iad, în care veți merge și voi, de nu veți întoarce săracilor, câte cu nedreptate și rău au fost luate de tatăl vostru, de trei ori ticălosul, – și nu încercați să-i pregătiți sicriu plin de paie, nici să-i faceți pompă și cheltuială, căci dracii i-au făcut-o cum i se cădea și l-au dus în gheena focului să ardă cu celălalt bogat totdeauna.*

Acestea auzind ei, au rămas de rușine și ocară, văzând descoperit ceea ce ei socoteau să ascundă, și lăsară cheltuiala nesăvârșită.

**

Asemenea încă, Chesarie scrie la „*Dialog*” că a murit un iubitor de argint și a cerut muierii lui ca să-i facă un bine, iar ea i-a făgăduit cu jurământ, că-i va îndeplini orice cerere, neștiind gândul lui. Și el i-a spus: Această pungă cu galbeni voiesc ca să mi-o pui în mormântul meu, cu dibăcie ca să nu

te vadă altcineva, și să-i fure mai pe urmă. Deci, după ce a murit ticălosul, femeia a făcut voia lui, după jurământ, și i-a pus galbenii sub cap ca și cum ar fi fost o pernă. Iar doi din cei ce-l îngropaseră au priceput, și s-au dus noaptea să-i fure. Însă cum au deschis sicriul, având și o făclie aprinsă, văd doi draci înfricoșați care stau deasupra mortului, și unul scoțând din pungă galbenii îi da celuilalt, care spinteca pieptul mortului și-i îndesa în inima lui, zicând: Aur poștești, nesațiosule, satură-se inima ta cum poștește. Acestea văzându-le hoții, au fugit, cu frică mare și cu cutremur.

ALTĂ POVESTIRE

În părțile Franței, era altul oarecare, având nesaț mult la avere. Iar la vedere se arăta evlavios și se ruga adesea. Iubea pe slujitorii bisericești, ca să acopere prin aceasta, patima iubirii sale de argint; și aceștia îl sfătuiau să se pocăiască ca să nu fie osândit în Iad. Iar el se prefăcea că dădea milostenie și astfel și-a trecut toată viața lui. Și în ceasul când ieșea sufletul lui cel spurcat, au venit la casa lui doi câini negri înfricoșători, sărind pe așternutul unde zăcea ticălosul cu durere și chin groaznic. Și după ce și-au pus limbile lor de multe ori în gura lui, a scos și el limba lui și o spânzura de o palmă afară din gură. Atunci câinii au tras-o și au rupt-o din rădăcină și au luat-o împreună cu sufletul lui în gheena cea nestinsă. Iar trupul lui l-au lepădat să-l mănânce fiarele.

Scrie Episcopul Vichentie, că era un iubitor de argint, care după ce a cinat într-o noapte cu rudeniile păcătoșilor și prietenii lui, a adormit. Și după puțin timp s-a deșteptat, strigând tare cu multă frică. Iar femeia lui l-a întrebat

pricina fricii lui. El a zis: *La divanul lui Hristos m-au dus, și mi s-au adus atâtea învinovățiri, încât nu știam să răspund, să aflu vreun ajutor. Și astfel a dat Judecătorul hotărâre asupra mea, ca să ard totdeauna în iad, și m-au dat sub stăpânirea diavolilor, fiindcă m-au așteptat multă vreme la pocăință, și eu n-am vrut să las păcatul.* Acestea zicând, a apucat o haină a unei slugi a lui și îmbrăcându-se, a mers în grabă la o biserică a călugărilor unde se cânta slujba Utreniei. După ce s-a făcut ziuă, călugării îl sfătuiau să se mărturisească, poate că Domnul îl va ierta, și să nu-l osândească în iad. Iar el zicea că nu mai este cu putință să mai afle iertare. După acestea, cum îl duceau la casa lui și treceau pe lângă un râu, văd o corabie neobișnuită care altădată nu s-a mai arătat ca aceea, și în care nu era nici un om. Iar el zicea, că este plină de draci, și într-adins au venit ca să-l ia. Și atunci ei l-au răpit îndată, și a pierit într-o clipă cu corabia, și nu s-a mai ivit.

Încă scrie acest Vichentie, despre alt iubitor de argint. Că era foarte greu bolnav și într-o zi a trimis pe sluga lui, ca să scoată un sac cu grâu și să-l dea săracilor. Iar el mergând, a aflat în locul grâului o mulțime de șerpi. Aceasta auzind bolnavul, s-a pocăit de păcatele lui, s-a mărturisit, a plâns cu amar, întorcând toate strâmbătățile, și a făcut milostenie. Apoi după ce s-a împărtășit cu Sfintele Taine, i-a venit sfârșitul. Și a poruncit, când îi va ieși sufletul lui, să-l arunce gol, ca să-l mănânce șerpii, pentru canonul păcatelor lui și iertarea sufletească, ca să nu-l muncească dracii pururea în iad. Și cum l-au aruncat în grămadă, l-au mâncat șerpii cu oase cu tot, și astfel a pierit, și nu s-a mai arătat.

Asemenea a murit alt iubitor de argint, nepocăit, și preotul de parohie nu voia să-l îngroape la biserică, fiindcă nu s-a mărturisit, nici nu s-a împărtășit la moartea lui. Iar rudeniile

mortului îl amenințau pe preot, că dacă nu-l va îngropa, îi vor face multă pagubă. Iar el le-a zis lor să-l pună deasupra unui cal, și să-l lase să meargă unde va voi, și unde se va opri calul, în acel loc să-l îngroape. Deci au primit rudeniile mortului, crezând că vor face calul ca să meargă la biserică. Dar îndată ce puse pe cal acest pângărit trup, calul a alergat îndată cu sânguință, și a stat dedesubtul unei furci unde se spânzurau tâlharii. Și cu toate loviturile ce i-au dat n-a vrut să se miște nicidecum din acel loc. Atunci rudele lui cunoscând dreapta judecată a lui Dumnezeu, n-au mai zis nimic, ci l-au lăsat în acel loc, au făcut o groapă și l-au îngropat ca pe un hoț.

Și într-adevăr toți iubitorii de argint, sunt pe față furi, tâlhari și răpitori, căci nedreptățesc pe săraci, și beau ca lipitorile sângele lor. Și ei se îngrașă și se satură, iar săracii mor de foame și de goliciune. Dar, vai lor, căci aici își fac voile lor, și trăiesc norociți vremelnice, cu suferința și osteneala orfanilor și a văduvelor, iar acolo vor afla astfel de nenorocire, încât nu vor avea nici o odihnă, ci totdeauna se vor arde cu neîndurații și nemilostivii diavoli!

CAPITOLUL X

DESPRE DOBITOCEASCA CURVIE

„*NU știți că trupurile voastre sunt case ale lui Dumnezeu? Și cel ce va strica aceasta, îl va strica pe el Dumnezeu?*”, zice Apostolul Pavel. Toate celelalte păcate pângăresc și spurcă numai sufletul; iar această urâtă fărădelege a curviei, pângărește pe om, și la suflet și la trup. Deșartă și mincinoasă este toată frumusețea trupului, și fără de minte și orbi sunt câți păgubesc cereasca bucurie, pentru atâta de scurtă dulceață și spurcată poftă. Când este trebuință de această faptă afrodisiacă, pentru înmulțirea neamului nostru, după dumnezeiasca poruncă, și se face cu a Bisericii rânduială precum poruncesc sfintele Legi ale Sfinților Părinți, nu este defel păcat.

Curvia este un păcat de moarte, care se biruiește foarte lesne, depărtându-te cu totul de ispitirea și locurile în care se dă lupta. Și cine socotește să încerce vreo faptă trupească, și apoi să se oprească de tot, se amăgește. Pentru că mai lesne este să păzească întreaga înțelepciune, un tânăr feciorelnic, decât cel văduv. Pofta trupului, frate, este un cal fără frâu, care oricâte râpi află, cade și se rănește. Iar întreaga înțelepciune este frâul care o oprește și o împiedică. Cel ce voiește ca să nu se răstoarne, să țină frâul tare, să dea trupului să mănânce cât îi ajunge, și nu mai mult.

Cel ce se pângărește la acest păcat, cu greu poate să se întoarcă la pocăință; nici nu poate să ridice ochii la cer, ci caută ca dobitoacele tot la pământ, neavând în sine nimic cuvântător, și se orbește atât de mult, încât face înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor, asemenea necuviințe, pe care nu

ar îndrăzni nicidecum să le facă, înaintea unei slugi a lui, sau a unui copil mic.

Despre acest păcat, zice Sf. Pavel, că nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu câți se află în acesta, care este un foc și flacără a iadului. Materia ei este lăcomia pânteceului; para ei e necinstea; cenușa, necurăția; fumul, sfiala și rușinea; scânteile și sfârșitul ei este pedeapsa și stricarea trupului, scurtarea vieții, stingerea faptelor bune și călcarea Legii. Pentru aceasta trebuie să ai multă grijă și gândul împotriva ei, și arme tari ca să nu te biruiască. Și precum fugi de foc ca să nu te ardă, așa trebuie să fugi și de această văpaie a trupului și foc al iadului. Să nu te bizuiеști defel la trecuta ta întreagă înțelepciune și înfrânare; fiindcă mulți după ce-au biruit, mai pe urmă cu ticăloșie au fost biruiți.

În ce chip focul înmoaie fierul și-l preface în firea lui, așa și para curviei înmoaie pe bărbații de fier, oricât de tari ar fi.

Pentru aceasta fugi de locurile primejdiei, pricinile și toată materia ei, știind a ta slăbiciune. Și nu te încrede în tine, fiindcă alții mai virtuoși decât tine au fost biruiți. Cu neputință este, să mergi la moară și să nu te umpli de făină. Sau să ții smolă și să nu se lipească de mâinile tale. Cu cât te amesteci mai mult cu lumea și cu muierile, cu atât mai mult te întinezi. De nu vei împreuna focul cu surcelele, flacără nu se aprinde. Precum din lovitura pietrei și a fierului se aprinde focul, așa de cuvintele muierii la urechile bărbatului, se întărată pofta curviei. Și de nu te vei păzi cu luare aminte să fugi de primejdie, grabnic vei fi biruit, căci puțini sunt cei care n-au plătit deloc tribut diavolului curviei, ori la tinerețile lor, ori la bătrânețe, sau cu fapta, cu mintea și cu gândul. Fiindcă la acest păcat, nu numai faptele din afară sunt oprite, dar și ale lor poște; adică să nu privești fețe frumoase, sau să se atingă mâna ta de trupul altuia, sau să te

împodobești, să te speli, să te razi și să-ți înfrumusezezi fața ca să te iubească, și altele asemenea. Sau să joci și să câști cu instrumente drăcești, și alte fapte ca acestea, care sunt grele păcate, și trebuie să le urăști, înlătură și altele câte știi că te vatămă, iar mai ales să fugi de vinul mult și de lene, ca de șerpi, căci acestea sporesc mult curvia. Și trebuie pururea să lucrezi ca să fugă gândurile, mai ales când ai în trupul tău război. Înaintea tuturor treburilor tale, să fie aceasta, adică: să citești învățăturile pe care le scriem aici mai jos, spre sfătuirea ta, să le ai totdeauna ca niște arme și pavăze la războiul trupului. Acest război este mai puternic decât celelalte și mai supărător, fiindcă vine de la un vrăjmaș care este împreună cu tine totdeauna, și de aceea ai mare primejdie. De aceea scriem și noi mari învățături și leacuri mai tari, pentru ca să poți mai întâi cu dumnezeiescul Dar și nebiruita putere a celui întru tot puternic Dumnezeu, să biruiești pe vrăjmașii tăi. Și al doilea, ca armele acestea să le ai totdeauna gata, nu numai în vremea războiului, ci și când te odihnești, ca să le deprinzi mai bine.

Cel dintâi sfat și leac de folos împotriva curviei după cum ne povestesc dascălii noștri cei înțelepți, este paza cea cu sânguință, stăpânirea și păzirea tuturor simțurilor și mai ales a vederii; căci ochii sunt un liman unde intră toate deșertăciunile în sufletul nostru. Ochii sunt ușile prin care intră veninul otrăvitor al plăcerilor și întinează cugetul nostru, slăbește voința și o înduplecă. Iar când se face înduplecarea voinței, când te hotărăști să faci răul, este ca și cum ar fi că l-ai făcut. Pentru că din vedere se naște dragostea, și din dragoste se face înduplecarea voinței și din aceasta se săvârșește fapta. Adică, dacă vezi un lucru bun și frumos îl poțestești, și așa hotărăști în mintea ta să-l dobândești, de vei avea prilej; după care faci deplin și faptul

păcatului. Și de nu l-ai fi văzut, ar fi lipsit celelalte. Deci să nu privești niciodată, aceea ce-ți pricinuieste pagubă, aducându-ți aminte cât rău au pățimit strămoșii pentru că au privit pomul cel oprit în Rai, pentru care pricină cu moarte au fost osândiți, nu numai ei, ci și noi toți strănepoții lor. De nu ar fi văzut David pe Batșeba, n-ar fi făcut preacurvie și ucidere. Ochiul a prostit pe înțeleptul Solomon de a făcut astfel de nelegiuire. Alți mulți plini de bunătăți și minunați bărbați, mai înainte de lege și după lege, ca să vadă frumusețea feței muierilor, au suferit mare pagubă. Și de vreme ce unii ca aceia jalnic s-au prăpăstuit, fiindcă nu au luat aminte de a se păzi cu sânguință, cine dintre noi cei neputincioși va scăpa de nu se va păzi cu temei? Deci, nu privi niciodată femeia în față, să nu-i vorbești cu îndrăzneală și prietenie, și să nu te gândești la frumusețea ei; ci mai mult să socotești stricăciunea trupului cum se face după moarte. Aceasta vrea să întărească cuvântul stăpânesc: „*Când ochiul tău te smintește, scoate-l pe el*” adică să nu vezi aceea ce-ți aduce pagubă; ci să te lipsești de acea vedere vătămătoare de suflet, și așa scoți ochii tăi, adică reaua poftă și dorință. A doua simțire este auzul: astupă-ți urechile să nu auzi cântecele sirenei, adică cuvinte necuviincioase și de rușine; cântece din instrumente muzicale precum și atâtea altele asemenea, căci toate acestea, iar mai vârtos dansul și cântecele, aprind para cea trupească. A treia simțire a ta este mirosul; nu purta arome, trandafir și alte flori ca să dea miros. La aceasta nu stârnesc și spun mai mult, fiindcă aceste lucruri le țin femeile, iar nu bărbații, și nu femeile cele pricepute, ci cele nepricepute și fără minte. A patra este pipăirea de care trebuie să te păzești cu mai multă luare aminte, căci cu neputință este să vii la pipăire și să nu săvârșești fapta, de va fi și locul potrivit. Pentru aceea,

înțeleptul Ieronim, scrie unui cleric, prieten al lui, cuvintele acestea: „*Nepotiane, fratele meu! Bagă bine de seamă, de câte ori mergi ca cleric, să cercetezi fecioară sau văduvă, să nu intri nici odată singur în casa ei, ci totdeauna să ai pe cineva cu tine, ca să te păzești prin el. Și nu primi scrisori și daruri de la asemenea persoane, nici tu să trimiți de prisos, căci toate acestea sunt lemne care aprind para focului*”.

Vezi dar că și cei virtuoși trebuie să fie cu grijă și luare aminte? În războaiele ce fac oamenii între ei, cu cât cineva îndrăznește și fără frică luptă cu bărbăție împotriva vrăjmașului lui, cu atâta îl biruiește desăvârșit, și când fuge de la luptă de frică și de temere, atunci vrăjmașul îl omoară.

Iar la acest duhovnicesc război împotriva trupului, cine se teme și fuge, acesta biruiește. Și cine se va nădăjdui la vitejia lui ca să dea război vrăjmașului, va fi biruit cu jale, ca un neputincios. La toate celelalte păcate este prilej să dai război vrăjmașului tău și să biruiești, după cum ar fi: poți să ai bani prea mulți și să biruiești iubirea de argint. Să porți haine frumoase, să ai cinste, mărire de la lume și să nu te mândrești; să vezi la masă bucate alese și să biruiești lăcomia pântecelui. Dar ca să locuiești împreună cu muierile și să păzești curăția, este cu neputință. Căci precum este peste fire, să ai pe pieptul tău cărbuni aprinși și să nu te arzi, așa este cu neputință să locuiești cu muieri, să vorbești împreună cu ele, și să nu fii atras de focul plăcerilor. Fugi dar de faptele muierilor, căci nu ești mai tare decât Samson, decât Hercule, decât Olofern, decât Ahile, care au biruit mii de oameni și i-au omorât, iar în cele din urmă, i-au biruit muierile și jalnic i-au omorât.

De vreme ce Mergătorul Înainte Ioan, acela ce din pântecelul maicii lui era sfințit, și decât care nu era altul mai sfânt, s-a depărtat în pustie ca să scape de orice fel de greșală, cum

socotești tu, să stai în lume și să nu fii biruit? Te înșeli, deși zic unii că este plată mai mare, să vezi un rod frumos și să te înfrânezi, decât să nu-l ai. Aceasta este îngăduit la celelalte păcate după cum am zis mai sus; dar despre cele trupești câți o zic, se înșeală, căci toți sunt orbi și rătăciți, și mai vârtos unii dintre călugări și duhovnici – de la care ies aceste deșarte cuvinte – care au la mănăstirile lor femei și le slujesc, pentru care vor fi cercetați groaznic în ceasul Judecării, fiindcă, măcar că ei nu fac păcate – căci este cu neputință să țină cineva foc în mână și să nu se ardă –, însă cei ce îi văd, se smintesc și-i osândesc. Deci, trebuie să se ferească fiecare cu sânguință, să nu dea sminteală aproapelui, măcar că zice Legea să fie iertat vreunul din călugări, ca să aibă pe maica lui, sau pe sora să numai să-i slujească, dar acum nu mai trebuie să se mai facă, fiindcă răul s-a înmulțit și trebuie să ne păzim de împiedicare.

Nu scriu mai mult pentru această pricină, ca să nu mă osândiți că grăiesc de rău pe cei sfințiți; – dar toți știți cât au alunecat în păcatul acesta, și s-au făcut de răs și poveste în lume; căci de ar fi luat aminte la început, nu s-ar fi făcut. Deci, să nu cuteze nimenea din cinul călugăresc, să aibă muiere la mănăstire, pentru vreo pricină oarecare ce s-ar putea întâmpla, și mai cu seamă cel sfințit. Și de este preot la mănăstire de femei, cum face sfânta Liturghie sau altă slujbă duhovnicească, să meargă la chilia lui fără vorbă multă, și fără ca să mănânce ceva sau să bea. Căci precum nu este iertat să mănânce muierea la mănăstirea de bărbați, așa și bărbatul la cea de femei.

A cincea și cea din urmă simțire este gustarea, pe care trebuie să o păzești mai mult decât pe celelalte, pentru Domnul, adică: să nu mănânci și să nu bei mult, fiindcă nimic altceva nu înmulțește, nici nu mărește atât războiul

trupului, ca lăcomia pântecelui și beția. Și iarăși, postul și înfrânarea sunt leacuri doctoricești și de folos, la această patimă silnică. Deci nu răsfăța trupul și nu-i face plăcerile, de voiești să-l ai sub ascultarea ta. Căci în ce fel carnea sărată, sau în oțet, sau în smirnă, care sunt amare și iuți, se păstrează multă vreme, fără să se strice, și de nu vor pune una din acestea, curând putrezește și se strică, așa și trupul nostru când prin dulceți îl dezmierdăm, se umple de păcate și se strică; iar prin viață aspră, rămâne în fapta bună și se păzește. Înfrânează-te așadar cât poți, chinuind trupul tău, și aducându-ți aminte de fierea și oțetul care au adăpat pe cruce pe Stăpânul, și multa înfrânare a cuvioșilor noștri Părinți în pustie, care nici măcar ceva fiert nu mâncau, ci toate crude și nefierte. Mai ales marele Apostol Pavel, care își chinuia trupul său, precum însuși zice: „*îmi zdrobesc trupul și-l robesc*”. Deoarece aceia făceau așa și își munceau trupurile lor ca să biruiască acest război, cu cât dar mai mult trebuie să facem noi cei mici și bolnavi? Omoară deci și tu, trupul, cu lipsirea de bucate plăcute. Nu purta haine moi, nu dormi pe paturi frumoase, ci pedepsește trupul cu privegheri, culcându-te la pământ și alte ca acestea, ca să-l supui duhului, căci este mare mirare ca să te mântuiești de moartea aceasta, mâncând și bând, și având toată trupeasca odihnă; fiindcă pe cât se împuținează lemnele, cu atâta para se micșorează. Scoate deci materia, ca să stingi focul. Lasă vinul și bucatele felurite, ca să stingi sminteala. Cine lingusește pe sluga lui și-i dă mâncări alese și frumoase, îl face în cele din urmă să se răzvrătească. Cine dă trupului său plăceri și odihnă, întărește pe vrăjmașul lui, și-i dă arme ca să-l omoare. Sf. Ioan Gură de Aur zice: „*Cela ce mângâie pântecele lui și duhul curviei vrea să-l biruiască, este asemenea ca acela care vrea cu untdelemn să stingă focul*”.

Adică cine dorește să nu curvească și apoi mănâncă și bea bine, este ca acela care toarnă untdelemn ca să stingă focul. Și bine a zis, pentru că de este cineva sătul, îl stăpânește acest război; și fără înfrânare, nu săvârșește întreaga înțelepciune, nici vreo altă faptă bună. Pentru aceea petreceau cuvioșii astfel de viață aspră, ca să îmblânzească această sălbatică pornire a trupului, și atunci când reușeau aceasta, săvârșeau cu înlesnire și celelalte fapte bune.

A doua armă împotriva trupului este să izgonești grabnic gândurile rele și urâtele pomeniri, îndată ce vor intra în mintea ta să tulbure trupul tău. La aceasta pune multă stăruință, de vei putea, să nu lași nicidecum să intre în gândul tău, sau chiar de le-ai și gonit, să nu rămâi de fel în gândul curviei, ci să-ți aduci aminte de altceva duhovnicesc, care să-ți dea umilință și evlavie; – căci cu cât întârzie mai mult, cu atât se înrădăcinează mai mult și este cu greu atunci să-l izgonești. Pentru că mai bine este să stingi focul când începe a se aprinde, decât atunci când se va întinde și va cuprinde toată pădurea. Cu mai puțină osteneală dezrădăcinezi un copac de curând sădit, decât când se va înrădăcina tare. Mai bine stai împotriva vrăjmașului tău, la ușă unde este locul strâmt, decât să îl lași să intre înlăuntru și să stăpânească casa ta.

Gândul curviei este slab ca un vlăstar de iarbă și de-i vom sta împotrivă la început când îl va pune diavolul în inima noastră, lesne îl strivim; iar de-l primim cu plăcere și dulceață și rămânem într-însul se întărește ca fierul, și vom avea multă trudă spre a-l birui. Și iară de se va întâmpla ca din lenevirea și nepăsarea ta, să se întărească acest urât gând în inima ta, și te primejduiește să cazi în alunecare, aleargă grabnic la rugăciune și cu mare glas să strigi către Stăpânul, și să ceri ajutor la nevoia ta, precum fac cei ce

sunt pe valurile mării, înconjurați de groaznică furtună, și roagă-te din toată inima ta, ca să nu te lase să te îneci în această nevăzută furtună. Și zi psalmii aceștia din Dumnezeiasca Scriptură: „Dumnezeule, spre ajutorul meu ia aminte, Doamne, ca să-mi ajuți mie, grăbește”. Și iarăși: „Să nu dai la cele nevăzute fiare, sufletul ce se mărturisește Ție”. Și: „Nu ne duce pe noi în ispită”, și altele ca acestea. Și socotește patimile Stăpânului, câte a răbdat, ca să omoare acest păcat, pe care te îndeamnă ca să-l faci diavolul, ucigașul de oameni. Și roagă pe Pururea Fecioara Stăpână și pe alți Sfinți, să-ți ajute să biruiești acest război. Și de se află duhovnicul tău aproape, sau alt om virtuos, aleargă și-i spune, să-ți dea vreun ajutor; – și să nu te lenevești, fiindcă în aceasta este toată primejdia. Căci deși nu vei curvi și cu fapta, ci numai de vei primi cu dulceață gândul cel spurcat ce simți în această plăcere se socotește și aceasta curvie, și tare se canonisește.

Ia aminte la cele multe pedepse pe care le-a trimis Dumnezeu cel Atotputernic în lume, pentru acest păcat. A ars cele cinci cetăți ale Sodomienilor. A dezrădăcinat din temelie orașul Sihem. A pierdut toată seminția lui Veniamin. A omorât pe Amun. A făcut lui David mare pagubă. A ucis pe cei doi bătrâni care au pârât cu nedreptate pe Susana. Dar ce să zic una câte una deosebit? Pentru pricina acestui spurcat păcat, a trimis acel înfricoșat potop și a înecat toată lumea, și pe scurt zicând, toate pedepsele mari pentru acest păcat, le-a trimis Domnul. Și trebuie să se cutremure toți câți se află în el, să nu pătimească și ei cele asemenea.

Să știi lămurit, că de vei voi ca întotdeauna să fii în noroiul acesta al trupului, și să-ți faci pofta ta, socotind că te vei sătura, te înșeli, pentru că păcatul este nesățios. Mai cu osebire, cu cât te deprinzi la această vină, cu atât pofta se

aprinde mai mult și sminteste trupul. Puterea ta se împuținează, și ispitele se înmulțesc. Și așa se face o fire și obicei, pe care pe urmă nu le mai poți lăsa. Pentru că de nu te vei împotrivi obiceiului, se face deprindere de nevoie. Silește-te așadar de la început, să te lupți, și cu ajutorul Domnului, prea lesne vei scăpa. Căci cu cât mai mult te vei împotrivi păcatului, cu bărbăție și putere, cu atât mai repede sminteala dispare, și tu rămâi vesel căci ai biruit pe diavolul, iar sfinții îngeri vin să-ți slujească, precum și Domnul când a biruit pe ispititorul. Iar de vei fi biruit de lene, dulceața păcatului va trece ca un fulger grabnic; iar amărăciunea conștiinței care rămâne în suflet și tulburarea te va necăji cu mai mult chin, decât ai fi avut dacă răbdai un ceas acest război.

De nu îndrăznești înaintea vreunui om să faci păcat, pentru rușinea spurcatei fapte, cum nu te rușinezi, nepriceputule, de păzitorul sufletului tău, care stă lângă tine totdeauna, și te păzește? Dar, ce zic eu, de inger? Însuși Stăpânul ca un Dumnezeu necuprins, se află în fiecă loc, și cutezi, nerușinatule, să săvârșești această urâtă faptă înaintea Ziditorului și Mântuitorului tău care a pățimit atâta ca să te izbăvească de păcatul acesta, care spurcă sufletul și trupul și toate mădulele tale care s-au făcut mădule ale lui Hristos, în dumnezeiescul Botez, și tu le faci mădule ale curviei? Și din asemenea îngerilor, cum erai când aveai curăția, te faci asemenea cu dobitoacele? Dacă cineva ți-ar zice numai cu cuvântul dobitoc sau vită, o socotești ocară și necinste. Pentru ce așadar te faci de bună voie, nepriceputule, ca porcul când iese din gunoi și din noroi unde-i este obiceiul lui să se tăvălească? Uită-te la dânsul ce frumusețe are, și cum miroase! Nu îți întorci ochii să nu-l vezi, și-ți astupi nasul de putoarea lui, și nu suferi să atingă nici

măcar marginea hainei tale? Dar cum nu te scârbești de tine, ticăloșiile, care ești mai murdar decât el, la suflet, ceea ce este mai rău decât murdăria trupească de care ai putea să te speli în baie? De spurcăciunea sufletului nu te curățește altă apă decât a lacrimilor pocăinței care este de mult preț.

Când ai sminteala trupului, amăgește pofta trupului tău și zi, că peste puțin vei face voia ei. Și dacă va trece ceasul, socotește că ai făcut păcatul și ți-ai împlinit pofta ta. Și a trecut acea blestemată dulceață, și gândește ce ai câștigat și ce folos ai luat.

Fiindcă de-ai fi făcut păcatul cu fapta, nici o dulceață sau plăcere nu ți-ar fi rămas s-o simți mai pe urmă, ci ar fi trecut ca o umbră într-un minut și s-ar fi făcut nevăzută ca un vis al nopții trecute. Și ți-a rămas datoria să plângi nelegiuirea ta, rușinea la mărturisire, truda și osteneala ca să-ți împlinești canonul, muștrarea conștiinței să te roadă neîncetat, și – cea mai rea decât toate –, osândirea în munca cea veșnică, că ai să arzi neîncetat în focul cel nestins.

O, răutatea ta, diavole! La câtă nesimțire și necunoaștință aduci pe ticălosul om, pentru o plăcere otrăvitoare de o clipă, să ia astfel de pedepse și iadul fără sfârșit! Deschide-ți ochii, păcătosome, și rupe acoperământul ce ți l-a pus diavolul pe față, ca să nu vezi cursele lui, nici să simți paguba ta.

A șaptea învățătură, să fie pomenirea morții. Că alt gând, nu ajunge să potolească întărâtarea trupului, precum acesta. Adică, să gândești la putoarea și grozăvia, cum se face după moarte fața acelei ce ți se pare acum atât de frumoasă și împodobită: ochii se scurg, gura rămâne neagră și vestejită, fața galbenă, capul nemișcat, și pe scurt timp se face un chip urât și înfricoșător la vedere. Toate acestea să le gândești când îți va veni pofta curviei. Închipuiește-ți că privești în mormânt, acel trup împruțat pe care-l poftesti. Și

cu mijlocul acesta, nădăjduiesc să biruiești păcatul, precum a făcut un sihastru îmbunătățit, care era bântuit de gând rău și aducerea aminte de o femeie prea frumoasă pe care o cunoștea în lume.

Într-o zi, venind un prieten al lui să-l vadă, i-a spus că femeia aceea a murit. Aceasta auzind sihastrul, s-a dus la mormântul ei într-o noapte, și luând un ștergar a șters cu dânsul trupul ei cel împruțit care era putrezit și s-a întors la chilie. Și din acel ceas, de câte ori avea în trup puțină pornire pătimasă punea înaintea lui acel ștergar cu putoarea mortului și zicea către sine acestea: *Satură-te acum, curvarule, de împruțiciunea pe care o poștești!* Și prin mijlocul acesta s-a izbăvit de ispitirea diavolului, cu dumnezeiescul dar. Și nu numai trup mort, dar și viu, de vei socoti cu luare aminte cum este înăuntru fără îmbrăcăminte, adică gol, și ce este înlăuntrul trupului, vei face asemenea precum a făcut sihastrul de mai sus. Așa, cu adevărat, de s-ar vedea ce este ascuns sub pielea aceasta și să o privești, ai mărturisi că frumusețea aceleia pe care atât o poștești, nu este altceva decât numai un mormânt zugrăvit, plin de putoare, care se vede în afară frumos, și înăuntru este plin de necurăție. Când vezi ceva flegmă, sau altă necurăție pe haina ta, te îngreșezi, chiar cu vârful degetelor să te atingi. Pentru ce dar te faci atât de nesimțitor, și poștești un vas plin de flegmă și de murdării? Așa cu adevărat, acest trup cercetat cu luare aminte, nu este altceva, decât un sac cu lut, un burduf împruțit, un chiup² cu murdării și un vas plin cu toată necurăția.

Iară de se va întâmpla, să ai atâta bântuială și mare aprindere a trupului, încât să nu-ți folosească toate leacurile zise, fie aceasta mai tare și mai arzătoare plantă de leac, cu care au biruit mulți această sălbatică și nestăpânită pară.

Pune în mintea ta, că privești un puț plin de foc și de văpaie nepotolită, și dracii stau gata să te arunce într-însul, când săvârșești păcatul. Căci toată durerea și necazul se biruiește cu cele mai aspre munci ale Iadului. Și de nu este destul această frică a nevăzutului foc, ca să înceteze tulburarea trupului tău, fă-o și cu lucrul în această pară a focului, simțită și trecătoare, precum au făcut unii din cuvioșii Părinți despre care scriem, spre învățătură și pildă.

Simeon Metafrast, scrie în 13 zile ale lunii lui Februarie, că o muiere s-a dus în pustia unde sihăstrea cuviosul Martinian, și stând afară înaintea chiliei lui, plângea zicând, că a pierdut drumul, și se ruga de el să o primească în chilie, ca să nu o mănânce fiarele.

Iar Sfântului, fiindu-i milă de ea, a primit-o în prima chilie din peșteră și el a intrat în cea mai dinlăuntru și se ruga toată noaptea, ca să nu cadă în ispită. Dimineața, uitându-se sfântul printr-o fereastră, a văzut muierea împodobită cu alte îmbrăcămînți frumoase, pe care le avusese ascunse într-o traistă, și în noaptea aceea s-a îmbrăcat cu dânsale, împodobindu-se. Atunci Sfântul s-a tulburat ca om, nu atât din podoaba ei, cât din cuvintele ce i-a zis muierea, lăudând căsătoria, că mulți din Sfinți au cunoscut lumea și împreunarea trupului nu i-a vătămat, și s-ar putea ca și ei să pustnicească împreună. Și pe scurt, ca să nu lungim cuvântul, s-a aplecat Sfântul, cuvintelor ei, și și-a pus în gând să săvârșească păcatul. Dar Prea Milostivul l-a păzit, și și-a adus aminte de focul iadului. Deci aprinzând foc mare, a sărit în mijlocul lui, zicând cu lacrimi: *De poți, ticălosule, să suferi această pară vremelnică, vei putea suferi și pe cea veșnică.* Iar muierea înspăimântându-se, i-a zis: *Rogu-te, Sfinte al lui Dumnezeu, să nu te omori cu nedreptate din pricina mea.* Atunci Sfântul, a fugit de acolo, și ducându-se

la malurile mării, după voința lui Dumnezeu, l-a luat un corăbier cu corabia sa, și l-a dus la un ostrov. Iar femeia, cu sfatul cuviosului, lăsând toate, s-a dus în Betleem la cuvi-oasa Paulina, unde s-a mântuit.

Scurtez cuvântul pentru lungime, iar cine dorește să știe sfârșitul Sfântului, să citească viața lui, să afle cum s-a dus în ostrovul acela, și cum spărgându-se o corabie aproape, altă femeie l-a găsit acolo, și cum Sfântul iarăși a fugit în altă parte, iar femeia a rămas acolo și s-a sfințit.

Se povestește și în „Lavsaicon”, că s-a dus o muiere la chilia unui sihastru, ca să-l spurce, prea îndrăzneată. Iar el, a primit-o, asemenea temându-se să n-o mănânce fiarele. Și peste noapte s-a tulburat atât de mult sihastrul, încât – neaflând alt ajutor ca să scape din cursele diavolului –, și-a pus mâinile în flacăra lumânării și și-a ars toate degetele. Iar muierea a rămas ca o piatră, de frică, și a murit. Dimineața văzând-o Sfântul moartă, prin rugăciune a înviat-o. Sfântul Benedict iarăși s-a tăvălit prin spini cu totul gol, și sângerându-se, cu durerea aceea, i-a trecut bântuiala trupului. Altul s-a tăvălit gol în zăpadă. Altul a intrat dezbrăcat în apă înghețată, și altul și-a pedepsit trupul său, precum Domnul l-a luminat. Fă deci și tu asemenea. Pune numai un deget al tău la lumânare, și de vei putea răbda, săvârșește și păcatul. Dacă numai mucul lumânării nu-l poți stinge cu marginea degetului tău, cum vei suferi acea puternică și nesfârșită pară a Iadului? Ca să pricepi mai bine de unde se naște frumusețea trupului, ascultă și nu te lenevi a citi cu luare aminte tot acest capitol, deși este mai mare decât cele scrise mai înainte. Obiceiul este pretutindeni când se atacă vreo cetate, să-și puie cetățenii toată puterea și ajutorul lor la partea cea mai slabă, unde este mai multă trebuință ca să nu fie biruiți de vrăjmașii lor. Așa și noi, știind că la patima

aceasta este mai slab și mai lesne prins bietul om, dăm și leacuri mai multe și mai tari.

Domnul a pus frumusețea în zidirile sale, ca oamenii să-și înalțe mintea și să cunoască pe Ziditorul lor. Și cu cât este mai frumoasă o zidire, și frumusețea ei te atrage s-o iubești, cu atât mai mult trebuie să ai cunoștință să aprinzi inima ta la dragostea Făcătorului. Căci frumusețea n-o are omul de la sine, adică de la trup, ci vine de la suflet, care când se va despărți de trup, trupul rămâne grozav de urât, toată frumusețea lui se risipește, căci sufletul este pricina frumuseții, ca chip și asemănare a lui Dumnezeu. Și de la Dumnezeu primesc strălucirea și frumusețea toate zidirile cele frumoase. Deci, iubește mai ales sufletul și nu pofti frumusețe deșartă, care se vestejește cu puțină boală. Curg zilele noastre și tinerețea trece. Bătrânețea se apropie și alergăm grabnic la moarte. Și ce se face atunci frumusețea feței noastre, când toate măduarele trupului se urătesc și se fac neputincioase, acelea care se arătau înainte frumoase? Proorocul Isaia aseamănă frumusețile trupului cu iarba, care este astăzi verde și mâine uscată; dimineața fragedă și seara veștedă. Astfel se stinge și verdeața și frumusețea tinereții!

Deci, când vezi față frumoasă, socotește câtă stricăciune și întinăciune este ascunsă pe dinlăuntru la frumusețea zugrăvită a firii, și adu-ți aminte cum se face după moarte. Nu ce este de față, ci ce va fi în viitor, socotește. Nu privi trupul, ci cercetează duhul. Căci precum este cerul mai frumos decât pământul, așa și sufletul este mai frumos decât toate zidirile acestei lumi. Și de ar fi cu puțință să vedem frumusețea aceasta cu ochii trupești, am defăima orice frumusețe pământească. Dar ca să nu ne mândrim, precum au pățimit unii dintre îngeri, de aceea nu voiește Domnul ca să vedem aici frumusețea sufletului nostru. Fă dar în așa

chip și te ostenește să-ți înfrumusețezi sufletul și să-l împodobești cu fapte bune, ca să câștigi frumusețea pe care o poțestești. De se va afla undeva un izvor să aibă atâta dar apa lui, ca oricine se va spăla cu ea să se facă numai trei zile urât, iar pe urmă să rămână tânăr prea frumos, cine nu ar dori totdeauna, cu toată bucuria, să se spele în acea apă, să rabde grozăvia acelor trei zile, ca să rămână pe urmă în toată viața lui, prea frumos? Dacă voiești să fii pururea și neîncetat frumos, spală sufletul tău cu lacrimile pocăinței, și-ți chinuiește trupul cu posturi și rugăciuni. Și de ești urât aici puținele zile ale acestei vieți, în Rai te vei bucura strălucind ca soarele. De ești acum bătrân, bolnav și trecut, acolo vei fi tânăr, sănătos și frumos ca un înger, adică de vei păzi aici curăția să-ți înfrumusețezi sufletul cu fapte bune. Și iarăși, de ești acum cu trupul frumos, iar sufletul să-l întinezi cu păcate, te vei scula atunci, cu trist și urât chip. Așadar, nu pofti frumuseți nestătătoare și deșarte, aducându-ți aminte de marile pagube ce s-au făcut din pricina aceasta.

Frumusețea fetelor lui Cain, a fost pricina pentru care a pierit toată lumea, prin potop. Pentru frumusețea Elenei, s-au omorât multe mii de oameni și s-a risipit vestita și bogata cetate Troia, și alte multe răutăți și pagube felurite s-au făcut și se fac pururea, pentru pricina aceasta, nu numai sufletului, ci și trupului. Pentru că desfrânarea înlătură vitejia, scurtează viața, strică frumusețile trupului, te face ca să risipești rău banii, pierzi cinstea și faima, și nu te mai cinstesc defel oamenii. Aceasta aduce boala și alte multe rele, de care te scapi cu ajutorul Domnului, de vei socoti și vei medita învățăturile mai dinainte scrise, și cele două pilde de mai jos, pe care le-am povestit aici la sfârșit, ca să priceapă fiecare, cât este de urât înaintea Domnului acest

păcat.

Petre Damianos scrie, că pe când învăța carte la școala din Parma, s-a întâmplat o înfricoșată judecată a dreptului Judecător, spre învățătura noastră. El spune astfel: În partea dinspre apus a acestei cetăți, afară de ziduri, este o biserică cu hramul sfinților mucenici Ghervasie și Protasie. Într-o noapte, când era privegherea Sfinților, pe 14 Octombrie, un plugar sculându-se din așternutul său, mai înainte de a se face ziuă, a mers să-și pască vitele. Iar un vecin al lui, care iubea pe femeia lui, văzându-l că a plecat, a intrat în casa plugarului prefăcându-se bolnav de friguri, și s-a culcat în pat lângă femeie, care gândind că este bărbatul ei, a tăcut. După ce a săvârșit preacurvia, necuratul, s-a sculat din pat și s-a dus. Făcându-se ziuă, a venit bărbatul ei, ca un om ce era temător de Dumnezeu, să meargă la biserică ca să ia anaforă. Iar femeia îl defăima și-l ocăra zicându-i: *Un ceas nu ai putut, ticălosule, să te înfrânezi de la spurcata împreunare trupească pentru dragostea sfinților, și acum ai atâta îndrăzneală să mergi să iei anaforă?* Iar el mirându-se, a întrebat: *Pentru ce grăiești acestea?* Și din cuvânt în cuvânt a cunoscut că altul s-a dus în locul lui și a înșelat-o. Atunci biata femeie a început să se tânguiască plângând cu amar, – fiindcă era cinstită și îmbunătățită – pentru răul ce i s-a făcut. Deci ducându-se la biserica Sfinților, a strigat acestea înaintea icoanei Sfinților mucenici, în auzul tuturor: *Doamne Iisuse Hristoase Dumnezeule, cea ce știi toate, care cercetezi inimile și cerci cugetele! Darul tău știe gândul meu, că chiar și de bărbatul meu mă feream la toate sărbătorile și acum din neștiință, ticăloasa, m-am înșelat și am păcătuît! Rogu-te Doamne, ca un Dumnezeu milostiv, să-mi ierți păcatul, și ca un drept Judecător, să faci degrabă izbândă asupra aceluia necurat, care m-a înșelat cu vicleșug și*

meșteșugire, și să-l faci arătat oamenilor, spre pildă, ca să se slăvească prea Sfântul tău Nume. Așa, Domnul meu, auzi-mă pe mine, păcătoasa, pentru rugăciunile slăviților tăi mucenici Ghervasie și Protasie, și ale tuturor Sfinților tăi, amin. Și acestea zicând, – o, grabnică izbândă! – a intrat diavolul în pântelele celui prea curvar, și l-a trântit la pământ, rupând jalnic măruntaiele lui și lovindu-i tare capul de pietre, nu l-a lăsat diavolul până ce înaintea tuturor, cu răni multe, l-a omorât. Acestea văzând toți cei ce erau acolo, s-au spăimântat.

Asemenea, în părțile Teftoniei, era un ostaș care sculându-se într-o noapte din pat, de lângă femeia sa, s-a dus de a preacurvit cu alta. După aceea întorcându-se la casa lui, dacă l-a văzut femeia sa, striga de frică și tremura. Strângându-se slugile la glasul stăpânei lor, cum l-au văzut s-au îngălbenit de frică, și au fugit toți din casa aceea, strigând tare, fiindcă li se arăta fața prea curvarului ca a unui drac. Acestea văzând acela, a priceput că pentru fărâdelegea lui i s-a schimbat fața în urâtă și înfricoșată. Deci a stins lumânările și s-a ascuns până ce se va face ziuă. Și dimineața a ieșit mergând să afle vreun duhovnic, ca să se mărturisească. Iar în cale, boii și alte dobitoace întâlnite, fugeau de el ca de un fulger și se cutremurau nu numai dobitoacele, dar și oamenii. Când a ajuns la o biserică, și l-a văzut un duhovnic, a închis ușa, blestemându-l, socotind că este o arătare drăcească. Iar ostașul se ruga de afară, cu lacrimi zicând, că nu este diavol, ci pentru păcatul său s-a făcut atât de înfricoșat și urât. Atunci mărturisindu-se și luând de la duhovnic canon după cum se cădea, s-a întors fața lui la starea de mai întâi. În urmă și-a îndreptat sufletul său prin pocăință.

Vedeți, oamenilor, câtă pagubă ne face păcatul? Socotiți

câți draci vom vedea în Iad. Multe și nenumărate minuni aş avea să scriu pentru pricina aceasta, minuni care s-au făcut în diferite vremi. Și au murit mulți mai înainte de vreme pentru acest păcat. Dar le las fiindcă am lungit foarte mult acest capitol, și vreau să scriu și despre celelalte păcate.

CAPITOLUL XI

DESPRE MÂNIE ȘI IUȚIME

MÂNIA este o poftă de răzbunare și poate să fie rea și bună. Mânia bună este, când faci cuvenita izbândă, ca să îndrepti greșeala sau să păzești dreptatea. Și această mânie care este îndreptățită, nu numai că nu este păcat, dar și plată ai. Dar mai cu seamă, ai păcat atunci când ești dreghător și ai datorie, ca mai mare, să pedepsești greșelile, și nu te mânii, precum zice dumnezeiescul Gură de Aur în Cuvântul al XI-lea, la Matei: *„Cine nu se mânie cu pricină, după lege greșește, căci răbdarea nesocotită, seamănă greșeli, hrănește nepăsarea și îndeamnă la rău, nu numai pe cei răi, dar și pe cei buni”*. Mânie bună este când vei vedea pe cineva să greșească la arătare cu defăimarea sfintei Legi, și mâniindu-te asupra lui, să-l pedepsești; când lucrează sărbătoarea, să-l mustri; când își bate joc de Biserica Domnului, să-l bați, cum a făcut și însuși Stăpânul când a bătut cu biciul pe cei ce vindeau în biserică și altele ca a-cestea.

Mânia rea este când te mânii fără rânduială și pedepsești pe cineva cu nedreptate, ori mai mult decât se cade, sau nu este după dreapta socoteală. Atunci mânia este păcat, căci covârșește judecata și tulbură mintea. Trebuie să faci mijloc ca să nu stăpânească mânia, nici să nu depășească judecata minții, ci ca un servitor să urmeze, fiindcă din mânie se nasc și alte multe greșeli, precum: urgia, strigarea, hula, bătaia, ocara și altele. În această fărădelege, păcătuiești în multe feluri:

1) Dacă te răzbuni asupra cuiva fără să ai dreptul și fără porunca judecății; 2) Pentru o sminteală nesocotită și multă

mânie, vei părăsi datoria ta, adică să nu mergi la biserică, sau să nu faci alte fapte folositoare de suflet; 3) Dacă vei huli, care este mai mare fărădelege decât toate, după cum ai auzit la capitolul al șaselea; 4) De te vei blestema pe tine sau să blestemi pe aproapele tău, zicând: să-l ia vrăjmașul, sau să-l afle cutare răutate. Și cu atâta este mai mare acest păcat, cu cât omul acela pe care îl blestemi, este cu vrednicie mai mare, adică: tată sau mamă, sau mai marele tău. Iar de vei dori vreo boală sau alt necaz trupesc vreunui păcătos, pentru întoarcere sau și alt sfârșit bun, nu este păcat. În acestea și în alte asemenea, greșește mâniosul. Cel ce dorește să se scape de ele, să citească învățăturile pe care le-am scris despre mândrie, din care se naște mânia. Deci și mândrii sunt mânioși peste tot și pentru o mică pricină se iuțesc. Dar încă mai scriem și alte puține învățături, spre îndreptarea și folosul tău cel sufletesc.

Mai întâi să știi că cela ce te-a necinstit sau într-un chip te-a păgubit, și-a făcut mai mult rău lui însuși decât ție. Și iarăși, tu de te vei mânia asupra lui, și vei voi să te răzbuni, mai mult te vatămi pe tine. Căci după sf. Ioan Hrisostom, nu sc vatămă cineva de către altul, decât prin el însuși. Și se cuvine să nu te mânii asupra celor ce te necăjesc, nici să poftești pagubă lor, fiindcă toți suntem frați și mădulare ale Stăpânului Hristos, și trebuie să ne compătimim unul pe altul. Ți se pare cu cuviință, de s-ar întâmpla să lovească mâna, piciorul, sau un picior pe celălalt, – precum se întâmplă din nebăgare de seamă de multe ori – să iei și tu o piatră să lovești piciorul celălalt? Astfel este fără de minte și nepriceput acela care se răzbună asupra fratelui său. Silește-te deci, să nu te lași biruit de mânie, nici să faci faptă sau să grăiești cuvânt care să pricinuiască ceartă, – ci te depărtează de acela care ți-a greșit, și fă altceva până ce se

va stinge văpaia mâniei, și să-ți treacă iuțimea. Și ceea ce îți întărește pofta și te îndeamnă la rău când ești mânios, lasă să treacă timp și să nu faci până ce te vei liniști, să cercetezi cu de-amănuntul pricina, de este cu cuviință să se facă, și nu-ți vine dintr-aceasta vreo pagubă sufletească sau trupească; fiindcă mulți au făcut fapte în mânia lor, de care s-au căit mai pe urmă. Despre aceasta se vede în „*Lavsaicon*”. Cineva l-a întrebat pe Avva Isaia: *pentru care pricină se temeau de el atâta de mult dracii?* Iar el a răspuns zicând: *Din ceasul când m-am făcut călugăr, nu am lăsat ca să iasă din gura mea mânie, ci o închideam înlăuntru.* Și iarăși Avaa Aga zicea: *Niciodată n-am lăsat să apună soarele în urâciunea fratelui, ci puneam metanie și risipeam cearta.* Așa fă și tu, ca să te izbăvești de mânie, și să nu te stăpânești de ea, încât să te mânii pentru cea mai mică pricină.

Acestea toate ce am arătat sunt de folos când îți greșește cineva și ești asupra lui supărat. Iar când este altcineva supărat pe tine și te necinstește, fă una dintr-aceste două: sau te depărtează de lângă el, până ce-i va trece mânia, sau dacă n-ai putința să mergi într-alt loc, potolește-i mânia cu vorbe smerite. Căci vorbirea dulce, stinge mânia; iar cuvântul cel aspru, o atâță. Și de nu poți face una dintr-aceste, cel puțin taci când îl vezi mânios, și roagă-te Domnului pentru el căci mai de laudă este să scapi de mânie tăcând, decât să-l biruiesti certându-te cu el.

Iar dacă mânia ta nu este din pricina vreunui om, ci din nenorociri și necazuri, să știi că Domnul ți le trimite înțelepțește, spre folos, ca să ștergi păcatele tale. Și trebuie să ai răbdare și să mulțumești lui Dumnezeu care le trimite spre binele tău; precum a făcut și alții mulți, care au avut multe necazuri, și cu pildele aceluia te vei înțelepți. Adu-ți

aminte de mult luptătorul Iov cel tare ca diamantul, care a suferit cu atâta răbdare astfel de răni și pagube, fără a grăi vreun cuvânt greu către Domnul. Încă și de Proorocul Moise, care nu s-a iuțit cu mânie la multa cârtire a evreilor nemulțumitori. De prea blândul David, care a pătimit atâtea goniri, ocări și necinstiri, și nu s-a mâniat, ca să facă izbândire asupra vrăjmașilor săi. Și nu numai acei Sfinți din Legea veche, dar cu mult mai mult, cei din Harul cel nou, precum zice Sfințitul Luca, în Faptele Apostolilor: pe când băteau fariseii pe sfinții Apostoli, ei se bucurau, căci i-a învrednicit Dumnezeu să fie defăimați pentru dragostea Lui. Și iarăși, mai pe urmă, cu aceeași răbdare și bucurie și-au vărsat sângele lor, și au murit pentru Hristos și alți nenumărați mucenici. Deci, acestora să te asemeni și să înduri necazurile cu răbdare, ca să ți se facă pricină de mântuire. Urăște mânia, fiindcă ea te face să uiți pe Dumnezeu și conștiința ta. Orbește sufletul, pentru că-l lipsește de socotință și judecată și-l aruncă în primejdii felurite. Tulbură mistuirea și vatămă sănătatea. Pentru aceea, cei mânioși din pricina acestei boli, trăiesc puțin.

Mânia lipsește pe om de pacea dinlăuntru și din afară, care este cel mai scump lucru din această lume, și-l face de petrece o viață nenorocită și plină de întristare. Și peste toate acestea, îl tulbură pe om mânia, încât nici sufletești, nici trupești fapte bune poate să facă, ci nevrednice și nefolositoare. Precum furul dorește să aprindă foc în casa vecinului, ca să apuce și să fure ceva, așa și diavolul se nevoiește să ațâțe în inima ta mânia, ca să poată să intre în sufletul tău și să fure și să piardă orice bine va afla. Grozav și prea necuvios este ca să sufere un boier, să-l lege sluga lui și să-l ducă pe ulițe ca pe un îndrăcit, și să-i facă și alte multe neorânduieli și fapte vrednice de răs. Ce altceva este

mânia, decât numai sluga ta nevrednică care biruindu-te, te obligă să faci niște fapte nebunești și lucruri dobitocești, iar nu omenești? Cu a cui altuia se aseamănă fața ta cea mânioasă, decât numai cu a unui nebun îndrăcit ieșit din minți? Ți se pare că se cuvine să fie așa omul cuvântător și mai cu seamă creștinul care trebuie să fie asemenea învățătorului și Stăpânului Hristos, smerit și prea blând? Stăpânește drept aceea, mânia, să nu te biruiască decât atunci când poruncește socotința; și de vei face așa, câștigi pe pământ cinste și în ceruri cunună. Iar de vei fi biruit de mânie, te izgonești din ceruri ca un nevrednic. Oamenii fug de tine ca de un dobitoc neîmblânzit, și însuși mânia îți pricinuiește moarte.

Mânia este o funie tare, cu care ne trage diavolul la diferite păcate, și nu vedem unde mergem. Iar blândețea este cuțitul care taie funia aceasta cu atâta ușurință, cu cât îl vei ascuți mai bine pe piatra care este Hristos, socotind și urmând blândeților Lui. Căci cu fapte smerite, biruiesti pe cei fără rânduială și nerușinați, care tulbură pacea celor buni. Blândețea aceasta este ca o pavăză împotriva sabiei vrăjmașilor noștri și trebuie să o avem gata totdeauna, nu numai la nenorocire, ci și la norociri, ca să nu ne mândrim. Căci aceasta face pe om făcător de pace și înțelept, și nu vede niciodată răul ce i se face, nici pe omul acela care-i pricinuiește necazul, – ci privește și socotește numai ce trebuie să facă, ucenic fiind al prea blândului Hristos și Mântuitorului nostru. Deci în fiecare zi dimineța, cugetă și hotărăște în gândul tău, să rabzi orice necaz ce ți se întâmplă, și primește certarea, căci milostivul Dumnezeu ți-a trimis-o pentru arvuna veșnicei fericiri, care facă-se ca noi toți să o dobândim, cu al Lui Har și iubire de oameni, în veci, Amin.

CAPITOLUL XII

DESPRE LĂCOMIA PÂNTECELUI

LĂCOMIA pântecelui este o slăbiciune, care ne îndeamnă la mâncare și băutură peste măsură, cu plăcere, și ne face să ieșim din dreapta socoteală a minții. Căci Dascălii Bisericii noastre zic, și mai cu seamă sf. Hrisostom, în al XVI-lea Cuvânt la sf. Evanghelie de la Matei, că lăcomia pântecelui este mare păcat. Aceasta a izgonit pe Adam din Rai, aceasta a făcut de a venit potopul în lume, pe evrei i-a făcut închinători de idoli, și altele multe și diferite rele a făcut oamenilor. Pentru că de nu vom înfrâna pântelele, ne păgubim de toate faptele bune și mai cu deosebire de curăție; fiindcă lăcomia pântecelui, sporește mult curvia. Înmulțirea mâncării și îndulcirea pântecelui aprind para și cazi cu ușurința, precum ai auzit la capitolul al zecelea. De aceea, trebuie să fii pururea bine înarmat împotriva pântecelui și să nu-i dai câte cere, ci numai cât trebuie după marele Hrisostom: *„Dă pântecelui cât trebuie să primească, dar nu cât cere”*. Dumnezeu n-a făcut pe om ca să mănânce, ci bucatele le-a făcut ca să se întrețină, să mănânce atât cât să nu moară. Mâncarea este ca o băutură de vindecare, adică curătenie, și de vei lua mai multă decât este trebuința, te vatămă. Lăcomia pântecelui este ușă și începătoare a multor greșeli; și cine o va birui desăvârșit, stăpânește și pe celelalte păcate. Pentru aceasta, și acei Cuvioși care sihăstreau în pustie, se nevoiau să o stăpânească, cunoscând că de nu vor birui întâi această patimă, cu greu vor fi biruite și celelalte.

Așadar chipurile și mijloacele cu care are obicei lăcomia

pântecelui să ne supere, sunt cinci, precum zice Grigorie Dialogul la al 27-lea cap., în a 30-a carte despre năravuri: 1) Este vremea; 2) Calitatea; 3) Cantitatea; 4) Felul de a mânca; și a 5-a) Grija. **Întâi**, ne ispitește și ne îndeamnă ca să apucăm înainte de vreme, fără nevoie sau trebuință, adică să mâncăm mai înainte de ceasul rânduit. **Al doilea**, să cerem bucate scumpe și frumoase. **Al treilea** să mâncăm și să bem mai mult decât cere trebuința. **Al patrulea** ne ispitește să mâncăm cu multă poftă, pe apucate și fără sațiu. **Al cincilea** și cel de pe urmă, este grija și pregătirea mâncării, adică, să o gătim aleasă și cu mult meșteșug ca să fie gustoasă.

Și pentru aceasta se fac multe pagube din lăcomia pântecelui, și patimi felurite. Pentru aceasta este numărată între cele șapte păcate de moarte. Căci aceasta îngroașă mintea, și se suie în cap multe fumuri de la stomac și fac pe om neîndemânatic și fără voință la cugetarea celor duhovnicești. Aceasta adoarme judecata, crește patimile, zăpăcește pe oameni de grăiesc multe cuvinte necuviincioase. Căci mintea, se întunecă de beție și nu poate să țină limba și simțirile în rânduiala lor, și ce este mai rău, că din ea se naște și necurăția. În această patimă, păcătuiesc de moarte, câți au ca dumnezeu pântecelul lor, adică ultima lor dorință este la mâncare și băutură. Târâți de plăcerea lăcomiei pântecelui, ei nu se îngrijesc de poruncile Domnului. Așa și cei ce se îmbată cu știință, sau îndeamnă și silesc pe alții, poruncitor, să bea vin, sau cine ar mânca de dulce în zi de post, sau în sfintele 40 zile, sau pește Miercurea și Vinerea, adică afară din cele ce sunt dezlegate. Iar celelalte greșeli ale lăcomiei, nu sunt de moarte, adică: să mănânci bucate frumoase și îngrijite, sau să mănânci mai înainte de vreme, ori să mănânci ceva mai mult, și altele asemenea. Dar dacă o faci înapoi, și pricinuieste moartea

sau paguba și sminteala aproapelui tău, sau să cunoști mai înainte, că îți va veni mare boală din lăcomia pântecelui, nu te vei înfrâna, sau cheltuiești mult pentru hrana ta, din care pricină sărăcește casa ta, sau știi că sunt mulți săraci aproape de tine, care nu au cele trebuincioase, și nu te milostivești, dar tu mănânci diferite bucate și pe săraci de fel nu-i compătimești să-i miluiești, – aceste toate sunt păcate de moarte. Chiar de n-ar fi fost păcat lăcomia pântecelui, și să nu fie oprită, dar pentru că ne vatămă trupește, s-ar fi convenit să o urâm din toată inima, și să se afle numai la dobitoacele necuvântătoare, care se hrănesc pentru măcelărie, iar nu la oamenii cuvântători, care s-au zidit ca să dobândească Raiul și să fie cu Dumnezeu, veșnic. Cât ții mai tare frâul trupului tău, te folosești spre câștigarea faptelor bune. Deci stăpânește-ți pântecele, de vrei să fii om și păzește-te cu luare aminte să nu fii biruit la întâiul fel al lăcomiei pântecelui, adică să nu apuci mai înainte de ceasul rânduit, nici să mănânci decât numai de două ori pe zi, la prânz și seara, atunci când sunt zile de dezlegare. Iar în posturi, Miercurile și Vinerile și ajunurile sărbătorilor, numai odată. Și afară de aceste două ori, să nu îndrăznești să mănânci. Iar dacă te îndeamnă gândul să mănânci mai înainte de ora hotărâtă, împotrivește-te cât poți, precum făcea acel călugăr, despre care se scrie în „*Lavsaicon*”, că era supărat de acest gând, și i-a pus în minte diavolul, să mănânce dimineața, și el zicea într-o sine acestea: *Ai răbdare, și la al treilea ceas să mănânci*; – și atunci iar zicea: *Să mai lucrăm ceva sau să citim câțiva Psalmi, și iarăși să punem pesmeții în apă*. Și cu acest mijloc, cu o pricină și cu alta, trece vremea până într-al nouălea ceas din zi, și așa s-a izbăvit de această patimă.

Al doilea este calitatea: adică să cauți bucate gustoase și

alese, de care păzește-te mai mult, și mănâncă bucate simple care să nu dea trupului desfătare, ci numai cât să ții viața. Și de ți se par fără gust, să te învăț un meșteșug încât să mănânci numai pâine uscată, și să ți se pară prea gustoasă și dulce ca zahărul: lasă să treacă al nouălea ceas din zi, să flămânzești bine, și atunci mănâncă, să vezi dulceață ce au bucatele, chiar de ar fi fost fără gust. Și-ți mai adu aminte, de multa înfrânare a cuvioșilor Părinți, care mâncau numai pâine cu apă, și fiertură niciodată nu gustau, precum se vede în Lavsaicon, că odinioară a venit Avva Isaia de la un loc depărtat, la chilia sa, și pentru că era uscată gura lui de arșiță, a încălzit puțină apă cu sare și înmuia pâinea. Văzându-l alt frate, s-a smintit și-i zice lui: *De voiești pâine, du-te la lume, căci aici în pustie nu trebuie să faci voile trupului.* Văzut-ai asprimea părinților? Văzut-ai înfrânare? Deci rușinează-te, o, lacomule și nerușinatule, și nu căuta frumoase mâncări, ca să nu te asemeni evreilor, care poșteau cărnuri în pustie, și au întărâtat pe Domnul asupra lor.

Al treilea este cantitatea, adică să mănânci mai mult decât trebuința firii, de care trebuie să te păzești mai mult decât de celelalte, aceasta fiind foarte primejdioasă, căci prisosul vinului și al bucatelor întunecă judecata, și ieși din minte; ai inimă de tot veselă, cânți, te bucuri, salți, te veselești și cu gânduri murdare, curvești și te întinezi, fapte pe care nu le faci când ai mânca numai cât ți se cuvine. Ia aminte dar, la acestea, ca să nu se îngreuneze inima ta în beții, ca să poți scăpa de viitoarea urgie și pagubă, care se naște din această patimă.

Al patrulea: Felul de a mânca, al lăcomiei, este când mănânci cu multă poftă pe apucate, și privești cu luare aminte bucatele, și te grăbești să mănânci repede. Și aceasta este o nerânduială porcească și obișnuință a dobitoacelor,

nu a omului. De aceasta trebuie să te păzești, și să ai mintea ta la ceea ce se citește. Iar de nu se citește cuvântul în timpul mesei, să-ți înalți gândul către Dumnezeu, cugetând la mântuitoarea patimă a Lui și rugându-te cu mintea, să se hrănească și sufletul împreună cu trupul, ca să nu fii cu totul legat de cele pământești și vătămătoare de suflet

Al cincilea și cel mai de pe urmă, este grija cea multă și silința ca să cauți totdeauna bucate frumoase și de multe feluri. Această patimă de nu o vei urî ca vătămătoare de suflet, vei fi asemenea acelora care au, după cum zice Apostolul Pavel: *„Dumnezeu, pântecel lor, căruia îi slujesc cu atâta sânguință și luare aminte, cât s-ar cuveni să aibă în slujba lui Dumnezeu cel adevărat”*. Dar ca să te scapi de patima aceasta, te ajută cele scrise mai jos învățături și leacuri.

Deci, mai întâi înțelege câtă greutate și ticăloșie dă stomacului băutura și cât folos și mulțumire pot să dea bucatele cele frumoase al căror gust și dulceață nu țin decât numai cât le ai în gură; iar dacă trec mai jos de gât, nu rămâne semn de dulceață, sau pomenire de mulțumire. Și de nu crezi, spune-mi ce gust sau dulceață simți astăzi, din toate acele frumoase bucate și băuturi pe care le-ai mâncat și le-ai băut în viața ta, la atâtea mese prietenești și ospete la care ai fost? Câtă dulceață ți-a rămas din toate acelea? Ce gust ți-a rămas de la atâtea ospete bogate și mese alese, ce-ai avut în viața ta? Vezi cum este? Ca și când nu le-ai fi gustat defel. Deci, când te supără gândul la o dulceață ca aceasta care trece așa repede, socotește că a trecut și nu fă voia trupului tău. Căci de vei mânca de cu seară multe feluri de bucate, și un sărac numai pâine și apă, a doua zi nu ai nici o deosebire la gustul mâncării, pentru că ești deopotrivă cu el, iar nu și cu starea sufletească, căci tu ai amețeala

păcatului, iar el plata sărăciei.

Numără nerânduilele și pagubele care se nasc dintr-această patimă: cheltuiala risipită, care îți irosește lucrurile tale, osteneala cea multă ca să-ți mângâi pânțelele tău, bolile diferite care se nasc din mâncarea cea multă și din beție, întunecarea minții, căci când te sature, nu poți să faci vreo slujbă duhovnicească sau trupească. Și afară de acestea toate, socotește acea foame de totdeauna și sete veșnică, pe care o vei moșteni după moarte, după hotărârea cea prea adevărată a Domnului, cum zice la Sf. Evanghelist Luca: „*Vai vouă celor sătui*”, și celelalte, adică: vai vouă care sunteți prea sătui, că veți flămânzi veșnic și veți înseta ca să cereți ca și acel nemilostiv bogat, o picătură de apă și să nu vă dea. Socotește acestea toate pe care ți le aduce mâncarea cea multă, și în ce fel se va face trupul acesta, pe care-l veselești și-l hrănești atâta, ca să afle viermii pășune bună și hrană.

Adu-ți aminte și cugetă totdeauna cum suntem chemați la nevăzuta și cereasca cină pe care ne-a făgăduit-o Stăpânul într-o pildă la capitolul al XIV-lea al Evangheliei de la Luca: „*Cum suntem chemați*”. Și de poftești să te desfătezi la o cină ca aceasta prea împărătească, trebuie să te înfrânezi la prânzul vieții acesteia, ca să te sature atunci mai bine, precum fac aici unii când sunt chemați la prânz, sau la vreo cină: nu mănâncă la prânz nimic, sau prea puțin, ca să nu se lipsească de o masă ca aceea.

Adu-ți aminte încă și de postul Mântuitorului nostru, care a postit în pustie 40 de zile, și pe Cruce l-a adăpat cu oțet și cu fiere, nemulțumitorii. Nici odată să nu uiți patima Mântuitorului; ci aducându-ți aminte de aceasta cu durere și jalea inimii, fugi de ospete și de mese unde se află bucate felurite, și drese la care este greu ca să păzești înfrânarea,

pentru că te biruiește vederea lor, precum au pățit strămoșii, văzând acel frumos rod, pentru care au pățimit acest fel de pagubă, și ei și toți urmașii lor. Cel adevărat înfrânat, trebuie să aibă în vedere trei lucruri:

1. Cu oamenii care se întâlnește să se înțeleagă cu ei de **ora mesei**; căci dacă vine mai înainte fără trebuință, sau întârzie, ceilalți se mâhnesc; și nu este bun înfrânat cel ce face așa, căci nu păzește rânduiala.

2. Încă și la **felurile bucatelor**, când se face un fel de mâncare pentru toți, și unul să ceară altele, aceasta este neînfrânare. Am zis fără de nevoie, căci de este bolnav cineva și are trebuință, ori apucă mai înainte de vreme sau întârzie, sau cere altă mâncare, nu are păcat; iar de o face pentru voia lui cea rea, greșește. Să știi lămurit și aceste două: că cine cu cârtire și clevetire se înfrânează, nu este sluga înfrânării, a cărei virtute se face cu liniștea și bucuria inimii. Încă, și cel ce postește ca să placă oamenilor, nu are nici o plată; fiindcă sfârșitul înfrânării este slava lui Dumnezeu, de care nu se învrednicește acela care pofteste slava și deșertăciunea lumii, căci moștenește jalnic, ca cel arătat jos ce mânca pe ascuns, nesfârșită muncă. Înfrânează-te deci cât poți și mai cu seamă de băutura multă, fiindcă beția întunecă judecata minții și pricinuieste multă pagubă și stricarea sufletului și a trupului.

3. Pentru aceasta **trebuie să se păzească de vin**, toți cei ce poftesc mântuirea sufletului. Și mai ales tinerii, femeile, judecătorii, preoții și călugării – fiindcă tinerii au multă sminteală și poftă a trupului, și cu vinul se face pornirea fără rânduială și pofta neînfrânată, precum scrie marele Pavel către Tit în al 2-lea capitol. Și femeile să se ferească de vin, pentru că nu au putere ca să stea împotriva poftelor trupesti, pe care le mărește. Tot pentru asta scrie Valerie Maxim, în

capitolul I a Cărții a doua, că în timpurile vechi, femeile romane nu beau niciodată vin; tot așa și judecătorii, ca să poată cârmui norodul, cum se cade și să nu facă neorânduieli. De aceea și în Paremii, se oprește împăraților vinul, ca să judece drept. Mai mult decât toți, trebuie să se înfrâneze de vin toți cei bisericești, pentru aceeași pricină, și pentru ca să citească slujba cu bună cucernicie, cu umilință și cu frică, căci aceasta nu pot s-o facă dacă se vor sătura. Iubite! Trupul este un vrăjmaș al tău, obraznic și fără de rânduială, pe care cu cât îl măgulești, cu atâta te luptă mai tare. Căpeteniile lui sunt poftele și simțurile. Armele lui: felurilele mâncări și băuturi. Rănile ce le dă sufletului, sunt păcatele. Iar pagubele trupului, sunt durerile capului, ale stomacului și coastelor. Și de voiești să-l biruiești, dă-i război cu înfrânarea care îi ia armele și puterea și-l supune stăpânirii minții. Precum beția sporește curvia, așa și înfrânarea este păzitor credincios al curăției, care înfrânând trupul, face pe om stăpân al patimilor și biruitor al meșteșugirilor diavolului.

Urîți, așadar, fraților, lăcomia pântecelui, ca pricină a multor greșeli, dar mai cu seamă fugiți de mâncarea pe ascuns, ca de un șarpe, fiindcă este nelegiuire vătămătoare de suflet, și atâta este de urâtă de Mântuitorul, încât numai pentru ea osândește pe om la muncă; precum s-a arătat de multe ori, și după cum se află scris în diferite locuri, cu pilde vrednice de crezut. Dintre aceste pilde scriem una spre mărturia celorlalte nemincinoase.

Zice sf. Grigorie în Dialogul său, partea I, la a 68-a pildă, cum i-a povestit un preot de la Licaonia Asiei, cu numele Atanasie, că în zilele lui, era un călugăr vestit și lăudat, într-o mănăstire de obște, pe care îl aveau în evlavie nu numai frații mănăstirii, dar și mirenii care locuiau prin preajmă

fiindcă străbătea vestea lui pretutindenea, pentru bunătățile ce avea la arătare. El era evlavios și smerit la chip, priveghea și se ruga mai mult decât ceilalți, și postea la iveală, dar la chilia lui, ticălosul mânca pe ascuns cu atâta îndemănare încât nimenea nu-l știa. Și așa și-a petrecut viața lui, fără să se lenevească la faptele bune de afară, dar nici de păcatul acesta să se pocăiască. În ceasul când era să moară a chemat pe toți frații, care îndată s-au adunat, socotind ca să audă lucruri sfinte de la un om ca acesta îmbunătățit. Către ei bolnavul a zis acestea, cu totul cutremurat de frica muncii ce-l aștepta: Să știți părinților, că atunci când mă fățărniceam că postesc cu voi, nu era adevărat; ci numai ca să mă lăudați, posteam la arătare, și după aceea mâncam pe ascuns cât vream, și astăzi am fost osândit cu dreapta judecată a lui Dumnezeu în munca veșnică, pentru că nu am mărturisit niciodată acest păcat al meu. Și acum sunt dat în stăpânirea unui balaur, care m-a legat de mâini și de picioare cu coada lui, și bagă vârful acestei cozi în gura mea, și-mi ia sufletul.

Acestea zicând, a murit, ticălosul, și i-a luat acel nevăzut balaur sufletul lui în munca cea veșnică. Vedeți fraților, și vă cutremurați, fiindcă numai pentru un păcat poate să se muncească omul, și nimic nu-i folosesc celelalte fapte bune. Să urâm deci lăcomia pânteceului și beția, iar mai vârtos, mâncarea pe ascuns, ca să nu moștenim împreună cu cel de mai sus zis, munca cea nesfârșită.

CAPITOLUL XIII

DESPRE ZAVISTIE

ZAVISTIA, precum zice Sf. Ioan Damaschin la a doua Carte despre credință: *„Este o amărăciune și mâhnire ce o are cineva asupra binelui aproapelui, pe care-l socotește lui, și un rău”*. Pentru că zavistnicul, ia binele altora ca un rău al lui, întrucât acel bine îi micșorează lui slava și folosul, și pentru aceea se zice că invidia se întristează de binele altora. Dar încă zavistnicul se bucură de răul aproapelui său, întrucât de aici îi crește lui slava și folosul. Aristotel, zice în a doua „Carte a Retoricii”, *”că două feluri de oameni sunt robiți în această greșală a zavistiei. Întâi, cei iubitori de slavă, care poftind să câștige faimă și nume mare, nu suferă ca să-i întrecă ceilalți, ci se amărăsc de mărirea și lauda acelora, că o micșorează pe a lor. Al doilea, sunt cei mici la suflet, care văd pe cele străine mai mari, și socotesc că ceilalți îi covârșesc. Pentru aceasta le pare rău de binele celorlalți”*.

Zavistia este, firește, mare fărădelege, pentru că este împotriva dragostei care ne învață să ne bucurăm de binele aproapelui nostru, și să ne mâhnim de răul lui.

Cine se mâhnește de buna norocire a altuia, încât se teme că această norocire îi aduce lui pagubă, sau altcuiva, nu este păcat; după cel mai de sus Grigorie, care zice în cartea 22-a, Cap. 11, acestea: *„De multe ori se întâmplă și ne bucură paguba vrăjmașului nostru și buna lui norocire ne mâhnește fără vină de zavistie. Căci aceasta, de obște vorbind, nu este zavistie, ci lucrare a zavistiei”*. De multe ori se mâhnește cineva, nu pentru că ceilalți au bunătați, ci pentru că pofteste și el să dobândească. Aceasta se zice râvnire, și de

este pentru lucruri duhovnicești, nu este păcat, ci încă are plată. Iar pentru cele trupești, poate să fie păcat, și să nu fie, după gândul ce urmărește omul. Se întâmplă de se mâhnește cineva pentru bunătățile cele trecătoare, ce le au oamenii cei vicleni și răi, și aceasta este păcat; pentru că toate câte le face Domnul, trebuie să le luăm de bune, că toate cu înțelepciune le-a făcut și le face. Căci nu ajunge cunoștința noastră cea puțină să priceapă adâncurile nepătrunse ale înțelepciunii Lui. Căci „*Judecățile lui Dumnezeu sunt adânci mult*”.

Zavistia cea mai rea decât toate este atunci când cineva se mâhnește de darurile cele dumnezeiești ale aproapelui, și aceasta se numără în păcatele care sunt împotriva Duhului Sfânt. Zavistia este mare fărădelege, din care se nasc alte cinci păcate. **Cel dintâi** și mai rău dintre toate se numește *ura*, pentru că în ce chip bucuria naște dragostea, așa și mâhnirea, ura. Pentru aceasta binele zavistuit de zavistnic e urât lui fiindcă îi pricinuiește întristare. **A doua** este *cleve-tirea*, când zavistnicul pe ascuns micșorează mărirea celorlalți. **A treia**, *osândirea* asupra altuia când aieva împuținează faima și slava lui. **A patra**, se zice *săltare și bucurie pentru răul aproapelui*: atunci, când zavistnicul, socotind că a micșorat lauda și mărirea altuia, îi pare bine și se bucură. **A cincea** și cea mai de pe urmă este *necazul*; când zavistnicul se necăjește văzând bunătățile aproapelui. Deci, ca să știi când zavistia este păcat, și când nu este, ca să te păzești, să știi că în două feluri se întristează cineva de binele altuia. Întâi este după regula firii, o mâhnire fără de voia lui. De pildă auzi că se laudă altul că este înțelept sau bogat, și simți înlăuntrul tău puțină mâhnire numai într-acel ceas, când ai auzit. Deci, la aceasta nu ai păcat, fiindcă nu este cu voia ta, ci este lucrarea firii noastre, care este plecată spre

rău. Pe acestea le numesc dascălii, pornirile cele dintâi, pe care îndată ce le simți și le gonești din minte, faci fapta bună precum am scris în Cap. X. Fiindcă la toate păcatele lucrează în comun aceste prime porniri, și de nu te vei păzi de la început să le omori, ele se măresc mai pe urmă și este foarte greu să le biruiști. Celălalt fel este când de bunăvoie te întristezi și te mâhnești, auzind că laudă pe altul; care mâhnire, cu cât este mai mare pricina, cu atât este mai grea vina. Asemenea și clevetirea și osândirea, când este spre necinste și multă rușine a aproapelui.

Fugi așadar frate, de tatăl zavistiei, căci multe fărădelegi și morți nedrepte s-au făcut de el. De la începutul lumii, din zavistia diavolului a intrat, prin neascultarea lui Adam, moartea în tot neamul omenesc. Zavistia a făcut ucigător de frate pe Cain. Ea a făcut pe frații lui Iosif cel prea frumos, de l-au aruncat în puț ca să-l omoare. Pentru zavistie a fost otrăvit Alexandru Macedon și alți împărați vestiți, nebiruiți generali, prea înțelepți dascăli, și alți oameni vestiți și boieri bogați. Dar nu numai pe oameni, ci și pe Stăpânul îngerilor, pe Făcătorul și Mântuitorul și Binefăcătorul nostru, această blestemată zavistie a făcut pe nemulțumitorii și necurații evrei de l-au răstignit. Și alte nenumărate ucideri a săvârșit în lume zavistia, și în toate zilele lucrează. Pentru aceasta, ia aminte cu de-amănuntul, să nu lași de fel să se zămislească în sufletul tău această purtătoare de moarte și otrăvită viperă, ci să o omori îndată, când nu se va mări, mai înainte de a-ți mânca inima și celelalte măruntaie, precum face veninosul șarpe care se numește viperă, și care când se naște mănâncă măruntaiele maicii lui și o omoară, și așa deschizându-i pântecul ei, se naște. Fugi dar de o fiară purtătoare de moarte care chinuiește sufletul și trupul zavistnicului. De aceea marele Hrisostom, o numește „foc

nestins". Aceasta lipsește pe om de pacea lui dinlăuntru și se găsește totdeauna tulburat gândind cum îl va birui pe fratele lui. Și în general, zavistia este un gâde și ucigaș, care necăjește și muncește pe om în fiecare ceas. Zavistia are ca părinți mândria și iubirea de sine, și dascăl, pe diavolul. Sânguința ei este să întunece și să vatăme numele aproapelui, și când nu poate, atunci mănâncă locul în care se află, precum mănâncă rugina fierul. Ce bine poți să ai dar, omule, când se încuibează în inima ta, această fiară purtătoare de moarte? Toate celelalte păcate dau trupului măcar oarecare dulceață și plăcere, dar zavistia este o fărădelege, vrednică de munca Iadului, care ca o altă muncă necăjește fără mângâiere și chinuiește fără milă și este mai vătămătoare decât toate celelalte. Această patimă strică sufletul, necăjește și vestejește trupul, arde inima, și slăbește corpul, și pe scurt necăjește și pierde pe tot omul. În ce fel molia mănâncă hainele scumpe și le pierde de tot, așa și zavistia mănâncă și topește pe zavistnic, care cu cât vede pe altul bine norocit, cu atât lui îi este mai rău și se vestejește. Fie aceasta întâia doctorie și învățătură împotriva zavistiei

Gonește de la tine cu tărie această patimă, dacă voiești să fii părtaș Darului dumnezeiesc, care te face să te bucuri de toate bunătățile ce au ceilalți. Și în aceasta trebuie mai cu seamă să te bucuri – că au bună norocire frații tăi, și să nu te mârhești.

Căci de ai dragoste, bucuria aproapelui tău o socotești ca și cum ar fi a ta; și ai și folos sufletului căci Domnul îți răsplătește pentru dragoste. Pentru aceea, zice dumnezeiescul Hrisostom „*că este mare și minunată fapta bună a dragostei, căci fără să jefuiască pe cineva, ea le fură toate și le trage la sine*". Fiindcă atunci când te bucuri de binele aproapelui tău, este ca și când acel bine străin este al tău, și

te bucuri. Îndeamnă și silește firea ta, spre dragostea aproapelui, știind că toți suntem frați. Adică trupește, că dintr-un tată și dintr-o mamă ne-am născut, din Adam și din Eva, iar după duh, răscumpărați cu cinstitul sânge al Făcătorului și Mântuitorului nostru. Avem o Biserică, o credință și un botez, și nădăjduim una și singură fericire, la care binele unuia să fie de obște la toți.

Nu este drept ca să încapă defel zavistia între noi, ci mai ales să ne bucurăm fără vreo zavistie, de binele aproapelui nostru, să luăm parte la necazurile lui, și să ne întristăm ca și cum ar fi ale noastre. Și dacă ți se va părea ceva neobișnuit ca să iubești pe un străin și necunoscut care nici un bine nu ți-a făcut, adu-ți aminte că tu erai mai nevrednic, iar Domnul ți-a făcut atâtea binefaceri, și nu voiește altă răsplată de la tine decât numai să iubești pe aproapele tău; iar binele ce-l vei face acelui străin îl primește prea Bunul ca și cum l-ai fi făcut însuși Ziditorului și Mântuitorului tău. Ai deci dragoste, ca să dobândești cele mai sus zise foloase, iar de ești zavistnic, te păgubești numai pe tine.

Al treilea și ultimul leac împotriva acestui șarpe este să ai această sfătuire care este legea firii, care zice: „*Ceea ce tu urăști, altuia să nu-i faci*”, adică răul acela pe care nu vrei să ți-l facă altul ție, nici tu să nu-l faci fratelui tău. După cum nu voiești ca să se întristeze altul la bucuria ta sau să se bucure la întristarea ta, așa și tu nu trebuie să zavistuiești binele aproapelui, nici să te bucuri de paguba lui. Iar de nu vei face așa, nu ești om înțelept, ci fără de minte și nebun. Cu adevărat, zavistnicul este ieșit din minte căci cinstește mai mult paguba sa, și dacă s-ar putea prin aceasta să vatăme pe acela pe care îl zavistuiește și pizmuiește, după cum s-a arătat prea lămurit în felurite vremi și locuri cu multe pilde, din care să scriem una ca să pricepi câtă ură și

ce otravă are zavistnicul în inima sa.

Se arată în povestirile Elinilor, că un împărat a voit să încerce firea zavistnicului și a iubitorului de argint. Și a poruncit să aducă înaintea lui doi oameni, dintre care unul era foarte zavistnic și altul iubitor de argint, și le-a zis lor: „Să ceară unul dintre voi orice dar voiește, și-i voi da bucuros. După aceasta, să ia celălalt de două ori mai mult față de cât va cere cel dintâi”. Deci se priveau amândoi îndelung, nevrând să ceară niciunul ca să nu ia celălalt îndoit. Atunci a poruncit împăratul zavistnicului să ceară mai întâi darul, iar el a cerut ca să-i scoată lui un ochi, ca să-i scoată celuilalt amândoi ochii, cinstind mai mult răul lui, ca să-i facă pagubă iubitorului de argint prin zavistia sa, decât să ia vreun dar mare, ca să nu ia celălalt îndoit.

Ai văzut, în câtă orbire și nesimțire se găsește cel ce este stăpânit de această patimă blestemată și fără de folos? Fugi dar, omule, cât poți, de această fiară otrăvitoare, și te roagă lui Dumnezeu, de multe ori, pentru cel pe care îl zavistuiești. Grăiește bine pentru dânsul înaintea oamenilor, și când poți, fă-i și vreun bine, măcar de va fi și fără de voia ta, căci cu puterea ta silind voința, Domnul te învrednicește darurilor dragostei cu care te scapi desăvârșit de zavistia cea nedreaptă și nefolositoare.

CAPITOLUL XIV

DESPRE NEPĂSARE SAU LENE

CEL mai cinstit fapt, cel mai sfânt lucru și mai folositor de suflet și plăcut lui Dumnezeu este cântarea și rugăciunea, care se face la Biserica Domnului. Și mai ales pot spune într-adevăr că lucrarea aceasta este îngerească, și nu omenească. Aceeași laudă și cântare prin care sfinții îngeri slăvesc neîncetat în cer, pe Împăratul a toată zidirea, o aducem și noi, păcătoșii și nevrednicii în fiecare zi pe pământ, însă nu atât pe cât suntem datori, ci cât putem după a noastră slăbiciune. Deci fiindcă pe un stăpân și împărat ca acesta, Împărat al celor ce împărățesc, îl lăudăm noi cei de nimic și nevrednicii, trebuie să stăm cu toată evlavie și umilință, fără vreo nepăsare și cu atâta luare aminte ca și cum am sta înaintea unui împărat pământesc, și să vorbim cu frică și cutremur cu atât mai mult, cu cât este mai de cinste Împăratul ceresc decât cel pământesc. Se cuvine dar, când cântăm sau citim în Biserica Domnului, să nu zicem numai cuvintele cu gura seacă, fără umilință, ci cu socotința gândului, cu inimă curată, cu multă evlavie și umilință, cu gustare și dulceață a sufletului, atâta cât am fi avut de am fi mâncat cea mai aleasă și frumoasă mâncare. Pentru că cei ce se roagă astfel, cântă împreună cu ei și îngerii, și împreună laudă pe Domnul, precum au văzut oarecare oameni îmbunătățiți, de multe ori. Acestea văzând diavolul cel viclean și zavistnic, se nevoiește să ne tulbure mintea la rugăciune cu multe feluri de gânduri a grijilor vieții, și aduceri aminte trupești, ca să ne păgubească de plata și folosul ostenelii. Pentru aceea, trebuie ca să fim treji

totdeauna, și să nu ne lenevim, ca să nu cădem în nepăsare, care este cea mai de pe urmă fărâdelege dintre cele șapte de moarte, și care poate mult păgubi sufletul nostru ticălos. Pentru aceasta scriem și noi câteva învățături împotriva leneviei, și câteva pilde, folositoare precum am scris și la celelalte, ca să se teamă cei leneși, și să citească rugăciunea lor cu evlavie și umilință.

Nepăsarea, după Ioan Damaschin cel din Damasc, în cartea lui despre credință: *„este o mâhnire care stăpânește pe om, și-l face leneș la cele suflatești, când începe vreun lucru plăcut lui Dumnezeu, sau de-l începe, se lenevește de a-l săvârși”*. Alții spun că este o slăbiciune, care pleacă pe om să se mâhnească pentru binele cel duhovnicesc.

Lenea este un păcat dintre cele șapte de moarte, după cel mai de sus Grigorie, în a 31-a *„Carte a Năravurilor”*, căci dintr-aceasta se nasc și altele, precum am zis: Cine nu merge la biserică sărbătoarea ca să asculte slujba, și mai ales sfințita Liturghie, și de este călugăr, toată slujba lui, (Pravila) în fiecare zi, sau nu-și face canonul, ori nu păzește alte porunci pe care este dator face păcate de moarte. Sau cine pentru nepăsarea sa, nu învață aceea ce este dator să știe după știința și dregătoria pe care o are. Precum propovăduitorul, care este dator să știe punctele credinței, – duhovnicul, Legea și mărturisirea, – doctorul, leacurile și plantele, – avocatul, legile și judecățile, și oricare altoi care urmează o învățătură, este dator să știe bine meșteșugul lui, ca să nu aducă pagubă și sminteală norodului. Iar de nu, are mare păcat când din neînvățătură nu-și face meșteșugul după cum trebuie. Și încă dintr-această lene, se nasc două prea necurate fiice ale maicii lor nelegiuite, dintre care, cea dintâi se numește deznădejdea, atunci, când cineva din lenea și trândăvia sa, fuge de fericire și zice, că nu află mântuire

sufletească. A doua este împrăștierea de suflet, când i se par grele bunătățile duhovnicești și se lenevește de a săvârși vreo faptă bună, deci se lipsește, din negrija lui, de împărăția cerurilor.

Să știi, omule, că mult se ostenește diavolul ca să ne arunce prin această fiică desfrânată a lenei, care este deznădejdea, cea mai rea decât toate fărădelegile; fiindcă nu poți să dai mai multă măhnire Celui prea îndurat Dumnezeu, decât să zici că nu afli mântuirea și ieșirea. Fugi de lenevire, ca să nu cazi în deznădejde, care este ca și lepădarea de Dumnezeu. Nu te îngriji pentru lucrurile vremelnice, mai mult decât trebuie; adică să fii la poftele trupului osârduitor iar la lucrurile cele duhovnicești, nepăsător și leneș, fiindcă depărtezi cu atât mai mult, la sfârșitul vieții tale, cereasca bucurie, la care este greu să ajungi până la urmă. Ai toată dorința ta la Dumnezeu, și umblă în calea faptelor bune, care conduce la Ierusalimul cel de sus, unde Domnul te așteaptă ca să te veselești veșnic împreună cu Dânsul. Și nu te lenevi, ci fă în toate zilele vreun lucru duhovnicesc. Când te lenevești la rugăciune, sau la alt lucru bun, să știi că numai vicleanul te supără ca să împiedice binele, dar tu nu te opri, ci sfârșește-l, ca să biruiesti duhul lenevirii, care este greșală foarte vătămătoare de suflet. Trebuie să fii înarmat bine, ca să biruiesti acest păcat, cât ești în acest trup stricacios, împotriva căruia îți ajută mult învățăturile ce le scriem aici mai jos, spre sfătuirea ta.

Întâi, să-ți fie în gând acel înfricoșat răspuns pe care ai să-l dai în ziua înfricoșată a Judecării, pentru vremea acestei vieți ce ți-a dăruit-o Domnul să viețuiești în această lume, ca să faci lucruri bune și lui Dumnezeu plăcute. Și deoarece, pentru cuvintele deșarte și nefolositoare, precum zice Domnul în sfânta Evanghelie, vom fi întrebați, cu atât mai

mult vom fi întrebați pentru timpul prețios pe care-l cheltuim și-l risipim în zadar. La acest gând lua aminte totdeauna un monah îmbunătățit ce viețuia într-o mănăstire de obște. La tot ceasul când bătea ceasornicul, zicea: *Vai mie, ticălosul! Că a trecut altă oră din viața mea, pentru care am să dau seamă în ziua Judecății; și după aceasta se nevoia ca să cheltuiască mai bine ceasul viitor, decât cel trecut. Deci, de vei lăsa și tu, ca să treacă fără rod vremea ta, te vei tângui mai pe urmă, că ai păgubit o vistierie ca aceasta de mult preț, din lenea ta cea multă.*

A doua, socotește câte osteneli și trude, câte primejdii și zbuciumări suferă neguțătorii, ca să câștige avere stricăcioasă și cinste vremelnică. Rușinează-te deci, că ei poftind trecătoare lucruri, pun sârguință mai mult decât tine, care urmărești cele adevărate și veșnice. Iar unii din slugile împăraților și ale boierilor au atâta grijă, și arată atâta sârguință în slujba lor, încât nu stau nicidecum într-un loc, nici nu dorm ziua și noaptea, ci slujesc cu atâta stăruință, fără lenevire și nepăsare, ca să placă oamenilor. Și tu, ca să placi Împăratului zidirii, nu ai nici o grijă sau sârguință? Despre aceasta se vede în viața cuvioasei Pelaghia, care mai înainte a fost o desfrânată. Văzând-o pe ea Episcopul Non, purtând atâtea podoabe de aur și mărgăritare, a plâns către Dumnezeu zicând: *„Iartă-mă Doamne, că numai împodobirea de o zi a acestei desfrânate, covârșește toată nevoința din viața mea, pe care o pun ca să-mi împodobesc sufletul”*. Aceasta se zice și de Avva Pamvo: Că văzând în Alexandria o femeie la fel de împodobită, a lăcrimat. Și fiind întrebat de pricină, a răspuns așa: *„Plâng și pentru pieirea acestei femei, și pentru că eu nu mă nevoiesc să plac lui Dumnezeu și Mântuitorului, cât se nevoiește ea ca să placă oamenilor”*. Ca să te îndemni la fapte bune și să te ostenești în viața aceasta

adu-ți aminte și cugetă totdeauna la rodul prea slăvit și îmbelșugat pe care ai să-l culegi în Ierusalimul cel de sus, pentru puțină osteneală pe care o faci aici, în puțină vreme. Că dacă plugarul după ce va lucra și va săpa pământul, seamănă prin atâtea vânturi și ploi semințele, și în vremile prea friguroase ale iernii rabdă cu tărie acea rea pătimire, cu nădejdea recoltei de vară care de multe ori îl înșală și nu ia măcar nici banița de sămânță, ci se pierde și toată osteneala lui, cu cât așadar este mai bine și mai de folos, să te ostenești și să te nevoiești în această prea scurtă viață, în slujba Stăpânului nostru prea bogat și darnic, nădăjduind astfel de roade ale vieții viitoare, care nu se împuținează niciodată, precum în toată Sfânta Scriptură se propovăduiește credința și ni se făgăduiește fără de minciună. Dacă ostașul nu se gândește la necazul și reaua pătimire a milităriei, și își lasă cetatea sa, prietenii, rudeniile, femeia și copiii săi, încă și viața nu o cruță și intră în felurite primejdii pentru ca să ia cinste trecătoare, decorații stricăcioase și prea mic dar, de ce să nu te ostenești și tu, puțin, ca să iei cinste nesfârșită și nevestejită cunună? Lucrătorul cel tocmnit, săpător, zidar sau alt meșter, nu socotește osteneala și sudoarea zilei întregi, gândindu-se că seara ia plata. Pentru ce să nu lucrezi și tu în viața aceasta, cu bucurie, pentru multa și nenumărata plată pe care o iei fără îndoială, în Împărăția cerească, căreia nu i se învrednicește nimeni fără suferință și necazuri? Cugetă la acele grozave suferințe, pe care le vor pătimi în munca cea veșnică, câți pentru lenevirea lor nu s-au ostenit ca să păzească poruncile Domnului și au murit ca niște pomi neroditori, fără să aducă vreun folos. De te-ai fi gândit, de multe ori, ai fi fost totdeauna treaz, să rabzi tot necazul și durerea, precum a zis Avva Achila, când l-a întrebat un frate, astfel: „*Pentru ce mă*

lenevesc în chilia mea, părinte, și nu pot să stau din pricina lenevirii?” Îi zice lui cuviosul: „*Pentru că nu te gândești la odihna cea veșnică pe care o nădăjduim, nici la muncile cele nesfârșite care așteaptă pe cei leneși și trândavi.*” Că de ai cugeta la amândouă, nu te-ai lenevi deloc, chiar de-ar fi chilia ta plină de șerpi și de viermi.

Altă sfătuire să fie și aceasta pe care o scrie dumnezeiescul Pavel în Epistola către Evrei, adică să cugeți la patima Mântuitorului Hristos, și să cercetezi petrecerea Lui; că ostenele și necazurile ce a răbdat de la acea sfântă Iesle, până la mântuitoarea Cruce, sunt destule să ușureze pe ale noastre. Și nu numai atât, dar ea ne și îndeamnă ca să-l însoțim, știind că necuviincios și nedrept este ca să se arate mai mare sluga decât Stăpânul. Deoarece El s-a ostenit atâta în viața aceasta pentru a noastră dragoste, cum să nu ne ostenim și noi, pentru dragostea Lui și mântuirea noastră? Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu a ostenit și a răbdat atâtea necazuri ca să te mântuiască, omule, și tu nu ai nici o grijă și te lenevești pentru aceasta, nimic grijindu-te sau lucrând? Această cugetare a făcut pe toți Sfinții să umble în căile Domnului, cu multă căldură și nevoie. Cu un gând ca acesta, au răbdat ei bucurându-se, acele nenumărate ostenele și suferințe, posturile și toate mâhnirile vieții aces-teia, precum se vede în multe locuri ale Noului Testament, și mai ales la această pildă, despre lenevirea cea vătămătoare de suflet pe care o scriem cu tot adevărul, precum am aflat-o într-o carte tipărită în vechime.

Acolo se scrie că erau trei ostași foarte viteji și nebiruiți, care au făcut jurământ între dânșii, ca să nu se despartă unul de altul, niciodată. După ce au făcut biruințe multe în diferite războaie și au luat trofee, într-o zi au trecut printr-o pădure foarte mare și frumoasă. De frumusețea ei mergeau

ca niște uimiți pe calea aceea, fără ca să vorbească ceva unul cu altul. Dar după ce au ajuns la marginea pădurii, a întrebat unul pe ceilalți: „Pentru ce am trecut atâta cale fără să vorbim vreun cuvânt? Iar unul a răspuns, zicând: „Martor îmi este Domnul, fraților, eu văzând atâta frumusețe a copacilor m-am luminat în suflet și gândeam într-un chip tainic, prin dumnezeiască lumină, la podoaba și frumusețea Raiului. Și în această uimire, am trecut cu atâta bucurie și ușurință, încât nu știam de eram în pădure sau în Rai. Aceasta este pricina tăcerii mele”. Atunci au mărturisit și ceilalți doi, că și ei asemenea au pățit. Iar cel mai bătrân, le-a zis lor: „Cred că totul ni s-a întâmplat, cu voia Prea bunului Dumnezeu, pentru ca să ne lăpădăm de lume, și precum am slujit până acum în oastea vremelnică, pentru cinste și avere trecătoare, așa să slujim măcar de acum înainte Stăpânului Hristos, pentru sufletul nostru, defăimând această lume și deșertăciunea ei, și să mergem la o mănăstire, să plângem păcatele noastre, ca să ne izbăvim de munca cea veșnică”. Cu acestea și altele, luminatul bătrân, i-a convins pe ei să urmeze sfatul lui. Și așa s-au dus la o chinovie, făcând unul altuia făgăduință să nu se despartă defel, ci precum au slujit împreună împăratului pământesc, așa împreună să se nevoiască în oastea împăratului ceresc Hristos. Deci, după destul timp ce au făcut la mănăstire, au căzut în trândăvie cei doi mai tineri și simțeau mâhnire peste măsură și necaz atâta la suflet, încât s-au sfătuit să plece din mănăstire, socotind că nu vor putea răbda până în sfârșit. Au mers dar la chilia celuilalt tovarăș al lor, să-i spună gândul. Iar el văzându-i, a cunoscut prin descoperire că erau ispitiți și i-a întrebat pricina mâhnirii. Ei au răspuns: „Noi suntem atât de mult mâhniți, încât nu mai putem răbda această necăjicioasă viață, și cugetăm să mergem la lume”. Iar acel îmbunătățit

bătrân le-a zis lor: „Eu fraților, am atâta bucurie și veselie încât nici odată n-am gustat în lume o dulceață ca aceasta, câtă primesc acum cu ajutorul dumnezeiesc. Măhnirea care v-a cuprins, este din lenevirea voastră, fiindcă nu faceți vreun lucru duhovnicesc, ca să goniți din inima voastră lenea cea stricătoare de suflet. Eu cheltuiesc vremea la sfânta citire, ca să nu mă biruiască lenea”.

Acestea auzind cei doi, s-au minunat știind că era neștiutor de carte ca și ei, și-l întrebară: „Ce slove sunt acelea pe care le citești?” El le-a zis: „Trei slove am învățat din ceasul în care am venit la această, mănăstire, la cugetarea cărora cheltuiesc toate, zilele și ceasurile mele, cu tot sufletul și inima mea, și aflu atâtea lucruri în cugetarea aceasta, și felurite pricini de gândire, încât nu-mi ajung zilele și ceasurile din tot anul, în care cugetare sufletul meu simte atâta mângâiere, încât nu are loc defel blestemata lenevire, – ci piere ca un fum, de la mine. Și de poftiți să învățați și voi acele slove, luați aminte să vi le spui. Slova cea dintâi este neagră, și o citesc cugetând de la apusul soarelui până la miezul nopții, socotind toate păcatele mele, care pentru greutatea și mulțimea lor au întunecat și au înnegrit sufletul meu. Și așa plâng amar și tânguiesc petrecerea mea de mai înainte, fără de credință. Și cu o înfrângere ca aceasta și durere din inimă, mă necăjesc mult, știind că nu voi putea să săvârșesc cuvenitul canon și pocăința, după păcatele și faptele mele cele rușinoase. După aceasta trec la cugetarea cea amară a înfricoșatei morți, ca să stau în frică și cutremur totdeauna și mă deprind să pot trece acea neînlăturată luptă, și zic acestea în gândul meu: Vai mie ticălosul, ce voi face în ceasul acela, când sufletul meu se va despărți de trup? Cine îmi va ajuta când mă vor înconjura diavolii, arătând toate

fărădelegile mele? Cum să dau răspuns pentru cuvintele rușinoase și necuviincioase pe care de multe ori le-am grăit? Și după ce plâng destul în această cugetare, apoi trec la cea înfricoșată și mai amară cumpănire a acelor nepovestite munci ale iadului, în care voi fi osândit, de nu voi face destulă pocăință și nevință cum se cuvine după faptele mele. Și în această cugetare întrebuițez mai mult timp, socotind diferitele pedepse ale veșnicelor munci, focul cel nestins, întunericul, tartarul, scrâșnirea dinților, gheena și toate celelalte. Și văzând că Domnul m-a izbăvit din primejdia deșertăciunii lumești, și m-a povățuit la acest liman de mântuire unde pot cu harul și ajutorul Lui să mă izbăvesc de munca aceasta, îi mulțumesc, și-l slăvesc, și mă nevoiesc mai mult ca să biruiesc ispitele drăcești și patimile cele pierzătoare ale neînfrânatului trup pe care de nu-l voi omorî de tot și să-l supun duhului, voi fi osândit în pedepsele veșnice de mai sus.

Acestea gândesc, frații mei, la slova cea neagră de care v-am zis, de la începutul nopții până la mijlocul ei, și uneori până dimineața, căci socotind aceste înfricoșate lucruri de multă groază, trec fără de somn mai toată noaptea.

A doua slovă este roșie și în ea citesc patima și moartea Domnului meu Iisus Hristos, câte a răbdat pentru mântuirea mea, a celui nemulțumitor, și la această cugetare mă dedau și mă îndeletnicesc de dimineață până la ceasul al nouălea, silind sufletul meu să se ostenească împreună, și să pătimească la durerile și necazurile acelea, ce a pățimit Domnul cel îndurat, pentru mântuirea de obște a tuturor oamenilor, – și mai ales pentru mine cel nemulțumitor, căci l-am defăimat de atâtea ori, cu fărădelegile mele. Pentru acest fapt aflu mai multă materie și pricină, să plâng și să mă tânguiesc pentru stăpâneasca pătimire a Făcătorului și

Mântuitorului meu. Și nu numai izvoare de lacrimi, chiar sângele meu se cuvine să-l vărs, și viața să-mi pierd, pentru dragostea Stăpânului meu.

A treia slovă este de aur și foarte strălucitoare. La ea cuget și socotesc, – cât poate să priceapă firea omenească, cu Dumnezeuiasca putere – acea negrăită frumusețe, acea nemăsurată slavă, acea nespusă dulceață și frumusețea neveștejită pe care sfinții o primesc în Rai, veselindu-se. Și aici simt mare mângâiere, și mă îndemn mai vârtos spre ascultarea și slujba Domnului meu, gândind că pentru atâta puțină osteneală ce rabd în această viață trecătoare, are să-mi dea Cel bogat dătător, atâta răsplătire bogată și nesfârșită. Această slovă o citesc de la al nouălea ceas, până în seară. Așa îmi cheltuiesc vremea și biruiesc de tot lenevirea cea drăcească. Deci, faceți așa și voi fraților, de voiți să vă izbăviți de mâhnirea aceasta care vă supără”.

De aceste cuvinte folositoare de suflet, ale acelui bărbat, umilindu-se ceilalți doi, mai pe urmă, au petrecut cu pace, și s-au sfârșit împreună cu el în mânăstire. Tot așa, fratele meu, ai și tu răbdare și ostenește în fiecare zi, având oglinda aceasta înaintea ochilor tăi, să gândești la această pildă.

Cel mai de pe urmă leac să fie acesta, adică socotește să fie această zi ultima și că mâine vei muri negreșit. Căci aceasta fără îndoială se poate întâmpla, după cum au și pătimit alții mulți care astăzi au mâncat și s-au bucurat, și mâine nu li s-a mai făcut ziuă. Crede dar, că din lucrul și slujirea de astăzi atârnă: sau să te mântuiești sau să te muncești. Îndeamnă-te spre bine, și te silește ostenindu-te, și zi acestea în cugetul tău: Osteneala mea nu mai este decât astăzi, și de nu mă voi osteni puțin și nu mă voi chinui, când voi muri, voi uita truda și osteneala, cu folosul ce am să iau. Și cu un gând ca acesta, nădăjduiesc mai ales să te folosești,

citind și pilda scrisă mai jos.

Se povestește în „*Oglinda pildelor*” și în alte cărți, că un frate dormind în biserică, din multa lui trândăvie și lene, pe când ceilalți cântau utrenia după rânduiala, a văzut în vis pe Stăpânul Hristos răstignit pe Cruce, că își întorcea ochii de la monahul somnoros zicându-i: „*Slugă leneșă și trândavă, nu ești vrednică ca să mă vezi în față, somnoros fiind și afundat în lene, când ceilalți mă laudă și mă slăvesc, nici fericirea nu vei dobândi în Împărăția mea cerească. Fiindcă cel ce se lenevește a mă slăvi, slava cea veșnică, nu va afla*”. Stăpânul zicând acestea, fratele s-a deșteptat cutremurat și înfricoșat de această hotărâre a împăratului ceresc, și cu durerea inimii, și-a îndreptat nepăsarea sa, și s-a izbăvit de lenevire, temându-se de osândă și de pedeapsa muncilor veșnice.

Asemenea alt oarecare sihastru, era bântuit de duhul mândriei și al lenevirii, și se ruga lui Dumnezeu în fiecare zi să-l izbăvească de ispita aceasta. Deci, pentru ca să risipească gândurile, a scris pe o scândură învățătura aceasta, și o lua aminte în tot ceasul, și o citea cu umilință, zicând: „*Suflete al meu ticălos! Cercetează conștiința ta cu luare aminte, să cunoști faptele tale, cum umbli în slujba Domnului, acum când poți să faci vreo bunătate ca să te mântuiești! Iar de te vei lenevi, vei fi osândit în focul Iadului. Nu uita, nemernicule și nemulțumitorule, facerea de bine pe care ți-a făcut-o Stăpânul, să te scape de primejdiile și deșertăciunea înșelătoarei lumi, și să te aducă la această sfântă liniște a pustiei, unde poți să te mântuiești de te vei nevoi. Nu cheltui în deșert rodul de mult preț, ca să te biruiască lenevirea cea blestemată; ca nu venind fără de veste moartea, să te afle pustiu de tot binele, și atunci să plângi neîncetat viața ta cea trecută. Gândește-te la frica și cutremurul ce vei avea când te*

vor pune de față la acel înfricoșat Divan, ca să dai seamă pentru tot cuvântul și gândul deșert. Socotește cât urăște și muncește pe cei păcătoși, prea bunul Domn, că nici pe Îngeri nu i-a iertat, nici pe strămoși nu i-a lăsat nepedepsiți, și pe toată lumea a pierdut-o de tot, jalnic, prin potop. Cum te va lăsa necertat pe tine, nemulțumitorule, care ai călcat de atâtea ori poruncile dumnezeiești? Vezi mai înainte, suflete al meu, judecata aceasta unde se vor vădi toate faptele și lucrurile tale rușinoase, să le audă toți Îngerii și oamenii, să le cumpănească înfricoșatul Judecător cu faptele bune ce ai făcut și să te trimită în viața veșnică, sau în munca cea nesfârșită, unde nu pot prietenii și rudele să-ți ajute sau să-ți ia apărarea (avocații); ci numai faptele tale să stea de față spre muștrarea ta, ticălosule”

La acestea pe care le cugeta cuviosul, și la altele asemenea, gândește și tu fratele meu, și în tot ceasul silește-te ca să pierzi lenea vătămătoare de suflet, ca să te izbăvești de focul veșnic și să te învrednicești fericirii cerești, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, căruia i se cuvine slava în veci. Amin.

CAPITOLUL XV

DESPRE NEMULȚUMIRE

MULTE și felurite păcate au făcut evreii, însă Domnul nu s-a mâniat atât pentru celelalte, cât pentru multa lor nemulțumire care este prea greu păcat. Deci, pentru ca să-i facă Cel prea bun să-și cunoască greșelile, cheamă ca pe niște mărturii Cerul și pământul, la Cap. I al lui Isaia, ca să audă atâta dreaptă pâră și nemulțumire îndreptățită, zicând: *„Ascultă, Cerule, și ia aminte pământule; fii am născut și am înălțat, iară ei s-au lepădat de mine. Cunoscut-a boul pe cel ce l-a câștigat, și asinul ieslea Domnului său, iar Israel nu m-a cunoscut pe mine...”*

Socotește așadar, la ce așezare aduce nemulțumirile pe om și-l face mai rău decât dobitoacele și mai nesimțitor decât fiarele. O vită cunoaște pe făcătorul ei de bine, și urmează domnului său și-l păzește. Leii, urșii, aspidelile și alte fiare neîmblânzite, se dezbracă din firea sălbăticiei lor, îmblânzesc purtarea lor și arată mulțumirea către cei ce le fac un mic bine.

Fiarele se arată cu simț către făcătorii lor de bine. Iară oamenii cei blânzi și domestici își îmbracă inimile cu sălbăticia fiarelor și se fac nerecunoscători către făcătorii lor de bine. În ce fel când cineva ar vedea un monstru, se teme și tremură, așa trebuie să ne temem și de omul nemulțumitor, fiindcă la fire este om, iar la nărav fiară sau mai bine zis, mai sălbatic chiar decât fiarele. Nemulțumirea este mare răutate, și o defăimau nu numai creștinii, dar și ereticii și necredincioșii, încă și idolatrii nu o iartă nicidecum, precum se arată în istoriile lor. Și nu numai oamenii au urât-

o atâta, dar și Cel blând și smerit cu inima, Hristos, umblând în lume cu trupul, primea cu milă pe cei ce păcătuiau, pe curvari, pe tâlhari și pe vameși, și nu s-a supărat, nici nu a defăimat pe vreunul, fără numai pe cei nemulțumitori. A vindecat pe cei zece leproși, și apoi a întrebat de cei nouă nemulțumitori care n-au cunoscut facerea de bine ce le-a făcut, și a zis: „Nu s-au curățit zece? Dar ceilalți nouă unde sunt, de nu s-au întors să slăvească pe Dumnezeu?” Cu aceste cuvinte ne arată cât se miră și se supără pe cei nemulțumitori. Căci nu este alt lucru, care să pricinuiască atâta mirare, ca cel nemulțumitor, care nu recunoaște facerile de bine și harurile.

Când a dat Dumnezeu deasupra muntelui Sinai, Legea evreilor, într-aceeași vreme norodul cel nebun și nemulțumitor se închina vițelului de aur. Și chiar când Stăpânul Hristos, a dat prea curatul și sfântul Său Trup spre hrană lumii, într-aceeași zi, care era sfânta și marea Joi, când gătea acele sfinte Taine de mulțumire, și nu se poate afla alt bine mai mare și mai aleasă facere de bine ca aceasta, să dea Dumnezeu oamenilor spre hrană și viață, Trupul și Sângele Său, ei atunci încercau să-L omoare pe Făcătorul lor de bine. O, nemulțumire! Vai de nerecunoștința lor! Și ce trebuie să scriem vechi și străine, și nu viu la ale noastre de astăzi? Ce minte poate să priceapă, sau ce limbă poate să povestească cele nemăsurate daruri, și nenumărate faceri de bine, pe care ni le-a dat prea bunul Dumnezeu și Stăpânul nostru? Cum și în ce chip vom putea să-I mulțumim cum se cuvine, pentru câte am luat și câte nădăduim? Dacă toate zidirile simțitoare firește, iubesc pe făcătorii lor bine, și legea recunoștinței are astfel de putere încât supune sub jugul ei și pe cele mai sălbatice dintre fiare, pentru ce să mă fac eu mai nesimțitor decât acestea, și să nu iubesc, să

cinstesc, să mulțumesc Celui care mi-a făcut atâta bine? Tu, Doamne, ai făcut sufletul meu după chipul și asemănarea Ta, m-ai împodobit cu astfel de frumoase organe, membre armonioase și simțiri, cu atâta înțelepciune și pricepere; și iarăși tot ce este de trebuință la păstrarea mea, lucrează mărirea Ta. A Ta Pronie mă cârmuiește în toate zilele. Făpturile îmi slujesc. Bucatele Tale mă hrănesc. Cerurile mă acoperă. Îngerii mă păzesc. Înțelepciunea Ta mă învață. Și îndurarea Ta rabdă cu îngăduință păcatele mele. Cine-mi dă ființa și viața și celelalte, fără numai Tu, care ești izvorul ființei, începătura tuturor celor ce sunt, și Împărțitorul a tot darul și binele? Cu cât așadar, ești dator omule, Celui ce Ți-a dăruit atâtea bunătăți? Dacă ar lipsi vreun mădular al trupului tău, și să te vindece vreun doctor fără plată, și numai din bunătate și bunăvoință, cât ar trebui să fii și tu dator lui? Dar Prea Bunului și prea Milostivului Dumnezeu, care Ți-a dăruit toate mădulele: mâini, picioare, ochi și celelalte toate, cu cât Îi ești Lui dator? Și de ești dator atâta pentru facerile de bine ale firii, cu cât ești dator pentru cele ale darului? Cum vei plăti pentru sfânta Apă și prea curatul Sânge care au curs din prea cinstita Lui coastă, și Te-a primit atunci, prin Botez ca fiu după dar, dându-ți acele vistierii și podoabe, care se cuvin la o vrednicie ca aceasta? Las orice altă facere de bine, și vin la prea cinstita și prea marea noastră mântuire.

„Dacă vei păcătui, omule, zice Iov la cap. 35, ce rău faci lui Dumnezeu? Și de se vor înmulți vicleșugurile tale, ce ocară îți dai?” și iarăși: *„Dacă vei săvârși bunătăți, ce-i trebuie de la tine?”* Acela este Dumnezeu prea bogat, înțelept și atotputernic, căruia înțelepciunea și puterea nu este cu puțință a o înmulți sau a o împuțina. Ci cel ce era mai înainte ca să facă lumea, același este și acum, nici mai mic, nici mai mare,

și nu este mai mult slăvit, de se mântuiesc oamenii și Îngerii și-L laudă. Nici de se vor munci toți, este mai puțin slăvit. Acest fel de Stăpân și Împărat al tuturor celor ce împărățesc, nu pentru nevoie sau vreo trebuință, ci pentru dragostea și mila Sa nemărginită a primit să se pogoare din cer în exilul acesta, să îmbrace trupul nostru muritor, să ridice toate datoriile și păcatele noastre, și să primească atâtea batjocuri și ocări, pentru dragostea Lui față de noi, și peste toate celelalte, să primească moarte de batjocură. O, nemărginită îndurare și bunătate a Ta Stăpâne! Să te laude cerurile, Doamne, și îngerii să povestească minunile Tale! Căci noi nevrednicii, neputând să aducem mulțumirea cuvenită, cu uimire și tăcere ne minunăm de purtarea de grijă, pentru netrebnicii robii tăi, că te-ai născut Cel neînțeles de noi, te-ai tăiat împrejur la trup a opta zi, și ai umblat pe pământ 33 de ani. Pentru mine te-ai ostenit, ai asudat, ai postit, ai lăcrimat, și ai îndurat toate însușirile trupului. Pentru mine ai fost pălmuit, te-au ocărât, te-au bătut, și apoi ți-au dat moarte necinstită și de ocară. Cum voi putea să răsplătesc, nu zic toate facerile de bine, ci măcar o picătură mică din acel prea curat Sânge, ce ai vărsat pentru mine? Cum este cu putință să nu iubesc pe Acela care m-a iubit pe mine, m-a căutat cu atâta osteneală și m-a răscumpărat? Cum pot să ascund cu tăcerea, acea mare facere de bine și Darul darurilor și Taina tainelor, a Jertfei fără de sânge, sfântul Dar cu care ne împărtășim noi nevrednicii, prin care Domnul a voit să petreacă pe pământ cu oamenii ca să ni se dea în toate zilele spre hrană și ajutor? Numai odată s-a jertfit pe Cruce pentru noi, iar aici se jertfește în toate zilele, spre iertarea păcatelor noastre. *„Aceasta faceți spre pomenirea mea”*. O, jertfă legiuită! O, pomenire de mântuire! O, ce bună mulțumire pentru această Sfântă Taină! O, pâinea vieții, hrană

prea dulce, împărătească mâncare și mană plină de toată dulceața! Cine poate după cuviință, să te laude? Cine să te primească cu vrednicie, și cine să te cinstească cu atâta evlavie precum se cuvine? Slăbește limba mea de a te lăuda după dorință, nici pot să te măresc după cum doresc și cum se cuvine la o Mărime ca aceasta. O, nespusa Ta îngăduință, îndelung răbdătorule Doamne! Cum lași să Te pipăie mâinile nevrednicelor slugi, ale căror suflete sunt lăcașuri ale satanei? Însă pentru ca să cercetezi și să mângâi pe prietenii Tăi, primești să-ți slujească astfel de oameni, și te primesc în gurile lor necurate și spurcate. Numai o singură dată, fraților, a fost vândut de Iuda cel nemulțumitor; dar în această înfricoșată Taină, se vinde de mii și de nenumărate ori. Odată a fost hulit la patima Sa cea de bună voie, iar aici la sfânta Masă, rabdă ocări și necinste de mii de ori. Și toate acestea le îngăduie cu îndelungată și nemăsurată răbdare, ca să ne biruim de atâtea binefaceri, și să alergăm către El, precum zice la Sfânta Evanghelie de la Ioan, cap. 12: *„De mă voi înălța eu de pe pământ, pe toți voi trage la Mine”*. Cu ce lanțuri să ne tragi către Tine, Hristoase al meu? Cu puterea dragostei și cu lanțurile darurilor și a harurilor. Cine să nu se biruiască de atâtea faceri de bine?

Dacă picătura de apă care pururea pică pe piatra cea tare, destulă este spre a o găuri, cum să nu ajungă râurile atâtor daruri și binefaceri, să pătrundă și să înmoaie inima noastră? Dacă piatra, și cel mai tare decât ea, fierul, în foc se topesc, cum să nu se aprindă inima noastră, înconjurată fiind de atâta foc al dragostei? Cum poți atunci, omule nemulțumitor să defaimi pe un Stăpân ca acesta, călcându-i poruncile? Cum întinzi mâinile spre păcat? Cum înalți ochii și privești frumusețea fapturilor și deșertăciunea lumii? Asemenea și celelalte mădulare ale tale, cum cutezi de le

întrebuințezi în slujba păcatului și defăimării mădularelor Mântuitorului tău, care au fost chinuite și au pățimit dureri prea mari pentru mântuirea ta? Când acea muiere fără de rușine, a lui Pentefri, îl îndemna la păcat pe Iosif cel prea frumos, el îi zicea aceste cuvinte: „Știi că stăpânul meu mi-a dat toată averea lui ca s-o stăpânesc, afară de tine ce-i ești lui soție, – și cum pot ca să fac împotriva lui, astfel de fărădelege?” și n-a zis că nu se cădea, ci cum că nu putea s-o facă, dându-ne nouă să înțelegem, că facerile de bine nu numai că subjugă voința, ci și puterea într-un fel oarecare, leagă mădularele omului, ca să nu poată vătăma pe binefăcătorul lui. Deci dacă acele faceri de bine erau vrednice de recunoștință, cu cât sunt mai vrednice darurile și hărăzirile care ni le-a dat Domnul cel Atotputernic? Pentefri i-a dat lui Iosif averea lui; și Dumnezeu, ți-a dăruit ție toată lumea, cerul, pământul, soarele, marea, râurile, peștii, dobitoacele, pasărilor și multe altele. Pe toate le-a făcut spre folosul tău, și nu numai toate zidirile, ci chiar Ziditorul cerului și al pământului, ni s-a dat în multe feluri, ca să ne fie părintele nostru, cârmuitor, mântuitor, dascăl, ajutor, și pentru toate celelalte. Tatăl ne-a dat pe Fiul. Fiul ne-a învrednicit de Sfântul Duh. Iar cel de o ființă Duh, ne învrednicește de Părintele cel fără de început, care este dătător al tuturor bunătăților. Deci, omule, de ești legat cu atâtea faceri de bine și haruri, cum cutezi să mânii pe un Binefăcător atât de darnic ca acesta? O, nebune! De ți-ar fi dăruit cineva vreun lucru oarecare de mult preț, precum un sat, o corabie sau altceva ca acestea, să coste zece mii de galbeni, nu ai fi dator ca să-i slujești în toată viața ta, să-l iubești și să faci orice îți va porunci, cu toată voința ta, chiar de se va întâmpla să-ți verși și sângele pentru el, ca să nu te arăți nemulțumitor la atâta bine ce ți-a făcut? Da! Fără îndoială precum am văzut

la mulți. Și dacă unui om pentru puțin dar, te arăți atâta de credincios și mulțumitor, cum să nu faci asemenea celui bogat dătător de bine al tău, Făcătorul a toate, care ți-a dăruit atâtea bunătăți, câte am scris mai sus? O, nesimțitorule mai mult decât fiarele, cum de nu simți cât de mare este nerecunoștința ta? Care leu sălbatic, sau altă fiară au îndrăznit vreodată să facă vreun rău făcătorului de bine al său?

Se arată în Sinaxar³ în ziua a 4-a a lunii lui Martie, cum cuviosul Gherasim, a aflat un leu care se înțepase cu o așchie în picior. Și fiindcă i-a scos-o Sfântul, și i-a vindecat rana, nu l-a mai părăsit leul din ceasul acela. Și-i da măgarul de-l păștea în toate zilele, și seara îl aducea la bătrânul. Într-o zi a furat cineva măgarul; iar Sfântul a gândit că l-a mâncat leul, și l-a pedepsit să care el apă în locul măgarului.

Și nu s-a împotrivit leul, nici nu s-a sălbăticit după firea lui, nici nu a călcat porunca; ci răbda blând și smerit. Și ucenicul Cuviosului îl încărca și aducea apă la mânăstire. Și atunci s-a întâmplat de a trecut pe acolo acel negustor ce a cumpărat măgarul de la hoț. Și leul, cum a văzut măgarul, a apucat funia de care era legat și l-a adus bătrânului, care l-a iertat pe leu și i-a făcut semn să meargă unde va voi. Atunci leul plecând capul, s-a dus. Dar n-a uitat pe Cuviosul, ci mergea la fiecare opt zile, și i se închina lui. Iar după săvârșirea Sfântului, mergând leul după obiceiul lui, i-a zis ucenicul că a adormit Cuviosul, și i-a arătat mormântul, deasupra căruia a făcut leul chipuri de plângeri și de bocete ca un om; iar mai apoi a răcnit cu tare și mare glas, și așa a murit.

Și iarăși în ziua a 5-a a acestei luni, în aceeași carte se arată că o leoaică, a adus un pui al ei mort, la un sihastru

anume Marco, rugându-l prin semne ca să-l vindece; iar Cuviosul scuiپând în ochii lui l-a vindecat. Iar ea, pentru plata facerii de bine, a adus Sfântului o piele de oaie.

Asemenea se arată și la Cuviosul Macarie Alexandrinul, în ziua de 19 a lunii lui Ianuarie. Și altele multe ca acestea, se află în Lavsaicon. Dar pentru ca să nu zică cineva că acestea s-au făcut pentru bunătățile acelor sfinți bărbați, iar nu din recunoștința fiarelor, auziți și altele mai minunate, care s-au făcut asupra oamenilor necredincioși și păcătoși, și închinători la idoli, care nu aveau darul lui Dumnezeu. Și așa să vă rușinați și să plângeți nerecunoștința ce ați arătat, către Dumnezeu Făcătorul de bine și Mântuitorul nostru.

*

La Roma au pus pe un om numit Andron, în locul unde erau leii și alte fiare sălbaticе ca să-i mănânce pe cei osândiți, și era acolo un leu mare care l-a ajutat apărându-l de celelalte fiare care nu l-au atins. Deci uimindu-se împăratul de această vedere minunată, a scos afară pe acel om, care fiind întrebat a răspuns: Mi-aduc aminte, că într-o zi cum treceam printr-o pădure pe la amiază, și intrând într-o peșteră să mă odihnesc, am aflat un leu care a ridicat piciorul dinainte cu care nu putea călca, și-mi făcea semn ca să-l tămăduiesc. Deci apropiindu-mă cu îndrăzneală, am scos așchia ce avea, și pe cât am putut l-am vindecat. Și el îmi aducea apoi carne de vânat, și am mâncat patru zile cât am șezut în acea peșteră. Deci socotesc, că acesta este acel leu, care cunoscând pe făcătorul său de bine, a arătat către mine astăzi recunoștința minunată. Acestea auzind împăratul, a slobozit pe om, hărăzindu-i și leul, care îl urma prin toată Roma, ca un miel blând, și nu vătămă pe nimeni. Toți se mirau de o minune ca aceasta, și numea pe leu, ospă-

tătorul lui Andron, și pe el, vindecătorul leului.

**

După ce a eliberat Ierusalimul de musulmani, Godefroy într-o zi, vânând, a aflat un leu ce se lupta cu un șarpe mare și înfricoșător, care avea coada încolăcită după gâtul leului și atâta îl strângea, încât era în primejdie să fie sugrumat. Atunci împăratul omorând șarpele, a izbăvit pe leu. Leul aducându-și aminte de binefacere, urma împăratului și-i slujea în loc de ogar, aducându-i vânături felurite. Într-o zi, după ce a intrat Godefroy în corabie, ca să plece, l-a lăsat pe uscat pe leu, care răcnea și nu vrea să rămână. Văzând că s-a depărtat corabia, a intrat în mare ca s-o ajungă, și s-a înecat la jumătatea căii. Sunt în cărți, multe pilde prin care se arată cum prin multe chipuri, fiarele sălbatice au arătat purtare de recunoștință către făcătorii lor de bine, și pe care le las pentru a nu lungi textul, scriind numai una ca mai vrednică de credință.

Povestește marele și dumnezeiescul Ambrosie, Episcopul Mediolanului, că într-o noapte un om a omorât pe un altul, după care mergea un câine, după cum au unii obiceiul să-i ia după ei; – care câine a stat toată noaptea păzind pe stăpânul său mort. Când s-a făcut ziuă, s-au adunat mulți ca să-l vadă, întrebându-se cine l-ar fi omorât. Și merse și ucigașul acela, prefăcându-se că nu știe nimic; iar câinele cum l-a văzut, a cunoscut că acesta este omorătorul. Și s-a repezit ca un turbat asupra lui să-l mănânce și a făcut atâtea semne, încât au priceput cei din jur pricina dramei. Aceștia cunoscând pe ucigaș l-au dat judecății și l-au pedepsit. Nu ți se par acestea lucruri mari? Deci, de vreme ce

dobitoacele cele necuvântătoare, pentru puțină pâine, au atâta dragoste pentru stăpânul lor, cum de te faci tu mai nerecunoscător decât câinele? Dacă acesta s-a mâniat și înfuriat asupra celui ucigaș, cum nu urgisești și tu, pe acei ce au omorât pe Stăpânul tău? Și cine sunt aceia? Sunt păcatele tale. Acestea l-au biciuit și pe Cruce l-au răstignit. De ce nu te mâni asupra lor, și nu sporești către Domnul dragostea ta, știind că a pățimit atâtea, ca să pună ură în inima noastră împotriva păcatului? A murit ca să omoare păcatul. Pentru ce deci, nesocotești tu sudorile și ostenele lui Hristos, rămânând de bună voie în robia aceea, din care te-a mântuit prin neprețuitul și prea curatul lui Sânge? Cum de nu te cutremuri auzind numai de păcat, deoarece Domnul ca să-l șteargă a luat moarte prea dureroasă? Ce altceva mai mult vrei, decât a se răstigni pe Cruce Cel fără de moarte? Cine a îndrăznit vreodată să păcătuiască, de ar fi văzut înaintea lui Iadul și Raiul? Cu adevărat decât acestea mai minunat este să vezi pe Dumnezeu pironit pe Cruce. Cum de ai atâta nesimțire și nu te depărtezi de la păcat, de trei ori ticălosule? Nu este mirare să faci păcat ca om; dar când Dumnezeu îți dă mâna și ajutorul ca să te scoată din murdărie și tu nu vrei ca să te scoli și să te curățești, este îngrozitor. Nu este rușine să te împiedici și să cazi într-o groapă plină de tină; dar să te roage altul și să-ți ajute să te scoli, și să nu voiești, este o mare defăimare a ta. Nu e de mirare a cădea la pat bolnav, ci este mare nesocotință, să nu voiești să te vindece doctorul. Cunoaște deci, bunătatea și facerea de bine a Mântuitorului, și mulțumește-i neîncetat cu inima și cu gura zicând la fel ca Psalmistul: „*Ce voi răsplăti Domnului, pentru toate câte mi-a dat mie!*” Nimic altceva nu este mai rău decât a nu mulțumi. Bunătățile ce le au cei fără de minte nu le recunosc că le au de la Dumnezeu,

ci cred că le au ei din priceperea și chivernisirea lor. Averele ce o au, nemulțumitorii zic cum că au câștigat-o prin pricopseala și sânguința lor cea multă. Sănătatea lor socotesc că se datorează îngrijirii lor. Frumusețea zic, că au moștenit-o de la tatăl și mama lor. Slava și cinstea pe care le au, zic că le-au câștigat pentru faptele lor cele bune, și pe scurt, pentru nici o facere de bine nu mulțumesc lui Dumnezeu, nici nu cunosc harul din bunătatea dumnezeiască de la care vin toate bunătățile. Cunoașteți, oamenilor, facerile de bine ale Făcătorului și Mântuitorului nostru! Veniți să-i mulțumim, să zicem și noi cu Sfântul Ioan Damaschin: „*Ce vom răsplăti Domnului, pentru cele multe faceri de bine care ne-a făcut?*” Pentru firea noastră stricată, Dumnezeu s-a făcut om, și Mântuitorul a locuit cu noi cei robiți; către cei nemulțumitori, Făcătorul de bine; la cei întunecați, Soarele dreptății; pe Cruce, Cel fără de patimă; în iad, Lumina; la moarte, Viața și învierea pentru cei căzuți. Mulțumim, bine cuvântăm și te mărim Doamne, pe cel în trei fețe, de o Ființă, unul Dumnezeu, pe Făcătorul nostru și Mântuitorul și dătorul de bine, din belșug, pe Cel ce a făcut cerul, pământul, marea și toate cele zidite ce sunt într-însele. Mulțumim ție, Doamne, care ne-ai făcut dintru neființă întru ființă, și ne-ai dăruit această mare zidire, ca să ne slujească: Pământul, ca să ne dea felurite roade; Soarele și Luna, ca să ne lumineze; marea, bălțile și râurile, ca să ne hrănească și să ne adape. Și, încă ne închinăm, mărim și prea mulțumim îndurărilor Tale, pentru a noastră rezidire și înnoire. Că ai primit să te faci sărac, Tu, Cel bogat; sub ani, Tu, Cel fără de ani; și Cel nepătimaș pentru noi pătimitor, și ai luat moarte, ca să ne faci pe noi fără de moarte, și să ne aduci la starea cea dintâi. Îți mulțumim pentru marea facere de bine a Sfintei Împărtășiri, prin care ne facem părtași dumnezeiescului Tău

Dar. Pentru toate aceste binefaceri și alte multe pe care ni le faci în toate zilele, sufletului și trupului, mulțumim și ne închinăm Ție, rugându-ne milei Tale ca să nu ne lipsești de împărăția Ta, ci să ne învrednicești din însăși bunătatea Ta, ca să te mărim în veci, împreună cu îngerii și cu toți aleșii Tăi, și să ne închinăm Ție Celui unul în Treime Dumnezeu, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, în nesfârșii veci, Amin.

CAPITOLUL XVI

DESPRE FELURITE NECAZURI ȘI DESPRE CUM CELOR CARE DE BUNĂ VOIE RIDICĂ CRUCEA LUI HRISTOS, LI SE FACE UȘOARĂ, IAR CELOR FĂRĂ VOIE, LI SE FACE PREA GREA

IATĂ, am scris de ajuns pentru toate păcatele, și oricine pentru păcatul la care diavolul îl ispitește mai mult, poate să citească acel capitol și afla multă vindecare cu ajutorul lui Dumnezeu. Iar acum scriem pentru felurite necazuri, fiindcă cei mai mulți oameni au multe boli, sărăcii, strâmtorări și izgoniri, pentru care pricină cârtesc înaintea Domnului și se tânguiesc necunoscând această facere de bine a îndurării Lui, cu dreaptă judecată, trimițându-le necaz vremelnice ca să nu-i muncească în veci! La aceasta m-am îndemnat mai ales, fiindcă pe unii, care erau greu bolnavi, i-am auzit hulind ca nerăbdători; și m-am mâhnit mult de primejdia lor, știind de cât câștig al fericirii veșnice se păgubesc, și câtă pedeapsă pricinuiesc ticălosului lor suflet în munca veșnică pentru neîngăduința și nerăbdarea lor. Și vă rog, câți veți avea această carte, de se va întâmpla vreun bolnav necărturar, care ar avea necaz mult, să-i citiți această parte a cărții, ca să vadă ce mare folos primește sufletul, să nu se plângă înaintea lui Dumnezeu și să se osândească ticălosul, și să aibă îndoită muncă, adică aici vremelnice boala trupească, și sufletului munca veșnică. Și cel ce va face această duhovnicească slujbă ca să mângâie pe cel necăjit, să știe că mai multă plată are decât dacă i-ar fi dat bani, căci aceea este facerea de bine și mila trupului, iar aceasta a sufletului. Și cu cât se deosebește sufletul de trup, cu atât facerea de

bine duhovnicească este fără îndoială mai cinstită decât a trupului.

Căci oamenii, de la început când intră în această lume, cele dintâi fapte care învață firea, sunt: plânsul și lacrimile. Și aceasta este la toți de obște, atât împăraților și boierilor, cât și celor săraci și scăpătați. Fiindcă după obiceiul lumii este oarecare deosebire între împărat și rob; dar la lucrurile firii, nu este nici o deosebire, și în același fel intrăm toți în viață, și ieșim prin moarte. Deci toți ne aflăm în această lume ca într-o vale a lacrimilor. De aceea să fim triști, căci nu este nimeni care să fie atât de mulțumit, încât să nu suspine pentru vreun necaz. Altul se vaită pentru strâmtorarea și sărăcia sa, altul plânge pentru boală și durerile trupului, altul jalește moartea rudeniilor și a prietenilor lui, și pe scurt, fiecare după durerea sa. Pentru aceea zice Eclesiastul la cap. 40, că: *„Greu este jugul pe care-l poartă fiii lui Adam, de la naștere și până la moarte”*. Acestea le zice pentru suferințele la care suntem părtași cu toții. Și chiar de s-ar afla cineva în lume atâta de bine norocit încât să pară că nu are vreun necaz, însă necazul și chinul muștrării de conștiință nu-i lipsește, atât încât fără să fie cineva din afară ca să mustre pe păcătos, fiind norocos în afacerile lui este mai necăjit pe dinăuntru decât în afară. Deci, deoarece nimeni nu este care să n-aibă necaz, fiecare să facă în așa fel, încât să-l rabde cu bucurie, căci nu este altă cale mai folositoare spre mântuirea sufletului decât cea strâmtă și necăjicioasă cale, prin care ne asemănăm și urmăm Stăpânului nostru, fiindcă El a ales această cale pentru sine și pentru cei iubiți ai Săi, zicând către noi, că nu putem fi ucenici ai Lui, de nu vom lua Crucea să-l urmăm. Să nu nădăjduiască deci cineva să sporească în calea Domnului, să se facă Lui moștenitor împreună cu Sfinții în Rai, de nu va

trece prin apele acestea ale necazurilor, precum Stăpânul și toți Sfinții prin Cruce s-au proslăvit. Și să nu se lenevească, din nepăsare, auzind că are să ridice Crucea. Fiindcă, deși mai înainte era defăimată și osândă a tâlharilor, însă pentru că a murit pe ea Stăpânul nostru, a cinstit-o atâta și a sfințit-o, încât unii au iubit-o, și au dorit să moară pe ea, ca Andrei, Petru și alții. Iară unii pentru evlavia Crucii, mărturisesc pe Hristos în necazurile lor, atunci când se află bolnavi sau în cea mai mare sărăcie, sau supărați de alte pricini, pe care le rabdă cu mulțumire pentru dragostea lui Hristos. Și este atât de nobilă această Cruce a suferințelor, și atât este de plăcută Domnului, încât a făgăduit să fie împreună cu cel necăjit la suferințele lui, ca să-l scape și să-l mărească prea minunat. „*Cu el sunt – zice întru necaz, – scoate-l voi pe el și-l voi slăvi*”. Cine deci, să nu dorească necazuri, ca să aibă un asemenea prea dulce soț credincios și atotputernic? Atâta este îndurarea lui Dumnezeu și bunătatea, încât ne dă aceste mici și trecătoare necazuri, ca să ne dea în împărăția Lui, bunătățile cele negrăite și veșnice! Cu adevărat, trebuie să mulțumim acelor care ne fac rău și ne ocărăsc, mai mult decât celor ce ne fac bine și ne sprijinesc. Căci cei ce ne necăjesc, se fac pricină de curățirea sufletelor noastre și luăm iertare păcatelor; și Dumnezeu cel milostiv, ne arată mai mare semn de dragoste, când ne trimite necazuri și chinuri, decât atunci când ne dă câștig trecător. Aceasta știind creștinii cei credincioși, doresc necazurile; iar când ele vin, le primesc ca din mâna Domnului, bucurându-se; iar când nu au necazuri se mâhnesc mult și se amărăsc, socotind că Dumnezeu i-a părăsit, și silesc trupul muncind cu posturi, privegheri și altele asemenea. Și iar, câți urăsc Crucea se aseamănă cu diavoli, care numai văzând-o fug. Mulți se cutremură de Cruce,

pentru că socotesc că nu mai este alt Rai, decât această lume care se vede. Și fiindcă n-o iubesc, urmăresc voile lor, viețuind ca niște dobitoace necuvântătoare. Când le vine vreun necaz, se plâng și hulesc, nesocotiții, și se silesc să scape de ceea ce nu pot. Alții urăsc lumea și din toată inima poftesc Crucea; iar când vine necazul nu fug, ci bucuroși îl primesc, zicând la fel ca Apostolul: *„Iară mie să nu-mi fie a mă lăuda, fără numai în Crucea Domnului nostru”*. Cu adevărat, ni s-ar cădea să urâm pe cei ce ne împiedică de la Cruce, și să iubim pe cei ce ne supără, după cum se arată în sfânta Evanghelie, când Petru ruga pe Domnul, ca să nu ia o moarte ca aceea. Și de multa dragoste ce avea, se întrista să-l vadă astfel pătimind. Atunci s-a întors Domnul către el, mânios zicându-i: *„Mergi înapoia mea Satano, căci sminteală îmi ești, pentru că nu cugești cele dumnezeiești, ci cele omenești”*.

Din aceasta pricepem că necazurile sunt bine plăcute Domnului, și oricine zice împotrivă, să-l urâm ca pe diavol; iar celor ce ne necăjesc, să le mulțumim, precum a făcut Domnul, numindu-l pe Iuda prieten al Lui când l-a vândut cu sărutare, ca să ne dea nouă pildă, să avem ca pe niște prieteni pe cei ce ne gonesc, ca cei ce sunt unelte ale mântuirii noastre. Nesocotința a noastră este, să fugim de un vrăjmaș. În necaz cu cât căutăm să fugim de el, cu atât mai mult ne stăpânește; și când îl primim cu bucurie, îl trântim la pământ, precum a făcut Domnul, zicând vrăjmașilor: *„Eu sunt”*, și îndată i-a aruncat la pământ. Nu fac așa cei puțini la suflet și iubitorii de trup, ci socotesc că fugind de necazuri se mântuiesc, dar se înșeală, nepricepuții, căci Crucea întristează mai mult pe cei ce fug de ea, și-i urmărește în tot locul; iar când li se pare, în nerăbdarea și hula lor că scapă, atunci se ridică împotriva lor cu mai mare pedeapsă și

moștenesc acea muncă. Așa a pățimit tâlharul cel rău, pentru hula lui nesocotită. Alții primesc cu Crucea, Raiul; adică mulțumesc lui Dumnezeu în necazuri, și mărturisesc că sunt vrednici de toată pedeapsa, ca tâlharul cel bun, care a mărturisit pe Cruce pe Stăpânul și a muștrat pe celălalt tâlhar, zicându-i: „*Nu te temi de Dumnezeu? Noi pătimim pe drept după faptele noastre...*”. Vezi recunoștința tâlharului? Așa fac cei ce iubesc pe Domnul. Se cunosc vrednici de moarte, nu deznădăjduiesc și mai ales mărturisesc pe Hristos răstignit pe Cruce și se roagă Lui să-i învrednicească Împărăției Sale. Și cu cât rabdă mai cu tărie, cu atât Crucea li se face mai ușoară, și au atâta dorință să o ridice, încât nu le pare că poartă Crucea, fiindcă dragostea lui Hristos acoperă tot necazul și amărăciunea ei și simt un foc lăuntric, prin credința lor vie, care biruiește și covârșește orice pedeapsă și chin.

Iar cei leneși și nerăbdători se necăjesc mult, și cârtesc asupra lui Hristos zicând ca tâlharul cel rău gânditor: „De ești Hristos, mântuiește-te pe Tine și pe noi”. O, nebunie și nepricepere a lor! Și câți, aflându-se în boală grea sau sărăcie mare, ori alt necaz ca acesta, n-au răbdat, ci hulesc, nelegiuții, pe Hristos, zicând asupra Lui: De ai fi fost Dumnezeu nu ai fi lăsat să te răstignească cu atâta rușine; și ce ajutor poți să ne dai nouă la atâta lipsă, necazuri și chinuri ce avem? O, omule nemulțumitor! Ce ar fi trebuit să faci Cel prea bun pentru tine, și n-a făcut? Acesta a dat pe Fiul său cel unul născut spre moarte de ocară; iar tu, nemulțumitorule, îl defaimi și-l ocărăști la atât de mic necaz ce ți-a trimis ca să curățească cu răbdarea ta păcatele tale, ca să nu te osândești în munca cea nesfârșită.

Iată, deci fraților, că cel ce poartă Crucea în silă, își pricinuiește o muncă veșnică, precum Faraon, tâlharul cel

rău, și alții. Și cine o rabdă cu bucurie i se face veselie și neîncetată aducere aminte de Mântuitorul, o nădejde tare și arvună a vieții veșnice în Rai, precum am văzut la tâlharul cel bun, care a auzit de la Domnul: „*Astăzi cu mine vei fi în Rai*”. Cu adevărat, o treaptă înaltă a săvârșirii este să stea cineva răstignit pe Cruce și să nu cârtească asupra lui Dumnezeu, sau oamenilor, sau Crucii, cum că este foarte grea; ci să rabde cu tărie pentru dragostea lui Dumnezeu, și să mustre cu milă pe cei ce nu-l rabdă cu bunătate. O, cât de fericit este cel ce mulțumește lui Dumnezeu, în sărăcia și boala lui, la lipsa fiilor și a rudelor, și la orice alt necaz! Și nu numai atâta, dar și la moarte slăvește pe Domnul pururea, și rabdă orice necaz pentru dragostea Lui, precum făceau sfinții Mucenici, slăvindu-L pe Dumnezeu în suferința muceniei, mulțumindu-i că i-au învrednicit pe ei să moară pentru numele Lui cel sfânt O, fraților creștini! În Cruce aflăm mărire, și nu la desfătare. De vom socoti cu deamănuntul greutatea Crucii Stăpânului, ni s-ar părea a noastră foarte ușoară. Căci Domnul era de tot gol, fără nici un ajutor, și deci zicea: „*Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, pentru ce m-ai părăsit?*” Iar noi nu suntem goi pe nici o Cruce ca aceasta, ci avem puțină mângâiere de la prieteni și rude; nici nu lipsește de la noi Dumnezeu, fiindcă ne-a făgăduit să fie cu noi în necazuri, și cu ajutorul Lui putem să răbdăm. O, ticăloșia noastră! Dumnezeu cel adevărat a suferit cu trupul atâtea patimi și moarte pentru păcatele noastre! Iar noi săracii și cu totul întinații, să nu răbdăm puțină durere ce ne-a trimis-o bunătatea Lui spre îndreptarea noastră? O, nesocotința noastră! Să voim să căutăm pe Hristos cu toată îndestularea noastră! Acela se roagă pentru cei ce l-au răstignit zicând: „*Iartă-le lor, că nu știu ce fac*”. Și noi nu voim să iertăm pe ceia ce ne greșesc cât de puțin? Tâlharul îl

mărturisește pe Cruce, și noi nemulțumitorii îl tăgăduim în necazuri, zicând: De ai fi fost Dumnezeu, ai fi făcut dreaptă judecată, să trimiți necazurile celor necredincioși și oamenilor răi, iar nu nouă care n-am greșit. O, nelegiuirea și nesimțirea noastră! Să ne biruiască la credință un tâlhar? Să înțeleagă el într-o astfel de pedeapsă mai bine decât noi, folosul suferinței și astfel să fure în ultimul ceas al vieții lui, Raiul și să rușineze pe câți se lăudau că o să meargă cu Stăpânul la temniță și la moarte? Așa trebuie să facem și noi, să mărturisim pe Hristos la tot necazul și la suferință, chiar de ar fi prea amară moarte; nu ca un tâlhar pocăit, ci ca niște adevărați creștini și fii ai lui Dumnezeu. Pentru că totdeauna trebuie să avem necazuri, căci fără suferințe nu se învrednicește cineva de odihnă. Căci dacă Stăpânul a pățimit atât, și cu pătimirea a intrat întru slava și fericirea Sa, cu cât mai mult se cuvine să pătimească robii Lui, ca să moștenească Împărăția care nu este a lor? Cum poate să fie robul mai mare decât stăpânul și ucenicul decât dascălul? Cerce-tează, viața tuturor dreptilor și sfinților strămoși de la începutul lumii, ca să pricepi acest adevăr. Vezi pe dreptul Abel, cum l-a ucis fratele lui! Numără necazurile și pribegiile lui Avraam, pe care le-au moștenit fiii și urmașii lui: Esau, Iacob, Iosif, Moise și ceilalți prooroci și patriarhi! Cine nu se va minuna de atâtea suferințe ale pururea pomenitului și prea fericitului Iov, pe care le mărturisește însuși Stăpânul, cum că era cinstitor de Dumnezeu și fără prihană? Câte a pățimit Proorocul împărat David, și toți cei mai înainte de lege Părinți? Precum fericitul Pavel a arătat către Evrei: că a luat batjocură și bătăi, legături și temnițe, împrăștiături cu pietre și alte multe feluri de morți. Și de s-au făcut atâtea acelora, în timpurile vechi, când nu era încă Legea desăvârșirii și nu i-a împovărat Dumnezeu cu sarcină grea,

ca pe un neam slab și neputincios, cât socotești dar, că au pățimit Sfinții din Legea Nouă? Au luat lumină mai multă ca să cunoască ascunsele comori ale Crucii, și mai multă putere ca să o ridice cu ușurință și cu cât pătimeau, cu atât mai mult se proslăveau. Și pe scurt, toți au urmat pe Stăpânul Hristos, care merge înaintea tuturor și poartă steagul Crucii, care poruncește să-l urmeze toți cei care doresc să ia cununa mării. Hristos a suferit pentru noi toți, și noi nu voim să suferim pentru mântuirea noastră? Fiul lui Dumnezeu a vrut să se înalțe către Tatăl prin mijlocul defăimării, și noi, viermii de nimic, dorim onoruri și laude? Nu ne-a făgăduit Hristos în această lume, bucurie sau desfătare; ci numai Crucea, necazuri și suferințe, după cum ne încredințează înțeleptul Augustin, cu aceste cuvinte: *„Toată viața creștinului, de va voi să trăiască după Evanghelie, nu este altceva, decât numai cruce și mucenie, împotriva întregii lumi care făgăduiește bogăție și desfătare, și apoi după puțin timp de bună norocire, cei nebuni și înșelați, iubitori de lume, să se muncească în cealaltă viață totdeauna cu muncă neîncetată”*. Și iarăși *„Câți cu răbdare în necazuri, urmează lui Hristos, pentru puțină și reaua pătimire, ca niște fii ai lui Dumnezeu și împreună moștenitori lui Hristos, vor dobândi acea neauzită și negrăită slavă veșnică a Raiului.”* Deci, este arătat cum calea cea strâmtă este mai folositoare decât viețuirea cea largă cu toate dobândirile lumești. Pentru aceasta, și Prea Bunul Dumnezeu ne pedepsește aici, ca un părinte iubitor de fii și în toate zilele ne învață și ne mustră. Și când vede că nu ne îndreptăm numai cu cuvântul și cu porunca, ne dă și bătaie spre întoarcere și pocăință. Căci de nu ne-ar iubi Domnul, nu ne-ar întrista, ci ne-ar lăsa să facem voile noastre. Și trebuie să-i recunoaștem marea binefacere, mulțumindu-i că ne ceartă vremelnic ca să nu ne

osândească veșnic, precum zice Avva Isidor: „În viața aceasta, Domnul iartă pe păcătoși și pe cei fărădelege, iar pe cei aleși și prietenii Lui nu-i iartă. În cea viitoare va ierta pe cei aleși, și pe păcătoși îi va munci”. Deci, omul priceput, care știe deșertăciunea câștigurilor lumești, le urăște și le defăima din inimă; și când are necaz i se împotrivește cu nădejdea slavei cei veșnice și nu numai că-l îndură fără cârtire, ci încă se bucură de el, știind că nu sunt vrednice pătimirile acestea de acum, pentru slava cea viitoare de care nu se învrednicesc cei iubitori de lume, care au norocire și desfătare; căci cel ce iubește lenea și odihna, nu este vrednic de veselie cea viitoare. Să se teamă așadar, toți cei care nu au necazuri, ca nu cumva să se afle, ticăloșii, în numărul celor osândiți! O, pe câți înșală averea și norocul, îndestularea, sănătatea, prezența muierilor și a copiilor lor, și socotesc că-i iubește Dumnezeu, și le dă buna norocire și toată desfătarea! Vai celor fără de minte! Nu cunosc că atât cât sunt în această stare, sunt bolnavi și prea săraci, și i-a părăsit Stăpânul pentru nerușinarea lor? Când vei vedea vreun bogat păcătos că are norocire multă și-i merg toate lucrurile după dorință, este semn că Dumnezeu l-a urât. Și dacă nu crezi aceasta, ascultă o minune înfricoșătoare să te cutremuri, pe care o scrie Sf. Ambrozie Episcopul Mediolanului, că a văzut-o cu ochii săi, și ne-a lăsat-o în scrierile sale pildă.

Mergând la Roma, acest sfânt s-a oprit o noapte să se odihnească într-un sat, la casa unui bogat, pe care l-a întrebat Sfântul, cum petrece în bunătățile sale vremelnice și de-a avut ceva necazuri vreodată. Iar el, a zis: *Eu, stăpânul meu, am avere multă, robi, copii, nepoți și strănepoți, și toate lucrurile mele îmi vin cu noroc, și niciodată, cu rugăciunile tale n-am încercat vreun necaz.* Atunci îndată sculându-se Sfântul, a zis către oameni: Să fugim grabnic fiii mei de la

această blestemată casă, căci Domnul nu este aici. Repede să vă depărtați, mai înainte până ce nu ne va găsi judecata dumnezeiască. Așa a zis, și cu multă grabă a plecat. Și – o, minune! – încă nu era nici 125 pași departe de la acel loc, că s-a despicat pământul și a înghițit pe acel bogat cu toată casa, cu rudele și toate lucrurile lui. Acestea văzând Fericitul, a zis: *O, câtă îndurare are de noi Domnul, când ne pedepsește și ne întristează în această lume și cât se mânie asupra acelor care trăiesc în belșug!* Ar trebui să-i recunoaștem și să-i mulțumim pentru cercetările ce ni le trimite, pentru multul folos ce-l luăm răbdându-le, semn că suntem prietenii Lui, și ne ceartă ca pe niște fii ai Săi, după cum zice Apostolul: „*Pe cine iubește Domnul, îl ceartă...*” Deci de nu sunteți pedepsiți să știți că nu sunteți fii după Lege, ci din curvie. Pentru ce să urâm această certare? Pentru ce să nu primim vindecarea de la un Doctor prea înțelept? Ca să luăm sănătate trupului nostru care este mâncat de viermi, ascultăm pe doctorii trupești și-i primim ca să ne vindece – deși ei pot să greșească ca niște oameni – cu băuturi amare, tăiere de cuțit, și arderi cu foc, și de la acel înțelept doctor, care nu poate greși niciodată, nu primim pentru mântuirea sufletelor, vindecarea suferințelor noastre? Mare nenorocire este buna norocire la cei nelegiuți! Căci ei văzând că nu sunt pedepsiți, îndrăznesc și fac mai rele fărădelegi. Și iarăși, de nu va fi pedepsit cineva este semn de osândire veșnică, pentru că vrăjmașul nu supără pe prietenii lui Dumnezeu. Și iarăși, a urî cineva necazul și a nu-l primi, este semn de moarte, precum vedem la bolnavul care urăște doctoriile și nu primește pe doctor. Deci, este arătat, după cum am dovedit, că cu cât Dumnezeu iubește mai mult pe cineva, cu atât mai mult îi dă certare mântuitoare de suflet.

CAPITOLUL XVII

PENTRU CARE PRICINĂ DREPTII AU NECAZURI ÎN LUMEA ACEASTA, IAR PĂCĂTOȘII ODIHNĂ

„Nu râvni celor ce viclenesc, nici nu urma celor ce fac fărădelege, căci ca iarba curând se vor usca”, zice Proorocul. Multe nedreptăți și fărădelegi se fac astăzi în lume. Dar cei ce le fac se vede că au noroc și fericire, iar cei evlavioși și cu fapte bune, felurite neazuri și suferințe au. Însă nu te mira de aceasta, omule, ca să râvnești la rău și să alegi partea păcătoșilor, socotind oarecum că sunt norociți fiindcă-i iubește lumea și le dă avere și fericire trecătoare. Pentru aceasta și Proorocul Avacum se minuna zicând: „Pentru ce Doamne, necredincioșii asupresc pe cei drești, și nu-i ajuți?” Tot așa și Proorocul Ieremia și alții, ziceau: „Pentru ce Doamne, cei fărădelege au atâtă bună norocire în viața lor? De unde vine atât bine, unuia care viețuiește răul?” Așa au grăit Proorocii, și nu spuneau asta pentru că nu știau că drepte sunt judecățile lui Dumnezeu, ci pentru ca să ne arate câtă deosebire este între înțelepciunea lui Dumnezeu și cea omenească, ce nu ajunge ca să priceapă cea prea înțeleaptă economie a prea bunului Dumnezeu, care nu dă neazuri celor nelegiuți aici, ca să-i osândească în veci; ci ceartă mai mult pe prietenii Săi, ca să-i cinstească mai mult în Împărăția cerească, și să ia neprețuită cunună. Boii ce se înjunghie la abator, sunt lăsați să pască unde le este voia, ca să se îngrășe; iar cei buni pentru lucru, nu sunt junghiați, ci sunt totdeauna împovărați. Așa și Dumnezeu, lasă în viața aceasta pe cei răi și vicleni să se îngrășe cu plăcerile și desfătărilor trupului, fiindcă sunt hotărâți mai dinainte la

munca cea veșnică; iar pe cei drepți îi încearcă și-i necăjește, ca să-i aibă totdeauna în împărăția cerească. Pomii cei roditori care dau folos și roade, îi scutură oamenii în tot anul și le frânge ramurile, ca să ia roadele, iar pomii neroditori care nu dau nici un folos, deși nu-i bat ca pe cei roditori, dar după ce cresc și se măresc, îi taie și îi dezrădăcinează de tot, și-i ard ca pe niște lemne fără folos. Așa și oamenii cei îmbunătățiți care dau folos cu faptele lor, au în lume necazuri și suferințe, iar pe păcătoși nu-i pedepsește aici Dreptul Judecător, ci-i păzește ca să-i închidă la sfârșit în focul Iadului.

Se scrie în „Cartea împăraților”, cum că pietrele ce le pune la Biserica lui Solomon, se ciopleau și se potriveau afară de biserică, și după ce se pregăteau cu luare aminte, se puneau la locul lor, fără zgomot și lovituri de ciocan, sau sunet de vreo altă unealtă. Tot astfel și câți vor fi puși ca niște pietre cinstite la zidirea dumnezeiască în Ierusalimul ceresc, trebuie să fie ciopliți aici afară în această lume, cu ciocanele pedepselor și ale necazurilor, fiindcă la acea Casă dumnezeiască nu este nici un necaz sau tulburare, foame sau sete, muncă sau chin, cum zice sf. Ioan în Apocalipsă. Aceasta așadar, este pricina pentru care lasă pe prietenii Lui de pătimesc aici multe necazuri, la care trebuie să avem mare bucurie când vin, să le primim ca un dar și ca un leac pe care ni-l trimite cu multă dragoste, Părintele nostru cel ceresc.

Domnul, când Petru a voit să împiedice cu sabia patima Lui, l-a muștrat zicând: *„Pune sabia ta în teacă! Paharul pe care mi l-a dat Părintele, au nu voiești să-l beau?”* A numit acel pahar, batjocurile, suferințele și moartea ce urma să pătimească pentru mântuirea noastră. Pentru ce să nu zicem și noi astfel, și să credem că toate necazurile și împotrivirile

care ne vin, sunt pahar vindecător și leac, trimise de cerescul Doctor, cu dragoste părintească, spre mântuirea noastră?

Iată deci, creștine, o mângâiere ca să crezi că toate necazurile câte vin din asupreală diavolilor sau a oamenilor, sau din vreo altă împrejurare, este un leac folositor pe care ți-l trimite Părintele cel ceresc, ca să se curețe sufletul. Măcar că este amar la gust, însă când îl bei, să nu-ți pară greu, căci amărăciunea aceea îți pricinuieste sănătatea dorită, precum sunt plantele și leacurile pe care le fac doctorii, prea amare și neplăcute. De multe ori doctorii scot și sânge, ard și taie cele netrebnice și stricate mădulare și le leapădă, căci ele pricinuiesc durere multă și chin celui ce pătimește și le rabdă cu tărie, știind că prin ele dobândește sănătatea căutată. Așa și toate necazurile și mahnirile care ne vin în viața aceasta, sunt leacuri duhovnicești trimise de cerescul Doctor, spre folosul sufletului nostru. Aceasta înseamnă fierea aceea pe care a pus-o Tovit în ochi, și a dobândit lumina. Cu amărăciunea necazurilor, se mântuiește păcătosul de orbirea sufletească; după marele Grigorie: *„Ochii orbiți de păcat, se luminează cu pedeapsă”*.

Când au aruncat pe Iosif în puțul cel sec, frații lui n-au înțeles greutatea păcatului lor, până când le-a trimis Dumnezeu necazul cel mare, și atunci mărturiseau, zicând: *„Pe dreptate pătimim acestea toate pentru păcatul pe care l-am făcut asupra fratelui nostru”*. Vezi cât folos dă necazul, încât luminează pe cei orbi, și celor neștiutori le dă pricepere? Petru nu voia să i se spele picioarele, pentru că nu știa atunci prea înțeleapta socotință a Dascălului său, după cum El i-a zis: *„Ceea ce fac eu, acum tu nu știi, dar mai pe urmă vei cunoaște”*. Dar după ce i-a zis că de nu-l va spăla, nu are parte cu El, a stat cu multă frică și l-a spălat. Așa și tu nu cunoști acum pricina, pentru ce te spală

Domnul cu apele necazurilor; iar când vei vedea strălucirea pe care o ia sufletul tău prin această spălare, vei mulțumi Stăpânului, care de nu te-ar fi spălat, nu ai fi avut parte cu El în împărăția Sa.

Cât timp a avut averea părintească, fiul cel curvar cheltuia, se hrănea și bea, împlinindu-și toate voile și nu venea deloc la pocăință; dar cum l-a ars prea înțeleptul Doctor cu focul sărăciei și al foamei și cu alte necazuri, a părăsit dulcele trupului, și a alergat înțeleptit la casa părintească. Ceea ce face pisălogul la grâu, pila și rugina la fier, și topitoarea la aur, asemenea face și necazul la om. Adică îl curățește de toată urâtenia și îl strălucește. Așadar, dacă ne folosesc primejdiile și ne aduc atâta folos, pentru ce să le urâm noi cei fără de minte, și să nu mulțumim cerescului Doctor, care ni le dă spre sănătatea noastră, precum mulțumim și celui trupesc și cu bucurie îi plătim? Câți sunt luminați cât de puțin și au frica lui Dumnezeu, cred că tot ceea ce li se întâmplă vine de sus de la Dumnezeu, și că cei fărădelege, nu ar avea asupra dreptilor vreo stăpânire, de nu ar fi îngăduință de la Dumnezeu, precum a zis Domnul lui Pilat: *„Nu ai avea nici o putere asupra mea, de nu ți-ar fi dată de sus”*. Și aceasta nu numai la vrăjmașii văzuți este adevărată, dar și la cei nevăzuți; că deși se sânguește diavolul totdeauna să ispitească pe cei dreپți și să-i necăjească, însă toată sila și puterea lui este deșartă și zadarnică, de nu-i va da stăpânire Domnul. Aceasta știind cei credincioși, se silesc să biruiască ispita drăcească cu puterea dumnezeiască, și nu cârtesc de felul cum îi necăjește, nici nu se uită la unealta prin care li se face paguba. Ei nu zic că e noroc sau ursită, ci toate le primesc cu mulțumire din mâna Domnului, rânduite spre folos. Nu se mânie asupra celor ce-i necăjesc sau asupra altor zidiri, ci

mai ales îi iubesc ca pricini ale mântuirii lor. Precum și fericitul Iov, când a pățimit atâtea pagube, n-a zis: Aceste bunătăți mi le-au dat părinții mei, acești fii i-a născut soția mea, și că m-au lipsit de ele oamenii cei răi, focul, furia vânturilor și diavoli; ci a zis: „*Domnul a dat, Domnul a luat, precum i s-a părut Domnului, așa a și făcut. Binecuvântat să fie numele Lui*”. Asemenea, și când era bolnav și plin de răni zicea: „*Cele bune am primit din mâna Domnului, și cele rele să nu le suferim?*” Așa și Iosif cel prea frumos, cunoscând că era voia lui Dumnezeu ca să pătimească de la frații lui, nu s-a tulburat, nici nu s-a mâniat pe ei. Cei iubitori de trup și nedesăvârșiți oameni, care pentru împruținarea sufletului lor, nu au pace niciodată, nu cunosc folosul necazului, nici nu știu pricina, ci numai se mânie asupra celor ce-i necăjesc, și caută izbândire. Precum câinele când îl lovește cineva cu piatra, apucă și mușcă piatra de mânie, așa și ei, nesocotiții, nu văd pe Dumnezeu care îi pedepsește, ci se luptă contra uneltelor, și pentru nerăbdarea lor, nu au nici un folos din necaz. Școlarul cel înțelept când îl bate dascălul lui sau tatăl său, nu caută bățul ca să se răzbune asupra lor – căci acesta nu se mișcă de la sine – ci numai se roagă către cel care-l bate, să-i fie milă și să-l pedepsească mai ușor. Așa și creștinul recunoscător, nu se uită niciodată la cel ce îl necăjește, de este mai mare sau mai mic, de l-a păgubit cu dreptate sau cu nedreptate, ci cere ajutorul cel din înălțime, zicând întru sine acestea: Ti se cuvine aceasta, păcătosule, și altceva mai rău; fie binecuvântați cei ce te prigonesc. Și așa ocărându-se pe sine, și rugându-se pentru aproapele, biruiește diavolul și mândria trupului. Și de va vedea că Crucea și necazul sporesc mai mult, îl primește cu evlavie știind că Domnul este în el. Îi mulțumește pentru această sfântă cercetare, și așa ușurează mult necazul și rămâne

biruitor, cu răsplata nemăsurată a biruinței. O, minunată și nebiruită putere a Crucii! Și fericit este cel ce o cunoaște și cu mulțumire o primește ca de la fața Domnului, trimisă spre mântuirea lui!

CAPITOLUL XVIII

TREBUIE SĂ DORIM NECAZURILE PENTRU FOLOSUL PE CARE ÎL PRIMIM PRIN ELE

NU poate să creadă cel iubitor de trup și mic la suflet, că omul cuvios și iubitor de Hristos când are necazuri și ispite, mai mult se apropie de Dumnezeu, și Dumnezeu de el. Așa este, fără îndoială adevărul: că cine puțin pătimește pentru Hristos, are și plată puțină, și cu cât mai mult se va nevoi, cu atât mai mult Dumnezeu îl va slăvi în cereasca Lui împărăție.

Aceasta nu o înțelege cel trupesc, căci trupul fiind neputincios, se împotrivesște și urăște cu totul pătimirea. Iar omul cel duhovnicesc care este aproape slobod de toate patimile trupului, o cunoaște bine și o știe, și totdeauna se silește să înfrâneze poftele trupului, și să-l supună duhului, ca pe cel mai rău, celui mai bun. O, darul și puterea Crucii! Când creștinul păgubește lucruri, bani și alte vrednicii, atunci mai mult câștigă și dobândește. Când are vreo boală grea sau alt necaz, atunci saltă și se veselește. Când îl defăimă lumea și-l disprețuiește, mai ales atunci e slăvit. Când este rănit și cumplit muncit, și pătimește prea silnică moarte, atunci este purtător de biruință și prea minunat. O, prea slăvite lucruri! Cei ce se luptă în război, de sunt învinși, sunt fără milă batjocoriți, și cei cărora li se dă război și sunt uciși au să rămână tari și cu cinste totdeauna slăviți! O, înțelepți ai lumii, gonitori ai creștinilor, și cruzi chinuitori ai oamenilor îmbunătățiți, oare nu știți, nebunilor, că atunci când nesocotiți și călcați pe creștin – asupra trupului – și socotiți că ați știut numele lui și l-ați șters cu totul, atunci

voi sunteți pricina și-l înălțați înaintea lui Dumnezeu prin chinurile ce-i dați, și Dumnezeu îl slăvește în lumea aceasta și în cea viitoare? Precum s-a întâmplat lui Iosif pe care l-au vândut frații săi din zavistie, gândind că prin acest chip să-l piardă cu totul și să nu se mai audă în lume numele lui; dar Domnul atâta l-a cinstit și l-a slăvit, încât când trecea cineva pe dinaintea lui își pleca genunchii și i se închina. La fel s-a făcut și cu cei trei tineri în Babilon, care defăimând pe împăratul pământesc pentru râvna celui ceresc, nu au voit a se închina zeilor, nici stâlpului de aur. Deci, nepriceputul i-a aruncat în cuptorul cu foc, socotind că vor arde; iar ei au ieșit întregi din focul cuptorului, și-au fost slăviți de toți. Iar împăratul s-a rușinat, mărturisind, că nu este alt Dumnezeu puternic în cer și pe pământ, care să facă minuni, decât Dumnezeul lui Sedrah, Misah și Abdenago. Deci ce necaz mai mare puteau să aibă acești tineri, decât să-i arunce în cuptor? Dar cu cât a fost gonirea mai mare. cu atât mai mult s-au slăvit în cer și pe pământ. Aceasta se vede și la Proorocul Daniil, când l-a aruncat în groapă. Împăratul văzând că nu l-au mâncat leii, s-a minunat, și a poruncit ca să arunce pe aceia care l-au pârât, și pe care îndată i-au sfâșiat fiarele și i-au mâncat. O, înțelepciune omenească mincinoasă, sau mai bine zis, nebunie și vicleșug! Câtă deosibire este de adevărul și creștineasca înțelepciune! Căci atunci când vrei să faci rău și să omori pe robii lui Dumnezeu, mai mult îi înalți și-i mărești. Uită-te la Irod cel fără de minte, când pentru ca să omoare pe Hristos, a omorât atâta mulțime fără vină, necunoscând nebunul că prin acea moarte le-a pricinuit viață, făcându-i să dobândească cununa cea neveștejită a muceniei, și moartea prin care a socotit să-i piardă, a fost pricina ca să-i prăznuiască acum toată lumea, și el a rămas batjocorit, iar

Hristos viu și în veci prea slăvit! Dar, ce să zicem pentru regii și împărații cei mari care socoteau să stingă de tot creștinătatea, când munceau pe credincioși cu atâtea unelte de muncire. Dar fiindcă nu este înțelepciune sau sfat împotriva Domnului, cu cât credincioșii erau mai chinuiți, cu atât mai mult credința creștea și numărul creștinilor se mărea. O, răbdare a creștinilor în sfânta și nebiruita credință, fiindcă nici o putere din afară nu te poate birui în credincioasa inimă în care te afli, care este atât de întărită prin tine, încât nu simte moartea, pentru Hristos Mântuitorul nostru! Cel ce iubește Crucea deși se află în necazuri și chiar în mucenicie, stă tare în credință, și aproape că nu simte Crucea, ca și cum nu ar ridica-o. Și simțind într-însa Raiul, se bucură împreună cu Apostolii în ocări și palmuiiri și alte asemenea. Și așa luptându-se, biruiește pe oameni, pe sine și pe diavol, și cu răbdarea și blândețea smerește pe cei ce-l necăjesc. Precum un frate îmbunătățit ce avea necaz de la cineva, mi-a spus pentru această pricină cuvintele următoare: Eu voiesc să fac așa fel, cu ajutorul lui Dumnezeu, încât să rabd ocările și alungările fără a răspunde împotriva, până când cei ce mă necăjesc acum vor ajunge să mă iubească. Câți m-au defăimat, având eu milostivire asupra lor și rugându-mă lui Dumnezeu pentru ei, și vorbindu-i de bine, să mă cinstească mai pe urmă. Și câți au voit să mă vatăme, făcându-le eu pentru răsplătire cât bine am putut, să se căiască de greșeala lor muștrându-se însăși de a lor conștiință, să vină curând să-mi ceară iertare! Vezi virtute minunată! De multe ori i s-a întâmplat acestui bărbat îmbunătățit să smerească cu multa să răbdare pe vrăjmașii lui, și aceasta, din purtarea de grijă a lui Dumnezeu și cunoștința cu care lucra; și toate se împlineau așa, după cuvântul său. Răbdarea necazurilor ne

face să biruim, și ne slăvim nu numai de la Dumnezeu, ci și de oameni. Când a poruncit prea păgânul Nero ca să pironească pe cruce pe Sf. Apostol Petru, de ar fi zis cineva, către împăratul cuvintele acestea, oare minciuni erau, sau nu? Adică: O, Nero, care acum te vezi domn și stăpânitor, și tot norodul ți se închină și te slăvește, iar pe săracul acesta Petru îl defaimi și l-ai osândit ca pe un făcător de rele la moarte! Să știi că va veni vremea să te blesteme toată lumea, iar pomenirea acestui Petru, acum defăimat de tine, să o prăznuiască cu bucurie toată lumea, să-i zidească în toate orașele și satele prețioase biserici, să sărute împărații cu evlavie icoana lui.

Spuneți-mi, fraților, prin câte osteneli n-a trecut, și câte mijloace n-a întrebuintat Alexandru cel Mare, să i se închine toată lumea, și n-a putut. Și ce n-a reușit să facă un viteaz ca acela, cu toate împărățiile și avuțiile lui și cu toată puterea sa, s-au învrednicit prin Cruce fără să o caute, Sf. Apostoli Petru și Pavel, și toți ceilalți Mucenici și Cuvioși. Fiindcă, oricât pătimește cineva mai cumplite pedepse și neazuri, cu atâta este slava mai mare. Pentru aceasta se vede darul răbdării Stăpânului Hristos, mai mult decât la toți Sfinții, fiindcă El a pătimuit mai mult decât ar fi putut să pătimească toți oamenii împreună. Socotind, nesățioșii iudei, ca să șteargă cu totul numele Lui, i-au dat cumplite pedepse, batjocuri și moarte de ocară, prin care i-au pricinuit cinste și slavă la acea pătimire, mai mare decât în toată viața Sa. O, minune prea slăvită! În ceasul în care era Hristos pe Cruce spânzurat mort, atunci l-a mărturisit sutașul, Dumnezeu adevărat, în pizma Iudeilor. Tâlharul cel bun. l-a mărturisit *Dumnezeu*, și îi cerea Raiul; încă și stihile (elementele) nesimțitoare s-au înspăimântat, pământul s-a cutremurat, soarele și luna s-au întunecat, arătând întristare că

Dumnezeul și Ziditorul fapturilor, pătimește. Și fiindcă au văzut pe Soarele dreptății, lipsit de lumină, pietrele s-au sfărâmat și s-au despicat de întristarea lor, arătând că Piatra cea adevărată din capul unghiului, în diferite locuri se sfărâmă de către Iudei, și inimile lor rămân în necredință, ca mai nesimțitori decât pietrele. Titlul pe care i l-a pus pe Cruce spre defăimare, i-a adus mai mare slavă, pentru că era sus, și fiecare a citit, că singur Hristos este împăratul Iudeilor. Această împărăție nu era să o primească, decât în covârșirea și culmea necazurilor, căci mai întâi, când făcea minunile și avea atâta cinste, n-a primit să fie ales împărat. Morții înviind spre rușinarea Iudeilor, au mărturisit că Hristos este viața cea adevărată. Așadar, înțelepciunea cea omenească rămâne biruită, iar puterea necuraților evrei pierdută, și ei întru socoteala lor cea greșită rătăciți, că nădăjduind să șteargă numele lui Hristos, ei nebunii l-au prea înălțat și slăvit în toată lumea.

Acestea deci, sunt roadele și folosul necazurilor, adică: *cinste, slavă, biruință și folos în lumea aceasta și în cea viitoare*. Cine să nu dorească pătimirea și să ajungă într-o asemenea treaptă a desăvârșirii, cunoscând că nu poate să fie mai bine primit Domnului, decât când se va afla asemenea Lui, pironit cu răbdare pe Cruce! Că așa biruiește lumea pe diavol și pe sine, se înalță la Dumnezeu, și de oameni se slăvește. Deci, fiindcă necazurile sunt folositoare, ca să intrăm prin ele în împărăția cerurilor, trebuie să le căutăm, sau cel puțin să le dorim, ca să urmăm Domnului. Și când vor veni, să le primim cu bucurie ca din dumnezeiască Mână, ca pe niște pietre scumpe și mărgăritare neprețuite. Și aceasta mai ales e dator să facă cel ce dorește să sporească în duhovniceasca viață, și să se lepede cu totul de lume. Fiindcă dragostea veacului acestuia

este trupească, și împiedică dragostea dumnezeiască, și pentru aceasta, dragostea pământească nu este cu putință a se stinge cu totul și a se dezrădăcina din inima noastră, fără ajutorul necazurilor. Pentru aceasta se bucura Pavel în ele, lăudându-se. Însă poate va zice cineva că Pavel le dorea pentru că era sfânt și putea să le rabde, iar noi suntem slabi și nu putem. La aceasta îți răspund că Pavel nu se bizuia pe puterea sa, ci avea în Dumnezeu nădejdea, că nu-i va da mai mult necaz decât ar putea să poarte; și privind în nebiruita putere a Domnului, decât la a să neputință, cu îndrăzneală zicea: *„Toate le pot întru Hristos cel ce mă întărește pe mine”*. Câți simt vreo mângâiere înlăuntru și foc dumnezeiesc, fericiți sunt aceștia dacă doresc să fie necăjiți, ca să urmeze pătimirii lui Hristos după putere. Și aceasta nu este cu neputință, că nu numai pe Mucenici putem să-i urmăm, ci și pe însuși Stăpânul de voim, cu ajutorul Lui. Iară unii aveau atâta dorință de a pătimi ocări și necazuri pentru Domnul, că dacă nu le veneau de la alții, ei singuri se necăjeau pe sine, și în multe chipuri se chinuiau, ca Sf. Simeon și Daniil Stâlpnicul și alții mulți care au petrecut goi în toata viața lor, și au răbdad sărăcie multă și necazuri felurite. Câți au urâciune asupra lor înșiși, pentru ale lor păcate, pot cere necazuri rugându-se să-i pedepsească Domnul, după cum se arată la Proorocul David, care știindu-se vinovat și păcătos și se întrista mâhnindu-se că pentru păcatul său au murit atâtea mii de oameni, s-a rugat către Domnul să întoarcă asupra lui pedeapsa, și zicea acestea: *„Eu Doamne am păcătuît și rău am făcut, iar acești sârmani, nimic nu au greșit. De aceea mă rog să se întoarcă asupra mea mânia Ta”*. Și iarăși la alt loc: *„Ispitește-mă Doamne, și mă încearcă”* și iarăși: *„Gata sunt pentru bătai”*. Încă și Proorocul Ieremia socotind folosul necazurilor, zicea: *„Ceartă-mă Doamne, dar*

cu judecată și nu după mânia Ta”. Asemenea și Avacum și alții mai înainte de Lege și după Lege – pe care nu-i scriu, pentru a nu lungi scrierea –, se rugau Domnului cu lacrimi, ca să-i pedepsească aici vremelnice pentru păcatele ce-au săvârșit ca niște oameni și ei, ca să nu-i pedepsească în veci. Mulțumiri deci suntem datori să aducem lui Dumnezeu în necazuri, și să le cinstim pe ele ca pe un loc cinstit în care se află Stăpânul nostru, precum El însuși a poruncit lui Moise, să cinstească locul unde a văzut în rug pe Dumnezeu care i-a zis să nu se apropie, ci să-și scoată încălțăminte din picioare, căci locul unde stă sfânt este. O, frumoasă și minunată taină! Când a voit Dumnezeu să se arate în Cer, întâiului mucenic Ștefan, Proorocului Ezechiel, sau deasupra muntelui, s-a arătat cu slavă multă, iar pe pământ s-a arătat lui Moise în mijlocul unui rug, care este o plantă plină de ghimpi, ca să înțelegem că Acela care este în ceruri, închinat și slăvit de toți Sfinții, aici pe pământ se află în spinii necazurilor! Și precum nu s-a învrednicit să dobândească slava lui Dumnezeu în muntele Sinai, decât numai când l-a văzut pe pământ în mijlocul spinilor, așa și noi este de nevoie să ne ostenim ca să aflăm pe Dumnezeu mai întâi aici pe pământ în spinii necazurilor, dacă voim după viața aceasta, să dobândim slava veșnicei Lui fericiri! O, nemulțumitorii și nesocotiții de noi! Dacă în necazuri este toată bucuria și desfătarea, pentru ce să le urâm și să nu le dorim, mai ales că în ele găsim Raiul și pe însuși Hristos, care este chiar adevărata veselie? Câți știu, că puterea Domnului în neputință se săvârșește, – precum El a zis lui Pavel – socotesc folosul necazurilor și le doresc, simțind pe Domnul în ele, având pildă și pe Pavel care le dorea și mergea la ele cu bucurie precum el zice în Faptele Apostolilor: „Mă duc la Ierusalim unde Duhul Sfânt îmi zice că

am de pățimit necazuri și temnițe; dar nu mă tem de aceasta, căci nu numai să fiu legat, dar sunt gata să și mor pentru numele Domnului!” și – ceea ce este mai de mirare la acest sfânt – dorea să pătimească și în lumea cealaltă, pentru covârșitoarea să dragoste ce avea către Domnul, și să se despartă de Hristos pentru mântuirea sufletească a fraților săi. Aceasta se vede și la Moise, că rugându-se Domnului pentru mântuirea norodului, zicea: „*Sau iartă-le fărădelegea lor, sau șterge-mă din cartea vieții*”. Asemenea și Proorocul Miheia, primea să se arate mincinos și străin de luminarea sfântului Duh, numai ca evreii să se izbăvească de rănilile și robia ce le proorocise, zicând: „*Aș fi voit să fiu fără Duhul și acestea pe care vi le spui, să fie minciuni*”. Pilde cu adevărat de cea mai deplină săvârșire sunt creștinului acestea; că prietenii lui Dumnezeu, din covârșirea dragostei pe care o aveau, nu se temeau să se despartă de Dumnezeu pentru folosul aproapelui. Unui leneș și iubitor de sine acest fel de rugăciune ar putea părea o hulă și nesocotință. Dar cel ce are focul cel din inimă, ca să aprindă râvna pentru cinstea lui Dumnezeu și a mântuirii sufletelor, având nădejde în Hristos, se supune de bună voie la necazuri, și dorește să pătimească orice muncă în lumea aceasta și în cea viitoare. Aceasta se naște din multă dragoste precum am zis. Deci și Milostivul Dumnezeu, nu numai că nu se mâniază pe aceștia ca să-i muncească, dar mai ales îi încununează și îi învrednicește de daruri și hărăziri, precum a făcut lui Moise și lui Pavel. Nici nu dă totdeauna necaz aceluia care-l cere, precum s-a văzut prea lămurit la David, care rugându-se Domnului să-i pedepsească, pe el și toată casa lui, pentru păcatele sale, și pe norod să-l izbăvească, cu această covârșitoare dragoste a înduioșat pe Cel îndelung răbdător, spre atâta îndurare și milă, încât nu l-a pedepsit, nici pe el

nici pe norod.

Văzând dar folosul ce a pricinuit necazurile, celor îmbunătățiți, am fi cu totul orbi și nesimțitori și lipsiți de toată dragostea, dacă am socoti că Domnul ne pedepsește cu suferințe sau că nu le putem răbda cu ajutorul Lui. Negreșit că este hulă când spunem în mintea noastră că Domnul face lucruri nefolositoare. Și când dorim necazurile, și nu ne vin, avem plata acestei sfinte dorințe, asemănându-ne cu Puitorul de nevoie, capul nostru Hristos cel răstignit, căci primește voința noastră cea bună, precum arată Prooroc-Împăratul, zicând: *„La gătirea inimii mele, a luat aminte urechea ta”*. O, nepăsare din ziua de astăzi! Și cum urăsc toți necazurile! Iată Proorocia lui Pavel: *„Și vor fi oamenii iubitori de sine...”* Cel puțin să ne întristăm să plângem fraților, că pentru micșorarea sufletului nostru nu avem dorință și osârdie spre necazuri, cunoscând neputința noastră, și să ne rugăm Prea Bunului Dumnezeu, să înfierbânte cu cinstitul său Sânge, și să întărească inima noastră. Să privim la vitejii Lui ostași, care se dădeau fără nici o temere și fără frică la moarte, având în Hristos îndrăzneala și nădejdea lor. Alergau la mucenicii și strigau cu mare glas: *„Creștini suntem”*. Nu se temeau de înfricoșătoarele munci, sau de focul cel din afară, căci aveau înlăuntrul inimii, mai puternic foc al dragostei și al râvnei dumnezeiești, care îi ardea mai mult ca niște mădulare adevărate ale lui Hristos ce erau, și nu puteau să ascundă dumnezeiasca dragoste. O, prea luminați la minte sfinți Mucenici, căci pentru Hristos de bună voie, ați dat la moarte trupurile voastre! O, bună neguțătoria voastră! Sânge ați dat și ceruri ați moștenit! V-ați lepădat de această stricăcioasă și vremelnică lume, și ați dobândit pe cea nestricăcioasă și veșnică! Pentru o muncă de puțină vreme, vă bucurați veșnic! Cine să nu dorească necazurile care

pricinuiesc o asemenea fericire! De m-ar învrednici Dumnezeu, ca să se ridice toată lumea asupra mea, să mă necăjească toți oamenii cu nedreptate, să mă ocărasească și să mă batjocorească, numai să nu mă lipsesc de Stăpânul meu!

Marele Augustin având dorință de necazuri, se ruga de multe ori și zicea: *„Doamne muncește-mă în această lume și mă ceartă, aici necăjește-mă și mă chinuiește, numai să-mi dai în veacul ce va să fie, iertare”*. Și iarăși altă dată zicea întru sine: *„Trebuință este suflete al meu să ne pedepsim în toate zilele, și să pătimim necazuri, mai ales de-ar fi prilej să răbdăm îndelungată vreme chiar muncile iadului, pentru ca să ne învrednicim slavei Stăpânului Hristos, și să ne rânduiască cu Sfinții săi”*.

Nu ți se pare cuviincios, să pătimești orice rău, numai să te faci părtaș de tot binele fericirii cu adevărat nepieritoare? Să nu se plângă deci cineva de necazuri, ci să încerce viețuirea și sporirea să ce-a săvârșit în virtute, apoi să facă după cum îl va lumina Domnul. Aceasta nu pot să o priceapă câți sunt cufundați în noroiul lumii, căci ca unii ce sunt depărtați de Dumnezeu, dorind mai mult pământul decât pe Hristos, nu caută necazuri, fiindcă nu au în ei simțirea Crucii, și sunt răciți și iubitori de sine. Dar cel ce s-a dezbrăcat de iubirea de sine și de voia sa, și s-a îmbrăcat în Hristos gustând dulceața Crucii, mă răcinii s-au făcut pinteni ai dragostei și daruri care aprind pofta lui, ca să dorească totdeauna cuie, sulite, fiere și orice amărăciune, fiindcă iubește Crucea pentru Hristos, și nu pentru sine, și nu mai viețuiește trupul întru el, ci numai în Hristos cel răstignit. Dar puțini sunt astăzi care să aibă această văpaie a duhului, și să se silească pe sine. Dar cel ce din toată inima a dorit pe Hristos, nu numai necazuri dorește, dar socotește și bine facere de a-l învrednici Domnul să moară pentru

numele Lui, cu felurite munci și suferințe mucenicești, precum sfințitul și de Dumnezeu purtătorul Ignatie, care înseta de a i se da mai multe munci, și cu totul veselindu-se, se bucura știind că va fi mâncat de fiare, și cu neasemănată bucurie striga: *„Când vor veni leii ca să mănânce trupul meu? Grâu sunt al Ziditorului meu, și trebuie să mă macin de dinții fiarelor, să mă fac pâine plăcută Domnului meu. Acum încep să mă fac ucenic al Lui, pentru aceea mă rog și cer ca să se adune asupra mea toate muncile, crucile, fiarele, sfărâmări ale mădularelor, și orice altă muncă mai cumplită să pățimesc, numai ca să dobândesc pe Stăpânul meu Hristos, cel prea dulce”*.

Tot așa și sfântul Apostol Andrei, dorind îndelungată vreme să pătimească pentru dragostea lui Hristos, și să primească moarte, când a ajuns la cea mult dorită Cruce, a strigat către sine acestea cu neasemănată bucurie: *„O, prea sfântă Cruce, cea de atâta vreme dorită, și acum după a mea dorință pregătită, iată vin către tine vesel, primește cu bucurie pe ucenicul Acelui ce s-a spânzurat pe tine. Cruce prea cinstită, nu mai ești de acum rușine și osândire a tâlharilor, nici înfricoșătoare ca mai înainte, ci bucurie și biruință a luptătorilor și armă nebiruită, pentru că ai primit dar și frumusețe de la prea curatele mădulare ale Stăpânului. Scoate-mă din această lume, să mă duci către Învățătorul meu, căci este cu cuviință, prin tine să mă primească, Cela ce prin tine m-a mântuit”*.

Deci fiindcă tot binele și toată slava ne vine prin Cruce, veniți toți credincioșii iubitori de Hristos, să o lăudăm și cu bucurie să-i cântăm, zicând către dânsa împreună cu Andrei, aceste și altele asemenea, din toată inima: *„Bucură-te Cruce cu daruri dăruită, semn strălucit și prea slăvit, pom mai*

de soi decât toți pomii și copacii dumbrăvii; că numai Tu singură te-ai învrednicit să porți cinstea mântuirii noastre, și să speli spurcăciunea și noroiul păcatelor noastre! Tu singură ai putut să golești iadul cel nesățios, și să întorci în Rai pe vechiul său ctitor! O, prea dulce Cruce și prea dorită! Tu ești jugul bun și steagul cel prea slăvit, sub care toți Sfinții se veselesc, îngerii împreună se bucură, și păcătoșii află milă! Tu ești acel Rai prea frumos, din care au ieșit nu numai patru, ci cinci râuri prea mântuitoare, care adapă toată lumea și o răcorește. De tine se cutremură moartea, dracii se înfricoșează și văitându-se, fug. Prin tine porțile cerurilor se deschid și Tatăl se îmblânzește! Oricine va primi moarte pe tine, află viață veșnică.

Tu ești corabia lui Noe, care ne izbăvește din potopul păcatelor! Tu ești scara prin care noi oamenii ne suim la ceruri! Tu ești toiagul și lemnul acela, care izvorăști din piatră apă vie, și îndulcești apele amare ale necazurilor! Tu ești vasul lui Moise în care se păstrează mana, nu aceea din care mâncau părinții noștri și iarăși au murit, ci aceea prin care cel ce o mănâncă se face nemuritor! Tu ești chivotul care păzești nu legea, ci pe Dătătorul de lege! Tu ești arhetul sub a cărui umbră s-a culcat Ilie, care întărindu-se a umblat 40 de zile. O, prea cinstită și prea slăvită Cruce! Cu adevărat minunată ești, și de înspăimântare vrednică, căci prin tine și întru tine s-au făcut uimitoare și înfricoșătoare minuni împotriva firii! Cine a văzut prin moarte, și să se deschidă cu sulița comoara darului? Cine se rănește să se lumineze, cel ce se hulește să ia dar și cunună, și acela care cu puțin mai înainte tâlhărea să intre într-un ceas în Rai, mai înainte de toți Apostolii? Cu adevărat, minunată ești și prea sfântă ești, Cruce prea cinstită, căci din rușinea și defăimarea în care erai mai înainte

și pedeapsă a tâlharilor, acum ești cinste a mântuirii, slavă a dreptilor și laudă! O, pom prea cinstit, sădește în inima mea rădăcinile tale, ca să se întărească, și din izvorul lacrimilor mele adăpându-se, să facă înaintea lui Dumnezeu rod frumos și bine mirositor, sau mai bine zis, preschimbă-mă în tine cu chip minunat. Rădăcina ta să se întărească la picioarele mele, ramurile tale în mâinile mele, vârful pe creștetul meu, și pentru ca să mă fac cu totul, Cruce, pironeste picioarele mele ca să nu lucreze altceva, fără numai voia Domnului prea sfânt. Deschide-mi coasta și rănește inima mea întru dragostea ta! Fă ca să nu vadă altceva ochii mei, decât numai pe tine; să nu audă altceva urechile, și mirosul să nu simtă altceva. Odihnește-te întru mine, precum Hristos s-a odihnit pe tine! O, Cruce prea dulce și prea dorită! Învrednicește-mă să mă răstignesc și eu pe tine ca și Domnul, căci mai cu cuviință este să se răstignească sluga pentru Stăpân, decât Domnul pentru slugă. O, Cruce prea binecuvântată! Cruce prea fericită! Cruce prea mântuitoare! Nu știu ca să te laud după cum îți se cuvine; nu pot după vrednicie să te cinstesc, nici a te mări precum voiesc. Ajutați-mi mie, frați întru Hristos, cu faptele mai mult decât cu cuvintele. Să ne închinăm deci, cu evlavie, să o dorim din tot sufletul. Și când vine să o îmbrățișăm și să o primim cu bucurie, căci de la dânsa ne vin toate harurile și darurile. Aceasta e cheia care ne-a deschis Raiul”.

Fericiți vom fi noi de vom iubi crucea necazurilor și de-o vom răbda cu mulțumire; că atunci vom fi bine primiți la Dumnezeu în viața aceasta, și de Hristos iubiți, ca și când am fi pătitit răul împreună cu El, și împreună ne-am fi răstignit. Iar în cea viitoare viață, ne vom proslăvi cu EL împreună. Întru nesfârșirii vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL XIX

ÎNTÂIA MÂNGÂIERE A CELOR ÎNTRISTAȚI ȘI DEPLINA CUNOȘTINȚĂ A PĂCATELOR LOR

DESTUL ar fi fost câte am scris în capitolele de mai înainte, pentru mângâierea celor întristați; dar pentru neputința și slăbiciunea firii noastre, să scriem și câteva îndemnuri și mângâieri, pentru orice necaz ce s-ar întâmpla fiecăruia din diferite pricini. Apoi să spunem ceva și despre felurile primejdii și împotriviri. Deci, cea dintâi doctorie și mângâiere, pentru tine cel întristat, să fie aceasta, adică: cum că ți se cuveneau mai multe necazuri de câte ai, pentru păcatele tale cele multe, căci toți am făcut păcate și nimeni nu este fără de păcat. Toți „*s-au abătut*”, după cum zice David, „*și netrebnici s-au făcut*”, unul într-un fel și altul în alt fel. Și de te vei cerceta pe tine, vei cunoaște căci cu dreptate ești pedepsit, după cum mărturiseau în mijlocul văpăii focului, cei trei tineri, zicând în cântarea lor: „*Doamne toate acestea pe care le-ai făcut nouă, cu adevărată și dreaptă judecată le-ai făcut, că am greșit înaintea Ta, și nu am îndeplinit poruncile Tale*”.

Socotește deci, când îți vine vreo nenorocire, de câte ori ai călcat dumnezeiască poruncă? De câte ori te-ai mândrit sau ai hulit, și în câte alte feluri ai greșit înaintea Domnului, nemulțumitorule, la atât de multe faceri de bine ce ți-a făcut? Și câtă dragoste ai de aproapele tău pe care ești dator să-l iubești, ca pe tine însuși? Și așa te vei rușina singur de păcatele tale și să mărturisești că ți se cuvenea mai grea pedeapsă decât aceasta, cu dreaptă judecată a lui Dumnezeu, care nu lasă păcat nepedepsit, nici vreo faptă

bună nerăsplătită. Dacă numai mândria, singurul păcat al lui Lucifer care era zidirea cea mai aleasă, a fost pedepsită atât de aspru, cu cât atunci mai mult trebuie să fie pedepsit un vierme netrebnic ca tine, care de atâtea ori s-a mândrit înaintea Ziditorului și Mântuitorului său? Numai o singură greșală a lui Adam a adus atâtea pagube și chinuri, nu numai lui, dar și la tot neamul nostru. Și de nu ar fi pățimit Stăpânul, ca să ridice păcatul acesta cu Sângele Său cel scump, toți am fi fost osândiți. Și tu care ai săvârșit atâtea neascultări și răutăți, de câtă pedeapsă și muncă socotești că ai fi vrednic? Dacă acestea le-ai fi socotit cu luare aminte, orice ai fi pățimit ți s-ar fi părut aproape nimic, cumpănind aceasta cu cele ce ți s-ar fi cuvenit, precum au pățimit alții pentru mai mici păcate. Pentru fărădelegile oamenilor s-a înecat toată lumea în potopul cel înfricoșător. Au fost arse cele cinci cetăți ale Sodomei și cât de greu au fost pedepsiți pentru păcat, mulți și nenumărați! Deci, câtă deosebire este de la puținul necaz pe care ți-l trimite milostivul Dumnezeu și până la cele prea înfricoșătoare? Dacă cineva ocărăște un împărat pământesc și este muncit cu atâta nemilostivire, câtă pedeapsă ți se cuvine ție, care ai defăimat cu fărădelegile tale, de atâtea ori, pe împăratul și Stăpânul a toată zidirea? Cunoaște deci, multa Lui bunătate, că-ți dă acest puțin necaz aici, ca să te izbăvească din munca fără sfârșit, precum tot așa cum ar fi mulțumit cineva care ar fi dator o mie de galbeni din care să plătească numai zece, iar de plata celorlalți să fie scutit. Aceasta știind-o mulți oameni îmbunătățiți, se rugau lui Dumnezeu să le trimită în viața aceasta diferite munci, ca să nu-i osândească în cea fără de sfârșit. Aici, frate, ne pedepsește mult Milostivul Domn, cu un toiag de nuc prea ușor și foarte dulce, fără multă durere, iar în cealaltă viață, ne va munci cu toiag de fier, fără milă și

prea dureros, și ne va sfârâma zdrobindu-ne ca pe vasele olarului, precum zice David: „*Paște-vei pe ei cu toiag de fier, ca vasele olarului vei zdrobi pe dânșii*”. De aceea, frate, precum tâlharul a mărturisit pe cruce că a pătimit cu dreptate după păcatele sale, așa și tu cunoaște și mărturisește aceeași în necazul tău, și zi: Doamne al meu, e dreaptă pedeapsa ce o pătimesc, și mai mult mi s-ar fi cuvenit. Cu cuviință este să sufere și să pătimească mădularele care s-au făcut unelte ale păcatului, și să fie gonit și defăimat cel ce a defăimat poruncile Tale. Și de vei zice așa din toată inima, se ușurează pedeapsa ta, se șterg fărădelegile tale, și te învrednicești să-și aducă aminte de tine Stăpânul, ca de tâlharul recunoscător și să te ducă în Rai.

CAPITOLUL XX

A DOUA MÂNGÂIERE.

CĂ PRIN ACESTE NECAZURI VREMELNICE SE IZBĂVEȘTE DE MUNCILE VEȘNICE CEL ÎNTRISTAT

DE ai fi socotit iuțimea muncilor veșnice, ți s-ar fi părut cele mai mari neazuri, ca niște jucării în viața aceasta; fiindcă cea mai mică muncă a Iadului, este mai rea decât toate cele vremelnice. Gândește-te deci tu, cel ce suferi, la acel loc lipsit de toată bucuria și prea întunecos, ca să biruești prin cea mică durere, pe cea mai mare. Cugetă la acea prea cumplită muncă, la acel loc a toate mistuitor, la scrâșnirea dinților, la tartarul cel prea friguros, la întunericul cel mai mare, și la celelalte vrednice de plâns și de tânguire, la vederea cea înfricoșătoare a dracilor, și pe scurt la felul tuturor muncilor, cu care se vor pedepsi toate simțirile noastre, fără vreo milă și fără nădejde, să se sfârșească vreodată. Și după ce vei cerceta acestea, cu luare aminte, socotește de câte ori ți se cădea să te osândești la aceste munci, în care se vor arde alții pentru mai mici păcate decât ale tale, fiindcă au murit pe neașteptate și nu au avut vreme să se pocăiască. Așadar, dacă ești vrednic de acele munci veșnice, nu este o mare facere de bine de a-ți da Milostivul Dumnezeu aceste mici neazuri pe care le ai, ca să te izbăvești de acelea neîncetate și cumplite? Câtă deosebire este între sărăcia ta și aceea care este cea mai din urmă foamete și între ticăloșia neauzită ce o suferă acei osândiți în acel loc întunecos și lipsit de mângâiere unde nu se dă nici o picătură de apă celui însetat, ca să-și răcorească limba! Ce asemănare are neazul, întristarea și durerile bolii tale,

ocările, necinstea, mâhnirea și orice altă strâmtorare, care poate să ți se întâmple aici vremelnice, cu acea suferință prea mare pe care o vor avea ticăloșii osândiți să zacă în acel foc nestins, să se ardă fără odihnă, neîncetat? Deci, care om înțeleghător se va plânge în acest necaz vremelnic prin care se izbăvește de muncile cele nesfârșite? Cine nu va alege mai bine să petreacă toată viața să în necazuri și în felurite suferințe, decât să se muncească după moarte, fără sfârșit? Ascultă și o pildă, să te încredințezi mai bine de acest adevăr.

Se arată într-o carte ce se cheamă „*Grădina Pildelor*” la fila 37, că a murit un om care avea soție și copii, și în a doua zi după rânduiala lui Dumnezeu a înviat mortul, care s-a dus îndată la biserică, și a dat lui Dumnezeu mulțumire, precum se cuvenea. După aceasta a gătit casa să și a împărțit săracilor averea lui, dând și copiilor și soției sale puțină parte, pe cât le ajungea ca să trăiască sărăcăcios. Apoi a plecat într-un loc pustiu, a zidit o colibă mică lângă un râu, și pustnicea în prea aspră petrecere. În timpul iernii intra îmbrăcat în râu și ședea până ce-i înghețau de ger hainele; și când acestea erau cu totul sloi de gheață, ieșea jumătate mort din râu; și având pregătit un vas cu apă fiartă, intra în el și sta până ce se topea gheața; apoi intra iarăși în râu ca și mai înainte. După aceea intra iarăși în vas, și așa făcea toată iarna. Alți pustnici ce erau aproape de el, îl sfătuiau să înceteze această asprime, ca să nu se omoare mai înainte de vreme, cu astfel de chinuire neobișnuită. Iar el, răspundea acestea: De-ați fi văzut fraților și părinți ai mei, câte am văzut eu în munca iadului, în ziua când am murit, mai mare ne-oință ați face. Și îndemnându-l să le povestească acestea, pentru Domnul, a răspuns: Când a ieșit sufletul din ticălosul meu trup, m-a însoțit un tânăr foarte strălucitor, și m-a dus

într-o pădure mare unde erau două bălți, una plină de foc, și alta de gheață și zăpadă foarte rece. Aceste bălți erau pline de suflete omenești pe care le munceau dracii, scoțându-le dintr-o baltă și aruncându-le în cealaltă, și iarăși în cea dintâi. Și după aceasta m-a dus într-un loc întunecos, de unde ieșeau strigăte, vaiete și țipete nenumărate, dar ca să văd pe cineva nu puteam: ci vedeam numai că ieșeau în sus din fundul Iadului niște oameni tot de foc ca niște scânteii și venea un miros greu. Văzând acestea, au alergat spre mine mulțime de draci cu cângi înroșite să mă răpească; și atunci arătându-se o lumină ca o stea, nu i-a lăsat, ci le-a zis: Stăpânul a poruncit ca să se întoarcă acest suflet în trup, să facă pocăință; și așa m-a înviat. Pentru aceasta, iubiților, am ales mai bine a mă munci puțină vreme aici, decât în Iad, veșnic. Așa a făcut acest om tare ca diamantul, până la moartea sa, când s-a dus în veșnicele locașuri, prin această muncă de puțină vreme. Să ai deci, și tu răbdare în necazul tău, nu cărti ci mai ales mulțumește pentru bunătatea ce-ți face prea bunul Dumnezeu, ca să te izbăvească prin această puțină durere de acele nepovestite munci.

CAPITOLUL XXI

A TREIA MÂNGÂIERE. DOBÂNDIREA FERICIRII CEREȘTI

A TREIA a ta mângâiere: să-ți fie pomenirea acelei nespuse și nepovestite măririi a Raiului, știind că dacă vei răbda cu tărie necazul tău, nu numai că te izbăvești de sus pomenita muncă, ci te învrednicești și de veșnica fericire, unde vei avea multă odihnă, slavă, bogăție, norocire, îmbelșugare de tot binele, și te bucuri totdeauna, fericiind necazurile care ți-au pricinuit această fericire. Cugetarea aceasta îndulcește tot necazul și suferința, căci aducerea aminte a plății, ușurează pedeapsa bătăii, precum știau bine toți Sfinții, Cuvioșii și Mucenicii, *„că nu sunt vrednice pătimirile vremii de acum către slava viitoare”*. Adică toate pătimirile și necazurile ce avem în lumea aceasta, nu trebuie să le gândim deloc, nici să le socotim vrednice cu acele bunătăți pe care nădăjduim să le dobândim în viitoarea viață, cu darul lui Dumnezeu.

Veselește-te așadar, socotind acea cetate cerească, împărăteștile și prea frumoasele palate, râurile cele cristaline și cealaltă frumusețe, despre care scrie Sf. Ioan Teologul în Apocalipsă, ca să ne dea să înțelegem prin aceste închipuiri, ceva din acea nepovestită frumusețe și bogăție a prea fericitei noastre Patrii. Socotește numărul nemărginit al îngerilor și al oamenilor, care stau cu atâta bună orânduială, unire, dragoste și bucurie, veselindu-se, cântând, glăsuind, lăudând și binecuvântând pe Domnul, care a răsplătit atât de îmbelșugat plata ostinelilor lor. Dar mai presus de toate, adu-ți aminte că nădăjduiești să vezi acea dumnezeiască Față, pe care doresc sfinții îngeri ca să o vadă, acea dumnezeiască

Ființă a cărei vedere este cea mai deplină fericire. Cu această nădejde răbdau cuvioșii posturile, privegherile și toate petrecerile cele aspre ale pustiei, crezând cu tărie că prin acele necazuri au să moștenească împărăția cea nesfârșită. Această nădejde era ancora care a făcut pe toți Sfinții să stea tari și nemișcați în atâtea furtuni pe învăluita mare a acestei vieți. Pentru aceasta și Stăpânul nostru, care știe mai bine decât toți cu cât trebuie să ne apropiem de cele nădăjduite, a numit pe săraci fericiți; iar celor ce plâng și celor goniți cu nedreptate, le-a zis să se bucure, că plata lor multă este în ceruri. Fiindcă acestea așa sunt, bucură-te și te veselește în chinurile tale, știind că durerile cu cât sunt mai cumplite, cu atâta mai mult folos ți se pregătește, întocmai după cum ar avea bucurie un om în care s-ar arunca cu pietre scumpe, rubine, smaralde, diamante, și alte pietre prețioase, cu toate că l-ar durea puțin trupul, dar știind că prin pietrele acelea s-ar îmbogăți, ar răbda cu multă tărie, și mai ales ar mulțumi și s-ar mânia pe cei care aruncă în el. Așa și tu, trebuie să mulțumești celor ce te necăjesc, și cu atât mai mult, cu cât este mai cinstit sufletul decât trupul; că pe acela îl folosește trupul cu bogăția vremelnică, iar pe tine duhovnicește și veșnic. Că într-adevăr durerile, gonirile, necazurile tale și toată altă împotrivire și pătimire rea, de le vei răbda cu tărie, ți se vor face atâtea mărgăritare și pietre scumpe, cu care să te încununezi în Rai. Și ca să ne încredințăm de adevărul acesta, a voit Domnul să-l facă arătat și simțit unora din robii săi, și să-l vedem chiar cu ochii trupului. Și ascultă ca să te minunezi:

O femeie evlavioasă și îmbunătățită, avea durere la piept, adică rană plină de viermi care îi mâncau trupul și suferea mare durere și se întrista mult că nu putea nici un doctor să o vindece. Într-o zi mărturisindu-se la un duhovnic iscusit și

foarte înțelept, acesta i-a zis să-i dea un vierme din aceia care-i mâncau trupul. Și ea n-a vrut să-l asculte, că i se părea lucru nepotrivit. Dar pentru că a rugat-o mult, a ascultat; și îndată ce l-a pus în palma lui, s-a făcut – o, minune! – acel puturos vierme, o piatră scumpă și atât de strălucitoare, încât arăta că valorează o comoară neuzită. Atunci a sfătuit-o duhovnicul să facă precum cuviosul Simeon Stâlpnicul⁴, care stând pe un stâlp pune viermii pe rana lui și-i lăsa să-i mănânce carnea; și mângâindu-se, se ruga lui Dumnezeu ca să nu o tămăduiască nicidecum, fiindcă boala ei, îi aducea femeii atâta folos.

Și iarăși se arată în Metafrast, la 1 Septembrie, că Cuviosul Simeon Stâlpnicul stând pe un stâlp mulți ani, i-au putrezit fluierile picioarelor de multă nevoie, și curgeau viermii. Ducându-se un boier al saracinilor la Sfântul pentru blagoslovenie, și stând sub stâlp, și ascultând învățătura Sfântului, a căzut un vierme, pe care văzându-l boierul acela l-a luat de evlavie. Sfântul i-a zis: Ce ți-e bun acel împutit vierme? Aruncă-l ca să nu-ți murdărești mâinile, noblețea ta. Iar el deschizând mâna să ca să vadă de este vierme, după cum i-a zis, vede (o minune) că s-a făcut acel vierme puturos și netrebnic, piatră frumoasă și de mult preț.

Iată dar prin câte dovezi poți să te încredințezi, că acestea care acum te necăjesc, îți vor da nepovestită bucurie și veselie, atunci când Domnul te va primi în Rai, zicându-ți: „*Bine, slugă bună și credincioasă, intră întru bucuria Domnului tău*”. O, ce bucurie și veselie vei avea când te vei număra împreună în acea Oaste cerească, ne mai flămânzind, nici însetând vreodată, nici suferind răceală, zăduf sau altceva de întristare, ci mai ales desăvârșită îndestulare, veșnică odihnă, bucurie nemărginită și deplină îmbelșugare, – pe scurt, să moștenești acele veșnice

bunătăți, pe care ochiul nu le-a văzut, nici mintea ome-
nească nu poate să le înțeleagă, și acestea moștenindu-le nu
zece, sau o sută, sau o mie de ani, ci în nesfârșiții vecii
vecilor. Înțelege de este drept să cârtească sau să rabde cu
tărie orice suferință a acestei vieți vremelnice, cel care
nădăjduiește să dobândească o fericire ca aceasta.

CAPITOLUL XXII

A PATRA MÂNGÂIERE. CUGETAREA LA PATIMILE STĂPÂNULUI HRISTOS

PRECUM patima și moartea Stăpânului a fost pricina mântuirii noastre și vindecarea de la moarte, tot astfel cugetarea și pomenirea patimii Lui este mângâiere și leac la toate necazurile ce ni se întâmplă aici în lume. Că precum acel pom oprit din care au mâncat strămoșii noștri, a fost pricina pierzaniei noastre, asemenea a voit dumnezeiasca Pronie, ca lemnul Crucii să se facă pricină mântuirii noastre.

Sub umbra acestui pom ședea mireasa, încercând frumosul rod și dulceața lui, precum se vede la „*Cântarea Cântărilor*” în Cap. al 2-lea. La fel poți simți și tu în focul necazurilor, de vei ședea la umbra lemnului cinstitei Cruci cugetând cu evlavie durerile, batjocurile și moartea de ocară, ce le-au luat pe El, Dătătorul de viață.

Această doctorie dădea Evreilor apostolul Pavel: să socotească și să cugete în fiecare zi moartea lui Hristos, ca să nu se îngreuneze în necazurile, ostenele și goanele ce aveau să pătimească. Cu cât mai mult vom stăruia în această cugetare și vom ședea sub umbra acestui pom, cu atât mai mult vom aduna rodul lui. Putea Domnul să ne mântuiască și să lucreze mântuirea noastră cu puțin chin și cu mai puțină defăimare, dar ca să arate dragostea Lui mai fierbinte pentru noi, și să avem patima Lui, scăpare și mângâiere în necazurile noastre, și să le putem răbda, a voit și a pățimit atât, după cum Apostolul Petru ne sfătuiește în întâia sa Epistolă, zicând: „*Hristos a pățimit pentru noi cu trupul, și voi*

cu aceeași grijă să vă înarmați". Ca și cum ar fi zis: înarmați-vă cu cugetarea patimilor lui Hristos, și nu veți simți defel rănilile și suferințele ce vi se întâmplă în această nemernicie a voastră, căci aceste arme vă vor ajuta. Dacă vă cuprind boli și dureri trupești, înarmați-vă cu cugetarea cumplitelor dureri ale stăpânului Hristos, și cu acestea liniștiți pe ale voastre. Dacă vă întristează sărăcia și lipsa celor de nevoie, aduceți-vă aminte de cea din urmă sărăcie a Lui, de săracul și prea îngustul pat al Crucii, pe care s-a odihnit cu totul gol, neavând unde să-și plece capul, și cum însetat fiind, Lui nu i-au dat măcar un pahar cu apă, ci oțet și fiere prea amară. Și aceasta de bună voie și neasemănată sărăcie a Stăpânului, să vă facă răbdători în a voastră. Dacă vă întristați pentru că vă defăimă și vă nesocotește lumea, vedeți-l pe El cum este mai ales defăimat, răstignit în mijlocul a doi tâlhari, batjocorit de toți, și luat în răs, Împăratul Împăraților, și atunci veți cunoaște că ocara ce ni se aduce, nu este mai nimic.

Și pe scurt zicând, nu este cu puțință să vi se întâmple vreun necaz care să fie mai mare decât acela. Pentru aceea să aveți această cugetare spre vindecarea tuturor necazurilor, și nu vă mâhniți deloc, ci vă bucurați cu Apostolul, știind că în Crucea și Patima lui Hristos, se află mântuirea, viața și vindecarea noastră. Deci, întrebuințează tu cel întristat, această doctorie în toate patimile tale, gândind câte a răbdat pentru dragostea ta Dumnezeu și Stăpânul tău, căci atunci nu îndrăznești să deschizi gura, să te plângi în necazurile tale; ci mai ales te vei bucura că te-ai învrednicit să fii și tu cât de puțin următor patimii Lui. Precum dimpotrivă te-ai fi rușinat, de ți-ar fi trimis norocire în viața aceasta, fără ca să pătimești ceva pentru dragostea Lui, căci atunci deloc nu te asemeni Lui în viețuire. Spune-

mi: de-ai fi văzut pe împăratul tău pământesc, să umble desculț pe drum, și să fii și tu în suita lui, nu ai fi avut-o de slavă și laudă să-l urmezi în același chip? Așa au făcut și slugile Proorocului David, precum se vede în Cartea a II-a a împăraților, că el fugind de la Ierusalim gonit fiind de Abesalom fiul său, umbla desculț și cu capul acoperit, plângând, și astfel urma după el toate slugile lui, ca să arate recunoștință către domnul lor. Deci, dacă pentru cel pământesc ai fi făcut atât și ai fi răbdător strâmtorare, cu bucurie pentru dragostea lui, cu cât mai mult trebuie să faci pentru Hristos împăratul cel ceresc? Pentru această pricină, cei adevărați și buni cunoscători robi ai Lui, când văd că Domnul nu le trimite necaz, singuri de sine le află, chinuind trupul cu postul, cu privegheri, rugăciuni și alte nevoițe, ca să pătimească împreună cu Hristos, și să sufere asemenea Lui. Dacă aceștia de bună voie doresc necazuri pe care nu le trimite Domnul, pentru ce tu să nu primești supărările care-ți vin de la prea înțeleapta Lui Pronie și să mulțumești de această milostivă pedeapsă? Cu adevărat, de ar fi încăput zavistia între îngeri, altceva n-ar fi râvnit, decât acelaia care suferă felurite necazuri pentru Hristos în această lume, pentru răsplătirea cea mare și dăruirea îmbelșugată ce are s-o primească în Rai. Cunoaște deci, marea facere de bine, de ești slugă credincioasă Domnului tău; ,și mulțumind, slăvește Numele Lui cel prea sfânt, care te învrednicește să te faci următor Lui. Și așa ți se vor face dulci apele necazurilor, cu lucrarea Crucii, precum s-au îndulcit apele prea amare ale apei Mara când Moise a pus în ele lemnul, care însemna Cinstita și prea Sfânta Cruce.

CAPITOLUL XXIII

A CINCEA MÂNGÂIERE. RUGĂCIUNEA

TOATĂ dumnezeiasca Scriptură a Noului și Vechiului Testament, ne îndeamnă stăruitor la rugăciune, și ne propovăduiește prea minunata faptă bună și noblețea ei. Dar să lăsăm celelalte săvârșiri ce fac, și să vorbim numai pentru pricina noastră. Îndeobște și mai totdeauna, cu rugăciunea aflăm ajutor în necazuri, după cum adesea s-a arătat.

Proorocul împărat David, zice că *atunci când avea vreun necaz, striga prin rugăciune către Domnul, și îndată îl izbăvea; precum se vede în Psalmii 3, 4 și 119, și în alții mulți. Și de Evrei, zice tot el, că de multe ori strigau către Domnul, și i-a izbăvit pe ei din necazuri.* Asemenea și împăratul Manase, prin rugăciune a dobândit de la Dumnezeu izbăvire și iertarea păcatelor. Dumnezeieștii Părinți și Ana mama Proorocului Samuel, prin rugăciune s-au izbăvit de stărpiciune, și, într-un cuvânt, această scăpare au avut-o toți Sfinții, robii lui Dumnezeu, în necazurile lor. Că niciodată nu se depărtează milostivirea lui Dumnezeu de rugăciunea dreptului, după cum El a făgăduit zicând: „*Cheamă-mă în ziua necazului tău, și te voi scoate și mă vei slăvi*”. Așa cum cei ce trec un rîu mare și adânc, ca să nu se teamă, nu se uită la repeziciunea apelor ci se uită spre cer, așa și noi, când ne vor înconjura apele necazurilor, care ni se întâmplă adesea în viața noastră, să nu privim la ele, ca să nu ne tulburăm sau să ne împutinăm, ci mai ales să privim spre cer, unde este mântuirea noastră, chemând cu rugăciune smerită dumnezeiescul Dar și mila, căci din cer ne vine ajutorul. Și fiindcă Domnul ne iubește, să alergăm către

Dânsul, la nevoile noastre, pentru aceasta ne trimite necazurile, de multe ori, ca să ne tragă spre El, pentru că noi suntem ca pruncii care atunci când nu le lipsește nimic, nici n-au vreo supărare, aleargă toată ziua și se joacă, fără a-și mai aduce aminte de părinții lor; dar când flămânzesc sau cad și se lovesc de ceva, atunci aleargă plângând către părinții lor ca să le ajute. Tămâia este închipuire a rugăciunii, și când o pui pe cărbuni aprinși, se înalță fum mirositor către cer. Asemenea și rugăciunea făcută în focul necazurilor, se îndreaptă și se înalță către Domnul, de la care ne vine ajutorul. Să nu gândiți că fără rost și lantâmplare, ne-au rânduit Sfinții părinți rugăciunea mai mult decât toate, ci pentru că știau însemnătatea ei, căci după cum ea este mijlocul prin care câștigăm toate bunătățile, așa încă ne izbăvim prin ea de toate relele și nenorocirile ce ni se întâmplă. Pentru aceasta și Stăpânul zicea ucenicilor săi: *„Privegheați și vă rugați ca să nu intrați în ispită”*. Și iarăși grăind pentru gonirile care vor fi până la a Doua Venire, a zis: *„Privegheați și vă rugați în toată vremea, ca să puteți răbda toate acele necazuri ce vor veni”*. Așa făcând și noi, vom afla ajutor. Deoarece rugăciunea este atât de folositoare, nu te opri să cugeți ziua și noaptea la Legea lui Dumnezeu, și să te rogi în necazuri. Și de va vedea Iubitorul de fii și mult milostivul Domn că-ți este de folos vindecarea trupului, ți-o dă; iar de va fi spre osândirea sufletului tău, mai bine să fii bolnav puțină vreme cu trupul, decât să fii pedepsit veșnic în muncile Iadului.

CAPITOLUL XXIV

O CUGETARE FOARTE FOLOSITOARE ÎN NECAZURI

CELE arătate în capitolul de mai sus, era socotința noastră numai pentru rugăciunea minții. Iar acum scriem pentru cei neînvățați și mai simpli, această învățătură care este foarte folositoare în pricina aceasta a necazurilor. Deci, scopul de căpetenie al acestei învățături este, ca tu omule să înțelegi ce ai fost mai înainte de naștere cu sufletul și trupul și ce ești astăzi, că din această cunoștință înțelegi că ele sunt două mari daruri. Ca să ajungi la această cunoștință cercetează și socotește aceste șapte lucruri de mai jos:

1. Ce ai fost mai înainte de a te naște în lume, că nu aveai suflet sau trup, sau vreo simțire, ci erai mai nimic, care este mai puțin și decât un pai sau buruiană. Că acestea au ființă și sunt, iar tu nu ai avut ci erai mai nimic înainte de zămislire.

2. Socotește milostivirea prea bunului Dumnezeu, care te-a făcut după chipul și asemănarea Sa, dându-ți trup cu desăvârșite organe, mădule și simțiri, precum și sufletul cu mintea, cu voia și memoria, și alte puteri.

3. Înțelege câtă mulțumire trebuie să arăți Acestui prea bun și îmbelșugat dăruitor, binefăcător al tău, de la care ai luat acest fel de daruri; cât ești dator să-l slăvești, cu câtă sânguință să-i slujești și să te păzești ca să nu-i greșești defel ca să nu-l superi, fiindcă de ai fi luat numai o facere de bine de la un boier vremelnic l-ai fi iubit din tot sufletul și inima ta, și ai fi intrat în multe feluri de primejdii ale vieții ca să nu te arăți către el nerecunoscător.

4. Socotește lipsa ta de mulțumire către Ziditorul tău, fiindcă din câte erai dator să-i faci, tu i-ai făcut împotrivă, și în loc de a-l iubi, a-l lăuda și a-l mări, și să-i mulțumești pentru darurile ce ai primit de la Dânsul, tu l-ai defăimat de atâtea ori și l-ai supărat, iubind vremelnice și deșarte lucruri, și ai cinstit mai mult zidirea decât Ziditorul.

5. Socotește câte pedepse ți s-ar fi convenit pentru această lipsă de mulțumire a ta, câtă dreptate ar avea Domnul ca să te lipsească de toate darurile câte ți-a dat; precum a făcut lui Adam și Evei, pe care numai pentru o singură neascultare a lor, i-a lipsit de fericirea pe care au avut-o mai înainte de a păcătui. Și dacă este așa, cât de mult se cuvenea să fii pedepsit pentru atâtea neascultări și nemulțumiri ale tale? Dacă pe cel prea cinstit și prea strălucit înger l-a izgonit îndată din Rai, cu toți cei împreună la un gând cu dânsul, pentru mândria lor, și i-a judecat și i-a osândit în munca cea veșnică, cât de mult ar trebui să pătimești tu, care te-ai împotrivit dumnezeieștii Măririi? Această cugetare te va face cu adevărat să rabzi toate necazurile și să mărturisești că mai puțin pătimești decât ți se cuvenea, nu numai atât, ci să te minunezi cum de te ține pământul, cum luminează soarele și te încălzește, cum te răcorește apa, și pe scurt zicând, cum rabdă stihiile și toate zidirile, și nu se scoală împotriva ta ca să te ucidă.

6. Înțelege bunătatea Stăpânului nostru, care putând să te pedepsească greu, nu numai cu vremelnică, dar și cu veșnică muncă, te rabdă în nemărginita Sa bunătate, așteptând pocăința ta; și dacă te pedepsește cu un mic necaz, o face cu părintească îndurare pentru binele tău, ca să ieși din calea cea rea și să vii în cea dreaptă, curățit prin necazuri, și așa să te învrednicească de Cereasca fericire. Care părinte a arătat vreodată atâta îndurare de copiii săi, ca

acest Iubitor de fii și îndurat către tine, nemulțumitorule? Care prieten a păzit vreodată atâta dragoste și credință pentru prietenul său în lume, cât Acest prea bun către tine, care niciodată nu ți-a lipsit în toate nevoile tale, deși tu ai mințit către Dânsul de atâtea ori, nerecunoscătorule? Cu adevărat întru tine s-a împlinit acest cuvânt al lui Isaia ce zice, ca de la fața Domnului: *„Am sădit vie și am așteptat să facă struguri, și a făcut măracini. Acum însă, voi surpa gardul ei, și va fi spre răpire, și voi surpa zidul ei, și va fi spre călcare”*.

7. Adu-ți aminte cât ești dator lui Dumnezeu, Făcătorul și Mântuitorul tău, ca să înțelegi că este cuviincios și drept să cheltuiești toată viața ta în slujba Lui, să-l cinstești, să-i mulțumești totdeauna pentru multe faceri de bine ce ți-a făcut, și să primești toate supărările și necazurile ce ți le trimite, precum și bunele norociri; și să defaimi cinstea, bogăția, și însăși viața, mai bine decât să-i greșești ceva călcând vreuna din poruncile Lui, chiar de ar fi cea mai mică, să urăști cea mai din înaintea ta nemulțumire și lenevire, și să sporești în faptă bună cât poți.

Iată cât folos primești prin cugetarea aceasta, pe care ca să o ții minte mai bine, îți scriu aici din nou, la sfârșit, cele mai sus scrise șapte, pe scurt. Adică să socotești:

1. Ce-ai fost mai înainte de a te zidi Dumnezeu?
2. Câtă facere de bine ți-a făcut zidindu-te?
3. Câtă răsplătire îi ești dator?
4. Câtă nemulțumire i-ai arătat pentru bunătățile ce ai primit?
5. Câtă pedeapsă ți se cuvenea pentru această nemulțumire?
6. De câte bunătăți te-a învrednicit, în locul relelor ce ți se cuveneau?

7. Și la urmă, câte trebuie să faci măcar de acum înainte, ca să îmblânzești pe Făcătorul tău de bine, ca să nu te muncească veșnic?

Acestea doar, judecându-le, nu te grăbi, ci încearcă, gândindu-te în liniște și de ți s-ar părea întâia dată că nu ți-au dat vreun rod sau folos, nu te lenevi deloc de la această judecată, că altădată fără îndoială vei avea folos precum și alții mulți în acest chip, cu ajutorul lui Dumnezeu s-au folosit.

CAPITOLUL XXV

A ȘAPTEA MÂNGÂIERE A CELOR ÎNTRISTAȚI

ATÂT de mare și nesfârșită este comoara, pe care ne-a lăsat-o stăpânul nostru în prea curatele Taine, adică în această prea sfântă Pâine, încât nu poate limba omenească sau îngerească să spună deplin darul ei. Pentru aceasta între celelalte numiri se zice cu cuviință Euharistia, adică bun dar; căci din câte daruri a dat Dumnezeu omului, nu este altul mai bun decât acesta, în care sunt ascunse toate vistieriile înțelepciunii lui Dumnezeu, și prin acesta dobândim tot binele. Deci, fiindcă darul acestei Taine este atât de mult și negrăit încât se folosesc toți cei bolnavi și se vindecă, să luăm deci și noi cu credință, când avem vreun necaz, ca să dobândim tămăduirea lui și izbăvirea, după David: „*Gătit-ai înaintea mea masă, împotriva celor ce mă necăjesc*”, adică la această masă pe care i-a arătat-o Dumnezeu prin descoperire, se găsea mâncare, care este această Taină, și cine o va gusta este ajutat mult în toate greutățile și necazurile ce se întâmplă în viața aceasta. Aceasta este Pâinea care întărește inimile noastre. Aceasta a făcut pe sfinții Mucenici și Cuvioși, de au răbdat atâtea necazuri bucurându-se. Aleargă dar și tu la această sfințită Masă, când ai vreun necaz sau împotrivire, ca să te ajuți împotriva celor ce te necăjesc; și dacă nu vei afla mângâiere îndată, să nu te lenevești defel de această sfințită Lucrare, că luând adesea Sfânta Împărtășire, cu vremea te vei folosi minunat. Că această Pâine este doctorie a bolnavilor și mângâiere celor întristați, precum din încercare au cunoscut, toți cei care cu credință și cu evlavie s-au împărtășit. Pentru ce să nu alergi

la acest ajutor, ca să găsești atât de ușor tămăduirea fără vreo plată, și bucurie în toate necazurile tale? Ce fel de suferință și patimă să ai și să nu te tămăduiască Stăpânul pe care-l primești în această Taină? Cunoaște deci, folosul acestei doctorii care-ți vine de sus, și te împărtășește cât poți mai des, ca să afli în necazuri multă ușurare și ajutor de la Dumnezeu.

Învățăturile scrise până aici, sunt atât de folositoare, încât cel ce le va citi cu luare aminte, primește mare ușurare. Dar fiindcă, poate zice cineva, că se potrivesc numai oamenilor cărturari care pot să le înțeleagă, iar cel ce este necărturar, nu se folosește, vom scrie ceva, ca și cei săraci și bolnavi să se ajute în necazuri prin luminarea minții și cu legea Dreptății.

Întâi înțelege, că și cei necredincioși mărturisesc și socotesc cu adevărat, că răbdarea biruiește norocul, nu că este adevărat ceea ce ei credeau că este noroc și soartă, de unde ne vin toate bunătățile sau relele în această viață, că aceasta este învățătură mincinoasă a păgânelor neamuri, iar creștinul credincios mărturisește și crede, că cele de întristare sau bucurie, toate vin cu dumnezeiască îngăduință și poruncă. Dacă Elenii idolatri se sileau să rabde necazurile cu tărie, socotind că așa puteau birui, pentru ce tu, creștine, care crezi că vin cu voia lui Dumnezeu, să nu ai această răbdare cu care poți să afli biruință și mare folos? Pentru ce să te păgubești atâta din multa ta trândăvie? Ce folos este dacă te vaiți în sărăcia și boala ta? Ce câștig primești dacă hulești? Ce folosință ai dacă te plângi? Nu vezi, ticălosule, că ai întărâtat rana mai rău, și-ți pricinuiesti mai multă durere, și pierzi roadele și folosul răbdării? Înțelege, că tot ce pătimești este doctoria pe care ți-o trimite Domnul ca să te mântuiască. Și așa ușurezi prin răbdare, durerea ta, și-ți dă

Domnul putere ca s-o rabzi, sau te izbăvește degrabă, când te vede că ai răbdare, ca să nu te clatini. Cunoaște, că nu ești numai tu în astfel de necaz și suferință, ci sunt alții care suferă mai mult, și așa ai mângâiere. Înțelege și nenumăratele dureri și suferințe ce au pățimit Cuvioșii și toți Mucenicii, care erau oameni ca și tine, trup purtând, și au alergat spre aceeași țintă pe care o căutăm și noi, adică mântuirea sufletului. Pentru ce să nu rabzi și tu o mică suferință, având pe același Dumnezeu pe care îl aveau și ei, ajutor și apărător? De vei zice că acestea se făceau în vremea de atunci, îți răspund acum că sunt mulți și în ziua de azi, care te întrec în necazuri, săraci, bolnavi, necăjiți, și în multe feluri chinuiți. Și dacă aceștia au răbdare, pentru ce să nu mulțumești și tu lui Dumnezeu pentru necazurile tale?

CAPITOLUL XXVI

MÂNGÂIERE PENTRU CEI LIPSIȚI ȘI SĂRACI

UNUL din cele mai mari necazuri care muncește pe om în această lume, este sărăcia și lipsa celor de trebuință, și mai ales când vede că la ceilalți prisosește ceea ce lui îi lipsește.

Vede pe alții asemenea lui, și mai mici decât dânsul, că au bani, vii, țarine și alte asemenea. Îi vede pe dâșii îndestulați, și pe sine flămând. Pe aceia bine îmbrăcați, și el aproape gol; și pe scurt aceștia au câte le trebuiesc, și el, săracul, nu are nici pâine să se sature. Pentru aceasta se mâhnește atâta, încât urăște viața și se roagă să-i vină moartea. Aceasta se naște din puțină noastră cunoștință, fiindcă nu înțelegem bunătățile cele adevărate și relele care ne aduc vătămare; căci atunci am fi avut bucurie în necazuri, iar în bune norociri să ne întristăm. Cei nepricepuți socotesc că bogăția este mare bine, și pentru aceasta urăsc sărăcia, și nu se gândesc că prin aceasta mai mult se înșală, neștiind prețul lucrurilor și vrednicia lor.

Cercetează, creștine, ce fel este bogăția pe care o dorești și te mâhnești atâta pentru lipsa ei. Domnul o aseamănă cu spinii, pentru că înțeapă pe aceia care o au; și într-adevăr ce sunt altceva acele gânduri și griji ce le au bogații care se gândesc cum să sporească și să înmulțească bogăția lor, și cum să o păzească de diferite primejdii, decât împunsături și răni pe care le iau de la acești spini în inima lor? Sf. Apostol Pavel către Timotei scrie: „*Cei care doresc bogăție, cad în ispite și curse ale diavolului, și în multe pofte nefolositoare care aduc pe oameni la moarte și la pierzare*”. Tot așa și Proorocul David sfătuiește pe câți au bogăție, să nu-și pună

inima lor întru dânsa, ca să nu se primejduiască ; și mustră pe fiii oamenilor, că doresc deșertăciunea și caută minciuna; căci ca niște cuvântători, trebuiau să se conducă de socotința minții, iar nu de partea poftitoare ca niște animale necuvântătoare, poftind lucruri simțite și văzute, care fiind deșarte și stricăcioase, nu pot da adevăratul sațiu, dar mai ales foame și nenorocire nespūsă. Acest adevăr îl cunoșteau și filozofii eleni numai prin lumina firii, precum Diogene, Platon, Socrate și alții mulți, care pentru această pricină, nu au ales pământeasca bogăție și defel n-au dorit-o, ci mai ales au defăimat-o. Și tu, creștine, luminat fiind cu lumina credinței, și învățat de atâtea sfătuiri și diferite pilde, să nu știi ceea ce ei știau? Aurul, argintul, pietrele prețioase și altele câte le dorește lumea, nu sunt altceva decât puțin pământ nefolositor. Pentru ce așadar, să poștești niște lucruri așa de netrebnice și te mănnești când îți lipsește acest gunoi al pământului? Bucură-te și te veselește mai ales când ești sărac, căci atunci nu ai grijile și primejdiile pe care le au bogații, sufletește și trupește. Cea mai mare norocire este sărăcia după Dumnezeu, decât să stăpânești toate vistieriile deșartei lumi. Nu ți se pare un mare dar, a fi împreună călător și următor Stăpânului tău, și părtaș pătimirilor Lui? Cercetează viața Lui, să vezi cum a răbdat în desăvârșită sărăcie: s-a născut într-o peșteră sărăcăcioasă, s-a culcat în ieslea dobitoacelor și a petrecut restul vieții cu sărăcie nespūsă, și în sfârșit a murit pe Cruce, cu totul gol, neavând unde să-și plece capul, nici măcar un pahar cu apă la setea Sa. Și acestei sărăcii a voit să fie părtașe și Mama Sa, Apostolii și toți prietenii și slugile Lui. Domnul a ales pe cei săraci, ca să-i facă părtași Împărăției Sale. Așadar, de voiești ca să te numeri cu ei și să-i urmezi cât de puțin, ar trebui să-i mulțumești în necazurile tale. Înțelege deci,

siguranța, vrednicia și pacea ce ai, și nu te întrista în sărăcia ta; fiindcă ai bogăție duhovnicească, care este mai bună decât cea pământească. Dacă ești sărac la arătare, să știi că ești mult iubit de Dumnezeu, ai cărui ochi privesc la rugăciunile dreptilor, și Darul Lui, știind că te vatămă sufletește, nu-ți dă îndeostularea lucrurilor pe care le cere dorința ta. Însă nu-ți va lipsi cele mai de trebuință ale vieții tale, de vei îngriji de mântuirea ta, după cum ne-a făgăduit în Evanghelia de la Matei, zicând: *„Căutați mai întâi împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate celelalte – adică cele trebuincioase trupului, – se vor adăuga vouă”*. Vezi deci să nu-ți lipsească această credință, căci atunci e mai rău decât sărăcia; iar dacă crezi cuvântului Lui, nu te va părăsi. Și așa necăutând nici poftind bogăție curgătoare, vei fi mai bogat decât s-o ai și să fii iubitor de argint. Că mai bogat este cel care cu puțin se mulțumește, decât acela care nu se satură cu mult și se tulbură. Sânguiește-te deci, frate, să dezrădăcinezi această poftă a lucrurilor pământești din inimă, și mulțumește lui Dumnezeu pentru sărăcia ta: că într-o zi mori și tu și bogatul, și atunci se sfârșește și bogăția lui și sărăcia ta, și rămâneți amândoi goi, precum v-ați născut, și vă îngroapă fără vreo deosebire, cât privește starea trupească, pe când în cea sufletească multă și mare deosebire va fi. Că bogatul se va munci veșnic, iar tu te vei duce în sânul lui Avraam cu Lazăr cel sărac, să te bucuri veselindu-te, și să slăvești pe Domnul totdeauna, să-i mulțumești că nu ți-a dat bogăție în lumea aceasta; că dacă erai bogat, nu te mântuiai. O, fericită sărăcie! De te-ar fi cunoscut toți cei care se tânguiesc de tine și ar fi știut folosul de care tu îi învrednicești! O, nebunia noastră! Cum nu cunoaștem, nepricepuții de noi, facerea de bine pe care ne-o face Domnul prin sărăcie, când zice că a săracilor este

împărăția cerurilor, pe care nu o moștenesc bogații!

Când vreun împărat, dăruiește unui om vreo cetate să o stăpânească, îi mai trebuie atunci o scrisoare iscălită de mîna împăratului, fără vreo sumă de aur sau de argint. Căci prin acea scrisoare împărătească primește stăpînirea orașului; cu bani însă, nu poate niciodată să dobîndească ceea ce dorește. Sărăcia are scrisoarea Domnului cu care moștenești, săracule, Raiul, că El a zis: „*Fericiți cei săraci, că a lor este împărăția cerurilor*”. Încât mai lesne intră cu această scrisoare în Rai, decât cu toată bogăția vremelnică. Să poftească deci bogăția, păgânul care nu crede în Domnul. Să o caute Iudeul; iar tu, creștine, ai Împărăția cerurilor, și nu-ți trebuie cele vremelnice. Vai vouă, bogaților, rău norociților, că în bogăție aveți toată norocirea și mîngâierea voastră! De voiești, bogatule, Împărăția cerurilor, du-te în casa săracului, s-o cumperi cu milostenia pe care i-o dai, căci Domnului i se socotește a fi făcută această milostenie și te face moștenitor al ei, de rabzi aici sărăcia cu mulțumire. Bucură-te deci, săracule, și te veselește că în asemenea stare ești mult mai bogat, fiindcă Împărăția cerurilor este a ta, și poți să o vinzi făcătorilor tăi de bine, fără a te păgubi de loc de această fericită bogăție! Sărăcia este slobodă de acea înfricoșătoare hotărâre de care zice Domnul pentru cei bogați: „*Am flămînzit și nu mi-ați dat să mănînc*”. Că săracul neavînd ce să dea, nu este dator în faptele milosteniei. Sărăcia nu are nevoie de lucruri pămîntești și vremelnice. Numai acela este sărac, care dorește să dobîndească ce nu are; și cine nu dorește nimic, este bogat. Că nu este sărac cel mulțumit cu sărăcia să și slăvește pe Domnul. Fericit săracul acela care are pe Domnul ajutător în necazuri și în strămătorări, căci va avea mîngâiere și îndrăzneală, slavă și cunună în împărăția veșnicei fericiri. Fericită este sărăcia

fiindcă gonește mândria, pricină a multor rele, deschide porțile cerului, și se învrednicește să ia, împreună cu Mucenicii, cununa răbdării. Bucură-te dar, săracule, și veselește-te și te nevoiește, să însoțești pe Stăpânul cel sărac, gol, spânzurat pe Lemn, ca să dobândești bogăția slăvitei Sale Învieri, întru Împărăția cerurilor!

CAPITOLUL XXVII

MÂNGÂIERE PENTRU CEI CARE AU FOST BOGAȚI ȘI AU SĂRĂCIT

SUNT destule câte am scris mai sus, ca să se mângâie orice sărac și să nu cearsească în nevoia sa. Dar fiindcă sunt unii care se tânguiesc mai mult, pentru că mai înainte erau bogați, iar pe urmă au ajuns în mare sărăcie, și aducându-și aminte de îndestularea pe care o aveau, cârtesc și plâng, vom scrie ceva în capitolul de față, spre mângâierea și liniștea lor.

Așadar, cine se găsește printre aceștia, să nu-și aducă aminte de pricinile nenorocirii lui, cum i-au venit, că aceasta îi aduce mai mare întristare și tulburare; ci să se gândească la mulțimea păcatelor sale, să mulțumească Domnului în puțina pedeapsă pe care i-a dat-o aici vremelnice, ca să nu fie osândit în Iad. Spune-mi, creștine, care te întristezi și ești atât de mâhnit că ești lipsit de bogăție; banii, țarinele, casele și alte asemenea de care te-ai păgubit, cine ți le-a dat? Unde le-ai găsit? Cum le-ai dobândit? Nu știi că atunci, când ai venit în această lume, nu aveai nimic din acestea, nici măcar un petic de haină veche să acoperi rușinea ta? Și acestea toate ce le-ai dobândit ți le-a dat împrumut Cel prea bun, să le stăpânești și să te bucuri de ele până atunci când va voi să le ia. Pentru ce așadar, te întristezi și-ți pare rău să dai împrumutul? Pentru ce nu urmezi lui Iov, mult pătimitorul, lui Eustatie Plachida, și altor îmbunătățiți robi ai Făcătorului care s-au păgubit mai mult decât tine de o mie de ori, și nu s-au mâniat, nici n-au zis vreun cuvânt necuviincios? Dar știind că Dumnezeu li le-a dăruit, ziceau cu mulțumire:

„Domnul a dat, Domnul a luat; precum a plăcut Domnului, așa s-a făcut. Fie numele Lui binecuvântat”.

Spune-mi, nepriceputule, dacă un boier ar fi dat vreunui sărac împrumut o sută de galbeni, sau vii, sau țarine, sau alte averi, ca să mănânce venitul lor și folosul, până ce va voi să le ia iarăși, adică după puțini ani să ia boierul împrumutul înapoi, este cu cuviință să se supere săracul, și să cârtească împotriva bogatului că l-a nedreptățit, sau e dator să-i mulțumească că l-a lăsat atâta vreme a se bucura? O, omule nemulțumitor! Când îți dă Domnul bogăție, și cresc lucrurile tale, îl binecuvântezi și îi mulțumești; și când mor dobitoacele tale, sau sfărâmă corabia ta în mare, sau îți moare rudenia și prietenul, sau când îți vin diferite pagube, atunci cârtești împotriva lui Dumnezeu și-l necinstești, prea ticălosule?

Când îți dă lucrul, îl cunoști de Stăpân și Domn, și când îl ia, cârtești și-l osândești, mai ales când o face spre binele tău și te lipsește de acele bunătăți, când știe că ele sunt pricina pierzării tale? Precum doctorul cel trupesc, când cunoaște că un om are sânge de prisos, și se primejduiește să moară, scoate sângele cel rău și îl aruncă, tot așa și Dumnezeu, Doctorul cel prea înțelept, cunoscând că averea pe care ai avut-o poate să-ți omoare sufletul din multa împătimire și dragoste ce ai spre ea, ți-a luat-o ca pe un sânge rău care te vătăma. Pentru aceasta mulțumește Proniei și înțelepciunii Sale, pentru milostivirea și binele ce ți-a făcut.

Se citește în Istoria Romanilor despre un filozof elin, care știind ca un înțelept, paguba care i-o aducea bogăția și celelalte bunătăți, le-a adunat pe toate și le-a aruncat în mare, zicând: *„Mai bine să vă înec eu, decât voi să mă înecați pe mine”*. Deci, dacă elinul a făcut așa ca să nu aibă griji și

tulburări în filozofie, cât trebuie să faci tu, creștine, care cunoști câtă pagubă îți aduce bogăția la fapta bună, și cât ferește Domnul pe cei săraci? Dar fiindcă nu ai o asemenea râvnă ca să dai singur bogăția ta, milostenie săracilor, mulțumește lui Dumnezeu care ți-a luat osteneala și a făcut ceea ce a trebuit să faci tu, și a luat ceea ce te vătăma, și te-a lipsit pe tine de vremelnicele bunătăți, ca să moștenești pe cele cerești. Înțelege dar că în această lume suntem nemernici, – după cum scriem la Cap. 39, – și mergem iute ca să ajungem la Patria noastră cerească, și cu cât suntem încărcăți cu lucruri grele, cu atât mai greu umblăm pe drumul nostru. Și dacă ar fi cineva să ne ridice o parte din povara noastră, i-am mulțumi pentru bunătatea ce ne-o face.

Așadar, nu te plânge Stăpânului Hristos care ți-a luat sarcina ca să ajungi mai curând la Patria ta lipsit de avere, și mulțumește mai ales Stăpânului și Făcătorului tău de bine. Să știi însă și aceasta: că în locul lucrurilor pământești ce ai pierdut, pe care oricum trebuia să le lași aici după moartea ta, îți sunt gătite alte bunătăți mai desăvârșite și mai scumpe, decât ai putea să dorești, pe care le vei moșteni, de vei avea puțină răbdare, să mulțumești lui Dumnezeu în sărăcia ta, iar dacă cârtești și hulești, faci mai mare pagubă, că ai pierdut și vremelnicele bunătăți și te lipsești și de cele veșnice, și te păgubești de acel mărgăritar ceresc și de mult preț despre care zice Domnul în Evanghelia de la Matei, capitolul 12, cum a dat acel înțelept neguțător, toate câte a avut și l-a cumpărat. O, de-ar fi știut cei întristați valoarea acestui cinstit mărgăritar, adică al sărăciei, nu le-ar fi trebuit atunci cuvinte de mângâiere, ci mai ales s-ar fi bucurat, cunoscând comoara cea mare ce au. Pentru ce te tânguiești, creștine, și cârtești în sărăcia ta, când ea îți dăruiește moștenirea cerească prea sigură și fără primejdie sau

judecată și împotrivire, o pașnică stare de nimeni pizmuită, o libertate netulburată, fără frică și fără grijă? Dacă sărăcia ne face să dobândim mare bogăție, îmbelșugare și îndeustulare, pentru ce să nu o dorim mai mult decât comorile trecătoare? Hristos zice: *„Fericiți cei care flămânzesc aici vremelnice, că se vor sătura veșnic”*. Și iarăși în alt loc: *„Vai vouă, celor care sunteți îndeustulați și sătui, că veți flămânzi veșnic”*. Cine așadar să nu cinstească mai mult binele cel veșnic și ceresc? De voiești deci, să ai, creștine, răbdare în necazul tău, încearcă cu sânguință odihna și paguba atât a bogăției de care ești lipsit, precum și a sărăciei pe care o ai, și vei cunoaște, că deși ar urî cei mulți sărăcia, ca niște trupești și neștiutori, pe aceasta ar trebui să o cinstească toți, mai mult decât bogăția cea deșartă, care nici un folos nu aduce, ci mai ales veșnică muncă.

CAPITOLUL XXVIII

MÂNGÂIERE PENTRU CEI BOLNAVI ȘI NEPUTINCIOȘI CU TRUPUL

CU cât este sănătatea mai dorită și mai de preț decât toate lucrurile, cu atât fiecare se mâhnește mai mult în boala sa, decât în celelalte nenorociri și pagube care îi vin. Cine are vreo durere oarecare, sau grea boală, să citească această mângâiere, ca să se veselească. De ar cunoaște bolnavii folosul pe care-l aduce sufletului boala și cum simt durerea trupului, s-ar mângâia prea minunat ușurând durerea și suferința lor; căci cu cât se chinuiește trupul, cu atât sufletul se vindecă. Numai aceasta ar fi destul ca să se mângâie orice bolnav. Nu socoti, omule, că așa întâmplător ți-a trimis Domnul boala, ci pentru rodul cel mult și folosul ce primește printr-însa sufletul, și strălucește ca aurul în topitorie. Pentru aceasta l-a lăsat pe Iov de s-a chinuit cu atâtea dureri și s-a rănit în așa fel, pentru că știa plata cea mare, de care era să se învrednicească, răbdând chinurile cu tărie. Pentru minunata pildă a răbdării sale, mai mult a strălucit și s-a slăvit în lume și s-a încununat de la Dumnezeu pentru pătimirea și chinurile sale, decât pentru multele sale bunătăți, pe care le săvârșise mai înainte. Acesta este câștigul pe care dreptii îl dobândesc în boală, iar păcătoșii pot strânge mult rod, dacă cu mulțumire rabdă acestea. Mai întâi, prin boala trupului se tămăduiește sufletul de boala păcatelor. Că precum cu băutura amară se curăță umezelile cele rele ale trupului, și trupul se tămăduiește, asemenea și omul prin durerea și necazul bolii, cunoaște păcatele sale pe care mai înainte nu le socotea, și

pocăindu-se, se mărturisește, plânge, cere iertare de la Dumnezeu, și face și alte faceri de bine, primind astfel în suflet sănătatea care îi lipsea. Pentru aceasta, zice Proorocul despre evrei; că atunci când s-au înmulțit bolile lor, căutau leac și cunoscând că păcatele erau pricina bolii, s-au întors cu pocăință la Domnul. Afară de aceasta, boala îți ia puterea, și nu poți păcătui, căci ea este foarte folositoare la cei trândavi și leneși, care nu pot să se înfrâneze. Sunt mulți, care atunci, când sunt tari și sănătoși, cheltuiesc puterea lor în păcate; și când bolesc cu trupul, nici nu pot, nici nu voiesc să facă vreun rău, iar mai ales se pocăiesc pentru câte au făcut mai înainte; căci foarte mult înțelepțește sufletul, boala cea grea. Mai ales dacă ai răbda fără cârtire, folosesc durerile și necazurile bolii și ajută la iertarea păcatelor, precum canonul pe care îl faci de bună voie. Aceasta mai cu seamă ar fi trebuit să te gândești în boala ta, ca să se ușureze durerea, adică: postul îndelung ce-l faci, lipsindu-te de mâncări și de băuturi, este în loc de înfrânarea pe care erai dator să o faci drept canon pentru desfătarea și beția ce ai făcut. Durerile capului și a celorlalte mădulare, ce te întristează, sunt în locul acelor ce era să pricinuiști trupului, pentru dulcețile și desfătările, care altă dată le-ai făcut. Și când nu poți să dormi, socotește că faci priveghere la biserică, roagă-te neîncetat cu lacrimi, aducându-ți aminte de păcatele tale, și darurile și binefacerile ce ai luat de la Stăpânul. Și făcând așa, ai mai mult folos, decât dacă ai fi sănătos și tare cu trupul. În sfârșit, bolile și durerile tale te fac următor Mântuitorului nostru, care a pățimit atâtea pentru mântuirea noastră. Această cugetare te face să nu simți durerea bolii, știind că, cu cât pătimești mai mult, cu atât mai mult te asemeni lui Hristos și te răstignești împreună cu El. Și așa te vei slăvi împreună cu El, în Rai.

Deci pentru aceste foloase pe care le avem în boli, ne cercetează prin ele milostivul Dumnezeu, ca să aflăm mântuirea, așa că nu trebuie să cârtim întru dânsule, ci să ne bucurăm, precum au făcut Apostolii, cunoscând folosul necazurilor. Mai ales prea lăudatul Petru, care nu voia să tămăduiască boala fiicei lui, putând s-o facă, ca și altor bolnavi pe care cu umbra să îi tămăduia, într-o zi, a vindecat-o la rugămintea ucenicilor, ca să nu-i supere. După aceasta, i-a poruncit iarăși să se culce la pat cu boala de mai înainte, ca să nu se lipsească de folosul pe care-l primea sufletul ei din boala trupului. Acestea le cugeta și un pustnic sfânt, care era în fiecare an, un timp bolnav; și odată fiindcă nu i-a venit obișnuita boală, avea mare întristare că l-a părăsit Domnul în anul acela, și nu l-a cercetat, după cum se vede mai lămurit în „*Lavsaison*”. Iată cât doresc boala cei îmbunătățiți, și nu simt durerea și necazul trupului, cunoscând folosul cel suflesc pe care-l primesc! Nevoiește-te deci, frate, ca să fii din numărul acestora; și dacă chinul îndelungatei boli te întristează, să te mângâie rodul și folosul care-l câștigi din boală. Dacă fierbințeala te chinuiește, rabdă că în puțină vreme va trece, și după moarte te vei duce în loc luminat, ca să ai bucurie veșnică pentru puțină suferință pe care ai răbdat-o vremelnic. Dacă te mâhnești că ești orb, și nu poți să vezi lumina soarelui, bucură-te mai ales în aceasta, că nu ai pricină să plângi ca Ieremia, zicând: „*Ochii mei au furat inima mea*”. Nici să te rogi cu Proorocul: „*Păzească ochii tăi Domnul, să nu vadă deșertăciune*”. Nu era mai bine acestui David să fi fost orb, decât să vadă pe Batșeba, a cărei vedere l-a făcut de a săvârșit atâtea răutăți? Și câți oameni mari au alunecat cu vederea și jalnic au pierit! Dacă ar fi fost orbi s-ar fi mântuit. Cunoaște deci bine și aceasta: că neavând ochii cei de afară, pe care îi au de obște

și toate dobitoacele, ai pe cei dinlăuntru ai sufletului, și cu aceștia vezi acea Față dumnezeiască a cerescului Părinte, pe care neîncetat o văd Îngerii. Asemenea de ești surd și mut, nu te amări, că atunci ai mai multă liniște și luare aminte să ascuți cuvintele pe care le grăiește Domnul către suflet. Încă te izbăvești de auzuri vătămătoare de suflet și de cuvinte de rușine, de cântece și de alte fapte de Dumnezeu urâte care pricinuiesc celor ce le fac, munca Iadului. Și pe scurt, dacă te mâhnești că ești olog, orb, paralytic, și nu ai nici o bucurie sau folos în viața aceasta, gândește de câte primejdii te izbăvești în acest chip, și cât folos aduc sufletului aceste boli care curând trec, iar după moarte te duci la un loc veselitor, și rai frumos, să te bucuri pururea cu Avraam, cu Iov cel prea fericit, și cu toți cei care bine au plăcut lui Dumnezeu. Și atunci mulțumește și să slăvești pe Domnul care ți-a făcut o asemenea binefacere, curățindu-te aici cu o mică și foarte scurtă boală, ca să nu te

CAPITOLUL XXIX

ULTIMA MÂNGÂIERE PENTRU CEI CE SE JELESC PENTRU MORTII LOR

CÂND se întoarce cineva din străinătate în patria sa, are mare bucurie și veselie, că a luat sfârșit exilul lui, și vine să vadă rudele și pe cei iubiți ai săi. Și când cineva se găsește pedepsit și legat într-o temniță întunecoasă și adâncă, și dându-i-se libertatea să se ducă unde voiește, saltă, joacă și se umple de veselie, că a ieșit din acel loc împruțit al osândeii, și a venit la altul luminat și strălucit.

Așa și un corăbier primejdut de valurile mării, când ajunge la doritul liman, izbăvind-se de cumplita furtună a mării înfuriate, se bucură foarte și se veselește că a ajuns la locul cel dorit, și nu se mai teme de nici o primejdie. Surghiunie, temniță întunecată, mare furtunoasă, și vale a plângerii, se zice viața aceasta, iubiți frați! Și atât cât ne aflăm în această lume, avem necazuri și strâmtorări chinuindu-ne în acest închipuit noian de felurite primejdii, ca o corabie care se luptă cu vânturi protivnice, și când cu voia lui Dumnezeu vom muri, atunci se va sfârși exilul nostru. Atunci vom ajunge la limanul odihnei. Atunci iese sufletul cel nematerial și nemuritor din întunecata temniță a trupului, și se duce la loc de odihnă, unde nu este întristare, nici suspin, ci bucurie și veselie. Și cine se amărăște și se întristează că moare și se jelește pentru vreo rudă și prieten al său, că a adormit și s-a odihnit, este fără minte și nepriceput. Se cade să se întristeze un surghiunit, când se sfârșește exilul lui? Sau un căpitan când ajunge corabia să

la liman? Sau un închis în temniță, când se va slobozi din legături și din lanțuri? Sau să se bucure unii ca aceștia și să se veselească? Pentru această pricină Sf. Apostol Pavel socotea necazurile lui, ușoare, aducându-și aminte de ziua când va ieși din aceasta viață plină de necazuri și de suferințe și se va duce către cea veselitoare și veșnică, pe care Dumnezeu i-a pregătit-o. De aceea nu se temea de moarte, ci mai ales se întrista pentru întârzierea acestei zile pe care o dorea atât de mult, după cum se vede în Epistola a II-a către Corinteni, unde zice: *„Știm, că dacă locuința noastră pământească, cea a cortului acestuia, se va strica, avem zidire de la Dumnezeu, casă nefăcută de mână, veșnică, în ceruri. Și de aceasta, așadar, suspinăm, dorind să ne îmbrăcăm în locașul nostru cel din cer”*. Și în alt loc, iarăși scrie către Filipeni, dorința ce avea să se dezlege și să meargă la Hristos. Încă și Proorocul David se mâhnea și el că nu-l scotea Dumnezeu din viața aceasta, și zicea: *„Vai mie, că nemernicia mea s-a îndelungat”*.

Așadar, dacă aceștia și alți mulți oameni îmbunătățiți doreau să se sfârșească surghiunia lor; dacă moartea este sfârșitul ostenețelor și începutul odihnei, sfârșit al luptei și început al păcii, sfârșit al necazului și început al cununilor, pentru ce să plângi și să jalești moartea celui iubit al tău, fie el tatăl tău, sau fiul, sau bărbat, sau soție, sau altcineva prieten al tău? Dar vei zice că te silește firea să plângi pe rudenia trupească și că din începutul lumii a fost obicei să plângă pe cei morți, nu numai idolatrii, dar și acei care credeau în adevăratul Dumnezeu, după cum se vede, la *„Cartea Facerii”*, că Avraam a plâns moartea Sarei, și mai ales Iosif, care a făcut mare plângere și bocet în tot Egiptul, la moartea tatălui său Iacob. Încă și Evreii au plâns 30 de zile pentru moartea lui Moise. Dar și Stăpânul Hristos a

lăcrimat în fața lui Lazăr!

Ascultă, omule! Nu este păcat a plânge măsurat, cu bună rânduială și cu liniște, că firea pricinuiește aceasta, dar tânguirea de prisos este rea, adică de a plânge peste măsură, nevrând a te mângâia de fel, ca și cum ai fi de altă credință, și fără să ai nădejde să vezi pe prietenul tău în Împărăția cerurilor, și-l jelești ca și cum ar fi pierit cu totul și s-a dus în pierzare. Dacă crezi în Sf. Scriptură ca orice creștin, nu trebuie să te jelești și să plângi pe rudenia ta dacă a adormit, mărturisit fiind cu umilință și împărtășit cu dumnezeieștile Taine, căci s-a mântuit și iarăși va învia la învierea cea deobște, ca împreună să vă bucurați în Rai. Bucură-te și te veselește, că prietenul tău s-a izbăvit de osteneli și de dureri, de boli și de chinuri și de multe primejdii ale acestei vieți, care este foarte scurtă și supusă la tot felul de necazuri și ticăloșii. Aerul o strică, bucatele o scurtează, foamea, slăbiciunea și grijile o întristează, mâhnirea și orice altă suferință o pierde. Pentru ce să nu te bucuri că s-a mântuit prietenul tău de toate aceste suferințe? Pentru ce să nu te veselești că a ieșit din primejdiile și din furtuna cea mare a acestei lumi, și să mulțumești întru tot Bunului Dumnezeu și Făcătorului de bine, că l-a scăpat din întunecoasa temniță și i-a dezlegat legăturile, ca să se ducă fără împiedicare în Patria sa, unde nu este întristare, nici suspin, sau foame, sau sete, sau frig, sau arșiță, nici altceva asemenea întristător, ci mai ales se va bucura dobândind o îndestulare veșnică și odihnă? Spune-mi, ce folos aduci mortului dacă-l plângi sau te bocești, sau te vaieți? Mai nimic, ci mai ales pagubă aduci sufletului cu lacrimile necredinței tale; fiindcă dacă plânge cineva peste măsură, se vede că o face ca un păgân și închinător de idoli, care nu are nădejde de Înviere. Mai ales se citește că unii din aceștia au răbdat moartea

rudeniilor și prietenilor cu mare tărie și bărbăție. Pericle, conducătorul Atenienilor, în ceasul în care au murit copiii lui, s-a dus la teatru, încununat și îmbrăcat strălucit ca de obicei, ca și în celelalte zile. Tot așa se scrie și despre Vion de la Siracusa, că vorbind într-o zi cu prietenii săi, i-a adus veste că unul din copii a căzut de pe acoperământ și a murit; iar el a poruncit să-l îngroape, și nu i s-a schimbat fața, nici a plecat de acolo, ci stând vorbea cu cei de față ca și mai înainte. Încă și Telamon, auzind că a murit fiul său, nu s-a tulburat de loc, ci a zis: „*Din ceasul în care s-a născut știam că va muri*”, prin aceste cuvinte dovedind că moartea fiind firească la om, precum și nașterea, nu trebuie să ne întristăm când vine. Dacă acești Elini, numai prin lumina dreptei socoteli, biruiau împătimirile trupului, cum nu te rușinezi, creștine, ci te faci mai prejos decât necredincioșii și mai nepriceput, tu care ai lumina credinței și nădejdi pe care ei nu o aveau?

Dacă nu ajunge câte am zis până acum, ca să te mângâie, și să-ți micșoreze durerea, înțelege că, chiar de ai plânge toată viața ta, și ai rupe cărnurile tale, lacrimile nu-ți dau vreun folos, nici nu pot învia pe cel mort. Pentru aceasta, și Proorocul David, când era bolnav fiul său, plângea, postea, și se ruga Domnului cu evlavie și umilință ca să-i dea Domnul tămăduire; iar pe urmă după ce a murit tânărul, a lăsat bătrânul lacrimile, s-a sculat de la pământ și s-a spălat. A mulțumit lui Dumnezeu și a stat la masă, zicând acestea către slugile sale, care se mirau de aceasta și se minunau: „*Eu plângeam și mă rugam prea înduratăului Dumnezeu atât cât era în viață fiul meu, ca să mi-l dăruiască încă puțină vreme la bătrânețile mele; iar acum după ce a murit și s-a făcut voia Domnului, pentru ce să mă mai tânguiesc? Ca să-l întorc la viață? Dar nu se mai întoarce. Ci eu mai ales mă duc*

curând ca să-l găsesc unde se află". Așa să zici și tu pentru rudenia sau iubitul tău, pentru a cărui moarte te jelești atâta. Mulțumește lui Dumnezeu, zicând: Precum Domnul a vrut, așa s-a și făcut. Lasă jalea care nu folosește mortului, ci mai ales îl vatămă, și mânie pe Domnul. Să faci rugăciune pentru sufletul prietenului tău, dă milostenie pe cât poți, plătește preoților să facă pomeniri (parastas) și sfinte slujbe, care folosesc mult pentru cei morți. Făcând așa ești de folos nu numai dânsului, ci și ție, după cum zice Nichifor Xantopol în Triod, în Sâmbăta lăsatului sec de carne: *„Untdelemnul, lumânarea, sau altceva aduse la biserică pentru cei morți, te face părtaș de răsplătirea dragostei arătată către aproapele și de mântuire*". Precum cel ce unge pe altul cu Mir, acela mai întâi se miruiește, și celelalte, câte zice în Sinaxarul zis mai sus, care arată cu mărturii vrednice de crezut ale Sfinților Bisericii noastre, că mare folos face celor adormiți, sfintele Liturghii și Parastasele ce se fac pentru dânsii, și nu numai celor răposați le folosesc sfintele și dumnezeieștile Liturghii, ci și celor vii; precum s-a arătat de multe ori, și cu ochii am văzut aceasta, ca să se încredințeze cei puțini credincioși. Că dacă celor vii, care nu au trebuință de ajutor, le folosesc sfintele Liturghii și pomenirile, cu atât mai mult celor morți. Și ascultă tu cel ce grăiești împotriva, două sau trei pilde, ca să te încredințezi de adevăr:

Se scrie în *„Lavsaicon”*, adică în viața Cuvioșilor părinți, că fericitul Pavel cel simplu a povestit către ceilalți părinți, zicând: Am avut un ucenic foarte leneș care pe ascuns de mine, cădea în multe păcate, iar după ce a murit, mă rugam Domnului și Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu să-mi arate în care loc se află. Și rugându-mă multe zile, am văzut în vedenie pe ucenic ținut de doi inși. Era ca o piatră sau

cărămidă, din cap până în picioare, neavând deloc vreo lucrare a sufletului sau a trupului. Acestea văzând m-am mâhnit mult, aducându-mi aminte Cuvintele stăpânești care au poruncit să lege mâinile și picioarele aceluia care nu avea haină de nuntă și să-l arunce în întunericul cel mai din afară. Dar după ce mi-am venit în sine din vedenie, am început să mă mâhnesc mult și să slăbesc, dădeam milostenie, făceam Liturghii, rugam ziua și noaptea pe Prea Puternica împărăteasă și pe Iubitorul de oameni Dumnezeu, să-l miluiască, și am ajunat de multe ori, cu toată bătrânețea mea. După multe zile, văd pe Prea Sfânta și-mi zice: *Ce ai Pavele, și te mâhnești? Și i-am zis: Pentru fratele, Stăpâna mea, că l-am văzut muncindu-se. Iar Ea a răspuns: Nu m-ai rugat ca să ți-l arăt? Iată am ascultat rugăciunea ta. Iar eu am zis: Da, Doamna mea, dar nu voiam să-l văd rău, căci ce folos, să-l văd și să mă întristez? Atunci îmi zice Prea Lăudata: Du-te, și pentru osteneala, smerenia și lacrimile tale, și pentru dragostea ta, să ți-l arăt iarăși, să te veselești. A doua zi, văd pe fratele venind spre mine plin de bucurie, și-mi zice: Rugăciunile tale părinte, au mijlocit către Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, că mult te iubește, și a rugat pe Mântuitorul, și m-a dezlegat din legăturile păcatelor cu care eram legat mai înainte. Acestea zicându-mi, văd îndată pe Prea Sfânta care îmi zice: Încredințatu-te-ai acum, bătrânule, pentru fiul tău? Iară eu am zis: Da Stăpână, și foarte mulțumesc iubirii Tale de oameni. Iar Ea mi-a zis: Du-te, dar adu-ți aminte totdeauna de fratele, în rugăciunile tale; dă milostenii și dăruiri, că mult ți folosește mortului milostenia și cele ce se aduc cu credință la Biserică.*

Scrie marele Grigorie în „Dialogurile” sale că s-a sfârșit o corabie mare, pe care au văzut-o de departe oamenii cetății de unde erau corăbierii, și socotind că s-au înecat toți, un

preot a făcut Sfânta Liturghie, pentru un frate al lui ce era în corabie, și l-a pomenit ca pe un mort. A doua zi vede pe fratele său venind sănătos la casa sa; și întrebându-l cum a scăpat de primejdie, acesta a răspuns: *Cum s-a sfărâmat corabia, am prins o scândură și am înotat cu ea cât am putut; iar după câțva timp am ostenit și nu puteam să mai înot, și atunci văd un tânăr prea frumos, care dându-mi o pâine frumoasă și minunată, mi-a zis să mănânc; și cum am mâncat-o, am luat atâta putere încât nu mai simțeam defel osteneală, până ce cu dumnezeiescul ajutor, am ajuns la uscat.*

Altul oarecare săpa la pământ cu alți mulți tovarăși, care scoteau aur pentru stăpânire. Și săpând foarte adânc, a căzut muntele peste ei și i-a cotropit pe toți, și au murit, afară de unul care era căzut sub niște pietre mari. Acesta a scăpat de moarte căci pietrele îl acopereau ca o boltă, dar era îngropat de viu, și nimeni nu socotea că n-a murit. Muierea celui viu ca o creștină evlavioasă și credincioasă a plătit la un preot să facă 40 de Liturghii pentru sufletul bărbatului său, și îi aducea la Biserică în fiecare zi câte o prescură, un vas de vin și o lumânare, ca o săracă ce era. Când preotul a slujit 20 de Liturghii, diavolul a pizmuț evlavia femeii, și schimbându-și chipul, a întâmpinat-o dimineața când mergea cu darurile la biserică, și i-a zis: *Preotul a avut treabă grabnică, și a slujit mai devreme; nu te mai osteni să mergi! Poimâine îi vei da datoria.* Asemenea a făcut prea vicleanul și în alte două zile. Între timp când se făceau liturghiile, oamenii care săpau în acel loc, au auzit glas de sub pietre zicând: *Săpați pentru dragostea lui Dumnezeu cu băgare de seamă, căci deasupra mea sunt două pietre, și să nu cadă să mă omoare.* Iar ei s-au minunat. Și săpând în lături au aflat pe om viu, și au înștiințat pe muierea lui. Alergând toți câți

au auzit, ca să vadă această minune și întrebându-l cum a trăit atâtea zile fără hrană, a răspuns așa: *În fiecare zi îmi aducea cineva nevăzut, o pâine, o cană de vin, și o făclie aprindea înaintea mea, și mâncam, afară de trei zile în care mult m-am amărât, tânguindu-mi păcatele mele, fiindcă socoteam că voi muri. După aceasta, a patra zi, am văzut făclia aprinsă, pâinea și vinul, ca și mai înainte, și m-am bucurat slăvind pe Dumnezeu că nu m-a părăsit până la sfârșit. Acestea auzind muierea lui, a priceput înțelesul și a povestit tuturor, că acele daruri care le da preotului și liturghisea, le aducea Îngerul, bărbatului ei.*

Vedeți, fraților, puterea sfintei Liturghii? Dacă la cei vii lucrează asemenea minuni, cât socotiți să folosească celor adormiți? Am avut și alte multe exemple dar ca să nu ies prea mult din cuvântul nostru, nu le scriu, fiindcă am multe a vorbi despre defăimarea lumii, care este de mult folos, căci cei mai mulți oameni sunt biruiți de lumea amăgitoare, și cinstesc mai mult plăcerile cele stricăcioase decât veșnicile desfătări; și trebuie să ajut și la aceasta, după putere, precum am făcut până acum cu dumnezeiescul ajutor.

Nu jeli deci pe cel iubit al tău, dacă s-a săvârșit în drept slăvitoarea credință. Când ai vreun prieten și știi că are să moară, sfătuiește-l să se îndrepte prin pocăință și mărturisire și să se împărtășească cu dumnezeieștile Taine, și atunci să fii încredințat că nu s-a osândit. Nu trebuie să-l jelești, ci mai ales să te bucuri, că a intrat în viața cea veșnică.

CAPITOLUL XXX

DESPRE NESOCOTINȚA CELOR CARE DORESC ÎNTÂIETATE. ȘI CĂ LUMEA UITĂ PE PRIETENI, IAR PE CEI CARE AU URÂT-O ÎI POMENESC CU LAUDE

„*PIERIT-AU pomenirea lui cu sunet*”, zice Proorocul; adică, s-a uitat numele omului trupesc și iubitor de desfătări, cu zgomotul deșertăciunii lumești. Nu pofti, iubitorule de slavă deșartă, să te urci la mare vrednicie; căci întru înălțare este primejdie. Cunoscute-am mulți mari și puternici, a căror pomenire n-a rămas până astăzi. Pentru ce te trudești în zadar, și te lupți să stăpânești pe alții și să ai întâietate și mărire în această lume? Oare în această vrednicie și treaptă înaltă, unde dorești să te sui, nu au fost și alții mai înainte, pe care lumea nu-i mai ține minte, și nu mai vrea să știe de ei? Socotește ce sfârșit au avut aceștia, că tot așa vei păți și tu; căci nu și-a schimbat lumea obiceiul ei cel vechi. Înțelege, în ce fel s-au suit și cum s-au pogorât. Și cu cât de mare a fost înălțarea, cu atât de ticăloasă și smerită este căderea. Iar acum calcă cu picioarele mormintele acelor care când trăiau ei, îi defăimau și nu-i primeau nici să se apropie de dânșii.

Trupurile lor s-au făcut cenușă, precum te vei face și tu, poimăine. Pentru aceasta nu trebuie să privești la cele de față, ci să cugeți la cele viitoare. Nu alege cinstea pe care o dă lumea în această vremelnică viață; ci prevede și cugetă cu înțelepciune, ceea ce are să ți se întâmple când va trece această prea scurtă viață. Și de vei face așa, vei trece viața neînvăluit, mulțumit cum ești și în starea în care te afli.

Ia aminte bine, să nu cumva să te înșele gândul, și să crezi că slujești mai bine Stăpânului fiind în treaptă înaltă și vrednicie, decât întru a fi mic și smerit cum te afli. Fiindcă, prin acest fel de minciuni și deșertăciuni, înșală diavolul pe cei mai simpli oameni, și cu această pricinuire a binelui, ei doresc să dobândească domnii, episcopii și alte întâietăți, crezând că vor face faptă bună să cârmuiască pe calea mântuirii, turma, după plăcerea lui Dumnezeu, să dea milostenii la săraci și alte multe faceri de bine. Dar toate aceste gânduri mândre și închipuite, sunt mincinoase și înșelăciune a diavolului, că dregătoriile schimbă năravurile și orbesc pe oameni, precum zic Romanii: *Honores mutant mores*, și orbesc pe oameni precum a pățimit ticălosul arhieru de care vei auzi mai jos. Cei mari nu se stăpânesc pe sine, și proestoșii (superiorii, șefii) au mai mari datorii decât ceilalți. Dacă acum, fiind liber și stăpân pe tine, nu-ți poți împlini acele puține datorii ce trebuie să le faci. cum vei împlini pe cele mari cu mai puțină libertate? Sarcina mică n-o poți ridica, cum dar vei putea pe cea mare? Dacă o cât de mică grijă sau gând ajunge să tulbure rugăciunea și celelalte lucrări ale duhului, cum poți să te rogi lui Dumnezeu când ești înconjurat de atâtea gânduri și griji? Cine nu este slugă bună, nici stăpân bun nu se face. Și dacă cineva nu este ucenic virtuos, nu se face proestos plăcut lui Dumnezeu. O, ticăloșie a lumii! Până la câtă nerușinare și îndrăzneală ajunseseră clericii să dea mulți bani ca să cumpere preoția și alte trepte arhieresti! O, nesocotință și nepricepere! Ce cumpărați, nesocotiților? Munca cea veșnică? Dați atâți galbeni, ca să luați slavă trecătoare și cinste vremelnică, și după moarte să aveți muncă și necinste veșnică? În vremile trecute nu voiau de loc părinții cei iubitori de Hristos, să primească de bună voie vreo vrednicie, ci erau aleși cu sila

după ce îi cunoșteau că sunt vrednici. Și mulți care aveau mai fierbinte evlavie și smerenie, își tăiau un mădular: ochi, sau nas, sau ureche, sau altă parte a trupului, ca să nu le dea vrednicie (funcție), și voi ticăloșilor, plătiți să vă faceți egumeni la mănăstirile mari și arhieriei la eparhii bogate, pentru mândrie și iubirea de argint? Nu sunteți vrednici să cârmuiți sufletul vostru ca să se mântuiască, și atâtea altele luați asupra voastră, pentru care aveți să dați răspuns în ziua cea înfricoșătoare a cercetării.

Acestea, vă zic, iubiților, nu să vă rușinez, sau să vă osândesc. Să nu fie! Ci dorind de mântuirea voastră, încetați, vă rog, pentru dragostea lui Hristos, și nu cumpărați paguba voastră, nici să puneți mijlocitori ca să luați vreo vrednicie, ci lăsați să fie ales acela pe care Domnul îl va rândui, și atunci se face fără bani, când nu se duce cineva să se roage. Că și această patriarhicească vrednicie, se da mai înainte fără bani. Mai ales, am auzit și de la un bătrân, că la început când au luat musulmanii Bizanțul, dădea o sumă de bani, împăratul, ca să aibă în oraș Arhiepiscop, să se adune creștinii, să locuiască, și să aibă folos. Și după o vreme, când au început arhieriei să pună mijlocitori ca să ia scaunul, atunci împăratul a oprit acel dar, pe care-l dădea.

Biserica ajunsese în așa stare, că plătea sumă mare de bani dregătorilor (de la Curtea Sultanului) când alegeau Patriarh; și aceasta era din pricina și vina noastră. Ai grijă deci, fratele meu, să fii prieten lui Dumnezeu. Iubește să ai curățenia conștiinței. Lasă-te în purtarea de grijă a lui Dumnezeu și El te va înălța, dacă așa va fi voia Sa și de va fi de folos sufletului tău. Iar de nu vei dobândi ceea ce dorești, ai răbdare și mulțumește lui Dumnezeu care cunoscând, ca un cunoscător de gânduri și știind mai înainte vremile cele viitoare, și că era spre a ta osândă veșnică, nu ți-a dat-o;

precum face tatăl cel iubitor de fii, când îi cere nepriceputul copil cuțit, sau altceva care-i pricinuieste vătămare de l-ar avea în mâini, și pentru aceasta nu-i dă, ca să nu se rănească. Așadar fii smerit și nu te îngriji să dorești umbre și visuri ale cinstelor celor vremelnice, ca nu de ele să te rănești fără leac.

Cât timp Saul a fost mic și smerit înaintea lui Dumnezeu, era sfânt; dar după ce a luat împărăția, s-a făcut prea rău și mândru. Câtă vreme David a fost sărac și gonit, era mare prieten lui Dumnezeu cu care adesea vorbea; dar îndată ce a luat vrednicia, a greșit mult înaintea lui Dumnezeu și a păcătuit. Asemenea și fiul său, Solomon, făcându-l Dumnezeu mare în bogăție și înțelepciune, atât a fost de nesocotit încât s-a închinat idolilor celor nesimțitori. Nu pofti deci, asemenea întâietăți și dregătorii, care strică obiceiurile bune și pricinuiesc niște asemenea greșeli, că oamenii cei mari vor fi pedepsiți foarte mult. *„Că cei tari, tare se vor bate...”*.

Copacii care sunt sădiți în locuri înalte, curând îi rupe și-i deprădăcinează vântul. Pentru aceasta nu pofti loc înalt, fiindcă este alunecos și prea primejdios. Peștii cei mari rămân în mreji: iar cei mici ies prin găuri. La războaie este obiceiul să fie luați prizonieri cei tari și bogați iar pe cei mici și săraci îi lasă slobozi. Fugi deci de măririle lumii, ca să nu cazi defel în cursele diavolului! Gândește ce sfârșit au avut cei mari și fii mulțumit cu starea ta smerită și nebăgat în seamă. Nu dori dregătorie care în puțină vreme trece, că nu este nici o mărire sau dregătorie care să nu se smerească și să nu cadă până la urmă. Când secerătorul seceră grâul, unele spice sunt mai mari, însă după ce le taie și le aruncă pe pământ, se fac toate la fel. Așa și în această câmpie a lumii, chiar dacă este cineva mai mare în bogăție sau

dregătorie, când ne seceră cu înfricoșata coasă, moartea, rămânem toți deopotrivă. Și de deschizi mormântul, nu cunoști pe cel bogat, de cel sărac. Nici pe cel smerit, de cel mare și mândru. Nici este vreo deosebire între cei mai înalți împărați și între cei mai smeriți săraci.

Scrie Sf. Ioan în Apocalipsă, că ieșind din Biserică un înger, a zis cu glas mare către acela care ședea în nori „*Ia secera și seceră, că vremea secerișului e aproape*”. Măine deci ne seceră moartea, și ne vom înmormânta în pământ – maica noastră. Pentru aceasta este deșertăciune și nesocotință a noastră, să poftim pe pământ măriri și vrednicii, care ne pricinuiesc necinste și defăimare. Smerește-te deci, omule, cât poți, și mulțumește lui Dumnezeu Mântuitorul, și îi slujește, de voiești să fii cinstit veșnic și să rămână pomenirea ta totdeauna neștearsă. Dar lumea are obiceiul să uite pe prietenii săi, iar pe vrăjmași să-i pomenească totdeauna. Și dacă dorești să te cinstească lumea și să te țină minte defaim-o, adică urăște cinstea și slava ei, fugind în depărtare și la liniște, ca să fii cinstit totdeauna, precum au făcut cuvioșii și pustnicii care au urât slava vremelnică și bogăția cea curgătoare. Pentru aceasta lumea își amintește acum de ei, îi cinstește și-i prăznuiește. Spune-mi, iubitorule de slavă, cât este de cinstit Pavel Tebeul cel întâi pustnic, pentru că s-a lepădat de slava lumii, și a șezut într-o peșteră pustie 90 de ani, trăind numai cu finice (curmale) și cu apă? Ava Marcu al Traciei, care s-a nevoit pe o insulă pustie, 80 de ani, și mânca pământ și bea apă de mare? Ioasaf împăratul Indiei, care a lăsat atâtea cinstiri și s-a dus într-o pustie neumblată, și a pustnicit cu Varlaam 35 de ani cu apă și cu verdețuri? Sf. Alexe, omul lui Dumnezeu care a trăit 17 ani în curtea părinților săi, sărac și necunoscut, necinstit de slugile casei, văzând pe maica să și pe tatăl său,

și pe soția sa, fără să spună cine e, ci numai după moarte? Câtă cinste au acum în toată lumea, toți cei care au defăimat-o și au urât-o, ca marele Eftimie, Antonie, Sava, Onufrie, Atanasie și Petru, toți din Aton și alți pustnici, nu numai bărbați, ci și fragede copile numite și nenumite, care s-au lepădat de lume, de toată mândria și împătımirea trupească? Pe cine pomenește vestita și slăvita Romă? Pe cine laudă și prăznuiește? Oare pe împărații cei vestiți și străluciți, pe generalii cei viteji, sau pe alți mari și bogați oameni care în ea au înflorit? Nu. Dar pe cine? Pe un pescar nebăgat în seamă, defăimat și gol, sărac și desculț, adică pe Apostolul Petru, care a defăimat lumea, iar pe dânsul lumea atunci nu-l cruța de loc. Împărații, arhieriei, domnii și boierii au evlavie și cinste pentru cei ce au urât și au defăimat bogățiile și dregătoriile, iar nu pentru acei mari care au domnit în lume și au murit. Așadar se vede adevărat că mai mult se cinstesc de lume și se pomenesesc aceia care au defăimat-o și au urât-o, decât aceia care au dorit-o și au slujit-o. Pe cât lumea, i-a urât, Dumnezeu i-a iubit și i-a cinstit și le face pomenirea lor vestită în toată lumea.

Cunoaște deci, și înțelege, că cei evlavioși și îmbunătățiți cu cât fug de lume, cu atât mai mult îi slăvește, Domnul. Și când se află în loc neumblat și necunoscut, urând toată slava omenească, nevoindu-se pentru sufletele lor, atunci Dumnezeu trimite propovăduitori și face cunoscută în toată lumea, slava lor. De ar fi slujit lumii, cuvioasa Maria (Egipteanca), în toată viața să ca în anii cei dintâi ai vârstei sale, ar fi fost cu totul uitat numele ei; dar pentru că s-a lepădat de lume și a urât-o, și a făcut 47 de ani în pustie, hrănindu-se cu verdețuri și cu apă, a arătat Domnul, în toată lumea, slava ei, și este lăudată atât, că a dobândit mai multă slavă fugind de dânsa, decât când ar fi căutat-o. Ce

nepricepuți suntem! Cum ne rătăcim, nesocotiții, și dorind cinste și măririi ne defăimăm! Aceste lucruri pe care le ținem spre paza noastră ne pierd, și socotind că dobândim ceva, ne păgubim. Pentru ce deci, dorim întâietate și căutăm cinste văzând că cei ce au fost mici și defăimați, astăzi sunt atât de cinstiți și măriți? Cu cât căutăm mai mult să ne țină minte oamenii, cu atât mai mult ei ne uită. Nimeni nu este cinstit atâta, nici slăvit, ca cel ce fuge de slavă și urăște cinstea lumeasă. Nimeni nu este mai bogat ca acela care în sărăcie mulțumește Domnului. Nimeni nu se mărește atât, ca cel ce se smerește și se defăimă pentru Dumnezeu. Spune, iubitorule de lume, câți cărturari, filosofi, ostași viteji și împărați prea bogați, au fost în lume, iar acum sunt puțină cenușă și oase? Unde este bogăția și mândria și slava lor? Nu a rămas nici o pomenire a lor. Trecut-au ca umbra, și ca visul au pierit. Câți oameni mari și bogați am cunoscut, cu care de multe ori am mâncat și ne-am bucurat veselindu-ne, și acum se găsesc îngropați sub picioarele noastre, ca și cum nu ar fi fost niciodată! Au murit toți, nu se mai întorc la noi, ci noi ne ducem peste puțină vreme să-i găsim. O, cum trec foarte repede toate lucrurile acestei lumi și nu rămâne nici o pomenire! Că pe toate le strică vremea cea a tot stricătoare și le schimbă. Numai Dumnezeu este neschimbat, căci niciodată nu se schimbă, nici nu trece; iar celelalte repede se strică și unul de altul ne despărțim mâine, să ne mănânce viermii, să ne facem cenușă și țărână a pământului din care ne-am zidit! Pentru aceasta este mare nebunia noastră, să dorim lucrurile acestei lumi ca și cum ar avea vreo statornicie și siguranță. Deschide ochii tăi, iubitorule de lume, și nu căuta cinste vremelnică, fumuri și visuri, că toate acestea sunt pline de stricăciune și degrabă pier! Dorește dragostea și prietenia lui Dumnezeu care rămâne

pururea și dacă vei dobândi-o va rămâne pomenirea ta veșnică în lume, și te vei învrednici în ceruri de slavă și cinste nesfârșită, întru Hristos Iisus Domnul nostru, căruia se cuvine slava în veci. Amin.

CAPITOLUL XXXI

DESPRE DEȘERTĂCIUNEA LUCRURILOR LUMEȘTI ȘI DESPRE DEFĂIMAREA LUMII

„*DEȘERTĂCIUNEA deșertăciunilor, toate sunt deșertăciuni*”, zice înțeleptul Solomon. Toate lucrurile lumii sunt deșarte, mincinoase și amăgitoare, afară de slujba Domnului. Deșartă și nestatornică este toată slava lumească, și înșelați și nepricepuți sunt toți cei care binevoiesc și se bucură în bogăție, cinste și foloase ale acestei prea scurte vieți, fiindcă în urma lor vin necazurile și plângerea veșnică. Deșartă este cu adevărat viața noastră, bunătățile cele pământești, frumusețea acestei lumi, bucuriile prea scurte și foloasele acestei vieți tulburate și zbuciumate! Bine norociți sunt numai cei ce se leapădă de lume și de cele ale lumii, pentru Domnul, și umblă pe calea cerească strâmtă și plină de necazuri, pentru că uitând lumea, vor trăi viață liniștită și neînvințată, neavând pe cineva ca să-i abată de la nevoințele cele duhovnicești și de la dulceața sufletului! Mai mult te folosești să fii sărac, decât bogat, simplu și smerit decât cărturar deșert și mândru. Aceasta se va descoperi în ziua cea înfricoșătoare a celei de-a Doua Veniri a Domnului, când îți va trebui să ai mai mult conștiința curată, decât să fi învățat cuvinte prea înțelepte, căci nu ne întreabă atunci ce am spus, ci ce bine am făcut. Socotește deci câtă vreme ai cheltuit în slujba hunii, din viața pe care ți-a dăruit-o Dumnezeu ca să-i slujești, nemulțumitorule, sau mai bine zis, să te nevoiești ca să te mântuiești, că Acela nu are nevoie de faptele tale. Vremea cea trecută a pierit și înapoi nu se mai întoarce. Zilele repede trec și moartea așteaptă să te

răpească. Ce folos vei avea și ce câștig, din ostenele ce ai făcut în lucrurile vremelnice și deșarte? Dacă te vei gândi la prietenii tăi, nu ai aflat prietenie adevărată la câți ai făcut bine, ci mai ales nemulțumire și uneltiri, deci orice ai făcut tot ai pierdut și totul se pierde. Puțina mulțumire a oamenilor și toate lucrurile vremelnice te învață că ești dator să iubești și să slujești Făcătorului tău de bine și Mântuitorului Dumnezeu, care îngăduie spre folosul tău, ca să afli în lume nemulțumire, pentru ca să te întorci la Dânsul să iei ajutor. Câtă vreme cheltuiești în ascultarea lui Hristos, este roditoare și folositoare; iar toate celelalte ostenele și dureri, sunt pierdute și deșarte. Vai ție, păcătosule, că ai pierdut floarea tinereții tale în slujba trupului și a lumii și a pierzătorului de suflet diavol, și cinstești mai mult partea stricăcioasă care curând se strică, iar pe cea nemuritoare o nesocotești și nu voiești să te ostenești pentru dânsa, când ai putere, ci aștepti vremile cele mai de pe urmă ale vieții tale, când nu mai poți să păcătuiești, ca să slujești sufletului tău, nepriceputule! O, a ta nepăsare și nepricepere! Să lași izvorul tuturor bunătăților și adevărata odihnă a inimii tale, pentru gunoiul și lepădăturile lumii amăgitoare! Fericitul Pavel zice în Ep. către Filipeni, capitolul III: *„De toate m-am păgubit și le socotesc gunoaie, numai pe Hristos să dobândesc, adică de toate lucrurile m-am lepădat și le am ca pe niște gunoaie, ca să dobândesc pe Hristos și să mă aflu cu El întru Împărăția Sa”*.

Mare este nesocotința ta, omule, să nu defaimi toate cele zidite, ca să dobândești pe Ziditorul! Nu ești vrednic lui Dumnezeu, dacă nu vei urî lumea pentru Domnul. Dar ce socotești să fie lumea, și o iubești cu atâta sânguință? Nu este altceva, cercetând cu luare aminte, decât o temniță a

celor vii, mormânt al morților, școală a păcatelor, vrăjmaș al faptelor bune și nobile, defăimare a celor îmbunătățiți. Lumea grabnic trece și toată pofta ta ca fulgerul piere. Urăște deci bogăția cea vremelnică, ca să fii veșnic bogat! Defaimă cinstea (aprecierea lumească, vremelnică), ca să te cinstești mai mult! Leapădă-te de toată împătimirea trupească, ca să dobândești desfătarea cerească! Urăște odihna vremelnică, pentru a te odihni veșnic! Dorește goliciunea, ca să te îmbraci în veșmânt țesut de Dumnezeu! Iubește tânguirea, ca să te bucuri totdeauna! Dorește ocări și defăimări pentru Domnul, ca să fii slăvit de Îngeri, și pe scurt zicând, urăște și defaimă pe cele stricătioase și vremelnice, ca să dobândești pe cele cerești și veșnice! Stăpânul s-a făcut slugă pentru dragostea ta, și tu dorești cinste și slavă, nerușinatule? Smerește-te, mândrule ticălos! Urăște împătimirea cea trupească și cheltuiește scurttimea vieții, în defăimarea lutului, care grabnic trece. Iubitorii de lume bând dulcele acestei lumi, mor pe neașteptate cu moarte vremelnică și veșnică, adormind în păcat, precum a pățit Olofern, care deșteptându-se din beție, s-a găsit fără cap, în Iad, și era mai rea sulița care a omorât sufletul lui, decât cuțitul înțeleptei Iudita, pildă foarte folositoare pentru noi, ca să fugim de beție și dulcele trupului.

Spune-mi, omule, ce te vei face când vei auzi că-ți vor spune: În noaptea aceasta vei muri și te vei despărți nevrând de trupul tău, de bogăție și dobânzi? Ce vei face atunci când vei auzi pe Domnul zicând, spre ocară ta și a celorlalți iubitori de lume asemeni ție: *„Unde sunt acum Dumnezeii lor, întru care nădăjduiau și nu vin să le ajute în atâta nevoie?”* Fiindcă toate avuțiile tale nu pot atunci să te scape din mâinile dreptului Judecător. Tu dormitezi și nu te gândești la prea dulcea dobândire a Împărăției cerurilor și la cumplita

muncă a Iadului? De ce alegi pe cele de nimic și nevrednice, în locul unei asemenea fericiri? Spune-mi, dacă ar fi pus judecătorii lumești, pe vreun om în temniță ca să-l ucidă, iar el văzând o fereștră în zid prin care ar putea să se strecoare fără haine, nu ar ieși cu totul gol, nefiindu-i milă de hainele lui, decât să piardă viața cea mult dorită pentru niște haine netrebnice? Cu adevărat, lipsit de minte și îndrăcit este un astfel de om, că de ar fi avut minte, nu numai hainele, ci și parte din pielea trupului ar fi primit să i se rupă și sânge să verse, numai să nu moară cu totul.

Ascultă deci, iubitorule de lume, ce ne zice Domnul: „*Intrați prin ușa cea strâmtă, că strâmtă și necăjită este calea care duce la viață*”. Calea este fereastra cea strâmtă a temniței, și noi suntem cei osândiți la moarte, și nu știm dacă mâine nu se dă hotărârea să luăm moartea ce ni se cuvine, de care nu este alt chip să scăpăm, decât să ne dezbrăcăm de bogăție, de vistierii și îmbrăcăminte, ca să putem trece prin fereștră cea strâmtă a necazurilor pentru a afla apoi loc desfătat în Rai. O, câți oameni sunt care cinstesc mai mult decât sufletul lor îmbrăcămintea și socotesc mai bună bogăția, să se ducă bine îmbrăcați și sătui cu bogatul cel nebun, în Iad, decât săraci și zdrențăroși cu Lazăr în Rai! Caută, omule, să te izbăvești de moarte, și să nu-ți pară rău de hainele frumoase, ci dezbracă-le și aruncă-le de la tine. Urăște dulcele trupului și defaimă toate cele trupesti, ca să te izbăvești de moartea sufletului. Dacă vei da acum averea ta săracilor, o găsești pe lumea cealaltă însutit, ca să te veselești. Iar de îți este milă de dânsa, mâine cu sila o lași cu totul pustie. Scoate haina și cămașa când te trage lumea ca să te arunce în voile sale și las-o, precum a făcut prea frumosul Iosif, când îl trăgea stăpâna lui, ca să păcătuiască cu ea. A voit mai bine să lase

haina în mâinile ei, decât să-l iubească dânsa și să piardă dragostea lui Dumnezeu!

Așa trebuie să facă fiecare dintre noi, nu numai cămașa sau alte haine, ci și toate câte ne împiedică, să le aruncăm, ca să mântuim sufletul nostru. Să urîm bogăția cea trecătoare, ca pe ceva nefolositor. Să defăimăm lumea mai înainte ca ea să ne întoarcă mânioasă fața ei. Să lăsăm de bună voie câte mâine le lăsăm fără voie. Să facem ca negustorii cei înțelepți: să dăm lucruri vremelnice și stricăcioase, ca să dobândim nestricăcioase și care rămân pururea! Să ne dezbrăcăm de toată dragostea și grija pentru cele ale vieții, ca să dobândim pe pământ Raiul, iar în ceruri veșnică veselie, întru Hristos Iisus Domnul nostru. A Cărui slavă este în veci. Amin.

CAPITOLUL XXXII

CĂ PLĂCERILE LUMII SUNT AMARE ȘI TREBUIE SĂ LE URASCĂ FIECARE ȘI SĂ DOREASCĂ DOBÂNDIREA CERULUI

„ÎNCETAT-A a se mângâia sufletul meu, adusu-mi-am aminte de Domnul și m-am veselit”, a zis David, adică: a urât sufletul meu toată plăcerea și mulțumirea lumii, și mi-aduc aminte numai de Dumnezeu și mă veselesc. Acum, iubitorule de Hristos, când ești în această surghiunie a lumii, bucură-te și dorește să nu ai vreo mângâiere fiindcă este vremelnică și trebuie să o urască inima ta. Nu poți dobândi în lume desăvârșită odihnă, nici adevărată bucurie, fiindcă este plină de necazuri și amărăciuni. Gândește-te cât dezgust este ascuns în puțina dulceață a lumii, care se vede pe dinafară. Înțelege durerea și amărăciunea conștiinței care urmează păcatului și mânăște totdeauna inima ta. Lumea este amară și oamenii o iubesc, iar dacă ar fi fost dulce, ce ar fi făcut oamenii? A unit și a amestecat, iubitorul de fii, Tatăl nostru, amărăciunea și necazul cu bucuriile și mângâierile lumii, ca să urâm viața aceasta, și să o dorim pe cea viitoare. Când voiește mama să înțarce pe fiul său, pune puțin alois sau altceva amar pe țâță și copilul încercând amărăciunea, urăște și uită dulceața laptelui și primește hrană mai tare și mai folositoare. Așa și prea bunul Domn, când vede pe iubitorii de lume că doresc plăcerile cele trupești și nu voiesc să se lepede de lume, le trimite puțină amărăciune a necazurilor, iar ei gustând-o, încep a urî lumea, cunoscând deșertăciunea ei, și caută hrana cea orânduită care poate să-i întărească deplin. Și nu iau aminte la gustarea simțită și

trupească, ca pruncii, ci ca bărbații desăvârșiți încep a vieții în fapte bune. Aceasta este multa milostivire și bunătate a Mântuitorului Hristos, ca să unească plăcerile lumii cu necazuri și nenorociri, pentru ca să ne lepădăm de dânselle și să dorim bucuria și veselia adevărată. Însă vedem că cei mai mulți iubesc ticăloasa și amara dulceață a lumii mai mult decât întristarea și amărăciunea pricinuitoare de bucurie și veselie pentru Hristos; și urmând celor grabnic trecătoare urăsc cu nesocotință pe cele care rămân totdeauna și veșnice. Aceștia se aseamănă peștilor mării, care nu înțeleg amărăciunea apelor sărate; căci în ele s-au născut.

Asemenea și iubitorii de trup au luat obiceiul păcatului, și au ajuns în stare încât nu simt greutatea și amărăciunea lui. Lumea necăjește cu amărăciunea ei pe cei care caută pe Dumnezeu, fiindcă știe că prin gustarea duhului slăbește trupul și e mort pentru păcat. Pentru aceasta cere de la Dumnezeu dar și ajutor, ca să te dezguști de toate lucrurile lumii, și numai Hristos să fie prea dulce în sufletul tău, fiindcă, cine dorește să încerce Duhul lui Dumnezeu, este de trebuință mai întâi să urască toate cele pământești; și când acestea i se par amare și fără de gust, atunci sufletul se învrednicește să primească toată mângâierea duhovnicească. Plăcerile și mângâierile acestei lumi, au adevărată amărăciune și amăgitoare îndulcire, durere cu adevărat și plăcere îndoielnică, odihnă ostenitoare și desfătare mahnită, cinste necinstită și slavă vrednică de defăimare, nenorocită norocire și deșartă nădejde a fericirii. Pentru aceasta Prea înțeleptul Dumnezeu, a unit cu pământeștile plăceri atâtea amărăciuni, ca să căutăm fericirea cea adevărată și nemincinoasă. O, bunătate și înțelepciune a Stăpânului nostru! Cu socoteală, frate, a economisit să fie plină de amărăciuni și frică această surghiunie a noastră, ca să nu se

robească și să fie biruită inima noastră de dulceața acestei lumi.

În toate cinstirile lumii, sunt cugetele deșarte și nenorocirile cu totul dureroase. Orice bucurie omenească este plină de întristare; și câți au norociri, orice mică supărare le aduce suferință. Mare este greșeala și paguba ta, omule, viața aceasta să aibă atâtea nenorociri și să o dorești ca dulce și plăcută! O, nepriceperea ta! Fiindcă ai odihnă și liniște în viața aceasta câțiva ani, nu cunoști paguba și primejdia ta de moarte? Așa este un bolnav când urăște mâncarea cea bună și folositoare și alege pe cea proastă și vătămătoare pentru că este stricat stomacul său și nu-i plac ierburile de leac, pentru care pricină se primejduiește de moarte. Așa putem să avem puțină nădejde de viață, pentru acela căruia nu-i plac dumnezeieștile cuvinte ale lui Hristos, cele înviorătoare și dulci, ci caută pe cele amare și vătămătoare bucate ale lumii, precum nemulțumitorii evrei, pe care îi hrănea Domnul cu pâine cerească, iară ei cârteau împotriva lui Moise, poftind hrana cea proastă din Egipt. Înțelege amărăciunea care este revărsată peste toate plăcerile lumești, și aceasta ajunge numai să te facă să urăști toată mângâierea pământească. Că viermele conștiinței care mănâncă inima ta în fiecare zi, amărăște toate plăcerile tale și schimbă plăcerile lumești în necazuri foarte amare. Nu dori o asemenea pământească dezlegare, ci dorește numai pe cea cerească, unde împărățește Stăpânul Hristos și toți Sfinții a căror veselie este veșnică. Ce folos dobândim, dacă dezmiardăm acest trup puturos și-l hrănim cu atâta odihnă în această puțină viață a noastră, și pe urmă să ne bage în munca cea veșnică? Ce folos luăm, dacă ne vor cinsti aici oamenii, iar acolo să fim rușinați de draci și să fim defăimați înaintea lui Dumnezeu și a îngerilor? Laudă cu adevărat și

cinste mare a noastră este, să pătimim și să fim defăimați aici pentru Hristos, și atunci să ne slăvim de El, după cum ne-a zis: „*Fericiți veți fi când vă va urî pe voi lumea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri*”.

Fericit e cel care rabdă necazuri și strâmtorări pentru Dânsul, că plata lui este nenumărată în Ceruri. Nu te rătăci, omule, în deșertăciunea lumii, ci întoarce-te către Domnul, care este cu adevărat izvor al mângâierii și al tuturor bunătăților. Căci toate lucrurile pe care cauți să le ai de la oameni, le pierzi; că în acestea nu este mângâiere. Și de afli o cât de mică plăcere în viața aceasta, ea nu este statornică până la sfârșit, ci toată îndulcirea ei se sfârșește cu necaz și suferință. Numai mângâierea lui Dumnezeu rămâne pururea, că nu este cu puțință să se schimbe în amărăciune, nici mângâierea cea duhovnicească să se întoarcă în dureri și pedeapsă. Această puțină avuție pământească este scurtă și nestatornică, iar cea cerească este prea sigură și veșnică. Deschide ochii tăi, iubitorule de lume. Socotește folosul și paguba pe care le ai dorind deșertăciunea lumii, și tânguiește sufletul tău cel ticălos! Defaimă plăcerea acestei vieți, văzând în câtă primejdie se află ce care petrec în ea, căci este plină de amărăciune și felurite necazuri. Așa iubite, urăște toate aceste deșertăciuni ca să dobândești cereasca împărăție, veșnica odihnă și negrăita veselie, care facă-se ca să o dobândim noi toți, în Hristos Iisus, Domnul nostru. A Cărui slavă este în veci. Amin.

CAPITOLUL XXXIII

DESPRE SCURTIMEA ȘI PRIMEJDIILE VIEȚII NOASTRE

„OMUL, ca iarba zilele lui, ca floarea câmpului așa va înflori”, zice de Dumnezeu insuflatul David. La multe și felurite primejdii este supusă floarea ierbii: soarele o usucă, omul o calcă, dobitocul o paște, focul o arde, apa o smulge și o aruncă, vântul o ridică și o risipește, arșița o veștejește și o strică. Așa este și nenorocitul om, încât limba nu poate povesti primejdiile acestei vieți precum: dureri, necazuri, nenorociri, boală, înecări în mare și râuri, arderi de foc, prăpăstuiți și alte asemenea. Deci fiindcă viața ta, omule, este înconjurată de atâtea primejdii, trebuie să petreci în fapte bune, fiindcă unde se lucrează fapta bună, aceasta se socotește viețuire cinstită. Sunt unii care încep să trăiască în felul acesta când li se apropie moartea. Cel înțelept nu socotește că viața lui este lungă și urâcioasă, ci viețuiește virtuos după buna înțelepciune, *„Sfârșindu-se într-o puțin, a împlinit ani îndelungați, căci plăcut era Domnului sufletul său”*. Cine viețuiește în fapte bune, nu moare niciodată. Faceți așadar, oamenilor, încât să viețuiți nu după voile trupești, ci după cum Dumnezeu a poruncit, dacă voiți să viețuiți fără de moarte în veci, netemându-vă de tulburările lumii. În multe primejdii suntem încurcați, și prin grăbirea cu care mergem spre moarte trebuie să ne silim să ne îndreptăm ca să nu rămânem afară de camera cea de mire, tânguindu-ne fără folos. Trec zilele vieții noastre precum corabia când călătorește cu vânt grabnic. Cu adevărat, viața noastră este ca o corabie pe care nu a făcut-o ca să stea, ci

ca să alerge cu grăbire, spre a ajunge cât mai curând la liman. Așa și tu, omule, nu te-a zidit Domnul ca să stai în nepăsare, ci să lucrezi, să te ostenești și să te chinuiești până ce vei ajunge la limanul mântuirii. Merge corabia cu multă iuțeală și nu lasă urme nici semne pe drumul ei; așa și viața noastră trece grabnic, fără a ne lăsa vreo aducere aminte; ci toți sunt uitați: săracii și bogații, nici măcar faptele lor nu se mai văd. Multe și nenumărate sunt primejdiile mării la care corabia este supusă. Se izbește de stânci și se desface în două, se împlântă în nisip și furtuna o înecă; vânturile cele silnice o izbesc în coastă și se sfărâmă; iar pirații o pradă și o ard. Asemenea și omul cade în felurite primejdii și prăpăstii. Pornește de la liman corabia cu bucurie și cu multă veselie, cu steaguri și cu pânzele umflate, cu vreme prielnică, și în puține zile se izbește de uscat și se sfarmă și atunci se preschimbă în întristare bucuriile de mai înainte. Așa este și la nunta lui. Fac mari bucurii rudeniile, și se veselesc prietenii lui, dar toate acestea sunt deșarte și mincinoase, că pe scurt timp i se întâmplă cine știe ce necaz și nenorocire, care îl aduce la moarte, și astfel se preschimbă bucuriile în jale și veseliile în lacrimi. Acela care călătorește, chiar de șade și la un colț al corăbiei, când sunt pânzele umflate, lucrează și umblă foarte iute. Asemenea și tu, deși ți se pare că stai nelucrător, cunoaște însă că alergi grabnic și noaptea și ziua, spre moarte. Trece viața ta omule, ca un abur al pământului și ca un nor, care de cum se arată în aer, îndată îl risipește vântul. Așa într-un minut se preface în pământ și cenușă, acela care se arăta mai nobil și mai frumos decât alții. Ce este viața aceasta decât o clipeală care trece ca vântul și ca o rază a soarelui? Numără zilele vieții tale și spune-mi ce s-au făcut? Au trecut ca umbra soarelui și ca un păianjen. Foarte

scurtă este viața noastră și așa de iute trece, încât nici un ceas nu se socotește, precum a zis Dumnezeu lui Adam, că: *„În care zi veți mânca din pomul oprit, cu moarte veți muri!”* Însă au trăit ani mulți după greșeala aceasta că Dumnezeu a arătat că toată viața noastră este ca o oră, precum mai departe vei auzi mai lămurit. David zice: *„Eu am zis într-
uimirea mea: tot omul este mincinos”* și nu a zis – după cei 70 de tâlcuitori – că toți oamenii sunt mincinoși, ci numai că *fiecare om este minciună*. Viața noastră este mincinoasă fiindcă se vede lungă, dar este scurtă. *„Crezut-am, pentru aceea am și grăit și m-am smerit, fiindcă am crezut și am cunoscut că sunt o minciună, pentru aceasta m-am smerit”*. Te arăți că ești ceva, omule, dar nu ești altceva decât o îndoială și chip al neputinței și slăbiciunii, după Proorocul: *„Omul în chip trece”* căci chipul este arătarea adevărului, și viața noastră vremelnică nu este adevărată, ci numai o închipuire și umbra morții, și o nălucire care grabnic trece. Există vreo bucurie sau plăcere care să nu piară ca fulgerul și să nu se strice? Bogăția se risipește; cinstea și slavele pier ca fumul; trece tinerețea, frumusețea se vestejește, podoaba ca fulgerul piere și pe scurt, toate cele vremelnice, ca o clipă a ochiului se strică. Numai un singur bine are această viață ticăloasă: poate păcătosul să se îndrepte prin pocăință și cel bun să se facă mai bun. Acestea sunt roadele de mult preț, care se adună în viața de față și pentru aceasta ne păzește și ne acoperă Domnul. Trebuie să cheltuim această viață a noastră cu socoteală, adică să păzim poruncile Lui, să nu poftim îndulciri și odihnă trupului, ci să avem necazuri și suferințe. Și ca să nu ne îngreuiem de multă osteneală, ne-a scurtat viața ca un iubitor de oameni, pentru multa Sa milostivire. Că este cu desăvârșire bun în toate lucrurile, și a făcut toate zidirile cu nemărginită înțelepciune și purtare de grijă.

Pentru aceasta a împuținat viața, pentru ca să o urâm ca o vremelnică și lesne trecătoare, și să o dorim pe cea necurgătoare și veșnică. Că dacă am fi trăit în vremurile acestea de pe urmă în care este plină lumea de vicleșuguri, opt sute de ani precum au trăit cei dintâi oameni, socotesc că puțini s-ar fi mântuit, că toți s-ar fi dat la iubirea de desfătări și s-ar fi înnămolit în patimi. Aceasta este așadar pricina (cred eu), pentru care a voit Stăpânul nostru, că de la aproape o mie de ani cât trăiau cei din vechime să nu ajungem acum nici măcar o sută; – deși unii scriu alte multe pricini, adică: cei vechi mâncau bucate proaste și de un singur fel și măsurat, sau ce producea pământul de la sine, adică: poame de ale copacilor, ierburi și buruieni sălbatice; iar acum omoară pe mai mulți plăcerea și beția, decât sabia. Încă mai zic, că lucrurile pe care le făcea atunci pământul, erau nevătămătoare și mai bune, căci cea mai multă apă a potopului era din apa oceanului, care a stricat pământul și de aceia nu se mai fac bucatele sănătoase ca mai înainte. Era și voia lui Dumnezeu să trăiască atunci atâta timp, ca să se înmulțească lumea mai repede.

Deci, omule, viața aceasta este scurtă și nestatornică, nu te lăsa biruit de dragostea pentru ea ca să cazi în cursele ei, ci urăște-o din toată inima ta. Sunt mulți cei care petrec cu atâta neîngrijire, ca și cum n-ar muri niciodată, nici nu se îngrijesc, nepricepuții, de mântuirea lor, ci se dedau fără grijă la toate voile trupului. Dacă ar socoti unii ca aceștia, nestatornicia și scurtimea vieții de acum, precum și veșnicia cereștii fericiri, ar defăima viața aceasta; că pentru aceasta prea bunul Dumnezeu, – precum am zis, – văzând că s-a înmulțit vicleșugul oamenilor și păcătuiau cu mare îndrăzneală nădăjduind în viața cea lungă, a micșorat-o, ca să nu nădăjduiască întru îndelungarea anilor și să se

lenevească de a lor pocăință. Zice către sine Proorocul: „*Lipsit-am întru urgia Ta. Pus-ai păcatele noastre înaintea Ta. Că toate zilele noastre au lipsit. Anii noștri ca un păianjen s-au socotit. Zilele anilor noștri 70 de ani*”. Ticăloșia și scurttimea vieții o aseamănă cu păianjenul, care cu osteneală și durere țese acea slabă pânză, și orice mic vânt, o rupe și o strică. Așa și viața noastră pe care cu atâta osteneală și suferință o petrecem, într-un minut o strică puțină boală. De aceea nu iubiți, fără socoteală, această vremelnică viață, că nu este cerească, ci pământească; nu este patria, ci surghiunul nostru. Slab și nesocotit este cel ce călătorește fără grijă în lumea aceasta, fără ca să aibă sânguința ca să ajungă la cereasca desfătare, căci închis fiind într-un loc întunecos, nu dorește să vadă strălucirea. Această lume nu este locuința noastră, ci o robie și temniță babilonică. Și cine dorește viață îndelungată, poștește robia sa. Să nu se întristeze cineva, nici să se amărasească când i se apropie moartea cea purtătoare de viață, căci prin moarte se duce la viață, prin stricăciune la nestricăciunea veșnică, și prin suferințe prea scurte, în veselia cea de-a pururea fiitoare, în Hristos Iisus Domnul nostru. A Căruia slavă este în veci. Amin.

CAPITOLUL XXXIV

CĂ NU TREBUIE SĂ SE MÂNDREASCĂ CINEVA PENTRU STAREA BUNĂ A TRUPULUI, CI SĂ SE GÂNDEASCĂ LA SFÂRȘITUL SĂU

„*NU vă nădăjduiți spre boieri, spre fiii oamenilor, întru care nu este mântuire*”, zice David. Să nu nădăjduiești la nici o zidire sau chip frumos, sau la vreun om de bun neam, sau spre altă vrednicie lesne alunecătoare, fiindcă toată lumea este deșartă. Cel ce nădăjduiește în lucruri vremelnice întemeiază casa să pe ape curgătoare. Nu te lăuda nici nu te mândri în aceste vremelnice, să nu te bizuiești pe rudenii și prieteni, căci toate acestea sunt mincinoase și deșarte. Nu te încrede în multa ta bărbăție și putere, căci lumea a avut atâți viteji, a căror pomenire și nume au pierit. Nu te mândri cu bogatele tale palate pentru că viața ta este prea scurtă. Cei de demult trăiau 800 de ani, locuiau în peșteri și în colibe; – iar tu, ticălosule, mai înainte de a sfârși zidirea palatelor știi că vine moartea, și atunci pierzi osteneala ta și moștenești numai Iadul pentru nedreptățile pe care le-ai făcut săracilor, până termini să zidești astfel de zidiri, după cum zice Proorocul Ieremia: „*Ticălos cel ce zidește casa să întru nedreptate*”. Nu te înălța întru neamul tău, că dintr-o materie ne-am zidit toți. Nu te mări în deșert cu frumusețea trupului, ca să nu te asemeni mortului, care se mândrește cu împodobirea mormântului său. Trupul păcătosului este mormânt și coșciug al sufletului mort.

Nu te mândri cu sănătatea și tăria trupului, ci mai ales atunci te teme și te înfricoșează de osânda ticălosului tău suflet, că nu este mai mare primejdie decât să ai pe

vrăjmașul tău închis în casa ta. Sănătatea trupului este pricină a bolii sufletești, după Apostolul Pavel: „*Cu cât omul cel din afară se strică, cu atât cel dinlăuntru se înnoiește*”.

Este mare nesocotință a se bucura cineva de sănătatea picioarelor sale, iar capul să-l aibă rănit. Așa ești și tu nepriceput, dacă te mândrești cu sănătatea trupului, având sufletul bolnav și neputincios. Nu te mândri cu învățătura și înțelepciunea ta, căci nu-ți folosește deloc aceasta dacă nu este și viețuirea ta potrivit cunoștințelor tale. Când dorința nu sporește în dumnezeiască dragoste, știința ta este pricină de mai multă orbire. Când era întunericul în tot Egiptul, peste robii lui Dumnezeu era lumină prea strălucită. Oricât ar fi omul de înțelept, dacă e lipsit de dumnezeiască dragoste, umblă în întuneric totdeauna. Că numai dragostea lui Dumnezeu luminează mintea. Fără această lumină (de ai avea și înțelepciunea lui Solomon) umbli totdeauna ca Egiptenii în mijlocul întunericului. Nu nădăjdui în bogăție, nici în altceva vremelnic, că toate acestea sunt trecătoare și nevrednice. Judecătorul care dă hotărârea, nu știe ce decizie să ia dacă nu ascultă mai întâi amândouă părțile. Dacă iubești mai mult lucrurile acestei lumi, pricina este că nu ai văzut cele dumnezeiești cu ochii curați ai credinței noastre. Iubitorii de lume dau hotărârea pentru laudele lumii, cinstind mai mult țărâna pământului și mocirla, fiindcă n-au voit să asculte cealaltă parte a duhului; – și pentru aceasta cinstesc lumea și o doresc, fiindcă n-au cunoscut pe Dumnezeu. Căci atunci când cineva încearcă duhul, urăște trupul; și când se apropie de Dumnezeu, atunci defaimă toate dulcelele trupului. Nu te lăsa biruit de împătimirea trupească, ca să nu te asemeni dobitoacelor, după David: „*Omul în cinste fiind, nu a priceput; alăturatu-s-a cu dobitoacele și s-a asemănat lor*”. Adică, aflându-se omul în

mare cinste zidit de Dumnezeu, nu a înțeles pentru care sfârșit l-a zidit, ci s-a făcut ca dobitoacele cele necuvântătoare, și nu a cunoscut viitorul, adică amarul sfârșit al deșertăciunii lumii, ci numai a luat aminte și a privit la cinstea și folosul de față, pe care le avea înaintea, fără a socoti viața cea viitoare.

Ceea ce face înțeleptul la început, cel nepriceput face la sfârșit. Este om înțelept acela care prevede mai înainte de a păcătui, ce are să pătimească. Și însușirea celui fără minte este să zică: Nu socoteam să pătimesc atâta rău, precum a zis acel nebun bogat iubitor de argint, în Iad. Nu te uita la acelea ce ți le arată lumea, că toată folosința ei aleargă cu grăbire spre moarte. Nu privi la cele de față, ci la cele viitoare gândește. Nu te uita la cele de astăzi, ci cugetă la cele de apoi, și gândește-te la munca cea veșnică. Atunci vei defăima cu bucurie, toată deșertăciunea lumii. Dorința inimii este scurtă și vremelnică, iar pedeapsa nesfârșită.

Lumea are obiceiul să facă prietenilor ei prânz bun și cină rea și jalnică, precum unii pun la începutul ospățului vinul cel bun, după cum a zis nunul, începe cu bucurie și sfârșește cu jale. Iar la prea bogatul și prea dulcele ospăț al lui Hristos, este cu totul dimpotrivă. Adică păstrează vinul cel bun pe urmă. Dă necazuri la început, iar la sfârșit mângâiere, așa cum a făcut lui Israel, căruia i-a dat la început osteneli și multe necazuri în pustie, și pe urmă mângâiere și pământ roditor, după făgăduință. Așa a făcut și cu Iacov în casa lui Lavan, cu Iosif în Egipt și cu alți mulți. Iar lumea cu totul dimpotrivă acoperă la început tristețea, ca să o dea la sfârșit. Și când socotești că ești înălțat în vârful cinstei și al slavei, te lasă, și cazi jos, precum face și călăul când înalță pe osândit pe scara furcii, și îl urcă pe treapta cea mai înaltă și apoi îl aruncă jos și-l sugrumă. Prevede dar

sfârșitul lucrurilor, că din aceasta cunoști binele din rău.

Sfârșitul desfătărilor este pedeapsa; al beției, boala; sfârșitul acestei ticăloase vieți, mormântul întunecos și plin de păianjeni, cenușă, țărână, stricăciune și viermi, și sfârșitul păcatului, dureri, necazuri și muncă veșnică. Spune-mi, păcătoșule, dacă mergând pe un drum și-ți spune cineva, că mai înainte sunt hoți și tâlhari care omoară oameni, nu te întorci îndată înapoi să cauți alt drum neprimejdios? Pe calea pe care umbli, omule, sunt tâlhari de suflet pierzători, care omoară pe călători și le fură darurile și plățile. Deci, întoarce-te, ca să te izbăvești de moartea sufletului, că după Sf. Apostol Pavel, plata păcatului este moartea. Nu te uita la fața frumoasă a vinului în pahar, că pe limbă când bei, este dulce și cu gust, iar pe urmă, după cum zice înțelepciunea, mușcă inima ta ca un șarpe și te omoară. Așa și lumea, la început este frumoasă și cu totul veselitoare; iar pe urmă mușcă și mănâncă conștiința ta. Norocirea și bogăția lumii este ca o făclie aprinsă, care arde cât are ceară sau untdelemn, iar pe urmă se stinge și rămâne numai fumul și mirosul ei. Așa și lucrurile cele vremelnice se arată frumoase și strălucite; iar sfârșitul lor necazuri și suferințe. Păcătoșii se vor topi ca ceara și ca fumul vor pieri, după Proorocul: *„Precum se stinge fumul să se stingă, precum se topește ceara de fața focului, așa să piară păcătoșii de la fața lui Dumnezeu, iară dreptii să se veselească”*.

Dacă ai pricepere, gândește la sfârșit cu luare aminte și învață din trecut, să cunoști ce folos ai tras din acele lucruri de care acum, de-ți aduci aminte, te rușinezi. Dacă ai fi în cea mai înaltă slavă a lumii, să știi că de grabă trece. David zice că: *„Aveau Evreii încă mâncare în gura lor, și a venit mânia lui Dumnezeu peste dânșii”*. Iubitorii de trup cum încep să guste această plăcere trecătoare a lumii, îndată

ajunge peste dâșii dumnezeiasca judecată și-i pedepsește pentru păcatul lor.

Spune-mi, iubitorule de plăceri, dacă ai fi foarte însetat, și plecându-te la o frumoasă fântână și ai vedea șerpi otrăvitori în fundul apei, ai îndrăzni să guști cu toată setea ta? Cel care, cu luare aminte va socoti adâncul și sfârșitul plăcerilor acestei lumi și va vedea mai înainte putoarea, stricăciunea și viermii care au să se facă trupurile noastre ale tuturor, va fugi cu grăbire ca să nu bea din apele tulburi și purtătoare de moarte ale acestei lumi. Dar pentru că suntem îmbătați de plăceri, nu vedem șerpii și viermii, necazurile, durerile și moartea ce are această apă, ci cu poftă o bem. Precum călătorul când este foarte însetat bea unde ajunge, și dacă apa are viermi se face că nu vede, așa și noi nepăsători, cădem în voile trupului, fără înfrânare, ci îndată ce le va gusta inima noastră, simte durerile lor și împovărarea. Fiindcă sfârșitul viețuirii în plăcerile lumești este așa de vătămător sufletului, urăște din toată inima ta viața lumească, și gândește la sfârșitul tău cel adevărat, pentru care te-a zidit Dumnezeu. Aceasta dorește și pofteste totdeauna, că toate lucrurile firești doresc sfârșitul lor, și la aceasta după firea lor se trag. Toate râurile ies din mare și iarăși într-însa se întorc. Sufletul nostru zidit de Făcătorul nostru, dorește iarăși să se întoarcă și nu poate găsi în această lume nici o odihnă, că sfârșitul lui este să se întoarcă la Dumnezeu pentru care s-a zidit. Pentru aceasta nu găsește inima nici o odihnă până nu vom ajunge la Ziditorul și Mântuitorul nostru.

Toate zidirile le-a făcut Dumnezeu pentru dragostea omului, să-i lucreze și să-i slujească totdeauna, iar pe om l-a făcut pentru Sine și adică: să-l laude, să-l cinstească și să-l slăvească. Străin și neobișnuit lucru este a socoti cineva și a

povesti că toate zidirile n-au ieșit nicidecum din porunca Stăpânului. Numai omul, zidirea cea mai vrednică, făptura cea cuvântătoare, cinstit și făcut după chipul lui Dumnezeu, se află răzvrătit și nu merge spre sfârșitul ei. Cerul nu s-a clintit de acolo de unde Ziditorul l-a întărit Soarele, Luna și celelalte stele, fac în fiecare zi drumul lor. Pământul care este întemeiat pe ape, nu s-a mișcat, nici a lăsat lucrarea și slujba sa, ci ne dă nouă roadele și grânele, dobitoacele și celelalte, după cum le-a poruncit. Marea nu iese niciodată din hotarul pe care i l-a pus, ci stă totdeauna în locul ei, și ne dăruiește și ne hrănește cu atâtea feluri de mâncări. Aerul, focul, apa și toate zidirile, ne slujesc și săvârșesc dumnezeiasca poruncă, și nu numai aceste neînsuflețite, ci și toate dobitoacele și pasărilor, cele din aer, cele de pe pământ și din mare, toate, defel nu au călcat porunca dumnezeiască și numai tu, nesocotitul, și decât dobitoacele mai nesimțitor, omule, te-ai făcut neascultător și călcător poruncii Ziditorului tău. Nu te-a zidit pentru pământ, ci pentru cer; nici nu te-a zidit să poftești stricăcioase și deșarte lucruri, ci numai pe acest Dumnezeu. Doboitoacele pe care le-a făcut pentru pământ, au capul de la Dânsul întors și numai spre pământ privesc și umblă cu patru picioare, ca să se ducă iarăși în acest pământ când mor, că acesta este sfârșitul lor. Iar tu, omule, ești zidit pentru cer și pentru aceasta umbli drept, ca să privești la calea pe care ai să călătorești poimăine. Nu te-a făcut Domnul ca să stăpânești lucruri stricăcioase și trecătoare, ci ca să te duci la Ierusalimul cel de sus, patria ta unde este prea fericitul tău sfârșit și acolo vei dobândi pe Dumnezeu în veci. Întrebat-a Proorocul zicând: „*Cine se va sui în muntele Domnului, sau cine va sta în locul cel sfânt al Lui? Cel nevinovat cu mâinile și curat cu inima, care nu a luat în deșert sufletul său*”. Adică

cine s-a suit în muntele Domnului, și cine va sta în locul cel sfânt al Său? Adică în deșert iei un lucru când nu te slujești de el pentru trebuința ta. În deșert ai luat o haină sau încălțăminte, fără să le folosești. Deci în deșert ai luat sufletul, dacă cu dânsul nu lucrezi și nu faci slujbele pentru care te-a zidit Dumnezeu. Ți-a dat ținerea de minte, ca să-ți aduci aminte de Dânsul, mintea ca să-l cunoști, și voință, să-l iubești. Pentru aceasta ești dator să-l dorești din tot sufletul și inima ta, să-i slujești în toate zilele vieții tale, ca să dobândești acel sfârșit prea slăvit al tău.

Cine are suflet și nu petrece cu fapte bune, este asemenea dobitoacelor. Cel ce are mintea îndeletnicită și dedată să dobândească cinste și bogăție, și dorește bunătați vremelnice, în zadar se socotește că a primit suflet, că Dumnezeu nu l-a făcut pentru aceste treburi. Fericirea este sfârșitul tău cel din urmă, omule, pentru care slujesc toate zidirile, că nici bogăția, nici înțelepciunea sau altceva, nu poate să te mulțumească vreodată și să-ți dea vreo odihnă. Înaltă, nepriceputule, ochii tăi. Ridică inima ta de la vătămătoarea de suflet împătımire, de la zidirile cele vremelnice și numai pe Dumnezeu iubește, că pentru aceasta te-a zidit. Defaimă toate plăcerile lumii, dacă voiești să ajungi la doritul tău sfârșit, adică la cereasca Împărăție și să dobândești pe prea bunul Dumnezeu, fără care nu te învrednicești niciodată să dobândești desăvârșită bucurie sau vreun folos.

CAPITOLUL XXXV

DESPRE ÎNȘELĂTOAREA, URĂCIOASA ȘI MINCINOASA FĂGĂDUINȚĂ A LUMII ȘI REAUA EI RĂSPĂTIRE

„CEL ce umblă în întuneric, nu știe unde merge” zice Apostolul Ioan. Adică, cel ce trăiește în această lume mincinoasă, trebuie să fie cu multă băgare de seamă, priceput și chibzuit, ca să nu se osândească în Iad. Că lumea are obiceiul să atragă pe oameni spre lucrurile din afară, pe urmă să-i întunece ca să nu vadă pe cele dinlăuntru. Le arată plăcerile trupești, însă nu le descoperă necurăția și putoarea care este ascunsă în deșertăciunea acestora. Veselește pe iubitorul de argint cu noblețea și valoarea aurului, însă nu-i arată grijile și multele supărări și nenumăratele primejdii, prin care dobândește bogăția, îndeamnă pe cei iubitori de slava deșartă la cinstea dregătoriilor, ca să le dobândească, ca să-i cinstească și să li se cucerească supușii, însă nu le arată și răspunderea lor, cum că atârnă de sufletul lor toți supușii și sunt datori să-i sfătuiască, să-i povățuiască și să-i păstorească la locul cel de mântuire, ca să nu se osândească în Iad și să dea răspuns la Judecată, pentru lenevirea lor. Arată lacomilor plăcerea și dulceața bucatelor, dar tulburările, bolile și alte pagube sufletești și trupești care se fac din beție și îmbuibare, nu le arată.

Și pe scurt, acoperă tot păcatul cu puțină îndulcire și câștig, fără a arăta cuiva greaua suferință și jalea ce va avea la sfârșit. De voiești, iubitorule de lume, să cunoști adevărul

lucrurilor, nu privi la cel din afară care îți arată lumea cea amăgitoare, ci ridică acoperământul ca să cunoști cele dinlăuntru. Crede-mă, că tot răul tău se întâmplă pentru că nu voiești să socotești cele dinlăuntru ale păcatului, adică: amărăciunea, putoarea și amăgirea pe care o dorești atât.

Batjocorim și luăm în râs pe evrei, pentru că le-a trimis Dumnezeu din cer foarte dulce mană, iar ei poșteau prazul, usturoiul și ceapa Egiptului; și nu înțelegem, nepricepuții, că noi suntem vrednici de mai mare osândire în Iad, că ne dă Prea Bunul Domn pâinea cerească, prea dulcea și înviorătoarea mâncare a Raiului, și noi suntem atât de orbiți și nepricepuți, că cinstim mai mult mâncarea fără gust a păcatului, adică: urâcioasa și netrebnică plăcere. Atâta gust și dulceață simt pruncii din laptele doicii încât uită pe mama lor care i-a născut cu multă durere și chin. Asemenea și unii din oameni gustând din puțina dulceață a lumii, uită pe Ziditorul care i-a zidit și cu atâta osteneală i-a răscumpărat. Țăranul socotește, că nu este alt lucru mai bun decât satul și coliba lui, fiindcă nu a văzut frumoasele palate ale orașelor mari.

Pruncul plânge când iese din pântecul maicii sale, fiindcă nu știe cu cât este mai bună lumea aceasta în Care se naște, decât locul unde era mai înainte. Cei dintâi oameni ai lumii, aveau în mare cinste castanele și velaniile pe care le mâncau și peșterile și colibele în care locuiau, pentru că nu erau descoperite grânele și vinurile și alte mâncări bune, nici case zidite cu var și palate de mult preț, să știe marea deosebire dintre acelea și acestea. Asemenea și oamenii cei iubitori de trup, fiindcă nu au văzut bunătățile duhovnicești și cerești și nici au gustat dulceața aceea, vrednicia, noblețea și frumusețea, cinstesc mult pe cele stricăcioase și vremelnice și le socotesc de mare și de mult preț; însă de ar fi văzut pe

acelea, ar fi defăimat, fără îndoială, pe acestea mincinoase.

Spune-mi, iubitorule de trup, ce lucru este lumea aceasta cu toate bunătățile ei (dacă o vei cerceta cu sânguință ca să cunoști vicleșugurile și înșelările ei) decât o casă de tulburare, o școală a deșertăciune, o mreajă plină de vicleșuguri, un labirint de răutăți, o temniță întunecoasă, o baltă plină de noroi, o vale a plângerii și mare înviforată, pământ neroditor, pădure de spini, livadă verde și plină de șerpi, grădină înflorită fără rod, râu de lacrimi, izvor de rele cugetări, dulceață otrăvitoare, basm alcătuit și îndulcitoare lipsire de minte? Câte bunătăți are, care să nu fie mincinoase și deșarte? Odihna ei este prea obositoare, întărirea ei fără temei, frică fără pricină, ostenele și trudele fără roade, lacrimile nefolositoare, nădejdea ei deșartă și fără valoare, bucuria mincinoasă, întristarea adevărată și rânduiala ei plină de nestatornicie și tulburare. Cunoaște deci, într-adevăr, că mângâierea și pacea pe care le cauți nu se găsesc în lume, ci la Ziditorul și Făcătorul acestora; nici în dobândirea lucrurilor, ci în defăimarea lor. Înconjoară deci, tot pământul și marea, și umblă unde voiești, dar ticălos ești și de trei ori ticălos, dacă nu te vei duce la Dumnezeu și Mântuitorul tău. Pe Acesta dorește-l și iubește-l, omule, cu tot sufletul și inima ta și nu te rătăci în umbra lucrurilor stricăcioase, nici să orbească ochii tăi zugrăvirea acestora și să te povățuiască la amară și cu totul pierzătoare moarte. Să nu crezi niciodată să fie vreun rod sau folos în tot ceea ce vezi în lume, căci toată este plină de frunze goale, ca și copacul cel neroditor. Pruncii cei nepricepuți și fără răutate, văd făclia aprinsă că luminează și aleargă cu bucurie să o apuce, socotind că este ceva bun și frumos, dar arzându-se, plâng pe urmă. Asemenea acestora sunt iubitorii de lume, care ca niște nepricepuți, fără vreo judecată a minții, se

amăgesc de păruta frumusețe a lumii și căzând în noroiul dulcețelor și păcatelor, rămân cu mâinile goale și deșarte, arse de focul conștiinței. Deci, nu pleca urechile tale la mincinoasele făgăduințe ale lumii, dacă voiești să nu cazi în cursa ei, căci toate lingușirile ei sunt deșarte și prin ele înșeală pe cei mai proști și îi omoară. Prietenia pe care ți-o arată, este numai ca să te amăgească. Că deși ți se pare bucuroasă la față, și astăzi ești norocit și bogat, mâine te lipsești de toate acestea și rămâi sărac, lipsit și ticălos. Dacă te cheamă și îți zice că desfătările sunt gustoase și plăcute și nu este păcat a face aceasta, să nu o crezi. Căci mulți norociți ce sunt în treapta înaltă, se primejduiesc să cadă în mândria leului.

Lumea se pare a fi frumoasă și plăcută, însă pe dinlăuntru este cu totul urâtă, ca idolul care la chip se arată frumos, iar înlăuntru este o bucată de lemn putred și netrebnic. Pescarii ascund cu vicleșug undița ca să amăgească pe pești și să-i prindă. Asemenea și lumea te acoperă cu puțină dulceată purtătoare de otravă și te omoară. O, câți ticăloși mor, gustând fierea și otrava în puțină plăcere vremelnică a lumii acestea! Adună-se toți cei vii, scoală-se toți morții, să spună dacă au avut vreodată în viața aceasta vreo bucurie fără suferință, dragoste fără vrăjmășie, pace fără luptă, odihnă fără frică, sănătate fără boală și hrană și îmbrăcăminte fără osteneală și fără chin. Lumea făgăduiește desfătări și dă amărăciuni. Făgăduiește odihnă, bucurie, cinste și altele ca acestea, și dă necinstiri, necazuri și lacrimi. Îți făgăduiește viață îndelungată și norocită, și-ți dă cu totul dimpotrivă. Îți făgăduiește să fie statornică și neschimbată, și ea se schimbă și se întoarce pe scurt timp și te face rob și supus necazurilor și relelor întâmplări. Nu cunosc cei trupești amăgirea înșelătoare a acestei lumi, până ce se va lumina de

ziuă, adică până va trece noaptea și întunericul vieții acesteia, și venind moartea va închide (sau mai bine zis va deschide) ochii lor. Atunci vor cunoaște sfârșitul cel amar la care i-au adus cinstea și bogățiile lor, și vor înțelege cât sunt de deșarte ostenele și grijile ce au avut pentru lume. „Nu se adună din spini struguri, nici din măracini smochine”, a zis Domnul. Asemenea și tu, nu nădăjdui să scoți din lume altceva, decât minciuni, căci toată este plină de înșelăciune și mincinoasă.

Când diavolul a suit pe aripa bisericii și pe vârful muntelui pe Domnul, i-a arătat împărățiile lumii și i-a zis: „Toate acestea ți le dau, dacă te vei închina mie”. Vicleanul a mințit făgăduind ceea ce nu putea să dea. Și nu era de mirare să mintă diavolul, fiindcă tot așa a făcut și în Rai, când le-a făgăduit strămoșilor noștri că or să se facă Dumnezeu; dar el i-a înșelat și ei au căzut în păcat. Asemenea face și cu noi ca strănepoți ai Evei și moștenitori ai înșelării lui Adam; iar noi crezând mincinoasele făgăduințe ale diavolului și ale lumii, cădem în felurite păcate în care nu se găsește plăcere sau odihnă, după cum el ne-a făgăduit ; ci amărăciuni, necazuri și alte asemenea care năpăstuiesc și chinuiesc inima amăgitului păcătos, fără milă. Nu te încrede lumii ticăloase care îți făgăduiește multe, fiindcă îți dă cu totul dimpotrivă; și dacă-ți dă vreun bine, este pentru puțină vreme, și pe urmă iar ți-l ia, și rămâi în mai multă supărare. Urăște lumea și slujește Domnului nostru Iisus Hristos, care este prea adevărat și-ți dă însutit plată, precum a făgăduit. Cuvântul Lui este neschimbat, iar lumea este schimbătoare și nestatornică și se schimbă în tot ceasul și pe câți îi cinstește și-i slăvește astăzi, îi nimicnicește și îi rușinează mâine. Câți se află înălțați în bogăție, cad în sărăcie desăvârșită, iar alți mulți care nu stăpânesc nimic, se fac

mari și slăviți. Aceasta se întâmplă pentru neorânduiala lumii, care nu are nici un lucru statornic și neschimbător, ci toate trecătoare și lesne alunecătoare. Vedem de multe ori soarele că iese dimineața luminat și strălucit și peste puțin timp se ridică nori, fulgeră, tună, cade grindină și face multă furtună și tulburare. Ce altceva înseamnă aceasta decât schimbarea și prefacerea neașteptată a lumii? Încă nu s-a sfârșit o bucurie și vine nenorocire și amărăciune mare și nemăsurată. Unii încă n-au sfârșit nunta lor și se prefac bucuriile în lacrimi. Astăzi te iubește un boier și-ți făgăduiește să-ți facă mult bine, iar mâine prefacă dragostea lui în urăciune, și te urmărește ca să te omoare. Și acestea toate se fac, fiindcă lumea nu are nici o statornicie sau adevăr, cum s-a văzut lămurit nu numai la oamenii ceilalți, ci și la însuși Stăpânul nostru când a intrat în Ierusalim și l-a primit poporul cu mare cinste și slavă nemăsurată, și în puțină vreme l-a batjocorit cu necinste și defăimare. Duminică au ieșit întru întâmpinarea Lui cu ramuri de finic și cu stâlپări, și Vineri l-au bătut fără omenie și l-au rănit. Duminică au scos hainele lor și le-au întins pe pământ, pe unde Stăpânul trecea, și în a șasea le-au scos pe ale Lui și cu totul gol l-au bătut. Întâi îi ziceau: „*Bine este cuvântat cel ce vine intru numele Domnului*”, iar pe urmă strigau lui Pilat: „*Ia-l, ia-l, răstignește-l pe EL!*”. A intrat Duminică în cetate cu slavă și cu cinste ca un Dumnezeu, și Vineri a ieșit cu rușine nemaipomenită și l-au răstignit cu totul gol, ca pe un tâlhar și om făcător de rele. Nu ți se pare această schimbare și prefacere a lumii atât de grabnică și nestatornică? Nu avea deci, nădejdea ta la lume, fiindcă este lesne schimbătoare. Numai în Stăpânul ai nădejdea ta, și slujește Lui din tot sufletul tău, căci Acesta este Dătător foarte bogat, iar lumea este nemulțumitoare și-ti răsplătește rău pentru bine, după

Proorocul: „*Răsplătitu-mi-au rele în loc de bune*”. Pentru bunătăți vremelnice, lumea dă veșnică osândă, și Domnul pentru puțină osteneală dăruiește slavă, cinste și veselie nesfârșită.

Pentru o foarte scurtă îndulcire pe care o dă lumea robilor ei, îi împovărează cu sarcini foarte greu de ținut. Și Dumnezeu, puțină pedeapsă de trimite în această viață, prietenilor săi, îi face părtași veșnicei veselii. Pentru mic lucru și puțină cinste ce împrumută lumea, prietenilor ei, este plătită foarte scump căci îi bagă în sărăcie și lipsă veșnică. Domnul, pentru puține zile în care mână pe robii săi, le dăruiește mari vistierii și nemărginită bucurie. Urăște scurta desfătare a acestei lumi, ca să dobândești veșnica veselie! Domnul ne poruncește să facem lucruri ușoare și lesnicioase, iar lumea, grele și anevoioase. Dumnezeu poruncește să iertăm pe vrăjmașii noștri, iar lumea ne zice să facem izbândă, pentru care cădem în multe primejdii și suferințe. Poți să te veselești cu Stăpânul, odihnindu-te, iar tu alegi să fii mai mult cu lumea, chinuindu-te? Slujind lui Dumnezeu, câștigi două foloase; iar slujind lumii, ai îndoită osândă în Iad. Oare nu socotești că lumea îndemnându-te să ceri cinste, bogăție și alte asemenea, îți pricinuieste ostenele și mare necaz?; iar Domnul poruncindu-ți să fii sărac și lipsit, te scapă de multe primejdii și tulburări și petreci viață liniștită? Dacă ai fi suferit de bună voie, pentru Hristos, osteneala pe care o rabzi pentru lume, ai fi trăit bucurându-te în viața aceasta, iar în cea viitoare ai primi fericirea cea adevărată. Și tu te chinuiești fără folos pentru lumea cea nerecunoscătoare, și ea nu-ți arată nici o mulțumire, nici vreo plată de la trup și de la diavolul, pentru că îplinești voile lor. În cele din urmă, când te va goni lumea, vei cunoaște marea povară și

greutatea pe care ai ținut-o asupra ta slujind acestor trei vrăjmași ai tăi, și în loc să-ți plătească osteneala ta, se leapădă de tine și vei rămâne cu totul singur. Când doi sau trei oameni ajută altuia să ridice vreo sarcină grea, nu simte atâta greutate acel om; dar când îl lasă singur, atunci simte greutatea. Acum îți ajută lumea, trupul și diavolul, ca să ridici greutatea sarcinii și a relei conștiințe; iar când va veni moartea, te lasă acești trei prieteni pe tine singur în focul muncilor.

Lumea căreia îi slujești acum cu atâta osârdie, te părăsește în mijlocul nevoii și te lasă în mâinile puternicului Judecător, ca să dai răspuns înfricoșat pentru toată viața ta. Atunci te vei teme și te vei înfricoșa, *„Înfricoșat este a cădea cineva în mâinile Dumnezeului cel viu”*. Deci nu sluji unui nemulțumitor care știi că te părăsește în marea ta nevoie. Puțină vreme te bucuri de averile tale, și-ți vine moartea și atunci lași bogăția, desfătările și nimic din ele nu iei cu tine, decât numai pedeapsă veșnică. Nu te teme de ostenele și necazurile care se sfârșesc prin moarte, ci te teme de acele munci care încep după moarte. Toți cei mai iubiți ai tăi prieteni: cinstea, bogăția și toată puterea omenească, nu te pot scoate din acele înfricoșătoare pedepse, nici nu-ți aduc vreun folos. Deci, fugi de lume că nu are nici o rânduială și este plină de fărădelegi și greșeli: lubește mai mult aurul decât pe Hristos, mai mult cinstește bunătățile vremelnice și mincinoase decât pe cele adevărate și veșnice. Ține mai mult la răutate decât la fapta bună și înalță și slăvește pe cei răi, iar pe cei buni îi defaimă și îi necinstește. Pentru aceasta deci, nu găsești mântuire, dacă nu te vei lepăda desăvârșit de lume și din inimă să o urăști, defăimând toată împătimirea trupească. Și așa pentru aceste vremelnice bunătăți sau mai bine zis vise pe care le vei urî aici în lume, te vei

învrednici de fericirea cerească în Hristos Iisus Domnul nostru. A Căruia slavă este în veci. Amin.

CAPITOLUL XXXVI

CINSTEAA ACESTEI LUMI ESTE DEȘARTĂ, PRIMEJDIOASĂ ȘI SCURTĂ

„IARĂ mie îmi sunt cinstiți prietenii tăi, Dumnezeu, foarte s-au întărit stăpânurile lor”. Adică, mult sunt cinstiți prietenii tăi și puternici în stăpânirile lor. Dacă poștești cinste, omule, fii prieten lui Dumnezeu, că cel ce are prieten pe Domnul, se învrednicește de mare cinste și nestricăcioasă cunună. Mare este necunoștința ta, să pui atâta osteneală și cheltuială ca să dobândești cinste vremelnică și iute trecătoare. Câți au fost prieteni lui Dumnezeu, numai aceia astăzi se cinstesc și se slăvesc cu bucurie. Și iarăși, această cinste pe care o au Sfinții, nu au dobândit-o căutând-o, ci urând-o și fugind cât au putut de ea. Dar, dacă poștești să fii cinstit smerește-te și te defaimă pe tine. Și dacă dorești să te cunoască lumea, silește-te să te faci tuturor necunoscut, că pe cât dorești cinstea și o cauți, cu atâta se depărtează și fuge de tine, ca umbra ta pe care nu poți să o ajungi. Socotind că ești țărână și cenușă, nu vei pofti cinste deșartă pe care cei nepricepuți și orbi o caută atâta! Nedorind cinste, te învrednicești de ea prin defăimarea ta de bună voie. Împăratul slavei, în ziua cinstei Lui celei mai mari, era călare pe un smerit mânz de asin, și în ziua biruinței Lui, a luat pe Cruce moarte de necinste și ocară. Cinstea lumii este mincinoasă norocire și prea tulburătoare. Nepriceput este cel ce o poștește; că pentru dânsa îndură robire și suferință, iar defăimând-o, petrece viața neînvăluită. Dacă poștești, omule, să dobândești vreun lucru vrednic și de mult preț, fă toate chipurile să dobândești pe Domnul care stăpânește toate. Și dacă pe Acesta îl ai în

inima ta, ai stăpânit mai multe decât poți să dorești. Ți s-a dat poftă, ca să dorești lucrurile cele cerești, iar nu pe cele pământești, adică: să fii prieten lui Dumnezeu, moștenitor slavei și să urmezi exemplul bunătății Lui. Și aceasta este acea sfântă poruncă ce ne învață să defăimăm toate cele stricăcioase și pământești și să poftim numai pe cele cerești. Mai greu și mai virtuos este să împilăm trupul și să biruim patimile lui, decât să izgonim draci. Dacă s-ar fi gândit iubitorii de slavă care se mândresc în netrebnica bogăție a lor și în vrednicia stricăciosului lor trup, defăimând și călcând pe cei smeriți, că au să putrezească și ei și să piară, socotesc că ar fi defăimat această stricătoare slavă și vremelnică veselie, știind că este cu neputință ca un om să fie slăvit și pe pământ și în cer. O, nepricepuților iubitori de lume! Câți socotiți să vă duceți întru Împărăția cerurilor, cu desfătărilor și cu bogăția voastră? Nu auziți ce zice Domnul pentru noi? *„Că mai lesne este să treacă cămila prin urechile acului, decât voi să vă duceți în Rai”*, petrecând în desfătări și făcându-vă toate voile. Plângeți și vă tânguieți, ticăloșilor, căci strâmtorați pe cei slabi și defăimați pe cei săraci, și sunteți încurcați în deșartă bogăție a lumii și nu vedeți scurtimea vremii! Nu știți de este astăzi ziua voastră cea mai de pe urmă să vă ducă în Iadul cel întunecos unde veți avea muncă mai cumplită, cu cât a fost mai mare slava și bogăția ce ați avut în această lume! Unde sunt atâtea orașe și cetăți vestite care erau în lume pe vremea Elinilor? Marele și mândrul Babilon care se înălța și se credea că este împărăteasa tuturor cetăților și nu se va pustii, nici va vedea plângere vreodată, nu s-a ars, ci s-a sfârșit prin multe răni, foame, sete și moarte? Asemenea încă și vestita cetate Troia care avea atâta bogăție și mărire că înconjura zidul cetății ei, trei sute de mile, se vede acum măcar locul temeliiilor ei? Unde sunt cele o sută de orașe

vestite ce le avea în vremile acelea Creta, adică: Gortinia, Cnosos și celelalte toate? Ce s-au făcut că nu se văd deloc astăzi? Atunci înfloreau într-un norocirile lor, și acum cu totul s-au prăpădit. Gândește-te dar la sfârșitul pe care-l au slavele și cinstea lumii, și să le urăști. N-ai văzut de multe ori când se face în târg vreun iarmaroc (bâlci) cum se îmbracă un stâlp cu aur și cu argint și cu pietre scumpe și cu alte prețioase podoabe? Câtă vreme ține iarmarocul îi urmează și-l cinstesc într-un chip oarecare oamenii și pe urmă îl dezbracă de toate acele lucruri bogate și prețioase, și le iau aceia care le-au împrumutat. Asemenea și tu, omule nemernic, te arăți mare și puternic, vestit și în grad înalt, șezând pe jilț de mult preț, dar cinstea ta nu este decât până ce ține acest iarmaroc al prea scurtei tale vieți, unde ți se închină oamenii ca unui chip al smeritului și călcatului pământ, împodobit fiind cu lucruri de împrumut! Într-adevăr, cu împrumut ai luat oricâte stăpânești, și nici un lucru al tău nu ai, fiindcă nu poți să le iei cu tine la moartea ta. Străine sunt hainele și podoabele ce porți, și te arăți frumos, ca să cinstești pe stăpânul, adică lumea căreia îi rămâne toată bogăția ta. Unde va merge slava ta la sfârșitul iarmarocului când te va stăpâni moartea și va lua frumusețea vieții, iar lumea cinstea cu care te-a împrumutat? Atunci iar rămâi foarte sărac și dezbrăcat de cinste, bogăție și frumusețe, și te pun în mormânt urât și întunecos. Am cunoscut mulți împărați, voievozi bogați și boieri, care se îmbrăcau în porfiră și în vison și în veștminte de aur, în atâta vrednicie aflându-se încât mulți li se rugau și ca la niște Dumnezei li se închinau: însă i-au îngropat în mormânturi, fără vreo cinste a vredniciei. Pentru aceasta, zice Proorocul: *„Văzut-am pe cel necredincios prea înălțându-se ca cedrii Libanului și am trecut și iată nu era, și l-am căutat*

pe el și nu s-a aflat locul lui”. Ieri se cinsteau cei mari și astăzi au lipsit; ieri fiecare vorbea despre ei, astăzi au pierit și au trecut vântul acelei deșertăciuni. Trecut-au în grabă ziua iarmarocului și cinstea lor s-a schimbat întru nimic. Și fericit ar fi fost acel ceas să nu mai fi avut iubitorii de lume, altă pagubă și rău mai mare, decât numai lipsindu-se de cinstea și bogăția lor la moarte, însă ei se duc, sfârșindu-se puținele lor zile în trupeștile lor desfătări ca să se pedepsească veșnic. Iată ce câștig și ce folos primești de la cinstea ta, iubitorule de lume! Adevăratul rob al lui Dumnezeu, nu dorește cinste vremelnică, fiindcă este deșartă și nestatornică, ci mai ales caută slava Domnului său, decât câștigul lui. Nu căuta dar, cinstea lumii, dacă voiești să dobândești pe cea cerească! Nu lăsa adevărul pentru umbră. Nu fii ca pruncul cel nepriceput și neștiutor, care prețuiește mai mult un cărbune aprins decât o bucată de aur, și să încalece o trestie, decât un cal de mult preț. Bogăția lumii și cinstea sunt umbre și vise, pe lângă cereștile bunătăți, precum mai departe vom scrie mai lămurit.

Dacă ai cunoaște în câte primejdii se află oamenii cei mari care au cinste în lume, ai defăima din toată inima aceste fumuri ale cinstei deșarte și viselor înșelătoare. Strămoșul, fiind în Rai, în mare și negrăită slavă, a păcătuit mult, călcând dumnezeiasca poruncă; iară necăjitul și mult pătimitorul Iov, chinuindu-se prin multe necazuri, nu a zis nici un cuvânt necuviincios în toate ispitele care l-au înconjurat. Din aceasta să înțelegi câtă primejdie este în aceste vrednicii ale lumii, și câtă siguranță în smerenie și sărăcie! Câți stau în loc înalt, se primejduesc să cadă; iar câți sunt jos pe pământ tare, nu se tem. Asemenea și cei ce se află la înălțimea dregătoriilor, se prăpăstuiesc în pierzarea iadului; iar cei smeriți și săraci, se mântuiesc. Lenevirea și

trândăvirea, mama multora și marilor greșeli, stăpânește mai ales pe cei mari și slăviți ai veacului acestuia, decât pe cei săraci. Bogații cheltuiesc viața lor în trândăvire, în petreceri, în jocuri, mâncând și bând cu multă îmbelșugare, și păcătuiesc mai mult decât cei săraci care lucrează și scot cu sudoare și cu osteneală multă, hrana vieții lor. Vara, vezi câteodată fulgere înfricoșătoare, auzi tunete mari, și vezi nori negri; și în puțin timp printr-o ploaie tare și repede, pierе atâta tulburare și rămâne cerul limpede și lumea strălucită ca mai înainte, și nu rămâne alt semn al acelei mari tulburări și furtuni, decât puțin noroi pe care îl calcă oamenii. O, cinste scurtă a lumii vremelnice! Câți boieri mari am cunoscut ieri cum se plimbau prin târguri, însoțiți de atâtea slugi și ostași pe care nu-i încăpeau drumurile, și fiecare se minuna de slava și înfățișarea lor! Aceștia, astăzi nu le-a rămas nici o pomenire! A venit moartea și au pierit în două zile; și toată înfățișarea lor, slava, bogăția și mărirea, s-a sfârșit în puțină tină, și nu se vede nimic decât țărâna lor și viermii care au mâncat trupurile lor cele de bun neam și fragede, iar cei vii calcă mormintele lor. A trecut foarte iute toată a lor deșertăciune și altceva nu le-a rămas, decât puțină țărână și tină necinstită. Bine zice Proorocul împărat: „Că în chip trece omul” ca un portret care nu are vreun ipostas. Așa este și lumea: o întâmplare și chip al ipostasului. Cinstea lumii și marile dregătorii, sunt icoane neexistente. Ai văzut pe vreo hârtie, zugrăvite: cetăți, împărății, mări, râuri, munți, copaci și alte asemenea; și picând pe hârtie puțină apă, o strică și o rupe și pier toate cele deșarte. Lumea este hârtia care în puțină vreme se strică. Ce este altceva inima omului celui mândru, decât un glob pe care este zugrăvită toată lumea și într-o clipă orice mică nenorocire și întâmplare o strică și o lipsește de viață?

Deci nu căuta, omule, bogăție zugrăvită și cinste nestatornică, ci sârguiește să dobândești cât timp vremea nu poate să le strice, nici bătrânețile să le piardă. O, amăgiților iubitori de lume! Pentru ca să câștigați visul acesta și zugrăvirea cinstei vremelnice, vă osteniți atâta ziua și noaptea și vă necăjiți!? Lăsați casele și copiii voștri și intrați în mari primejdii, și de multe ori pierdeți și averea și însuși viața voastră, prea ticăloșilor!

O, nesocotință și neînțelepție! Cinstea creștinului este Hristos cel răstignit, și slava noastră e ca să pătimim necazuri și goniri, necinstiri și defăimări pentru dragostea Lui; iar noi nesimțitorii, căutăm cinste vremelnică, desfătări și toată trupeasca împătimire. Adevărata cinste este fapta cea bună care nu este darul împăraților pământești, și nu cu argint se cumpără, ci se câștigă prin sărăcie și smerenie. După ce a început să se cinstească banii, a lipsit adevărata cinste și a căzut. Numai cinstea care se găsește în fapta bună ești dator s-o cauți; iar pe celelalte cinstiri ale lumii, pe care le poftesc cei fără minte, să le urăști știind că se va face trupul tău cenușă și îl vor mânca viermii.

Păunul este mai frumos decât toate pasărilor, și pentru această frumusețe se mândrește, întinde aripile sale, face coada lui ca o roată, se îngâmfă, iar pe urmă, uitându-se la picioarele sale care sunt negre și urâte, strânge iarăși penele sale și se smerește. Când va veni la tine, o, omule, vântul slavei deșarte să te umfle, și să ți se pară că ești mai bun decât alții, fiindcă te laudă și te cinstesc, gândește-te la picioarele tale, adică la trupul tău, că este făcut din pământul cel călcat, în care iarăși te vei întoarce la urmă. Și așa te vei smeri. Să mulțumești când ești defăimat pentru Hristos, ca să te slăvești împreună cu Dânsul în Împărăția Lui cea cerească, unde este adevărata slavă, cinste nespusă

și veselie negrăită. Care facă-se ca noi toți să o dobândim.

CAPITOLUL XXXVII

DESPRE CUNOAȘTEREA DE SINE ȘI DESPRE REAUA PĂTIMIRE A FIRII OMENEȘTI

PROOROCUL Ieremia socotind ticăloșia firii omenești, zicea: „*Pentru ce am ieșit din pântecel maicii mele ca să văd osteneli și dureri? Pentru ce nu am murit în mitrasul maicii mele, și să mi se fi făcut maică-mea mormânt?*” Dacă acesta, sfințit fiind din pântecel maicii sale, zicea astfel, dar ce să zic eu ticălosul cel în păcat zămislit și născut într-o fără-delegi?

Omule, sârguiește-te să te cunoști pe tine însuși, căci mai multă laudă vei avea decât să înveți mișcarea stelelor, însușirea verdețurilor și puterea tuturor plantelor doctoricești, firea dobitoacelor, și știința firii tuturor celor zidite. Gândește-te, zic, cu luare aminte și cercetează să te cunoști pe tine. Întră cu mintea în inima ta, să-ți cercetezi firea, căci cu cât cunoști mai bine cum ești, cu atâta mai mult înțelegi pe Dumnezeu. Deoarece cunoscând bunul neam al sufletului său, vii mai lămurit la cunoștința Măririi dumnezeiești. Să ai totdeauna înaintea ta, scurtimea acestei vieți și ticăloșia firii noastre; și prin această cale afli pe Domnul. Cunoscându-te pe tine, te smerești, și smerindu-te, te temi de Dumnezeu; căci frica de Dumnezeu este începutul înțelepciunii, după marele Vasile.

Dacă voiești să înveți cine ești, ia oglinda și uită-te în ea, precum fac muierile când voiesc să vadă urâciunea lor. Oglinda ta este alt om, și precum este acesta puțin pământ, praf, și un vierme, așa ești și tu, măcar de-ai fi avut toată bogăția lumii, și chiar dacă ai fi din neam împărătesc.

Privește la un mort și vezi că ești un vas plin de putoare și de necurătenie, un chip din puțin lut, pe care viața ți l-a împrumutat. Acolo socotește rădăcina neamului tău, puterea, stăpânirea, cinstea și bogăția ta și celelalte bunătăți vremelnice, câtă vreme țin și ce fel de sfârșit au. Precum ești tu acum, era și acela într-o vreme. Precum este el, ai să te faci și tu în curând, și dacă te vei cerceta cu de-amănuntul pe tine însuși, vei afla materie și pricină să te smerești, că altceva nu este omul după trup, decât un vas plin de stricăciune, precum s-a zis, iar după duh (fără dumnezeiescul dar) un vrăjmaș al dreptății, moștenitor al Iadului și prieten al deșertăciunii, defăimător al Domnului și o zidire osârdnică spre păcat și la bine fără sporire.

Deci, ce ești altceva, omule, decât un dobitoc din toate părțile ticălos? În voile tale orb, în căile tale fără grijă, în fapte și cuvinte deșert și întinat în poftele tale; și pe scurt, în toate cele de nimic ale tale foarte mic, numai în mincinoasa ta slavă te socotești foarte mare. Mare și înțelept lucru este să se cunoască cineva pe sine! Fă tot ce e cu putință să te înțelegi cine ești, dacă voiești să scapi de multe scăderi. Nu defăima pe alții, ca să nu te mândrești, ci ai răbdare când te ocărăsc alții, cunoscând că ești păcătos și vrednic de toată defăimarea. De multe ori întreba Domnul pe bolnavii pe care îi tămăduia, ce voiau, nu că nu cunoștea cugetul lor, ci ca să cunoască ei nevoia și reaua lor nenorocire și să o mărturisească prin grai. Nu se vede însă în Sfânta Evanghelie să fie tămăduit vreun nebun. Pricina este, că cel lipsit de minte nu se cunoaște pe sine, ci socotește că are minte; și așa se face nevrednic de tămăduirea sa, pe care Domnul nu o dă acelor care nu cunosc ticăloșia și neputința lor. Proorocul David rugându-se ca Domnul să-l miluiască, și căutând mijloc să-l îmblânzească și să-i ierte greșeala, cânta:

„Fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea”. Și celelalte.

În mare primejdie este bolnavul care nu-și cunoaște boala sa. Cei lipsiți de minte pătimesc grea boală și nu o înțeleg nici nu se amărăsc, ci râd și se bucură și pe aceștia trebuie cineva să-i plângă mai mult. Cine nu se cunoaște pe sine, este mai nevrednic decât cele necuvântătoare. Răul nostru, fraților, nu este din afară, ci dinlăuntru. Deci, pentru aceasta cu greu primim tămăduirea, necunoscând boala noastră, fiindcă rănilile care nu se văd și păcatele care nu se cunosc, rău și greu se îndreaptă. În această îndeletnicire, ești dator să pui toată sârguința, că aceasta îți este de trebuință mai mult decât dacă ai ști toate cărțile filozofilor.

Cunoaște cine ești, de unde ai venit, unde te afli și unde te duci. Adică: ce erai mai înainte de nașterea ta, ce ești de la naștere și până la moarte, și ce te faci după moarte. Mai înainte de nașterea ta, erai o materie necurată, te-ai zămislit în trup stricacios și aprindere a curviei, și ceea ce e mai rău, ca lucrare a păcatului. Ai ieșit din pânțele de maică, cu lacrimi, și alergi spre mormânt. Zici că ești bogat, și tu ești sărac și lipsit, și nu o socotești. Adu-ți aminte de cuvântul Sf. Apostol Pavel, care zice: *„Ce ai, care să nu fie luat de la altul? Și dacă ai luat, ce te mândrești?”* Dacă ești zidire cuvântătoare după chipul lui Dumnezeu și asemănare și părtaș fericirii, cunoaște facerea de bine a Stăpânului care te-a izbăvit de păcat prin prea curata Sa patimă, și ți-a dat multe bunătăți, și smerește-te până la pământ precum au făcut toți Sfinții, cunoscând că toate cele ce aveau, erau daruri de la Dumnezeu, și ca să nu fie nemulțumitori către Făcătorul lor de bine, au petrecut viață aspră și rea pătimire. Așa trebuie să faci și tu: să urăști cu totul lumea, și să dorești pe Mântuitorul, făcătorul tău de bine care a primit

pentru dragostea ta moarte.

Dacă Acela fără de păcat fiind, a pătimit atâta, cât ești dator să pătimești, tu, întinatul păcătos? Acestea cugetând, nu te înălța mai presus, ci smerește-te, fiindcă ești din cea mai proastă stihie a lumii. Stelele și planetele le-a făcut Dumnezeu din foc, pasările din aer, peștii din apă și pe oameni și pe dobitoace din pământ. De vei voi să te asemeni cu peștii și cu alte asemenea care s-au zidit în apă, te găsești mai smerit. Cu pasările și cu alte lucruri din aer, cu stelele și cu alte trupuri din foc de te vei asemăna, iarăși, te cunoști cu totul mai nevrednic, încât nu poți să te asemeni trupurilor cerești, nici să te mândrești cum că ai întrece pe cele pământești. Te asemeni, într-adevăr, numai dobitoacelor, fiindcă, după trup, o stare și o moarte au oamenii și dobitoacele, și se fac pământ din care s-au născut. Înțelege încă chinurile și strâmtorările, câte lacrimi verși până să crești, cu câte temeri, dureri, zbuciumări și alte multe amărăciuni petreci în această surghiunie a ta! Fii chiar cel mai nobil dintre cei născuți în lume, însă trebuie să te cunoști pe tine însuși, de unde ai începutul și sfârșitul tău. Și dacă frumusețea trupului tău, bunul neam al familiei și norocirea bogăției, ți-au luat această cunoștință și nu cunoști ființa ta, ascultă ce zice Augustin: „Vai, mie, ticălosul! Ce altceva sunt decât un vas plin de baligă, stricăciune și putoare, un vierme cu totul nevrednic, sărac, gol, în multe nevoi și trebuințe supus. Nu știu de unde este venirea mea în această lume, nici când și cum va fi plecarea mea. Trec ca umbra zilele mele, viața mea se împuținează neîncetat. Sunt pământ nenorocit și fiu al urgiei, vas făcut spre ocară și defăimare. M-am născut în întinăciune de păcat, și am a murit cu multă durere și pedeapsă!”.

Ce ești altceva, omule, decât o puturoasă zidire, plină de

toată necurăția? Dacă vei cerceta cu luare-aminte materia care iese din gură, din nas, din ochi, din urechi și din celelalte mădulare ale trupului, n-ai vedea altceva mai scârbos! O, fire a noastră smerită, pământescă, nevrednică, neputincioasă și stricăcioasă! Dacă vei socoti copacii și plantele pământului, acestea fac frunze, flori și roade frumoase la vedere și la gust foarte dulci; și ticălosul om, naște scârbe și împutite urâciuni. După pomi sunt și roadele, căci cu neputință este să facă roade bune pomul cel rău. Dacă ești așa, omule, pentru ce te mândrești? O, lutule, pentru ce te îngâmfi și te înalți? O, cenușă, în ce te mândrești, dacă zămislirea ta este păcat, nașterea și viața ta ticăloșie, iar moartea de neînălțurat? Pentru ce îngrijești trupul tău cu bucate și cu îmbrăcăminte de mult preț când se face mâncare viermilor; iar sufletul care va sta înaintea împăratului Ceresc, nu-l împodobești, nepriceputule? Nu este mare neorânduială să cinstești mai mult pe slugă, iar pe stăpân să-l necinstești? Cunoaște că trupul tău este un vrăjmaș casnic și de moarte al sufletului; și când îi dai hrană și băutură, întărești pe protivnicul tău. Când îl îmbraci și îl împodobești cu haine de mult preț, dezbraci sufletul tău de podoabele cerești, pe care le dobândesc toți cei care petrec aici în sărăcie de bună voie. Are atâtea necazuri, osteneli și suferințe, viața aceasta, încât n-ar trebui să socotim moartea ca î-tristare, ci mai ales eliberare și izbăvire. Viața înconjurată de atâtea primejdii și curse, ar fi trebuit să fie numită mai bine moarte, decât viață. Nu e nici un dobitoc care să aibă atâtea trebuințe ca omul. Toate dobitoacele se nasc lesne. Îndată ce se nasc, se ridică în picioare și n-au nevoie de nici un ajutor, ci se hrănesc singure cu lapte și umblă cum voiesc; și omul are nevoie de atâtea ajutoare care stau împrejur la nașterea lui, iar apoi îl înfașă și îl leagă un an

întreg. Și după ce se mărește, este atâta de sărac și gol, încât împrumută de la celelalte dobitoace, îmbrăcăminte și încălțăminte. Dar nu numai la îmbrăcăminte, ci și în hrana vieții este mai neîndemânatic decât fiarele sălbatice și pasărilor, căci acestea găsesc cele de trebuință, fără osteneală și fără a le cere de la altcineva. Omul însă este nevoit (după adamicul blestem) să scoată pâinea să cu multă osteneală și sudoare a feții sale. Unele din vietăți au aripi și zboară, altele au dinți mari și unghii ca să rănească pe vrăjmași și să afle întru nevoi ajutor, altele au picioare ușoare și grabnice, ca să alerge iute și să scape de primejdie. De toate acestea este lipsit omul, că nu are nimic de la sine, ci tot ceea ce se pare că are, este luat de la alte zidiri mai mici; și aceasta este o taină și economie a Prea înțeleptului Dumnezeu, ca omul să se smerească și să lepede tot felul de slavă deșartă și mândrie. Socotește dar, ticăloșia ta, omule, și gândește-te la necazul și plângerea cu care ai intrat în viață, și cu câte osteneli petreci în ea, și cu câtă durere ieși iar din ea. Mare este nepriceperea ta, a dori o așa de întunecoasă temniță, ce are multe necazuri și chinuri care sunt începuturi și arvună la trupeștile pedepse ale muncii nesfârșite. Domnul a voit să fie atât de necăjită viața noastră, ca să o urâm și să o dorim pe cea fără de suferință și veșnică; că de ar fi fost aceasta fără osteneală și necazuri, atâta ne-ar fi tras spre dragostea ei, încât am fi uitat desăvârșit viața cea adevărată pentru care suntem zidiți. Necazurile și nenorocirile ce pătimești, te povățuiesc să dorești viața cerească, cu totul veselitoare și nemărginită. Atâta te necăjește și te rănește viața aceasta vremelnică, încât îți strigă și zice, să nu o dorești.

Se vede în „*Oglinda Pildelor*”, că un împărat a întrebat pe un filozof să-i spună ce este omul. Iar el a răspuns că omul este un călător de o zi, că pomenirea lui grabnic trece și ca

fulgerul piere. Aleargă cu grăbire spre moarte, dormind, priveghind, mâncând și bând și orice altă lucrare întrebuințând. Pentru aceasta trebuie să gătești cele de îngropare în fiecare zi, fiindcă nu știi ceasul sfârșitului tău. Încă se află omul în fiecare zi în luptă cu lumea, cu trupul și cu diavolul, care îl luptă neîncetat și-i întinde curse și lațuri, încât se primejduiește de moarte sufletească. Pentru aceasta fiind înarmat împotriva acestor trei din urmă vrăjmași, să te păzești cu multă luare aminte, că trupul se luptă să ne înșele cu pofta cea urâcioasă a faptei, lumea cu nesățioasa iubire de argint, și diavolul cu mândria și slava cea vremelnică. Dacă trupul te supără și te îndeamnă spre păcat, adu-ți aminte că în grabă se topește și se preface în cenușă și în viermi, și dacă vei săvârși păcatul te vei osândi în munca cea veșnică. Iar de te ispitește lumea ca să dobândești lucru de prisos, cunoaște nemulțumirea ei, către cei care îi slujesc în toată viața lor, în cele din urmă ea îi alungă goi în mormânt, fără a lua ceva din averea lor. Iar de te va arunca diavolul în mândrie și în înălțare, adu-ți aminte de smerenia cea desăvârșită a Domnului, care este ca un scut prea puternic împotriva acestui diavolesc păcat. Și nu uita frumoasa pildă a bine credinciosului și pururea pomenitului împărat Teodosie, care a poruncit și a pus la țărmurile mării tronul său, și a stat cu toată mărirea înaintea tuturor boierilor, ca și când ar fi fost în palatul său. Apoi a zis acestea în auzul tuturor: *„Poruncescu-ți ție mare, cu puterea și vrednicia mea, să nu ieși din hotarele tale, nici să uzi tronul meu”*. Aceasta zicând, boierii se mirau necunoscând pricina acestei fapte străine. Iar marea după obiceiul ei, a trecut hotarul și a udat nu numai tronul, dar și pe împărat, care a zis către privitori: *„Să se învețe și să cunoască toți oamenii, că puterea împăraților pământești este deșartă și trecătoare,*

și nu este altul căruia se cuvine acest nume decât numai Împăratului împăraților și Ziditorul a toată făptura, la al cărui semn și voință se pleacă cerul, pământul, marea și toate lucrurile văzute și nevăzute”. Acestea zicând, s-a dus la palatul său și din ceasul acela, nu a mai pus pe cap diadema împărătească, ci intrând în dumnezeiescul Altar, a pus-o cu evlavie în sfântul creștet al răstignitului Hristos, mărturisindu-l și propovăduindu-l împărat și Dumnezeu a toată zidirea.

Deci să defăimăm și noi, fraților, o asemenea nenorocită și trecătoare viață, și să nu poftim lucruri schimbătoare și deșarte, ca să ne învrednicim celor veșnice și nestricăcioase în Hristos Iisus Domnul nostru, a Cărui slava este în veci, Amin.

CAPITOLUL XXXVIII

**STRĂINI ȘI CĂLĂTORI SUNTEM ÎN VIATA ACEASTA,
ȘI NU TREBUIE SĂ DORIM DESFĂTĂRI TRUPEȘTI,
FIINDCĂ SUNT CA NIȘTE VISE**

„*NEMERNIC sunt eu pe pământ și străin ca și toți părinții mei*”, zice David Proorocul (Psalm 38). Și iarăși la Psalmul 119: „*Vai mie, căci nemernicia mea s-a îndelungat. Mult a nemernicit sufletul meu*”. Zice și Apostolul Pavel în a doua Epistolă către Corinteni, că toată vremea cât trăim în această lume, suntem străini și nemernici și izgoniți din Rai. Patria noastră cea adevărată pe care o dorim și o căutăm neîncetat cu multă osârdie, pentru că aici nu avem cetate stătătoare, după cum zice el către Evrei, ci pe cea viitoare căutăm. Așadar, dacă suntem surghiuniți din Patria noastră cea veșnică, și aici numai vremelnici ne aflăm, și mâine se sfârșește surghiunia noastră și ne ducem, ce nevoie este să avem griji și zbuciumări în lumea aceasta? Călător drumeț, nemernic și surghiunit ești omule, și știi că cel pribeag și trecător are multe necazuri și supărări printre străini: foame, sete, goliciune și alte felurite suferințe, în care și noi ca niște nemernici ai acestei lumi, suntem ținuti și supuși. Străinul care se află departe de rude și de prieteni și de patria sa, dorește în fiecare zi a se întoarce mai degrabă spre ea. Așa și noi cei surghiuniți, nu trebuie să avem altceva în mintea și în cugetul nostru, decât să dorim să ne întoarcem în Patria noastră cea cerească.

Deci, fiindcă ești călător, pentru ce zidești turnuri, o, omule, și cheltuiești zadarnic atâția bani, să zidești case și palate mari în pustietatea acestei lumi, în loc să umbli a

ajunge la acel pământ roditor și țară desfătăță, cu palate prea frumoase ale aceluia dorit pământ al făgăduinței? Spune-mi, călătorule, când umbli pe drum și găsești o colibă sau peșteră, și intri în ea să te odihnești puțin, până va trece arșița soarelui sau ploaia, te îngrijești pentru acea puțină vreme cât stai în colibă, să o mărești, sau să o dregi? Nu, ci rabzi toate lipsurile ei, nădăjduind că peste puțin să te duci să te odihnești în casa ta. Tot așa ești și tu, trecător și călător în această lume, încât nu faci aici nici un ceas. Astăzi ai venit și mâine te duci la Patria ta. Pentru ce ai atâtea zbuciumări și necazuri și griji, să zidești case mari și palate încăpătoare, să dobândești cinste și slavă, argint și aur și altă, deșertăciune lumească, care toate acestea împreună cu tine trec, și într-un minut pier?

Socotește dar, și îngrijește-te de adevărata ta Patrie cerească, și acolo zidește de acum locuința ta, ca să te întâmpine Sfinții și să intri într-însa cu multă veselie. Pentru un ceas, cât stai în colibă, nu poți pătimi vreun rău, și cauți ca să o mărești? Dacă te-ai afla multă vreme în această lume, nu te-aș fi osândit că aduni bogății, că zidești, și cauți slavă și cinste lumească, dar fiindcă viața aceasta vremelnică este atât de scurtă și moartea neștiută, pentru că nu știi dacă nu mori mâine, pentru aceea îți trebuie osândă și muștrare, dacă dorești aceste mincinoase deșertăciuni ca și cum ar fi veșnice. O, nebunie și deșertăciune ! Mulți au zidit case, și au ridicat turnuri, și nu au locuit în ele un an, sau o lună, sau o săptămână, și alții iarăși le-au început. Dar n-au ajuns să le isprăvească, și acuma se bucură alții de dânsule, iar ei se află în strâmtorare nemângaiată; și nu au de la cineva vreun ajutor, că nu au avut minte când a fost în stăpânirea lor vremea darurilor și a cununilor, ca să îngrijească de aici de palate nestricăcioase și veșnice, ci au zidit

pe cele vremelnice și sunt lipsiți de cele veșnice. Să nu ți se pâra, iubitele, acestea basme, ci crezându-le din toată inima ta, și știind că prea grabnic alergi spre moarte, nu te lenevi de mântuirea ta. Precum soldatul de gardă rabdă o noapte întreagă strâmtorarea în gheretă, și nu-și pune în mintea să suferința, nădăjduind că a doua zi se va duce la cazarmă să se odihnească după cum voiește, așa și tu, rabdă ostenele și strâmtorările acestei vieți, socotind scurtimea lor, că durează puțină vreme, și curând vei ajunge în Patria ta cerească. Numai aceasta te face să te bucuri, și întipărește-o în mintea ta, ca să o amintești totdeauna, adică, să te gândești la veșnicia vieții viitoare, că nu are sfârșit niciodată; căci de o vei asemăna cu aceasta vremelnică, vei afla, chiar de ai trăi și o mie de ani, că nu este nici un ceas, pe lângă cea veșnică și fără de sfârșit.

Aceasta a făcut pe Apostolul, să se bucure în necazurile nemerniciei sale, aducându-și aminte că este nemernic și umblă să ajungă la Patria să cerească, precum scrie către Corinteni, zicând: *„Întru toate necăjiți, iar nu strâmtorați; lipsiți fiind, dar nu deznădăjduindu-ne, goniți fiind, dar nu părăsiți, supărați fiind, dar nu prăpădiți”* și celelalte. Adică avem necazuri și goniri, dar nu ne părăsește Domnul; ne ostenim, dar nu slăbim, nici pierim, căci suferința noastră este vremelnică, iar folosul veșnic. Deci, dacă ești călător, nu te întrista, nici nu te lenevi pentru că ai supărare pe cale, sau că nu te cunosc oamenii, pentru că mâine ajungi la Patria ta. Strămoșii noștri, zice Pavel, că trăiau ca niște străini și nemernici în munți și în peșteri, în colibe și în crăpăturile pământului, nu aveau vreodată odihnă, ci totdeauna erau strâmtorați și necăjiți. Fă și tu asemenea, dacă voiești să găsești acolo desfătare și veselie. Nu pofti să ai aici în puțină vreme, împlinirea voilor tale cele rele, și acolo să

plângi totdeauna.

Dacă ar fi un osândit, căruia i se cuvine moarte pentru faptele sale, și judecătorul i-ar zice să aleagă dintre acestea, două: sau să umble trei zile prin târg flămând și gol cu o bucată de haină veche, să-și plângă păcatele sale, să roage pe toți oamenii să-l ierte, și după trei zile să nu-i mai dea altă pedeapsă, ci să fie slobod în toată viața sa, să se veselească. Sau dimpotrivă: să aibă voie trei zile, să mănânce și să bea, să se bucure și să facă toate dorințele, iar după aceste trei zile să-l pună într-o temniță întunecoasă pentru toată viața lui. Ce pedeapsă ar alege dintre acestea două? Nimeni nu se îndoiește, că ar alege-o pe cea dintâi, afară de ar fi ieșit din minte, ca să aleagă pe cea de a doua. Hristos este Judecătorul și noi suntem toți vinovații cei osândiți, și lasă într-a noastră alegere, care din aceste două voim să facem? Sau să plângem păcatele noastre în aceste puține zile ale prea scurtei noastre vieți, în multă sărăcie, foame și rea petrecere a trupului, iar în veacul viitor să dobândim cerească veselie, sau aici făcând voile noastre, să ne îndulcim trupul în această vremelnică viață, care nu este nici trei zile față de cea viitoare, și acolo să ne muncim veșnic cu toate simțirile noastre? O, cum ne orbește diavolul și nu cunoaștem folosul nostru, de cinstim noi nepricepuții aceasta viață trecătoare și vremelnică mai mult decât pe cea netrecătoare și veșnică!

Apostolul Petru zice: *„Rogu-vă pe voi, fraților, ca pe niște nemernici și străini ce sunteți, să vă înfrânați de poftele trupești care se războiesc împotriva sufletului”*. Fă astfel dacă vrei să trăiești ca un străin, că străinii și nemernicii petrec viață măhnită. Nu au prieteni sau iubiți, ci sunt totdeauna ocărâți. Așa și tu, nu te îngriji să faci cu cineva prietenie, nu te îngriji de lucruri de prisos spre desfătarea trupului, că

multă pagubă aduc sufletului; nici să-i dai multă odihnă, fiindcă mâine te duci, și toată slava ta și bogăția, o lași aici, și pleci gol și lipsit de toate aceste averi stricătioase și te faci vinovat muncii fără sfârșit. Și dacă nu crezi, spune-mi unde este acum slava acelor bogați și puternici împărați, care au stăpânit atâtea țări și cetăți prea vestite? Unde este Hercule, Ahile, Hector și alți mulți nebiruiți comandanți de oști, care omorau fiecare dintre ei câte o mie și mai bine în fiecare zi? Unde este împăratul Alexandru care a cuprins atâta lume? Unde sunt cezarii și alți împărați foarte bogați? Au trecut toți și au pierit ca niște străini și călători! Fără îndoială că nici unul din aceștia nu a rămas, ci în grabă au trecut anii lor, și nu au stat nici un ceas în lumea aceasta, față de cea viitoare și veșnică. Cine cunoaște nimicnicia acestor bunătăți vremelnice, că sunt de nimic și nevrednice și mai amăgitoare decât visele, nu le vor pune de fel în inima lor, după cum le aseamănă Proorocul împărat zicând: „*Ca visul celui ce se deșteaptă, Doamne, în cetatea Ta, chipul lor de nimica îl vei face*”. Ca visul acelora ce se deșteaptă din somn adică, așa vei risipi întru nimica chipul lor. Aceasta vorbește către Dumnezeu, Proorocul, pentru iubitorii de lume și cei trupești. Visează, cel ce doarme, lucruri deșarte și mincinoase, și deșteptându-se, vede, că acea nălucire s-a transformat în nimic, și pe urmă îi arată că acel vis era minciună. Așa și moartea ta, dovedește că această cinste și dregătorie, nu sunt altceva decât chipuri deșarte și mincinoase, alcătuite fără viață și adevăr. Adormeau oamenii și visau că aveau bogăție și vistierie nenumărată; și când se deșteptau găseau mâinile lor pline de vânt. Cel ce visează, nu știe atunci că acea vedere este mincinoasă, ci o socotește adevărată, cât are ochii închiși; iar când se deșteaptă, cunoaște într-adevăr că este înșelat. Așa și iubitorii de lume,

socotesc că aceste bunătați deșarte și vremelnice sunt adevărate și nemărginite, și acestea sunt mai slabe și mai neputincioase decât umbra care nu ține decât numai cât avem ochii închiși și ne aflăm în păcat. Când însă ne deșteptăm cu mintea și murim patimilor, atunci vom cunoaște adevărul lucrurilor.

Un sărac visează că este acoperit de bogăție și de cinste până în creștet; și deșteptându-se se află sărac și defăimat. Altul iarăși, flămând, visează că se află la masă prea îndestulată și se satură, și sculându-se dimineața este cu totul flămând. Atâta deosebire au cereștile bunătați de cele pământești, precum cele adevărate față de vise. Că precum este vis când vede cineva dormind că a găsit munți de aur, sau altceva asemenea, așa sunt vise și aceste vremelnice, mincinoase și deșarte lucruri, când le asemeni cu cele adevărate și nestricăcioase bunătați ale veșnicei fericiri. Lumea este amăgitoare și înșală pe prietenii ei, ca să creadă că sunt scumpe și de mult preț acele lucruri care stăpânesc viața aceasta, dar se amăgesc, căci toate sunt ca norul, ca fumul și ca vântul. De multe ori se vede un nor în aer, în care se văd ca niște cetăți, corăbii și alte asemenea, apoi într-un minut vântul le risipește și pier. Așa sunt și aceste lucruri trecătoare și deșarte ale lumii, care îți spun în mintea ta că ești mare și vrednic, și-ți făgăduiesc cinste și bogăție nespusă. Dar toate sunt turnuri și cetăți care nu sunt.

Și cine se bucură de aceste vise, este asemenea aceluia care voiește (după cum zice Ecleeziastul) să prindă umbra în mâinile sale, sau să ajungă vântul, alergând.

Bogăția cea pământească nu este bogăție adevărată, ci zugrăviri și basme, care deși se văd în viața aceasta mare și frumoasă, ele nu există pentru totdeauna, nici de mulți ani, ci umbră și fum și vis. Spune-mi, iubitorule de lume, dacă ai

fi deșteptat pe cineva, care să fi văzut în vis, că a găsit comoară mare, și cu părere de rău să se mânie pe tine, zicând că i-ai luat bogăția lui, sau să se bucure în visul său și să-și închipuie că este bogat, nu ai fi zis că este lipsit de minte și nebun? Astfel este (zice înțelepciunea) cine socotește adevărate aceste lucruri vremelnice și deșarte, căci nu este altceva viața aceasta decât umbră și vis. Ei socotesc că sunt bine norociți, și nu sunt. Socotesc că au multe lucruri și nu au mai nimic. Cred că vor trăi multă vreme și ei nu vor ajunge nici până mâine, dorm fără grijă, neștiind că astăzi îi va chema să dea înfricoșătorului Judecător, răspuns pentru faptele lor. Mulți adorm în trupeștile lor plăceri, ca Samson pe pieptul Dalilei, când l-au prins Filistenii, și scoțându-i ochii, l-au pus să învâртеască la moara de cai. Olofern dormea când Iudita i-a tăiat capul. Așa mor și sunt îngropați câți sunt încurcați în desfătări și adormiți în păcate. Câți dorm nu au simțire, ci zac ca niște morți. Așa și oamenii iubitori de trup care dorm în păcat și nu văd, nu simt pe Dumnezeu, și nici nu gustă Hrana cerească, care sunt dumnezeieștile cuvinte. Nu văd nici nu cunosc nimicnicia lucrurilor pe care le poftesc, și la bine sunt nesimțitori, după Proorocul: *„Ochi au și nu vor vedea”*. Și precum este un bolnav care visează lucruri mari și vitejești, și acestea toate sunt minciuni. Așa sunt și aceia care se socotesc mari și puternici, pe când ei sunt slabi și ticăloși. Unul care doarme nu se teme de cele ce sunt vrednice de temut, ci de cele deșarte și de cele ce nu sunt. Dacă este cineva aproape de el, când doarme, și ar voi să-l ucidă cu sabia, nu se teme de dânsul; iar dacă se vede în somnul său că se află într-o mare prăpastie și primejdie, se înfricoșează și tremură ca trestia. Așa și cei trupești și iubitori de lume se tem de necazurile acestei vieți, care nu sunt altceva, decât umbre și năluciri;

iar la cumplitele pedepse ale muncii nesfârșite, nicidecum nu se gândesc că au să-i muncească totdeauna. O, a ta nebulie și nesimțire, păcătosule! Cum nu cunoști folosul tău, și alegi mai bine ca să-ți faci voile tale trupești numai un ceas în această nemernicie a ta, și acolo în cealaltă lume să ai suferințe și chinuri veșnice? Urăște, nepriceputule, trupestile plăceri, nu alege mai mult calea locuinței tale, ci cunoaște că ești străin și nemernic pe acest pământ. Mergi repede ca să ajungi la fericirea cea adevărată, căci Domnul nu a gonit pe om din Rai ca să fie în lume ca într-un alt rai, sau să aibă bucurie și plăceri, ci să plângă păcatele sale, și să se ostenească, și să se zbuție ca un călător, până când va ajunge în patria sa. De aceea nu trebuie să te îngrijești în lumea aceasta de lucruri netrebnice, ci numai de câte sunt folositoare sufletului tău.

Precum călătorii și neguțătorii care se duc să facă negoț în țară depărtată, când se întorc în patria lor nu cumpără lucruri grele și cu anevoie de purtat, că nu pot să le poarte drum lung, fiindcă le pricinuiesc supărare. Ca să nu fie prădați de tâlhari, ei aleg lucruri mici și trebuincioase, adică: pietre scumpe și mărgăritar, care ocupă puțin loc și prețuiesc mult. Așa fă și tu, ascultătorule, că străin ești aici, iar mâine te vei duce la Patria ta, și nici un lucru din câte stăpânești nu este cu putință să iei și să duci împreună cu tine, nici case, nici țarini, nici argint, sau aur, sau alte asemenea, fiindcă sunt lucruri grele și călătoria lungă, drumul mult și primejdiile nenumărate, și le lași pe toate aici. Numai dacă ai pietre scumpe și mărgăritare de mult preț, adică: dragoste către aproapele, milostenie, smerenie și alte fapte bune pe acestea poți să le iei împreună cu tine, căci nimeni nu poate să te lipsească de ele. Pentru ce, nepriceputule, cumperi lucruri care rămân pe drumuri și se

pierd? Pentru ce te încarci aici cu bogăție vremelnică, și acolo, unde ai să stai veșnic, să fii sărac și lipsit? Deschide, nesocotitule, ochii tăi, și cunoaște folosul tău! Trezește-te din somnul păcatului. Sfărâmă lanțurile vicleanului și fugi din înșelăciunea în care te-a cufundat. Vinde toate averile ce le ai în acest tărâm de surghiun al tău, și cumpără mărgăritarul cel de mult preț, și ține bunătățile cele vrednice, ca să te întorci la Patria ta bogată, să te bucuri în cinste și slavă, și să te închini Prea Sfintei Treimi și nedespărțitei Unimi, Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, în veci. Amin.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I

DESPRE DATORIA CE TREBUIE SĂ AVEM CĂTRE DUMNEZEU, BINEFĂCĂTORUL NOSTRU

FOARTE înțelept și cu multă pricepere, Proorocul David, a împărțit în două desăvârșirea dreptății, zicând: „*Depărtează-te de la rău și fă bine*”. Fiindcă am scris de ajuns despre o parte, de cuviință este să scriem ceva și despre a doua.

În această parte a dreptății este de trebuință să dăm fiecăruia pe al său, adică Ziditorului și Mântuitorului nostru, aproapelui și nouă înșine. Că săvârșirea acestui lucru se cunoaște, când omul are bună rânduială și dreaptă socoteală către aceste trei fețe. Când se face aceasta, nu lipsește nici o faptă bună, ci este în toate drept. Și ca să înțelegi mai bine pricina, îți scriem trei întocmiri și asemănări, ca să cunoști ce trebuie să faci ca să-ți afli mântuirea. Cu aceste trei păzești dreptatea desăvârșită, adică: să ai către Dumnezeu inimă de fiu, către aproapele inimă de mamă, și către tine inimă de judecător. Acestea sunt cele trei părți în care se cuprinde toată dreptatea și mântuirea noastră. Mai întâi să vorbim despre Dumnezeu, care este partea cea mai de nevoie și mai înaltă a dreptății. La aceasta ne trebuie trei teologice virtuți: credință, nădejde și dragoste. Cu datoriile care cuprind aceste virtuți, omul mulțumește și împlinește dragostea către Dumnezeu, având către Dânsul socotință și inimă supusă pe care le are un bun și virtuos fiu către tatăl său. Că una dintre primele lucrări ale Sfântului Duh, este să ne dea această inimă către Dumnezeu. Socotește cu luare aminte, și încearcă ce fel de inimă are un înțelept fiu către tatăl său, câtă dragoste îi păstrează, câtă frică și evlavie are,

câtă ascultare îi face, câtă credință îi arată, câtă râvnă spre părinteasca cinste, cum îi slujește fără de plată, cu câtă încredere aleargă fără sfială către dânsul la trebuințele sale și cu câtă smerenie rabdă ocările și pedepsele! Așadar, ai și tu asemenea inimă către Dumnezeu, dacă voiești să împlinești fără lipsă, această parte a dreptății.

La aceasta îți trebuie opt fapte bune: întâi dragostea, a doua frica și evlavia; a treia nesfiala; a patra râvna pentru cinstea lui Dumnezeu; a cincea curăția cugetului și faptele spre închinarea lui Dumnezeu; a șasea rugăciunea, la care să alergi în toate nevoile tale; a șaptea mulțumirea pentru facerile Lui de bine, iar cea din urmă ascultarea, spre a te uni cu sfânta și mântuitoarea Sa voie.

După această rânduială, deci, **cel dintâi** și mai de seamă lucru ce suntem datori să facem, este să iubim pe Domnul, după cum ne-a poruncit, cu toată inima noastră, cu tot sufletul și cugetul și cu toate puterile, astfel încât cu totul să iubim și să cinstim pe Stăpânul acesta. Omul trebuie să aibă mintea și cugetul pururea în meditație; voința ca să-l iubească, iar pofta și celelalte dorințe să fie cuprinse în toate câte îi aduc cinste și dă putere tuturor mădularelor și simțirilor, să lucreze tot ceea ce poruncește această dragoste, către care ne cheamă și ne atrage toate dreptățile și pricinile dragostei, care se află în toate zidirile, că toate acestea ne duc la Dumnezeu și la gradul cel mai înalt al desăvârșirii.

A doua, prin care suntem datori să plăcem lui Dumnezeu, este frica, nu cea de rob care este temerea de pedepse, ci frica prietenească care vine din dragoste de a nu mâhni pe un asemenea Părinte și Domn îndurător; că o astfel de frică au copiii cei buni, care se înfrânează de la lucrurile cele necuviincioase, ca să nu mâhnească pe tatăl lor. O asemenea frică are și femeia îmbunătățită și de bun neam, care se

îngrijește și se păzește cu multă luare aminte în toate lucrurile și treburile ei, ca să nu facă nici o neorânduială sau pagubă în casa ei, și să nu smintească pe bărbatul ei. Această frică sfântă care este un deosebit dar al Sfântului Duh, crește în sufletul nostru și se hrănește, când ne gândim la aceste patru lucruri, adică: înălțimea dumnezeieștii Măririi, adâncimea judecăților Lui, dreptatea Lui și mulțimea păcatelor noastre. Acestea trebuie să le cugetăm neîncetat în inimă, că gândul acesta păzește în sufletul nostru această sfântă dragoste, și gonește tot păcatul. Mai ales când suntem la sfânta Liturghie, trebuie să stăm cu multă luare aminte și evlavie, și să nu vorbim, nici să întoarcem ochii aici și încolo, precum fac unii rău crescuți; ci să luăm aminte cu mare frică și evlavie la acea împărătească Mărire a Dumnezeuului tuturor, care se jertfește de preot în chip minunat și neînțeles. Despre aceasta vom scrie mai lămurit când vom ajunge la sfânta împărtășire.

A treia faptă bună este nesfiala, adică: precum un fiu în toate necazurile și nevoile care îi vin, de are pe tatăl său bogat și mare boier, este încredințat că nu-i va lipsi ajutorul îngrijirii părintești. Așadar toți trebuie să aibă astfel de inimă către Dumnezeu știind că are ca tată pe Acela care stăpânește toată lumea, și cârmuiește Împărăția cerului și a pământului, și o ține cu prea puternica Sa înțelepciune și stăpânire. În felul acesta nu se întristează de orice lucruri protivnice ce-i vin, ci se întoarce către Dânsul cu îndrăzneală, nădăjduind la îndurarea Lui, că-l va scoate din necazuri spre folosul său, și îl povățuiește la cele mai bune. Că dacă fiul are atâta îndrăzneală către tatăl și cu dânsul doarme fără grijă, atunci cu cât mai mult trebuie să nădăjduiești tu în Acela, care este Părinte al tuturor părinților și mai bogat decât toți bogații? Iar de vei zice că puțină

ta slujire și faptă bună ce ai arătat către acest Stăpân, știind mulțimea păcatelor tale, te face să te temi, să nu te mai gândești atunci la păcatele tale, ci la nemărginita îndurare a acestui ceresc Părinte, care a făgăduit ajutorul Său acelora care cheamă cu smerenie numele Lui prea sfânt, și scapă sub acoperământul Lui. Astfel am văzut pe unii ce aveau vrăjmășie între ei că au primit pe vrăjmașii lor în vremea primejdiei în casele lor, și i-au păzit și i-au ajutat, ca și cum ar fi fost prieteni foarte credincioși. Și dacă oamenii au atâta nerăutate și bunătate, câtă socotești să aibă cerescul tău Părinte, care ți-a făcut atâtea faceri de bine? Ai dar în Acela îndrăzneală și nădejde, și nu-ți va lipsi ajutorul.

A patra faptă bună este râvna cea pentru slava lui Dumnezeu, adică: toată dorința și grija ta să fie numai ca să slăvească numele lui Dumnezeu, să crească spre Dânsul mulțumirea și să se facă voia Sa precum în cer și pe pământ. Durerea ta cea mai cumplită și necazul cel mai mare, să fie atunci când vei vedea că aceasta nu se face. O asemenea inimă și râvnă aveau toți Sfinții despre care se zice acestea:

„Râvna casei tale m-au mâncat, și ocările celor ce te ocărăsc pe Tine, au căzut asupra mea”. Și iarăși: „Râvna slavei Tale Doamne m-a slăbit, și a îmbătrânit cele ale trupului meu”. Că așa de mare era mâhnirea ce primeau din această pricină cei ce iubeau pe Domnul, încât le ieșea durerea sufletului în față și se făcea arătată în omul cel din afară.

A cincea este cugetul drept și curăția lui, adică: în toate faptele și lucrurile noastre să nu căutăm nici un folos veșnic sau vremelnic, să nu ne gândim la cinstea și folosul nostru, ci numai spre slava, bunăvoirea și supunerea către Stăpânul nostru. Aceasta trebuie să căutăm și să cinstim în toate lucrurile noastre, având spre Dânsul nemăsurata râvnă, temându-ne ca nu cumva ochii noștri să privească la altceva

decât la Dumnezeu și Mântuitorul nostru.

Sunt mulți bogați în fapte bune, care când vor fi cercetați la Dumnezeuiasca judecată, socotesc că se vor găsi fără această dreaptă socotință, care este ochiul de care zice Sfânta Evanghelie, că: *„Dacă ochiul tău este curat, face tot trupul tău luminat, și dacă este rău, îl face întunecat și netrebnic”*. Sunt unii care au slujbe și funcții bisericești și politice, care văzând că cei îmbunătățiți se învrednicesc de mare cinste, petrec cu plăcere de Dumnezeu, spălându-și mâinile lor de toată necurăția, ca să nu păteze cinstea lor. Ei fac aceasta ca să-i cinstească lumea și să-i iubească șefii lor, să le dea funcții și mai mari. Aceste fapte și slujbe nu pornesc din dragostea sau râvna pentru Dumnezeu, și nici nu au ca sfârșit ascultarea și slava Lui, ci numai pentru slava și folosul lor. Deci cel ce întrebuințează acestea, deși se arată îmbunătățit pentru cei ce-l văd, în ochii lui Dumnezeu faptele lui sunt cu totul fum și umbră a dreptății. **Că virtuți morale, fără dragostea Duhului și temerea de Dumnezeu, aveau mulți din Elini, precum Platon, Socrate și alții; însă aceasta nu le-a folosit deloc, fiindcă nu este bine primită lui Dumnezeu înțelepciunea ori bunul neam, sau înălțimea cunoștințelor, nici virtuțile morale, nici necazurile trupului, de-ai jertfi chiar și pe copiii tăi, ci numai această dragoste a Duhului trimisă de sus, și tot ce se naște și purcede din această rădăcină.** *„Căci binele nu este bine, dacă nu se face bine”*, că lucrurile de nimic făcându-se cu înaltă și bună socotință, sunt înalte și vrednice. Și iarăși, lucrurile mari și înalte, făcându-se cu socotință proastă sunt netrebnice, fiindcă Domnul nu privește atât la mărimea lucrului, cât la cugetul sufletului, care pornește din izvorul dragostei și al dreptății.

A șasea faptă bună este rugăciunea, prin care alergăm în

vremea nevoii către Tatăl nostru, precum fac pruncii cei mici care pentru orice mică frică aleargă la mama lor. Cu rugăciunea ne aducem aminte totdeauna de Tatăl nostru, și ne apropiem către Dânsul. Mergi mai înainte la capitolul: „Despre rugăciune”, să vezi cu câtă evlavie trebuie făcută această lucrare îngerească.

A șaptea faptă bună este conștientizarea și mulțumirea pentru părințeștile faceri de bine, care este una din cele mai mari datorii către Dumnezeu, după cum am scris la capitolul despre nerecunoștință.

A opta și cea din urmă faptă bună este ascultarea, în care se săvârșește toată dreptatea și pe care nu am lăsat-o la urmă ca fiind mai mică decât celelalte, ci ca fiind o pecete și sfârșit al tuturor faptelor bune. Trebuie să ai cu totul moartă voia ta, să nu se afle în tine nici un fel de împotrivire la voia lui Dumnezeu. În această ascultare sunt trei trepte: **a)** Să te supui la toate poruncile și luminările Domnului, și să preferi a pătimi toate muncile lumii, decât să săvârșești păcat de moarte, și să calci dumnezeiasca poruncă, **b)** A doua treaptă este: să te unești cu voia lui Dumnezeu, să-i mulțumești și la cele bune și la cele rele care vin asupra-ți, cugetând că fără dumnezeiasca Lui voie, nu-ți vine nici un bine, sau rău, și așa să-l slăvești în cinstea și în necinstea ta, în sănătate și în boală, în viață și în moarte, plecând totdeauna capul și mulțumind, atât în necazuri cât și în foloasele ce-ți trimite, neuitându-te la pedepsirea trupului, ci la dragostea și bunătatea ce-ți păstrează; căci cu măsura dragostei cu care îl dezmiardă părintele pe fiu, cu aceea îl pedepsește când i se cuvine. Întru această răbdare a necazurilor, pun trei trepte dascălii. Întâi, să le rabzi cu bărbăție; al doilea să le dorești pentru dragostea lui Dumnezeu; și al treilea să te bucuri de ele. Cea dintâi treaptă s-a cunoscut în răbdarea lui Iov,

foarte lămurit; a doua, în dorința pe care o aveau unii din Mucenici, și însetau să primească și alte munci. Iar a treia este în bucuria și veselia pe care o aveau Apostolii, că s-au învrednicit a pătimi pentru numele Domnului. Și mai ales cerescul Pavel, Vasul alegerii, care se slăvea în necazurile sale, se bucura într-o necinstire și gonire, după cum se vede în multe locuri în Epistolele lui. Aceasta este cea mai înaltă treaptă a dragostei și a desăvârșirii, la care puțini ajung, și de aceea nu suntem datori toți să ajungem la a treia sau la a doua treaptă, ci numai la cea dintâi, adică să răbdăm necazurile cu socotință mulțumitoare, căci cel ce nu o are pe aceasta dintâi, nu se mântuiește. A treia treaptă și cea din urmă a ascultării este: să te supui celor mai mari care sunt epitropi și slugile lui Dumnezeu, la toate câte îți poruncesc, aducându-ți aminte de stăpâneștile Cuvinte: *„Cel ce ascultă pe voi, pe mine mă ascultă; și cel ce se leapădă de voi, de mine se leapădă”*. În această ascultare asemenea sunt trei trepte. Cea dintâi, să te supui cu lucrarea cea de afară, fără să se opună voia și mintea ta. A doua este, să te supui cu lucrul și cu voia. Cea de a treia, cu lucrul, cu voința și cu mintea, și aceasta este cea mai aleasă treaptă a ascultării, care te aduce la multă smerenie și dreaptă socoteală. Deci, dacă ai aceste opt fapte bune, ai împlinit partea cea dintâi și mai înaltă a dreptății, și ai împlinit datoria către Făcătorul de bine și Mântuitorul tău. Dar mai înainte de a sfârși, scriem vreo câteva învățături trebuincioase și de folos, pentru ca să cunoști care din faptele bune sunt mai alese și mai de cinste decât celelalte, ca să nu te înșeli. Află deci, că toate faptele bune se împart în două categorii. Unele sunt înlăuntrul omului, duhovnicești și nevăzute, iar altele sunt în afară și văzute și care se cunosc. În prima categorie punem faptele bune cele teologice și câte altele am scris mai sus (și mai ales

pentru dragoste care este împărăteasa tuturor bunătăților), și alte asemenea precum este: smerenia, întreaga înțelepciune, milostenia, răbdarea, dreapta socoteală, evlavia, sărăcia cu duhul, defăimarea lumii, lepădarea voii, dragostea Crucii și alte asemenea, pe care le numim bunătăți duhovnicești și dinlăuntru, fiindcă se află mai ales în suflet. Alte fapte bune sunt cele vizibile, adică: postul, privegherea, citirea, rugăciunea, cântarea de psalmi și alte asemenea, care, deși se fac și acestea din suflet, lucrările lor sunt însă mai vizibile decât a acelora dinlăuntru pe care nu poate cineva să le vadă, precum este: nădejdea, credința, dragostea și celelalte. Toate aceste fapte bune sunt foarte folositoare pentru suflet și pentru mântuire, dar prima este mai folositoare, precum a zis Domnul, Samarinencei: *„Duh este Dumnezeu, și cei ce se închină Lui, în duh și adevăr trebuie să se închine”*. Tot așa zice și Apostolul către Timotei: *„Păzește credința, căci faptele cele trupești întru puțin sunt folositoare; iar credința este trebuincioasă la toate, fiindcă și ei sunt făgăduite bunătățile vieții acestea și celei viitoare”*. Pentru credință crește cinstirea de Dumnezeu și mila către aproapele. Prin lucrarea cea trupească, înfrânarea și toată reaua petrecere. Însă dacă lăudăm faptele bune dinlăuntru, ale duhului, nu defăimăm deloc pe cele din afară, fiindcă prin mijlocul acestora mai mici, dobândești și păzești pe cele mai mari. Că liniștea și depărtarea te izbăvește de trei păcate, adică: de vedere, de auzire și de împreuna vorbire. Și cu tăcerea te ajuți foarte mult, și păzești evlavia și scapi de diferite păcate, care se nasc din multa vorbire. Postul iarăși slăbește trupul, înalță duhul și ne pregătește spre citire, cugetare, și rugăciune, și lăsăm vorba deșartă, și bârfirea pe care le povestim când ne saturăm, și ne sânguim la cântarea de psalmi și rugăciune și la orice altă pravilă, căci aceste

fapte ne îndeamnă spre cucernicie, ne luminează mintea, și ne facem mai fierbinți spre cele duhovnicești și dumnezeiești. Deci, cine dorește să se învrednicească darului postirii, este de trebuință să umble cu luare aminte și mare pază a simțirilor, și să fie înfrânat și cumpănit în hrană, în cuvinte și în mișcări; să iubească tăcerea, și liniștea, să alerge cu evlavie la pravila Bisericii, și la toate acelea care împreună lucrează în această folositoare pricină. Din toate acestea poți să înțelegi deosebirea faptelor bune de mai sus fiindcă cele dinlăuntru sunt sfârșitul pe care îl dorești; iar cele din afară, mijlocul prin care să dobândești pe cele dinlăuntru. Cele dintâi sunt mântuirea, și cele de al doilea, îndreptarea. Cele dintâi ca duh, iară celelalte ca trup, care deși este mai micul duhului, însă este din început parte alcătuită și îi trebuie sufletului spre slujbele lui. Cu învățătura de mai sus, fratele meu, te izbăvești de cele mai de pe urmă două mari răutăți, care s-au ivit în lume, adică: una veche a fariseilor, și alta mai nouă a luteranilor. Că fariseii ca niște iubitori de trup și mândri, nu căutau deloc dreptatea care se cuprinde în toate faptele duhovnicești, și așa au rămas numai cu umbra faptei bune, arătându-se buni numai pe din afară, iar pe dinlăuntru cu totul întinați. Luteranii iarăși, auzind de această rătăcire a fariseilor, ca să fugă de un rău au căzut în altul mai mare, adică: de a defăima cu totul faptele bune din afară. Dar adevărata învățătură fuge de amândouă relele și caută calea de mijloc a adevărului, și dând cuvenita cinste faptelor bune dinlăuntru, respectă de ajuns și pe cele din afară, fiindcă amândouă aceste categorii sunt de trebuință la mântuire. Cunoaște că aceste două chipuri ale dreptății, una este adevărată și alta mincinoasă. Adevărată este aceea care cuprinde lucrurile din afară, care sunt de trebuință și folositoare la săvârșirea acesteia. Iar mincinoasă este aceea

care are oarecare lucruri din afară, fără cele dinlăuntru, care este fără dragostea lui Dumnezeu, fără frică și smerenie, fără evlavie și la celelalte fapte bune, precum era aceea a fariseilor, pentru care Domnul îi muștra, ocărându-i ca pe niște fățarnici, că zeciuiau izma și mărarul; iar lucrurile cele scumpe și mari care stăpânesc Legea nu le cruțau, adică: judecata, mila și adevărul. Și iarăși în alt loc le zice că erau osârduitori a-și spăla picioarele și mâinile lor, dar inimile le erau pline de vicleșuguri și de răpiri, și că erau morminte împodobite pe dinafară, iar pe dinlăuntru pline de oase. Aceasta este dreptatea pentru care Domnul muștra adeseori în Dumnezeiască Scriptură zicând: *„Acest norod mă cinstește numai cu buzele, iar inima lor este departe de mine. În zadar mă cinstesc păzind învățături omenești, și nu Legea pe care le-am dat-o”*. Și iarăși în capitolul I al lui Isaia zice: *„Ce-mi este mie din mulțimea jertfelor voastre? Plin sunt de arderi de tot. Tămâia voastră, urâciune îmi este mie. Lunile cele nouă ale voastre le urăște sufletul meu...”* Adică: ce este această mulțime a jertfelor voastre? M-am săturat de arderi de tot ale dobitoacelor, și să nu aduceți mai multe jertfe zadarnice. Urâsc tămâia voastră, adunările, sărbătorile și începutul lunilor voastre le urăște sufletul meu, și alte asemenea afli în Vechiul Testament, din care se vede ca și cum Dumnezeu revine și respinge câte a poruncit să săvârșească nestrămutat, mai ales că acestea sunt lucrări ale evlaviei și apropiere de dumnezeiasca cinste și mărire a Lui cu închinăciunea și cinstirea ce i se face prin acestea. Ascultă, omule, nu osândește Dumnezeu lucrurile acestea după firea lor, ci numai pe oamenii care fac acestea, și care nu caută dreptatea, nici frica Lui, după cum mai înainte arată lămurit, zicând: *„Spălați-vă și vă curățiți. Scoateți vicleșugurile sufletelor voastre înaintea ochilor mei. Nu lucrați cele viclene,*

ci învățați să faceți cele bune și atunci voi ierta păcatele voastre”. Și iarăși în alt loc zice: „Cine-mi va jertfi un bou sau alt dobitoc, aceasta o am ca și cum ar fi omorât om, sau mi-ar fi adus sânge de porci; și cine va aduce tămâie, ca și cum ar fi tămăiat un idol”.

O, Dumnezeuul meu! „Pentru ce urăști aceste lucruri ce ai poruncit să se săvârșească?” Îndată arată pricina, zicând: „Acestea au ales în căile lor, să-mi placă cu ele; iar vicleșugurile lor nu le-au lăsat și în necurățiile lor s-au bucurat”. Și de nu crezi, vezi-o mai lămurit în rugăciunea mândrului și nebunului fariseu, care zicea așa: „Mulțumescu-ți Ție. Doamne, că nu sunt ca oamenii ceilalți care sunt răpitori și nedrești, nici ca acest vameș. Postesc de două ori în săptămână și dau milostenie din câte am, a zecea parte”. Vezi aici cele trei rele de care am vorbit? Îngâmfarea, „nu sunt ca oamenii ceilalți”; defăimarea celorlalți, „nici ca acest vameș”, și mincinoasa lui încredințare că se socotea drept și mulțumea pentru aceasta Domnului. Aceasta este o primejdie atât de mare și păgubitoare, încât este mai bine, fără îndoială, să fie cineva păcătos și om rău, și să-și mărturisească răutatea sa, decât să fie îmbunătățit și mândru. Că păcătosul nevrednic, când își cunoaște slăbiciunea și nevrednicia sa, are prin această începutul mântuirii și îndreptării lui. Iar cine nu știe răul său, și nu socotește că este bolnav, cum va primi tămăduire? Pentru aceasta, zice Domnul către farisei: „Depravatele și vameșii, se duc mai înainte decât voi în Împărăția cerurilor”.

Am dovedit până aici că primejdiile cele arătate se cunosc de toți, fiindcă sunt ca insulele mării, care se văd de departe. Iar cele ascunse care sunt ca niște stânci pe care le acoperă marea, este nevoie să fie însemnate ca să le știe și să le vadă fiecare. Însă să nu socotească cineva că am defăimat faptele

din afară, ca să laud pe cele dinlăuntru. Pentru că nu sunt de ajuns cele dinlăuntru ca să ne mântuim. fără cele din afară, precum a zis Domnul fariseilor: „*Și acestea să le faceți și pe acelea să nu le lăsați*”. Adică pe cele dinlăuntru.

Deci sfârșitul acestei pricini este să întemeiem o frică mare de Dumnezeu și să ne cutremurăm chiar și numai de numele păcatului. Și cel ce a sădit și a înrădăcinat aceasta în sufletul său, să știe că este fericit, și va putea să zidească orice va voi pe această temelie. Iar cel ce cade ușor în păcat, să se numească orb și nebun, fie măcar și drept la arătare.

CAPITOLUL II

DESPRE DRAGOSTEA PENTRU APROAPELE

A DOUA parte a dreptății este să facem aceea ce suntem datori către aproapele, adică: să-l iubim, să-l miluim și să ne doară inima pentru dânsul, precum ne poruncește Domnul. Citește Proorocii, Evanghelia, Epistolele Apostolilor și pe scurt toată Sfânta Scriptură veche și nouă, să vezi atâtea laude a faptelor bune, să te minunezi cât este de necesară această parte, și cât ne poruncește Domnul, și câte datorii avem ca să ne milostivim de aproapele. La Proorocul Isaia se vede această margine a săvârșirii dreptății, la dragostea către aproapele. Întâi, când Iudeii cârteau zicând: *„Pentru ce, Doamne, când am postit și am chinuit sufletele noastre, nu te ai uitat la posturile noastre, și nu ne-ai cruțat de loc?”* Și răspunde Proorocul ca și cum ar răspunde Dumnezeu și le zice: *„Pentru că în zilele postirii ați făcut voile voastre și nu pe a mea, și strâmtorați și sugrumați pe datornicii voștri. Postiți, dar nu de lupte și judecați, nici de a face rău aproapelui. Această postire nu-mi place. Ci rupeți zapisele minciunii și ale câștigului, lepădați învoirile cele silnice, lăsați pe cei necăjiți în libertatea lor, și ridicați jugul ce l-ați pus. Când aveți o pâine, împărțiți-o cu săracul și primiți pe cei străini și lipsiți. Și când veți face așa, ajutând milostivindu-vă pe cei săraci și-i veți ajuta, atunci vă voi da toate acele bunătăți”,* câte zice același Prooroc până la sfârșitul Capitolului. Iată cât îi place Milostivului Dumnezeu să facem bine săracilor! Același lucru scrie și Proorocul Zaharia, când L-au întrebat Iudeii pe Domnul dacă voiește să postească atâtea zile și de-i place, să împlinească Legea lui, și le-a răspuns mult Milostivul cu ce

fapte se mulțumește, zicând: „*Luați aminte, să păziți dreptatea și să judecați drept pe aproapele vostru. Faceți lucruri bune și miluiți pe aproapele vostru. Nu căutați pricină să nedreptățiți pe văduve și pe sărman, pe străin și sărac. Și să nu se gândească cineva să facă rău cuiva, și așa îmi veți plăcea și veți împlini legea mea*”. Încă la Isaia zice acestea: „*Aceasta este odihna mea: să hrăniți pe flămânzi, să mângâiați pe cei întristați*”. Aceasta cu adevărat este minune și de mirare Cel mult Milostiv să primească drept facere de bine și odihnă făcută lui și, mila și ajutorul dat săracilor. Dar în toate acestea mă uimesc când citesc al XVI-lea capitol al lui Iezechiel Proorocul, unde numărând Domnul păcatele ticăloșilor Sodomeni pentru care au fost pierduți cu totul, a numit aceste trei păcate zicând: „*Această fărădelege a Sodomenilor, sorei tale. Întru mândrie, întru prisosința pâinii și întru ieftinătate s-a desfătăt, ea și fiicele ei. Aceasta s-a făcut ei și fiicelor sale, căci mâna săracului și a scăpătatului nu au umplut. Și au rânduit nemilostivirea la locul cel mai de pe urmă, ca cel mai rău păcat decât toate celelalte*”. Fiindcă adevărat este că nemilostivirea e grea fărădelege și de toți urâtă, fiindcă nu te doare inima de fratele și cel de un suflet cu tine. Acestea și altele asemenea zic dumnezeieștii Prooroci. Iar Sfânta Evanghelie, care este Legea dragostei ce să zică? Cine poate să laude și să încununeze mai mult această faptă bună, pe care Stăpânul Hristos a pus-o temelie în toată dreptatea înfricoșătoarei Judecăți ce va să fie, în lucrurile facerii de bine zicând: „*Întrucât ați făcut unuia dintre aceștia mai mici, mie ați făcut*”. Ce vrei alta mai bună decât aceasta care a pus-o în aceste două porunci, adică dragostea pentru Dumnezeu și pentru aproapele, împlinirea Legii și a Proorocilor? În aceste două porunci atârnă toată Legea și Proorocii, și iarăși în cel din urmă cuvânt la Cina de

Taină, ce altceva ne-a poruncit decât ca să păzim dragostea? „*Această poruncă a mea dau vouă, să vă iubiți unul pe altul, precum, și eu v-am iubit pe voi*”. Și iarăși: „*Întru aceasta vă vor cunoaște toți că sunteți ucenici ai mei, dacă vă veți iubi unul pe altul*”. Și nu numai nouă ne-a zis acestea, ci a făcut și rugăciune îndată către Tatăl, pentru păzirea acestei Legi, și a zis: „*Rogu-te, o Părinte, să fie întru dânșii aceeași, adică în unire precum suntem noi, ca să cunoască lumea că Tu m-ai trimis*”. Dându-ne ca prin acest cuvânt să înțelegem, că dragostea între creștini trebuie să fie atât de mare și mai pe presus de fire, încât să-i facă cerești pe oamenii cei pământești. Apostolul Pavel arată cât de mult cinstește și laudă această faptă și o preamărește, mai mult ca pe celelalte, zicând: „*Că aceasta este calea cea mai scurtă pe care să mergem în Rai*”. În alt loc iarăși zice că: „*Este sfârșitul poruncilor și împlinirea a toată Legea*”. Ce alte laude mai mari poate cineva să zică decât acestea, pentru dragoste? Și iubitul ucenic Ioan, ne îndeamnă la această faptă îngerească, zicând acestea: „*Cel ce zice că iubește pe Dumnezeu și urăște pe aproapele său, mincinos este. Dumnezeu este dragoste, și cel ce are dragoste este cu Dumnezeu și Dumnezeu este cu dânsul*”. Și în tot locul și ceasul avea obiceiul acest iubit și iubitor Apostol, să laude această faptă bună. Și fiind întrebat pentru care pricină zicea despre dragoste atâtea laude, răspundea că numai aceasta ajunge pentru mântuirea noastră, dacă o vom păzi cum trebuie. Și iarăși cel ce nu are împărtășire cu aceasta, oricâte fapte bune ar avea, la nimic nu-i folosesc. Precum s-ar putea încredința oricine de adevăr din acea jalnică și înfricoșătoare povestire despre Saprichie, pe care o vom descrie la sfârșitul acestui cuvânt ca să o afle cei care nu o știu, și să ia aminte să nu pătimească ceva asemenea din

părăsirea lui Dumnezeu. Deci, cine voiește să împace cu adevărat pe Dumnezeu, să știe că nu este alt chip decât săvârșirea dragostei, dar să nu fie goală sau seacă, ci să urmeze cu faptele. Căci dragostea nu este desăvârșită decât așa cum a spus același Ioan zicând: *„Fiii mei! Să nu iubim cu cuvinte numai, ci și cu faptele și adevărul; fiindcă cel ce are bunătățile lumii și vede în nevoie pe aproapele și nu-l ajută, cum este într-însul dragostea lui Dumnezeu?”* În șase feluri săvârșești această faptă bună, adică: să iubești, să sfătuiești, să ajuți, să rabzi, să ierți și să dai bună pildă prin cuvinte dumnezeiești și cu fapte bune. Deci, cine are mai multe lucrări decât acestea, are și multă dragoste; iar cel ce are mai puține, are dragoste puțină. Că unii iubesc, dar dragostea lor nu merge mai departe. Altora le place a sfătui bine, dar nu pun mâna în pungă să ajute cu milostenie. Alții iubesc a povățui și a milui, însă nu rabdă ocară și boala aproapelui, și nu păzesc porunca Apostolului, care zice: *„Purtați-vă unii altora sarcinile și așa împliniți Legea lui Hristos”*. Alții rabdă ocările cu îngăduință, dar nu iartă cu îndurare. Și chiar de nu au urâciune în inimă, însă nu arată fața veselă. Aceștia deși păzesc pe cea dintâi, la cea de a doua greșesc și nu ajung la săvârșirea faptei bune. Sunt iarăși alții care le fac pe toate cele de mai sus, dar nu sfătuiesc pe aproapele cu cuvinte și exemple bune care este cea mai aleasă parte a dragostei. Deci, după această rânduială, poate fiecare să se cerceteze pe sine, ca să știe cât este părtaș de dragoste și cât este lipsit de ea. Că cel ce iubește se află în treapta cea dintâi. Cine sfătuiește este în cea de a doua. Cine ajută este la a treia. Cine rabdă, la a patra. Cine primește ocară și iartă din inimă, la a cincea. Cine întărește și sfătuiește pe aproapele cu cuvinte, pilde bune și cu viața lui bună, (care este faptă a oamenilor

desăvârșiți și apostolici), să știe că a ajuns la înălțimea acestei fapte bune. Acestea sunt faptele hotărâtoare care cuprind dragostea în care se arată cât suntem datori către aproapele. Sunt însă și altele tăgăduitoare, prin care ne învață ce nu trebuie să facem, adică: nu osândi pe cineva, nu lua lucrul sau muierea altuia, nici să necinstești pe cineva cu cuvinte de ocară, cu rea sfătuire sau pildă. Cine va păzi acestea, a săvârșit această dumnezeiască poruncă. Deci, dacă voiești să ai în mintea ta toate acestea și să le înțelegi într-un cuvânt, silește-te să ai precum am zis, inimă de mamă către aproapele și așa împlinești porunca desăvârșit și fără lipsă. Ia exemplul de la o bună și înțeleaptă mamă, în ce chip iubește pe copilul său, cum îl învață și îl sfătuiește, cum îl ajută în toate cele de trebuință lui, și ceasuri rabdă cu îngăduință neorânduielele lui, iar alteori îl pedepsește cu dreptate. Și de multe ori se face că nu le-a văzut și le acoperă cu înțelepciune și cu pricepere, că prin toate aceste daruri se lucrează dragostea, ca mamă și împărăteasă a tuturor virtuților. Socotește, cum se bucură și se veselește pentru folosul lui, iar la paguba lui se întristează, ca și cum ar fi fost tot a ei. Câtă râvnă are pentru cinstea și binele lui! Cu câtă evlavie se roagă lui Dumnezeu pentru el! În sfârșit, cât de multă grijă și osârdie are pentru el, mai mult decât pentru sine, și de multe ori se lipsește pe ea ca să aibă el.

Și dacă vei putea să ajungi la așa fel de dragoste către aproapele, bucurie să-ți fie ție că ai ajuns la piscul acestei fapte bune. Și de mă vei întreba, cum poți avea astfel de dragoste către un străin și de alt neam, îți răspund că trebuie să vezi pe aproapele ca lucrul mâinilor lui Dumnezeu și fiu al Lui, și ca pe un mădular viu al lui Hristos, precum ne propovăduiește de multe ori dumnezeiescul Apostol: „*Că toți suntem mădulare ale lui Hristos*”. Și pentru aceasta, a

păcătui împotriva aproapelui, este ca și cum ai păcătui împotriva lui Hristos; iar să faci bine aproapelui, este ca și cum ai face lui Hristos. Așa încât nu trebuie să socotești pe aproapele ca un om, ci ca pe însuși Hristos sau ca mădular al Lui, precum este cu adevărat, nu după materia trupului, ci cu împărtășirea Duhului Lui, și în mărimea dăruirii; fiindcă zice Domnul, că va socoti facerea de bine cea către aproapele ca și cum însuși ar fi primit-o. Înțelege deci folosul acestei fapte bune și cât de mult ne poruncește Domnul să o păzim cu mare atenție; că de voiești să placi Milostivului Dumnezeu, nu este alt lucru mai plăcut Lui decât aceasta.

Dacă și cei după trup atât iubesc pe rudele lor și au atâta iubire între ei numai pentru mica legătură a trupului și a sângelui, cum de nu-ți este ție cu putință, creștine, mai mult darul decât firea și unirea duhului decât a trupului? Dacă vei zice, că între rudeniile cele după trup se află unire și împărtășire, într-o rădăcină și un sânge, care este de obște al tuturor, citește unirea pe care o pune Pavel între cei credincioși, *„Că toți avem un Tată, pe Dumnezeu; o Mamă, Biserica; un Domn pe Hristos, o Credință”*, care este o lumină mai presus de fire, căreia toți ne împărtășim și ne deosebim de toate națiile, o nădejde care este o moștenire a Slavei în care să fim toți un suflet și o inimă. Un Botez întru care ne-am născut toți fii prin înfiere a unuia și a aceluiași Părinte, și suntem frați. O frământătură precum este sfânta dăruire a Trupului lui Hristos, prin care unire ne facem una cu Dânsul și ne împărtășim unui Duh, care este prea Sf. Duh, și care locuiește în toate sufletele credincioșilor prin credință și prin har și însuflețește și îi întărește pe toți în viața aceasta.

Și dacă măduarele trupului, deși au lucrări și chipuri deosebite, atât se iubesc unul pe altul, pentru că sunt insuflăte de un suflet, câtă dragoste trebuie să aibă unii către

alții, fiindcă toți sunt însuflețiți cu acest dumnezeiesc Duh care cu cât este mai nobil, cu atâta are mai mare putere să lucreze unire, unde se află.

Deci, dacă unirea trupului și a sângelui, ajunge să lucreze numai între rude atâta dragoste, cu cât mai mult unirile și împărtășirile Sfântului Duh atât de mari! Dar mai presus de toate, înțelege dragostea după Lege și milostivirea ce a arătat către noi Prea Milostivul Domn, fără trebuința Lui, sau pentru vrednicia și dreptatea noastră! De aceea suntem datori, pentru această facere de bine, să iubim pe aproapele din toată puterea noastră ca să împlinim cu credință, porunca ce ne-a lăsat-o în cea din urmă zi, când pleca din această lume, zicând: *„Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unii pe alții, precum eu v-am iubit pe voi. Întru aceasta toți vor cunoaște că sunteți ucenici ai mei, de veți avea dragoste unii către alții”*. Adică precum eu v-am iubit fără să-mi faceți vreo bunătate; și mai ales sunteți vrăjmașii mei pentru strămoșescul păcat, și m-am milostivit spre voi în dar, și m-am îmbrăcat în trup ca să vă împac cu Tatăl meu; așa voiesc ca și voi să vă iubiți unul pe altul. Și mai jos zice: *„Precum m-a iubit pe mine Tatăl, așa v-am iubit și Eu pe voi; și dacă veți păzi poruncile mele, veți rămâne întru dragostea mea”*. Siliți dar, iubiților, voința voastră la această faptă bună, de suflet folositoare și mântuitoare. Că oricâte alte fapte bune ar avea cineva, fără aceasta, chiar de și-ar da trupul său spre bătaie și moarte pentru Hristos, nimic nu-i folosește. Ascultați o jalnică povestire:

În ziua a 9-a a lunii Februarie, scrie Metafrast, că un preot cu numele Saprachie, avea învrăjbire cu un mirean anume Nichifor, din lucrarea urătorului de bine diavol, și nu voia ca să-l ierte. Pe când aveau această urâciune între dînșii, au prins închinătorii de idoli pe Saprachie și l-au chinuit ca să

se lepede de Hristos și n-a voit, ci a stat cu tărie și a răbdat diferite munci.

Până la urmă, a dat stăpânitorul poruncă să-i taie capul. Aflând aceasta Nichifor și știind că dacă nu se vor împăca, lui Saprichie nu-i va folosi deloc mucenicia, s-a dus în temniță unde era acesta și căzând la picioarele lui i-a cerut iertare, dar el nici nu s-a întors să-l vadă. A doua zi după ce l-au scos gelații și-l duceau la locul osândeii, îl ajunge Nichifor (Biruitor) cel vrednic de acest nume, care știa câtă pagubă avea Saprichie pentru această urâciune, și căzând la pământ, se ruga să-l ierte; dar el a rămas același și nu s-a plecat deloc spre împăcare, împietrit fiind cu inima de ucigătorul de oameni drac. Și nu numai atunci, ci și în ceasul cel de pe urmă, în care nu lipsea altceva decât să-și repeadă gealatul sabia, și sta deasupra lui îngerul Domnului, ținând în mână cununa ca să-l încununeze ca pe un mucenic, dacă va ierta pe vrăjmașul său. Atunci se duse iarăși la el, nevoitorul Nichifor și cu lacrimi se ruga să-l ierte; iar nebunul și nemilostivul cu inima nu pleca cugetul său spre iubirea de frate. Deci Saprichie cu dreptate a fost urât de Dumnezeu, și a căzut la închinarea de idoli, și în ceasul acela când s-a ridicat Nichifor de la pământ, i-a venit o frică mare și temându-se de moarte a zis gealaților: Nu mă ucideți, căci mă leapăd de Hristos, și cinstesc pe Zeii voștri. O, paguba și orbirea lui! Cine nu va tângui o astfel de nenorocire și schimbare nebună? Să părăsească, nebunul, pe adevăratul Dumnezeu pentru că n-a voit să-l ierte pe fratele său, și să se închine neînsuflețiților idoli!

Aveam și alte multe să scriu despre dragoste, dar ajung acestea și mai ales pilda de față. Și cine va auzi acestea și se va teme să-l ierte pe cel ce i-a greșit, nu este un om priceput, ci mai ales animal neînțeleghător; și unul ca acesta să nu aibă

defel nădejde de mântuire, că nu se învrednicește să vadă pe iubitorul de oameni Dumnezeu în veselia cea cerească, ci va vedea pe cel de un cuget al său în răutate și urâtorul de oameni diavol în gheena cea nesfârșită, de care să ne izbăvim prin rugăciunile Pururea Fecioarei Stăpânei noastre, Născătoarei de Dumnezeu și ale tuturor Sfinților. Amin.

CAPITOLUL III

DESPRE OCÂRMUIREA TRUPULUI ȘI OMORÂREA PATIMILOR

IATĂ, cu darul lui Dumnezeu, am vorbit pe scurt despre dragostea pentru Dumnezeu și pentru aproapele și acum este de cuviință să scriem câteva sfaturi pentru omorârea patimilor și ocârmuirea trupului, care este a treia parte a dreptății, împlinind datoria ce avem. Cunoaște deci că slujba și dregătoria unui judecător drept și înțelept este de a avea bine orânduită domnia și cu osârdie îndreptată viața lui, căreia îi trebuie două lucruri: înțelepciune și bărbăție. Înțelepciune, pentru ca să cunoască ce trebuie să facă, și bărbăție ca să săvârșească cu severitate ceea ce a hotărât.

Și fiindcă în scurta viață a omului sunt două părți mai însemnate, care trebuie să fie îndreptate, adică trupul cu toate mădulele și simțirile lui, și sufletul cu dorințele și puterile, este nevoie să scriem cum trebuie povățuite la bine adică să săvârșească datoria lor cu sânguință.

Mai întâi trebuie să cârmuiești trupul cu asprime, și nu cu răsfăț și iubire de sine, precum ai citit scris despre curvie și lăcomia pântecelui. La aceasta avem ca pildă multe cetăți vestite și împărății care au căzut din înalta lor vrednicie prin plăcerile și desfătările lor, și s-au pierdut cu totul, că nu este altceva să ne slăbească și să ne lenevească spre fapta bună, precum îndestularea prea mare a averii. Pentru aceasta trebuie să petrecem cu viețuire aspră și înfrânare la hrană, îmbrăcăminte și la somn, și pe scurt, la toate cele de trebuință ale trupului.

Să avem încă și buna rânduială din afară, păzind câte zice

Augustin: la umblet, la îmbrăcăminte și la toate mișcările trupului. Și să nu se facă nimic care să pricinuiască poftă celor ce văd, ci numai ceea ce se cuvine în orânduiala noastră.

Să aibă deci grijă, robul lui Dumnezeu, să petreacă în lume cu rânduială și smerenie și cu astfel de blândețe, încât să le folosească celor ce-l văd, să ia pildă din fapta lui cea bună și așa poate să păzească sufletul său netulburat.

Despre simțuri.

Aceasta îndeplinită, este de trebuință paza cu luare aminte a simțurilor și îndeosebi a ochilor, căci ochii sunt limanuri ale deșertăciunilor, și ferestre ale pierzării. Și trebuie să avem multă luare aminte, că prin ei intră în suflet moartea.

La auz să avem mare pază, căci prin aceste uși intră multe lucruri vătămătoare de suflet și tulbură inima. La aceasta trebuie să facem ceea ce ne sfătuiește înțelepciunea, adică: să înconjurăm urechile cu mărăcini și să nu ascultăm limbile clevetitorilor, și să astupăm gura astfel încât să rămână cu atâta durere, ca și cum ar fi pus limba lor pe ghimpi. Nu numai să nu auzim grăiri de rău, dar nici alte lucruri deșarte ale lumii amăgitoare care nu ne privesc deloc, și nu ne dă vreun folos, că unele ca acestea ne păgubesc la rugăciune pentru că se adună în minte și împiedică inima de la privirea dumnezeieștilor fapte.

Iar gustul trebuie să-l împilezi cu aducerea aminte de fierea și oțetul, cu care au adăpat pe Stăpânul nostru pe Cruce, și cu pilda Cuvioșilor, care atâta au strălucit în înfrânare, încât oricine se înspăimântă auzind atâta nevoie. Ia exemplul acestora și fugi de feluritele mâncăruri și de gusturi cât poți, și mai ales de băutura de vin, aducându-ți aminte de ticăloșia aceluia care fiindcă a fost prea îndestulat de toate bunătățile și se veselea aici în toate zilele, cere acum

în totdeauna o picătură de apă și nu-i dau. O, nenorocită gustare, căci pentru o scurtă și de nimic plăcere, primești răsplătire munca veșnică!

Despre paza limbii.

Despre limbă cunoaște lămurit, că după înțelepciune, moartea și viața stă în buna sau reaua pază a acestui organ și din aceasta mai ales vin toate bunătățile și relele la om. Această părere o are și Apostolul Iacob, zicând: Precum corăbiile mari se cârmuiesc cu o cârmă prea mică, și caii cei tari și sălbatici cu un mic frâu, așa și cel care își înfrânează limba, este vrednic a cârmui și toată cealaltă petrecere a sa. Trebuie ca atunci când vorbești să iei aminte la patru lucruri, adică: Ce? Cum? Când? și Pentru ce? Cât la cel dintâi care este materia, adică la orice cuvânt ce vei vorbi, păzește porunca lui Pavel care zice: *„Să nu iasă cuvânt rău din gura voastră, ci bun și folositor, spre îndreptarea celor ce ascultă”*. Așadar, precum corăbierii cei pricepuți și iscusiți, au însemnate pe harta marină toate stâncile și locurile cele primejdioase unde se poate sfârâma corabia, ca să se păzească de acestea, tot așa trebuie să se păzească și robul lui Dumnezeu de toate cuvintele cele rele și urâte, ca să nu se primejduiască cu moarte sufletească. Trebuie să te ferești, ca de niște stânci ale mării gândite, de toate cuvintele urâte și necuviincioase, minciunile, lingușirile și vicleniile deșarte, mai ales câte sunt spre lauda ta, sau spre osândirea aproapelui. Să fugi de vorbirea de rău și laudă, care sunt două mari rele în care cei mai mulți cad. Asemenea să păzești ascunsă taina pe care ți-a încredințat-o fratele tău și să nu o mărturisești nicidecum, chiar de ți-ar lua și viața.

Cât despre felul și vremea vorbirii, trebuie să zici cuvintele când trebuie, fiindcă după Cartea înțelepciunii cuvântul nu este înțelept, când nu-l zici la vreme. Iar în urma tuturor să

prevezi sfârșitul, iar gândul să fie bun și plăcut lui Dumnezeu, că unii vorbesc cuvinte bune, ca să fie socotiți pricepuți, iară alții ca să se arate înțelepți. Cea dintâi este fățarnicie, iar a doua deșertăciune. Și pentru aceasta se cuvine să nu fie numai cuvintele bune, ci și sfârșitul, căutând totdeauna cu cuget curat, slava dumnezeiască și folosul aproapelui. Toate acestea sunt de nevoie și trebuincioase să le păzească acela care vorbește. Dar fiindcă este cu greu de a nu călca vreuna din acestea, este mai de folos să alergi la limanul tăcerii, pentru că cel nepriceput tăcând, se socotește înțelept.

Ca un om să fie bun și virtuos, să știi că sunt două bunătăți în lume, una firească a acelora care se nasc buni, și o au întru sine, și alta duhovnicească din buna voință, care se face din dar, din frică, și din dragostea lui Dumnezeu și aceasta este a tuturor dreptilor.

Iar dacă cineva o are pe cea dintâi, adică pe cea firească, nu are atâta plată, și nu dobândește slavă pentru ea. Iar cel ce va dobândi pe a doua se învrednicește fericirii cerești. Pentru aceasta trebuie, după cum s-a zis la începutul cărții, să dezrădăcinăm năravurile rele din sufletele noastre și să sădim faptele bune în locul lor; că este cu neputință să stăpânească duhul, dacă nu vor muri mai întâi patimile trupului. Aceste două le avea marele Pavel și zicea: „*Cu Hristos împreună m-am răstignit și numai visez eu, ci Hristos viază întru mine*”. Zicând „că s-a răstignit” și nu viază, se referea la moartea omului cel vechi al morții și toate poftele lui pe care le-a biruit cu ajutorul Crucii. Și zicând „viază întru mine Hristos”, a arătat învierea și petrecerea omului cel nou, că nu era cu trupeștile pofte, ci cu darul și puterea lui Hristos.

Aceste două sfârșituri le-a arătat și Domnul zicând: „*Cel ce*

voiește să urmeze mie, să se lepede de sine și să-și ridice crucea să și să vină după mine". Căci prin lepădarea de sine, a arătat pe cel dintâi, adică să se lepede cineva de voia și firea sa, împreună cu toate gusturile și poftele. Al doilea și cel din urmă sfârșit, l-a arătat zicând: „*Să urmeze mie*” adică să se asemene petrecerii și virtuților mele. Și zicând „*să-și ridice crucea sa*”, a arătat necazurile și chinurile ce are să pătimească cel ce voiește să ajungă la înălțimea acestei virtuți, căreia nimenea nu s-a învrednicit vreodată cu trupezca împătımire și odihnă, ci prin Cruce și necazuri, cu sărăcie, lepădare de toate trupestile voi și desăvârșita omorîre a trupului, după cum a zis Domnul: „*Cel ce iubește sufletul său, îl va pierde pe el; și cel ce urăște sufletul său în această lume, în viața veșnică îl va păzi pe el*”.

Nu este puțin lucru să biruiești firea, să faci trupul duh, și pământul cer, și să-l faci Dumnezeu pe omul pământesc. Dacă te ostenești și te nevoiești ca să faci din iarbă verde, pânză, ca să o îmbraci, pentru deosebirea ce are una de alta, cu cât mai ales este de trebuință să te ostenești și să te chinuiești la această schimbare, să se facă omul Dumnezeu! Nu te lenevi, ci lucrează în fiecare zi în această tainică vie și luptă-te împotriva trupului cu toată puterea. Că lupta, osteneala și durerea este vremelnică, iar cununa neprețuită și plata nenumărată.

Despre sufleteștile puteri.

Fiindcă am spus pentru simțirile trupesti, de nevoie este să scriem și despre puterile sufletești mai ales pentru pofta simțitoare și plăcerea care cuprinde toate fireștile mișcări, ca: dragostea, urâciunea, bucuria, întristarea, pofta, mânia și altele ca acestea. Aceasta este partea cea mai însemnată împotriva căreia trebuie să luptăm cu tărie. Aici este toată puterea păcatului și cetatea de zid, că de aici ia săbiile și le

ascute, ca să ne rănească mult mai adânc. Această parte este cea mai slabă și aproape o altă Evă, prin care șarpele cel vechi se războiește cu partea cea mai înaltă, adică cu mintea și cu voia, ca să privească la pomul cel oprit. Aici se descoperă și se arată luptele și otrava șarpelui. Aici biruințele, căderile și cununile, sau căderile celor slabi și leneși care sunt biruiți de lenevirea și nepăsarea lor, și cununile și darurile nevoitorilor pe care le primesc pentru osârdia lor. Aici stă toată lucrarea și îndeletnicirea faptei bune, ca să domolești și să înfrânezi aceste fiare sălbatice și neîmblânzite. Aceasta este via pe care avem a o săpa în toate zilele, și grădina pe care urmează să o curățim de ierburile rele și să sădim faptele cele bune.

Deci cea dintâi îndeletnicire, este să ții în mâinile tale un plug cu care să smulgi buruienile rele, și să stai ca un vizitiu sau cârmaci, asupra acestor patimi, ca să le înfrânezi și să le stăpânești, să nu meargă unde voiesc ele, ci unde este drept. Aici se cunosc fiii lui Dumnezeu, care nu sunt stăpâniți de poftele trupului și ale sângelui, ci se povățuiesc de Duhul dumnezeiesc și sfințitor. În aceasta este marea deosebire dintre oamenii trupești și cei duhovnicești, că cei dintâi ca niște dobitoace necuvântătoare sunt stăpâniți de poftele și plăcerile trupului; iar ceilalți ca niște fii ai lui Dumnezeu, călătoresc cu dreptate și cu nevoință. Aceasta este smirna și omorârea atât de lăudată în Scripturi. Aceasta este moartea și mormântul la care ne cheamă adesea Apostolul. Aceasta este Crucea și lepădarea de sine pe care o propovăduiește Evanghelia. Aici este judecata și dreptatea pe care Psalmii și Proorocii o glăsuiesc. Aici, unde primejdia este mai mare, trebuie să punem mai multă osteneală. La acestea te ajuți mult cu sfătuirile pe care le-am scris în Partea întâi. Să le citești adesea și mai ales pe cele împotriva mândriei, a iubirii

de argint și iubirii de sine, adică a lăcomiei pântecelui, care sunt pricini și rădăcini, aproape a tuturor păcatelor. Asemenea iarăși să nu voiești să se facă voia ta niciodată, ci să o tai, căci mult te folosești cu tăierea voii. Și ca să te obișnuiești la această faptă bună, este de trebuință să-ți tai voia ta adesea și la lucrurile cele cuviincioase, ca să te înveți și să te lepezi desăvârșit de cele necuviincioase. Așa te vei birui pe tine însuși și pe diavol, care este biruință mai mare decât dacă ai stăpâni toată lumea. Deci ca să dobândești această omorâre, te ajuți cu supunerea și împodobirea voii, care este dreaptă socoteală, și care se face cu aceste trei fapte bune: smerenia inimii, sărăcia duhului și urâciunea sfântă către tine însuși.

Aceste sunt mari bunătăți și ajută mult împotriva patimilor. Smerenia este: să te defaimi și să nu te socotești ceva pe tine, cunoscând cine ești, ci să dezrădăcinezi din sufletul tău toți vlăstarii și ramurile mândriei și dorința de cinste, și să cugeți că ești mai nevrednic decât toți. Nu numai în inima ta, ci și pe din afara să faci lucrările luând în seamă cuvintele oamenilor, dacă te osândesc sau te defaimă, fiindcă trebuie să dea toate aceste fapte și lucrurile noastre, bună mireasmă de smerenie și sărăcie, și să ne supunem pentru dragostea lui Dumnezeu, nu numai celor mai mari și asemenea nouă, ci și celor mai mici decât. noi. Mai cu seamă, cum zic de obște toți dascălii: Rădăcina și temelia tuturor faptelor bune este smerenia și fără de aceasta, toate celelalte nu-ți folosesc deloc și trebuie să cugeți că ești mai netrebnic decât toate zidirile cerului și ale pământului și nevrednic chiar de hrana pe care o mănânci. Pe scurt să te urăști pe tine însuși, ca pe o urâciune și lepădătură, și să te bucuri când te defaimă și te ocărăsc alții.

A doua fapta bună este sărăcia și defăimarea de bună voie

a lucrurilor vieții, mulțumind Domnului în ceea ce te afli, chiar de ai fi și cel mai sărac. Și adevărata sărăcie este nu numai să nu ai nimic al tău, dar să și urăști bogăția, pentru Domnul, fiind lucru și materie a mândriei, a invidiei, a mâniei, a iubirii de argint, și a iubirii de sine. Trebuie nu numai să fii sărac, dar și să dorești sărăcia și cele ce urmează ei, adică: foame, sete, osteneală, săracă locuință prost așternut, masă, îmbrăcăminte și toate celelalte sărăcicioase, după imitarea Stăpânului nostru. Și cine n-a ajuns la măsura aceasta, nu află în inima sa pacea dorită; iar cel ce a ajuns, este cu adevărat fericit.

Această sărăcie aduce pe om în atâta pace și odihnă a inimii, încât Seneca a zis: „*Cine a închis ușa poftelor poate să se asemene cu Dia în fericire*”, dându-ne nouă să înțelegem, că fericirea omului este încetarea dorințelor inimii; și cine a ajuns la aceasta, a ajuns în culmea fericirii.

A treia faptă bună este urâciunea cea sfântă pentru sine, și pentru care a zis Domnul: „*Cine va voi să-și salveze sufletul său, îl va pierde*”. Și nu zice pentru urâciunea cea rea ce o au oamenii cei nepricepuți, ci pentru urâciunea pe care o aveau Sfinții către trupurile lor, pentru că aceasta este pricina multor rele și piedică la fapta bună. Pentru aceasta îl pedepseau și-l munceau cu viețuire aspră, ca să-l aibă rob sufletului pentru ca să nu li se împotrivescă la fapta bună. Această sfântă urâciune îți folosește foarte mult la omorârea patimilor. Și să nu te temi de suferințe deloc, căci altfel nu te tămăduiești, dacă nu vei scoate Sângele cel rău și să tai mădularul cel putred. Atunci te asemeni iscusitului și maestrului chirurg când tămăduiește rănila bolnavului, și nu-i este milă să taie și să ardă ce este putred, pentru ca bolnavul să dobândească cât mai curând sănătatea dorită.

CAPITOLUL IV

DESPRE LUAREA AMINTE ȘI BĂRBĂȚIA CARE NE TREBUIE LA ÎNDELETNICIREA ACESTEI FAPTE BUNE

ÎN toate cele zise mai sus, se află multă greutate de a se birui firea și reaua obișnuință, ca să săvârșim fapta bună. Pentru aceasta scriem aici câte ceva de ajutor, ca să ușurăm greutatea osteneții și să îndreptăm asprimea căii, fiindcă puțin folos primește cineva numai cunoscând binele, dacă nu are și puterea să-l săvârșească. Greutatea care este în această cale, nu se naște din felul păcatului, nici din al faptei bune; căci păcatul este afară de fire, iar fapta bună după fire, și ar fi trebuit să fie greutate spre păcat, iar la fapta bună înlesnire; dar se naște din stricăciunea omului a cărei inimă este desfrânată prin păcat. Deci, precum celui bolnav i se par bucatele cele mai bune, fără de gust, care sunt dulci la cei sănătoși, și precum ochii bolnavi urăsc lumina cea strălucitoare, pe care cei sănătoși o doresc, așa și fapta bună ni se arată fără gust, și păcatul plăcut ceea ce nu este adevărat, ci pentru reaua așezare a inimii care este stricată. Este deci de trebuință, să găsim vreo doctorie ca să vindecăm boala aceasta, și să aducem inima noastră într-o astfel de stare, încât să urască pe cel protivnic, și să dorească binele, căci fără aceasta este cu neputință să deșrădăcinăm patimile și să dobândim faptele bune.

Mai întâi e nevoie de evlavie, care este odihnă și cale cerească și insuflare a Sfântului Duh, înălțare a Darului său, o rază a credinței, a nădejzii și a dragostei, și o minunată strălucire, care se naște din cugetarea și gândirea dumneze-

ieștilor lucruri, și prefăce în așa fel inima, că o îngreunează la rău, și sânguitoare spre fapta bună, și i se par dulci lucrurile cele dumnezeiești, iar cele lumești i se par neplăcute, precum știu oamenii cei duhovnicești care atunci când simt mare evlavie, se află osârdnici la bine, iar la rău nepăsători și trândavi. Pentru aceasta, cel ce dorește să se folosească, să-și dea silința cât poate, ca să sporească această evlavie, căci cu cât are mai multă evlavie, cu atât mai bine i se schimbă felul inimii.

Despre această evlavie o să scriem lămurit la capitolul 8. Așa cum cei care voiesc să întipărească un chip de icoană în ceară, mai înainte o înmoaie în mâinile lor și pe urmă o pecetluiesc cum voiesc, așa și cel ce voiește să întipărească chipul faptei bune în inima sa, mai întâi să o înmoaie cu căldura evlaviei, și pe urmă o face cum voiește. Așa vedem că fac cei ce lucrează materie tare. Căci cum ar fi putut fierarul să-și facă meșteșugul său fără fierbințeala focului, cu care înroșește fierul cel mai tare și cu ciocanul îl înmoaie ca pe ceară? Acestea două deci, ne trebuiesc la această prefacere a inimii, adică, ciocanul omorârii, ca să sfărâmăm și să îndreptăm năravurile firii, și fierbințeala evlaviei, ca să înmuiem inima și să o supunem acestui ciocan. Aceasta este cheia și ușa mântuirii noastre, adică evlavia de care am vorbit, și pe care vei afla-o dacă vei primi adesea Sfintele Taine, adică Sfânta împărtășanie, cugetarea celor dumnezeiești, citirea cărților duhovnicești și orice altă bisericască pravilă, care-ți sunt de trebuință, să le citești adesea ca să se întipărească această evlavie în așa fel în inima ta, încât să nu poți să o mai uiți. Și precum firea începe a alcătui trupul dobitocului de la inimă și dintr-însa iese viața și toate mădulele, așa și tu să începi viața cea duhovnicească de la rugăciune și citire, căci prin acest chip vine duhul dragostei și frica lui

Dumnezeu întru tine și dă viață faptelor tale.

Încă este de trebuință să ai o neîncetată osândie și zilnică priveghere și luare aminte vrednică de laudă, la toate faptele tale, la cuvinte și la aduceri aminte, ca să se facă totul cu măsura dreptei socoteli. Precum un sol trimis către un puternic împărat, când vorbește înaintea întregului Senat, stă cu atâta luare aminte și cucerire nu numai în cuvinte, ci și în așezarea trupului, și în alte asemenea lucrări, așa și robul lui Dumnezeu silească-se să aibă o de-a pururea luare-aminte și evlavie neadormită, ca să se păzească în toate faptele și lucrurile lui, când vorbește, ori mănâncă, sau de este în casă, ori afară, să petreacă după legea lui Dumnezeu, după judecata minții și după cuviința persoanei lui, și pe scurt zicând, să aibă atâta luare aminte și evlavie, ca și cum ar vedea pe Dumnezeu înaintea lui.

Este adevărat că și Sfinții îl vedeau cu ochii minții cum zice Proorocul David: *„Văzut-am pe Domnul înaintea mea pururi, că de-a dreapta mea este”*. Și dacă ai totdeauna înaintea ta pe Domnul, o, omule, cum să îndrăznești să faci vreo neorânduială sau să nu stai cu multă evlavie? Mulțimea ochilor pe care-i aveau acele dobitoace pe care le-a văzut Iezechiel Proorocul, însemnau neadormita luare-aminte pe care trebuie s-o avem în viața aceasta și în petrecerea noastră, luptându-ne cu atâția vrăjmași, ca să aflăm ajutor, să nu fim biruiți. Aceasta închipuia pe cei 60 de puternici care priveau la patul lui Solomon, ținând săbii în mâinile lor, ca să ne dea să înțelegem acest chip de priveghere și de luare aminte pe care se cade să o avem umblând prin mijlocul atâtor vrăjmași ai noștri. Iar pricina luării aminte, este înălțimea și neamul cel bun al acestei pricini, mai ales la aceia care se silesc să ajungă la săvârșirea petrecerii duhovnicești. Că a petrece în societate și să viețuiești după

cum voiește Domnul, fără prihană și greșală în viața aceasta, și să păzești duhul neîntinat de spurcăciuni trupești și fără grijă pentru Ziua Judecății, sunt lucruri înalte și mai presus de fire, încât îți trebuie toate cele ce am zis mai sus și câte vom zice mai departe.

Fiindcă după cum am zis la capitolul I, nu este știință mai cinstită și meșteșug mai iscusit decât a afla mântuirea ta. Privește deci la osârdia pe care o are un meșter, sau zugrav, sau poleitor, sau altcineva, care pentru a face o lucrare aleasă, câtă luare aminte pune ca să nu greșească. Vezi cu câtă grijă și frică umblă cineva, când ține în mâinile sale un pahar plin de materie de mult preț, ca să cu se verse nicidecum. Ia seama când trece cineva vre-un râu, și calcă pe niște pietre rău puse, cum se teme să nu cadă în apă și să se înece. Nevoiește-te cât poți să umbli și tu asemenea cu luare-aminte și grijă, și mai cu seamă la începutul întoarcerii tale la pocăință până să te obișnuiești, fără a face nicidecum vreun lucru sau să vorbești vreun cuvânt care să nu fie plăcut lui Dumnezeu. La aceasta îți dă un înțelept o sfătuire folositoare, zicând: *Cine dorește să dobândească fapta bună, să-și închipuie că are înaintea sa un om mare și însemnat care îl privește în toate faptele sale, să facă și să vorbească așa cum ar fi făcut, dacă l-ar fi văzut cu ochii pe acela către care are multă evlavie.* Vezi cum și înțelepții acestei lumi aveau atâta sânguință către fapta bună? Deci gândește-te că vezi înaintea ta, nu vreun boier pământesc, ci pe cerescul împărat și Stăpân al nostru, deoarece ca Dumnezeu nescris împrejur, este de față în tot locul și aude și te vede. Deci, fie faptele și cuvintele tale după cum se cuvine unei asemenea măriri, încercând darul Stăpânului, ca să te păzească totdeauna, fără greșală. Această luare-aminte cu care vă sfătuim, trebuie să aibă două scopuri: mai întâi să vedem pe Domnul

înlăuntrul, cu ochii noștri sufletești, să stăm înaintea Lui închinându-ne, rugându-ne și lăudându-l cu mulțumire și aducându-i jertfă evlavie noastră, la jertfelnicul inimii noastre. Al doilea, să luăm seama în toate faptele, cuvintele și gândirile noastre, și să nu ne abatem nicidecum de la fapta bună, ci să vedem cu un ochi pe Domnul, cerându-i Lui darul și ajutorul, iar cu celălalt buna rânduială și petrecerea noastră; și astfel să întrebuițăm lumina pe care El ne-a dat-o, pe de o parte spre întrebuițarea și cugetarea lucrurilor dumnezeiești, luând aminte la Făcătorul de bine Dumnezeu, iar pe de altă parte, la toate câte suntem datori a face. Și dacă nu vom putea să avem această luare-aminte totdeauna, să ne silim să avem măcar cea mai multă parte a vieții noastre, că nu ne împiedică la aceasta lucrările trupului. Ci întru aceasta poate inima să stea liberă, ca să se depărteze adesea de grijile lumii și să se ascundă în rănile Domnului.

Fiindcă la fapta cea bună sunt două greutăți, una, de a cunoaște binele de rău, și alta ca să biruești pe una și să săvârșești pe cealaltă. La una îți trebuie neadormită luare-aminte, și la a doua, putere și multă osârdie; și de va lipsi una din aceste două, rămâne lucrul nostru nesăvârșit. Pentru aceasta, mai sus am vorbit despre luare-aminte, și acum scriem pentru puterea și osârdia care-ți trebuie, ca să biruești această greutate a ta de a face fapte bune. Cunoaște deci, că precum fierarul are trebuință de ciocan totdeauna în mâinile sale, pentru tăria materiei pe care o lucrează, sau a fierului, ca să-l facă supus voii sale, așa și cel ce dorește să se mântuiască, are nevoie de această putere ca de un ciocan duhovnicesc, pentru pricina greutății care se află în fapta cea bună. Fără această putere, nu se săvârșește fapta bună, că toate au osteneală și greutate. Postul, rugăciunea,

privegherea, ascultarea și întreaga înțelepciune, nimic nu-ți folosește dacă nu ai această putere.

După cum toiagul lui Moise, a făcut cu dumnezeiască putere și ajutor, semne și minuni, și a izbăvit pe Israeliți din Egipt, așa și toiagul acesta al puterii va birui toate greutățile, pe care ni le pun înaintea prin iubirea de sine, vrăjmașul diavol, și ne face să ieșim la lumină, cu biruință mare și slăvită. Pentru aceasta, nu lăsa acest toiag al silinței și al puterii. Că nici o minune nu se face fără aceasta. Că tot lucrul bun cu osteneală și trudă se face, și fără osteneală nimic nu se săvârșește. Pentru aceasta zice Domnul că: *„Împărăția cerurilor se silește și silitorii o răpesc pe ea”*, adică cei care silesc firea lor și-și taie voile trupești. Prin multă osteneală se află odihna; prin luptă și război pacea; prin sudoare și trudă, cununile; prin plângere și lacrimi bucuria și veselia; și prin urâciunea de sine, dobândești prea dulcea dragoste a lui Hristos. Pentru aceasta, de multe ori în Paremi se mustră lenevirea și se laudă bărbăția și osârdia, că nici un bine nu face vreodată lenevirea. Nu este altceva mai cinstit și mai folositor decât fapta bună; și se cuvine s-o dorească toți și cu multă osteneală să o caute. Însă din cauza greutății și asprimii ei, se lenevesc și se trândăvesc unii, își pun pe piept mâinile și își cruță cărnurile lor, zicând: Mai bine este puțin și cu odihnă, decât mâinile pline cu necaz și chin. Dar fiindcă nu este altă piedică la fapta bună decât numai cea mai de sus greutate, să ne îmbărbătăm să îndreptăm asprimea și așa dobândim fapta bună, și prin ea cereasca Împărăție, căreia nu i se învrednicesc decât cei care se silesc pe sine biruind voile trupești. Cu această bărbăție pierdem iubirea de sine și toată greutatea ei, și gonim afară pe vrăjmașul acesta, și îndată intră în inima noastră dragostea lui Dumnezeu. La aceasta te

ajută foarte mult cu pildele robilor lui Dumnezeu. Mulți pustnici au petrecut în sărăcie minunată, au trăit toată viața lor în lipsă, goi și desculți, lipsiți de toate cele de nevoie trupului, dorind nu îndeostularea bucatelor și a băuturilor, ci foame și sete; nu bogăția și îmbelșugarea lucrurilor, ci desăvârșita sărăcie: nu trupeasca împătımire, ci Cruce, necazuri și suferințe. E foarte adevărat, că de la începutul Bisericii lui Hristos și până astăzi, aproape două mii de ani, au fost totdeauna bărbați și muieri, care nu numai ca s-au lepădat de toate bucuriile și desfătărilor lumii dar au și lăsat de bună voie bogăția și cinstea pe care o aveau, dându-se la aspre osteneli și la nevoințe minunate, în chinovii și în schituri, în locuri pustii, în munți aspri și neumblați, în peșteri și în găurile pământului, în păduri sălbatice și nelocuite, necăjiți, rău pătimind și chinuindu-se de arșița soarelui și de frigul nopții. Pământul îl aveau pat; cerul, acoperământ; băutura, apă; și hrană, ierburile. Purtau pe trupul gol haine de păr și lanțuri de fier. Posteau privegheau în toate zilele, se închinau ani întregi fără să vorbească cu cineva, și pe scurt, urmau cea mai grea și mai aspră viață. Iar unii se urcau pe stâlpi și stăteau în înălțime, 40 și 50 ani, și alții în alt chip chinuiau trupurile lor; muncindu-se aici vremelnic, ca să se odihnească acolo veșnic. Ce este deci mai potrivnic poftelor neamurilor, decât a căuta cineva diferite mijloace și chipuri ca să-și pedepsească trupul cu foamea și cu setea și cu alte multe munci? Dar ce să zic de luptele și nevoințele Mucenicilor? Cine nu se va minuna citind atâtea fapte vitejești și izbânzi? Care dintre noi leneșii și trândavii, nu se va rușina și nu se va tângui de lenevirea și slăbiciunea sa, când știe că atâția ostași puternici și fecioare frumoase, s-au dat de bună voie la moarte? Să nu se teamă de tăria focului, nici să le fie milă de floarea

frumuseții trupești, ci să urască soțiile, copiii, frații, pe mamă și pe fiice, bogăția, slava, cinstea și toată altă desfătare lumească, și să primească moarte cumplită și de ocară? Nu trece zi în care Biserica noastră să nu prăznuiască vreun Mucenic, de multe ori și mii sau zece mii și mai mulți pe zi, care se face nu atât ca să-i cinstim noi cu prăznuirea, pe cât ca să primim noi pildă de la dâșii și să sporim în fapta bună, văzând felurile de munci pe care le-au răbdat pentru cereasca Împărăție! Citește Sinaxarul ca să te minunezi de felurile și chipurile muncilor pe care le dădeau nemilostivii tirani. Pe unii îi frigeau pe cărbuni, pe alții îi jupuiau ca pe oi și îi sfășiau, îi înecau în râuri și în mări, îi fierbeau în cazane cu untdelemn, cu smoală și cu plumb și alte asemenea; pe alții îi rupeau, îi săgetau, îi improșcau cu pietre, îi puneau pe roți, le găureau gleznele și capetele cu țepi și cu înfocate frigări, îi pătrundeau prin urechi, le dezrădăcinau și le scoteau dinții și unghiile, sfășiau mădularele lor cu cuțitele și cu alte unelte, și pe scurt, necredincioșii tirani, inventau cele mai grele unelte de muncire, de care niciodată nu s-a auzit. Că nu căutau cei fărădelege să omoare trupul lor, pe cât sufletul, ca să șteargă buna credință. Și atâta era nemilostivirea lor, că aplecau cu sila vârfurile copacilor și lega de unul un picior al Mucenicului, și de celălalt, alt picior; pe urmă îi lăsau și întorcându-se vârfurile la locul lor, sfășiau în două trupul lui. Acestea și alte asemenea făceau nemilostivii și cumpliții, după cum se vede în Sinaxar. Acestea să le citească cine voiește, să se minuneze de atâta râvnă și nemăsurată dragoste ce aveau Mucenicii și mai ales fragedele și frumoasele copile a nu le fi milă de trupurile lor.

Prea înțeleapta Ecaterina, Irina, Varvara, Paraschiva și alte numite și nenumite, a căror trupuri străluceau ca zăpada,

nicidecum n-au cruțat frumusețea trupului, și nu se temeau de iuțimea focului, pentru că aveau înlăuntrul inimii lor alt foc nematerial și mai puternic, care aprindea inimile lor spre mai mare dragoste, – dragostea dumnezeiască către acele veșnice bunătăți și nespusa bucurie! Cu dorirea aceloră, au urât dulceața desfătării vremelnice. Vezi, creștinul meu, cu câte osteneli s-au învrednicit aceștia, fericirii cerești? N-au avut ei altfel de trup și noi altul; nici alt Dumnezeu ajutător și apărător, și nu primeau altă slavă sau alte cununi, nici nu erau alte vremi atunci sau altele acum, după cum unii bârfesc mințind. Că acest cer, aceste stihii care erau atunci, sunt și acum.

Dacă aceștia cu atâtea dureri și moarte cumplită au cumpărat Împărăția cea veșnică, pentru ce să nu omori și tu poftele tale trupești? Aceștia au răbdad foame, sete și rea pătimire îndelungată, și tu nu ești în stare să postești două zile pe săptămână? Aceștia au făcut atâția ani închiși în locuri întunecoase, și tu și nu ești în stare să pleci din lume ca să faci puțină pocăință și nevoință? Daci nu ajung pildele tuturor Sfinților, ca să te întărească spre fapta bună, ridică ochii tăi la prea sfântul lemn al Crucii și vezi cine este Răstignitul acela care a pătimit astfel de nemaipomenite chinuri, din dragoste pentru tine? Pildă adevărată este aceasta și de multă spaimă vrednică, dacă vei vedea durerile și necazurile și chinurile! Nu s-au mai auzit în lume mai cumplite, dacă vei privi la vrednicia Pătimitorului, decât care, nu poate fi altul mai de bun neam. Dacă te întrebi care este pricina pătimirii Lui, aceasta nu este pentru greșeala Lui, și nici pentru trebuința Lui s-a pedepsit, ci pentru însăși îndurarea și bunătatea Sa a primit așa fel de chinuire, că toate patimile Mucenicilor, toate necazurile dreptilor și toate pedepsele lumii, nu pot să se asemene cu acestea. Atâta a

fost de înfricoșătoare patima Domnului, încât s-a cutremurat pământul, cerul s-a înspăimântat și pietrele s-au despicat, și pe scurt toate lucrurile cele nesimțitoare s-au schimbat. Cum așadar tu, omul cel cuvântător, te faci mai nesimțitor și mai nemulțumitor decât zidirile, și nu pătimești împreună, nici împreună nu suferi la patima Izbăvitorului și Mântuitorului tău? Mândru și nerușinat este cu adevărat acela care vede pe Domnul mării să umble împreună cu toți prietenii cei iubiți ai Săi, cu atâtea necazuri și chinuri, și el să șadă pe tron și să petreacă viața în desfătare și odihnă. A poruncit împăratul David lui Urie când a venit de la război, să se odihnească în casa lui; iar robul cel bun și cunoscător a zis: *„Chivotul lui Dumnezeu este în cort și robii împăratului meu dorm jos pe pământ, și eu să mă duc în casa mea să mănânc, să beau să mă odihnesc? Nu o să fac aceasta, mă jur pe mântuirea Împărăției tale”*. Cât de nedemn este omorât acest foarte credincios și bine cunoscător rob vrednic de atâta laudă! Și cum tu, creștine, văzând astfel pe Cruce pe Stăpânul tău, nu zici asemenea și tu? Cortul cel însuflețit și dumnezeiesc pătimește dureri cumplite și moarte, și tu poftești dulceți, și desfătări? Acest chivot care ținea Mana ascunsă și Pâinea îngerească, pătimește și gustă oțet și otravă pentru tine, și tu cauți bucate alese și bune? Acest Chivot care avea Tablele Legii, (vistiериile înțelepciunii și științei lui Dumnezeu) era defăimat și numit nepriceput, și tu cauți cinste și laudă? Gândește-te la robii lui Dumnezeu care se culcau pe jos, adică: Proorocii, Apostolii și Mucenicii, care au petrecut cu atâtea necazuri și pedepse această cale a surghiuniilor. Și dacă toți Sfinții și însuși Sfântul Sfinților a umblat pe calea cea strâmtă și necăjită, cum este cu putință a se duce cineva pe altă cale la acel loc al fericirii veșnice, decât numai cu Crucea necazurilor? Deci, cine dorește și

poftește să se facă moștenitor al slavei lor, să se facă părtăș al pătimirii Lui. De voiește să se bucure și să împărtășească împreună cu ei, să nu se ferească de a se răstigni împreună cu ei să pătimească necazuri și munci, și așa printr-o vremelnică suferință și necinste, se va învrednici bucuriei veșnice. Căreia să ne învrednicim toți, s-o dobândim cu darul și iubirea de oameni a Domnului nostru Iisus Hristos. Căruia i se cuvine slava în veci. Amin.

CAPITOLUL V

DESPRE ÎNFRÂNGEREA INIMII ȘI UMILINȚĂ

DINTRE multe și felurite greșeli și neluări aminte ale noastre, socotesc că nu este alta mai vrednică de plâns și de jale, decât chipul nepregătit și nesocotit al Mărturisirii, pentru care trebuie să ne silim mai mult decât pentru orice altă slujbă a trupului, după cum poruncește Biserica noastră. Eu văd că cei mai mulți oameni se duc la mărturisire fără vreo pregătire și înfrângere a inimii sau cercetare a cugetului. Pentru aceasta, când se mărturisesc și se împărtășesc, îndată se întorc la ale lor obiceiuri, căzând în aceleași păcate. Și mai înainte de a trece luna, se întinau ca porcii în noroi și mocirlă. Aceasta este o mare defăimare a Tainelor bisericești și se vede că defaimă și batjocoresc pe Dumnezeu. În fiecare an cer iertare de cele mai înainte neștiințe, făgăduind să îndrepte purtarea lor, apoi se întorc la aceleași păcate și la mai multe fărădelegi. Deci, cine dorește să se izbăvească de această primejdie și să se întoarcă din toată inima sa către Domnul, cu adevărată pocăință, să cerceteze capitolele următoare, că acolo îi arătăm vreo câteva sfaturi de suflet folositoare pentru pocăință, care se împart în trei: înfrângerea inimii, mărturisirea, și îndreptarea. Despre care scriem pe rând începând mai întâi cu înfrângerea inimii care ține cel dintâi loc al pocăinței, și era de nevoie, potrivit păcatului, să se facă atât înainte de Legea Veche, cât și în cea Nouă, și totdeauna.

Înfrângerea are atâta putere, încât de multe ori și mai înainte de mărturisire, scoate pe om din păcat (numai să aibă gândul de a se mărturisi), și îl aduce în starea darului,

făcându-l prieten lui Dumnezeu din vrăjmaș ce era mai înainte, lucru pe care nu-l poate face mărturisirea singură, fără această înfrângere. Deci, cine dorește să se întoarcă din toată inima sa către Domnul, și dorește să intre ca fiul cel desfrânat în casa părintească, să știe că cea dintâi ușă prin care trece, este înfrângerea care este jertfa cea mai bine primită, pe care o putem aduce Domnului. „*Că inima înfrântă și smerită, Dumnezeu nu o va urgisi*”. Această înfrângere a inimii se împarte în două. Una este pocăința păcatelor trecute și cealaltă o socoteală statornică și o hotărâre adevărată ca să nu mai păcătuiești în viitor. Cel dintâi lucru ce trebuie să faci dacă te-ai pocăit cu adevărat, este să urăști din tot sufletul, păcatele tale, cu durere nepovestită a inimii, și aceasta să nu fie pentru frica muncilor, sau pentru că te păgubești de cereasca Împărăție, ci pentru că prin urâciosul păcat ai mâhnit și ai amărât pe bunul Dumnezeu, pe care după cuviință se cade să-L iubim și să-L cinstim mai mult decât pe toate zidirile. Este cu dreptate să ne doară și să ne mâhnim când Îi greșim, tânguindu-ne cu lacrimi mai mult decât dacă am fi pierdut cel mai scump și iubit lucru pe care l-am fi avut. Că paguba cea mare are și durere mai cumplită. Pentru aceasta trebuie să urâm păcatul și să ne întoarcem cu totul de la el, fiindcă ne aduce pagubă nemăsurată. Această înfrângere prin care de la moarte spre viață se ridică păcătosul, este un dar dumnezeiesc și facere de bine, căreia sufletul se învrednicește de la Stăpânul. Dar deși este har al lui Dumnezeu, atât de mare și arătat, trebuie însă să te pregătești și tu, omule, să faci cât ești dator prin tine însuți, ca să te învrednicești să-l iei, adică să fii cu mintea trează, socotind toate acele lucruri care pot să te ducă la urâciunea păcatului și la umilința inimii. Și ca să te învrednicești cu înlesnire acestui dar, îți scriem spre aducere aminte sfaturile

cele mai jos însemnate, care-ți folosesc foarte mult, dacă le citești cu cuviincioasă luare-aminte și la loc liniștit și retras, ca să nu se risipească gândul tău în altă parte. Și cu toate acestea, dacă ți se va părea, citind cele de mai jos, că nu ai ajuns la acea durere cum trebuia, nu te împuțina, nici nu te lenevi de această lucrare, ci gândește la cele citite, cu luare-aminte, și Domnul îți va ajuta, după cum ne-a făgăduit prin Isaia, zicând: *„Întoarceți-vă spre mine ca și eu să mă întorc spre voi”*. Să ai numai cu adevărat partea a doua a înfrângerii de care am spus, adică: o statornică socoteală și hotărâre, să nu mai greșești lui Dumnezeu cu păcat de moarte. Și precum ești dator a hotărî să nu mai greșești cu păcate în viitor, tot așa este de nevoie să te depărtezi de la locul și fața unde ai păcătuیت, adică dacă ai căzut în urăcioasa amestecare a trupului, să pleci de la acea muiere cu care ai săvârșit păcatul, și să o gonești din calea ta. Căci cu neputință este când se va rupe acoperământul cucerniciei și se va face drum spre lucrul rău, a te păzi cu atâta sârguință ca să nu cazi iarăși. Fiindcă locul face pe hoț, cum se zice. Cu adevărat este foarte cumplit să te desparți de prietenii și lucrurile tale! Întocmai ca niște boli trupești care nu se pot tămădui decât cu foc și cu fier, tăind adesea câte un mădular întreg, ca să se izbăvească tot trupul, și precum cel bolnav schimbă aerul când este vătămător, și se duce la loc mai sănătos și nevătămător pentru sănătatea trupului, așa sunt și unele din bolile sufletești care nu au altă tămăduire mai folositoare decât aceasta.

Întâia sfătuire.

Despre zdrobirea inimii pentru mulțimea greșelilor tale

Dacă dorești să îndemni sufletul tău spre zdrobire și umilință, socotește păcatele și lipsa ta de mulțumire pentru atâtea faceri de bine de care te-ai învrednicit de la Dumnezeu. Și pentru că păcatul este despărțire de la binele și scopul pentru care este zidit omul, socotește mai întâi acest sfârșit ca să cunoști cât te-ai depărtat de el și te-ai dat la lucruri deșarte.

Scopul pentru care te-a zidit Dumnezeu în această lume, n-a fost numai ca să sădești vii și copaci feluriți, nici să zidești palate mărețe, sau să aduni bogății și comori, nici să ai zile senine în această surghiunie a ta, ci ca să dorești pe Făcătorul tău, să păzești poruncile Lui, și așa să dobândești desăvârșitul bine. Pentru această pricină ți-a dat Legea după care să trăiești, tainele, viața, sufleteștile puteri, simțirile și mădularele trupului, ca să le întrebuințezi spre slujba Aceluia care ți le-a dat, să-l Cunoști prin ele și să-l dorești din tot sufletul. Să-l dorești pentru aceste binefaceri pe care ți le-a făcut și mai ales pentru mântuitoarea Răstignire, pe care a răbdat-o pentru dragostea ta. Întrebă-te așadar, dacă ai îndeplinit toate datoriile tale, și dacă te-ai abătut din calea pe care ți-a poruncit să umbli. Acela te-a zidit ca să ai la Dânsul toată mintea ta, aducerea aminte și voia, dorința, credința și nădejdea ta; iar tu ai uitat toate acestea și te-ai dat cu totul la frumusețea zidirilor, poftindu-le mai mult decât pe Ziditorul și Mântuitorul tău.

Gândește-te cu câtă lenevire ai cheltuit viața ta, de câte ori te-ai jurat pe Acel întru tot lăudat nume și slăvit de toată

zidirea, și l-ai ocărât cu spurcata și întinată ta gură! Cât ai necinstit sărbătorile pe care Părinții le-au legiuit, ca să slăvim și să lăudăm pe Domnul, să plângem păcatele noastre, și cât așteptai sărbătoarea, ca să săvârșești faptele tale cele de rușine, să prăznuiești dracilor, cu jocuri și cu cântece și alte fapte care sunt mai mult păgânești decât necuvioșii ale creștinilor! Câtă cinste și evlavie ai către părinții tăi trupești, și părinții duhovnicești și mai marii tăi? Câtă dragoste frățească ai către vecinii pe care i-ai ocărât de atâtea ori și i-ai judecat? De câte ori te-ai înnămolit în poftele trupești; și ți-ai întinat sufletul și trupul pe care l-a sfințit Domnul spre lăcaș lui? Cine va povesti privirile fără rânduială ale ochilor tăi, gândurile curvești, cuvintele spurcate și de rușine? Slava deșartă, iscodirile și uneltirile vicleșugului tău? Ocările, defăimările, grăirile de rău, minciunile și lingușirile, trufiile și obrăznicile, și alte asemenea, în care cheltuiești viața ta, în loc să te tânguiești? Cerce-tează-te de asemenea pentru cele șapte păcate de moarte, și pricepe mândria inimii tale și iubirea de argint, care te face să nu te închini decât la bani. Numără faptele milosteniilor tale, să vezi de câte ori s-a primejduit aproapele și din nemilostivirea ta nu l-ai ajutat. Dar peste toate acestea, teme-te și te cutremură pentru lipsa ta de mulțumire către Făcătorul tău de bine, gândindu-te la nenumăratele daruri ce ți-a dat Dumnezeu. Tu ai cheltuit viața ta și averea, spre defăimarea Lui și deșertăciunea lumii; iar bunătățile ce ai primit de la Dânsul în dar, și pentru care erai dator mai mult să-i slujești, tu le-ai făcut arme și unelte împotriva Lui, și ai săvârșit mai multe păcate. Deci, cine poate să vadă toate aceste fărădelegi pe care le-ai săvârșit și să nu plângă vărsând râuri de lacrimi? Altceva ce va înțelege, dacă pe acestea nu le simte? Pentru care altă pricină să plângă și să

se tânguiască mai mult? Cu adevărat socotesc că nu este cineva atât de nesimțitor, ca să nu simtă durere în inima sa, gândindu-se la toate acestea.

A doua sfătuire. Câte pagube îți vin prin păcat

Când numeri mulțimea păcatelor tale, socotește și pagubele care îți vin prin ele, ca să cunoști cât folos ai păgubit și să te îndemni spre durere multă și pocăință; că altfel deloc nu-ți folosește întristarea și durerea, precum zice Sf. Ioan Gură de aur: *„Nu este altă pagubă care să se vindece cu întristare și durere, decât numai a păcatului”*. De aceea, toată întristarea și durerea este deșartă și nefolositoare în alt scop, afară de acesta. Așadar, cine dorește să dobândească această durere de suflet folositoare și cu totul mântuitoare, să gândească cu luare aminte și smerenie la bunătățile de care se lipsește și la toate pagubele care îi vin din păcat, ca să știe cât de dureros trebuie să se amărască și să se pocăiască.

Întoarce-te la începutul cărții unde sunt scrise pagubele ce primești, și cum te lipsești de toate acele mari daruri, pentru un păcat de moarte, care te va cufunda în munca veșnică. Te ștergi din cartea vieții, și în loc de fiu al lui Dumnezeu care ai fost, te faci rob diavolului și în loc de locaș al sfintei Treimi, te faci peșteră tâlharilor și sălaș al șerpilor. Dintre toate aceste pagube, cea mai mare și mai vrednică de jale, este lipsirea de Dumnezeu; că această pagubă este rădăcină și pricină a tuturor celorlalte. Cunoaște că te păgubești de acest mare bine și de toate celelalte îndată ce săvârșești

păcatul ca să înțelegi cât este de cuviință să plângă și să se tânguiască din toată inima sa, cel ce s-a păgubit și cade de la atât de mare bogăție a fericirii și înălțime a darurilor, în astfel de noian de nenorociri. Cum este cu puțință să nu plângă cel care a căzut în asemenea rău și adânc al pierzării? Deschide ochii tăi, suflete al meu ticălos, să înțelegi ce erai mai înainte și cum ai ajuns mai pe urmă. Ai fost fiu, după dar, al Celui Prea Înalt, locaș Dumnezeului celui viu, vas al alegerii și scaunul adevăratului Solomon. Ai fost tron al înțelepciunii, frate al Îngerilor și moștenitor al cereștii fericiri.

Plângi așadar mult, și tânguiește-te totdeauna, când auzi cum ai fost și că nu mai ai acele vrednicii; ci dimpotrivă, ai venit în această străină și urâcioasă schimbare și din moștenitor al cerului te-ai făcut al diavolului! Lăcașul sfântului Duh s-a prefăcut în peșteră de tâlhari, vasul alegerii s-a făcut vas de stricăciune! Ochiul lui Hristos s-a făcut tină și noroi al porcilor. Tronul lui Dumnezeu, scaun al pierzării. Fratele îngerilor, sub ascultarea dracilor. Și acesta care zbura ca un porumbel la ceruri, se târăște ca un șarpe pe pământ!

Plângi deci, suflete nenorocit, și te tânguiește, gândindu-te la atâtea păgubiri! Plângi, că pe tine te plâng cerurile! Tânguiește-te, că te tânguiește Biserica și toți Sfinții! Lăcrimează, că ai păcătuit și de rău ce-ai fost nu te-ai pocăit! Jelește-te, că pe tine te jelesc Proorocii, văzând mai înainte mânia dreptății lui Dumnezeu asupra ta! Plângi, că pe tine te plâng mai mult decât la zidurile Ierusalimului, lacrimile lui Ieremia. Tânguiește-te așadar, suflete al meu, până când vei spăla spurcăciunea păcatului tău, ca să te întorci la noblețea cea de mai înainte!

Sfătuirea a treia.

Cât urăște Domnul păcatul

Ca să dobândești sfânta întristare și urâciune de păcat, îți folosește de asemenea, să te gândești cât de mult urăște păcatul Cel Prea Bun. Deoarece cu cât este cineva bun, cu atâta iubește bunătatea și urăște răul. Și fiindcă Dumnezeu e nemărginit de bun, înseamnă că are multă dragoste și bunătate și urăște nemăsurat răutatea, și așa încununează pe una cu slavă veșnică, iar pe alta cu munca fără sfârșit și lipsită de un bine nemărginit. Deci, ca să înțelegi această urâciune, socotește înfricoșătoarele pedepse pe care le-a trimis Domnul pentru păcat, în toată lumea, și a înecat prin potop pe toți cei ce au păcătuit. Las acea dreaptă pedeapsă a acelui luceafăr și a tuturor duhurilor mândre, care au fost izgonite din cer; a strămoșului Adam cu toată moștenirea lui; pierderea Sodomei și altele, pe care nu le scriu acum una câte una, fiindcă le-ai auzit mai înainte; ci numai de pedeapsa cea mai mare îți aduc aminte, ca să te temi și să urăști păcatul, căci acesta a fost pricina pentru care s-a răstignit Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu cel nemuritor.

Aceasta a fost cea mai mare pedeapsă decât toate cele mai de sus, pentru nemărginita și nemăsurata vrednicie și bunul neam al Pătimitorului. Văzând toate pedepsele acestea, înțelegi asprimea izbânzii lui Dumnezeu și urâciunea ce are asupra păcatului. Cu această cugetare intră în inima ta frica de Dumnezeu și durerea pentru păcatul făcut.

A patra sfătuire.

Despre pedepsele Iadului

Asemenea poți să te îndemni spre tânguire și lacrimi, când îți aduci aminte de ziua Judecății și de cumplitele pedepse nesfârșite ale Iadului, unde toate măduarele și simțirile, vor avea chin nespus, adică: ochii, plângerea; dinții, scrâșnirea; mirosul, reaua putoare; auzirea, loviri și țipete sfâșietoare; gustul, setea; stomacul, foamea; și în scurt, toate măduarele să aibă aceeași pedeapsă, după cum la sfârșitul cărții se arată mai lămurit.

Cea mai jalnică decât toate este tânguirea, fiindcă pedeapsa acestora este veșnică, și din aceasta pricină, păcătoșii au mare deznădăjduire, aducându-și aminte de desfătarea care au avut-o mai înainte și astfel se vor chinui mai mult, știind că în viitor nu pot să aibă vreo mângâiere, ci muncă veșnică și nemuritoare moarte. Să zică tot păcătosul către sine: O, suflete al meu, s-a sfârșit mândria și nebunia ta și trupestile dulceți pe care le-ai iubit și le-ai dorit mai mult decât pe Dumnezeu. Unde sunteți voi acum? Ce v-ați făcut plăcerile și desfătările mele? Ce folos mi-ați dat? Pentru ce mă păgubiți voi de cereasca desfătare și de bunătățile cele veșnice, și moștenesc eu iadul fără sfârșit? Deci păcătosule, dacă acestea sunt prea adevărate, și vor mânca acești viermi inima ta, nu este mai bine să le zici acum spre folosul tău, să te osândești pe tine însuși cu lacrimi și cu tânguire mai înainte de înfricoșătoarea Judecată, ca să te izbăvești de osânda cea dreaptă?

A cincea sfătuire.

Pentru binefacerile Mântuitorului nostru

Nemărginita mulțime a facerilor de bine ale Mântuitorului tău, mărește, mai mult decât toate, durerea zdrobirii inimii. Căci cu cât te gândești la bunătățile ce ți-a făcut Cel Prea Bun, cu atât mai mult te rușinezi de lipsa ta de mulțumire și răutatea ta către Dânsul. Așa aveau obiceiul și Proorocii: să îndemne pe norod la pocăința și zdrobirea inimii, precum i-a făcut Natan lui David, că mai înainte de a-l muștra pentru curvie, i-a adus aminte facerile de bine și darurile ce le-a primit de la Dumnezeu. Adu-ți aminte și tu, de dumnezeieștile daruri și faceri de bine, că te-a adus din nimica întru ființă, te-a izbăvit prin prea curatul și cinstitul Său Sânge, ți-a dăruit sfântul Botez, te păzește și te acoperă de multe întâmplări, și pe scurt, câte lucruri sunt în toată lumea, toate sunt faceri de bine ale lui Dumnezeu, puse în slujba ta. Cerul, pământul, marea și toate cele din ele, văzute și nevăzute, le las, fiindcă le-am scris la capitolul al 16-lea, dar citește-le pe acestea cu sfătuirea de față, că acolo vezi toate nemulțumirile tale. Cum îndrăznești așadar, să amărăști cu păcatele tale pe Binefăcătorul tău, care a răbdat atâtea ocări, palmuiuri, bătai, și moarte pe cruce, ca să te izbăvească din robia vrăjmașului diavol? Privește deci, câte pricini ai ca să plângi văzând de câte ori ai răstignit pe un asemenea prea dulce Stăpân! Toate acestea cugetându-le, numără pe de o parte, îndurarea și dragostea Lui, iar pe de alta, prea marea ta nerecunoștință, și te întoarce la El prin zdrobirea inimii, cerând iertare și mărturisind toate păcatele tale cu smerenie. Acestea sunt, fratele meu, cugetele care folosesc mult cititorilor, și aduc în inimă sfărâmare care este

cheia pocăinței; și trebuie să le citești de multe ori cu multă luare-aminte și evlavie, la vreme cuviincioasă și potrivită, și la loc liniștit și netulburat; că de multe ori începe cineva rugăciunea fără evlavie și umilință, și după puțin timp se umilește și sfârșește rugăciunea cu lacrimi.

Pentru aceasta citește cu râvnă, îndeosebi, cele mai sus zise și zi rugăciuni cu umilință, câte poți. Pentru că cel ce se pocăiește, când va dobândi duhul înfrângerii, îndată se întoarce către dânsul darul prea sfântului Duh, iar el este primit ca fiu al lui Dumnezeu. Căci Tatăl cel mult îndurător, întâmpină și sărută pe fiul cel desfrânat, și poruncește să-l îmbrace în cea dintâi podoabă a darului, și să-i dea inelul tainelor înțelepciunii, adică, noua cunoștință a lucrurilor tainice, care sunt în ochii păcătoșilor necunoscute. Întru acest ceas se bucură cerurile, îngerii prăznuiesc cântând, și pe scurt, tot universul care mai înainte se mâhnea pentru pierzarea păcătosului, acum la întoarcerea lui se bucură toate laturile. Iar mai ales Păstorul cel bun, care cu atâta osteneală și sudoare a aflat oaia cea pierdută, și se bucură de aflarea ei, cu prietenii și vecinii.

Cunoaște deci, că pe cât este de mare sfărâmarea inimii și smerenia celui ce se pocăiește, cu atât are mai mare râvnă pentru har mai înalt, și se învrednicește de mare milostivire. Căci dreptatea și judecata este pregătirea scaunului lui Dumnezeu. Lucrul judecății este a cerceta pricina, iar al dreptății a săvârși hotărârea. Deci, sufletul care a făcut pe acestea două, adică a intrat în judecată cu sine și cu smerenie, cunoaște greșeala pe care a făcut-o defăimând pe Ziditorul pentru pofta și plăcerea zidirii, și așa se condamnă singur. Că cel ce a defăimat pe Dumnezeu, trebuie să se smerească până la pământ și să se condamne pe sine; iar cel care cu nerânduială a primit dulceață și desfătare de la

zidiri, să sufere durere și cumplit să se pedepsească pentru dulceața, acestui păcat, ca să se pregătească a se face scaun lui Dumnezeu și locuință a Dumnezeuieștii înțelepciuni.

Să știi așadar și aceasta: că atunci când voiește Domnul să înalțe un suflet la mai înalte lucruri, îl pregătește cu tânguiri, întristări și necazuri ale duhului, și rele pătimiri ale trupului, ca să-l învrednicească darurilor Lui. Să vrei totdeauna să mergi înainte pe această cumplită iarnă, plină de ploi și de furtuni, ca pe urmă să vină vara darurilor plină de flori și de roade și de dăruiri ale dumnezeiescului Duh. Și cu cât vor fi darurile mai mari, cu atât trebuie să fie și necazurile mai grele, pentru că de aceea vin mai înainte. Deci, să nu se mârșăască cineva, și să nu se amărăască când le pătimește ci mai ales să se bucure, că ele sunt semnul și arvuna darului viitor de care îl va învrednici Domnul. Sunt destule acestea pentru zdrobirea inimii, și trecem la a doua parte a pocăinței, adică la sfânta Mărturisire.

CAPITOLUL VI

DESPRE MĂRTURISIRE

ÎNTRE celelalte daruri, ne-a dat prea înțeleptul doctor și Mântuitorul nostru Dumnezeu, și taina Pocăinței, ca să pierdem printr-însa toate uneltirile diavolului, și dându-ne putere din nemărginita Sa bunătate, să ne facem iarăși, după această pocăință, fără păcat ca și mai înainte, și nevinovați de munca cea veșnică. A doua parte deci, a acesteia este sfânta Mărturisire, fără de care nu este cu puțință a se mântui cineva, oricâte fapte bune ar avea.

Această Mărturisire o dorește foarte mult Domnul și economisește cu felurite chipuri, ca să-și cunoască omul greșeala sa, și să o spună cu inimă smerită. Pentru aceasta a îndemnat pe strămoșul când a căzut în neascultare, ca să-și cunoască păcatul său și i-a zis: „*Adame, unde ești?*” adică unde ai căzut, cât rău ai făcut; întoarce-te la pocăință și mărturisește păcatul tău, ca să iei iertare. Aceeași a zis și Evei, și lui Cain, și în alte multe locuri ale sfintei Scripturi, unde se vede cât de folositoare este Mărturisirea. Solomon zice că: „Cel ce își ascunde păcatele lui nu propășește, iar cel ce le mărturisește și se lasă de ele va fi miluit”, adică cine ascunde păcatele sale nu se mărturisește; și cel ce se mărturisește primește milă. Încă și Proorocul împărat, laudă această faptă în diferiți Psalmi, zicând: „*Mărturisi-mă-voi ție Doamne, din toată inima mea. Bine este a te mărturisi Domnului*” și alte asemenea. Proorocul Isaia zice: „*Dacă ai vreun păcat, descoperă-l ca să te îndrepți*”.

Iată cum îndreaptă Mărturisirea pe om. Am și alte multe mărturii ale Sf. Scripturi, însă le las fiindcă am să vorbesc

multe pentru această pricină, care este început al mântuirii noastre. Să nu se rușineze cineva să mărturisească câte a făcut, că rușinea pe care o are când le spune duhovnicului, este o parte din Canon; și fiindcă rușinea este o grea pedeapsă, ne poruncește Domnul să mărturisim păcatele noastre, și să primim rușine în loc de muncă. Despre această Mărturisire, au scris unii din dascăli diferite cuvântări; dar fiindcă sunt lungi în cuvinte, am adunat de la toți pe scurt un cuprins de ajuns și potrivit ca să lumineze pe fiecare și să-și mărturisească păcatele sale ca datornic lui Dumnezeu și Bisericii, după putință și slăbiciunea omenească.

Dacă vrei să placi prin mărturisire și să curăți toate întinăciunile cugetului, și să se afle sufletul tău strălucit înaintea lui Dumnezeu, să nu te duci așa simplu, nepregătit, la această Taină, fără cuviincioasa pregătire, precum fac unii neînvățați. Pentru aceasta nici nu se mărturisesc bine, nici nu știu ce să spună. Păzește așadar, cu luare-aminte acestea, care spre sfătuire ți le scriem, dacă voiești să iei desăvârșită iertare a păcatelor tale.

Mai întâi pregătește-te cu două-trei zile mai înainte, și gândește-te câtă vreme este de când nu te-ai mărturisit. Și din ceasul acela și până acum, notează-ți cu luare aminte în câte păcate ai căzut, și nu te lenevi, ci pune atâta râvnă și hotărâre ca și cum ar fi cea mai mare nevoie a trupului, de pildă: dacă ai fi fost administrator sau secretarul vreunui boier peste toate moșiile lui, să dai cele de trebuință oamenilor și să primești veniturile, și în tot anul să te cheme stăpânul ca să dai socoteală cui ai dat grâu, vin, untdelemn și alte asemenea, iar pentru cheltuieli cât ai plătit; nu te-ai fi silit ca să nu uiți nici un ban, ca să nu-l plătești tu de la tine și să te păgubești? Atâta râvnă trebuie să pui, și chiar mai multă, la această pricină de nevoie, la care nu te primej-

duiești să te păgubești de o mie de galbeni, sau alte lucruri vremelnice; ci de viața veșnică veselitoare, și te vei osândi în munca cea nesfârșită, dacă te vei lenevi la această lucrare. Gândește-te la cele zece porunci ale Domnului, cele șapte păcate de moarte, cele cinci simțiri, articolele Credinței, cele șapte fapte ale milosteniei, trupești și duhovnicești, și orice altă poruncă a Bisericii noastre, gândindu-te în câte feluri și de câte ori ai căzut în păcat cu mintea, cu cuvântul, sau cu fapta și toate câte urmează, despre care scriem aici mai jos.

În al doilea rând, ești dator să spui numărul păcatelor tale, dacă îți aduci aminte de câte ori ai păcătuیت, sau măcar să spui câtă vreme te-ai aflat în păcat, și dacă ai păcătuیت de câte ori ai găsit vreme potrivită, sau în zile de post, ca să cunoască doctorul felul bolii tale și să o tămăduiască după cum se cuvine.

În al treilea, nu ajunge numai să spui numărul păcatelor, ci și cele următoare, adică unde, cum, când? Cu cine și ce fel de păcat ai săvârșit, și alte asemenea care îngreunează fărădelegea, fiindcă dacă păcătuiești cu femeie nemăritată, este curvie; cu măritată, preacurvie, care este păcat mai greu; cu călugăriță, furare de cele sfinte, sau preacurvie duhovnicească; cu rudă, amestecare de sânge; cu fată, fără voia ei, silnicie. Și trebuie să spui toate câte îngreunează fărădelegea, și în ce loc ai făcut-o că mai greu este dacă ai păcătuیت la vedere, sau la loc pregătit, decât dacă ai păcătuیت într-ascuns. Cunoaște însă că nu trebuie să povestești duhovnicului toata istoria pricinii, numele și felul păcatului, și de câte ori ai păcătuیت, și să nu povestești cuvinte netreb-nice și necuviincioase, și nici să mărturisești numele fetei cu care împreună ai păcătuیت, adică să nu spui: am furat cu cutare om, sau am curvit cu cutare muiere, ci spune numai păcatul, iar numele nu este de cuviință să-l vădești. Să știi

deci și aceasta, că păcatele trupești se fac în patru chipuri: cu mintea și gândul, cu cuvântul, cu pipăirea și cu fapta. Dacă ai păcătuیت cu fapta ajunge să spui că ai curvit. Dacă te-ai atins cu mâna, spune de câte ori. Dacă ai vorbit numai cu cuvântul, spune că ai vorbit vorbe spurcate și urâte, ca să îndemni spre rău sau pentru mândrie, și să nu spui ce fel și ce cuvinte ai zis. Iar de-ai păcătuیت în minte, ajunge să spui că ai avut gânduri spurcate ale curviei, de bună voie sau fără de voie.

Al cincilea și cel din urmă, caută să afli un duhovnicesc doctor, să fie învățat și iscusit în fapte, să cunoască bine rănilor, ca să dea și doctoriile potrivite rănilor, precum ai fi făcut la rana trupească, ai fi căutat un doctor înțelept. Că am văzut mulți în ziua de astăzi, care neștiind să tămăduiască, au omorât mulți bolnavi. Așa putem zice și pentru cei duhovnicești. Pentru că atunci când un orb se face povățuitor altui orb, atunci sigur urmează, precum a zis Domnul, să cadă amândoi în groapă. Când vei găsi un duhovnic bun, să nu te mai duci la altul. Iar dacă negustorești mărturisirea, de nimic nu te folosești. De pildă: Te mărturisești la unul de mai multe ori, pe urmă fiindcă ai căzut iarăși în același păcat, te rușinezi de duhovnicul cel dintâi și te duci la altul ca să primești mai puțină rușine, sau canon mai ușor. Atunci să știi că această mărturisire nu-ți folosește, ci ești neîndreptat dacă nu te duci la cel dintâi să îi spui păcatul.

Mărturisirea trebuie să aibă aceste zece însușiri:

1. Să fie simplă și scurtă, să nu spui cuvinte deșarte, povestiri și basme, după cum fac unele din muierile cele nepricepute, ci numai pe cele trebuincioase.

2. Smerită, adică să recunoști că ești păcătos și ticălos, și să nu te mândrești, ci să ai chip și cuvinte smerite.

3. Adevărată, fără minciună și pricinuire, și nici să spui mai puține de câte ai făcut, nici mai multe, ci numai câte cunoști și pentru câte te mustră cugetul, fără vreo pricinuire, adică să nu zici: dracul m-a îndemnat și am păcătuیت, sau cutare om a fost pricina, după cum zic unii cu totul nepri-cepuți, ca să ușureze greutatea păcatului lor, care pricinuirii îi fac să se întoarcă neiertati. Pentru aceasta este de folos, după cum zice David: „*Zis-am: mărturisi-voi asupra mea, fărădelegea mea Domnului*” să te osândești pe tine, că tu ai fost pricină și ai păcătuیت, iar nu altcineva. Că deși poate dracul sau altcineva să te îndemne spre păcat, nu poate însă să te silească, pentru că stă în puterea ta dacă să-l faci sau nu. Cu cât te osândești mai mult pe tine, la acel divan duhovnicesc, cu atât mai mult te vei îndrepta în ceruri; că numai la judecățile cele lumești îți folosesc pricinuirile, iar aici cu cât faci pricinuirii, cu atât mai mult te osândești.

4. Trebuie să fie grabnică Mărturisirea, adică de îndată ce ai păcătuیت să alergi la duhovnic, precum faci cu rana trupească.

5. Să fie lămurită prin cuvinte înțelepte și așezate, atât cel ce se pocăiește, cât și duhovnicul să fie priceput, să cerceteze cu iscusință și mai cu seamă pe muieri, cu cuvinte și ținută cuviincioasă.

6. Să fie cu rușine, adică să-ți pară rău și să te rușinezi că ai mâhnit pe Dumnezeu și ai vătămat sufletul tău și pe aproapele. Precum vameșul nu îndrăznea să se uite la cer, așa și tu să te rușinezi, ca să afli milă de la Dumnezeu, pentru că rușinea este o parte a pocăinței.

7. Întreagă și nescurtată, adică să nu ascunzi nimic ca să spui altui duhovnic, căci aceasta este furare de cele sfinte, afară dacă ai uitat vreo mică greșeală, fiindcă fărădelegile cele mari nu se uită.

8. Tainică, în loc ascuns, să nu audă altcineva căci cine va destăinui fapta altuia păcătuiește greu și este dator să nu spună, de i-ar tăia și capul. Precum duhovnicul nu poate să vădească păcatele cuiva, chiar de l-ar și ocări cel ce s-a mărturisit sau și pagubă mare de i-ar face, să aibă taina ascunsă.

9. Tânguitoare, cu lacrimi și întristarea inimii, și să urăști păcatul hotărînd în mintea ta să nu-l mai faci. Că dacă nu ai socotință și voință statornică să nu mai păcătuiești și să fugi de locul și fața cu care ai căzut, nu este adevărată pocăința ta, nici ești iertat.

De pildă: dacă ai curvit cu muiere din casa ta, să o gonești, precum mai sus am zis, sau cu alta, să nu te mai duci să o întâlnești. Dacă ai hulit la joc, să nu mai joci. Dacă cunoști mai înainte că ai să te îmbeți la ospăț, unde ești chemat, să nu te duci, căci beția este ca și curvia. Dacă ții lucru străin, să-l dai îndată. Dacă ți-a greșit cineva, să-l ierți din toată inima ta și alte asemenea. Iar de te afli prins în vreuna din acestea, se vede că nu este adevărată pocăința ta, și nu trebuie duhovnicul să te ierte.

10. Și cea din urmă. Trebuie să fii gata la primirea canonului, adică să ai mintea lămurită, să faci canonul pe care ți-l va da doctorul, fără de lenevire, cât vei putea mai curînd.

Deci, să ia aminte fiecare cu încredere în această pricină de nevoie, să nu se păgubească socotind că este mărturisit și să nu fie. Că dacă ai uitat vreun păcat de moarte, din nepăsarea ta, nu ești desăvârșit iertat. Pentru aceasta scriem mai jos, cele zece porunci ale Domnului, arătându-ți de câte ori păcătuiești la fiecare, ca să ai chip mai lesnicios de mărturisire. Când mergi la duhovnic care este locțiitor și epitrop al Său, aici pe pămînt, să stai înaintea lui cu

smerenie și evlavie ca înaintea icoanei Stăpânului. Pe urmă zi către dânsul cele ce urmează, plecându-ți fața la pământ.

Întâia poruncă

Să iubești pe Domnul Dumnezeuul tău...

Nu am iubit pe Domnul Dumnezeuul meu, precum mi-a poruncit, din tot sufletul și puterea mea, nici după datorie nu i-am mulțumit pentru facerile de bine pe care mi le-a făcut. Pe urmă spune câte păcate îți aduci aminte că ai făcut împotriva acestei porunci, adică dacă ai vreo oarecare îndoială la vreunul din articolele Crediței, care se cuprind în Simbolul Crediței: „Cred într-unul Dumnezeu...” Dacă ai făcut farmece sau vrăjitorii, sau ai vărsat plumb sau cărbuni pe capul bolnavului, sau ai legat dobitoacele ca să nu le mănânce lupul, sau soții ca să nu se împreuneze, sau tămăduiești ameteala, sau alte asemenea fapte întrebuințezi. Dacă poftește cineva să vadă cât de greu se canonisesc acestea, să citească canonul la capitolul I, stih. 40, la Matei, al 60-lea canon al Trulei, și al 83-lea al Marelui Vasile, ca să se minuneze. Câte îți aduci aminte că ai făcut, care să se atingă de cinstea lui Dumnezeu, mărturisește-le pe toate și mai ales dacă ai zis vreun cuvânt de hulă împotriva Sa, sau a vreunuia dintre Sfinți. Dacă te-ai jeluît în necazurile și boala ta și nu ai mulțumit Domnului precum trebuia. Dacă ai blestemat vreun creștin și l-ai dat dracului, și alte câte îți aduci aminte că ai făcut împotriva acestei porunci.

A doua poruncă

Nu lua numele Domnului Dumnezeului tău în deșert

La a doua poruncă, spune de câte ori te-ai jurat pe numele lui Dumnezeu, sau al vreunui Sfânt, fără mare nevoie, adevăr sau minciună. Dacă te-ai jurat să păzești făgăduința binecuvântată și nu ai păzit-o, sau ca să faci pagubă cuiva, și ai făcut-o ca să nu calci jurământul, și ai pus pe altul și s-a jurat. Dacă nu sfătuiești copiii și slugile ca să nu se jure. Cunoaște însă lămurit, că atunci când făgăduiești sau te juri să faci vreo faptă plăcută lui Dumnezeu, ești dator să săvârșești grabnic făgăduința, ca să nu uiți și să ai păcatul îndoit, că nu ai făcut binele și că ai călcat jurământul. Iar dacă este făgăduința mai presus de puterea ta, sau nu este în stăpânirea ta, nu te silește legea să o săvârșești, ci numai pentru jurământ te canonisești. Dacă însă îți făgăduiești sau te juri să faci rău, după cum unii fiind orbiți nebunește de mânie s-au jurat; pentru jurământ să te canonisești foarte greu, iar păcatul să nu-l săvârșești: că mai bine-i era lui Irod să calce jurământul, decât să ucidă pe Mergătorul înainte. Iar când te vor chema la judecată martor, spune adevărul chiar de ar urma să omoare pe mulți prin mărturia ta. Și tu să nu te juri mincinos, ca să te muncești sufletește, și să nu moară altul trupește. Deși unii zic cu nepricepere, că de-ar mărturisi cineva mincinos când urmează să se ia viața unui om, că nu este păcat, aceasta nu este adevărat, ci este minciună și adevărată bârfire.

A treia poruncă

*Adu-ți aminte să sfințești ziua Sâmbetei,
care în legea noastră creștină este Duminica*

La această poruncă ești dator să spui în câte sărbători ale anului, din lenevire, nu ai ascultat la slujba bisericească, și mai ales sfânta Liturghie. Că toți creștinii sunt datori, bărbați și muieri, să se ducă la biserică în toate sărbătorile, să asculte Vecernia, Utrenia și Liturghia. Și cine nu se duce, nu numai el, dar și cei care sunt sub stăpânirea lui, păcătuiesc greu. Pentru aceasta au făcut Sfinții Părinți încetare de lucru, ca să ne ducem la locașul Domnului, să preamărim pe Dumnezeu, cerând iertare pentru greșelile noastre, și nu ca să pierdem duminicile și sărbătorile împăratești la jocuri și la cântări, și la alte drăcești sau trupești lucruri. Însă sunt unii atât de nesimțitori și orbiți de cel viclean, care văzând și auzind pe preot slujind sfânta Liturghie, nu se îngrijesc deloc, și nici nu le pasă ceva de aceasta, ci șed în casele lor, sau în târg și bârfesc. Ba încă și afară de biserică, am auzit pe mulți în acel ceas în care preotul înăuntru slujea Liturghia, vorbind cuvinte spurcate și deșarte, ca și cum ar fi fost străini și păgâni care nu cred defel taina Euharistiei. Pe aceștia i-am ocărât de ajuns, arătându-le greutatea fărâdelegii lor. Și așa trebuie duhovnicii și preoții să mustre pe unii ca aceștia și să-i canonisească greu, ca să se ducă la biserică. Precum aveau obicei la Furni și la Ierapetru, în anii în care am stat acolo, că îndată ce auzeau toaca, se adunau toți tinerii și bătrânii, bărbați și femei. Am lăudat sânguința lor și mai ales a iubitorului de monahi și iubitorul de Hristos Andrei Caravela și toți ai casei lui, care nu numai la sărbători, ci aproape în fiecare zi se adunau la biserică. Și nu

numai iarna, dar și vara când sunt nopțile mici, se sculau la Utrenie.

Aceasta se face din râvna Preoților. Și câți se lenevesc la aceasta, vor da răspuns înfricoșătorului Judecător pentru turma lor, fiindcă nu se îngrijesc a o paște la pășunile de viață dătătoare, ci caută numai să mănânce folosul, iar oile le lasă să piară. Să știi lămurit și aceasta, că nu numai trupește ești dator să stai la slujba bisericească, ci și sufletește, adică cu luare-aminte și evlavie și să nu fie mintea ta la lucrurile vieții, ci să cugeți la patima Domnului și la înviere și la celelalte Taine ale Bisericii. Că poți să fii în biserică trupește, iar sufletește să curvești cu mintea și cu gândul; și iarăși poți să te afli pe munte trupește și cu mintea în biserică. Pentru aceasta trebuie să mărturisești de câte ori ai fost la slujba bisericească cu asemenea spurcate gânduri și nu le-ai gonit. Dacă te-ai uitat la muiere cu gând rău. Dacă ai lucrat ceva în zi de sărbătoare fără să ai vreo mare nevoie, adică să încarci grâul sau vinul în vreme de ploaie ca să nu le pierzi, sau să faci pod ca să treacă norodul, și alte asemenea care sunt de nevoie, nu este păcat; dar dacă este cu puțință să se facă pe ascuns, pentru sminteala norodului. Iar orice alt lucru care nu este de nevoie, este păcat să-l faci sărbătorea, și să nu bârfească cineva zicând că moara, cuptorul, secerișul, culesul și alte asemenea, nu sunt oprite. Spuneți-mi unde le-ați găsit scrise acestea? Cum nu roșiți și nu vă rușinați măcar de spurcații evrei, care nici un ban nu primesc în mâinile lor în ziua Sâmbetei, nici bucate nu fac defel, ca să nu calce stăpâneasca poruncă?

A patra poruncă

Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta

În această poruncă se spune că nu numai copiii să cinstească și să îngrijească pe părinții lor, ci și părinții pe copii, slugile pe domnii lor, și stăpânii pe slugile lor, cei mari pe ucenicii lor și aceștia pe mai marii lor, bărbații pe muieri și acestea pe bărbați, ginerii pe socrii și orice alte rudenii. Și aici trebuie să se cerceteze fiecare cum s-a purtat cu făcătorii de bine și mai marii lor. Mai întâi să spună fiul dacă a blestemat sau a defăimat pe părinții săi, sau nu i-a ascultat, sau nu-i ajută în trebuințele ce au, sau nu-i bagă în seamă pentru sărăcia lor. Dacă voiește moartea lor, ca să-i moște-nească, sau pentru oarecare pricină îi urăște. Asemenea și ei să spună dacă se îngrijesc de copiii lor, să-i învețe sfintele porunci și îi pedepsesc când nu umblă pe calea cea dreaptă, sau nesocotesc acestea și îi lasă să-și facă voile lor. Aceeași se vorbește și pentru stăpâni către slugile lor, și pentru cei mai mari către supușii lor. Dacă se îngrijesc de dânșii pentru cele de trebuința sufletului și trupului, să-i îngrijească în boli, să-i îndemne la mărturisire și împărtășire. Și supusul dacă nu a ascultat pe mai marele său sau l-a defăimat, sau l-a osândit, sau a cârtit, sau a ocărât pe bătrâni, sau de s-a arătat nerecunoscător făcătorilor de bine. Ginerii dacă au ocărit pe socrii lor, sau le-au dorit moartea ca să ia averea lor. Bărbatul dacă nu lasă pe muieră să se ducă la biserică pentru gelozie, ca să n-o vadă altul, sau pentru slava deșartă, pentru că nu este îmbrăcată după cum trebuie, sau pentru alt gând de acest fel, sau de a bătut-o cu nedreptate sau peste măsură, sau o blesteamă. Asemenea și dânșii să spună dacă nu-i face ascultare la lucrurile cele cuviincioase,

sau de se ceartă și-l blestemă și alte asemenea. Să știe și aceasta bine, că dacă vreo muiere este foarte frumoasă și se smintesc cei ce o văd de frumusețea ei, să șeadă în casa ei și să se roage câtă vreme ține slujba bisericii, și numai când voiește să se împărtășească să se ducă la biserica ei, și aceasta dacă se poate când nu sunt acolo bărbați mulți.

A cincea poruncă

Să nu ucizi

Prin această poruncă se vorbește de uciderea sufletească și trupească, adică, dacă sfătuiești pe aproapele să curvească sau să ucidă, sau alt păcat să facă, sau l-ai însoțit sau l-ai ajutat la aceasta, te socotești ucigător fratelui tău, duhovnicește. Iar despre trup, spune dacă ai ucis pe cineva, sau ai cugetat ca să ucizi, dar vremea și locul nu te-au înlesnit. Dacă ai vrajbă și dorință de răzbunare, sau l-ai înjurat, sau l-ai pălmuit, sau l-ai bătut și nu l-ai iertat pe vrăjmașul tău, sau nu ai cerut iertare de la acela pe care l-ai păgubit și să plătești paguba pe care i-ai făcut-o, sau de ai bătut muiere și a lepădat pruncul, sau dacă muierea fiind însărcinată a luat buruieni ca să ucidă pruncul, sau a luat ca să nu rămână însărcinată. Toate acestea și alte asemenea se socotesc ucideri și greu se canonisesc.

A șasea poruncă

Să nu curvești

În trei chipuri poți să cazi în acest păcat, după cum mai sus am scris: cu lucrul, cu cuvântul, cu mintea și cu gândul. Spune deci în ce chip ai păcătuit. Dacă te-ai lenevit de a goni gândurile, te-ai plecat să săvârșești păcatul, sau ai zis cuvinte spurcate și netrebnice, sau ai cântat, ai jucat, sau ai curvit, și alte multe pe care poate să le facă cineva, pe care nu le scriem, fiindcă nu este cuviincios lucru să se arate câte răutăți pune vrăjmașul în gândul nostru. Dar să spună fiecare la duhovnic cât îl mustră conștiința. Dacă a vorbit cu cineva cu patimă și cuget viclean, sau de a pipăit corp străin sau de s-au bărbierit bărbat și muiere, sau își fardează fața, sau alte asemenea aflări ale viclenilor draci.

A șaptea poruncă

Să nu furi

Multe și felurite păcate cuprinde această poruncă a șaptea, că nu ajunge numai să nu furi, ci nici să nedreptățești pe aproapele cu vreo meșteșugire, înșelare și viclenie, ca să iei lucrul lui. Spune deci, dacă ții lucru străin, sau te-ai folosit de el, sau ai înșelat pe cineva în târg și i-ai vândut lucrul mai scump decât trebuia, pentru că l-ai așteptat cu plata oarecare timp, sau de ai cumpărat mai puțin decât trebuia. Dacă ai nedreptățit pe lucrători sau ai primit lucruri furate în casa ta. Dacă nu slujești cu credință în dregătoria

ta, sau faci judecată nedreaptă pentru daruri și vinzi dreptatea. Dacă nu dai zeciuială venitului tău milostenie la biserică și la săraci, pentru dragostea lui Hristos. Și mai ales dacă ții lucru străin, să-l întorci îndată, altfel nu-ți folosește mărturisirea, nici duhovnicul nu poate după sfintele canoane să ierte un asemenea păcat, fără de a întoarce lucrul nedrept înapoi.

A opta porunca

Să nu mărturisești strâmb

Această poruncă are două ramuri. În cea dintâi sunt păcatele care se fac la judecată de către judecători, grefieri, notari, cei care se judecă și martori. Iar în ramura a doua sunt defăimările, osândirile, clevetirile, batjocurile, grăirea de rău și ocările, împotriva aproapelui. La cea dintâi mărturisește în câte minciuni ai căzut, iar la cea de a doua, dacă ai mărturisit strâmb spre a face rău aproapelui, sau ai vădit vreo greșeală a lui, sau ai clevetit, sau ai dat auzul tău clevetitorului, sau ai ocărât, sau ai semănat sminteli între frați ca să-i învrăjbești, sau ai făcut mijloc prin vicleniile tale, de-ai câștigat la judecată lucru nedrept, și alte asemenea. La această pricină nu păcătuiești numai tu, ci și toți cei care ți-au ajutat și împreună au lucrat, și mai ales mijlocitorii și avocații, care sunt datori să plătească toată paguba aceluia sărac care a pierdut dreptul lui, din pricina acestora. Iar despre dragostea cea către aproapele, nu scriu aici în parte, fiindcă la alt loc am spus despre acestea, dar și aceste porunci, cele mai multe, sunt pentru folosul aproapelui.

A noua și a zecea poruncă, sunt cuprinse în a șasea și a șaptea, și e destul cât am scris despre ele.

Deci când te mărturisești pentru cele zece porunci ale Domnului, socotește-le și pe cele șapte păcate de moarte pe care le-am scris la partea întâi, și du-te acolo să vezi în câte păcate dintre acelea ai căzut: sau în cele cinci simțiri, sau în cele șapte fapte ale milosteniei care sunt următoarele: să hrănești pe cei flămânzi; să adăpi pe cei însetați; să izbăvești pe cei robiți; să îmbraci pe cel gol; să primești pe cel străin; să cercetezi bolnavul; și să îngropi mort străin. Iar cele duhovnicești sunt acestea: să sfătuiești pe cel ce are trebuință; să înveți pe cel neînvățat; să mângâi pe cel întristat; să îndrepți pe cei ce păcătuiesc; să ierți celui ce-ți greșește; să rabzi ocara și paguba ce ți-au făcut alții și să te rogi pentru ei. Acestea toate, ca să fie fapte ale milostivirii, se numesc nașteri ale milosteniei, și mărturisește câte din lenevirea ta nu ai făcut. Pe urmă (pentru ca să faci un sfârșit mărturisirii) după ce vei spune câte-ți aduci aminte că ai făcut, ca să nu ai vreo îndoială că ai uitat ceva din păcate, spune acestea duhovnicului cu frică și evlavie, plecând genunchii și capul până la pământ:

„Toate aceste păcate și câte alte cunoaște Domnul meu că am făcut împotriva Sa, cu fapta sau cu cuvântul, cu mintea și cu gândul, și toate câte nu le-am spus din pricina uitării, sau din necunoaștința mea și câte altele poate vicleanul diavol să mă osândească în ceasul Judecății, toate acestea le mărturisesc astăzi, și ca un păcătos mă osândesc cerând iertare Domnului meu Iisus Hristos, și de la tine Părinte, canonul pentru greșalele mele”. Acest chip al mărturisirii este destul de folositor pentru oarecare mici păcate, care cu voie sau fără voie se uită la mărturisire, iar dacă îți vei aduce aminte mai pe urmă după mărturisire, de vreun păcat, aleargă să-l

spui, iar de nu, nu-ți folosește de loc pocăința. Că numai un păcat de moarte de nu-l vei mărturisi cu a ta voie, adică să-l ascunzi rușinându-te de necinstea și urâciunea faptei, te muncești fără milă, precum poți să cunoști în pilda scrisă mai jos acest adevăr, pe care l-am scris din cartea ce se numește „*Livada Florilor*”, în prima parte. Erau și multe altele, dar numai pe acestea patru le-am scris, ca să nu mă depărtez mult de subiect. Deci, cine va citi acestea, să pună multă silință în sfânta Mărturisire, ca să nu pătimească precum au pătimit acele femei despre care scriem acum, și îl iau ca martor pe Dumnezeu, că nu am adăugat nimic, ci numai ceea ce este în acea carte din vechime tipărită, ca și celelalte minuni ale Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu care sunt scrise în partea din urmă a acestei cărți, numai că le-am scris întocmai și pe scurt după cum am făcut totdeauna, oricâte aş scrie. Aşadar luați aminte cu osârdie la cele zise, ca să nu pătimiți și voi o asemenea osândă.

CAPITOLUL VII

DESPRE CELE PATRU MUIERI CARE AU FOST OSÂNDITE ÎN IAD FIINDCĂ AU LĂSAT CÂTE UN PĂCAT NEMĂRTURISIT

O MUIERE oarecare a făcut un păcat de moarte și nu a îndrăznit niciodată să-l mărturisească, de rușinea și urâciunea faptei. Însă a făcut alte fapte bune: dădea milostenie, postea, priveghea, se ruga și se mărturisea de toate celelalte păcate și se împărtășea cu sfintele Taine, socotind că va afla milă la Dumnezeu, ca să-i ierte fărădelegea ascunsă, pentru celelalte fapte bune. În sfârșit a căzut în grea boală și și-a mărturisit toate păcatele; iar pe cel mare nu a îndrăznit, nenorocita, nici măcar la moarte să-l mărturisească, ci plângând s-a împărtășit cu dumnezeieștile Taine și apoi s-a sfârșit. După multe zile rugându-se una din fiicele sale în odaia ei, a simțit o atât de rea duhoare, încât nu mai putea să stea de multa împruțiciune pe care o simțea. Căutând într-o parte și în alta a casei, ca să înțeleagă de unde vine atâta putoare, a văzut deasupra patului o umbră atât de urâtă și înfricoșătoare, încât nu a mai putut sta în picioare, ci căzând jos, chema pe Stăpânul Hristos și pe Maica Lui, în ajutor. Atunci a venit glas de la umbră, zicând: *Nu te teme fiică, eu sunt nenorocita ta mamă.* După acest cuvânt, tânăra a luat îndrăzneală și sculându-se i-a zis, ei: *Cum este cu puțință, o mama mea, să fii atât de urâtă și cu rea putoare, tu care ai fost atâta de îmbunătățită?* Iar ea a răspuns: *Adu-ți aminte că ți-am spus odată, că am făcut un păcat de moarte și niciodată nu l-am spus la vreun duhovnic, pentru că îmi era rușine. Deci, pentru acest păcat am fost osândită în munca cea veșnică, ca*

să mă chinuiesc la nesfârșit, și nu mi-au folosit celelalte bunătăți pe care le-am făcut. Zice către dânsa, fata: Pot eu să te ajut, plătind la preoți ca să facă Liturghie și alte multe milostenii să dau săracilor și mănăstirilor, ca să dobândești iertare? Iar ea a zis: Nu este pocăință în iad. Când am avut vreme, nu m-am îndreptat cu puțină osteneală, nepriceputa, iar acum orice vei face nu-mi folosește. Că îndată ce m-am despărțit de trup, m-au răpit viclenii draci și înfățișându-mă la judecata lui Hristos, Acesta m-a privit cu căutătură înfricoșătoare și întorcând fața Sa de la mine, a zis cu glas tunător și înfricoșat: „Du-te de la mine, blestemato, în gheena cea nesfârșită”, și îndată m-am aflat în fundul Iadului. Așadar nu mai este pentru mine milă. Numai ca să luați voi cei vii pildă, a slobozit Judecătorul cel drept să mă arăt ție astăzi, ca să propovăduiești la toți, chinul meu, și să vă păziți să nu pătimiți ca mine. Spune fratelui tău să-și îndrepte petrecerea sa, și lasă și tu spălaturile și împodobirile trupului. Niciodată să nu te împodobești sau să-ți înfrumusezezi fața, că multe și nenumărate femei numai pentru această pricină s-au osândit. Iar dacă nu mă vei asculta, curând vei veni ca să mă însoțești în acel loc întunecat și plin de întristare. Acestea ți le-am spus, ca să nu crească chinurile mele când vă voi vedea și pe voi chinuindu-vă împreună cu mine în gheenă. Acestea auzindu-le tânăra, a întrebat-o și alte multe despre Iad, iar ea i-a răspuns: Numai atâta am putut să-ți spun, și nu întreba mai multe. Acestea zicând, s-a stins ca vântul și a rămas atâta putoare, că nu mai putea cineva să intre în acea cameră. Fata a făcut, în alt loc patul său, și a zăcut bolnavă multe zile, de frica și groaza acestei vedenii. Chemând pe duhovnicul ei cu numele Serafim din Bolonia, i-a spus cu de-amănuntul cea mai sus zisă vedenie, pe care a povestit-o, în

tot orașul acesta și a scris-o într-o o carte a sa, ca să o citească urmașii și să se păzească cu râvnă, ca să nu se primejduiască.

Într-o altă cetate, era o femeie bogată și de foarte bun neam. Ea a făcut un păcat foarte urâcios și nu l-a spus la duhovnic, de rușine, ca să nu-l afle și altcineva. Într-una din zile a trecut pe acolo un ieromonah străin cu ucenicul său, care mergeau să se închine la sf. Mormânt, și muierea văzându-i în biserică, la un praznic, slujind sfânta Liturghie, și-a zis să meargă să se mărturisească la el, fiindcă era străin și nu o cunoștea. Deci, s-au tras într-o parte, în biserică și i-a spus lui, păcatele sale. Dar când a vrut să spună și acea mare fărădelege, i-a venit atâta rușine, din lucrarea drăcească, încât a roșit și nu putea ca să-l spună. Iar ucenicul duhovnicului, om simplu și îmbunătățit, stând deoparte, vedea cum iese din gura muierii un șarpe la fiecare păcat mărturisit, iar la urmă, a văzut un șarpe mare care de trei ori a scos capul ca să iasă din gura ei, dar se trăgea iarăși înapoi și n-a ieșit. Atunci a văzut și șerpii de mai înainte, că întorcându-se au intrat iarăși în gura ei, fiindcă nu a spus și celălalt păcat. Și după ce a iertat-o duhovnicul, s-au dus în calea lor. Iar ucenicul i-a spus vedenia de mai sus. Atunci el a înțeles pricina și s-a întors înapoi ca să arate muierii vedenia, și să o îndemne să spună și celălalt păcat. Ducându-se la casa ei, a găsit-o moartă, și plângând a făcut rugăciunea să le descopere Domnul ce s-a făcut sufletul ei. Și iată că o văd pe dânsa șezând pe un înfricoșător balaur, și alți doi șerpi o necăjeau și o chinuiau cumplit. Atunci a zis către dâșii: *Eu sunt acea ticăloasă muiere care m-am mărturisit astăzi, și fiindcă nu am spus un păcat pe care l-am făcut, m-a dat Judecătorul să mă omoare acest balaur, și să mă ardă în focul cel veșnic, fiindcă m-a așteptat atâta vreme*

să-l mărturisesc; iar eu, nepriceputa, de rușine l-am ascuns. Și acum nu am nici o nădejde de mântuire, nenorocita. Acestea zicând, s-a făcut nevăzută.

Alta asemenea

Era un împărat în Italia, care avea o fiică evlavioasă și îmbunătățită, care dădea multă milostenie și se îngrijea minunat de săraci. A rugat pe tatăl ei să o lase să se facă călugăriță, însă el din multă dragoste pe care o avea pentru ea, nu se îndura să se despartă de ea, și a pus pe Arhiepiscopul Romei să o sfătuiască, fiindcă mai multă plată va avea dacă rămânând în casa ei va face fapte bune, decât să fie călugăriță și să se folosească numai pe ea. Deci, a rămas tânăra, fără voia ei, ca să nu iasă de sub părinteasca ascultare, și petrecea ca și mai înainte în fapte bune. Iar șarpele cel viclean nu răbda să vadă asemenea fapte bune la o tânăra ca aceea, și i-a dat război trupesc, și ea a iubit un tânăr frumos care slujea împăratului. Atât a luptat-o cu această patimă, încât a fost biruită și a căzut cu acel tânăr în păcat. În puțină vreme a cunoscut că este însărcinată, și atâta întristare i-a venit, încât voia să se omoare de rușine, să nu se audă această faptă între oameni. Atunci, ea a încredințat această pricină unei muieri bătrâne care-i slujea, și aceasta i-a dat o buruiănă care a ucis pruncul. Așadar nu s-a aflat nimic de fapta aceasta, însă ea se mâhnea mult și se întrista pentru aceste două păcate. Împăratul văzând-o întristată atâta, a socotit că se chinuia din pricină că nu a lăsat-o să se călugărească, și a întrebat-o dacă voiește să se călugărească. Iar ea auzind aceasta, s-a bucurat. Deci, a dus-o la o mănăstire în care s-a tuns și păzea toate

orânduilele vieții monahicești atât de mult, încât nu a fost văzută de fel râzând sau spunând cuvinte deșarte. Când veneau femei din palat, rude, sau alte cocoane de neam mare, sau împăratul ca să o viziteze, le vorbea foarte puține și scurte cuvinte, și închinându-se lor intra în chilia ei plângând păcatele sale, pe care nu le-a spus niciodată duhovnicului, adică: păcatul curviei și uciderii, și plânga în taină cerând iertare. În sfârșit a murit, după ce și-a mărturisit celelalte păcate și s-a împărtășit cu prea curatele Taine. Iar după 30 de zile s-a arătat în vedenie egumenei, căreia i-a zis: *M-am osândit în iad. Iar egumena a răspuns: Cum este cu puțință, tu care erai atâta de îmbunătățită, și aveai la cele dumnezeiești evlavie multă și râvnă nemăsurată?* Iar ea a răspuns: *Două mari păcate am făcut pe care nu le-am mărturisit duhovnicului, socotind că ajungea să le plâng înaintea lui Hristos care acum m-a osândit să mă chinuiesc veșnic pentru această pricină; iar celelalte fapte bune nu mi-au folosit deloc.*

Vedeți muierilor! Păziți-vă să nu ascundeți vreun păcat, că mai bine este să te rușinezi aici puțin, măcar de ai fi și de bun neam și slăvită, decât să ai rușine veșnică și moarte nesfârșită. Că aici spui păcatul numai unui om, care nu-l mărturisește măcar de i-ar tăia și capul. Dar acolo, ți se vestește rușine nespusă, fiindcă îl află toți oamenii. Nu te pricinui să zici că eu am dragoste să-mi mărturisesc păcatul meu, dar mă tem că mulți din duhovnici și arhieriei s-au abătut și au vădit păcatele multora și s-au rușinat cei ce s-au mărturisit la dânșii. Ascultă femeie! În timpurile trecute poate să se fi făcut așa ceva, dar acum de la o vreme încoace, a făcut Patriarhul cu toți Arhieriei o legătură cu afurisenie, ca să nu se mai întâmple așa ceva. Crede-mă că s-ar fi plecat fiecare din muierile arătate mai sus, de le-ar fi dat voie

Judecătorul să învieze, și ducându-se prin toate orașele și cetățile împărătești, să mărturisească de față tuturor fărădelegea lor, numai să nu se muncească veșnic. Așa cu adevărat, nu s-ar fi temut atunci de oameni, și nu s-ar fi rușinat, fiindcă durerea cea mare biruiește pe cea mai mică.

Alta asemenea

La o mănăstire de femei, era o monahie nepoată egumenei, care a iubit un tânăr ce venea adesea în acea mănăstire, ca să vadă pe sora sa. Iar pomenita monahie atât l-a dorit, încât căuta chip și vreme potrivită, să se unească ca să săvârșească cu fapta păcatul, cu dânsul, căci cu mintea și cu gândul de multe ori curvise. Deci, în această patimă rea murit, ticăloasa, fără să-și săvârșească pofta ei, că nu i-a ajutat locul. Iar la moarte, a mărturisit celelalte păcate ale ei, și primind sfânta împărtășanie s-a sfârșit fără să spună duhovnicului pofta ei pe care o avea să păcătuiască, dacă ar fi găsit vreme potrivită. Egumena care o iubea mult pentru că-i era rudă, după ce i-a făcut pomenirile, se ruga Domnului să-i descopere în ce loc se află. Așadar, rugându-se cu post și cu lacrimi, după multe zile, a văzut-o în vedenia sa, că era întunecată și urâtă, zicând egumenei: *Cunoaște maica mea, că sunt osândită în iad*. Iar ea s-a minunat, zicând: *Cum este cu puțință? Tu erai fecioară. Ai venit de mică în mănăstire și ai păzit toate rânduielile vieții monahicești. Pentru ce așadar, te-ai osândit?* Iar ea a spus pricina de mai sus. Îi zice egumena: *Nu cred ca milostivul Dumnezeu numai pentru o poftă trupească pe care nu ai săvârșit-o să te muncească veșnic*. Iar ea a răspuns: *Nu te minuna, căci cu drept sunt osândită, că ochiul celui Prea Înalt nu suferă să*

vadă vreo întinăciune sau prihană de faptă, sau de cuget, care să nu se spele și să se albească prin sfânta Mărturisire. Căci eu deși nu am săvârșit păcatul în faptă, dar cu cugetul de multe ori am curvit, și de a-și fi găsit loc și vreme potrivită, l-aș fi săvârșit și cu lucrul. Să știi deci, că mulți nu numai mireni, ci și monahi se osândesc, fiindcă nu se îngrijesc de Mărturisire, și sfătuiește și pe surorile mănăstirii să se mărturisească cu luare-aminte, dacă doresc mântuirea lor. Acestea văzând egumena, se tânguia pentru pierzarea nepoatei sale.

Să nu priviți cu neîncredere la aceasta, iubiților, fiindcă am văzut că s-au mântuit mulți care cugetau numai să facă binele, dar n-au ajuns de a-l săvârși, precum la capitolul 7 se vede că s-a mântuit acel tâlhar, și alte asemenea pilde se văd în cărțile Bisericii noastre, că s-au mântuit unii prin gândul cel bun, fără a săvârși binele. Deci, precum cel bogat dăruitor Dumnezeu, încununează dreapta socotință, tot așa osândește reaua socotință.

Aveam multe mărturii să vă aduc spre adevărarea acestei pricini, însă aceasta, să știți că este una adevărată de Dumnezeiasca gură care n-a greșit niciodată, ca să împlinească pe toate, fiindcă și dascălii, ca oameni, pot de multe ori să greșească. Adică cel ce se uită la muiere spre a o pofti pe ea, iată că a preacurvit cu dânsa în inima sa. Poate cineva să se împotrivescă unor asemenea evanghelice cuvinte? Să nu fie! Așadar să ia aminte fiecare, să nu se lenevească de mântuirea sa, că vine vremea să plângă fără folos și să nu găsească nici un ajutor. Să plângem deci aici puțin, ca să ne veselim acolo veșnic în Hristos Iisus, Domnul Nostru, a căruia este slava!

CAPITOLUL VIII

DESPRE ISPĂȘIRE, ADICĂ: POST, MILOSTENIE ȘI RUGĂCIUNE

A TREIA și cea mai din urmă parte a pocăinței, se numește ispășire, și este osteneala și canonul păcatului și are trei fapte bune conlucrătoare și ajutătoare, adică: *postul, milostenia și rugăciunea*. Aceste fapte bune, fiindcă sunt grele și ostenicioase trupului, pot mult, ca și canonul, să ajute la ispășirea păcatului ce-am săvârșit, dând acestui trup dulceață și desfătare. Și pentru că cele mai mari păcate sunt aceste trei: *mândria, iubirea de argint și curvia* în care zace îndrăcirea pântecelui, și ne luptă pururea ca niște trei mari uriași, pentru aceasta, spre ispășire împotriva lor, ne ajută aceste trei: postul, împotriva trupului; milostenia, împotriva iubirii de argint, și rugăciunea împotriva mândriei. Că cel ce se roagă, stă ca un osândit înaintea Domnului, cu multă smerenie, încă prin aceste fapte bune, omul aduce o desăvârșită jertfă a sa și a lucrurilor sale. Prin milostenie, aduce lucrul său; prin post, jertfește trupul; prin rugăciune, aduce sufletul său Domnului. Așadar, folosul și trebuința acestei îndreptări, se cunoaște din deosebirea pe care o punem în taina dumnezeiescului Botez și a pocăinței; că Botezul care este ușa tuturor Tainelor, se socotește o naștere a sufletului, care din nou intră în petrecerea creștinească, căreia îi era străină. Precum un prunc lasă tot ce a avut în el mai înainte, și se înnoiește prin puterea și harul sf. Botez, așa și sufletul care se naște din nou la viața cea duhovnicească, prin botezul lacrimilor și al pocăinței, lasă pe cel dintâi „a fi” al păcatelor care era supus vinovăției și la

iad, și primește un alt nou „a fi” al darului și petrecerii duhovnicești, în care nu rămâne nici un alt lucru din viețuirea cea mai dinainte. Cu adevărat taina pocăinței este ca o curățenie și tămăduire a sufletului, și câteodată tămăduiește desăvârșit și însănătoșește pe bolnav, iar de multe ori lasă vreo câteva rămășițe ale bolii de mai dinainte, adică: după zdrobirea inimii, care atunci când este desăvârșită după cum trebuie, izbăvește pe om din păcat și din muncă. Dar pentru că rareori se întâmplă o asemenea zdrobire, ne trebuie foarte multă împlinire a celor mai sus zise trei fapte bune, spre tămăduirea desăvârșită a păcatului. Precum sfântul Botez cuprinde în sine toate darurile Sfântului Duh, unite cu darul Aceluia de unde vin toate aceste bunătăți, așa și pocăința cea fierbinte și adevărată, cuprinde asemenea toate aceste vistierii și dăruiri și mai ales o nouă lumină și cunoștință a lucrurilor duhovnicești și dumnezeiești, la care mai înainte se afla omul orb ca și cum ar fi fost în întunericul și în umbra morții, și ne aduce o nouă dragoste pentru Dumnezeu, care este chipul adevăratei pocăințe și al tuturor faptelor bune, și pricinuieste minunate lucrări în sufletul nostru. Și așa cum sunt, pentru întoarcerea la pocăință, multe feluri de daruri, la altul mai mari, precum la Pavel, și la altul mai mici, așa sunt și lucrările și mișcările cele dinlăuntru care lucrează această virtute ce pricinuieste sufletului pocăință și întristare pentru neascultarea ce a făcut lui Dumnezeu, și dorește să pătimească felurite munci mai bine, decât să amărase un asemenea Stăpân. Și așa, are mai multă frică de Mărirea cea dumnezeiască, văzând că abaterea de la poruncă a aplecat spre urgie pe acel Atotputernic, și rușinându-se să se înfățișeze înaintea Lui. Are mai multă dorință să se nevoiască pentru păcatele sale înaintea Domnului, cu canonul

cuvénit să-l îmblânzească pentru neascultarea ce a făcut și să izbândească împotriva trupului care a fost pricina păcatului. Pentru aceasta, sufletul care a defăimat pe Ziditorul pentru plăcerea zidirii, trebuie să vindece cu durere de bună voie dulceața cea slobodă, și cu întristare de bună voie desfătarea prin care s-a lipsit de dumnezeiasca lumină. Și fiindcă pedeapsa curățește greșeala, drept este să primească pedeapsă cel care a îndrăznit să săvârșească păcatul. Dar fiindcă omul păcătuind, a defăimat culmea binelui și l-a schimbat cu o zidire netrebnică și lesne de defăimat, care este mare ocară a Prea Înaltei și Prea Cinstitei Măririi, de cuviință este ca cel care a ocărât un asemenea Stăpân să se smerească și să se defaime de bună voie până la pământ. În acest fel se nevoiesc aceia cărora le-a deschis Dumnezeu ochii cu această cerească lumină, să-și ispășească păcatul pentru ca să se învrednicească iertării. Dar pentru că păcătuim mai mult la Dumnezeu, cu lucrul, cu trupul și cu sufletul, este de trebuință să facem odată cu ispășirea, și jertfa către Stăpânul, cu cele de mai sus trei fapte bune. Cu milostenia, jertfim lucrul; cu postul jertfim trupul și cu rugăciunea, duhul. Toate păcatele se fac sau împotriva lui Dumnezeu, sau împotriva noastră, sau împotriva aproapelui, și la aceste trei păcate sunt ispășitoare și plătesc aceste trei fapte bune: postul, pentru noi; milostenia, pentru aproapele, și rugăciunea pentru Dumnezeu. Cine dorește să îmblânzească pe Dumnezeu spre sine, trebuie să se silească la aceste trei fapte bune. Mai întâi să înceapă de la neprihănită postire, care după cum am zis, cu durerea pedepsei, plătește pentru dulceața păcatului, chinuind trupul care a fost pricina călcării poruncii. Pentru aceasta ne înfrânăm de bucatele cele stricăcioase, ca să primim iertare de greșelile cele oprite, și cu o prea scurtă postire fugim de o

veșnică pedeapsă și post nesfârșit, că pentru păcat moștenim iadul cel plin de întristare, unde nu este mângâiere, ci foamete și lacrimi neîncetate. Fericit este postul prin care ne izbăvim de foame și de muncă! Postul spală păcatele, dezleagă cele mai dinainte fărădelegi și ne împiedică de la cele viitoare. Postul este puternică întărire, zid al lui Dumnezeu, palat al lui Hristos și cetate a Sfântului Duh; steag al credinței, semn al dragostei și tărie a întregii înțelepciuni. Postul luminează sufletul, înalță simțirile, supune pe trup duhului, face inima zdrobită și smerită, risipește norii poftelor, încetează focul curviei și aprinde lumina întregii înțelepciuni. Postul este înfrânarea poftelor și omorârea patimilor, sora sărăciei, fiul pocăinței, sabia iubirii de sine, păzitorul mântuirii noastre și mijlocitor tare către Dumnezeu, ca să primim de la Dânsul dăruiri și haruri. Printr-însul au îmblânzit Ninivitenii pe Dumnezeu. Prin acesta, Israelii au aflat ajutor în necazurile lor. Cu postul cei trei tineri au biruit focul. Prin acesta, Ilie se cunoaște purtat de căruța de foc. Printr-însul a primit Moise legea de la Dumnezeu. Și ce să zic mai mult? Prin post, Stăpânul Hristos, s-a pregătit spre propovăduirea Evangheliei, ca să ne arate pildă cât este de folositor postul. Așadar, cine dorește să slujească Domnului, să facă izbândă împotriva vrăjmașilor săi și să dobândească toate cele de mai sus vrednicii, să se înarmeze cu o sfânta urâciune de sine, adică, să-și urască trupul său, să-l pedepsească cu post, cu privegheri și cu rugăciuni și cu oricât de multe și aspre petreceri va putea. Căci cu acest chip, nu numai pe Dumnezeu îl îmblânzește, dar desăvârșit biruiește și pe cel mai puternic vrăjmaș, și se face sufletul împreună cu trupul lăcaș al Sfântului Duh. Acestea toate câte am arătat, să se facă cu cuvenita dreaptă socoteală, adică: să le faci cât poți,

fără să te omori, fiindcă mulți au întrebuințat înfrânarea mai mult decât puterea lor și s-au bolnăvit, încât pe urmă au lăsat-o cu totul ca să-și dobândească sănătate. Pentru aceasta să facă fiecare după puterea sa, că altul poate să postească trei zile fără vătămare, iar altul nu poate nici o zi. Prin urmare mai bună decât toate faptele, este dreapta socoteală. Adaugă deci postului, faptele milosteniei, ca să fie mai folositor și lui Dumnezeu plăcut, că postul fără de dragoste și milostenie, este precum candela fără untdelemn. Fă deci, milostenie, ca să audă Domnul rugăciunea ta, să ierte păcatele tale, să te izbăvească de relele ce vor să fie și să-ți dăruiască bunătățile cele veșnice. Postul veștejește patimile trupului și pierde pricinile păcatului, dar nu dă desăvârșită sănătate fără alifia milosteniei, fără râul îndurării și fără ajutorul facerii de bine. Postul tămăduiește rănila păcatului, dar nu scoate petele lui, fără untul de lemn al compătimirii.

Ecleziastul zice: *„Precum apa stinge focul, așa milostenia pierde păcatul”*. Zice iarăși marele Ambrosie: *„Mare cu adevărat este puterea milosteniei, căci răul dragostei acesteia șterge mulțimea păcatelor, în așa fel, că dacă Judecătorul este mânios împotriva celui ce a păcătuit și voiește să-l pedepsească, cu puterea milosteniei îl iartă”*. N-a găsit alt mijloc, Proorocul Daniel să izbăvească pe Nabucodonosor de amenințarea Domnului, decât prin îndurare, și i-a zis: *„Primește sfatul meu, împărate! Șterge prin milostenie păcatele și vicleșugurile tale, cu lucrurile facerii de bine către săraci”*. Aceasta a zis Sfântul, cunoscând câtă putere are milostenia ca să îmbuneze pe Cel cu totul îndurat. Așadar fiindcă atât de mult poate această faptă bună, cel care voiește să afle milă la Dumnezeu, să se îmbrace în această haină, milostivindu-se de săraci, de văduve, de sărmani, cu ceea ce i-a

dat Dumnezeu. Iar de este sărac, cu sfătuire și cu mijlocire. Și dacă cu altceva nu poate, măcar inima să-l doară pentru dânsii, și tot atâta plată are. Fiindcă (după Grigorie Diaconul) nu dă mai puțin cel ce-l doare inima pentru sărac, decât acela care îl ajută cu lucrul său. Că unul dă bani, iar altul dă sufletul său. Marele Augustin zice: „*Că mai mare milostenie nu este, decât a ierta din inimă pe cel ce-a greșit*”. Dar pentru că nu poți trăi un ceas fără păcat, iartă pe fratele tău, dacă dorești să ierte și Domnul greșelile tale. Tot așa zice și Chesarie: „*Cel ce nu are să răscumpere rob, sau să îmbrace pe cel gol, silească-se să nu țină urâciune în inima sa împotriva aproapelui, și să nu răsplătească la rău cu rău, vrăjmașilor săi, ci mai ales să-i iubească și să se roage pentru dânsii, și așa să aibă mare nădejde la milostivirea și făgăduința Stăpânului nostru, zicând către Dânsul: Dă-mi mie, Doamne, că am dat; iartă-mi precum și eu am iertat*”. Nu scriem aici mai mult despre milostenie, fiindcă mai departe vom arăta detaliat despre această faptă bună, care este foarte mult folositoare mântuirii noastre, și nu trebuie să o trecem în puține cuvinte.

A treia parte a ispășirii este sfânta rugăciune, care făcută cu credință și cu multă smerenie, orice vom cere Domnului printr-însa, fără îndoială primim, după cum ne-a făgăduit în multe locuri ale Sfintei Evanghelii. Dar să cerem cu adevărat lucruri binecuvântate și spre folosul sufletului nostru. Că toată rugăciunea care se va face cu chip cuviincios și luare aminte, care sunt de trebuință la aceasta, se îndreaptă și se înfățișează înaintea lui Dumnezeu, care ne ascultă cererea noastră. Iar deși întârzie câteodată a ne asculta ca să ne dea harul ce cerem, aceasta o face Prea înțeleptul binefăcător, ca să priveghem și să fim mai cu luare-aminte ca după ce ne va da, să-l păzim cu bine și să nu-l pierdem. Rugăciunea pierde

păcatele celui ce se roagă, după cum s-a văzut în cazul vameșului. Aceasta înfricoșează și risipește pe draci, poruncește stihiiilor, cerului și soarelui, după cum s-a văzut în mai multe vremi și locuri. Prin rugăciune a despărțit Moise Marea Roșie și a trecut pe toți evreii, iar vrăjmașii lor s-au înecat. Asemenea și Isus al lui Navi rugându-se, a trecut Iordanul și a poruncit soarelui care a stat șase ceasuri din calea sa. Așa a făcut și Avva Paternut și alții. Ilie a poruncit Cerurilor, și nu a plouat trei ani și șase luni, după care a făcut rugăciune și a venit ploaie nemăsurată. Dar ca să nu le povestesc pe toate, zic că rugăciunea poate să scoată din Iad sufletele oamenilor și să învieze trupuri, să dezrădăcineze munții și copacii din uscat și să-i sădească în firea cea umedă a apei, după cum am văzut că au făcut unii din oamenii îmbunătățiți. Și pe scurt, tot ce va voi să facă un credincios, semne și minuni, să facă numai rugăciune cu evlavie și cu credință, și să nu se îndoiască în inima sa, și îl va asculta Stăpânul, precum a zis în Sfânta Evanghelie.

Rugăciunea făcută astfel o laudă foarte mult Marele Vasile și zice acestea despre dânsa: *„Rugăciunea este vorbirea și unirea omului cu Dumnezeu, tărie a lumii, împăcare cu Dumnezeu, maica lacrimilor, ștergerea păcatelor, puncte a ispitelor, sfărâmarea războiului, lucru al Îngerilor, izvor al faptelor bune, mijlocitoare a darurilor, luminare a minții, sporire nevăzută, hrană a sufletului, izgonire a necunoștinței, dovadă a nădejzii, dezlegare a mâniei, bogăție a monahilor, încetare a mâniei, oglinda sporirii”*. Și în sfârșit, rugăciunea este celui ce cu adevărat se roagă, judecată și divan și județ al lui Hristos, mai înainte de Judecata ce va să fie, adică: rugăciunea este la cel ce se roagă, ca o judecată mai înainte de înfricoșătoarea Judecată, la a doua venire a lui Hristos, și păcătosul se osândește pe sine, pentru ca să se afle acolo

îndreptătit. Bine norocit este cel care plânge cu amar aici, înaintea lui Dumnezeu rugându-se, că acesta nu se mai judecă atunci la acea înfricoșătoare Judecată. Pentru aceasta, iubite, începând rugăciunea, lasă toate grijile și toate simțirile trupului, părăsește pământul și marea, treci eterul și stelele cerului, treci cu privirea oștile Puterilor fără de trup, Heruvimii cei cu ochi mulți și Serafimii cei cu șase aripi, și înalță mintea ta mai sus de toată zidirea, treci cu gândul peste toate acelea, și înțelege firea Dumnezeiască nespusă și neînțeleasă cu mintea, întemeiată, nepurcesă, neschimbată, nealcătuită, în trei ipostasuri, neîmpărțită, luminează neapropiată, putere nespusă, frumusețe nemeșteșugită unită strâns cu sufletul cel smerit, ce cu cuvântul după vrednicie este cu neputință a se spune. Acolo Tatăl, Fiul și Duhul Sfânt, un Dumnezeu în toate trei. Trei sfinte într-un scaun, de o Ființă, veșnice. O Dumnezeire, o stăpânire și o sfințenie, toate cuprinzându-le, zidindu-le și sfințindu-le. O Dumnezeire și o Putere. Un Împărat al Împăraților și Domn al Domnilor.

Pe acest Împărat, înțelege-L o, păcătosule! Rugându-te, să înțelegi mărirea Lui și să-l iubești și să cinstești acest nume, căci acesta este Dumnezeu cel cu totul desăvârșit, frumos mai mult decât toți fiii oamenilor, prea bun, mult îndurat, înfricoșat și drept încă și Părinte iubitor de fii, făcător de bine prea bogat, izbăvitor și mântuitor mult milostiv. Și când îl vei socoti cu aceste numiri, vei cunoaște cu câtă inimă trebuie să te închini și să cinstești un asemenea Stăpân, adică să te închini ca unui Dumnezeu prea slăvit; să-l lauzi ca pe un frumos și prea bun; să-l iubești ca pe un drept și înfricoșat și ca unui Împărat a toată lumea să i te supui. Ca unui făcător de bine să-i mulțumești, și ca pe un Dumnezeu să-l slăvești. Ca unui Ziditor și Făcător a toate să te jertfești,

și toate câte stăpânești, fiind, minunate dăruiri ale Lui, să-i ceri ajutor în rugăciunea ta, ca la un mântuitor și izbăvitor. Acestea și alte asemenea fapte bune, datorește zidirea cuvântătoare către Ziditorul și Făcătorul ei. Că precum Acela este toate într-un toți, așa voiește să fie cinstit și slăvit de toți cu toate simțirile și mișcările, care deși se fac în toate faptele care se săvârșesc spre slava Lui însă în rugăciune se săvârșește mai ales când împreună urmează lucrurile acestor fapte bune, adică: credința, nădejdea, dragostea, smerenia și alte asemenea. Dar, ca să nu socotești că Domnul este departe de tine, cunoaște că, Dumnezeu nescris împrejur, ca pricină a tuturor celor ce sunt, este de față în tot locul și mai ales când te rogi, stă cu adevărat înaintea ta, ascultă cuvintele, socotește evlavia ta și vede lacrimile tale.

Deci, văzându-l pe El cu ochii minții, să ai o prea adâncă evlavie din inimă, înțelegând mărirea Lui și nevrednicia ta, precum zicea dreptul Avraam: *„Încă voi grăi către Stăpânul meu. Iară eu sunt pământ și praf”*. Socotește cu luare-aminte înțelepciunea cea atotputernică, iubirea de bunătate și celelalte vrednicii ale prea cinstitului și prea slăvitului Stăpân, care sunt atât de minunate, că nu covârșesc numai mintea și tot gândul omenesc, dar și pe al Puterilor cerești. Acest gând este destul, să te facă să te smerești până la pământ, ca cel ce ești un vierme netrebnic, și să stai cu frică multă și cu cutremur, înaintea Lui. Și cu cât se va deda și se va îndeletnici inima ta în această frică, cu atât se va întoarce mintea ta de la grijile acestei vieți, fiindcă frâul fricii, nu lasă inima să fie înconjurată de alte gânduri, înaintea unei asemenea Măririi. Că dacă te duci să vorbești cu vreun împărat pământesc, care este om ca și tine, stai cu atâta frică și cutremur, cu cât mai mult trebuie să stai când vorbești prin rugăciune cu Împăratul Îngerilor și a toată zidirea?

Stai smerit în rugăciune, precum stă osânditul înaintea judecătorului, ca să stingi mânia Dreptului Judecător cu chipul cel de afară și cu obiceiul cel dinlăuntru, și să iei desăvârșită iertare a păcatelor tale. Rugându-te, începe de la cuvântări dumnezeiești și laude cuviincioase către El, și când cu smerită cugetare îl slăvești, atunci cere nu hrană, sau sănătate trupească, nici altceva din cele pământești, ci Împărăția cerurilor; iar celelalte câte sunt de nevoie trupului, ți le dă și fără să le ceri, precum ne-a făgăduit, zicând: *„Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui și toate se vor adăuga vouă”*.

De voiești să se îndrepteze rugăciunea ta ca tămâia și să meargă în urechile împăratului Hristos, pune cele două aripi, de care am spus: postul și mila, pentru ca să zbori mai lesnicios cu ele. Că postul subțiază mintea și ușurează greutatea trupului, și întărește rugăciunea; iar rugăciunea ușurează postul și zdrobirea inimii; căci cu cât te rogi, cu atât vine și umilința lacrimilor. Nevoiește-te cât poți, ca să nu sfârșești niciodată rugăciunea fără lacrimi și durere a inimii. Atunci îți vine o prea dulce mângâiere duhovnicească. Cu cât îndesești rugăciunea și lacrimile, cu atât uiți hrana trupului, după cum zice David: *„Am uitat a mânca pâinea mea, cu lacrimile mele așternutul meu voi uda”*. Iar când te rogi, caută liniște, dacă voiești să vină umilința, adică să fii singur, la loc și la vreme unde să nu auzi tulburare, nici discuțiile oamenilor, ca toată mintea să o ai la Dumnezeu. Aceasta se face noaptea, când este tăcere și liniște în toate. Și când faci rugăciune de ajuns, și păzești toate câte am arătat mai sus, apropie-te cu frică și credință la sfânta Împărtășire.

Toate cele ce am scris, ajung pentru ispășirea păcatelor.

CAPITOLUL IX

DESPRE PREGĂTIREA PENTRU CURATA ȘI SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘIRE

CÂND Moise, văzătorul de Dumnezeu, s-a pogorât din muntele Sinai, nu puteau Evreii să-l privească în față, de multa strălucire pe care o avea, că vărsa raze ca un alt soare, și pentru aceasta și-a acoperit fața sa cu o basma, ca să poată fiecare să-i vorbească. Așa a făcut și cerescul Împărat, Domnul nostru Hristos, care după ce ne-a scos din robia Egiptului, a acoperit dumnezeiasca și prea strălucita Sa Ființă, cu Pâinea și Vinul, ca să nu ne sperie strălucirea cea neasemănată a Slavei dumnezeiești. O, nemărginită dăruire și negrăită facere de bine! O, izvor nesecat și bucurie nespusă! După cuviință te mândrești Maică-Sionul, și te slăvești în această dăruire care din cer îți vine, atât de vrednică și prea minunată! Aceasta este podoaba și frumusețea ta! Cu dreptate este să zidești lăcașuri prea bogate, să înalți corturi prea vestite și altare minunate și prea frumoase, mese de mult preț, să îmbraci pereții cu catifea și stoffe de aur, să aprinzi atâtea străluciri și orice altă pregătire bine înfrumusețată să faci în cinstea și evlavia acestei Sfinte Taine! Că oricât de bogată podoabă vei face, i se cuvine; deși cât poți să săvârșești, este puțin și chiar nimic, față de cât i se cuvine. Mai ales când faci cât știi și poți, nu mărești nicicum vrednicia acestei Pâini, fiindcă are cinstea de și o da mai ales altora, decât primește de la dânșii aproape nimic; și prin mijlocirea Ei, Preoții, Mesele, Chivoturile, se cinstesc și se sfințesc. Și ce este minunat, că această Taină cuprinde în sine pe Acela care a zidit toată lumea și este noian

nemărginit a toată săvârșirea, după David: „*Mare este Domnul și lăudat foarte, și măririi lui nu este sfârșit*”.

Deci fiindcă sfârșit nu are dumnezeiasca Mărire, nu este cu putință să-i mărim desăvârșirea; că la vrednicia acestei Pâini slăbește toată mintea, și ochiul se întunecă deoarece atât ne-a legat Prea Bunul cu această mare și prea minunată binefacere căruia neputând a-i da cuviincioasa mulțumire, rămânem către Dânsul nemulțumitori. De cuviință era, fraților, să povestesc Puterile cele mari și lucrările acestei sfințite și minunate Taine. Dar această pricină este materie nemărginită și mare, iar mărimea cărții nu o încapă. Deci, să scriu numai despre pregătirea ce este dator să facă cel care urmează să primească aceasta cerească Pâine. Și aceasta este de mare nevoie fiindcă această Taină are asemenea dar, că după pregătirea celui ce se împărtășește, va fi și sfințirea lui, și darul ce primește de la dânsa. Că după filozofi, toate pricinile lucrează după calitatea și starea pe care o găsesc în lucruri, și pentru aceea mai lesne se aprinde focul în lemnul cel uscat, decât în cel verde. Deci Hristos care se află în această Taină, și este pricina tuturor Darurilor, arătat este, că după pregătirea și îndreptarea aceluia care o primește, comunică în el și lucrează darul ei. Și precum dă mare ajutor acelora care o primesc cu vrednicie, tot așa dă amară moarte celor ce se împărtășesc cu nevrednicie. Că, după Sf. Ioan Damaschin, cum lucrează pâinea cea pământească trupește în om, tot așa și mai mult lucrează în suflet această Pâine cerească.

Precum hrana trupească întărește și împuternicește trupurile care nu au boală, iar când sunt bolnave și pline de rele veninuri le vatămă, încât pentru această pricină doctorii poruncesc bolnavilor să se înfrâneze și să nu mănânce nimic, asemenea și această hrană îndumnezeită. Celor îmbu-

nătățiți și evlavioși, care se pregătesc cum trebuie prin pocăință și mărturisire, se face viață adevărată și veșnică, iar la cei păcătoși și neevlavioși, care nu au conștiința curată, și n-au făcut cuviincioasă pocăință și mărturisire și toate câte dătoresc, se face pricinuitoare de mare pagubă și moarte sufletului lor, și munci, după cum a pătimit Iuda vânzătorul și alții. Căci foc este care arde pe cei nevrednici. Iar nevrednici se socotesc toți cei care nu s-au curățit cu sfânta Mărturisire, sau nu au împlinit canonul dat de duhovnic și îndreptarea de mai jos.

Mai întâi cunoaște, că pentru această pregătire nu ajunge numai osârdia omenească, nici cea îngerească, dacă nu va ajuta darul atotputernicului Dumnezeu. Pentru aceasta trebuie să-l chemi în ajutor cu fierbinte dorință și smerenie, ca să te povățuiască, să-ți ajute, și să curețe casa în care El vine să locuiască. Vedem că atunci când iese din oraș vreun împărat pentru neapărată pricină, și voind a rămâne undeva, la vreun sat, nu așteaptă ca să-i gătească locuința țăranii, (că ei nu sunt vrednici, și nici nu au cele de trebuință) ci el trimite slugile care fac cuviincioasa pregătire pentru împărăteasca față. Deci, să ne rugăm și noi Stăpânului celui de obște, fiindcă pentru bună îndurarea Sa, primește să intre în întinată noastră casă, să ne facă această bunătate și să trimită cetele cereștilor Puteri, ca să pregătească locuința în care va intra acest Împărat ceresc. După aceasta trebuie să avem cunoștință de toate păcatele de moarte, după Proorocul: *„Spăla-voi întru cei nevinovați mâinile mele”*, care înseamnă, să spele lucrurile păcatului și pe urmă să se apropie la sfântul Jertfelnic. Pentru această pricină ne răspunde înfricoșat Apostolul, zicând: *„Oricine va mânca din pâinea aceasta, și va bea paharul Domnului cu nevrednicie, vinovat este”*; și celelalte, câte scrie la capitolul I în Epistola

către Corinteni. Prin aceste cuvinte ne arată, că toți cei ce se împărtășesc cu păcat, sunt asemenea Iudeilor care au răstignit pe Hristos; fiindcă împotriva trupului și sângelui Mântuitorului, amândoi au păcătuit. Când se împreună două lucruri protivnice, ce urmează să se facă între dânsese, decât să se strice și să piară partea cea mai slabă? Iar când sunt asemenea după fire, cu înlesnire se unesc și se fac una, precum un fier cu altul; dar focul cu apa nu pot să se amestece. Dacă prin mijlocirea acestei Pâini se unește omul cu Dumnezeu, cum se va despărți această unire, decât prin a se strica partea cea mai slabă? Cum să se unească cu cel viclean, cel prea bun? Cel prea bun cu cel neîntinat? Cel smerit cu cel mândru? Cel prea blând cu mâniosul? Cel mult milostiv cu neînduratul? Cel fără de păcate cu cel părtaș de tot păcatul și osândit?

Pentru această pricină deci, trebuie să fie o mică asemănare între Dumnezeu și cel ce se împărtășește, ca să se unească după vrednicie. La aceasta ne împiedică toate păcatele și se împotrivesc acestei Sfinte Taine, dar, mai mult decât toate acestea, sunt două, adică urâciunea și necurăția de care este dator oricine să se păzească, cât poate. Cât privește la cea dintâi, această Pâine este taină a dragostei și a unirii, și cu aceasta se împărtășesc credincioșii de o hrană și de un duh. Și se fac una prin dragoste. Și dacă este așa, care nedreptate este mai mare decât a te duce cu inima împărțită și să primești o Taină de unire. Să nu îndrăznească deci, cineva, să se apropie la o asemenea Masă, fără să săvârșească pe aceea pe care o poruncește Domnul, zicând: *„Dacă vei aduce darul tău la Altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are vreo pricină asupra ta, lasă darul tău înaintea Altarului și du-te mai întâi și te împacă cu dânsul, și pe urmă adu darul tău”*. Cu acest fel de ispășire și pregătire,

du-te la această cerească Masă; iar de nu, va zice mai înainte de Masă, Domnul: „*Prietene, cum ai intrat în acest loc neavând haină de nuntă?*”, ceea ce este dragostea care acoperă mulțimea de păcate. Atunci neavând ce să răspunzi, vei auzi acea înfricoșătoare hotărâre, a Stăpânului: „ *Legați-i lui mâinile și picioarele și aruncați-l în întunericul cel mai din afară*”.

Al doilea păcat împotriva acestei Taine, este tot felul de urâciune și necurăție a trupului, pentru că această sfântă Pâine cuprinde în sine prea curatul și feciorescul Trup, pe care l-a născut Pururea Fecioara și Prea Curata Maria. Și trebuie să fie curat și neîntinat cu sufletul și cu trupul, cel ce voiește să se împărtășească. Mai ales dacă se întâmplă cuiva în somn, o umbră sau o nălucire de trupească îndulcire, poruncește legea să se oprească în ziua aceea de la sfânta împărtășire și de anaforă sau orice altă sfințenie. Că dacă Legea cea veche despărțea pe omul ce visa noaptea în toată ziua aceea, de la corturi și de la adunarea norodului lui Dumnezeu, cu cât mai mult îl depărtează de la sfânta Cuminecătură și împărtășirea cu Dumnezeu? Dar nu numai de păcatele cele de moarte trebuie să se depărteze cel ce voiește să se împărtășească, ci și de cele mai mici, care răcesc căldura evlaviei, pentru că este cea mai mare pregătire pentru aceștia Taina și este de trebuință să se depărteze și de la acestea pe cât poate, ca să sporească dragostea și evlavia. Și să nu îndrăznească cineva să mănânce această cerească Pâine nemărturisit și având săvârșit vreun păcat de moarte, că foc și flacără pune în sufletul său, ticălosul, și moștenește ca vânzătorul Iuda, munca veșnică. Deci să se înfricoșeze cei care se împărtășesc nemărturișiți, doar ca să câștige respectul oamenilor, ca să-i aibă în evlavie și să-i socotească drept oameni îmbunătățiți.

Și mai ales unele din femeile măritate, care curvesc și pe urmă se duc prea spurcatele și întinatele, de se împărtășesc, ca să nu le bănuiască bărbații lor.

O, prea ticăloaso! Cel dintâi păcat al curviei este prea mic pe lângă acesta, că acolo numai o poruncă a Legii din cele zece ai călcat, iar aici defaimi și împreună răstignești cu Iudeii pe Dumnezeuul tuturor! Nu este altă mai mare fărădelege decât aceasta! Mai bine să aștepti cu evlavie până ce te vei împărtăși cu voia duhovnicului, decât să iei afurisenie în loc de binecuvântare. Și dacă nu găsești de cuviință să-i spui bărbatului tău, mai bine să te omoare (dacă este atâta de aspru și fără omenie) decât să te împărtășești nevrednică. Că aici primești moarte vremelnică, iar acolo te izbăvești de cumplita și dureroasa muncă a Iadului. Dar ce să zic și despre preoții cei fără evlavie, care îndrăznesc, prea nerușinații, și se ating cu întinatele lor mâini de Cel prea neîntinat și prea înalt Împărat al Slavei, pe care sfinții Îngeri nu pot a-l privi, ci cu frică și cu cutremur stau înaintea. O, nerușinare! Cum nu vă temeți, ticăloșilor, să nu cadă un trăznet din cer să vă ardă? Pentru ce îndrăzniți, nevrednici fiind, și săvârșiți o așa de înfricoșătoare jertfă? Ca să nu vă defaime lumea că ați lăsat preoția, pentru aceasta slujiți? Mai bine să fii defăimat aici, omule, pentru scurt timp, decât să te sălășluiești veșnic cu diavoli și să ai chinurile acelea pe care le vom scrie mai jos. Alt păcat mai rău decât acesta nu este. Prin el te faci sigur și de bună voie, defăimător al dumnezeieștii Măririi. Că oricâte ai făcut: prea curvii, ucideri și alte asemenea, vei afla iertare și milă prin pocăință, căci s-au făcut din sminteala trupului și din conlucrarea diavolului, dar să slujești, nebunule, cine te silește, și te forțează? Sărac ești și nu ai cele de trebuință? Lucrează altceva ca să trăiești, sau cere milostenie. Sunt și

alții nenumărați în lume care au părăsit Sfânta Slujbă și nimeni nu-i defăima, ci mai ales îi au la multă evlavie, decât pe ceilalți care cu neevlavie slujesc.

Când încetează cineva de a sluji Sf. Liturghie, îndată ce i se întâmplă nenorocire să păcătuiască, nu se lipsește de vrednicie și de dumnezeiescul Dar, ci are Preoția, pune patrafir, săvârșește agheasmă, maslu, mărturisește, și toate celelalte ale Preoției săvârșește și se împărtășește de câte ori voiește cu dumnezeieștile Taine, numai de la Sfânta Liturghie se oprește. Pentru aceasta, nu numai cei ce au păcătuit, ci și alți mulți îmbunătățiți înfricoșându-se de focul Dumnezeirii, au încetat de la slujirea Sfintei Liturghii din evlavie. Dacă aceștia vrednici fiind, nu săvârșesc Sfânta Slujbă, cum de îndrăznești tu, necurat fiind, și te înfățișezi înaintea unei astfel de Măririi? Crede-mă că mulți din preoții cei nevrednici, au fost omorâți în ceasul în care liturghiseau, precum ai să pătimești și tu, dacă nu te vei opri, nerușinatule. Citește la capitolul 13, să te înfricoșezi, ca nu cumva să vină și asupra ta o asemenea dumnezeiască răzbunare. Însă, deși aici vei rămânea nepedepsit, acolo te așteaptă mai înfricoșătoare muncă dacă nu te vei întoarce să-ți plângi fărădelegea ta.

CAPITOLUL X

Al doilea lucru pe care trebuie să-l aibă cel ce voiește să se împărtășească cu vrednicie, este o evlavie lucrătoare. Și dacă vei întreba ce fel și cum este această evlavie, nu știu să-ți tâlcuiesc altfel, ci numai îți zic că este o apă alcătuită din felurite flori și mirodenii, și varsă minunate mirosurile. Fiindcă evlavia este o duhovnicească lucrare alcătuită din alte pricini și dorințe duhovnicești și sfinte, cu care trebuie să fie împodobit orice suflet, când se duce la această sfințită Masă. O, Dumnezeuule Atotputernic! Cu câtă zdrobire și umilință, cu câtă frică și cutremur, cu câte izvoare de lacrimi, cu câtă evlavie și smerenie, cu câtă întreagă înțelepciune a trupului și curățire a duhului, trebuie să se săvârșească această înfricoșătoare și dumnezeiască Taină, în care într-adevăr se mănâncă sfântul Tău Trup și se bea cinstit Sângele Tău, când se unesc cele cerești cu cele pământești și se împărtășesc cele dumnezeiești cu cele omenești, când sfinții Îngeri stau înaintea, iar Darul Tău este preotul și jertfa cea adusă în chip negrăit și minunat! Cine să tâlcuiască după cuviință vrednicia acestei Pâini, dacă nu-l va întări îndurarea Ta? Despre această evlavie să știți, fraților, că trebuie ca să ne ducem pe de o parte cu multă smerenie și evlavie, iar pe de altă parte cu dragoste și credință, și al treilea cu dorință nespusă către această Pâine.

Aceste trei cugetări trebuie să deștepte în inima ta frica și evlavia. Mai întâi, ridică ochii tăi și vezi, socotind nemărginita mărime și înălțime a Stăpânului. Fiindcă în acest fel al Pâinii și al Vinului se află după Ființă, și este însuși și cu adevărat aceeași dumnezeiască Mărire care a făcut toată lumea, înaintea căreia tremură cerurile și toate zidurile, de la

care soarele își primește strălucirea, și toate stelele și sfinții îngeri stau cu frică, lăudându-l și slăvindu-l neîncetat. Să înțeleagă fiecare cu ce frică și cutremur trebuie să fie, când se duce să se împărtășească. Pentru aceasta și Pavel striga, zicând: *„Să încerce mai întâi fiecare conștiința sa, și așa să mănânce această Pâine și să bea Paharul; că cel ce mănâncă și bea cu nevrednicie, mănâncă intru osânda sufletului său, fiindcă nu cinstește cum trebuie trupul Domnului nostru Iisus Hristos”*. Dacă Evreii aveau astfel de evlavie la Chivotul Legii, care era numai umbră și chip, câtă trebuie să ai tu, creștine, ca să primești pe acest Dumnezeu cu vrednicie în inima ta? Dacă privești la ființa firii tale, și la nenumăratele tale păcate, te vei smeri să zici acestea cu lacrimi : *„Cum voi îndrăzni eu, viermele cel cu totul nevrednic, să primesc fără frică și cutremur pe un asemenea Stăpân, când am săvârșit împotriva lui atâtea păcate și fărădelegi? Cum va intra Cel Prea înalt în inima mea, care s-a făcut de atâtea ori locuință balaurilor și peșteră necurată a șerpilor?”* Cu acest gând smerește cât poți inima ta, și du-te ca fiul risipitor la casa bine înduratăului tău Părinte, și cu lacrimi strigă către Dânsul: *„Am greșit la cer și înaintea Ta, și nu mai sunt vrednic a mă chema fiul Tău, fă-mă ca pe unul din argații tăi”*. Plângi ca vameșul și strigă: *„Dumnezeule, curățește-mă pe mine păcătosul”*. Du-te la această Masă cu atâta cucernicie și smerenie, câtă ar fi avut către bărbatul ei o muiere, care ar fi călcat cinstea lui, iar el ar fi iertat-o și ar fi primit-o iarăși în casa sa, iar ea, socotesc, că nu ar mai fi îndrăznit niciodată să-l privească în față, aducându-și aminte pe de o parte, nedreptatea și necinstea pe care i-a făcut-o, iar pe de alta, bunătatea și blândețea aceluia, că a primit-o după păcat ca și mai înainte, și i-a iertat greșeala. Asemenea îndurare, și mai mult, o arată Cerescul Mire la această Taină, primind în

Casa și la Masa Sa, sufletul acela care prin păcat L-a părăsit și s-a făcut unealta diavolului, săvârșind voia lui; iar pe urmă, întorcându-se către Dumnezeu, Acesta nu se îngrețșează de el, nici nu-l muștră pentru nepriceperea lui, ci îl primește în brațele Sale. Iar dragostea ta și dorința se va aprinde mai mult, gândindu-te pe de altă parte și socotind nemărginita milostivire ce o are Stăpânul către păcătoși, pentru că aceasta l-a făcut de s-a pogorât din cer pe pământ și s-a îmbrăcat cu trupul nostru, și s-a omorât pe Cruce pentru noi. Și nu numai acestea, dar ca să nu ne lipsim de Dânsul, ci să rămână cu noi totdeauna, după mântuitoarea Sa moarte ne-a lăsat în locul Său această Taină în care se cuprinde acest Mântuitor al nostru și Stăpân. Și ne-a lăsat-o ca să afle în tot ceasul, cei care au trebuință de tămăduire, ușa deschisă și să alerge la doctorie ca să se tămăduiască. Că precum dragostea a fost pricina pogorării Sale pe pământ și s-a dat în mâinile păcătoșilor, asemenea dragostea îl face de vine în lume în chipul acestei Taine și se dă în aceleași mâini, și se face dreptilor întărire, iar păcătoșilor curățire și iertare. Această Pâine este hrana celor sănătoși și tămăduire bolnavilor, hrană celor vii și învierea morților. Aceasta smerește războiul cel fără rânduială al trupului, și întărește credința sufletului. Curățește păcatele, sporește faptele bune, viază pe om, îi dă răbdare, îl încălzește, îl hrănește, îl înnoiește, îl păzește și-l întărește. Îl face blând, la osteneală răbdător, în cele duhovnicești mai cucernic, și pe scurt, această sfințită și prea cinstită Pâine este un sălaș Împărătesc, și cinstitul lui Sânge pentru obșteasca tămăduire a tuturor bolnavilor și deznădăjduiților. Pentru ce, omule, te lipsești de atâta mare dăruire din a ta lenevire? Aleargă cu smerenie și cu evlavie, către această sfințită Masă, că dacă ești bolnav, aici primești dorita sănătate. Dacă ești sărac, te

îmbogățești. De ești flămând, te îndestulezi de tot binele. De ești gol, te îmbraci. Și ostenit de ești, te odihnești, și pe scurt de orice lucru bun ai trebuință, aici îl găsești, în această Mană cerească și prea dulce.

Al treilea este dragostea și pofta către această Pâine care crește, dacă cunoști darurile și lucrările care săvârșește în sufletele cele ce-o primesc cu datornica evlavie. Și ca să o înțelegi mai bine, cunoaște că precum în locul aceluși dintâi Adam, care a fost pricina tuturor relelor și necazurilor noastre, a trimis Dumnezeu alt Adam, următor celui dintâi, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos, Fiul său, care este nouă dătător a tot binele. Asemenea în locul aceluși rod al pomului neascultării care a fost pricina tuturor răutăților noastre, ne-a dat această sfântă Pâine care este izvorul tuturor bunătăților. Deci, precum s-au vindecat toate rănilor care s-au făcut din neascultarea celui dintâi Adam, cu ascultarea celui de-al doilea, tot astfel și toate păcatele și pagubele ce au răsărit din mâncarea neascultării, se tămăduiesc prin această Pâine prea sfântă fiindcă este ca o duhovnicească doctorie pregătită din voința Prea înțeleptului doctor ceresc, spre tămăduirea firii omenești care a fost omorâtă de acea otravă a șarpelui cel vechi. Deci, cine dorește să afle câte bunătăți ne pricinuieste această Pâine îndumnezeită, să numere câte răutăți și pagube au venit din acel lemn al mâncării. Că precum pentru acesta a zis Dumnezeu: *„În ziua în care veți mânca dintr-însul, cu moarte veți muri”*, asemenea a zis și pentru aceasta: *„Dacă cineva va mânca din această Pâine, va trăi în veci”*. Și iarăși mai jos, zice: *„De nu veți mânca Trupul Fiului omului și nu veți bea Sângele lui, nu aveți viață întru voi”*. Vezi cum se împotrivesc prea cu înțelepciune, această mâncare celeilalte, ca o doctorie pregătită împotriva durerii și răniilor celei dintâi

mâncări? Aceasta este un mijloc cu care se cunoaște la unele locuri, lucrările acestei Pâini.

Cellalt mijloc este ca să înțelegi ce cuprinde în sine această prea cinstită Taină, adică acest Trup al lui Hristos care fiindcă este unit cu Dumnezeuirea, se împărtășește de toate darurile și puterile acestui Cuvânt. Și din aceasta poți să cunoști, câte bunătăți îți lucrează acest Domn când îl primești cu vrednicie, că vine să te cinstească prin prezența Sa, să te ungă cu harul Său, să te tămăduiască, și să te spele cu cinstit Sângele Său, cu moartea Sa să te învieze, să te lumineze, să aprindă în inima ta dumnezeiasca Sa dragoste, să te veselească cu nemărginita și nespusa dulceață, și să te facă părtaș Duhului Său și a toată veselia și fericirea. Această Pâine, întărește inimile oamenilor. Ridică pe cei căzuți. Întărește pe cei bolnavi. Veselește pe cei întristați. Luminează pe cei neînvățați. Vindecă pe cei suferinzi. Face osârduitori pe cei leneși și nepăsători. Șterge păcatele cele făcute. Pierde ispitele. Dă putere împotriva celor viitoare. Crește credința. Aprinde dragostea. Întărește nădejdea. Curățește conștiința și face pe cel ce se cuminecă, părtaș drepturilor lui Hristos, și în sfârșit dă arvuna veșnicei fericiri.

Deci, dacă lucrează atâtea faceri de bine, și ni le dă în dar Cel Prea Bun, cine să nu dorească atâta bogăție? Cine nu va pofti o asemenea mâncare prea dulce și gustoasă? Pentru ce te lenevești și te păgubești de astfel de fericire? Du-te cu smerenie și împărtășește-te de câte ori faci această pregătire, că nu poți să arăți mai mare mulțumire către Domnul, decât a te împărtăși cu vrednicie cu Trupul Său. Și te folosești și pe tine atâta, că te faci Dumnezeu după împărtășire, nelăsând pe *a fi* al omenirii, și precum fierul când se unește cu focul se face foc, și aceasta după împărtășire. Precum este

regula în lucrurile firii, multul să prefacă puținul în firea sa, adică: dacă vei pune o picătură de apă într-un vas cu vin se face și apa vin, fiindcă apa a fost prea puțină și a fost biruită de cantitatea vinului, și iarăși: să verși puțin vin în mare se face mare și acesta, că este biruit de nemăsuratul noian. Tot astfel și tu, omule, când te unești prin Sfânta Împărtășire cu nemărginitul noian al Dumnezeirii, nu prefaci pe Dumnezeu în firea ta, fiindcă tu ești nimic pe lângă atâta Mărimă, dar te faci Dumnezeu prin Împărtășire, și te sfințești cu dumnezeiescul har. Și dacă este așa, pentru ce să nu vii în toate zilele la această minunată Masă? În vremea Apostolilor, cei evlavioși aveau obiceiul de se împărtășeau în fiecare zi; iar cei mai leneși o dată pe săptămână, și astăzi cei mai mulți se împărtășesc o dată sau de două ori pe an. Vai mie! Vai mie! Unde sunt acei adevărați robi ai lui Hristos, care prin sfânta dăruire săvârșeau semne și minuni, iar noi cei fără de minte, din lenevire, nu voim să sporim spre mai bine, ci îndrăznim a zice, că nu mai sunt acele timpuri, și nu trebuie să îndesim atât Sfânta Împărtășire! O, nepricepere! Nu voiește oare Domnul să ne mântuim și noi, precum aceia? Cu adevărat, acum este vremea darurilor și a minunilor!

Acum e vreme bine primită, acum e ziua mântuirii, acum când ne-am abătut toți la rău, vrea să arate și întru noi Domnul minunile sale, să ne facă sfinți întru slava Sa, numai să ne pregătim și noi a primi Darul, lepădându-ne de Satana și de lume, după cum ne-am făgăduit la sfântul Botez. Așa au făcut acei dintâi ai credinței, care dădeau averile lor Apostolilor și în toate zilele se împărtășeau. Deci se înfierbânta în dânșii credința, și creștea dragostea lor atât de mult, că nu se temeau de moarte, ci se dau cu tot sufletul la mucenie, și aceasta desăvârșit era biruită de darul și puterea acestei Pâini a vieții, pe care în toate zilele o pri-

meau. Câți zic că e de ajuns să ne împărtășim numai odată pe an, fiindcă este lumea plină de păcate, și nu suntem vrednici să ne împărtășim de multe ori, nu știu ce vorbesc. Pentru că cel ce nu este vrednic a se împărtăși în fiecare lună, nici în fiecare an nu este vrednic. Că dacă păcatele cele de o lună te opresc de a te împărtăși, arătat este că cele de un an te fac și mai nevrednic, pentru că vremea cu cât trece cu atât păcătuiești mai rău. Sfântul Ioan Hrisostom zice că: *„Vremea împărtășirii nu este ziua sărbătorii, ci curățirea conștiinței”* și *„Cine se va împărtăși în fiecare zi cu cuviincioasa pregătire, are plată”*. Iarăși: *„Cine se împărtășește în fiecare an cu conștiința întinată, se osândește”*. Bolnavului îi trebuie mai multă vindecare decât celui sănătos; și să alerge la doctorul cel duhovnicesc să se vindece și pe urmă să vie la Masa cea duhovnicească să se împărtășească cu Trupul Stăpânului care este îndeobște doctorie a păcatelor. Numai cu adevărat să se pregătească mai întâi, precum am zis mai sus. Când însă voiești să primești pe împăratul Slavei, omule, nu te duce fără socoteală, ci păzește câteva zile mai înainte întru toate simțirile și lucrările tale, să nu păcătuiești de este cu puțință, nici cu cea mai mică greșală. Să nu privești la deșertăciuni, și să nu ascuți cuvinte necuviincioase; ci mai ales să păzești curată și neîntinată ușa prin care va trece împăratul, adică gura. Să iei seama cu toată osârdia să nu grăiești cuvinte spurcate, mândrii și alte asemenea; iar mai mult să-ți păzești inima de spurcate și întinate gânduri, că aceasta este patul pe care se va odihni acest Stăpân. Și nu este cu cuviință ca să afle necurăție în dânsa, și să se îngrețoseze de ea, Cel neîntinat. Pentru aceasta, lasă toată grija cea lumească și slujba în acele puține zile. Iar de ai vreo pricină de nevoie, fă cu bună rânduială și cu dreaptă socoteală, ca să nu se tulbure pacea

și odihna sufletului. Și nu te lenevi de cele sufletești pentru cele trupești, ci îndeletnicește-te și roagă-te cel puțin trei zile înaintea Împărtășirii, gândindu-te la toate cele de mai sus ca să deștepți frica dragostei și a dorinței în sufletul tău, către această Pâine cerească. Și roagă-te lui Dumnezeu și Sfinților Lui și mai ales către Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu, rugându-te ca să mijlocească a te învrednici darului Ei, ca să primești pe Fiul Ei și Stăpânul, cu vrednicie în sufletul tău, spre iertarea păcatelor tale. Cu o zi înainte când voiești a te împărtăși, adică de cu seara postește, nu mânca nimic, și toată noaptea priveghează, rugându-te cu lacrimi și umilință. Iar de nu poți să postești sau să priveghezi toată noaptea, mănâncă puțină pâine cu apă după apusul soarelui, și priveghează cel puțin jumătate de noapte, și roagă-te gândindu-te la mărirea și vrednicia Împăratului pe care-l vei primi în casa ta. Că nu este cuviincios să te sature de cu seară bine și să dormi ca un dobitoc toată noaptea, iar dimineața să te împărtășești, fiind încă mâncare în dinții tăi.

În sfântul Munte, monahii când voiesc să se împărtășească au obiceiul să postească de Luni până Sâmbătă, de vin, untdelemn și alte asemenea, și mănâncă numai odată în zi mâncare uscată, adică pâine și apă cu verdețuri nefierte, și Vinerea iau agheasmă mare pentru mai înainte curățirea, și Sâmbăta se împărtășesc priveghind toată noaptea trecută și rugându-se. Această rânduiala trebuie să păziți și voi mireni, mai cu seamă că monahii se împărtășesc de zece ori pe an și voi vă împărtășiți numai de două ori pe an și nu sunteți încă în stare să păziți o scurtă înfrânare. Asemenea și în Rusia au obicei, când voiesc să se împărtășească mirenii, nu mănâncă Lunea, Miercurea și Vinerea, defel. Roagă-te deci și citește rugăciunea scrisă mai jos. Iar a doua zi, adică în ziua în care ai să te împărtășești,

nu pune alt gând sau cuget în mintea ta, decât să cugeți la patima lui Hristos, batjocoririle, bătăile, lovirile peste obraz, scuipările și moartea cea de ocară, pe care a primit-o pentru noi. Pentru că această Taină a mulțumirii s-a făcut spre pomenirea și aducerea aminte a patimii Stăpânești, și trebuie să avem mintea și gândul nostru pironit cu totul la aceasta, ca pătimind împreună cu Hristos, să ne și slăvim împreună cu El întru Împărăția Cerurilor. Care facă-se ca noi toți s-o dobândim cu al Lui Har și cu iubirea Sa de oameni. Căruia, se cuvine slavă în veci. Amin.

CAPITOLUL XI

RUGĂCIUNE

MAI ÎNAINTE DE SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘIRE

STĂPÂNE Doamne, Iisuse Hristoase Dumnezeu, mult milostive și mult îndurate, doctorul sufletelor și al trupurilor noastre, care te-ai răstignit și ne-ai dat nouă aceste prea curate Taine ale Sfântului Tău Trup și Sânge, în care mai ales ești cuprins. Iată astăzi mă apropii cu frică și cu cutremur la această înfricoșată și sfântă Masă, ca să mă împărtășesc cu dumnezeiescul tău Trup. Și mă sfiesc și mă tem ca nu cumva venind nepregătit și neîndreptat, să mânierz și să pornesc spre urgie pe un asemenea Stăpân atotputernic, de care se cutremură toate puterile cele gândite și toate zidirile, și să fiu osândit la mai grea muncă. Cum să îndrăznească un vierme de nimic, un vas necurat și de necinste, un lucrător al fărădelegii și un fiu al diavolului, cu faptele moștenitor al Iadului, defăimător al dumnezeieștilor porunci, și pe scurt zicând, o zidire cu totul nevrednică și străină de vreo bunătate și sălășluire a toată necurăția, să primească pe Atotputernicul Dumnezeu al tuturor? Cum să se unească mândrul cu Cel smerit? Cel mânios, cu Cel prea blând? Cel întunecat cu Lumina cea prea strălucită? Cel necurat și îngreuiat de păcate, cu Cel prea sfânt și neîntinat? Îngerii se înfricoșează și toate stihiiile de Tine se cutremură! Cel mai sfânt decât toți oamenii, nu îndrăznește să se atingă cu mâna de prea curatul Tău creștet, și mărturisea că nu este vrednic să dezlege legătura încălțăminteii Tale. Cel mai dintâi între Apostoli îți zicea: „*Ieși de la mine, că păcătos sunt Doamne*”. Credinciosul și evlaviosul sutaș mărturisea că nu

era vrednic să intri în casa lui. Și eu cum voi îndrăzni, fiind încărcat de atâtea păcate, să te primesc în casa mea? Dacă Pâinile acelea ale Punerii înainte, care erau numai o umbră și închipuire a acestei Pâini, nu le mânca cineva decât numai dacă ar fi fost curat și neîntinat, cum voi îndrăzni eu să te primesc fiind cu totul necurat și spurcat? Dacă era mare fărădelege a se atinge cineva de Chivotul Așezământului care era chip al acestei Pâini, pentru care pricină a fost pedepsit Preotul Ozan cu moarte năpraznică, cum să nu mă tem și eu, nevrednicul, împărtășindu-mă cu Tine, Dumnezeuul tuturor, ca nu cumva să pătimesc mai grea muncă?

Dacă Leviților fiindcă numai au privit fără evlavie la dânsul, le-ai dat acea cumplită boală și au murit cincizeci de mii. O, înspăimântătoare povestire de care să se înfricoșeze tot sufletul! Acei nenorociți nu au defăimat Chivotul, nici nu au greșit, ci mai ales l-au primit cu bucurie; dar numai pentru că îl priveau cu îndrăzneală, au murit atâția oameni! O, minune! Unde s-a auzit vreodată să fi dat, o, mult Milostive și mult îndurate, atâta muncă, pentru așa de mică greșală? O, prea Bunule Doamne, cât este mai vrednică decât Chivotul această Taină? Cum să nu mă sfiesc dar, primind pe Dumnezeuul Măririi?

Mă cutremur, ticălosul și mă înspăimânt, socotind înălțimea Împărăției și mulțimea greșelilor mele, că toate cele trupești ale mele le-am cheltuit în multe fărădelegi, niciodată nu m-am înfrânat de voile cele trupești, și nici vreo poruncă a Ta nu am păzit.

Toata simțirea mea și toate măduarele le-am întinat, le-am stricat și am netrebnicit făcându-mă sălaș diavolilor. Milostivirile Tale de oameni le-am amărât cu lucrul și cuvântul, cu mintea și cu gândul. Nu sunt vrednic să intru în lăcașul Tău să văd Sfânta Ta Icoană. Nevrednic sunt de

numirea de creștin. Nevrednic sunt să calc fața pământului. Cu nevrednicie privesc lumina soarelui. Cu nevrednicie respir aerul Tău. Mă tem să intru în camera Ta, „*ca nu cumva să fiu legat de mâini și de picioare și Îngerii să mă arunce în întunericul cel mai din afară, neavând haină de nuntă*”. Cum voi îndrăzni, Stăpâne al Îngerilor, să te primesc în întinatul meu trup, care s-a făcut peșteră tâlharilor, locuință a scorpiilor și a balaurilor? Cum să întri în sufletul meu care s-a făcut unealtă a dracilor? Cum te vei odihni în inima mea care este vas a toată viclenia, a toată necurăția și spurcăciunea? Cum să treci Cel neîntinat, prin spurcatele și necuratele mele buze, căci nu este parte neîntinată în sufletul meu? Pentru aceasta mă rușinez să mă înfățișez înaintea Ta, eu nevrednicul. Deși mulțimea fărădelegilor mele mă înfricoșează și mă îngrozește, noianul cel nemărginit al milei Tale, și adâncul cel nemăsurat al îndurării Tale, îmi dă îndrăzneală. Negrăita Ta bunătate îmi dă nădejde să mă înfățișez, aducându-mi aminte de acele cuvinte prea bune și mai dulci decât ambrozia și nectarul pe care le-ai zis când erai trupește aici în lume: „*Veniți toți cei osteniți și împovărați și eu vă voi odihni pe voi. Nu au trebuință cei sănătoși de doctor, ci cei bolnavi. Nu am venit ca să chem pe cei drepți la pocăință, ci pe cei păcătoși*”.

Așadar, Îndurate, nu ai venit să chemi pe drepți, ci pe păcătoși, și să odihnești pe cei mult osteniți și împovărați, primește-mă și pe mine cel nevrednic mângâie-mă pe mine, întristatul, luminează-mă pe mine cel orbit. Mort fiind eu, înviază-mă; sărac fiind, îmbogățește-mă; flămând, saturează-mă; însetat fiind, adapă-mă și bolnav fiind, tămăduiește-mă. Nu te îngreșoșa de mine cel rănit, Doamne, căci cu cât sunt mai rănit și mai zdruncinat de păcate, cu atât mai mult se va face minunat și se va slăvi darul Tău întru mine. Că nu s-a

îngrețoșat de un astfel de necurat și spurcat ca mine, ci a prisosit acolo unde s-a înmulțit fărădelegea. Păcătuit-am mai mult decât desfrânata și decât fiul cel desfrânat, viețuit-am în desfrânări și mai mult decât vameșul, fărădelegi am făcut. Și precum nu ai defăimat lacrimile aceloră, și nici nu te-ai îngrețoșat de fărădelegile lor, ca un îndurat și mult milostiv, așa primește-mă și pe mine nevrednicul și iartă unuia ce ți-a greșit foarte mult și se tânguiește prea puțin. Eu nu am astfel de lacrimi să spăl cinstitele și sfințitele Tale picioare, căci prea curatul și mult cinstitul Tău Sânge ce ai vărsat pe Cruce pentru dragostea noastră, ajunge ca să spele toate păcatele lumii. În dar mântuiește-mă pe mine osânditul. Să nu mi se facă înmulțire păcatelor mele, această îndrăzneală a mea, că nu defăimându-te pe Tine mă apropii, ci ca în lipsa Ta să nu mă fac jertfă celui gândit. Așa prea dulce Doamne Iisuse, mă rog bunătății Tale să-mi fie mie această Sfântă împărtășire arvună și întărire pentru Împărăția Ta cea veșnică, și învrednicește-mă să călătoresc în această viață pe calea cea strâmtă și necăjită, ca prin această vremelnică rea pătimire să dobândesc veșnica fericire, lăudând și slăvind pe Cel fără de început al Tău Părinte și pe Sfântul Duh, în veci. Amin.

CAPITOLUL XII

ALTĂ RUGĂCIUNE DUPĂ SFÂNTA ÎMPĂRTĂȘIRE

„BINECUVÂNTEAZĂ suflute al meu pe Domnul, și toate cele dinlăuntrul meu, numele cel sfânt al Lui. Bindecuvântează suflute al meu pe Domnul și nu uita toate răsplătirile Lui. Pe Cel ce curățește toate fărădelegile tale, pe Cel ce vindecă toate bolile tale. Pe Cel ce izbăvește din stricăciune viața ta, pe Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări. Pe Cel ce umple de bunătăți pofta ta”. Nu uita, o suflute al meu nemulțumitor, nenumăratele daruri ce ai luat de la Ziditorul și Mântuitorul tău, ci în fiecare ceas laudă și slăvește, închină-te și mulțumește Unui asemenea bogat întru daruri binefăcător pentru multele bunătăți ce ți-a făcut, și să primească acea nemărginită Mărire, Ființa cea veșnică, Cel fără de început și de o ființă cu Tatăl și cu Duhul Fiul și Cuvântul lui Dumnezeu cel necuprins, negrăit, nevăzut și tuturor neîncăput, să vină astăzi să te cerceteze cu toate Puterile cerești. O, nespusa Ta îndelungă răbdare! O, smerenie negrăită și plecăciune nepovestită! Acela pe care nu-l încap cerurile și toată lumea, a voit pentru multa Sa îndurare și bunătate, să se unească minunat cu un suflet păcătos și cu totul necurat, ca să-l curățească de toată spurcăciunea, să-l sfințească și să-l îndumnezeiască prin împărtășire și prin Dar. O, mult Milostive Doamne! Ce mulțumire și răsplătire îți voi aduce că ai venit astăzi să mă veselești și să mă cinstești atât cu minunata Ta venire de față? Dacă aș fi avut atâtea limbi, câte stele sunt în cer, iarăși nu aș fi putut să mulțumesc după cuviință pentru această facere de bine minunată! Dacă mama Botezătorului și înainte Mergătorului Tău, când a

văzut pe Prea Sfânta Maica Ta intrând în casa ei, s-a minunat, și s-a smerit, ca să o cerceteze, și bucurându-se a strigat: „*De unde mi-e aceasta, să vină Maica Domnului meu la mine?*” cu atât mai mult trebuie să mă minunez eu, viermele cel cu totul netrebnic, zicând împreună cu Dânsa: De unde mi-e aceasta? Cum m-am învrednicit de atâtea bunătăți? Ca să vină la mine, nu Maica Domnului meu, ci însuși Împăratul Îngerilor, să intre înlăuntrul meu, să mă veselească și atât să mă cinstească? O, smerenie nespusă! Să primești Tu, Cel întru tot lăudat și prea slăvit, să vii la mine, cel mai păcătos decât toți oamenii, care ți-am greșit de atâtea ori călcând poruncile Tale și făcându-mă casă tâlhărilor? De unde mi-e aceasta, Doamne, Tu Cel ce stăpânești toată zidirea, având scaun cerul și așternut picioarelor, pământul; pe care te laudă soarele și te slăvește luna, tu Cel ce șezi peste Heruvimi, să te pogori la atâta smerenie? Mulțumescu-ți Ție, Doamne al meu, și mă închin și te slăvesc, eu nevrednicul, că nu doar m-ai cercetat astăzi, ci și ai unit întru Tine sufletul meu cu unire minunată și prea slăvită, pe care ai asemănat-o în Sf. Evanghelie, cu dumnezeiasca unire pe care o ai cu Tatăl. „*Că precum Tatăl întru tine și tu întru El, așa și tot cel ce mănâncă Trupul Tău și bea Sângele Tău rămâne întru Tine și Tu întru El*”. Se minuna Proorocul împărat David de multa Ta purtare de grijă pentru om, și zicea: „*Ce este omul, că-l pomenești pe el și-l cercetezi pe el?*” Și acum cât este aceasta de minunată, nu numai ca să-ți aduci aminte ci să te faci om pentru dânsul, să mori, să te dai spre mâncare și băutură, și să te unești cu el prea minunat?

Se înspăimânta împăratul Solomon și se minuna cum vei locui în acea Biserică pe care în atâția ani și cu atâtea cheltuieli a zidit-o și mirându-se zicea: „*Este cu puțință oare*

să te pogori pe pământ, Dumnezeu cel nevăzut? Dacă cerurile cerurilor nu te încap, cu cât mai vărtos Casa aceasta pe care eu am zidit-o?” Cu cât așadar este mai minunat, să voiești Tu însuți Domnul cu chip deosebit, să locuiești într-un suflet păcătos, care nu s-a ostenit măcar o zi să-și împodobească locuința?

Se mira toată firea cea cuvântătoare văzută și gândită, văzându-te pe Tine Dumnezeu, făcându-te om, că te-ai plecat a te pogori din cer pe pământ și să petreci nouă luni în pânțelele cel nestricat al Pururea Fecioarei Maria. Și era drept să se minuneze pentru că acesta este lucrul cel mai ales și fapta cea mai vrednică pe care ai făcut-o. Dar acel prea curat Mitras era plin de daruri, mai strălucit decât razele soarelui, mai curat decât toate Puterile cerești, și împodobit cu fapte bune mai mult decât cerul și decât toată lumea, și așa s-a învrednicit să ți se facă încăpere și sălășluire. Cât deci, trebuie acum să se minuneze toată zidirea, că Tu însuți, același Domn, ai voit să te sălășluiești în sufletul meu cel întinat și plin de rea putoare? Lăudatu-te-au pe Tine, Doamne, cerurile, te-au binecuvântat Îngerii, la această lucrare și mare milă. Ce binefacere mai mare, care dar mai prețuit și care dragoste mai fierbinte s-ar putea asemana cu dumnezeieștile Daruri? O, pricină a toată veselia și desfătarea! Izvorul darurilor, omorârea patimilor, leac prea mântuitor, Pâine a vieții, foc al dragostei, odihnă a duhului, mântuire a sufletului, masă împărătească, hrană a Îngerilor și dulceață a toată fericirea Cerului! Ce răsplătire îți voi aduce pentru acest Dar, Stăpâne, și de ce nu am arătat atâta dragoste, pe lângă îndurarea ce mi-ai arătat? Tu, Împăratul veacurilor, m-ai iubit atât pe mine ticălosul și nevrednicul, și eu să nu te iubesc și să te doresc pe Tine, Cel prea Înalt și Mirele cel prea bogat al sufletului meu? Iubi-te-voi Doamne,

virtutea mea, dulceața și hrana și desfătarea mea! Aprinde, Stăpâne, inima mea în dragostea Ta și să se prefacă precum fierul în foc, ca să nu mai doresc altceva în lumea asta, decât pe Tine, dorința cea mai de pe urmă sufletului meu! O, foc dumnezeiesc! O, rană prea dulce! O, închisoare prea dorită! Pentru ce să nu mă leg cu un asemenea lanț? Pentru ce să nu mă rănesc cu o asemenea săgeată și să mă ard în acest foc dumnezeiesc, și dragoste mântuitoare? Să se topească cele dinăuntru ale mele ca ceara în foc, și ca zăpada în soare. Ce să dorești suflete al meu, și să nu afli în această Pâine? Ce bine dorești și să nu-l dobândești cu îmbelșugare din această mană cerească? Pentru ce rătăcești, o nepriceputule, căutând lucruri mincinoase și deșarte? Dacă poftești dragoste, dulceață și desfătare, aici sunt cele mai scumpe și mai dulci, care nu se pot afla în toată lumea. Dacă voiești bogăție, slavă, cinste și alte asemenea, aici este vistieria cerească, cinstea a toată lumea și sfârșitul tuturor bunătăților, care îmbogățește pe cele cerești și pe cele pământești. Dacă poftești dregătorie, să te cinstească și să te evlavieze lumea, aici afli mai mare vrednicie decât ai fi putut dori. Pentru că te unești cu Dumnezeu și ți se închină toți îngerii, stând împrejurul Stăpânului și Împăratului lor; precum fac păzitorii și slujitorii împăratului pământesc urmându-l oriunde merge, și-l păzesc. Și în sfârșit, orice bine pe care îl poftești, îl găsești fără îndoială în această Pâine. Pentru ce să te păgubești din lenevire, de asemenea îndestulare, dulceață și vistierie neprețuită, care ți se dăruiește fără argint sau aur sau altă plată? Nu fi nepriceput și necunoscător, nu căuta alte plăceri ale trupului, ci împărtășește-te cu o asemenea duhovnicească dulceață, veselie și desfătare cerească. Nu te mai îngriji de deșertăciunea lumii, nici de cele trecătoare și deșarte să nu

te îngrijești, când poți dobândi în această Taină pe cele adevărate și cerești! Fiindcă m-ai învrednicit, Doamne, de Masa Ta prea-înfricoșată și m-ai primit în Sfintele Tale Brațe, m-ai înveselit cu atâta desfătare, m-ai făcut să-ți fiu dator cu nenumărate faceri de bine, și m-ai legat cu lanțul dragostei Tale cel tare, de acum înainte, mă lepăd pentru această dragoste a Ta, de dragostea lumii și de toată desfătarea. Nu mai există de acum lume, și nici trupești îndulciri pentru mine. Îndepărtez de la mine toate aceste mincinoase și înșelătoare vise căci numai acesta este binele cel adevărat și desăvârșit. Cel ce mănâncă Pâinea Cerească nu se cuvine să mai mănânce hrană dobitocească. Cel ce l-a primit pe Dumnezeu în casa lui, nu e drept să mai primească altă zidire nevrednică. Dacă sufletul meu s-a unit cu Împăratul Ceresc prin mijlocirea acestei Pâini, cum să se mai înjosească în deșarta rătăcire a faptelor vechi? Cum voi deschide ușa inimii mele vreunui gând spurcat? Cum voi lăsa să intre în sufletul meu vreun lucru spurcat și necurat, când el s-a sfințit prin dumnezeiescul Dar al venirii Tale? Cum să vorbească cuvinte spurcate și deșarte limba aceea pe care ai trecut, Cel neîntinat?

Doamne al meu prea dulce, fiindcă atâta m-ai cinstit cu aceasta cercetare a Ta, rogu-mă bunătații Tale, binecuvântează-mă și dă-mi putere să săvârșesc acest drum al nemerniciei mele, cu petrecere îmbunătățită, să nu mai greșesc Împărăției Tale! Așa Atotputernice și mult dăruitor, Binefăcătorule, fă-mi această bunătate după cum aveai obicei, pe când umblai trupește, totdeauna să adăugi dar lângă dar, și binecuvântare la binecuvântare și sfințenie. Te-ai pogorât din cer în această lume care era întunecată de idolatrie, luminând-o și izbăvind-o din păgânătate. Ai intrat în Pântecele cel fecioresc al Prea neîntinatei Maicii Tale, și

cine poate să povestească atâta cinste și slavă ce i-ai dat, și ai îndumnezeit-o, încât toată lumea pământească și cerească i se închină și o cinstește, ca izbăvitoare a toată lumea? Intrat-ai în casa lui Matei și din vameș l-ai făcut Evanghelist și Apostol. Te-ai dus în casa lui Zaheu și îndată s-a arătat dumnezeiasca schimbare. Ai intrat în casa lui Simon Petru și ai tămăduit pe soacra sa. Dusu-te-ai de multe ori în casa Mariei și a Martei, și le-ai învrednicit de duhovniceasca avuție și de multe alte haruri și daruri. Te-ai suit pe Cruce și atâta ai binecuvântat-o și ai sfințit-o, că ceea ce mai înainte era rușine și osândă tâlharilor, acum i se închină împărații și o cinstesc. Ai intrat în mormânt cu trupul și l-ai cinstit atâta, că din toată lumea se adună arhieriei, împărații și voievozii de i se închină. Te-ai pogorât până la Iad și ai mântuit pe strămoși cu dumnezeiasca Ta prezență și i-ai dus în Rai. Și iarăși fiindcă ai primit pentru multă îndurarea Ta, și ai intrat astăzi în smerita casă a păcătosului meu suflet, bine cuvintează-o pe aceasta Doamne al meu, și dă-mi putere și ajutor, să fiu recunoscător la această binefacere, făcându-mă vrednică sălășluire a Ta și să nu mai săvârșesc păcat de moarte în toate zilele vieții mele, ca să-ți plac totdeauna și să nu mai pleci de la mine, ci să mă păzească darul Tău până la ceasul ieșirii mele din cursele diavolilor. Omoară-mă trupește și viază-mă duhovnicește. Fă-mă să nu mai viez eu, ci înnoiește-mă, și prin dragoste să mă prefaci întru Tine. Ia-mi lumina ochilor trupești. Lipsește-mă de mâini și de picioare, ca să nu pot a mai face vreo slujbă trupească, nici să văd lumești și vătămătoare de suflet deșertăciuni, ci numai să viez împreună cu Tine și Tu întru mine. Numai pe Tine să te doresc, iar voile mele cele trupești să le urăsc din toată inima mea. Darul Tău să fie bucuria mea, desfătarea și veselia. Dulceața și legiuita hrană a sufletului meu cu care să se

hrănească numai, iar bucatele cele trupești să le înlătur. Învrednicește-mă Atotputernice Stăpâne, a mă izbăvi de patima iubirii de dulceți, ticălosul, ca să petrec viață liniștită și netulburată. Căci nu este cu putință a mă izbăvi de acestea fără ajutorul și darul Tău. Că toată darea cea bună și tot darul desăvârșit, de sus este. Rogu-mă cu lacrimi, bunătății Tale, îndurate și mult milostive Doamne, ca să dobândesc această cerere, prin rugăciunile Prea Curatei și Prea slăvitei Maicii Tale, și ale tuturor Sfinților celor ce din veac ți-au bine-plăcut Ție, ca după această a mea surghiunie, să mă învrednicesc a fi împreună cu Tine în ziua cea neînserată a Slavei tale și să te slăvesc totdeauna pe Unul în Treime Dumnezeu, întru nesfârșirii vecii vecilor, Amin.

CAPITOLUL XIII

CÂTEVA MINUNATE POVESTIRI DESPRE JUDECĂȚILE LUI DUMNEZEU, PENTRU CEI CE AU ÎNDRĂZNIT CU NEVREDNICIE SĂ SLUJEASCĂ SFÂNTA LITURGHIE

SE VEDE în Lavsaicon, adică în Viețile Cuvioșilor Părinți, că un preot era rănit greu la cap, fără să se fi lovit vreodată, ci din slobozirea lui Dumnezeu, i-a putrezit nu numai carnea, dar și oasele, și ieșea astfel miros greu și materie împutăită. Era o privesc jalnică și nu putea nimeni sta lângă dânsul. Văzând că nu se găsește doctor să-l vindece s-a dus la Schit să găsească pe cineva îmbunătățit să-l ajute. Și acolo i-a spus cineva, că Avva Macarie Alexandrinul, a tămăduit mai mulți bolnavi, și mai ales pe o muiere care avea o boală fără leac, și curgeau viermii din tot trupul ei. Văzând-o Cuviosul, s-a milostivit și rugându-se șapte zile și șapte nopți, a tămăduit-o. Acestea auzind preotul, s-a dus la chilia lui rugându-l să-l vindece. Iar Sfântul, ca un văzător mai înainte cu duhul, a cunoscut pricina, și nu i-a răspuns nici un cuvânt milostivitor, și l-a lăsat zăcând afară din chilia lui trei zile. Ucenicilor le-a fost milă de bolnav și au rugat pe Avva, să aibă milă de cel de trei ori ticălos, iar el le-a zis: *Nu este vrednic să se vindece, și să nu vă fie milă de el, că Domnul l-a pedepsit cu această boală cumplită, fiindcă a curvit, apoi întinat, a îndrăznit și a slujit sfânta Liturghie, și nu s-a temut că-l va ucide dumnezeiasca judecată, în ceasul în care a atins acel neîntinat Mărgăritar, pe care l-a primit spurcata sa gură. Spuneți-i dar să se depărteze de acum înainte de a sluji sf. Liturghie, și să slăvească pe Domnul că s-a milostivit mult de dânsul, să-i dea în trup această pedeapsă*

vremelnică spre a nu-l osândi veşnic. Acestea auzindu-le preotul cu totul înspăimântat de mai înainte vederea Cuviosului, a plâns cu amar şi s-a jurat că nu va mai îndrăzni a se mai atinge de cele sfinte. Atunci Sfântului i s-a făcut milă, şi i-a zis: Crezi că Dumnezeu cunoaşte cele ascunse ale tuturor oamenilor, sau nu? Iar el a răspuns: Cu adevărat aşa, prea sfinte părinte. I-a zis Cuviosul: Dacă cunoşti cu adevărat greutatea fărădelegii tale, şi mărturiseşti că această boală ți-a venit de la Dumnezeu pentru neruşinarea şi defăimarea aceasta, pocăieşte-te, deci din toată inima, rugându-te prea milostivului Dumnezeu cu lacrimi fierbinţi, să te miluiască şi să nu te pedepsească în veacul ce va să fie. Iar preotul iarăşi s-a jurat că nu va mai încerca să facă nici o slujbă preotească, ci să îndrepte viaţa sa după cum trebuie. Atunci Sfântul a pus dreapta sa pe capul celui suferind, şi făcând rugăciune către Domnul, l-a blagoslovit şi l-a trimis sănătos la casa sa.

Se vede iarăşi în cartea „*Livada Florilor*”, la pag. 184, această minune pe care o scrie şi Chesarie şi alţii. Că era un alt preot nevrednic, şi totdeauna când slujea sfânta Liturghie, slăbeau toate mădularele lui în ceasul când urma să se împărtăşească, şi mai cu seamă mâinile îi tremurau atâta, încât se primejduia să-i cadă potirul şi avea mare chin ticălosul, până să săvârşească Liturghia. Într-una din zile s-a întâmplat să fie de faţă un duhovnic evlavios şi îmbunătăţit, care a văzut o străină vedere, adică, în ceasul când voia să se împărtăşească preotul, s-a prefăcut Mărgăritarul, adică sf. Împărtăşanie în prunc viu şi oprea pe preot de la sfânta împărtăşire, adică se lupta cu preotul şi-l oprea să nu se împărtăşească cu el.

Iar el apuca cu sila pe prunc şi-l apropia de gură ca să-l mănânce, dar pruncul îşi întorcea faţa într-altă parte, şi nu

vrea ca să intre în gura lui. În sfârșit după ce s-au luptat mult timp, a intrat sf. prunc în nevrednica gură a preotului, dar cu fața foarte mânioasă și tulburată. Acestea văzând duhovnicul, a înțeles pricina, și după Liturghie a povestit în taină preotului vedenia și l-a sfătuit așa: *Păzește-te de acum înainte și să nu mai îndrăznești a sluji niciodată, ca să nu se mânie dreptul Judecător și să te ucidă cu trăsnet sau cu sabie nevăzută, precum și alți mulți au pățimit, și să-ți muncească veșnic ticălosul tău suflet. Îndreaptă-te deci prin pocăință și mărturisește, și plângi cu amar că nu știi dacă vei ajunge până mâine. Eu cred fără de îndoială, că pentru mântuirea ta m-a luminat Domnul astăzi să vin la Liturghie. Deci, să nu mai defaimi de acum înainte milostivirea Domnului nostru, care te-a așteptat atâta vreme la pocăință și nu te-a pierdut ca pe un defăimător și nerușinat. Acestea auzindu-le preotul s-a înfricoșat și pocăindu-se din toată inima, și-a mărturisit păcatele făcând canonul precum se cuvenea și n-a mai îndrăznit mai mult să slujească cele Sfinte, și n-a mai căzut în păcatele de mai înainte ci s-a sfârșit în petrecere plăcută lui Dumnezeu.*

Aproape de Mitropolia Constanței (din insula Cipru) este un sat ce se numește Trahiada, în care cu zece ani înainte de luarea acestui ostrov de către păgâni, era un preot care batjocorit fiind de diavol, a învățat desăvârșit meșteșugul vrăjitoriei, și întru atâta nedumnezeire și defăimare a venit ticălosul, că mânca și bea din sfintele vase cu femeile. Deci, dumnezeiasca judecată nu a mai răbdât atâta nerușinare, ci vădindu-l guvernatorului, acesta l-a osândit la moarte. Era atunci Arhiepiscop al Ostrovului aceluia, vrednicul de pomenire Arcadie. Când au adus pe acest preot necurat și prea îndrăzneț în mijlocul priverii, unde era adunată mulțime nenumărată ca să vadă pierzarea acestui rău credincios, sfetnicul guvernatorului care era înțelept și prea

învăţat, a vorbit către dânsul acestea: *Spune, o, necuratule şi prea nelegiuitule, dacă ai defăimat divanul nostru cel stricăcios, şi nu te-ai temut de înfricoşata judecată, dar la acel sfinţit Altar al dumnezeieştii Măririi, cum ai îndrăznit şi te-ai apropiat călcătorule de lege? Cum ai săvârşit acea fără de sânge jertfă? Cu ce inimă întinată primeai pe Cel cu totul neîntinată? Cu ce buze iudaice îl sărutai? Cu ce mâini spurcate l-ai pipăit, de trei ori ticălosule? Cu ce ochi îl priveai? Cum nu te cutremurai şi nu te temei ca nu cumva să se deschidă pământul să te înghită sau să cadă trăsnet din cer şi să te ardă cu totul, că slujind şi închinându-te diavolului, ca un porc înămolit în glod, împărtăşeai pe norod cu dumnezeieştile Taine? Atunci a răspuns spurcatul: Pe Dumnezeuul meu care mă va pedepsi prin mâinile voastre în acest ceas şi mai mult în focul muncii fără sfârşit, nu mint, că din ceasul în care m-am făcut vrăjitor şi fermecător, nu slujeam eu sfânta Liturghie, ci când intram în sf. Altar, se pogora dumnezeiesc înger şi mă lega în dosul stâlpului şi săvârşea el sfânta Liturghie; iar după ce isprăvea toată slujba ca să împărtăşească norodul, atunci mă dezlega şi ieşeam. Acestea auzindu-le mulţimea adunată acolo a slăvit pe Domnul zicând: Mare este Dumnezeuul creştinilor! Mare este credinţa drept slăvitorilor! Acestea strigând norodul, preotul cel fărădelege osândindu-se prin însăşi gura lui de toţi, a fost ars în foc, ticălosul.*

În Franţa era un alt preot nevrednic, şi slujind într-o sărbătoare în faţa mulţimii, în ceasul când voia să se împărtăşească, a căzut foc din cer şi i-a ars mâinile până la coate, rămânând jalnică privire tuturor. Şi multe alte pilde aveam să scriu ca să se înfricoşeze cei ce cu nevrednicie slujesc, dar pentru ca să scurtăm cuvântul, scriem numai una foarte înfricoşătoare.

În Saxonia, era un tânăr cu numele Undus, care avea

dragoste să învețe carte și nu putea fiindcă era greu la minte și nu înțelegea defel. Mergând la biserică, se ruga Domnului și Prea Curatei Maicii Sale, ca să-l lumineze ca să poată învăța. Așa a făcut de multe ori rugându-se, și într-o noapte a văzut în vis pe Prea Sfânta, care i-a zis: *Iată îți dau ție darul înțelepciunii, dar păzește-te și tu ca să nu te faci nemulțumitor facerii de bine, și să iei pedeapsă sufletească și trupească.* Sculându-se, tânărul, din somn, s-a aflat atât de înțelept dascăl, încât toți se minunau de înțelegerea și de cuvintele lui. Și aceștia cunoscând că nu era de la oameni învățătura lui, ci din cer, îl cinsteau și-l aveau la evlavie. În puțină vreme a murit mitropolitul și l-au ales pe dânsul arhiereu al cetății. După ce el a luat vrednicia, nu petrecea cu plăcere de Dumnezeu ca și mai înainte, ci uitând Darul cel prea mare ce a primit de la Dumnezeu, nemulțumitorul, nu păzea rânduiala și canonul bisericesc, ci-și făcea toate voile trupu-lui, și mai rău decât toate, îndrăzneia a sluji fără mustrare de conștiință, și hirotonisea pe alții, desfrânat fiind și necurat. Prin urmare dumnezeiasca judecată nu a mai răbdat o asemenea nerușinare, ci l-a pedepsit în mod înfricoșător spre pilda altora, ca să se cutremure cei asemenea lui, și să nu mai îndrăznească a se atinge de cele sfinte. Și ascultați sfârșitul lui.

În aceeași țară era un preot îmbunătățit cu numele Petru, care a rămas într-o noapte în biserica sf. Mavrichie care era Mitropolie, și priveghea rugându-se pentru că a doua zi cugeta să slujească. Stând el la rugăciune, a venit un vânt silnic la miezul nopții și a stins toate candelile bisericii. După aceea au venit niște tineri în haine strălucitoare, înconjurați cu multă lumină, și au pus pe Sfânta Masă un jeț foarte strălucitor și prea slăvit. Iar preotul înspăimântându-se, sta într-un colț al bisericii ca să vadă ce va

urma. Atunci a venit Împăratul Slavei îmbrăcat cu veștminte de patriarh și Împărăteasca diademă și șezând în tron a făcut semn Îngerilor și au adus pe cel mai sus numit, legat de mâini și de picioare ca un osândit. Atunci s-a apropiat de Judecător, Sfântul acelui lăcaș adică mucenicul Mavrichie cu cei împreună ai lui nevoitori, și închinându-se a zis Lui: *Rogu-mă ție, Judecătorule prea drept, pedepsește pe acest necredincios și călcător de lege care nu este păstor, ci lup răpitor, care a cheltuit venitul Casei mele la voile lui trupești.* Acestea zicând Sfântul, cel osândit cerea vreme să se pocăiască. Iar Domnul a răspuns: *Acum când a ajuns sfârșitul tău, ceri vreme de îndreptare? Ce ai făcut înainte?* Atunci și Prea Curata Stăpână, i-a zis: *Rogu-mă ție, Judecătorule prea drept, Fiul meu, nu milui pe acest nemulțumitor, ci pedepsește-l, după faptele lui.* Deci, a poruncit Stăpânul îngerilor, să-i taie capul. Așa a luat sfârșit vedenia, și în biserică a rămas întunerice ca și mai înainte. Iar preotul, de frică a rămas încremenit și zăcea. După ce s-a luminat de ziuă, oamenii l-au găsit zăcând încă la pământ și nu putea să se scoale, ci le-a spus cele ce a văzut. Iar ei ducându-se în casa Arhiereului l-au găsit într-adevăr cu capul tăiat, și toți s-au înspăimântat.

Vedeți, prea sfințiților Arhierei! O astfel de judecată, și chiar mai înfricoșătoare, îi așteaptă pe cei ce cu nevrednicie slujesc cele sfinte. Fericit ar fi fost și puțină pagubă ar fi avut dacă era numai moartea trupească, dar această vremelnică pedeapsa este arvuna muncii nesfârșite. Și nu socotiți, că nu se fac astăzi astfel de judecăți ale lui Dumnezeu sau munci ale trupului, să fugiți și de nemuritoare moarte a sufletului. Nu, cu adevărat. Ci mai cu seamă veți fi pedepsiți mai rău la viitoarea judecată, dacă auziți și vedeți atâtea semne și minuni și nu le credeți. Și iubiți mai mult slava oamenilor,

decât a lui Dumnezeu, și iubiți aurul mai mult decât pe Hristos pe care, ca și Iuda, îl vindeți pe arginți. Puțin păcat vi se pare să hirotonisiți pe cei nevrednici pentru bani sau pentru frica boierilor, sau pentru o altă asemenea pricină? Mai mare fărădelege decât toate este simonia, hirotonia și celelalte trepte bisericești (date pe bani), după cum zic îndeobște dascălii. Cum îndrăzniți să vindeți darul Prea Sfântului Duh? Nu vă amăgiți, zicând că cei mai mari ai noștri cer bani, și dacă nu vom scoate datoria, cum vom trăi? Această motivație nu vă va folosi în acea zi înfricoșată a cercetării, că nimic nu te-a silit să te faci arhiereu, ci tu ai căutat pentru slavă deșartă și iubirea de argint. Și dacă nu ar fi fost această părtinire la cei duhovnicești, ar fi ales unul fără bani, pe care l-ar fi vestit Domnul. Dar ca să primești tu slavă, i-ai dat bani, și vai ție când vei cădea în mâinile Celui ce cunoaște toate cele ascunse ale inimii, că înfricoșător este a cădea în mâinile Dumnezeului celui viu! Aș fi vrut să zic și altele câte se potrivesc la această pricină, dar, ca să nu rușinez această vrednicie prea înaltă, tac, mai ales aceste puține câte am zis, Domnul știe că este din multa râvnă, nu pentru alt scop, ci pentru ca fiecare să cerceteze petrecerea sa, și să se îndrepte acum când folosesc lacrimile, ca să nu se tânguiască atunci fără folos, în locul unde nu este pocăință. Toți cei care cunoașteți vreun păcat în voi care să vă oprească de la sfânta slujbă, dați-vă demisia și nu vă rușinați de oameni, și nu vă temeți de sărăcie. Mai bine să fiți defăimați aici, lipsindu-vă de desfătările cele trupești în această puțină vreme a vieții voastre scurte, decât să aveți atâtea chinuri, câte vom scrie aici mai jos. Iar cei pe care nu vă mustră conștiința de vreun păcat, de caterisire să aveți vrednicia, însă păziți-vă mai cu seamă de simonie, și banii aceia care îi luați la hirotonii, mai bine să cereți (de sunteți

lipsiți) milostenie de la creștinii care văzând socoteala voastră cea bună, vă vor avea la evlavie și vă vor ajuta mai mult. Celelalte câte trebuie să faceți nu stau să le povestesc că le știți bine; vă aduc aminte numai, că cei ce vă aflați în vrednicie și în treaptă înaltă, trebuie să fiți mai îmbunătățiți decât ceilalți și să străluciți ca niște luminători, pentru ca acei mai mici văzând lucrurile voastre, să le fie de folos și să slăvească pe Domnul, după cum El v-a poruncit zicând: *„Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, ca văzând faptele voastre cele bune, să slăvească pe Tatăl vostru cel din ceruri”*. Zice încă și dumnezeiescul Gură de Aur în cuvântul său despre Preoție: *„Nu se cuvine preotului să râdă, nici să vorbească vorbe deșarte, sau să vorbească norodului decât numai spre folosul ascultătorilor, ca nu prin cuvântare deșartă să mâhnească pe Duhul Sfânt”*. Preoția se săvârșește pe pământ, dar are rânduiala cetelor Îngerești. Nu înger, nici Arhanghel, ci însuși Mângâietorul a rânduit-o. Trebuie deci, ca preotul să fie ca un înger de curat, că în trup săvârșește slujba celor fără de trupuri. O, minune! O, iubire de oameni și smerenie a lui Dumnezeu! Cel ce cu Tatăl întru înălțime este împreună șezător, în ceasul acela se ține în mâini stricăcioase, și îl dau pe El celor ce cu vrednicie, voiesc a-l primi. Preoții locuiesc pe pământ, dar li s-a poruncit să petreacă în ceruri, și stăpânire au primit să lege și să dezlege, stăpânire pe care nici îngerilor nici Arhanghelilor n-a dat-o Dumnezeu.

„Și câte lucrează preoții pe pământ străbat până la ceruri, și Dumnezeu pe acestea le întărește, și socotința robilor săi Stăpânul o adeverește: *„Căroră veți lăsa păcatele, lăsate vor fi, și căroră le veți ține, ținute vor fi”*. Trebuie așadar, ca preotul să fie totdeauna în toată pacea cu toți, neîncetat în suspine, cu blândețe și îndelungă răbdare și cu dragoste

multă. Milostiv către cei ce se roagă și să nu se întorcă de la cel ce cere de la dânsul. Să nu dea bani cu dobândă sau să hulească, să nu mintă defel, sau să ocărăască pe cineva, să nu asculte pe cel ce clevetește, și nici să se îmbete cu vin sau să se amăgească de saturarea pântecelui, să nu se împodobească cu îmbrăcăminte și încălțăminte, ci cu faptele cele bune, să nu pizmuiască pe cineva, sau să țină minte răul celui ce l-a ocărât, ci din toată inima să-l ierte, spre folosul lui și al celor ce-l văd.

Acestea toate este dator preotul să le ia aminte și să le păzească cu mare scumpătate, și cu îndrăzneală și curată conștiință pe alții să învețe. Iar dacă din nepăsare și lenevire nu ia seama la cele zise, și nu păzește cu temei acestea, spre folosul ascultătorilor pe care el îi învață, mai de folos îi este lui să i se atârne o piatră de moară de grumaz și să se arunce în mare, sau să părăsească această slujbă”.

Până aici sunt cuvintele Sf. Hrisostom, pe care le-am scris spre mai multă încredințare, ca fiecare să le înțeleagă. Deci, dacă trebuie să fie preotul atât de îmbunătățit, cu mult mai mult arhiereul care este mai înalt în vrednicie. Cunoașteți deci, prea sfințiți tăinuitori ai Prea Sfintei și mai presus de ființă Treimi, mărimea vredniciei pe care ați primit-o și cum v-au cinstit mai mult decât pe îngerii cei fără de trup! Având atâta stăpânire pe pământ, așa să fie viața și faptele voastre, întocmai ca a îngerilor, și nu faceți oarecare neorânduie, pentru care se rușinează și mirenii de a vă privi. Oare cuviincios este ca preoții să cânte, să joace în horă, să joace cărți, table, și alte asemenea jocuri necuviincioase? O, nepriecere și nesocotință! Pentru ce defăimați, nenorociților, vrednicia cea mai pe sus de îngeri, pe care ați primit-o? Ce să facă mirenii când vă văd pe voi făcând acestea? Ce deosebire este de la ei până la voi? Plângeți, fraților, acum,

până ce aveți vreme scumpă, și suspinați din tot sufletul și nu o cheltuiți în zadar și deșert. Îngrijiți-vă de mântuirea sufletului vostru, și nu pentru împătimirea trupului. Depărtați-vă de toate cele mai sus zise de dumnezeiescul Hrisostom, și mai ales păziți-vă de desfătare și de beție în toată vremea, dar mai mult de cu seară, când voiești a doua zi să slujești. Oare mic păcat ți se pare să mănânci bine de cu seara, să te îmbeți, iar a doua zi să slujești și apoi să chefuiеști? Judecă singur aceasta, că de voi aduce toate mărturiile dascălilor care vorbesc despre această pricină, voi lungi mult cuvântul și se va face cartea prea mare. Îți aduc aminte numai o învățătură a fericitului Pavel, și aceasta să împlinească pe celelalte, fiindcă Apostolul acesta este cel dintâi și căpetenia celorlalți dascăli. Zice așadar, către Corinteni, la capitolul 6: *„Nu vă amăgiți, că nici curvarii nici malahienii, nici bețivii nu vor moșteni Împărăția lui Dumnezeu”*. Oare poți să zici că acestea le spunea ca minciună? Nu! Fiindcă era luminat de harul Prea Sfântului Duh care vorbea prin gura lui, și toți ceilalți de la Dânsul s-au învățat. Iată deci, că beția se socotește ca și curvia. De ce dar nu te temi să te înfrânezi, sau cel puțin să te depărtezi de la sfânta Slujbă, ticălosule? Ți se pare că este bine ca tu, preotul cel deopotrivă îngerilor cu vrednicia, să te faci asemenea porcilor și să cazi în gropile cele puturoase ale beției?

Păziți-vă pentru Domnul, de această necuviință sau mai bine zis desfrânare. Nu vă defăimați singuri, că atunci nu vă cinstesc mirenii, când voi înșivă necinstiți vrednicia voastră! Nu numai de vin trebuie să vă depărtați, ci și de orice altă faptă care face sminteală privitorilor, căci mirenii când văd pe preoți că fac neorânduieli și joacă, fac și ei asemenea. Preoții sunt pricina, prin pilda lor cea rea, și vor fi supuși îndoit muncii. Întâi pentru că au păcătuît, și al doilea că au

dat un exemplu prost aproapelui lor. Încetați dar, fraților și părinților mei, unele ca acestea și sârguiți-vă la fapta bună. Păziți făgăduințele și datoriile voastre către Domnul. Îngrijiți-vă pentru sufletul vostru și faceți de ajuns aici pocăință în puțină vreme, ca să nu vă tânguiți veșnic în lumea cea viitoare.

CAPITOLUL XIV

DESPRE CEI CE S-AU ÎMPĂRTĂȘIT CU NEVREDNICIE, ȘI AU FOST PEDEPSIȚI DE DUMNEZEU ÎN ACEASTĂ VIATĂ, SPRE A NOASTRĂ ÎNVĂȚĂTURĂ ȘI PILDĂ

SE VEDE în „Cartea Arhiereilor Romani”, că s-au împărtășit unii cu nevrednicie în ziua Sfintelor Paști și apoi s-au dat la desfătare și beție și alte desfrânări, fără vreo evlavie către acele dumnezeiești și sfințite Taine pe care le-au primit. Pentru care pricină s-a mâniat Dumnezeu, pentru prea multa lor defăimare, și le-a dat cuvenita pedeapsă, că atâta sânge curgea din spurcatele și necuratele lor guri, încât au murit sufocați, fiindcă sângele intra până în cele mai dinlăuntru ale lor, și strâmtorându-le inima de mulțimea lui. Dar nu numai această pedeapsă le-a dat Dumnezeu, ci atâta de repede și nemăsurată ploaie a trimis, încât le-au stricat toate semănăturile lor, grâul, orzul, și alte asemenea. Dar nu numai atât ci și șerpi și balauri au ieșit prin multe locuri și au mâncat ticăloasele lor trupuri, și au omorât pe alți mulți oameni ai orașului. Deci, adunându-se preoții au făcut Litanie către Domnul, ca să le arate pricina acestei urgii. Rugându-se pentru aceasta, unui om îmbunătățit, i s-a arătat îngerul Domnului, și i-a zis: „Celui care ar fi defăimat pe Fiul Împăratului pământesc, și l-ar fi aruncat într-o temniță întunecoasă și în noroi imputit, câtă pedeapsă i-ar fi trebuit?” Iar el a răspuns: „Unul ca acela era vrednic să fie sfărâmat în mii de bucăți!” și îngerul a întrebat: „Dar celui ce va defăima pe Fiul lui Dumnezeu, pe Cerescul Împărat, și-l va primi în spurcata sa gură, fără să fie pregătit prin pocăință și mărturisire, și pe urmă iarăși după ce-l va lua, să cadă în

necurăția trupului, ce pedeapsă i se cuvine?” Iar el a răspuns: „Să fie ars de viu și ca un eretic rău credincios să fie anatemizat”. Îi zice lui îngerul: „Această fărădelege au făcut acești necredincioși și nerușinați, care s-au împărtășit cu nevrednicie la Sfintele Paști, și pe urmă iarăși au jucat, s-au îmbătat și au curvit. Pentru aceasta Cel Atotputernic s-a mâniat și v-a trimis această pedeapsă”.

Acestea auzind acel îmbunătățit bărbat, a spus celorlalți vedenia, și toți preoții săvârșind dumnezeiasca slujbă, au lăudat pe Dumnezeu și așa a încetat furtuna și balaurii au pierit.

Altul, tot nevrednic fiind, adică a curvit și apoi nu s-a oprit, ci a mers, ca să-l aprecieze oamenii, și s-a împărtășit cu ceilalți creștini. Și îndată ce a primit Mărgăritarul în spurcata sa gură, s-a spart gâtlejul lui, și ieșind prea sfântul Trup al Stăpânului, a zburat iarăși în Sfântul Potir, iar acel rău credincios a căzut la pământ și a murit.

O muiere era la arătare evlavioasă, în postiri și rugăciuni îndeletnicindu-se, iar pe dinlăuntru cu totul mândră, socotea că este bună și sfântă. Încă ținea minte atât de mult răul, încât dacă s-ar fi certat vreodată cu alta, n-o mai ierta, și nici nu mai putea s-o vadă, ci rămânea învrăjbită. La sfârșit s-a îmbolnăvit și chemând duhovnicul s-a mărturisit, însă nu desăvârșit cum trebuia, dar fără de folos și pricepere, cu conștiința întinată, după cum fac de multe ori muierile cele nebune și fără grijă, care lasă păcatele cele mari și spun pe cele mici, iar pe cele grele le trec cu vederea, din nepricepere sau vicleșug ca să nu se rușineze. Pentru care, ticăloasele se muncesc. După cum un îndrăcit a mărturisit, că un duhovnic blestemând duhul cel necurat să iasă din cel suferind, l-a întrebat să-i spună care se muncesc mai mult la număr în Iad, bărbați sau muieri; iar dracul i-a

răspuns că muierile. Atunci duhovnicul i-a zis: „Nu te cred, pentru că muierile nu fac nici o negustorie sau afaceri, și nici nu vând sau cumpăra sau alte asemenea pe care bărbații le întrebuințează, înșelând unii pe alții și nedreptățindu-se”. Îi zice dracul: „Pentru patru păcate pe care le fac muierile, se muncesc mai mult. Întâi, fiindcă se împodobesc și-și înfrumusețează trupul lor cu vopsele să se arate mai frumoase decât fireasca lor bună cuviință pe care Ziditorul le-a dat-o. Al doilea, pentru descântecele, vrăjite și ghicirile și că fac farmece, varsă cărbuni, pun lacăte, dau cu bobii pentru soarta lor, nu împrumută în zilele cele dintâi ale lunii, nu fac foc în unele zile, cred în țițelele pasărilor, și alte asemenea descântece fac. Al treilea, pentru bârfirea și clevetirile pe care le fac nu numai acasă, ci și în biserică și nu iau aminte la cele ce se citesc. Al patrulea și cel mai rău decât toate, că nu se mărturisesc bine, să le spună la duhovnic, ci spun puține oarecare de obicei, că adică s-au mărturisit și așa se împărtășesc cu nevrednicie și li se face întru osândă, muncindu-se ca niște muieri nepricepute”.

Așa a fost și cea mai de sus, dar vedeți și sfârșitul, să vă îndreptați și să nu vă duceți precum aceia în pierzare. După ce a mărturisit-o preotul, a adus Sfintele ca să o împărtășească, și ea și-a întors fața către perete, neputând nici a privi la acel Mărgăritar, ci mai ales din dumnezeiască îngăduință și ca să cunoască cei de față, dreapta judecată și veșnică munca, a strigat acestea cu glas mare: „Precum eu pentru mândria mea nu iertam pe cei ce-mi greșeau, nici nu mă împăcăm cu dânșii, ci le întoarcem spatele, așa și Domnul își întoarce acum fața Sa de la mine și nu voiește să fie primit de nevrednicul meu suflet, și nici nu îl voi vedea vreodată în Împărăția Sa, ci voi arde în focul cel veșnic”. Acestea zicând,

cu ticăloșie și-a dat sufletul său.

Un Episcop îmbunătățit și cărturar, făcea cuvânt de învățătură în Biserică, în Miercurea cea dintâi a sfântului Post îndemnând norodul la această faptă îngerească, să postească toți bogații și săracii, la fel după cum sfinții Părinți au legiuit. Creștinii cei evlavioși au păzit postul cu sânguință după cum se cuvenea, iar unii din nerușinații lacomi, al căror Dumnezeu le este pântecul, au bârfit pe Arhiereu cum că nu știe ce-a vorbit, zicând că Dumnezeu nu cercetează niciodată ce mănâncă omul, și altele asemenea pe care i le-au spus Episcopului. Iar el aștepta să-i mustre cu socoteală și la vreme potrivită. Deci, în sfânta Săptămână Mare când tot norodul era la Biserică, a făcut iarăși cuvânt de învățătură împotriva lacomilor, dovedind că cei ce nu au păzit cu amănunțime Postul cel hotărât, sunt asemenea lui Adam și Evei. Că precum aceia s-au surghiunit din Rai pentru neascultarea lor, așa și eu poruncesc, a zis sfântul Episcop, să fie lipsiți de dumnezeiasca și sfânta împărtășire a Stăpânescului Trup, toți cei care nu au păzit postul cel rânduit, și să nu se împărtășească până în sfânta Cincizecime. Acestea zicând a poruncit preoților să nu îndrăznească cineva să împărtășească pe vreunul dintre aceștia, și așa au și făcut.

Iar unul dintre ei, obraznic și mândru, defăimând hotarul cel legiuit al Episcopului, s-a îmbrăcat în haine muieresti, și a mers împreună cu muierile, ca să nu-l cunoască, și așa să se împărtășească. Deci, îndată ce, prea îndrăznețul a primit Sfântul Trup al Domnului în spurcata sa gură, această Pâine mântuitoare a vieții, ce dă credincioșilor sănătate și toată mângâierea i s-a făcut pricină a toată durerea, cumplită chinuire și nepovestită muncă. A căzut la pământ, ticălosul, și striga cu glas mare socotind că i se rup cu silnicie mădu-

larele lui. Din gura lui atâta sânge ieșea, că toți credeau că sabia dreptății a sfâșiat cele dinlăuntru ale lui. Cei de față l-au întrebat pricina acestei năprasnice pedepse, însă el nu putea să vorbească, ci dezbrăcându-se de hainele cele muie-rești, l-au cunoscut toți și s-au minunat. Iar el plângea cu jalnică tânguire cerând prin semne iertare pentru cele făcute de dânsul. Venind deci Episcopul și milostivindu-se de dânsul, i-a citit rugăciunile de iertare și atunci îndată a putut să vorbească, mărturisind păcatul său cu durere de inimă și vărsare de lacrimi. Canonisindu-l, Arhiereul i-a tămăduit durerea, iar el mulțumind Făcătorului de bine Dumnezeu, și-a îndreptat viața sa cu mare sârguință, și s-a săvârșit în viață plăcută lui Dumnezeu.

Ajung toate aceste pilde pentru cei ce cu nevrednicie s-au împărtășit, și să spunem alte două pentru cei îmbunătățiți care s-au împărtășit cu evlavie, după cum se cuvine, ca să cunoașteți cât iubește Domnul pe aceia care au credință și se împărtășesc des, cu Sfântul și prea curatul Său Trup.

CAPITOLUL XV

DESPRE MUIERILE CELE ÎMBUNĂTĂȚITE CARE S-AU ÎMPĂRTĂȘIT CU VREDNICIE

ERA o muiere mult îmbunătățită și sfântă, care se împărtășea în toată Duminica cu mare evlavie și veselie a duhului. Și – lucru prea minunat și vrednic de mirare – din darul sfintei împărtășiri, se păzea sănătoasă în toată săptămâna, fără să guste hrană pământească, decât numai sfânta Anaforă. Iar parohul a arătat această minune Episcopului, care i-a poruncit să-i dea să mănânce numai pâine simplă, să nu fie sfințită, ca să vadă dacă din puterea dumnezeiescului Dar îi venea acest ajutor, sau din nălucire și amăgire drăcească. Așadar muierea a mâncat pâinea socotind că era Trupul Domnului, ca altă dată, și ducându-se la casa ei a flămânzit atât, încât nu mai putea suferi. Deci, a alergat la duhovnic plângând, și i-a spus că pentru păcatele ei a lipsit-o Dumnezeu, de harul de mai înainte, și nu mai poate să rabde nici un ceas flămândă. Atunci Episcopul, a împărtășit-o cu sfântul Trup și îndată foamea și orice trebuință a trupului a pierit. Și așa s-a cunoscut lămurit că din darul sfântului Trup, se păzea toată săptămâna fără hrană, și n-a mai oprit-o Arhiereul de la dumnezeiasca împărtășire.

Alta, fecioară evlavioasă și foarte îmbunătățită, avea obiceiul să se împărtășească în toate sărbătorile anului. Într-una din zile n-a voit să o împărtășească preotul, zicându-i acestea: Nu este cuviincios lucru, ca femeile să se împărtășească așa de des. Așadar, să ai răbdare până la a patra sărbătoare. Iar evlavioasa fecioară a primit din aceasta mare

durere și întristare nespusă în inima sa. Și după sfânta Liturghie, după ce au plecat toți din Biserică, ea a rămas și s-a rugat cu multă evlavie, plângând că s-a lipsit în ziua aceea de un asemenea dar și har. Așa rugându-se, vede unul îmbrăcat în podoabă arhierească care avea împrejurul său mulți preoți și diaconi cu podoabe foarte frumoase. Iar Arhiereul văzând pe fecioară lăcrimând, a întrebat-o pricina necazului, și ea i-a spus pricina. Iar El intrând în sfântul Altar a deschis sf. Artofor unde erau trei sfinte Pâini, și luând una, a împărtășit-o, zicând: „*Primește Trupul meu spre arvuna vieții celei veșnice*”. Acestea zicând, s-a înălțat la ceruri împreună cu toate puterile cele arătate. Iar ea a rămas, în Biserică, într-o mare veselie și bucurie. Și venind preotul, i-a vestit lui tot adevărul. Iar el deschizând sf. Artofor și văzând că nu erau decât două sfinte Pâini a crezut minunea și n-a mai îndrăznit a opri pe evlavioasa fecioară de la Sfânta împărtășire, ci o împărtășea de câte ori voia.

Aș fi voit să scriu și altele, iubiților, însă fiindcă am de vorbit multe pentru cele patru mai de pe urmă ale omului, care sunt prea de nevoie, nu mai stau să vorbesc mult despre aceasta, ci să scriu câteva minuni din cele nenumărate, ce a săvârșit această dumnezeiască Taină, ca să se încredințeze protivnicii adevărului, mincinoșii grăitori de rău și clevetitori care bârfesc, zicând: *Cum este cu putință să fie Dumnezeu cu totul în acea prea mică parte a Pâinii? Și îl iau toți oamenii deopotrivă? Că, sau mai mult ia fiecare sau mai puțin, și se împarte neîmpărțit, și este întreg în fiecare mică parte și nu se împuținează*. La care răspundem noi ortodocșii, punând mai întâi de față dumnezeiasca Lui putere. Căci precum întâi din nimica a făcut toată lumea, numai cu singur Cuvântul, și a zidit aceste minunate fapte văzute și nevăzute, așa și acum preface și rezidește oricâte voiește. Al

doilea, dovedim, că și în unele lucruri ale firii vedem aceeași săvârșire. Pâinea pe care o mâncăm în fiecare zi, se preschimă și se face trup și vinul sânge. Tot așa pâinea simplă, prin darul prea Sfântului și săvârșitorului Duh, se face Trupul și Sângele Lui Hristos. Toiagul lui Moise se făcea șarpe și iarăși toiag, muierea lui Lot s-a prefăcut în stâlp de sare.

Era un izvor în Italia (precum scrie Marele Augustin în Cartea despre Cetatea lui Dumnezeu) și oricine pune un lemn în apa acestui izvor, se făcea piatră. Și multe alte asemenea lucruri se află în natură. Cât despre mărimea, adică despre cum și unul și altul primește fiecare pe Dumnezeu întreg și fără lipsă, se vede în Cartea Exodul, că Evreii se hrăneau cu sfințita Mană care le venea din cer, și unul aduna mai multă decât altul, însă la toți se afla cantitatea deopotrivă, care Mană era chipul și icoana acestei Pâini. Încă și până astăzi în lucrurile firii, se fac multe asemenea; adică dintr-o făclie aprinsă se aprind mii de lumânări, și toate primesc lumina de la una, fără ca lumina acesteia să se împuțineze, și fără ca celelalte toate să fie mai puțin sau mai mult luminate. Unul învață mii de oameni, și un cuvânt merge la toți ascultătorii, și-l înțeleg toți prea deplin. Încă sfărâmând o oglindă, de-ai face-o chiar în mii de bucăți, vezi în fiecare bucată chipul tău întreg. Iar cum sfânta Pâine rămâne neîntinată în sufletele necurate, vedem ca acest Soare sfințit trece prin locuri spurcate și necurate dar el nu primește defel din împuțiciunea și necurăția acestora, ci mai ales usucă și curățește toate spurcăciunile. Așa și Soarele cel gândit și într-un tot strălucit al dreptății, intră în cei păcătoși și-i luminează, fără să fie părtaș cât de puțin la spurcăciunea și necurăția lor. Dar pentru ce să micșorez o asemenea Mărire nemărginită, cu pilde și asemănări prea

micșorătoare și nevrednice de această mare cuviință? Să am iertare, o, ascultătorule, că aceste puține pe care le-am spus, și cele scrise mai jos, minuni ale Tainei, nu le-am scris pentru cei credincioși, că noi cu adevărat știm că drept credem adevărul, ci de s-ar întâmpla vreunui eretic să se certe din acest motiv cu un credincios, să știe fiecare să-i răspundă.

CAPITOLUL XVI

CÂTEVA MINUNI ALE STĂPÂNESCULUI TRUP

SE VEDE scris în Lavsaicon, că un pustnic îmbunătățit cu viața, dar simplu și necărturar, nu credea să fie cu adevărat în Pâinea cu care ne împărtășim, însuși Dumnezeu firește, ci numai închipuire. Auzind aceasta doi bătrâni, care cunoșteau viața cea sporită a pustnicului aceluia, au înțeles că din prostie a vorbit așa, și ducându-se la chilia lui, după ce l-au salutat, i-au zis: *Părinte, am auzit de un avva, că nu crede cum că sfânta Pâine este Trupul lui Hristos, ci închipuire.* Iar el a răspuns: *Eu singur am zis acest cuvânt.* Iar ei i-au zis: *Să nu mai vorbești niciodată asemenea hulă, că toți creștinii cred că Pâinea se preface în Trupul lui Hristos și vinul în Sângele Lui. Că precum la început, Dumnezeu luând țărână din pământ, a făcut pe om după chipul și asemănarea Sa, așa și preotul care este epitropul lui Hristos, zice aceste cuvinte în locul Lui: „Acesta este Trupul meu”. Și așa credem toți că este fără îndoială Trupul lui Hristos.* Le zice lor bătrânul: *De nu voi vedea aceasta simțitor, nu o voi crede.* Iar ei au zis: *Să ne rugăm lui Dumnezeu cu lacrimi și cu post toată săptămâna aceasta, ca să ne descopere adevărul.* Bătrânul a primit cu bucurie aceasta și rugându-se zicea: *Doamne, cunoști că nu zic aceasta din răutate, ci spre încredințarea mea, ca să cunosc adevărul, și întărește-mă pe mine robul Tău.* Asemenea și ceilalți doi ducându-se la chiliile lor, se rugau așa: *Doamne Iisuse Hristoase, arată taina aceasta bătrânului, ca să nu se piardă ostenele sale.* Și Domnul a ascultat pe robii Săi. Ducându-se ei toți trei în Duminica aceea la sfânta Liturghie, pe când preotul împărțea sfânta Pâine, au văzut că

Pâinea se făcea prunc mic viu, și pogorându-se Îngerul din cer, a împărțit pruncul și a pus sângele în Potir. Iar după săvârșirea Sfintelor Taine, apropiindu-se să se împărtășească, cei doi au primit după obicei, Pâine și Vin. Bătrânul apropiindu-se și luând păticea vede că era chiar Carne crudă din care picura Sânge. Atunci el înspăimântându-se, a strigat cu frică: *Cred, Doamne al meu, că sfânta Pâine cu care ne împărtășim, este prea curat Trupul Tău, și Potirul este cinstit Sângele Tău.* Atunci s-a făcut iarăși Carnea Pâine, și s-a împărtășit, iar cei doi i-au zis: Dumnezeu știind că firea omenească nu poate mânca trup crud, a pregătit astfel această Taină în felul pâinii și al vinului, ca fiecare să-L primească cu multă dorință. Și mulțumind Făcătorului de bine Dumnezeu, s-au dus bucurându-se, la chiliile lor.

Era un împărat evlavios foarte îmbunătățit care avea obiceiul să asculte în fiecare zi sfânta Liturghie, și să se împărtășească în toate sărbătorile cu dumnezeieștile Taine, cu multă smerenie și evlavie. Și pentru curata și de Dumnezeu plăcuta lui petrecere, i-a arătat milostivul Dumnezeu o vedenie minunată pentru sfânta Jertfă, pe care o avea la nespusă evlavie, vrednicul de laudă împărat și ascultați ca să aveți multă veselie și bucurie.

Acest împărat ținea cu plată trei preoți ca să slujească pe rând în Biserica lui pe care o avea zidită aproape de palatul său. Și într-o zi, s-a dus unul din preoți și s-a pregătit să slujească după obicei, socotind că va veni și împăratul după cum obișnuia totdeauna. Însă Dumnezeu i-a arătat împăratului o minunată vedenie.

Așadar, împăratul nu s-a dus la Biserică trupește. Vedeă însă, în vedenia sa, că sta la sfânta Liturghie, și după ce preotul a ieșit cu Vohodul cel mare, vede că era un stâlp

drept de la sfânta Masă și până la ceruri, luminat și prea strălucit. Aproape de Masă ședea un Prunc mic atâta de strălucitor și prea luminat că acoperea strălucirea soarelui. Iar pe preot îl vedea schimbându-se ca fața cristalului. Când a ajuns la Chinonic, s-au sărutat între dâșii, adică a sărutat Pruncul pe preot și el pe Prunc. Pe urmă a văzut că dumnezeiescul Prunc mânca pe preot, și iarăși preotul rămânea sănătos și întreg, de care fapt împăratul înspăimântându-se a strigat către el, zicând: *Ce stai și nu te împărtășești cu sfântul Trup al lui Hristos?* Iar preotul a răspuns: *Mai întâi trebuie să mă ia acest dumnezeiesc Prunc și să mă prefacă în sine, după cum vezi, și atunci să mă împărtășesc și eu cu cinstitul și sfântul lui Trup.* Îi zice lui, împăratul: *Cine este acest Prunc?* Iar el i-a răspuns: *Acesta este Împăratul celor ce împărățesc și Stăpânul prea curatelor Puteri și a toată zidirea.* Acestea auzind împăratul cel pământesc, a căzut la pământ, rugându-se cu lacrimi Împăratului ceresc, ca să-l binecuvânteze și să-i ierte păcatele. Iar dumnezeiescul Prunc a privit cu față veselă pe împărat și binecuvântându-l pe el cu sfânta ss dreaptă i-a zis: *„Binecuvântat să fii de Tatăl, de Mine și de Duhul Sfânt”.* Acestea zicând Stăpânul, s-a sculat împăratul și l-a văzut pe El înălțându-se la ceruri cu preotul, și cu câți i-au pomenit în ziua aceea, înfățișându-i înaintea prea milostivului Părinte.

Acestea văzându-le, împăratul s-a deșteptat și a primit multă veselie fiindcă l-a învrednicit prea bunul Dumnezeu să vadă o asemenea Taină, pe care nu a spus-o nimănui, până în ceasul morții sale, când a spus-o spre a noastră învățătură și mângâiere.

Odată, Bonifatie arhiepiscopul Romei, împărtășea norodul. Atunci un băiat, s-a dus și el și s-a împărtășit. Și îndată ce a

primit Mărgăritarul cel neprețuit, a strigat acestea: Bonifatie. botează-mă pentru Domnul, că Pâinea pe care am mâncat-o mă arde foarte și mă înflăcărează.

După ce a fost botezat, jidanii au făcut tulburare. Iară tatăl celui din nou luminat, a pus foc într-o magazie pe care o avea plină cu lemne și a aruncat copilul ca să ardă în flăcări. Iar maica lui a chemat pe Prea Sfânta Născătoare de Dumnezeu să-i ajute. Pentru aceasta jidanii s-au mâniat, auzind numele Prea Sfintei, și au aruncat în foc și pe femeie. Aflând acestea, Bonifatie a alergat îndată cu îmbrăcămintea arhierească, și intrând în foc, i-a scos pe femeie și pe copil întregi și nevătămați, fără ca să ardă nici un fir de păr din capul lor, și nici din hainele lor.

Scrie Chesarie, că un eretic a făcut multe vrăji cu meșteșugul diavolesc. Răzvrătea norodul, făcând multe minuni prin nălucire, ca să amăgească pe creștini și să-i aducă la spurcatul său scop. Și ca să întărească mai bine învățătura sa, intra în foc unde stătea câțva timp. Atunci chemând pe dracul în ajutor, acesta stingea flacăra și el rămânea nevătămat. Aceasta aflând arhiereul orașului, a luat sfântul Trup al lui Hristos în Artofor și apropiindu-se de foc, a poruncit să lege pe fermecătorul acela cu lanț și să-l arunce în flăcări, ca să vadă și el minunea. Iar vrăjitorul s-a lăsat și l-au legat și l-au aruncat în foc socotind că iarăși va face minuni ca și mai înainte. Dar s-a amăgit, vicleanul, că îndată ce l-au aruncat, a început să ardă în flăcări. Deci, a strigat cu glas mare și a zis: *Ajută-mi mie, diavole, ca să nu pier în flăcări.* Iar diavolul a răspuns, zicând: *De multe ori ți-am ajutat, însă acum nu, mai pot, pentru că stă aici cel mai tare decât mine!* Și așa s-a mistuit de foc, ticălosul.

Același Chesarie scrie că în vremea sa, niște dineretici cu meșteșug satanic au făcut niște lucruri de mirare, și mai ales

umblau deasupra apelor unui râu și nu se afundau. Și cu vrăjile atrăgeau la eresul lor mulți oameni proști.

Acestea văzându-le un preot râvnitor, a luat sfântul Artofor cu sine, și ducându-se la râu, a zis acestea: *Vă jur pe voi, dracilor, cu puterea Acestuia pe care îl țin în mâinile mele, să nu ajutați acestor eretici, ca să amăgească norodul.* Acestea zicând și văzând că nu s-a făcut nimic minunat și mai ales că-l batjocoreau ereticii, jucând asupra apelor, și creștinii erau foarte mârniți, a aruncat sfântul Artofor în râu și îndată ce s-a atins de ape a pierit toată înșelăciunea diavolului și s-au afundat ca plumbul acei amăgitori. Sfinții îngeri au luat nevăzut Artoforul și l-au pus pe sfânta Masă. Preotul s-a bucurat, însă se mârnea mult pentru sf. Pâine că n-o vedea. Pentru aceasta toată noaptea aceea a făcut priveghere, rugându-se lui Dumnezeu, să-l povățuiască cu harul Lui, să-l afle. Și dimineața a găsit Artoforul pe sfânta Masă, și s-a bucurat mult povestind credincioșilor minunea.

Tot acesta încă mai scrie și alte multe. O muiere văzând albinele ei că nu sporeau, ci mureau, a luat sfânta Cuminecătură și sfântul Sânge. Ținând în gură Sfântul Trup, s-a dus acasă și l-a pus într-un stup care avea albine puține. După câteva zile s-a dus să vadă dacă albinele s-au înmulțit și vede în stup, cum albinele făcuseră o bisericuță de ceară așa de minunată, și așa de frumos meșteșugită, încât era ceva de multă mirare. Atunci a înștiințat pe Arhiereu, care a venit împreună cu tot clirosul său, cu lumânări și tămâie, și au văzut acea bisericuță, în mijlocul căreia era o măsuță și deasupra ei un potiraș, în care era și Sfântul Trup. Și Arhiereul a luat acea bisericuță cum se găsea, și o păstra în Biserică. Mulți păgâni au crezut în Hristos, înspăimântându-se de o asemenea prea frumoasă arhitectură a unor ființe atâta de mici și necuvântătoare. Că era acea bisericuță de

ceară, lucrată cu o așa de minunată iscusință și avea niște ferestre așa de minunate, și niște stâlpișori și țesături atât de delicate, pe care n-ar fi știut s-o facă nici cei mai iscusiți arhitecți din lume.

Un preot ducându-se să împărtășească un bolnav, și o desfrânată văzându-l că se ducea cu atâta evlavie și descoperit, căci era vreme de ploaie, s-a umilit cu inima, și alergând cu lacrimi, desculță precum se afla, s-a aruncat cu fața la pământ în noroi, strigând: *Stăpâne, Doamne Iisuse Hristoase! Cel ce ești cu adevărat milostiv Dumnezeu, care te-ai născut din Pururea Fecioara Maria, și ai pățimit pentru mântuirea noastră, mântuiește-mă și pe mine păcătoasa și cu totul spurcata, și nu pomeni întru tot Milostive, necurățiile mele, ci iartă-mă pentru rugăciunile Celei ce te-a născut mai presus de fire. Acestea zicând ea, cu lacrimi fierbinți, a ieșit un glas din acel sfânt Potir, și i-a zis: *Iertate-ți sunt păcatele tale!**

Deci, aceea care mai înainte era curvă și o desfrânată primind încredințare de mântuirea sa, a urât păcatul, a făcut mare nevoieță, și s-a mântuit cu dumnezeiescul dar.

CAPITOLUL XVII

CĂ NIMENI AVÂND AICI ODIHNĂ TRUPEASCĂ, NU VA MOȘTENI ÎMPĂRĂȚIA CEREASCĂ

„NIMENI nu poate sluji la doi domni. Sau pe unul va iubi și pe altul va urî, sau pe unul va asculta și pe altul va defăima”, zice Domnul în Evanghelia după Matei. Fiindcă nu este cu putință să slujești la doi stăpâni care au vrăjmășie între ei. Căci de vei face voia unuia, se amărăște celălalt. Deci, nu este cu putință să faci voile Prea Bunului Dumnezeu, și totodată voia Diavolului, căci veselia unuia întristează pe celălalt. Este greu – zic – să dorești lucrurile lumii acesteia și să dobândești Raiul.

Fiecare vrea să se învrednicească de prea dulcea unire cu Mântuitorul, dar puțini voiesc să se ostenească și să defaime bunătățile pământești cele de nimic și deșarte. Aceștia doresc să dobândească mângâierea cea dinlăuntru a sufletului, și să facă și voile trupului, dar aceasta este cu neputință, precum nu se poate să vezi cu un ochi cerul și cu celălalt pământul. Doresc mulți să zboare din nălucitoarele dulceți ale acestei vieți vremelnice, în desfătările Raiului. Doresc să fie umărați împreună cu Sfinții, dar să viețuiască asemenea lor nu voiesc. Îi cheamă darul Mântuitorului Hristos, dar dragostea și pofta lumii îi răcește și îi împiedică. Cu neputință este, iubitorule de trup, să te bucuri de vremelnicele bunătăți și să dobândești și pe acelea ale fericirii cerești; să desfătezi pântelele și sufletul și să treci de la trupeștile desfătări, la bunătățile dreptilor, ca să te arăți în amândouă veacurile, slăvit. Dacă voiești să imiți pe Hristos și să-i urmezi Lui cu sânguință, trebuie să te lepezi de plăcerile

trupului, să urăști și să dezrădăcinezi cu totul din inima ta dragostea lumii. Apoi poți să sădești dragostea cea dumnezeiască. Că voind cineva să semene ceva în pământ, trebuie mai întâi să curețe bine țarina, să scoată toate buruienile cele sălbatice ca să poată rodi cele domestice precum am spus la capitolul I. Că niciodată nu va intra dragostea lui Dumnezeu în inima aceea în care zace împătimirea lumii. Să nu socotească cineva că este alt chip a dobândi pe Stăpânul Hristos, fără a urî dulcele lumii, îngrețoșându-se de dănsle ca de niște urâcioase amărăciuni. Astfel curățindu-se sufletul, va putea primi mângâierea cea dumnezeiască. Deci, cel ce dorește a se bucura veșnic în Rai, să urască toată desfătarea cea lumească, și să calce în picioare împătimirea cea trupească.

Să nu cauți pe Domnul în grădinile și petrecerile lumii, că nu-l găsești, ci în mărăcini și spini, după cum l-a găsit Moise, adică în viața cea strâmtă și plină de necazuri. Iar cei iubitori de lume îl caută în bucurii și de aceea nu se învrednicesc să-l afle. Lui Moise când era în Egipt, nu i s-a arătat Domnul. Nici tu nu te vei învrednici a-l vedea cât te afli în întunericul lumii. Lasă și tu toate plăcerile tale, ca Moise palatul lui Faraon, și urând toată cinstea și trupezca îndulcire, bucurându-te, așteaptă fericirea cea cerească. De dorești să guști din prea dulcea mană cerească înfrânează-te de bucatele cele stricăcioase și vătămătoare, al căror gust nu ține decât atât cât le mesteci în gură. Urăște din toată inima ta lucrurile de pe pământ care îți aduc oarecare dulceață, și atunci se va înălța mintea ta mai pe sus de ceruri de unde vei primi nespusă bucurie. Stomacul tău, ticălosule, este plin de sucuri vătămătoare. Pentru aceasta nu-ți place hrana dulce și cerească. Prea bunul Dumnezeu, pururea este gata să împărtășească cu darurile sale pe fiecare, cu îmbelșugare,

dacă va aduce inimă curată și slobodă de toate lucrurile lumești. Și de nu ai această mângâiere cerească, pricina și piedica ești tu, că nu aduci vasul tău deșert, ca să ți-l umple cu dumnezeiescul Mir, adică: dacă Domnul nu-ți dă Darul acela, pe care l-a dat prietenilor săi, a ta este greșeala, că nu pregătești voia ta, după cum au făcut în vremile acelea sfinții Apostoli, Mucenicii și Cuvioșii, care goi au urmat lui Hristos, și cu trupurile sfâșiate, fiind sfâșiați de fiare, arși în foc, tăiați de sabie, împunși cu sulile, și fiind dați la felurite morți. Aschiteii, bărbați și muieri, au trecut tot astfel cu nespusă rea pătimire, calea cea strâmtă și necăjită ce duce spre mântuire. Dar acum prea puțini sunt, care să se urască desăvârșit pe sine, și prea mulți care voiesc să slujească la doi domni, lui Dumnezeu și lumii, aceasta fiind cu neputință. Căci în ce fel vei merge, tu care ești încărcat de bogății și de cinste, dând trupului atâta desfătare, acolo unde se află toți cei care s-au dezbrăcat de toată prietenia lumii, și s-au chinuit atât pentru Domnul? Lasă această nădejde deșartă și să nu ți se pară greu a urî pentru Domnul nu numai lumea, dar și pe prieteni, pe rude și pe cei iubiți, după cum Acela a poruncit în Sfânta Evanghelie, zicând: *„Cine nu se va lepăda de tatăl său și de mama sa, de frați, de copii, de muieră și de sine, pentru dragostea mea, nu poate să-mi fie mie ucenic”*.

Deci dacă voiești să dobândești un asemenea bine, nu te lenevi, și nu te opri deloc a te lepăda de toate lucrurile cele deșarte ale lumii, și dacă simți durere și întristare, ai răbdare și luptă-te neîncetat cu trupul tău. Că viața aceasta este o luptă și un război zilnic între suflet și trup, precum zice Proorocul: *„Iată întru lupte a apus zilele mele”*. Apostolul Pavel pune într-un singur om doi oameni, și atât de uniți încât nu este cu putință să stea unul fără altul, și atât de deosebiți și potrivnici, că viața unuia este moartea celuilalt;

și atât de uniți între dâșii și păziți împreună, că doi fiind, unul se socotește, și unul socotindu-se, doi se înțelege. Iar în mijlocul acestor doi, trece toată lupta și împotrivirea vieții noastre. Pentru aceasta le-au dat Ziditorul deosebite numiri, numind pe unul duh și pe celălalt trup. Și marele Pavel numește pe unul omul cel dinlăuntru, și pe celălalt omul cel din afară. Scriind către Galateni, zice așa: „*Cu duhul umblați și pofta trupului nu săvârșiți, că trupul pofteste împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului*”, adică: umblați după cum dorește sufletul, și nu faceți voile trupului, ca să nu muriți sufletește; căci câte pofteste trupul, sufletul se îngreșează, și ori ce dorește sufletul, vrăjmășește trupul.

O, prea minunate lucruri! Ce fel de război este acesta? În luptă se află dragostea și în pace războiul; în moarte viața, și în viață moartea; în slobozenie robia și în robie izbăvirea. Puterea omului bun și virtuos se vede în a se birui pe sine, să supună patimile și să înfrâneze poftele sale. Trebuie cu adevărat să fie lăudat și încununat mai mult decât acela care va birui împărații.

În al treilea Psalm, zice David: „*Doamne, tu ai bătut pe toți cei ce-mi vrăjmășesc mie în deșert*” Acest Psalm l-a scris când a fugit de fiul său Abesalom, care l-a gonit din Ierusalim și i-a luat împărăția. Pentru aceasta se bucura și cânta biruința pe care a câștigat-o fugind de vrăjmașii lui, lucru care se vede împotriva rânduiei, să cânte ca biruitor și să se bucure cel ce fuge biruit și păgubit.

Ascultați amănunțimea cuvântului lui David care mulțumea lui Dumnezeu pentru cea mai mare și minunată biruință: că a biruit poftele și patimile lui, când în acea gonire Semeis arunca cu pietre în el, și-l hulea pe dânsul. Nu a lăsat Prea sfântul și blândul împărat, să-l omoare ostașii săi pe ocărător, ci a zis către dâșii: „*Lăsați-l să mă*

hulească, că voia lui Dumnezeu este pentru păcatele mele". Aceasta a făcut-o Proorocul, căci ca un domn s-a biruit pe sine. Că a fugi omul din lume, nu se socotește biruit, ci biruitor prea minunat. Și fugind de sine calcă patimile lui, împotrivindu-se relelor mișcări, și liniștind pe omul cel de afară, îl supune ca să împărătească cel dinlăuntru, căci aceasta este o slăvită și mai strălucită biruință, decât dacă ar fi cuprins împărățiile și toate provinciile lumii. Pe aceasta deci, prea plăcută și mult lăudată biruință, o cântă prea fericitul David. Și ca să înțelegi cum această biruință se dobândește prin dumnezeiască putere și ajutor, pentru aceasta nu a zis lui Dumnezeu: Eu am rănit pe vrăjmașii mei, ci tu i-ai bătut.

Fugi dar tu de tine, ca să te biruiеști pe sine. Lasă lumea, ca să o biruiеști. Nu este altă biruință mai mare decât a birui voile trupului și a răbda ocări; și să nu ți se pară greu că tu tăcând, și cu tărie răbdând, luptă Domnul pentru tine. Și de vei birui, cunoaște că de la Dumnezeu ți-a venit puterea și ajutorul. Iar de te vei birui, este greșeala ta, că Dumnezeu este credincios și nu lasă să fim ispitiți mai mult decât putem răbda.

Obiceiul au judecătorii luptei, să măsoare armele acelor doi care intră în arenă, să se lupte împreună, și să dea fiecăruia deopotrivă, ca să nu aibă unul ceva mai mult decât altul. Așa și drept Judecătorul Dumnezeu, când intrăm în priveliștea acestei lumi ca să ne luptăm cu vrăjmașul nostru, împarte armele și nu-l lasă să se lupte cu mai multă putere și ispitire decât am putea răbda. Așadar, de vor intra să lupte doi luptători deopotrivă la arme și la putere, și unul să aibă un ajutor și împreună luptător, iar celălalt să nu aibă, cine din cei doi socotești că o să câștige lupta? Fără îndoială că acela care are ajutor. Ia deci bine seama! Ostașii care se

luptă în fiecare ceas sunt: sufletul și trupul, și ca niște vrăjmași de moarte ce sunt, așteaptă de la tine, ca să câștige lupta acela pe care tu îl vei ajuta. Prin urmare, dacă desfătezi trupul prin mâncări, beții și alte îndulciri trupești, este biruit sărmanul suflet; iar de-l ajuți pe el prin post, rugăciuni și alte asemenea, rămâne biruitor. Deci, de cuviință este să ajuți sufletul mai mult, fiindcă în această luptă de va birui sufletul, biruiește împreună cu sufletul și trupul, și moștenesc împărăția cerului, să te bucuri cu Stăpânul Hristos în veselia veșnică. Iar de va birui trupul va fi pedepsit împreună cu sufletul, veșnic în munca nesfârșită. Așadar, dacă iubești trupul tău, nu poți să-i faci mai mult bine decât să-l supui duhului. Iar când îl îngrijești dezmiardându-l, atunci într-adevăr îl urăști și-l vrăjmășești. Înțelege cât este de slăvită și folositoare biruința sufletului în lupta contra trupului. Ajută sufletului cât poți și fă trupul rob lui, că lupta este scurtă și mică, iar biruința slăvită, lauda nepovestită, cununa neveștejită, și dobânzile foarte bogate. Și de vei simți în această luptă dureri și necaz, cugetă la mântuitoarea patimă a Domnului nostru, că această aducere aminte te face să urăști poftele trupului, și să defaimi din toată inima ta plăcerile lumești. Numai această pildă a viețuirii Stăpânului Hristos este de ajuns să rușineze pe aceia care se numesc creștini. Pentru că mai multă cunoștință și înțelepciune găsești la un om simplu și necărturar, să biruiască deșertăciunea veacului acesta și să orânduiască pe slugile sale, decât la un înțelept dascăl.

Pentru aceasta suntem datori să urmărim viața și patima Mântuitorului nostru, fiindcă este deșertăciunea și nesocotința noastră să ne gândim la lucrurile deșarte și de suflet vătămătoare ale lumii, iar nu la lauda și slava lui Dumnezeu.

Mare rușine a noastră este, să avem plăceri și odihnă,

știind că Stăpânul și Împăratul nostru în necazuri și chinuri a petrecut în lume, precum este necuviincios ca un ostaș să privească cum stăpânul său e în primejdie de a fi ucis în luptă și să nu alerge să-și verse sângele și să-și dea viața pentru el.

Vai de nebunia și lenevirea ta, creștine, sau mai bine zis, de nerecunoștința ta! Dacă poștești cinste, cum de nu te miști să ajuți, văzând pe stăpânul tău că este ucis de vrăjmași? Dovadă că nu ești ostașul lui, fiindcă nu urmezi faptelor sale. Iar de te lauzi că ești creștin, ar trebui mai mult să te temi și să te rușinezi, simțind întru tine dragostea plăcerilor trupești. Toți ne numim creștini, dar puțini urmăm pe Stăpânul nostru. Suntem asemenea numai cu numele, iar cu faptele nu. Ieslea sărăcăcioasă în care s-a născut Domnul, și scutecele cele simple în care s-a înfășat nemărginita și dumnezeiasca Mărire, ne învață să urâm cinstea și bogăția vremelnică. Pe scurt, de vei încerca toată petrecerea de pe pământ a lui Hristos și Dumnezeu a toate, vei afla că ne-a învățat, să defăimăm totdeauna deșertăciunea lumii în toată viața noastră și la moarte. Că atâta sărăcie avea Împăratul Împăraților în timpul răstignirii, că dacă s-ar fi pogorât de pe Cruce, precum îi ziceau batjocorindu-l fariseii, nu ar fi avut măcar o haină ruptă cu care să se acopere, fiindcă ostașii au împărțit toate hainele Lui. Deci, dacă ești creștin și crezi în sfânta Evanghelie, care laudă așa de mult sărăcia, pentru ce cauți cinste și bogăție în acest exil al tău? Stăpânul gol pe Cruce, și prea sărac, și tu bine îmbrăcat cu haine de mult preț? Stăpânul flămând și însetat, și tu să ai atâtea feluri de bucate? Hristos moare pe Cruce ca să șteargă păcatul tău, și tu să te afli în el în toate zilele nepocăit? Hrănitorul a toată suflarea, flămând și însetat nu află pe Cruce nici o picătură de apă, și tu te îmbuibii cu

felurite mâncări și băuturi prețioase? Acela se luptă cu lumea, cu trupul și cu diavolul ca să-i omoare, și tu să-i ai de prieteni, să le slujești împlinindu-le toate voile lor? Așa urmezi lui Hristos, nebune, și socotești să moștenești Împărăția cerurilor? Să mergi cu desfătărilor trupului unde alții s-au dus cu atâtea necazuri, și chinuri? Te înșeli, ticălosule, căci în felul acesta nu ești socotit că urmezi exemplul lui Hristos, ci celui bogat cu care vei fi în același loc să te chinuiești. Pentru a noastră dragoste, Dumnezeu cel prea bogat, s-a făcut de bună voie sărac și defăimat, și noi cei din fire săraci, nevrednici și defăimați, să căutăm bogăția și vrednicia lumii? Rușinează-te deci, creștine, văzând pe Stăpânul defăimat și batjocorit, iar pe tine la mare cinste și slavă înălțat! Smerește-te să urmezi Stăpânului tău! Urăște lumea și plăcerile trupului, și să dorești necinstea și defăimarea ca împreună cu Hristos să te slăvești în împărăția Lui. De-ți vine dorința de bogăție și poftă de plăceri, gândește-te cu totul la Mântuitorul tău rănit de la tălpi până la prea curatul creștet! Și de vei cugeta cu luare-aminte la Patima Lui, vei urî toată desfătarea trupească.

Aducerea aminte a morții Mântuitorului Hristos, este o doctorie orânduită prin care defaimi deșertăciunea lumească și toate bucuriile și desfătărilor, jocurile și celelalte. Dacă ai fi avut în capul tău înfipt un spin din cununa lui Hristos, te-ai fi bucurat, ai fi râs, sau te-ai fi tânguit? Socotesc că ai fi stat foarte trist și mâhnit, și ar fi curs neîncetat lacrimi din ochii tăi. Pentru care pricină așadar, Stăpânul Hristos fiind cap și tu mădular al său, te desfătezi și râzi, viețuind fără grijă? Cum nu te pătrunzi cu inima ta și să te umilești, văzând înaintea ta pe Mântuitorul lumii așa de cumplit rănit și pentru tine omorât, ci mai ales cauți bucurii și desfătări? Pentru ce oare te lauzi cu libertatea pe care ți-a dăruit-o

lanțurile și smerenia lui Hristos? Pentru ce te lauzi cu mântuirea ta, care este lucrarea patimilor Stăpânului? De ce să fii nemulțumitor de darurile cărora te-ai învrednicit prin a Sa mântuitoare și făcătoare de viața moarte? Vino-ți în fire omule nepriceput! Urăște voile trupului tău, iubește sărăcia, precum Domnul, care n-a dobândit nimic pe pământ, ca și tu să defaimi toate cele vremelnice. Cugetarea cu evlavie la patimilor Stăpânului, ne face să lepădăm orice câștig. Pavel scrie către Filipeni, să cugete la patima lui Hristos, adică să sădim în inima noastră aducerea aminte a acestei înfricoșate patimi, și să o zugrăvim în mintea noastră astfel, încât niciodată să nu se șteargă. Pentru aceasta ești dator, să ai o simțitoare grijă și mâhnire în suflet, pentru această patimă. Neîncetat, să te doară inima, să te întristezi și să te răstignești împreună cu Mântuitorul tău, ca împreună cu Dânsul să te și slăvești în ziua învierii. Iar de ai odihnă și mângâieri trupești, nu nădăjdui în viața viitoare la odihnă, după cum marele Atanasie zice: *„Cel ce are odihnă în această lume, să nu nădăjduiască că va afla pe cea veșnică”*. Că împărăția cerurilor nu este a celor ce se odihnesc aici, ci a celor ce în necazuri și în strâmătorări au petrecut viața aceasta. Că mai bine este moarte pentru Dumnezeu, decât viață în lenevire și rușine. Iar Grigorie de Nyssa, zice așa: *„Cei ce trăiesc în odihnă și desfătări, fățarnicind creștinătatea, care este împotriva Crucii, aceștia sunt vrăjmașii Crucii. Căci Crucea este învățătoarea omorării, trupului, și nu cere nici un fel de odihnă”*. Zice și sfântul Epifanie: *„Nu Duhul lui Dumnezeu locuiește în cei ce petrec în odihnă, ci cel al diavolului”*. Precum a zis cineva din cei ce iubesc pe Dumnezeu: *„Juratu-m-am că voi muri în fiecare zi”*. Din aceasta se deosebesc fiii lui Dumnezeu dintre ceilalți, că aceștia trăiesc pururea în necazuri, iar lumea se fălește în desfătări și

odihnă. Că nu a voit Dumnezeu să se odihnească iubiții săi, câtă vreme sunt în trup, ci mai ales a voit să fie ei în suferință și necazuri, în sărăcie și smerenie, în lipsă și boală, în defăimări și batjocură, în bătăi și alte pătimiri. A știut dar, Domnul, că nu este cu puțință ca prin odihnă trupească să rămână cineva în desăvârșita sa dragoste. Pentru aceasta ne-a oprit pe noi de la toată îndulcirea și odihna. De multe ori iubitorul de lume ce gândește la patimile Mântuitorului, fiindcă nu le pune cu dinadinsul în inima sa, nici durerea nu o simte, să plângă cu lacrimi fierbinți. De aceea urmează voile trupului. Două pricini sunt care fac să nu se audă căderea unui obiect, adică, când obiectul este atât de mic încât să fie cu totul nebăgat în seamă, de pildă: de ar cădea o frunză de copac pe pământ, nu se aude; iar de s-ar dezrădăcina tot copacul și ar cădea, este simțit nu numai de oameni, ci și de dobitoace. Și iarăși: când simțirea omului este amortită sau adâncită în somn, fie cât de mare lucru, nu-l poate auzi până ce nu-l deșteaptă cineva și să-l facă să audă. Deci, omule, dacă nu simți patima lui Hristos, care este cea mai mare și neprețuită lucrare pe care a făcut-o Dumnezeu în lume și a arătat cu aceasta toată înțelepciunea și bunătatea Sa, arătat este că ești mai nesimțitor decât pietrele, care în vremea aceea s-au despicat. Fie deci totdeauna pomenirea și cugetarea acestei patimi mântuitoare în inima ta, împotrivește-te și luptă-te cu trupul tău, fiindcă vremea aceasta este lupta de fiecare zi a trupului și duhului. Și nu te l-nevi, și nici nu dormita defel, că osteneala ta e mică și vremelnică, iar plata și cununa ce vei primi, neauzită, și nenumărată va fi răsplătirea pe care ți-o va da în ziua Judecății, Cel bogat întru daruri, Împăratul tuturor, Hristos Dumnezeu, căruia se cuvine toată slava în vecii vecilor. Amin.

CAPITOLUL XVIII

PENTRU CĂ TREBUIE SĂ DEFĂIMĂM BOGĂȚIA CEA VREMELNICĂ ȘI SĂ ADUNĂM BOGĂȚIE ÎN CER PRIN CEI SĂRACI

„CEL ce nu se va lepăda de toate averile sale, nu poate să fie ucenic al meu”, zice Domnul în Evanghelia de la Luca, capitolul 14. Aceasta nu poate s-o audă bogății cei iubitori de argint, fiindcă și-au deprins urechile cu sunetul banilor care răsună în inimile lor mai mult decât dumnezeieștile cuvinte. Că din sunetul aurului și argintului nu se aude glasul Mântuitorului, după cum și morarul nu aude cuvintele ce i se spun, din pricina vuietului apei și de zgomotul morii. Pentru aceasta trebuie să oprească apa ca să audă vorbele. Încetează zic, sânguința ta pentru bogăția vremelnică; oprește iubirea ta de argint și înfrânează poftele tale lumești, dacă voiești să auzi pe Domnul care te cheamă. Scoate cu totul dragostea ta pentru bogăția deșartă a lumii, care ca niște ape curgătoare se trec repede prin moștenire de la părinți la fii. Dacă dorești să înțelegi cuvintele lui Hristos, cele de mântuire, pe care le-a zis către acel bogat, de care scrie Evanghelistul Luca în capitolul 18: „*Vinde toate câte ai și le dă săracilor, și vei avea comoară în cer*”. Iar acesta ca un iubitor de argint, nu a ascultat pe Domnul, ci s-a întors întristat, cinstind mai mult bogăția decât Împărăția cerurilor. Pentru aceasta a zis Domnul, că este foarte greu a se mântui bogatul. N-a zis că nu se poate mântui, ci că e foarte greu, deoarece am văzut mulți bogați și împărați, că s-au sfințit, precum: Avraam, Iov, David, Marele Constantin, Teodosie și alți mulți. Domnul n-a zis că bogăția este rea, când o

întrebuințezi bine, ci a zis pentru greutatea ce se află în bogăție. Că cu cât se înmulțesc banii, cu atât mai mult pofta nepriceputului iubitor de argint se face nesățioasă și cu greu ca să-i urască. O, a ta nepocăință, iubitorule de argint! Cum robește diavolul inima ta spre dragostea lucrurilor stricăcioase, și le pofteste mai mult decât bunătățile cele cerești pe care le moștenesc toți cei care defaimă pe cele vremelnice, ca pe niște lucruri de nimic, și pe care tu le dorești fiindcă nu cunoști nimicnicia lor ! Încearcă, rogu-te, această bogăție pe care tu o dorești: aur, argint, pietre scumpe, mătăsurile și altele. Vezi din ce materii proaste și netrebnice se fac? Ce este altceva aurul și argintul, decât noroiul și materia pământului? Ce este safirul, diamantul, rubinul, smaraldul, mărgăritarele și alte asemenea pietre, altceva decât spuma pământului? Ce sunt covoarele cele alese, mătăsurile cele de mult preț și alte asemenea, altceva decât gunoi de gândaci? Ce sunt postavurile cele scumpe, decât lână de oi? Ce sunt blănille pe care atât de mult le cinstesc boierii, decât pieile animalelor? Ce sunt palatele zugrăvite și aurite, turnurile cele înalte, zidirile cele mari și încăpătoare, piețele cele mari și întinse, cetățile cele vestite, decât pietre și țărână? Și pe scurt, oricâte are lumea aceasta, nu este decât pământ bătătorit și netrebnic. Cercetează deci ce lucruri de nimic poțtești, ca să înțelegi nesocotința ta, aducându-ți aminte de cuvântul lui Isaia: „*Tot trupul iarbă, și toată slava omului ca floarea ierbii*”. Deci, dacă omul care este cel mai vrednic lucru din lume și toată slava lui este ca o iarbă smerită, cu ce să asemănăm celelalte lucruri care sunt mai nevrednice și mai smerite decât el? Rușinează-te dar, iubitorule de lume, și roșește-te, fiindcă Dumnezeu te-a zidit ca să-l dorești pe El și să-l dobândești, și tu te-ai înjosit atâta, nepriceputule, și poțtești lucruri smerite și zidiri netrebnice. Cunoaște, omule,

partea cea aleasă a ta și neamul cel bun, pe care ți l-a dat Cel ce te-a zidit pe tine după chipul și asemănarea Sa, și dorește lucrurile cele alese și de bun neam, adică pe cele duhovnicești și cerești, și urăște pe cele lesne alunecătoare și netrebnice, adică: aurul, argintul și pietrele scumpe. Că nici Solomon – precum zice Domnul – cu toată slava sa și veșmintele cele cusute cu aur și cu mărgăritare ce avea asupra sa, nu era atât de bine împodobit ca crinul țarinei. Care iubitor de aur va crede, că iarba este mai bogată și mai frumoasă decât aurul? Ascultă, omule, și să nu ți se pară lucru de necrezut. Unuia care iubește un lucru fie și urât, i se pare frumos, din dragostea ce are pentru el. Așa și noi, pentru că iubim hainele cele scumpe și strălucitoare, ni se par mai frumoase decât crinii țarinei. Dar de vom socoti bine cu ochiul adevărului, vom cunoaște că hainele cele aurite și podoabele cele strălucitoare sunt lucrate de mâini omenești, iar crinii țarinei sunt lucrați chiar de prea puternica mână a lui Dumnezeu, care i-a zugrăvit cu atâta frumusețe și prea înțelepțește, și atunci ne-ar fi plăcut, în adevăr, acești binecuvântați crini mai mult decât hainele cele foarte scumpe.

Nu pofti bogățiile cele vremelnice și deșarte. Că aurul, argintul și pietrele cele prețioase nu sunt podoabe ale omului, ci greutate și povară. Ușurează-te de povara bogăției, nenorocitul, și nu fii mai nepriceput decât dobitoacele care nu ridică mai multă greutate decât pot, când tu oricât aur și argint ți s-ar pune în spinare nu l-ai lepăda, de-ai ști că ai cădea zdrobit sub povara ta. Ușurează-te dar de greutatea bogăției tale, că iată săracul te așteaptă, rugându-te să-ți ridice o parte din povara ta, și tu nu voiești? Mai ușor se luptă un om gol, decât cel îmbrăcat și încărcat. Ai să te lupți cu diavolul care este gol și de ești tu îmbrăcat și împovărat, te trânteste cu înlesnire. Domnul s-a luptat gol pe Cruce,

pentru tine, și de voiești să-i urmezi, golește inima ta de orice bun vremelnic, ca să primești însutit în Împărăția cerurilor. Urăște toate zidirile, ca să dobândești pe Ziditorul. Că cel ce are lucruri multe, are libertate mai puțină ca să înalțe inima către Domnul. Precum noi tăiem aripile pasărilor ca să nu zboare și să le pierdem, așa și Dumnezeu ne lipsește de bogăție, de multe ori ca să nu ne mândrim și să fugim din Casa Lui.

De ai avea tot aurul din lume, gol ai ieșit din pântecul maicii tale, gol te vei duce și în pământ. Roata morii se învâртеște toata ziua, fără a sta, dar nu-și schimbă locul, ci unde era dimineața, acolo o găsești și seara. Așa și tu, omule, alergând ziua și noaptea înconjuri toată lumea, te ostenești și te nevoiești să dobândești cinste și bogăție; apoi venind moartea, te găsește tot în aceeași stare în care erai, când te-ai născut în lume. Îmbracă și poartă orice haine aurite vrei, căci atunci vei merge cu totul gol în mormânt. Deschide-ți, deci, ochii de acum, socotește adâncimea înșelăciunii în care te afli, când cinstești atât, această necinstită și netrebnică bogăție. Că bogăția cea adevărată crește mai mult când se împruținează iubirea de argint, decât atunci când crește comoara, care de multe ori este pagubă aceluia ce o au. Pentru aceasta, Dumnezeu, prea bun fiind, lipsește de bogăție pe cei aleși, ca să nu se îmbete de ea în veselile lor și să se orbească de deșertăciunea cinstelor, așa încât să se păgubească de neprețuita cinste și bogăție cerească. Socotește înțelepciunea Ziditorului, pentru că lucrurile cele trebuincioase și de nevoie, le-a pus deasupra pământului la arătare, ca să le găsești cu înlesnire, adică: grâul, untdelemnul și altele asemenea, fără de care nu poți trăi. Iar pe cele de prisos care nu-ți aduc nici un folos, le-a ascuns sub pământ adică: aurul, argintul, și altele asemenea, ca să

nu le iubești, și să nu le cauți, că este mare pagubă a ta și deșertăciune, după Proorocul ce zice: „Fii ai oamenilor, pentru ce iubiți deșertăciunea și căutați minciuna?” Adică, tu care ești fiu al omului cuvântător, nu petrece cu atâta nesimțire, poftind bunătățile cele pământești, pentru că Domnul te-a zidit ca să dobândești pe cele cerești. Nu este de mirare că necredincioșii care socotesc că nu mai este altă viață după moarte, nu au nici în ceruri vreun motiv să caute bogăție, însă, tu, creștine, care ai Ierusalimul cel de sus, comoară necheltuită, pentru ce să poftești pe cele pământești? Să le caute cei care sărăcesc și după moarte; aceia care nu au pe pământ pâinea făgăduinței, ducă-se să ia grâu din Egipt. Iar tu, celui ce ți s-a gătit înfricoșată și minunată masă în Împărăția cea cerească să te veselești veșnic de râul cel prea dulce și izvorul cel neîncetat. Pentru care pricină să te saturi aici și de usturoi și de ceapă, ca nemulțumitorii Evrei, și să pierzi acele cerești bunătăți pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pe El? Precum acela care a fost chemat la ospăț împărătesc și prea bogat, își umple pânțele de roșcove și alte asemenea proaste și defăimate mâncări, și pierde toată pofta și nu mai poate să mănânce bucatele cele frumoase ale mesei strălucite, așa se întâmplă și multora care sunt chemați la minunata și bogata masă cerească, iar ei se satură ca porcii de tărâțe și de roșcove. Pentru aceasta nu le plac bucatele cele alese și cerești, și li se pare păcatul mai dulce decât fapta bună. Dar, vai lor! Că această mincinoasă și vremelnică dulceață, se va preface în fiere amară și nesfârșită muncă. Dacă ai fi stăpânit toată lumea, o, omule, nu vei putea șterge cu bogăția ta, în ceasul Judecății, un cât de mic păcat, după Paremie: „Nu folosesc comorile celui fărădelege, iar dreptatea izbăvește de moarte. Că bogații au sărăcit și au flămânzit, iar cei ce caută pe

Domnul nu se vor lipsi de tot binele”.

Mare deosebire este între bogăția duhovnicească și între cea vremelnică: că una ne pricinuieste Raiul iar cealaltă Iadul. Cea duhovnicească sporește când se împarte celorlalți, iar cea vremelnică se împuținează și păzindu-se, nimic nu ne folosește, ci ne înșeală și ne amăgește, că nu ține multă vreme, și nu satură poftele sufletului nostru. Roagă-te Domnului, să curățească mintea ta, ca să cunoști lămurit netrebnicia bunătăților pe care tu le poțestești, și urăște-le cu totul, ca să le dorești pe cele cerești, precum El singur a zis în sfânta Evanghelie: *„Să nu vă adunați vouă comori pe pământ, unde rugina și moliile le strică”*. Adică, să nu adunăm aici pe pământ comori pe care rugina, viermii și moliile le strică, și furii le răpesc, ci adunați-vă comori în cer, unde nu se strică, nici furii nu pot să le ia.

Nebun și nepriceput este acela care trebuind să treacă printr-o pădure în care sunt ascunși tâlhari și ucigași care-i dezbracă și-iucid pe călători, se încarcă cu aur și cu argint mult, când poate să le trimită cu un alt mijloc mai lesnicios și neprimejdios la casa sa. Moartea este o trecere, unde au să se dezbrace toți bogații de toate averile lor. Pentru aceasta sunt nebuni și nepricepuți să învistierească pe pământ, și nu trimit averea lor cu cei săraci în ceruri, unde este loc fără primejdie, casă adevărată și patria noastră pentru care suntem zidiți. Așadar, ieșiți din minte și foarte nepricepuți sunt cei care se strâmtorează și se scumpesc cu multa lor ticăloșie, ca să lase aici comoara care după moartea lor se cheltuiește în desfrânări de alții, și în deșert se risipește. Domnul a făcut toate zidirile ca să ne slujească și să ne ajute la trebuințele noastre. Pământul ne dă pomi și plante; apa, peștii; aerul, pasărilor; cerul, strălucirile luminătorilor și altele. Numai tu, omule nemulțumitor, nu ajuți fratelui tău

în nevoia sa, ci agonisești și te mărești cu darurile prea milostivului Dumnezeu. Dacă dorești comoară, ticălosule, nu te oprește Domnul, ci mai ales îți arată locul unde să o agonisești ca să nu ți se fure și să pierzi osteneala ta. Adică să dai averea ta săracilor, și câte le vei da să-ți înapoieze, El, în ceruri însutit. Minunat chip, cu adevărat de agonisit, este să se preschimbe lucrurile cele proaste și de nimic, date săracilor, și se fac pietre neprețuite. Basmele spun despre împăratul Midas, că orice lua în mâinile sale, se prefăcea în aur. Putem și noi să zicem, fără minciună, despre mâinile săracilor, că milostenia pe care o primesc, se face aur ceresc, care îmbogățește pe milostivii lor făcători de bine. Nu socoti deci, că ce dai săracilor este pierdut; ci să știi că mai mult îți folosește ție decât lor, punând comoara la loc bun și neprimejduit.

Solomon zice: *„Că cel ce miluiește pe sărac, împrumută pe Dumnezeu”*. Fiindcă Domnul primește cu împrumut cât dai săracilor, de nevoie este să-ți plătească cu vremea. Și să nu te întristezi dacă întârzie, ci mai ales bucură-te; căci cu cât întârzie să-ți plătească cu atât vei avea dobândă mai multă. Că unul care dă bani cu dobândă, se bucură când întârzie datornicul cu plata, ca să se înmulțească mai mult dobânda. Spune-mi, bogatule, dacă în casa ta ar veni într-o noapte un împărat sărăcăcios îmbrăcat, să ceară să-l ospătezi, făgăduindu-ți că-ți va da o mare răsplată în palatul său, nu te-ai bucura că s-a înjosit împăratul să vină în casa ta, și slujindu-l cu toată atenția după cum se cuvine, i-ai da bucatele cele mai alese ce ai avea? Ascultă, ticălosule, ce zice împăratul împăraților: *„Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai mei, mie ați făcut”*. Aceasta ce altceva înseamnă decât că întrucât bine ați făcut unui sărac prea prost, sau orice milostenie i-ați dat, Domnului i-ați făcut.

Când vine un sărac în casa ta și cere milostenie, din dragoste pentru Dumnezeu, dacă ești creștin și crezi în preacurata Evanghelie, cunoaște că în acel sărac, este nevăzut Împăratul Hristos, și-ți cere, nu prânz prea bogat, și cuvenit împăratului, ci puțin din cele multe care îți prisosesc și pentru plată îți făgăduiește să-ți răsplătească în Împărăția Lui cea cerească, când va zice către tine și către toți milostivii: *„Veniți, binecuvântații tatălui Meu, moșteniți împărăția cea pregătită vouă de la întemeierea lumii.”*

Atât de mare este puterea facerii de bine, încât fără ea chiar de-ai face toate faptele bune, nu-ți folosește la nimic. Că dacă ești înțelept, înfrânat, smerit și împodobit cu toate faptele cele bune, dar nemilostiv și neîndurat, nu vei afla milă la Dumnezeu. Deci dacă crezi aceasta, pentru ce închizi ușa când vine Hristos, ca să-l miluiești? Dacă ai fi avut credință, ai fi primit pe cei credincioși cu dragoste și cu față veselă, le-ai fi întins masă și le-ai fi slujit cu evlavie, socotind întru dâșii pe Domnul, după cum l-a văzut sfântul Grigore Dialogul. În viața acestuia se vede: Că mai înainte de a primi Arhieria, egumen fiind la o mănăstire, a venit la dânsul Îngerul Domnului ca să-l miluiască prefăcându-se că i s-a sfărâmat corabia în mare. El i-a dat câți bani a avut. Apoi a doua și a treia oară când a venit, neavând ce să-i mai dea, i-a dat milostenie potirul de argint al bisericii și nu l-a ocărat că a venit de două ori mai înainte. După aceasta fiind ales Papă, lua în toate zilele câte doisprezece săraci din târg, și îi ospăta. Odată a văzut că erau treisprezece la masă, și chemând pe unul care i se arăta mai respectabil l-a întrebat cine este. Iar el a răspuns: *Numele meu este minunat*. Și acestea zicând s-a suit la ceruri. Vezi cât de mare bine sunt săracii? Fericiți câți cunosc darul ce-l face Domnul ca să meargă prin săraci în casa lor, și îl primesc cu râvnă și cu

sânguință, precum l-a primit Zaheu în casa sa. Avraam, Lot și alți strămoși, ședeau adesea în târguri, și uitându-se să vadă trecând străinii și săracii, îi sileau să meargă în casa lor ca să-i ospăteze. Și cu atât mai mult Avraam următorul lui Hristos, zicea către călători acestea cu rugăminte: Dacă sunt vrednic să aflu har înaintea voastră, faceți-mi această bunătate, să veniți ca să vă ospătați în casa mea. Vedeți, cum ruga pe cei lipsiți, bogatul, spre a le face bine, și acum se roagă vouă, orbiților bogați, și cu rugăminte vă îndeamnă săracii să cumpărați de la ei împărăția cerurilor, iar voi închideți ochii și vă îngrețoșați văzându-i rupți și murdari, și astupați urechile voastre, ca să nu auziți glasurile lor? Dar acum voi aveți toate voile voastre la câte aveți trebuință, iar acești săraci, sărăcie desăvârșită și lipsă a tuturor celor de nevoie, însă în veacul ce va să vie după învierea morților, aceștia se vor veseli în sânul lui Avraam, iar voi vă veți arde în Gheena fără de sfârșit. Deschideți ochii voștri bogaților, și prevedeați mai înainte acea pagubă a voastră. Nu purtați mătășurile și visoanele, nu păziți banii voștri, și nu vă închinați lor ca la niște idoli, și săracii să moară de foame și de golătate! Așa urmați voi lui Hristos, neîndurați, nemilostivi, și socotiți să dobândiți Raiul? Pentru care faptă a voastră? Numai că deschideți necurata voastră gură și mărturisiți pe Hristos, Dumnezeu adevărat? Și însuși dracii mărturisesc că este Fiu al lui Dumnezeu; însă fiind că se împotrivesc dumnezeieștilor Lui porunci, se muncesc fără de sfârșit. Cu ei împreună, vă veți duce și voi cu bogăția voastră, să ardeți în acea flacără nestinsă, căutând o picătură de apă și să nu vi se dea. O, nepricepere a voastră și întunecare! Dacă bogăția voastră nu poate atunci să vă aducă o picătură de apă, pentru ce nu o dați acum ca să cumpărați izvoare necheltuite? O păziți ca să o moștenească

alții bucurându-se, iar voi să vă tânguți veșnic?

Credeți în Hristos și nu vă închinați banilor, ci împărțiți-i la săraci ca să primiți de la Dânsul răsplătire înmulțită. Că zice sf. Ioan Gură de Aur: „*Nu a făcut Dumnezeu pe cei bogați pentru cei săraci, ci pe cei săraci pentru cei bogați*”. Adică putea să-i facă bogați și pe cei săraci, dar nu a voit pentru ca să-i miluiască bogații, și cu plata și dragostea să dobândească iertare.

Dați bogăția voastră săracilor, ca să nu le fiți datori lor, că aceasta este pricina pierzării voastre. Dacă numai un păcat de moarte osândește pe om în Iad, cum se va mântui bogatul încărcat de păcate? Unde locuiește mândria și iubirea de argint, nu la cei bogați și la cei de bun neam și puternici? Aceștia sunt furii care răpesc hrana săracilor și ostenele lor, care îi asupresc și îi chinuiesc sugând sângele lor ca lipitorile. Domnul le-a dat averi pentru ca ei să-i ajute pe cei săraci, iar ei se îmbracă în haine scumpe, și în toate zilele se satură de mâncări și de băuturi bune, și săracii mor de foame și de golătate prin târgurile cetăților. Ei fac astfel de ospete, că cheltuiesc mii de lei, ca să ospăteze pe alții asemenea lor, și pe cei săraci îi îmbrâncesc și îi gonesc de la ușile caselor lor, fără ca să le dea milostenie pentru Domnul; iar dacă dau vreodată ceva, nu dau cu toată inima, din dragoste, ci pentru slava deșartă, ca să-i laude oamenii. Deși se duc la biserică, nu stau cu evlavie, ci povestesc lucruri deșarte, cum să se îmbogățească și să săvârșească voile lor trupești. Mintea și ochii lor nu sunt la cuvintele sfintei Slujbe, ci în pridvorul muierilor, ca să vadă pe tinerele frumoase, și să se desfăteze de frumusețile lor, și fiind numai cu trupul în biserică, cu mintea și cu gândul lor, curvesc. O, a voastră nebunie și nepricepere, bogaților! Cât veți plânge fără folos în acel foc al Iadului! O cum ucideți fără de vreme,

sufletele și trupurile voastre! De unde vin bolile la tinerețe și moartea, decât din desfătare și beție, și din petrecerea cu muierile? Pentru puțină desfătare a trupului care într-o clipă piere, cum vă osândiți la munca veșnică! Cheltuiți această puțină vreme în desfătări și dănțuiri, cântece, jocuri și lupte și alte asemenea! Adunați averi pentru copiii și nepoții voștri, înmulțindu-le slava și bunul neam, ca să poată să facă ei câte rele ați lăsat voi nesăvârșite, iar pe urmă să moșteniți împreună cu dâșii munca Iadului, cea fără sfârșit.

Iertați-mă, boierilor, dacă puțin m-am abătut din hotarul dreptei socoteli, că nu din patimă am vorbit acestea, ci din dumnezeiasca râvnă! Și câți au înțelegere, știu că nu se vor sminti; ci mai ales cunoscând adevărul celor zise, îmi vor mulțumi, îngrijindu-se totodată de mântuirea lor.

Deci, să ne întoarcem iarăși la subiect. Fiindcă avuția nu aduce vreun folos, pentru ce o aduni? Este mare nebunie să aduni averi, care păzindu-se se strică, iar împărțindu-se se înmulțesc. Dacă risipești pe pământ, grâu și crește, iei zece la unul și mai mult, iar dacă o păstrezi putrezește și o pierzi. Tot așa sunt și celelalte lucruri vremelnice pe care de le dai săracilor, îți aduc cu mult mai mare dobândă, nu zece, sau douăzeci precum grâul, ci o sută, după cum Domnul a făgăduit; iar de le păstrezi încuiate în lăzile tale, se strică, precum Evreii câtă mană păstrau pentru a doua zi, făcea viermi și putrezea. Asemenea și acestea, cu cât le păstrezi, cu atât mai mult păgubești.

Minunat este și împotriva rânduiei lumești ca să agonisești risipind, și să te îmbogățești împărțind. Mulți au obiceiul ca să facă averi răpind cele străine și nedreptățind pe alții. Din această pricină, toți îi urăsc ca pe niște neîndurați.

Păstrează în ceruri comoara nejefuită, împărțind tot, săra-

cilor, și vei avea pe cei miluiți de tine, atât de buni, încât la nevoie și-ar vărsa sângele pentru tine! Nu te teme că vei săraci dând milostenie, ci încredințează-te, că cu cât dai, cu atât ți le înmulțește Domnul, precum se vede în diferitele cărți ale Bisericii noastre, și mai ales în viața prea milostivului Ioan, care nu da celor ce le trebuiau câte zece sau douăzeci de galbeni, ci cu litrele de aur. Și cu cât el dădea cu atât Dumnezeu îi trimitea mai mult. Și odată, pe când se ruga, l-a auzit cineva că zicea: „*Acum se va arăta Prea Milostive Stăpâne, cine se va îngreuna mai întâi: darul Tău să-mi trimită comori, sau eu să le împart săracilor?*” Acestea a zis, fiindcă îi trimisese din Africa zece chiupuri de miere milostenie, pe care pentru buna să socoteală a prefăcut prea puternicul Dumnezeu, mierea în aur curat.

Vezi, cum Stăpânul răsplătește celor milostivi, nu numai în veacul ce va să fie, ci și în acesta? Nu minte Paremia care zice: „*Cel ce împrumută pe sărac, nu va vedea în veac sărăcie; iar cel care îl defaimă va fi cuprins de foamete*”. Și David: „*Toată ziua miluiește și împrumută dreptul, și sămânța lui întru binecuvântare va fi*”. Dă deci milostenie, ca să se înmulțească toate lucrurile tale precum s-au înmulțit și văduvei care a găzduit pe Ilie în casa ei, nu s-au deșertat vasele de făină și de untdelemn, până când a rodit tot pământul și să nu zici, că dacă ar fi fost Ilie sau alt sfânt i-ai fi dat, dar săracilor de acum nu le dai că nu sunt îmbunătățiți. Aceasta este înșelăciune a diavolului, că dacă lui Hristos nu dai, cum ai fi dat unuia dintre Sfinți? Orice dai săracilor, precum s-a zis mai sus, dai lui Hristos, care răsare soarele și plouă deopotrivă, peste cei răi și peste cei buni, și face bine și celor dreți și celor nedreți. Și nu căuta tu să te arăți mai drept judecător decât Dumnezeu, și să cercetezi de este bun sau rău, săracul. Că cel ce nu miluiește pe săraci,

nu se milostivește defel nici de Petru, Pavel și Ioan. Nu scoate afară deșert pe sărac, zicându-i: Du-te cu bine și Domnul să te miluiască, după cum zic unii; ci ajută-l cât poți, și dacă ai mult, dă-i și lui puțin, că nu caută Domnul la mărirea darului, ci la vesela față a dăătorului. A lăudat pe văduva care a pus numai doi bani, mai mult decât pe bogații care puneau mari daruri. Fiindcă mai multă plată are un sărac care nu stăpânește decât zece bani, și dă doi milostenie, decât un bogat care dă două mii.

Trimițeți, deci, bogaților, agoniselile voastre la adevărata patrie, ca să le aveți veșnic, de sunteți pricepuți și înțelepți negustori. Că cel ce păzește vistieria în străinătate, unde are a sta puține zile, și nu o trimite acolo unde va trăi în toată viața lui, este nepriceput și nebun.

Câți voiesc să trimeată bani dintr-un oraș într-altul, temându-se de primejdia căii, îi pun în depozit la cămara împărătească, și le fac slujitorii împăratului scrisori, că au primit atâtea mii de galbeni, și cu acele scrisori, se duc și primesc de la celălalt oraș, plătind atâta la sută pentru bunătatea pe care le-a făcut-o, că pe cale i-ar fi jefuit tâlharii și i-ar fi ucis. Fă și tu, creștinul meu, asemenea! Dacă ai avere multă sau puțină, și cauți trecere bună și sigură, prin care să o trimiți la adevărata ta Patrie cerească, ca să nu se primejduiască și să o pierzi, dă-o săracilor care sunt slujitori ai cerescului împărat Hristos, și aceștia îți fac înscrisuri și primești de la Stăpânul nu mai puțin decât ai dat, după cum fac aici la împărățiile cele vremelnice, ci cu mult folos, și dobândă nenumărată, precum mai sus s-a zis, și prin această stricăcioasă bogăție, te învrednicești de fericirea cerească și te bucuri veselindu-te împreună cu toți Sfinții în Hristos Iisus Domnul nostru, căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea, împreună cu cel fără de început al

Său Părinte, și cu Prea Sfântul și bunul și de viață făcătorul
său Duh, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

CAPITOLUL XIX

DESPRE CELE PATRU MAI DE PE URMĂ ALE OMULUI. ȘI PENTRU ADUCEREA AMINTE DE MOARTE

„PAMÂNT ești și în pământ vei merge”, a zis Dumnezeu, lui Adam, fiindcă a călcat dumnezeiasca și mântuitoarea Lui poruncă. Deci, prin păcat a intrat în lume moartea, la care suntem supuși toți urmașii Evei, și trebuie totdeauna să fim gata, că nu știm ziua nici ceasul sfârșitului nostru. *”Cel ce cugetă în fiecare zi la moarte nu îndrăznește nicicum a greși lui Dumnezeu, temându-se de pedeapsa care urmează după călcarea poruncii”*. Solomon ne dă în „Ecleziastul” un sfat de suflet folositor și minunat, zicând: *„Adu-ți aminte de cele mai de pe urmă ale tale, și nu vei păcătui”*. Cele mai de pe urmă sunt acestea patru: Moartea, A doua venire a Domnului Hristos, Slava Raiului și Pedeapsa muncii nesfârșite. Cel care își aduce aminte de acestea neîncetat, meditându-le totdeauna cu mintea și gândul, va petrece bine și cu fapte bune, că acestea ne fac a urî păcatul și a ne sârgui la fapta bună, după putere. Pentru aceasta și eu le scriu aici la sfârșitul cărții, ca să-ți aduci aminte mai bine de ele, ascultătorule, să te temi de pedeapsa nesfârșită a sufletului. Să vorbim mai întâi despre moarte, pe urmă vom scrie detaliat și despre celelalte.

Egiptenii, în vremea cea veche aveau obiceiul când făceau vreun ospăț, să aducă la mijlocul mesei, un chip de lemn cioplit și zugrăvit, astfel încât să pară că e însăși moartea, și îl puneau înaintea lor ca să-l vadă toți cei poftiți, și să guste cu bună orânduială și măsurat. Iar acela care îl ținea, le zicea: Pe acesta văzându-l, cei ce sunteți poftiți, mâncați și

vă desfățați de ospăț, gândindu-vă și la sfârșitul vostru. O, prea înțelepților Egipteni! Ce fel de meșteșug și mijloc ați aflat, ca să păziți înfrânarea și să fugiți de neorânduielile ce se fac la ospete? Cu adevărat, nu putea să afle alt mijloc mai folositor decât acesta, spre rușinarea și osândirea noastră a creștinilor, care nu ne îngrijim și nu ne aducem aminte de moarte, ci facem atâtea necuviințe la masă.

Asemenea și în Bizanț, când era creștinătatea, în ziua când urma să încununeze pe împărat, îi aduceau patru pietre de diferite culori și îi ziceau să aleagă, din care voia, ca să-i zidească mormântul. Asemenea și la Roma au obiceiul când aleg pe noul Papă, îi aduc înaintea lui o bucată de câlți și o ard, zicând: Așa trece slava lumii acesteia.

Milostivul Ioan a poruncit după ce a devenit Patriarh al Alexandriei, ca să-i zidească mormântul lui și să nu-l acopere, și să se ducă unul din slujitori în sărbătoare, când era îmbrăcat cu arhiereasca roabă și avea atâta slavă, să-i zică: Stăpâne! Poruncește să săvârșească mormântul tău că nu știi ziua sfârșitului tău. Aceasta se făcea ca să nu se mândrească atât oamenii cei mari pentru slava cea vremelnică, ci aducându-și aminte de moarte, să se smerască. Filozofia cea adevărată este cugetarea morții, după Marele Vasile. Adu-ți aminte totdeauna, omule, că muritor fiind, ai să mori într-o zi, că nici unul nu poate fugi de acest pahar, fie împărat, Patriarh sau orice alt însemnat om. Vine ceasul (și nu știi când) în care tu cel ce citești astăzi în această carte, fiind sănătos cu toate măduarele și simțirile tale, să te afli zăcând pe pat și așteptând înfricoșata rană a morții. Atunci se adună aceste gânduri să te întristeze că lași cu totul pustii, averea și toate cele ce le-ai adunat cu atâta osteneală și trudă, să se desfăteze alții, iar tu rămâi a da răspuns dreptului Judecător, pentru nedreptățile ce ai făcut

până să le dobândești. Atunci pleci de aici și nici unul din prietenii și iubiții tăi nu pot a-ți da vreun ajutor și se face această tânguitoare despărțire. Moștenitorii iau lucrurile tale, viermii trupul, iar sufletul tău dracii, care atâta război și lupte îți vor aduce în ceasul morții, că vei suspina cumplit, tânguindu-te în deșert pentru ticăloasa ta petrecere, zicând acestea cu lacrimi: *Vai mie ticălosul! Cum am cheltuit rău vremea care mi-a dat-o Domnul ca să petrec în fapte bune, și eu am risipit-o în desfătări și curvii și alte urâte fapte de suflet vătămătoare; și acum sunt cuprins de mare frică și cutremur? Cum mă voi înfățișa înaintea dreptului Judecător? Cui voi cere ajutor?* Acestea și alte asemenea vei avea în mintea ta, păcătosule, blestemând dulcele și desfătarea trupului, care te-au făcut să intri în atâta primejdie, și să te tânguiești fără folos, că nu afli atunci în acea mare nevoie vreun ajutor.

Nu mai este vreme de viață, nici pocăință spre iertare. Să te întorci înapoi este cu neputință și a trece fără de cercetare, iarăși cu neputință. Pentru aceasta fii acum gata și învață-te din pildele altora. Acel împărat mare al Babilonului și a toată Asia, Salantin, cel atât de puternic și viteaz, care a omorât atâția creștini în Palestina, în Siria și în Antiohia, după ce a avut atâtea biruințe și a mărit împărăția sa, ajungând în cele din urmă la ceasul morții, a poruncit unui ostaș să ție în sulită cămașa cu care avea să se îngroape, și să o arate norodului, zicând: *Împăratul nostru care stăpânea atâtea împărății ale Asiei, moare astăzi și nu mai stăpânește altceva decât numai această cămașă.* Așa a făcut acel priceput bărbat, fiindcă a cunoscut că nesațiul ce a avut să dobândească vistierii și împărății, era tot fum și mândrie, fiindcă le lăsa toate aici și se ducea cu totul gol. Asemenea și când a fost rănit acel vestit general al Cartaginei, numit Magnos, apropiindu-se de moarte, a zis

acestea către fratele său Aniva și către ceilalți care îi stăteau înaintea: *Vai mie, ce sfârșit are sufletul meu! O câtă nepricepere este a se bucura cineva aflându-se în mare treaptă și slavă vestejitoare! Norocirea celor puternici este supusă la multe primejdii și furtuni. O, înălțime a măririlor, cât de iute cazi și te smerești! O nădejde mincinoasă a oamenilor! O slavă deșartă! O, viață îndoielnică și tristă cu totul, plină de osteneli și de chinuri! Ce folos primesc acum că am surpat cetăți, am dărăpănat turnuri și ziduri nebiruite, am distrus orașe și am biruit noroade nenumărate? Ce folos am, prea iubitul meu frate, că am zidit palate mărețe și desfătătoare cu marmuri colorate, împodobite cu aur și cu argint, și acum să mor ca un sărac și fără locuință într-un câmp? Mari lucruri cugeți și te îngrijești să săvârșești tu, care nu știi amarnicul tău sfârșit. Iată, eu mă duc astăzi și nu mă voi mai întoarce la tine, iar tu vei veni poimăine să mă găsești în Iadul cel plin de toată mâhnirea.*

Când a murit Alexandru cel Mare, s-au adunat mulți filozofi, dintre care unul a zis acestea către cei de față: *Ieri nu încăpea pe Alexandru lărgimea și lățimea a toată lumea și acum numai trei coți de pământ l-a încăput. Altul iarăși a zis: Ieri putea să izbăvească mult norod de la moarte, iar astăzi nu poate să-și ajute lui. Altul văzând mormântul lui poleit a zis: Ieri învistierea Alexandru aurul, iar acum aurul îl învistierește pe el. Altul: Ieri a călcat pământul cu slavă nepovestită, iar astăzi îl acoperă pământul ca pe un defăimat și necinstit. Și așa fiecare filozof, a vorbit felurite cuvinte vrednice de pomenire, ca să dovedească deșertăciunea vieții vremelnice, și a vredniciei lumești.*

Vezi cum Elinii, care nu aveau lumina credinței, mărturiseau nepriceperea acelor care se îngrijeau de lucruri de

prisosit și nefolositoare? Aceștia numai cu lumina cunoștinței se smereau, defăimând pe cele vremelnice ca și cum n-ar fi fost, iar acum sunt unii din creștini care socotind neamul lor cel bun, faima, bogăția și norocirea lor, uită și nu iau aminte să se cunoască pe sine, ci se măresc în deșert, nebunii, și defaimă pe aproapele lor. Deci, să cugete unii ca aceștia la moarte, să-și aducă aminte totdeauna cum se fac în acel ceas când sufletul se desparte de trup. Când înșelătorul bâlci al vieții se sparge, lutul se înnegrește, mădulele și toate organele care cu puțin mai înainte se mișcau și erau prea frumoase, se vad moarte și nelucrătoare. Ochii închiși, limba tăcând, mâinile legate, picioarele nemișcate, și pe scurt toată frumusețea trupului se schimbă în urătenie. Puterea pierе și cinstea se întoarce într-o necinste și defăimare. Mare este plângerea și tânguirea atunci când frumusețea se veștejește ca o floare, ca fumul și roua dimineții, și toată slava ca o umbră ce nu are ființă, și ca un vis nălucitor cu totul pierе. Unde e atunci aurul și argintul, mulțimea slugilor și tulburarea? Nu merge împreună bogăția, nu însoțește slava, nici cineva dintre rude și prieteni poate să ajute ceva ticălosului suflet, ci lăcrimează fără mângâiere și nu este cel ce îl miluiește pe el. Către Îngeri privește și fără folos se roagă. Către oameni întinzând mâinile nu are pe cel care să-l ajute; ci se duce în calea pe care niciodată n-a călătorit, înfățișându-se înaintea Dreptului și înfricoșatului Judecător, unde nu este căutarea la față, ci într-o vrednicie deopotrivă bogatul și săracul, împăratul și ostașul stau înaintea. Dacă acestea ar fi gândit împărații și puternicii, bogații și cei de bun neam, stăpânitorii și boierii, s-ar fi smerit să nu nedreptățească, nici să defaime pe săraci.

Ascultă, boierule de bun neam, (care atâta te îngâmfezi și

te înalți și petreci cu nerușinare în desfătare și împătimire trupească, ca și cum ai fi nemuritor), ce zice Isaia cu glas mare; *„Tot trupul iarbă, și toată slava omului ca floarea ierbii”*. Și cu adevărat, precum răsărind soarele iarba se usucă și frumusețea ei piere, așa și omul în floarea bunei norociri și în bogăția lui ca într-o clipeală de ochi piere. Plângeți, așadar, bogaților, tânguindu-vă pentru ticăloșiile voastre, după cum vă zice Apostolul Iacov: *„Că bogăția voastră a putrezit, și hainele voastre s-au făcut mâncare moliilor”*.

Scrie Proorocul Daniel despre Baltazar împăratul Babilonului, că a făcut ospăț celor mai mari ai împărăției, și mâncând și bând cu țititoarele lui s-a îmbătat, iar noaptea spre pedeapsa fărădelegii lui l-au omorât.

În Faptele Apostolilor se vede că stând Irod îmbrăcat în porfiră împărătească, asculta laudele și cântările cele pline de hulă pe care i le aducea norodul cel nebun. Deci, în acel ceas l-a rănit îngerul Domnului, și a murit pe neașteptate, făcându-se mâncare viermilor. Nu numai aceștia, ci și alți mulți s-au răpit numai într-un minut și nu le-au folosit nicidecum puterea, neamul cel bun, bogăția lor nici înțelepciunea și învățătura, să scape de moarte, ci mai ales se află pentru slava și buna lor norocire, în mai cumplită și dureroasă muncă. Ce s-au făcut acei iubitori de lume, de care vă aduceți aminte că mâncau împreună cu voi, și beau băuturi dulci și scumpe, cheltuind vremea cu nepricepere în deșertăciuni, în beții, mândrii și râsete, povești, jocuri, cântece și alte deșarte lucruri? Unde sunt acum rudele, prietenii, frații și fii voștrii? Ce s-au făcut de nu se văd defel? Toți au călătorit pe calea fără întoarcere, au intrat în Iadul cel întunecos și au pierit. Nu a rămas altceva în mormântul lor, decât viermi, putoare, cenușă și oase uscate. S-a dat trupul

lor spre mâncare viermilor, și sufletul lor să se muncească totdeauna. Pentru o scurtă desfătare, pentru o mică dulceață și râsete nefolositoare, pentru mângâiere vremelnică, au moștenit necaz și pedeapsă veșnică, și în loc de prietenii lumești pe care i-au avut aici, sunt într-o ceată cu întune-cații și prea urâții draci. La ce le-a folosit deci, cele mai dinainte desfătări, bogăția, slava, slugile, podoaba hainelor și cealaltă bună norocire vremelnică? Dar, fiindcă acestea toate ca fulgerul pier și ca fumul se risipesc, și nu folosesc de fel după moarte, adu-ți aminte în fiecare zi de acel ceas înfricoșat și socotește, că mâine vei muri și toate le lași pustii. De multe ori se găsesc și pasc într-o țarină găini și alte pasări, răspândite ici și colo, care caută muște, lăcuste și țânțari. Și acolo unde se învârtesc fără grijă, se repede fără de veste răpitorul uliu, și răpește una din mijloc, o sfâșie și o mănâncă. Celelalte, pline de frică fug și se ascund, dar peste puțin timp, ca niște nepricepute și proaste, uită frica, și ieșind iarăși pasc. Se întoarce uliul și răpește și alta, iar ele din nou se ascund de frică, și după puțină vreme iar uită primejdia preumblându-se fără frică sau grijă de moarte, până când le mănâncă una câte una și le pierde de tot. O, oameni nepricepuți! În aceeași stare vă aflați, ca pasările, și vă preumblați în livada plăcerilor lumii și desfătărilor trupești, căutând muște și lucruri ale veacului acestuia, vrednice de răs, petrecând fără de griji și fără vreo luare aminte a sufletului vostru, ca și când ați fi nemuritori totdeauna. Dar, vai vouă, nepricepuților, că vine fără de veste răpitoarea moarte și ia pe prietenul din mijlocul vostru, pe cunoscut, pe rudă și pe iubitul vostru, și rămâneți toți întristați, cuprinși de frică și cutremur, zicând: *Doamne miluiește, a murit acela, cel puternic, cel cinstit, bogat și prea înțeleptul acela, acea prea frumoasă și prea bună fecioară. O,*

cum a pierit această frumusețe? Cum s-a pierdut această putere? Cum s-a stins prea luminata făclie a tinereții? Vai mie, dacă aș fi murit și eu cel ce am făcut atâtea păcate, rău aș fi pătimit și care muncă m-ar fi primit? Acestea și alte asemenea zicând, cugetați a vă întoarce la pocăință, dar în puține zile uitați primejdia, ștergeți din mintea voastră pe prietenii voștri cei morți, și vă dați iarăși ca pasărilor cele nepricepute la desfătările lumești. Astfel venind iarăși moartea, ia altă rudă și prieten al vostru și poimăine altul, până ia pe toți și muriți neîndreptați. O, nebunilor și mai nesimțitorilor decât dobitoacele cele necuvântătoare! Nu este de mirare ca pasărilor cele nepricepute și fără răutate să se amăgească fiind necuvântătoare și nu cunosc folosul lor; însă la voi, creștinilor, este de mirare căci sunteți împodobiți cu două lumini: a minții și a credinței și deosebiți binele de rău, și văzând că mor atâția în fiecare zi, nu vă întoarceți la pocăință și nu vă gândiți la moarte.

Scrie sf. Ioan Scărarul la a șaptea treaptă a cărții lui, că un monah Isihie ce-i zicea și Horovitul, viețuia fără grijă. Apoi s-a îmbolnăvit greu, și i-a ieșit sufletul cu adevărat din trup, și după ce a trecut un ceas, iarăși a înviat și ne-a rugat să ieșim afară din chilia lui. După aceasta zidindu-și ușa cu pietre și cu var, a rămas doisprezece ani închis înlăuntru, fără să vorbească vreodată vreun cuvânt, și fără ca să mănânce altceva, decât puțină pâine și apă. Vărsa lacrimi nenumărate, aducându-și aminte de acele înfricoșate și înspăimântătoare lucruri pe care le-a văzut în acea uimire. După ce am cunoscut că s-a apropiat de sfârșit, am stricat zidul și intrând, l-am rugat ca să ne spună un cuvânt de suflet, folositor, spre învățătură, dar n-a voit să vorbească altceva, decât acestea: *Cel ce va cugeta la moarte și la răspunsul ce are să-l dea la înfricoșata judecată a Domnului,*

nu va putea păcătui niciodată. Acestea zicând, a adormit, de trei ori fericitul, și toți ne-am minunat de dânsul, care era mai înainte atât de leneș și numai într-un ceas să se prefacă în așa de minunată și dumnezeiască schimbare.

Până aici sunt cuvintele cuviosului Ioan pomenit mai sus, și nu poate să se îndoiască cineva la aceasta, că este vrednică de crezut, mărturia acestui sfânt care era de față și a văzut cu ochii pricina. Mai ales, trebuie să ne înfricoșăm mult gândindu-ne la pocăința făcută de acest cuvios prin acea înfricoșată vedenie și uimire și să ne nevoim ca să-l urmăm după putere.

Spuneți-mi adevărul la această întrebare: Dacă ar fi poruncit împăratul să vă ucidă pe toți dar nu pe toți într-o zi, ci să vă ție închiși și să poată astăzi zece, mâine douăzeci, iar poimâine treizeci, ca să-i ucidă, fără a ști fiecare ziua sfârșitului său, numai să aștepte în tot ceasul moartea, cu ce inimă și cuget ați fi stat în acea închisoare, toți voi cei osândiți? Cum ați fi cheltuit puținele zile și ceasurile voastre? Oare la jocuri, în mândrii, în sfadă, în lupte și alte asemenea? Nu! Ci ați fi stat liniștiți, în mare întristare și posomorâți, gândindu-vă la primejdia cea netrecută ce vă așteaptă. Iar de ar fi voit cineva din voi, să se joace, să se lupte, să se sfădească și fără de grijă să vorbească cuvinte deșarte, nu l-ați fi osândit ca pe un nebun și nepriceput, că în loc de a purta grijă de sufletul lui și să ceară iertare de la Dumnezeu, el se sfădește și în deșert se mărește? O, creștinii mei! Întru asemenea hotărâre ne aflăm noi toți urmașii lui Adam, după călcarea de poruncă, prin care ne-am osândit de Cerescul împărat la moarte. *„În oricare zi veți mânca dintr-acesta, cu moarte veți muri”*. Și urmează să murim toți astăzi sau mâine, și noi orbii și nepricepuții nu ne pocăim de păcatele noastre, ca să ne ierte, ci cheltuim zilele și ceasurile

noastre în deșertăciuni și jocuri, ca și cum nu ar fi hotărârea morții asupra noastră, ci am fi nemuritori! O, nepricepere! Hotărârea morții o ținem ca astăzi sau mâine să ni să taie capetele, și noi cerem desfătări trupești și deșertăciuni lumești? Deschideți-vă ochii minții, păcătoșilor, iertați pe cei ce vă urăsc pe voi, tânguiți-vă acum și plângeți cât timp mai folosesc lacrimile! Deșteptați-vă, și vă rugați și cugetați la moarte, că nu știți nici ziua, nici ceasul când Mirele vine. Privegheați ca să intrați la nuntă cu fecioarele cele înțelepte, ca nu rămânând afară cu cele nebune, să vă tânguiți în zadar pentru paguba voastră, și să plângeți veșnic fără mângâiere.

CAPITOLUL XX

DESPRE A DOUA VENIRE A DOMNULUI ȘI DESPRE ÎNVIEREA CEA DE OBȘTE A OAMENILOR

TARE frică și cutremur nespus are în această lume un osândit la moarte, când îl scot din temniță gealații și îl duc la divan să-i citească înfiorătoarea hotărâre. O așa slăbiciune și împruținare de suflet vine de frica pedepsei, că fața i se îngălbenește, limba și gâtletul i se usucă, sângele piere din fața lui și unora din nemăsurata groază pe care o au, le iese sufletul mai înainte de a le tăia capul. Dar ce sunt toate acestea pe lângă acea frică și tulburare pe care o vor avea ticăloșii păcătoși în ceasul cel înfricoșat al Venirii a doua a Domnului, când îi vor chema sfinții Îngeri să dea înfricoșat răspuns Judecătorului cel Cinstit, pentru toate faptele, cuvintele și gândurile inimii lor? Ce se vor face atunci? Unde se vor ascunde? Cum se vor ajuta, nenorociții? Acolo lacrimile nu folosesc la nimic, pocăința nu este primită, rugăciunile nu se aud. Că după ce se va sfârși ceasul cel mai de pe urmă al vieții, nu se mai dă altă vreme spre pocăință.

Bogăția, stăpânirea și alte asemenea lucruri ale lumii, nu folosesc, după cum zice la Paremii: *„Nu va folosi bogăția în ziua mâniei; iar dreptatea va izbăvi de la moarte”*. Zice încă și Evanghelistul Matei acestea, pentru a Doua Venire a Domnului: *„Precum fulgerul iese de la răsărituri și se vede până la apusuri, așa va fi venirea Fiului omului. Îndată dar după necazul acelor zile soarele și luna se vor întuneca, stelele vor cădea din cer ș.a.m.d.”* Așadar, dacă acum avem atâta frică când fulgeră, sau tună tare, temându-ne ca să nu

cadă vreun trăsnet și să ne ucidă, după cum s-a întâmplat de multe ori multor oameni, câtă frică și ce cutremur va cuprinde toată lumea în ziua aceea înfricoșată, când se va cutremura pământul și marea va mugi, când se va aprinde aerul, să cadă foc și să ardă toată lumea? Pe urmă să vină întru multă slavă și putere Împăratul Împăraților cu toate cereștile puteri, nu cum a venit mai înainte smerit și pe urmă defăimat de mulți, ci în mare cuviință și cu slavă multă și toți închinându-i-se. La întâia venire a venit Stăpânul Hristos smerit și tainic, fără vreo slavă, ascuns nouă luni în Feciorescul pânțete, iar la A doua Venire se va vedea venind întru multă slavă pe nor luminos. Atunci s-a născut în peșteră săracăcioasă, s-a culcat în ieslea dobitoacelor, înfășându-se în scutece simple și sărace, iar la a doua, va fi slăvit, și de toți cunoscut Dumnezeuul Măririi. La cea dintâi, a venit cu trup pătimitor, ca un stricăcios, și la cea de a doua, va veni cu ființă nepătimitoare, și dumnezeiască. Prima dată Mântuitor prea bun, și a doua oară, Judecător prea înfricoșat. Atunci a venit pentru păcătoși, iar acum va veni împotriva păcătoșilor. Atunci ca să pătimească cu cei aleși, și acum ca să împărățească și împreună să se slăvească cu ei. La întâia venire a Sa nu s-au arătat mai înainte semne și minuni să mărturisească venirea Lui; iar la a doua, se vor vedea atâtea semne în soare și în lună și la toate zidirile, încât îl vor cunoaște toți că vine Judecător tuturor, ca să răsplătească fiecăruia după lucrările lui. Înțeleptul Ieronim zice în cărțile lui că a găsit în Hronograful Evreilor, că se vor arăta mai înaintea Venirii lui Hristos douăsprezece semne, adică:

În ziua cea dintâi se va înălța marea atâta, încât va întrece cu unsprezece coți toate hotarele ei, nu ca să le acopere, ci să stea în locul ei, ca și când ar avea un zid împrejur.

În a doua se va cufunda atât de adânc, încât să nu se vadă.

În a treia se va vedea deasupra mării chiții cei mari și peștii înfricoșați, și vor striga atât de tare, încât se va auzi glasul lor până la cer.

În a patra, se va usca marea și toate apele.

În a cincea, vor asuda copacii cu sânge, și toate ierburile pământului.

În a șasea, se va face un cutremur în toată lumea atât de mare și înfricoșător, încât să nu poată un om, nici dobitoc, să stea pe picioarele sale, și vor cădea toate zidirile și lăcașurile, toți munții și tot locul înalt, și se va face toată lumea o câmpie.

În a șaptea, toate pietrele se vor lovi între dânsese și se vor sfărâma.

În a opta se vor deschide toate mormintele de la răsărit până la apus, și vor ieși oasele morților ca să stea deasupra pământului.

În a noua, vor cădea stelele din cer, și toate fiarele se vor aduna în câmpuri strigând cu îngrozire și fără a paște.

În a zecea, vor muri toți oamenii, ca să învieze cu ceilalți după puțin timp.

În a unsprezecea, se va arde de foc foarte iute cerul, aerul și toată fața pământului.

În a douăsprezecea, se va face cer nou și pământ nou și atunci va veni Înfricoșatul Judecător arătat, foc mergând înaintea Lui, precum zice David: *„Dumnezeu arătat va veni și nu va tăcea. Foc înaintea Lui va arde”* și cele ale Psalmului. Aceeași zice și Prorocul Ioil în al 2-lea capitol. Iar Marele Vasile zice: *„Că după ce va curăți Domnul lumea prin foc, care foc se va înălța deasupra munților cu cincisprezece coți, precum și apa potopului, atunci se va despărți căldura de*

lumină, și arșița o va trimite păcătoșilor spre mai cumplită muncă, iar lumina, dreptilor, ca să aibă mai multă veselie și bucurie. Atunci va ședea Dreptul Judecător pe scaunul slavei sale, și se vor aduna toate neamurile înaintea lui, ș.a.m.d.”

Pentru patru pricini este de trebuință a se face Judecata a toată lumea.

Întâi, ca să arate întru aceasta dreptatea lui Dumnezeu, atât răsplătirea faptelor bune, precum și pedepsirea faptelor rele, după cuvântul Psalmistului: *„Cunoaște-se Domnul judecăți făcând”*. Și în Apocalipsă: *„Toate neamurile vor veni și se vor închina înaintea Ta, că îndreptările Tale s-au arătat”*.

Al doilea, trebuie cu dreptate să se laude lucrurile bune, înaintea tuturor Îngerilor și a oamenilor, și cele rele să fie rușinate, după cum sf. Apostol Pavel ne învață: *„Să nu judecăm pe cineva mai înainte de vreme, ci să așteptăm venirea Domnului care luminează pe cele ascunse, și atunci va fi judecat fiecare de Dânsul”*.

Al treilea, judecata oamenilor greșeste mult în viața aceasta, fiindcă judecă pe cele de afară care se văd, dar nu le știe pe cele dinlăuntru și socotesc mieii lupi, și oile fiare. Pentru aceasta e de trebuință să se judece fiecare precum este, să se vădească faptele lui. Că precum copacii dumbrăvilor, se arată în vremea iernii la fel, și nu se deosebește cel verde de cel uscat, și cel folositor și bun roditor de cel nefolositor și neroditor, iar când vine prea dorita primăvară, se îmbracă lumea în culoare nouă, înverzesc livezile, dumbrăvile își împrăștie miresmele, ierburile înfloresc și toți pomii se îmbracă în frunze și în flori de multe feluri. Atunci se cunosc cele verzi de cele uscate. Că cele fragede se încarcă cu frunze și cu flori și aduc la vreme roadele lor, iar cele uscate rămân netrebnice, lipsite de toată podoaba și frumusețea, și vrednice numai de a se arde, – așa și toți

oamenii, până când ne aflăm în cumplita iarnă a acestei vieți, cu greu se cunoaște cel bun de cel rău și dreptul de cel păcătos. Iar în ziua Judecății care este adevărată și nestricăcioasă primăvară, și se înnoiește toată lumea și toți oamenii vor învia, atunci se vor cunoaște lămurit câți au fost răcoriți și adăpați de darul lui Dumnezeu, și câți au murit în păcat. Că cei păcătoși și vinovați, ca niște copaci uscați stând de-a stânga lui Dumnezeu, fără să aibă vreo podoabă, nici floare, nici frunză, nici rod al frumoasei slave a vieții veșnice, și ca niște uscați și netrebnici copaci vor fi aruncați în focul muncilor. Iar dreptii, ca niște plante și pomi foarte roditori, plini de fapte bune, vor sta de-a dreapta Domnului, împodobiți cu foarte frumoase flori, strălucind mai mult decât soarele, vărsând cu îndestulare rodul prea slăvitei fericiri.

Al patrulea și cel din urmă, vedem pe cei răi și fărădelege norociți în viața aceasta, iar pe cei îmbunătățiți și drepti, în necazuri și felurite dureri. Deci, trebuie la toți Domnul să arate pricina aceasta pentru ce a dat aici păcătoșilor norocire, și dreptilor astfel de pedeapsă. Și aceasta se va arăta la acea de obște înviere, când dreptii vor străluci ca luminătorii, dobândind rodul lucrurilor lor cele bune, iar păcătoșii pentru reaua și vicleana lor petrecere, vor lua rușine și necinste veșnică. Pentru aceste pricini se va face învierea. Și încă pentru ca să dobândească sufletul împreună cu trupul, răsplătirea lucrurilor. Că precum acești doi împreună, lucrează binele și răul, este cu dreptate să se muncească sau să se slăvească amândoi.

Multe și felurite lucruri sunt vrednice de socotit la acest Divan, iar mai presus de toate, gândește-te cu ce scumpătate are să se facă de Judecător cercetarea, când se vor întreba și de cele mai mici greșeli, nu numai lucrul, ci și cuvântul și

gândurile. Cine nu se va minuna și se va înfricoșa, auzind aceste stăpânești cuvinte? *„Zic vouă, că pentru tot cuvântul desert pe care îl vor grăi oamenii, vor da răspuns în ziua Judecării”*. Acestea zice la al 12-lea capitol al Evangheliei după Matei.

Și dacă pentru nefolositoare și deșarte cuvinte care nu fac nimănui rău, vom fi cercetați, ce vom pătimi pentru cele necuviincioase și nerușinate? Pentru gândurile întinate și spurcate? Pentru privirile cele pline de curvie și aprinzătoare? Pentru mâinile pline de sânge? Și pe scurt zicând, pentru toată vremea vieții noastre pe care am cheltuit-o în lucruri rele și necuviincioase? O, câtă rușine vor avea păcătoșii în ceasul acela! Când faptele cele urâte și fărâdelegile pe care le ascundeau în colțuri la casele lor, și nerușinările ce au făcut în toată viața lor, vor fi făcute publice, se vor vădi să le audă toată lumea, să se rușineze înaintea Îngerilor și a oamenilor. Atunci vor striga împotriva noastră a păcătoșilor, cei trei pâ râși: Întâi, diavolul care va arăta scrise toate păcatele ce am săvârșit, unde și cum, și în ce fel, strigând către Domnul și zicând: *Prea Dreptule Judecător! Acest păcătos nu a păzit poruncile Tale, ci mai ales săvârșea totdeauna voile trupești, deci, osândește-l după faptele lui*. Al doilea pâ râș este reaua noastră conștiință, adică păcatele noastre, care sunt scrise în cărți ca să le vadă Domnul și să facă judecată, după cum zice Ioan în Apocalipsă: *„Și am văzut morții mici și mari stând înaintea lui Dumnezeu, și cărțile s-au deschis și s-au judecat morții din cele scrise în cărți, după lucrurile lor”* Al treilea pâ râș al nostru este toată lumea, după cum zice Hrisostom: *„În ziua aceea nu vom putea să ne îndreptăm înaintea Judecătorului, fiind împotriva noastră cerul, pământul, apa, soarele, stelele și toată lumea. Încă și Îngerul, păzitorul sufletului fiecăruia, care*

știind lucrările și toate cuvintele, va mărturisi atunci adevărul.”

Se vede în Lavsaicon, că frații au rugat pe avva Amun, să le spună cuvânt de suflet folositor, și el le-a răspuns, zicând: „*Cel ce voiește să se izbăvească de cursele diavolului, ca să nu cadă în înfricoșatul adânc al Iadului, să aibă mintea și inima lui totdeauna la acea înfricoșată hotărâre pe care o dă Dreptul Judecător împotriva păcătoșilor, și să stea cu frică și mâhnire, ca și hoții și tâlharii din temniță, care așteaptă în tot ceasul osânda lor la moarte, tânguindu-se neîncetat și întrebând când vine judecătorul să-i osândească la moarte*”.

Așa trebuie să facă și monahul și oricare creștin credincios, zicând în tot ceasul cu zdrobirea mimii și cu lacrimi fierbinți: „*Vai mie, vai mie ticălosul! Cum mă voi arăta în acea înfricoșata zi la Cinstita Judecată, să dau răspuns pentru trândava și reaua mea petrecere, nepriceputul!*”. Așa, frații mei, cunoașteți bine că acela care nu are o asemenea frică în inima sa, cu ușurință cade în lenevire și în alte multe păcate. Ci să venim la acel prea fericit și dorit glas pe care Stăpânul îl va zice către prietenii săi, atunci după ce va face împăratul cercetarea, și va despărți pe cei drești de cei păcătoși, ca să-i pună de-a dreapta, zicând către dânșii acestea, cu față veselă: „*Veniți binecuvântații Părintelui meu, de moșteniți împărăția cea gătită vouă de la întemeierea lumii, ș.a.m.d. Veniți slugile mele cele alese, să dobândiți acum plata ostinelilor voastre înmulțit. Veniți să luați împărăție nesfârșită, bucurie negrăită și slavă neveștejită. La întâia mea venire, m-am făcut om pătimitor și am răbdat pentru dragostea voastră batjocoriri, bătăi și moarte de ocară, și v-am dat spre mâncare Trupul meu, și alte multe binefaceri v-am făcut și acum iarăși am venit ca să vă îndumnezeiesc și să vă*

dau slava mea. Împărăția mea să fie a voastră; Dumnezeuirea mea, fericirea voastră; Îngerii, împreună cetățeni ai voștri; Maica mea, mama voastră; Tatăl meu Tatăl vostru; și Eu fratele vostru. Nu pot să vă dau mai mult fiindcă nu se află alt dar mai scump decât acesta. Veniți binecuvântații Părintelui meu. Veniți voi care ați fost defăimați și izgoniți de lume pentru numele meu; și ați lăsat tată, mamă și frați, să vă cinstesc eu, și să vă slăvesc fiindcă ați ascultat poruncile mele și ați urât lumea și trupul vostru, ați arătat către săraci îndurare de milostivire pentru dragostea mea. Cunoașteți, că mie ați făcut acea bunătate, pentru aceasta ca un datornic vă plătesc cu multă dărnicie astăzi, cu slavă nevastă și veselie veșnică.”

O, răsplătire nemărginită, pentru atâta de mică facere de bine! O, binefacere nemaiauzită, pentru atât puțină dăruire! O, neprețuite daruri, pentru o faptă bună prea mică! O, Dumnezeuul meu prea bun, ce răsplătire este aceasta, să dai asemenea Împărăție și fericire negrăită pentru puțină pâine, vin și proastă îmbrăcăminte? O, bine norociți drepti, care moșteniți astfel de desfătare pentru puțin bine ce ați făcut! și după ce va mulțumi pe cei îmbunătățiți Împăratul, își va întoarce cu urgie și mânie nemaiauzită fața spre ticăloșii păcătoși, zicând, către dânșii acestea: „O, nelegiuitorilor și necredincioșilor! A venit vremea să dobândiți după vrednicia lucrurilor voastre. O, nemulțumitorilor, care ați defăimat legea mea, poruncile mele nu le-ați socotit nicidecum, și ați asuprit, socotind că nu veți da răspuns pentru faptele voastre! Vai vouă! Acum să înțelegeți paguba voastră cea mare. O, vițe neroditoare ale viei mele! Eu nu am încetat niciodată să vă adăp cu roua harului meu și cu apa înțelepciunii mele, să vă luminez cu soarele credinței și să vă hrănesc cu mâncarea

Tainelor mele, îngerii mei i-am dat spre paza voastră și alte daruri și binefaceri v-am făcut, și voi, nemulțumitorilor, mi-ați răsplătit rele în loc de bune. În loc de strugure copt și rod al lucrărilor bune, ați născut spini și mărăcini. Eu m-am făcut om pentru dragostea voastră și mult m-am ostenit, ca să vă izbăvesc din strămoșescul păcat. M-am dat în mâinile celor fărădelege, am fost bătut, pălmuit, încununat cu spini și am murit pe Cruce cu multă rușine pentru voi, ca să vă izbăvesc din veșnica robie, și să vă fac moștenitori Împărăției mele. Și voi nemulțumitorilor, ce ați făcut pentru voi? Câtă milostenie ați dat? Cât ați pățimit în postiri, privegheri și alte ca acestea ce erați datori a face? Multă nemulțumire ați arătat către Patima mea, Tainele mele le-ați defăimat și toate voile ați împlinit, răpiri, curvii, ucideri și alte asemenea nelegiuiri, iar pe mine nu m-ați socotit, și nici nu m-ați avut ca Dumnezeu al vostru, ci adesea ați hulit numele meu fără rușine. Deci, fiindcă așa ați petrecut și poruncile mele nu le-ați păzit, acum nu aveți nicidecum parte cu mine în Împărăția mea”.

Dar cum voi povesti frații mei, de acea hotărîrea înfricoșătoare, pe care o va glăsui împotriva lor, după ce Domnul îi va muștra? Mâna mea, cu adevărat tremură, ochii mei varsă lacrimi, și nu pot s-o descriu!

Limba nu poate grăi, sângele răcește, gâtlejul meu se înăbușă, și nu pot să vorbesc!

Înspăimântă-te cerule și cutremură-te pământule, înfricoșează-te mare și clintiți-vă toate stihiile zidirii! O, pietrelor! O, copacilor și ierburilor! Ascultați înfricoșătoarea hotărâre asupra păcătoșilor, și fie-vă milă de ei, din frunze picați lacrimi. O, și de ar fi fost cu puțință în ceasul acesta, să răsunе glasul meu în toate marginile lumii și să audă toți bogații și săracii, bărbații și muierile să audă acea înfricoșătoare hotărâre ce o va da acel Drept Judecător

împotriva păcătoșilor zicând: „*Duceți-vă de la mine blestemaților în focul cel veșnic, cel gătit diavolilor și îngerilor lui*”. O, nemângâiată nenorocire! O, pagubă nepovestită! Plângeți toți ascultătorii și tânguiți-vă că înfricoșătoare și neschimbată este hotărârea, întristarea veșnică și durerea nemângâiată. Acest cuvânt, va fi atât de puternic, încât se va deschide pământul îndată, ca să înghită în adâncul cel mai dedesubt pe toți păcătoșii câți au trăit în spurcăciuni, cheltuindu-și zilele lor în deșert cu netrebnicie, desfătându-se în cântece de chimvale și chitare, bucurându-se de dulcile cântări ale muzicilor și orgilor. Despre această cădere scrie Sf. Ioan în Apocalipsă, zicând: „*A căzut Babilonul cel mare și s-a făcut locuință dracilor și păzitoare a tot duhul necurat*”. Și după aceasta zice iarăși: „*Văzut-am un înger puternic, și a ridicat în sus o piatră mare ca de moară, și a aruncat-o în mare zicând: cu această tulburare se va cufunda cetatea cea mare Babilonului, și niciodată să nu se ridice din adânc. Așadar vor cădea păcătoșii în acea tânguitoare și prea întunecoasă adâncime a muncii nesfârșite*”.

O ascultătorilor! Câta întristare și amărăciune socotiți că vor primi ticăloșii, când se vor despărți unii de alții? Prieten de prieten, tată de prea iubiții fii, bărbatul de iubita sa soție, și vor merge unii în viața veșnică, iar ceilalți în munca cea nesfârșită? Atunci se vor blestema unul pe altul. Unul zicând către fiii săi: Blestemat să fii fiule, și tu fiică, pentru că din nemărginita dragoste pe care am avut-o, ca să vă căsătoresc cu fețe de bun neam, să vă fac bogați, am urât sufletul meu și nu-mi aduceam aminte de poruncile Domnului, ci am răpit cele străine și am nedreptățit ca să vă îmbogățesc, și acum mă muncesc pentru voi! Și aceștia vor zice către dâșii: Blestemați să fiți voi, părinții noștri, necredincioșilor și fărâdelege, că nu ne-ați învățat poruncile Domnului, nici

nu ne-ați povățuit spre mântuire. Ce folos ne-ați adus cu bogăția voastră? Aceasta a fost pricina pierzaniei noastre, fiindcă nu ați câștigat-o prin dreptate, ci prin răpire și lăcomie. Și iarăși, noi pentru că am avut mulți bani am făcut toate voile noastre cele trupești. Însă dacă am fi fost mai săraci, nu am fi păcătuit cu atâta nerușinare. Blestemați să fiți, nepricepuților, căci pentru ca să ne îmbogățiți și să ne dați vremelnice pământ și dobândă pieritoare, ne-ați lipsit de fericirea cea veșnică, și ne-am despărțit și noi și voi de Dumnezeu, și ne-am osândit în foc fără sfârșit. Acestea și alte asemenea va zice o rudă către alta fără folos, că atunci nu folosește pocăința. Ați auzit, oamenilor de bun neam, cât folos aveți dacă faceți pe copiii voștri bogați, și de câtă muncă vă faceți lor pricinuitori? Pentru ce aveți atâta sete pentru iubirea de argint? Pentru ce voiți banii și îi adunați spre pierzarea voastră? Pentru ce nu-i împărțiți săracilor, ca să vi-i datoreze Stăpânul atunci la acea privescătoare a toată lumea, să vă binecuvânteze înaintea tuturor, să vă facă împreună moștenitori împărăției Lui, ci doriți mai bine, nepricepuților, să vă osândiți în muncă, doar ca să lăsați bogăție copiilor voștri? Sunt unii atât de nesocotiți și amăgiți de draci, că se împotrivesc celor mai sus zise, zicând:

Cine știe dacă este adevărat că vom învia după atâta trecere de ani, în care nici o bucată de os nu a mai rămas, ci toți s-au făcut cenușă și țărână neînsuflețită? O, ce hulire! Cel ce tăgăduiește nemurirea sufletului, zicând că nu este înviere a morților, este cu totul ateu, că tot atât este a zice acestea, ca și cum ar zice că nu este Dumnezeu. Aceasta este pricină de a deschide cineva ușa la toate desfrânările, făcând oricâte răutăți îl va îndemna diavolul. Că dacă nu ar fi altă viață după moarte, trebuia să fugim acum de faptele bune, și să săvârșim toate voile noastre trupești, să petrecem o viață

necinstită și porcească, și să fugim de toate cele ce le urăște firea noastră, să viețuim ca niște dobitoace necuvântătoare și nepricepute. Încă mai vedem în lumea aceasta făcându-se multe nedreptăți. Bogații defaimă pe cei săraci și îi sugrumă prin câștiguri și dobânzi de multe feluri; tiranii ucid pe mulți cu nedreptate; și se pedepsesc cei nevinovați; cei necredincioși și fărădelege primesc domnii; cei nepricepuți și nevrednici au cinste și vrednicii; iar cei pricepuți și învățați sunt defăimați și necinstiți. Cei înțelepți sunt stăpâniți de cei neînțelepți, și cei cu minte sunt stăpâniți de cei fără de minte. Viclenii și fățarnicii poruncesc și cei buni sunt defăimați; minciuna se laudă și adevărul se calcă, și pe scurt, cel ce are suflet, nu are viață. Deci, dacă nu este învierea morților și răsplătirea faptelor, putem spune că Dumnezeu nu ocârmuiește bine lumea, fiindcă se fac atâtea neorânduieli, care dă pricină de îndrăznesc nenorociții să facă toată fărădelegea, pentru că nu-i pedepsește prea greu. Numai aceasta de ar pune-o cineva în mintea sa, este mare nelegiuire. Dar noi credincioșii zicem: că răul pe care nu-l pedepsește Domnul în viața aceasta, îl pedepsește în cealaltă greu. Și aceasta este semn adevărat și mărturie nemincinoasă, că este un alt Divan la care se vor cerceta toate faptele noastre.

Sfântul Ioan Gură de aur, în al IV-lea cuvânt despre Pronie, ca să arate că este și altă viață după moarte zice: „Un judecător se numește drept, când pedepsește pe cei răi, iar pe cei buni îi încununează. Și fiindcă Dumnezeu este Judecătorul cel mai înalt al lumii, trebuie să facă asemeni, altfel nu ar fi fost nici Dumnezeu drept, că dreptatea este atât de unită cu Dumnezeirea, că cel ce se va lepăda de dreptate, se leapădă și de Dumnezeire. Acum vedem mulți îmbunătățiți și sfinți oameni, care nu numai că nu sunt

încununați pentru faptele lor cele bune, ci mai ales au necazuri, goniri și felurite chinuri. Și alții înrăutățiți, care nu au necazuri după cum s-ar cuveni, ci desfătare. Așadar dacă nu este altă viață, Dumnezeu nedrept este; dar punând învierea morților, se păzește dreptatea și judecățile lui Dumnezeu, căci câți plâng aici pentru dragostea Lui, în viața cealaltă se vor veseli. Și păcătoșii care au aici bucurie și desfătare, se vor întrista acolo fără sfârșit, după pilda bogatului și a lui Lazăr”. *„Adu-ți aminte fiule că ai luat cele bune în viața ta ș.a.m.d.”*. Mai zice Solomon la înțelepciune, că în Iad vor zice cei necredincioși către cei mântuiți acestea: *„Iată, cum aceia pe care îi defăimam noi în viața trecută, sunt acum numărați cu fiii lui Dumnezeu, și partea lor fericită este în mijlocul Sfinților”*. Dar nu numai în cărțile noastre, ci și în unele ale Elinilor se vede acest adevăr, fiindcă au fost unii din filozofi care au înțeles din multa lor pricepere, nemurirea sufletului, și au lăsat pentru aceasta scrise oarecari cuvinte, din care voi aduce două mărturii spre încredințarea celorlalte și spre întărirea adevărului. Platon, acel foarte înțelept filozof scrie acestea: *„Cel mai din urmă rău și foarte păgubitor este, de a se duce sufletul meu în cealaltă viață încărcat de păcate”*. Încă în *„Dialog”*, Fedon zice acestea: *„Dacă ar fi murit sufletul meu împreună cu trupul, ar fi avut mult folos cei fărădelege, că au trăit după cum le-au plăcut în această viață și nu ar fi avut a da răspuns pentru faptele lor. Dar, fiindcă sufletul este nemuritor, nu pot fugi de pedeapsa lucrurilor lor”*. Acele sibile (proorocite păgânește) a căror proorociri au fost vestite în lume, au vorbit despre aceasta precum Erihreia, care a spus astfel pentru pedepsele Iadului: Focul cel veșnic va arde pe cei ce au păcătuțit. Au mai vorbit Delfichia și altele, a căror cuvinte le las ca să nu lungesc scrierea, și vin la ai noștri care nu numai cu voia minții, ci și cu lacrimile și

cu sângele lor au mărturisit prea arătat Învierea cea de obște a morților.

Sfinții Mucenici, zic, care au răbdat felurite munci, cuvioșii pustnici, care au suferit mult umblând calea cea plină de necazuri și au păzit atâta înfrângere ca să ia răsplata ostenelilor lor. Din aceasta, se vede prea adevărat, că de nu ar fi fost altă viață, nu ar fi defăimat-o pe aceasta vremelnică, și nu s-ar fi arătat atât de aspri și nemilostivi cu trupurile lor. Atâția dascăli și cărturari prea înțelepți bărbați din toate neamurile și din orice parte a lumii, prin scrierile lor, au mărturisit acest adevăr. Având minte înaltă și multă înțelepciune fac și pe cei mai simpli și proști să nu se îndoiască. Atâți împărați vestiți ca Marele Constantin, Teodosie și urmașii lor care au domnit peste toată lumea, și aveau multă stăpânire și putere, au cercetat cu osârdie ca să afle de este altă viață, și încredințându-se, au mărturisit aceasta prin cuvinte și fapte și cu viața lor cea bună, fără ca să lase vreo îndoială.

Dar pentru ce să povestesc prin mărturii omenești acest adevăr, pe care Domnul în multe locuri ale sfintei Evanghelii a poruncit zicând: *„Fericți cei săraci, că acelora este Împărăția cerurilor; Fericți cei ce plâng acum, că vor râde; Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este m ceruri”*. Și în alte locuri asemenea. Deci, de nu ar fi altă dovadă și mărturie, ajunge numai aceasta a Stăpânului a nu ne îndoi, că atâta nerușinare și necredință este, când zici că nu este învierea morților, ca și cum a-i adeveri că toți Patriarhii și Proorocii nu au știut ce au vorbit, și că Apostolii și Dascălii Bisericii noastre sunt greșiți. Că toți câți au urât lumea și dulcelele ei, și au pătimit, nădăjduind că vor primi cunună în viața ce va să fie, s-au amăgit. Și cum că Mucenicii s-au înnebunit a pătimi atât de rău, fără pricepere,

fiindcă după moarte nu iau nici o răsplătire, nici daruri pentru atâtea vitejești și slăvite lupte, și pe scurt că învățătura și Legea lui Hristos este mincinoasă. Pentru că de nu ar fi fost răsplătirea lucrurilor și faptelor, am fi fost noi creștinii cei mai nepricepuți decât toate neamurile fiindcă petreceam această viață în strâmtorare și întristare. Deci, nu vă amăgiți, fiindcă învierea morților e cu adevărat. Nu petreceți fără grijă, ci îndreptați sufletele voastre, păcătoșilor, și nu dormiți în lenevire. Deschideți-vă ochii minții și urechile voastre, să auziți sfatul cel mântuitor al Proorocului Ieremia: *„Dați Domnului Dumnezeuului nostru slavă, mai înainte de a întuneca și mai înainte de a se opri pașii voștri pe munți întunecați; ci rămâneți întru lumină, că acolo umbra morții nu este”*. Și Stăpânul Hristos mai bine decât toți ne sfătuiește la capitolul 21 de la Luca, zicând: *„Luați aminte de sine, ca nu cumva să se îngreuneze inimile voastre în beții și griji lumești și să vină asupra voastră fără de veste acea zi”*, adică: păziți-vă oamenilor, nu vă dați la multe mâncări și la beție, la griji și împătimiri lumești, că va veni fără de veste asupra voastră ziua aceea. Temeți-vă dar, de venirea marelui Dumnezeu și Împăratul tuturor, cu mai mult cutremur decât aveți la înfățișarea unui judecător pământesc, care ar vrea să cerceteze faptele voastre. O, nebunie! Dacă ar fi venit împăratul aici în orașul vostru, sau ar fi trimis un general al său spre a cerceta pentru vină de răscoală, că v-ați învoit cu alt domn ca să dați orașul în mâinile lui, și să omoare pe câți va găsi vinovați, ca pe niște vânzători, câtă frică ar fi avut, câți ar fi știut că sunt vinovați? Judecați singuri, fără ca eu să vă spun. O, cât ar fi dat, ca să fugă de acea mânie a pământescului judecător! Cu adevărat ar fi dăruit vistierii, ar fi cheltuit tot aurul și argintul. Ar fi vândut viile și țarinile și orice altă pagubă ar fi suferit, numai să scape de moarte. O,

păcătosule! În mai mare primejdie te afli, și nu-ți dai seama. Pentru aceasta nu te îngrijești de mântuirea ta? Împăratul Împăraților va să vină din cer într-o zi cu toți îngerii și va chema asupra ta toate stihiiile și zidirile, ca să te piardă cu dreptate, fiindcă ai trădat cetatea gânditoare, vrăjmașilor lui, adică sufletul tău, săvârșind voia dracului, și tu nu te îngrijești să te întorci la pocăință, ticălosule? De pământescul judecător atâta te temi, și de Cel Ceresc nu te înfricoșezi? Ca să te izbăvești de acesta (care nu poate să-ți facă vreun rău, mai mult decât numai a te lipsi de viața cea vremelnică) ai fi primit să rabzi orice necaz și chin, și ai fi dăruit toată averea ta; iar ca să te izbăvești de Cel ce poate sufletul și trupul să-l piardă, nu voiești să dai milostenie nici jumătate? O, ce nepricepere și deșertăciune. Ca să scapi de moartea trupului, cu toate că mâine tot te vei sfârși, câte nu faci, și ca să mântuiești și trupul și sufletul împreună de moartea cea veșnică, nu pui cât de puțină osârdie?

Sunt destule acestea spre a îndemna pe cel nepăsător și leneș la pocăință. Și să vorbim ceva despre slava Raiului, ca să înțeleagă fiecare de cât bine se lipsește din pricina lenevirii și a nepăsării.

CAPITOLUL XXI

DESPRE NEGRĂITA SLAVĂ A RAIULUI ȘI FERICIREA DREPTILOR

„OCHIUL n-a văzut, urechea n-a auzit, și la inima omului nu s-a suit, cele ce le-au gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pe Dânsul”, zice fericitul Pavel în Epistola I către Corinteni, capitolul 2. Și dacă acest minunat Apostol, care a fost răpit până la al treilea cer și a auzit cuvinte negrăite, nu a putut să povestească de ajuns despre acea fericire prea slăvită, cum să îndrăznesc eu, nevrednicul, ca să plutesc pe un atât de mare și nemărginit noian fără primejdii, cel ce sunt păcătos și neînvățat?

Ce zici? Dacă s-ar fi împreunat toate limbile oamenilor și toate stelele cerului, și toate frunzele copacilor de s-ar fi schimbat în limbi grăitoare și prea înțelepte ale ritorilor prea dulce grăitori, și tot nu ar fi putut să povestească de ajuns acele necuprinse și nepovestite bunătăți, pe care ochiul nu le-a văzut, urechea nu le-a auzit, nici mintea poate să le înțeleagă. Cu toate acestea, ca să luăm oarecare simțire și puțină mireasmă despre dânsule, s-au învrednicit unii dintre cei îmbunătățiți, și au văzut în descoperire și vedenie, o parte oarecare din acea nepovestită desfătare și frumusețe neasemănată, și ni le-au lăsat în scrieri, ca să se miște inimile noastre de mântuitoarea dragoste.

Chesarie, scrie în Dialogul său că într-o chinovie era un monah îmbunătățit, care a făcut treizeci de ani ascultare tuturor, fiind osârdnic următor la toate poruncile Domnului. Iar la sfârșitul vieții sale, a văzut o vedenie; adică, s-a dus sufletul lui în Rai, și a văzut acea dumnezeiască fericire; și

după ce s-a întors întru sine a chemat pe Egumen și pe frați, și cu fața veselă și bucuroasă a zis către dâșii: „O, prea dulce și prea luminoasă a fost noaptea cea trecută, pentru mine! Cât era de slăvită și veselitoare pentru minunatele cântări pe care le-am auzit în Rai, cântate de cereștile cete ale îngerilor și ale fericîților bărbați, care laudă pe Dumnezeu cu atâta prea dulce cântare și glas neîncetat, gândindu-se la acea negrăită slavă și frumusețe nemeșteșugită, a Treimii celei de o Ființă și nedespărțită. O, câtă armonie au cântările și glasurile lor! În cântările noastre este multă dezarmonie, osteneli, patimi, sudori și alte asemenea; dar la acea prea fericită Împărăție nu este nici una din aceste scăderi, fiindcă toate duhurile cerești se unesc la atât de dulce melodie, că nu poate s-o spună limba omenească, și nici nu încetează, nici nu obosesc să slăvească pe Făcătorul, și pe cât îl laudă, cu atât crește mai mult dorința de a-l slăvi. Am văzut în acele fericite cete, și am cunoscut pe câțiva din frații noștri adormiți, care s-au făcut nemuritori, și s-au înălțat la multă norocire și slavă a fericirii, fiindcă s-au sfârșit în ascultare; și care atât străluceau, încât m-am minunat de o asemenea podoabă. Și am înțeles că toți câți s-au smerit aici pentru Domnul, s-au înălțat acolo și s-au slăvit mai mult. Pe aceștia i-am întrebat, dacă voi fi și eu numărat printre dâșii, și să mă fac părtaş unei asemenea fericiri? Și mi-au răspuns că oricare va petrece neprihănit cu trupul și fără de păcat și să păzească cinul monahicesc neîntinat, se învrednicește unei asemenea veselii”. Așa dar, povestind vedenia, spunea lucruri minunate și neauzite, și după puține zile s-a dus către Domnul.

Se vede în „Livada Florilor” la capitolul 6, despre slava Raiului: că într-o chinovie era un monah foarte evlavios în

cele dumnezeiești, și împlinitor a toată făgăduința monahi-cească, care auzind acest stih al Proorocului: „*O mie de ani înaintea ochilor tăi Doamne, ca ziua de ieri care a trecut*”, a încercat de multe ori în mintea sa aceste cuvinte, și nu putea să înțeleagă înțelesul cuvântului. Și fiindcă în acea mănăstire nu era vreun dascăl învățat ca să-l întrebe, s-a rugat Domnului ca să-i descopere această înțelegere a stihului. Și așa rugându-se de multe ori, l-a ascultat Domnul cel ce face voia celor ce se tem de el, și într-o zi, după ce a citit pravila Utreniei și s-au dus toți frații la chiliile lor, a rămas numai el în biserică și se ruga după obicei. Atunci vede un vultur frumos mai presus de fire, zburând prin toată biserica, și apropiindu-se adesea și de monah. S-a veselit de o așa frumusețe, și încerca să-l prindă. Iar vulturul cât puțin se depărta, și el îl urmărea până ce au ajuns într-o pădure aproape de mănăstire, pentru că nu zbura înalt ca ceilalți vulturi, ci aproape de pământ ca să-l urmeze cuviosul. După ce au intrat într-un loc ascuns al pădurii, începu vulturul a cânta o cântare așa de plăcută și prea îndulcitoare, că a rămas monahul într-o uimire minunată, din dulceața acelei cântări. Cugetând cu negrăită veselie la glăsuirea cea dulce a Raiului, a venit întru atâta nestricăciune trupul lui, din dumnezeiasca putere și voință, că nu simțea nici frig, nici foame sau altă nevoie sau stricăciune a trupului. Se afla întru această dumnezeiască schimbare, ca și cum ar fi fost chiar în Rai, și a ascultat îngereasca cântare timp de trei sute de ani. Și atunci, Îngerul care se arătase sub acest chip, s-a înălțat la ceruri, iar monahul venindu-și în sine, s-a întors la mănăstire, crezând că numai un ceas a lipsit de acolo. Și ajungând la mănăstire, portarul l-a întrebat de unde este. Iar el s-a minunat cum de nu-l cunoaște, și îi zise: *Eu sunt veșmântarul cutare, nu mă știi?* Portarul a socotit că

este ieșit din minți, și a zis către dânsul: *Du-te în drumul tău, noi avem veșmăntar, pe tine nu te-am văzut niciodată, și nici nu ai intrat vreodată în Mănăstirea aceasta.* Iar cuviosul monah înspăimântându-se, i-a spus lui toate rânduielile chinoviei, și numele fraților și ducându-se la egumen, s-au adunat toți și pe nici unul nu l-a cunoscut dintre cei pe care îi știa. Deci, a zis către dânșii cu spaimă: *Mă mir, și nu mă dumiresc, fraților, cum s-a făcut această schimbare într-un ceas în care am lipsit de la sfinția voastră, să se schimbe fețele voastre, încât să nu cunosc pe nimenea din voi, nici voi pe mine!* Martor mi-este Domnul, socotesc că nu a trecut un ceas de când am ieșit din Mănăstire, după ce am citit pravila Utreniei, și era cutare egumen, proestoșii cutare, și ceilalți toți. Iar egumenul cercetând condica unde erau scrise numele tuturor fraților, a cunoscut că trecuseră trei sute de ani.

Atunci l-a cercetat ce om a fost și ce fapte bune a săvârșit, ca să cunoască cum s-a învrednicit de la Dumnezeu de asemenea har. Iar el a răspuns, zicând: *Nu știu vreo altă faptă bună întru mine, decât numai că am avut totdeauna ascultare către proestoși, și dragoste desăvârșită către frați, și nici nu am smintit pe vreunul vreodată.* Mai ales, că am către Prea Curata Stăpână, multă dragoste și evlavie, și în toate zilele citesc icoasele Ei. Pe urmă le-a povestit detaliat toate, precum și pricina cu vulturul. Iar ei auzind au înțeles taina, și plângând de bucurie l-au sărutat toți, și-l priveau ca pe o zidire cerească, și nu pământească; că cuvintele lui păreau într-adevăr dumnezeiești, și nu omenești. Atunci i-a zis proestosul: *Dă slavă prea puternicului Dumnezeu, care te-a învrednicit de o asemenea minunată minune, pe care nu a văzut-o altul în acest chip, în această lume vremelnică și deșartă, și ai înțeles cu fapta o parte din acea cerească dulce*

cântare și nespūsă veselie. Află că trei sute de ani ai fost în această minune, părăndu-ți-se numai un ceas. Atâta bucurie și veselie vor simți Sfinții în Rai, făcându-se părtași de aceea fericită desfătare a Prea Sfintei și de viață dătătoarei Treimi, încât să li se pară o mie de ani ca o zi, după cuvântul lui David, ce ai dorit să-i pricepi înțelesul. Acestea auzind cuvi-osul, a cunoscut adevărul; și slăvind pe Domnul, a plâns bucurându-se și a cerut să se împărtășească cu sfântul Trup și Sângele Mântuitorului nostru. Deci împărtășindu-se cu dumnezeieștile Taine, cu multă evlavie a zis acestea: Acum slobozește pe robul tău Stăpâne, ș.a.m.d. Și atunci îndată și-a dat sfânt sufletul său în mâinile lui Dumnezeu.

Ascultă cititorule, și o cugetare pe care a scris-o înțeleptul Augustin despre această fericire: „O, viață negrăită, gătită de Dumnezeu prietenilor săi! Viață fericită, viață nemărginită! Viață care nu știe stricăciune sau schimbare! Viață fără de întristare și fără moarte! Acolo nu este vrăjmaș, ca să vatăme cât de puțin, nici necaz ca să aducă vreo mâhnire. Dragostea este desăvârșită, și nici o frică. Ziua veșnică, și noapte nu este. Hrana orânduită o sufletului, este a vedea pe Dumnezeu față în față. O, viață prea dorită, prea aleasă și cu totul veselitoare! Mă bucur să cuget la strălucirea ta. Se veselește sufletul meu a se gândi la tine, te poștește și te dorește inima mea. Și cu cât mai mult te privesc de departe și mă gândesc la tine, atât mai mult mă rănește dragostea doririi tale. Mă veselesc să te înțeleg și mă bucur a-mi aduce aminte de tine. O, viață fără de sfârșit, și cu adevărat prea fericită și prea bună! Împărăție, care nu ai vreodată sfârșit, nici moarte. Vremile tale nu se schimbă nici nu trec vreodată. Ziua niciodată nu înserează, nici nu cunoaște vreo altă prefacere. Aici se bucură ostașul cel purtător de biruință, primit fiind de

oștile îngerilor, și fiind încununat cu cununa nevestejită a slavei, cântând și lăudând pe Domnul. Bine norocit și cu adevărat fericit este acela care se va învrednici să vadă slava și strălucirea ta, zidurile și porțile cetății tale, dăjdiile tale, palatele, cetățenii cei viteji, și pe puternicul și prea Slăvitul împărat al tău. Pietrele zidurilor tale sunt neprețuite. Porțile cu mărgăritare prea strălucite. Palatele cu totul de aur, cu briliante și safire împodobite. Cu totul frumoasă și prea luminoasă ești, Maica noastră Ierusalim, întru veselile tale. Lucrul patimilor sau stricător de acestea vremelnice nu este întru tine. Lumina care pururea te luminează, nu este din făclii sau din stele, sau din lună sau soare simțitor, ci cu adevărata lumină din lumină, și Dumnezeu din Dumnezeu, îți dă strălucirea.”

O, creștine! Câtă veselie vei dobândi acolo, dacă vei trăi cu frica lui Dumnezeu în acest exil al tău în această lume, și după aceasta vei trece din moarte la nemurire, din stricăciune în nestricăciune, și dintr-o întunecoasă închi-soare într-un Rai prea luminat și cu totul strălucit, unde cetele îngerilor cu prea dulce cântare se veselesc, primind frățește slava și cinstea unul altuia. Acolo se prăznuiește o sărbătoare veselitoare și plină de bucurie, cu un glas neîncetat și cu cântări prea dulci și armonioase. Acolo se veselește ceata Proorocilor. Slăvită adunare a Apostolilor. Nebiruita oaste a Mucenicilor. Evlavioasa adunare a Cuvioșilor și a Mărturisitorilor. Acolo oile și mieii care au scăpat de cursele și mrejele vieții acesteia, se bucură și se veselesc întru desfătare și bucurie deopotrivă, iar în treapta vredniciei deosebindu-se. Că zavistia, pizma, mânia și grăirea împotrivă, nu încap, ci împăratește dragostea cu desăvârșire. Că este totul tuturor, Dumnezeu, la care neîncetat cugetă și în dragostea și dorința Acestuia petrec

totdeauna. Iubind laudă și lăudând, pe El îl iubesc. Și toată a lor lucrare și laudă este fără osteneală și trudă. De cinstea unuia se bucură și sunt părtași toți ca și cum ar fi fost a lor, că aceasta are dragostea din fire. După cum și în această lume am văzut de multe ori, când iubește cineva vreo ruda a sa din tot sufletul și inima, sau vreo muiere cu trupeasca dragoste, are atâta putere încât se bucură și socotește binele iubitului său ca și cum ar fi al său, și mai mult. Așadar, dacă are trupeasca dragoste atâta putere, cât socotiți să aibă dragostea cea duhovnicească și dumnezeiască? O, cât de fericiți și bine norociți sunt aceia care se vor învrednici, să audă acele dulci cântări ale muzicii cerești, unde este glasul cel neîncetat, și să cânte împreună cu acea cerească ceată Aliluia, înaintea Împăratului și Dumnezeuului tuturor, ca să-l vadă în slava Lui, după cum El a zis către Părintele Său: *„Părinte! Aceasta este voia mea, să se afle împreună cu mine aceia pe care mi-ai dat, ca să vadă strălucirea mea care am avut împreună cu tine, mai înainte de întemeierea lumii”*. O, monahe! Dacă atâta veselie simți aici în lume, când dobândești umilința și-ți vine din plâns atâta mângâiere, încât se bucură și se veselește sufletul tău, câtă desfătare socotești că vei afla acolo, unde nu au loc lacrimile, nici întristarea, ci totdeauna veselie și bucurie? Ieși din temnița acestui trup, și gândește la cununa și plata pe care o vei primi acolo pentru această scurtă vreme, în care te vei osteni puțin în faptă bună. Câtă cinste vei primi când sfințita Fecioară Născătoare de Dumnezeu și acest Stăpân și Mire al tău, împreună cu toți Sfinții va veni spre întâmpinarea ta, zicându-ți acele cuvinte ale cântării! Scoală-te degrabă și urmează-mi mie, o prea frumoasă porumbiță a mea! A trecut iarna și florile s-au arătat. Câtă bucurie va primi sufletul tău, când îl vor duce Sfinții Îngeri înaintea dumnezeiescului

Tron, ca să vestească lucrurile tale cele bune, crucile și necazurile, care pentru Domnul le-ai pătimit! Rugăciunile, postirile, milosteniile și celelalte faceri de bine! Atunci vei cunoaște vrednicia faptei bune. Acolo cel bun este cinstit după ostenele sale. Acolo se cântă acea cântare a lui David: „*Dacă nu mi-ar fi ajutat mie Domnul, puțin mai trebuia și s-ar fi sălășluit în Iad sufletul meu*”. Acolo intră ostașii cei nebiruiți și femeile cele viteze care au biruit lumea și slăbiciunea cea femeiască și se slăvesc cu îndoită biruință a trupului și a lumii, încununându-se cu cununi nevestejite și cu coroane cu totul de aur. Acolo mulți tineri și prunci mici, care au biruit frăgezimea anilor, cu fapta bună și cu dreapta socoteală, primesc cununa fecioreștii lor curății. Acolo se cunosc prietenii, părinții și dascălii lor și bucurându-se întru sărutare sfântă, primesc rodul faptelor bune cu prea îndulcire, deși odată li s-ar fi părut rădăcinile lor pline de amărăciune. Dulce și răcoritor este aerul în arșița de amiază-zi! Prea dulce este apa călătorului însetat! Dulce este somnul și odihna slugii ostenite, însă mai dulce decât acestea toate este dragostea Sfinților și pacea după război, după primejdie siguranța și după necazuri și ostenele triste, desăvârșita odihnă veșnică. Atunci se sfârșesc războaiele și nu mai are trebuință cineva să fie înarmat, precum au făcut Evreii după ce au luat pământul făgăduinței: au părăsit armele uitând toată frica și tulburarea războiului și fiecare sub umbrele copacilor, se bucura de dulcile roade ale păcii și odihnei. Câți au semănat aici lacrimi, acolo vor secera veșnică veselie! Acolo sfinții Gheorghe, Dimitrie și ceilalți luptători, strălucesc ca stelele mult luminoase, bucurându-se că pentru puțină și vremelnică osteneală, au primit ca răsplătire asemenea desfătare. Acolo Ioasaf, Antonie, Eftimie și toți Cuvioșii, se bucură primind plata ostenelelor înmulțit,

și pe scurt toți Sfinții Prooroci, sfințiții Mucenici, și mai ales dumnezeieștii Apostoli, având înaintea stătător și începător pe Marele Botezător și înainte Mergător, se veselesc săltând întru cântări și slăvind pe Dumnezeu, că i-au întărit a defăima lumea cea deșartă și să se numească fericiți și bine norociți, că au biruit trupul, supunându-l desăvârșit duhului, și au primit în locul lucrurilor pământești și vremelnice pe care le-au defăimat, pe cele cerești și veșnice! Pentru puțină osteneală, odihnă nemăsurată; pentru rușine și mică necinste, cinste și slavă neveștejită; pentru necaz vremelnic, bucurie negrăită; și pe scurt, zicând, pentru cele trecătoare și stricăcioase care pier ca fumul și se veștejesc ca crinii țarinei, desfătare nestricăcioasă și pururea stătătoare!

Acestea socotindu-le Sfinții, se veselesc văzând strălucirea cea pururea stătătoare a Prea Sfintei Treimi. O, prea dulce slavă! O, prea aleasă adunare! Fericiți cei ce te vor dobândi pe tine, și de trei ori ticăloși cei ce se vor lipsi de frumusețea ta! O, omule, dacă în aceste stricăcioase și vremelnice lucruri a dat Cel Prea Bun așa podoabă câtă strălucire socotești să aibă cele nestricăcioase și veșnice? Dacă înalți ochii tăi la cer, vezi prea luminatul Soare, strălucirea Lunii și a stelelor. Pe pământ privești frumoase și minunate zidiri, dealuri, și munți, văi, copaci și felurite fiare, flori de diferite culori și crini prea frumoși, izvoare și bălți, râuri și mări. Vezi argint, aur, pietre scumpe, mărgăritare și alte asemenea. Deci, dacă în această vale a lacrimilor și a necazurilor, în această surghiunie și nemernicie a noastră, ne-a dat prea bunul Dumnezeu asemenea lucruri frumoase, cu cât mai minunate socotești, să fie în Rai?

O, bogate întru daruri Stăpâne! Dacă în trupeștile simțiri, în această temniță a lumii, ne-ai dăruit o asemenea desfătare, câte bunătăți ne vei da în adevărata și fericita

Patrie a noastră? Dacă păcătoșilor care sunt vrăjmașii tăi, dai atâta bucurie în viața aceasta, de câtă bucurie se vor învrednici prietenii tăi în veacul ce va să fie? Cunoaște, o, ascultătorule, că la a Doua Venire se va înnoi lumea, precum mai sus s-a zis, și se va face mai frumoasă și mai strălucitoare decât acum. Stihiile se vor curăți de toată stricăciunea. Focul va fi mai strălucitor, însă nu va arde, că toată tăria lui merge în Iad. Aerul se va curăți de tot norul cel întunecos. Apa va străluci și va lumina ca o oglinda de cristal, nemaiavând răceală.

Asemenea și pământul se va subția ca să fie curat de toată spurcăciunea și materia vătămătoare, că toate cele vătămătoare, care pricinuesc neaz și boală, adică: căldura focului, răceala apei, arșița verii, întunericul aerului și stricăciunea lui, toată necurăția lui, murdăria și putoarea lumii acesteia, se vor aduna în adâncul Iadului, spre mai multe chinuri a ticăloșilor păcătoși. Și așa rămân stihiile curate, să fie pământul nevătămător și frumos ca un alt Rai. Asemenea cerul și soarele, luna și stelele vor da strălucire minunată și mai mult de șapte ori, precum zice Isaia: *„Că va fi lumina Lunii ca a Soarelui și lumina Soarelui de șapte ori mai strălucită ca lumina celor șapte zile”*. Încă, vor înceta mișcarea lor, fiindcă Soarele, Luna și planetele se mișcă acum pentru binefacerea omului, adică pentru nașterea și stricarea lui, și atunci vor înceta acestea, după învierea cea de obște. Fără îndoială este de crezut să înceteze atunci toate din drumul lor, să stea Soarele spre răsărit, Luna spre apus, și celelalte la locurile lor, după cum la început s-au zidit. Nici nu se vor schimba vremile, nici iarnă sau vară va fi, nici noapte; ci totdeauna o întreagă veșnicie de ani, cu nemărginită veselie și nespusă bucurie. Toate acestea se fac prin dumnezeiasca Poruncă, pentru mai multă slavă și desfătare

a dreptilor, ca ei să primească plata lucrurilor lor înmulțit. Câtă bucurie și veselie vei avea atunci, ascultătorule, să dobândești atâta fericire? Dacă îți place locul, să nu ți se pară greu chipul, ci umblă pe calea cea necăjită, ca să te slăvești împreună cu toți Sfinții.

Pătimește rău acum și veștejește mișcările trupului prin aspră petrecere și nevoiță, ca să te bucuri atunci totdeauna. Nu trebuie să ți se pară nici o osteneală grea nici vreme lungă, căci acesta este mijlocul și unealta prin care dobândești bucuria cea veșnică.

Marele Augustin zice că: „*Este de așa fel frumusețea luminii celei nevăzute, plăcuta înțelepciune cea nezidită, și desfătarea cereștii fericiri, că dacă ar fi fost cu puțință să stăm acolo numai o zi, ar fi trebuit pentru acea zi să defăimăm toți anii vieții noastre vremelnice, și toată desfătarea trupească*”. Acest înțelept dascăl, vrând să alcătuiască o carte despre această fericire, cu cât a scris mai mult despre dumnezeiasca și neînțeleasa Taină a prea sfintei de o ființă și nedespărțitei Treimi, cu atâta mintea lui se adâncea și nu știa cum să săvârșească această slăvită scriere. Deci i-a arătat Domnul vedenie, ca să-i descopere că taina Prea Sfintei Treimi este cu totul neînțeleasă, și nu ajunge limba omului să povestească acele negrăite bunătăți, pe care le-a gătit Dumnezeu celor ce-l iubesc pe El.

Stând într-o zi la malul mării, și cugetând la această cerească slavă, a văzut un prunc frumos, care făcuse în nisip o groapă mică și se nevoia să scoată cu un vas mic marea, și să o verse în acea groapă mică. Văzând cum cerca pruncul mult timp la acea îndeletnicire, l-a întrebat ce voia să facă. Îi răspunde pruncul: *Toată această mare vreau să o torn în această groapă. Și a zis cuviosul: În zadar te ostenești, fiule, căci cum este cu puțință să pui tu atâta de nemărginit noian,*

într-o groapă foarte mică? Atunci i-a zis cerescul prunc: *Mai lesne este să cuprind eu în această groapă tot noianul, decât să poți tu a săvârși aceea pe care ai început-o, ca să povestești cu puțină ta cunoștință, niște asemenea negrăite și necuprinse lucruri. Iar el auzind s-a minunat și-i zice: Care? Și pruncul a răspuns zicând: „Tu te ostenești cu mintea ta a încerca și a înțelege adâncimea și nepătrunsa taină a Treimii celei nedespărțite, și este cu neputință a scrie destul despre Dumnezeiasca Mărire. Oare poți să strângi în mâinile tale tot pământul? Sau să faci cerul nemișcat? Acelea pe care niciodată ochiul nu le-a văzut, poate al tău să le privească și urechea ta să audă, câte altul n-a auzit, și să înțelegi câte în inima omului nu s-au suit? Ce sfârșit se va afla celui fără de sfârșit? Cu ce măsură se va măsura cel nemăsurat?*

Odihnește dar gândul tău, și ajunge cât te-a luminat prea Sfântul Duh, și ai scris despre fericirea cea veșnică, că Prea înțeleptul Ziditor nu voiește ca mintea omenească, să cunoască și să înțeleagă fără de lipsă asemenea Taine în această lume, decât numai în ceruri la ziua aceea neînserată, și numai celor ce se vor învrednici unei asemenea veselii, și aceștia iarăși nu vor înțelege desăvârșit această Taină, la fel, ci unul mai mult, iar altul mai puțin, fiecare după măsura faptei bune”.

Acestea zicând, Îngerul s-a înălțat la ceruri; iar cuviosul a mulțumit mult lui Dumnezeu, că l-a învrednicit unei asemenea vedenii.

Dacă doriți, creștinii mei, să dobândiți această fericire, răbdați toată strâmtoarea ce vine asupra voastră, și urâți bogăția cea deșartă, că mai mult se slăvește cel mai mic rob al lui Dumnezeu, decât cel mai mare împărat al acestei lumi. O, nesocotită iubire de argint a iubitorilor de lume! O, orbire

vrednică de tânguire! O, nepricepere pe care astăzi o au cei mai mulți oameni să cinstească pe cele vremelnice și stricăcioase mai mult decât pe cele nestricăcioase și veșnice! Și pentru niște gunoaie și lucruri de nimic, să se păgubească de vistieria cea neprețuită! O, lipsire de minte vrednică de tânguire! Câți se găsesc astăzi, care nu ca să cuprindă împărății sau domnii și vistierii ale veacului acestuia, ci numai ca să câștige o moșie, o vie, sau puțini arginți, se păgubesc ticăloșii de astfel de Împărăție. Ce zic? Câți pentru un trup stricăcios și împruțit, se lipsesc de această fericire, și nu înțeleg, nebunii, că dorind pe cele pământești, nu numai că pierde pe cele cerești, ci moștenesc și munca cea nefârșită. O, iubitorilor de lume și de plăceri! Adunați-vă mintea și voința, urâți toate voile trupești, ca să nu vă lipsiți de atâta veselie pentru prea scurtă desfătare! Cât covârșește noianul o picătură de apă într-o mărime, atâta covârșește și cereasca veselie toate desfătările care se pot auzi și afla în lume! În acea Împărăție nu este necaz, sau durere, sau suspin, ci pace netulburată, bucurie fără întristare, sănătate fără boală, viață fără de moarte, îndestulare neîmpuținată, vară neînviforată, dulceață negrăită, frumusețe nemeșteșugită și pe scurt zicând, o veselie și dobândire negrăită a tot binele. Aceasta este Împărăția Cerurilor, Împărăția împăraților, Împărăția tuturor veacurilor, în care dealurile picură miere și lapte, și munții dulceață. Rai și locuință a fericitelor, a căror viață și Împărat este Dumnezeu cel Nemuritor. Cununile lor cu pietre scumpe, mărgăritare și aur de mult preț. Frații lor, Îngerii cei luminați. Laudele lor, neîncetate cu prea dulci cântări, desfătătoare, bună mireasmă și negrăită veselie. O, fii ai lui Adam! Fiii oamenilor, neam orb și nepriceput! Oi rătăcite și răspândite! Aceasta este patria și locuința noastră! Ce alte lucruri urmăriți? Ce altă bogăție și

vrednicie căutați? Cum răbdați de a vă păgubi de atât bine, pentru o puțină osteneală și necaz vremelnic? Dacă vă osteniți atât în surghiunia aceasta a voastră, ca să primiți vreun bine care durează scurtă vreme, pentru ce să nu vă osteniți pentru fericirea cea adevărată care este binele cel nemăsurat și nemărginit, de care nu poate cineva să vă lipsească, ci îl aveți pururea? Nu te îngreuna deci de necazurile ce-ți vin aici vremelnic, căci prin ele te învrednicești de o asemenea cunună și de o atâta răsplătire. Nu te trândăvi, ci silește-te să dobândești această fericire. Pentru dragostea acesteia, urăște pe toate cele trupești și pământești. Partea ta este în locul celor vii. Acolo este comoara și bogăția. Acolo te primește Stăpânul, ca să te cinstească cu mai multă slavă, cu cât se va părea mai fierbinte dragostea ta către Dânsul. Ridică-te din somnul lenevirii, și cheamă pe Domnul să te povățuiască, să te lumineze și să-ți dea putere a călători pe calea cea strâmtă, că nu este alt mijloc mai folositor sufletului ca acesta, adică: să dorești necazurile care împilează trupul, să te bucuri când te defaimă și te ocărăsc, și pe scurt să dezrădăcinezi toată iubirea de sine, că aceasta este otrava și fierea care omoară sufletul, și te face defăimător Măririi dumnezeiești.

Pe aceasta dezrădăcinează-o și pierde-o desăvârșit din inima ta, ca pricină a pierzării tale, și dorește din tot sufletul pe Ziditorul și Mântuitorul tău, mai mult decât toate lucrurile acestei lumi. Și călătorește cu osârdie pe calea faptelor bune, ca să dobândești acel bine nemărginit, să vezi strălucirea Sfinților, puterea Tatălui, înțelepciunea Fiului și bunătatea prea Sfântului Duh, și să te veselești în acea cerească petrecere, unde este o limbă și un grai între toți, o dragoste, o lucrare, veșnică și neîncetată laudă a Îngerilor și oamenilor, una și singură bucurie, o prietenie și o masă.

Mergi acum, lipsitule de minte și iubitorule de lume, de-ți înalță zidiri și palate; caută cinste și vrednicii. Dobândește bogății, acareturi și moșii. Domnește țări, cârmuiește orașe, și împărății. Cu toate acestea nu ești niciodată atât de mare și cinstit precum este cel mai mic rob al lui Dumnezeu, care dobândește ceea ce toată lumea nu poate să-i dea, și moștenește aceea ce nu pierde niciodată, ci totdeauna rămâne neschimbat. Tu cu bogăția și slava ta, te duci în munca cea nesfârșită, și celălalt în sânul lui Avraam ca să aibă veselie nepovestită. Așadar, să nu fim nepăsători, fraților, în această pricină de nevoie. Să nu ne lenevim, ci să ne nevoim cu bărbăție ca să dobândim plata. Iată, stă de față răsplata și cununa cea nevestejită. Nu este rușine și necinste a noastră să aibă ostașii pământescului împărat, mai multă dragoste pentru acel mic dar care se dă în locul cel de luptă, și prețuiește numai o sută sau două de galbeni, și-l ia numai unul care biruiește în luptă, iar ceilalți rămân păgubași? De multe ori încă se lipsesc și de viața lor și cu toate acestea nu se lenevesc, ci se luptă cu bărbăție, nădăjduind fiecare că va lua acea cinste trecătoare și dăruire prea mică; și noi trândavii și nepricepuții care cunoaștem cu adevărat că toți vom dobândi o asemenea cunună împărătească și dar neprețuit de la Hristos Dumnezeu, ne lenevim și nu voim cât de puțin a ne osteni? Fiți încredințați, că leneșii și trândavii nu se vor învrednici de o asemenea slavă, ci cei nevoitori și osârdnici care au defăimat lumea și au urât dulcele trupului. Câți doresc să dobândească un asemenea bine prea dorit, poftesc în această lume necazuri felurite și munci, așa cum sfințitul Augustin zicea: *„De trebuință este, o, suflete al meu, să pătimesc necaz și chinuri ca să pot vedea pe Mântuitorul Hristos întru slava Lui, și să mă număr cu Sfinții Săi. Se cade să încerc aici toată munca, spre a mă face părtaș*

unei asemenea slave și veselii. Toate mahnirile mi se par dulci și desfătătoare, numai să mă odihnesc în acea veșnică Împărăție”.

Cu această nădejde au răbdat sfinții: Onufrie, Ioasaf și toți pustnicii, posturile, privigherile și toată aspra petrecere a pustiei, crezând că vor dobândi acea nesfârșită Împărăție și fericire negrăită. Această nădejde era ancora care făcea pe toți robii lui Dumnezeu, să stea tari și neclintiți în atâtea necazuri ce au pățimit în această mare furtunoasă a vieții. Și, fiindcă nici unul nu s-a mântuit fără dureri și necazuri, pentru ce să nu ne plecăm și noi a pătimi, având nădejdea și credința în Prea Puternicul Împărat că ne va da ajutor?

Așa Prea Milostive Stăpâne, Dumnezeule Părinte Atotțiitorule, aici pedepsește-ne, muncește-ne și ne chinuiește vremelnice. Trimite-ne nenorociri, boli, foamete, goniri, amărăciuni, primejdii și tot felul de necazuri și bătăi. Să ne supere vrăjmașii și să ne asuprească. Unească-se toate zidirile împotriva noastră, ca să ne lupte și să ne gonească. Să ne facem batjocura oamenilor, și să ne defaime toată lumea. Să se împrăstie viața noastră în suferințe, și anii noștri în suspinuri. Și pe scurt, înconjoară-ne în această lume cu toate nenorocirile și necazurile, numai să ne învrednicești Împărăției Tale, lăudându-te și slăvindu-te pe Tine Părintele cel fără de început, pe Fiul, cel de o Ființă, și pe Duhul Sfânt cel din Tine purces, Treimea cea nedespărțită. Că ție se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin.

CAPITOLUL XXII

DESPRE NEGRĂITELE PEDEPSE ALE NESFĂRȘITULUI IAD

„DACĂ pe Moise și pe Prooroci nu-i ascultă, chiar dacă se va scula cineva din morți nu vor crede”, zice Domnul la capitolul 16 al lui Luca, la pilda bogatului, care se afla în mare muncă, și se chinuia, cel mai înainte strălucit și vestit, și îndesțulat de tot binele în lumea aceasta, cerea o picătură de apă în Gheena, ars fiind de nemăsurata sete și de flacără, și n-a dobândit cererea, ci a auzit urătorul de frate și nemilostivul bogat, de la iubitorul de străini Avraam, acestea: „Adu-ți aminte fiule, că ai primit cele bune în viața ta, iar săracul Lazăr, avea necazuri, foame și sete, și acum se veselește și se mângâie, primind răsplătirea ostinelilor. Și tu cel ce aveai atunci toată mângâierea trupească, te muncești acum veșnic”. Deci, după ce a văzut, ticălosul, că nu se afla defel milă pentru dânsul, și-a adus aminte de frații săi, și a rugat pe Avraam ca să trimită pe Lazăr, sau pe alt mort în casa sa, să le vestească munca pe care o avea el, ca astfel înfricoșându-se și ei, să se pocăiască, ca să nu se muncească asemenea lui. Iar el, i-a zis: „Au cărțile proorocilor, și să asculte cuvintele lor ca să-și îndrepte viața”.

„Mai mult se îngrijește Ziditorul Dumnezeu de frații tăi pe care i-a făcut, decât tu de ei, și nu purta grija lor; au dascăli și propovăduitori, și să creadă”. Iar bogatul a zis: că și dânsul auzea Scripturile, dar n-a crezut, ci socotea că sunt basme și minciuni, pentru aceasta a zis: „Nu părinte! Nu cred Scripturile, decât dacă va învia vreunul din morți”. Îi răspunde Avraam: „Dacă Scripturile nu cred, nici de va învia vreun mort

nu vor crede”.

Așa este cu adevărat, fraților, că dacă unii nu cred Scripturile, pe care le-au căutat și cercetat atâția prea înțelepți dascăli și sfinți bărbați, și s-au plecat lor ca prea adevărate, negăsind într-însele nici un vicleșug sau greșală, cum ar fi putut crede celor înviați din morți, care mulți au înviat cu nălucire prin drăceasca lucrare, și au întors pe mulți din cei mai proști din calea cea dreaptă, aruncându-i în pierzare? Mai ales atunci s-ar fi înțelepțit diavolul, precum zice sf. Teofilact al Bulgariei: *„Văzând pe oameni că cred morților, va semăna dogme ale răutății sale, câte ar vrea despre Iad, și ar face multe tulburări în toate zilele, precum în vremea luptătorilor de icoane și a celorlalți eretici, cu care s-a luptat atâta vreme Biserica. Dar acum nu poate răzvrătitorul să înșele pe cineva, fiindcă au cercat Scripturile cu scumpătate și mare luare aminte, luminătorii a toată lumea, și strălucesc ca lumina soarelui deci se vede și se cunoaște prin ei, tâlharul”.* Acestea să credem, fraților, și să nu cerem învierea celor morți.

Am scris acestea la începutul acestui cuvânt, ca să nu îndrăznească vreunul din cei nepricepuți să zică, că cele scrise aici sunt minciuni, după cum unii din cei fără de minte zic, că Dumnezeu este iubitor de oameni și nu muncеște vreun creștin, ci numai pe cei necredincioși. Și cine ar fi putut din Iad să ne spună, dacă sunt adevărate câte zic Scripturile pentru Rai și pentru Iad, și alte asemenea bârfeli, pe care cei ce le zic sunt necredincioși mai ales, decât creștini drept slăvitori, pe care când îi va arunca diavolul în acele prea cumplite munci, atunci le vor crede ticăloșii.

De ajuns era câte am scris la cele trei capitole, și mai cu seamă în cel pentru slava Raiului, să te îndemne, păcătosome, spre pocăință și îndreptarea greșelilor tale, ca să

nu te lipsești de o asemenea fericire. Dar cu cât este mai mult să adaugi la marea pagubă și greutatea pedepsei, și cumplita muncă ce este pregătită celor ce păcătuiesc? Nu te poți mângâia întru aceasta, zicând: că dacă sunt rău, toată paguba mea este că nu dobândesc pe Dumnezeu, ci altă pedeapsă nu voi lua. Nu este așa, nu este! Ci este de nevoie sau în Rai să fii în ceata îngerilor și să slăvești împreună cu aceștia pe Domnul pururea, sau cu dracii să te chinuiești în Iad fără de sfârșit. Și pe cât este locul dreptilor bine norocit, cu atât vrednică de jale și ticăloșită este starea osândiților! Că desfătarea Sfinților este un bine desăvârșit și a toată lumea, în care se cuprind toate bunătățile, cât poate să înțeleagă mintea omenească. Și iarăși pedeapsa osândiților este un rău a tot muncitor și deplină ticăloșie, mai rea și fără de asemănare, mai cumplită decât toate muncile cele vremelnice.

Cunoaște că bolile și durerile acestei vieți sunt rele. Ele nu chinuiesc îndeobște toate mădularele și simțirile noastre, ci numai pe unele, adică un rău este al ochilor, altul al urechilor, altul al inimii, altul al stomacului și al celorlalte mădulare. Nici unul din acestea nu este care să chinuiască îndeobște toate mădularele trupului, ci în parte numai un mădular. Însă vedem că numai una din aceste boli, adică: a dinților, a urechilor sau a ochilor, pricinuieste mult chin și necaz celui ce suferă. Închipuiește-ți că vezi un paralytic care să aibă în toate mădularele cumplită boală, și să nu fie vreo parte care să nu aibă durere, sau pedeapsă, ci în același timp să pătimească dureri cumplite în cele dinlăuntru, în cap, în urechi, în ochi, și pe scurt în toate mădularele trupului, și așa să zacă în pat chinuindu-se și muncindu-se. Câtă pedeapsă socotești să simți unul ca acesta? Ce lucru poate fi mai ticălos și mai vrednic de jale? Cu adevărat, nu

numai om de un suflet cu tine, ci și un dobitoc de ai fi văzut să zacă în drum chinându-se așa, s-ar fi mâhnit sufletul tău, și te-ar fi durut inima. Tot astfel și însutit mai rău, vor fi pedepsiți în Iad păcătoșii, cu toate simțirile și mădularele lor, cu care au greșit lui Dumnezeu, și așa tot mădularul și simțirea, precum aici au dobândit dulceața păcatului, așa și acolo să simtă durerea și pedeapsa lui, și câți au făcut mai multe păcate, vor avea felurite munci în acel loc lipsit de toată bucuria unde va fi toată durerea, întristarea și suspinarea. Focul înflăcărat, gheață foarte rece, flăcări de fum arzătoare, fețe întunecoase și înfricoșate ale dracilor, scrâșnire a dinților, sete neîncetată, împruțiciune, rea putoare nepovestită, vierme neadormit și toată necurăția și munca. Iar mai mult decât toate cele de sus zise munci, va fi lipsire de Dumnezeu, că aceasta îi va întrista mai mult, după cum mai jos vom spune la rând, căci, acum scriem pentru muncile mai ușoare.

Găsim în Sfintele Scripturi, că păcătoșii vor avea nouă munci. **Mai întâi arderea focului**, precum scrie sfântul apostol Matei, ca din gura lui Dumnezeu, adică: „*Duceți-vă de la mine blestemaților în focul cel veșnic*”. Nu socoti să fie focul acela ca acesta de care ne slujim aici în lume, ci cu atât mai arzător, cu cât acest foc este mai cumplit decât cel zugrăvit. Așa zice Augustin: Cu cât arde mai mult focul acesta pe care îl aprindem noi, decât un foc zugrăvit pe perete, cu atât mai mult decât acesta, focul muncilor, care se deosebește de acesta prin trei lucruri: I) Este întunecos, fără lumină, având numai ardere. II) Nu se aprinde din oarecare materii sau lemne, ci nematerial arde și muncește cumplit. III) Este nestins, și niciodată nu se stinge, nici nu scade.

Deci, imaginează-ți că vezi un mare cuptor scăpărând ca cel din Babilon, și în mijlocul focului să zacă unul legat de

mâini și de picioare cu lanțuri, arzând în flăcări, dar să nu poată muri, nici să se ardă desăvârșit și să se mistuiască, precum pătimesc aici cei osândiți, ci totdeauna să ardă în flacăra acestui foc, fără vreo nădejde că va ieși vreodată din această flăcără nestinsă, nici să scape din ea. Vai mie! Vai mie! Câte țipete va scoate și câte lacrimi va vărsa unul ca acesta? Câte rugăciuni și rugăminți ar fi făcut către Dumnezeu, ca să se izbăvească de o asemenea muncă? Ar fi dat toată bogăția sa și toate ale lui. Ar fi răbdat orice muncă, și sărăcia cea mai cumplită, cea mai întunecoasă temniță, să fie supus în toată viața lui în robia celor necredincioși, foame, sete, goliciune, și orice altă strâmtorare, numai să se izbăvească de cuptorul cel nestins. O, păcătosule! Tu ești cel osândit la o așa de cumplită pedeapsă, dacă nu te vei întoarce spre pocăință, să plângi cu amar, și să îndrepti viața ta, căci în ce fel vei răbda acea ardere ticălosule? Cum nu te gândești de acum la munca cea viitoare, ca să te tânguiești în toată viața ta, și cu mulțimea lacrimilor să ștergi fărădelegile tale, ci râzi și te mărești în deșert? Dacă te-ar fi osândit stăpânirea pentru vreo greșală, să stai numai un ceas într-un cuptor arzând, sau în toată viața ta să slujești ca un rob, și cu lanțuri de picioare ca un osândit, ce ai fi ales? Nu ai fi cerut robia cea de mulți ani și orice altă strâmtorare, decât acea pedeapsă de un ceas? Pentru ce nebunule, nu defaimi dulcele trupului, și toată desfătarea cea vremelnică, ca să te izbăvești de acea flăcără nesfârșită? O, a ta nepricepere! Căldura verii nu poți să o rabzi, ci alergi la locuri răcoritoare, și zăcând în pat nu rabzi nici acoperământul din cauza arșitei de amiază, ci te foiești pe toate părțile strâmtorându-te, și cum vei răbda acolo o asemenea flăcără nestinsă?

A doua pedeapsă este gheața și frigul. Dracii vor scoate pe păcătoși din foc ca să-i arunce în Tartar unde este o baltă

mare plină de apă și de gheață foarte rece. Aceasta este scrâșnirea dinților de care vorbește Sf. Evanghelie. Nu socoti că gheața este mică pedeapsă. Numai cel ce s-a întâmplat să cadă în vremea iernii în apă, cunoaște cât este de nespusă durerea; că se înnegrește trupul, pierde frumusețea, fuge sângele de pe la margini și se adună în locurile cele mai dinlăuntru, pentru care toate mădularele simt durere nepovestită: inima din mulțimea sângelui, iar marginile din lipsa acestuia.

A treia pedeapsă este putoarea. Acolo se adună toate împuțiciunile cele spurcate și necurate din toată lumea. Ba încă și locul din pricina atâtor trupuri, are o așa de urâtă putoare, mai ales că dracii pricinuiesc păcătoșilor mare năbușeală a mirosului din nemăsurata putoare a aceluia loc. Că atât de rea putoare este în Iad, că dacă ar fi cu puțință să vină aici în lume vreunul din cei osândiți, s-ar molipsi aerul din multa putoare, și ar fi omorâtor pe pământ.

Cine se îndoiește de aceasta, să citească în cartea „*Oglinda pildelor*”, cele mai jos scrise, ca să se încredințeze de adevăr. Se arată că doi frați după trup, se aflau sub povățuirea unui duhovnic, care le vorbea despre pedepsele Iadului, de care s-a înfricoșat unul din frați, și ca să se mântuiască s-a făcut călugăr; iar cellalt necrezând asemenea cuvinte a rămas în lume viețuind în felurite păcate. După puțini ani a ajuns la sfârșitul vieții lui, și monahul l-a rugat ca să i se arate după moarte și să-i spună cum se află. Într-o noapte, s-a arătat mortul fratelui său zicându-i că se află în mare muncă. Iar monahul a întrebat zicându-i: *Spune-mi adevărul fără minciună. În Iad sunt așa de înfricoșătoare muncile, precum zic cărțile noastre, sau le-au scris dascălii numai ca să ne înfricoșeze?* I-a răspuns mortul: *De mii de ori sunt mai mult decât sunt scrise, că toate limbile nu ajung să povestească*

aceste chinuri. Și monahul iarăși, l-a întrebat: *Oare putea-voi și eu să le încerc cât de puțin ca să mă încredințez de adevăr?* I-a răspuns lui: *Da! Cu care simțire voiești să le înțelegi?* Iar el a zis: *Eu sunt prea mic la suflet și mă tem nu cumva voi muri dacă voi vedea cu ochii sau voi pipăi cu mâinile, numai fă-mă să miros cât de puțin.* Atunci i s-a părut că a scuturat haina cel ce s-a arătat, și a ieșit atâta rea putoare, încât nu puteau monahii mănăstirii aceleia să mai rabde ci se întorceau aici și încolo, ca niște ieșiți din minți, și nu s-au liniștit până când s-au dus la alt loc departe de acela, și au zidit mănăstire. O, înspăimântătoare povestire! Vai, acelor muieri și bărbați care se stropesc cu aromate și alte mirodenii ca să miroasă pe drumuri. Că acolo vor mirosi mai rău decât stârvurile, noroiul împutit și baliga.

A patra muncă este a vederii, care se pedepsește prin întunecatele fețe ale dracilor, care sunt atât de urâte și înfricoșătoare, încât dacă ai vedea acum vreunul din ei și ar fi aproape de tine o prăpastie de o sută de stânjeni, sau cuptor aprins, mai lesne ai cădea în acea prăpastie, sau înlăuntrul cuptorului să arzi cu totul, decât să vezi fața diavolului. Atâta urâciune au primit duhurile cele viclene după călcarea poruncii, că precum erau mai înainte cele mai frumoase zidiri ale Făcătorului, așa s-au făcut pe urmă cele mai urâte.

A cincea muncă este foamea cea cumplită, și setea nemăsurată, după cum zice David: „*Și vor flămânzi ca și câinii*”. Și Ioan în Apocalipsă: „*Vor mânca limbile lor de multa foame și nemăsurată durere*” și Isaia Proorocul: „*Fiii mei vor mânca în viața cea veșnică și voi ticăloșilor veți flămânzi în Iad, lipsindu-vă de tot darul*”.

Iar setea să le aducă mai multă suferință și munci, și să strige jalnic, împreună cu pomenitul bogat. *Părinte Avraame! Miluiește-ne pe noi, și dă-ne o picătură de apă ca să ne*

răcorim limba cea cu totul arsă, că din cumplita ardere, amar ne muncim. Iar el să le răspundă: Ați luat cele bune în viața voastră.

Ce jale nemângâiată! Vă rog deci, bogaților, trei lucruri socotiți în această cerere, celui asemenea vouă nemilostiv bogat. Ce este ceea ce cere? De la cine cere? Și ce mare dar a cerut și nu a dobândit cererea? Fiindcă vedem aci în lume că atunci, când cere cineva vreun dar și nu-l dobândește, pricina este una din aceste trei, sau că cel ce cere este prost și nevrednic, și pentru aceasta nu i-se ascultă cererea, sau că cererea este mare și nu i-o îndeplinește, sau nemilostiv și neîndurat este boierul acela, și nu-l doare inima pentru fratele, ca să-i dea ceea ce cere. Aici sunt însă toate împotrivă, că cel ce cere, este mare boier și prea vestit, îmbrăcat în porfiră și vison. Avraam iarăși nu era nemilostiv, ci mai ales milostiv și foarte iubitor de streini. Cererea asemenea nu era vreun mare dar. Ce era atunci? O picătură de apă, și nu i-au dat. Pentru ce? Fiindcă în Iad nu este pocăință, nici milă. Cel ce nu seamănă toamna, nu găsește vara ca să adune. O, pagubă fără mângâiere! O, nenorocire vrednică de multă tânguire! O, bogați lacomi, care nu vă plecați să mâncați decât numai bucate frumoase și prea bune, și băuturi alese la masă! Cum veți răbda atunci, de trei ori ticăloșilor, acea foame veșnică și sete nepotolită?

A șasea pedeapsă, este viermele cel neadormit al științei, adică: să vadă înaintea lui, osânditul, toate păcatele pe care le-a săvârșit, ca și cum ar fi zugrăvite pe perete ca să se întristeze mai mult muncindu-se de acel gând. Că precum viermele născându-se din lemnul cel putred, pe urmă mănâncă și strică acel lemn din care s-a născut, așa și netrebnicul păcătos putred în fărădelegi, naște viermele conștiinței, care mănâncă neîncetat și neadormit inima lui,

precum zice Grigorie Dialogul, în cărțile sale *Despre moravuri* că acum i-se pare păcătosului, prea dulce desfătarea trupului, iar atunci dulceața se va preface în viermi, mâncând cele dinlăuntru ale lui, după zisa Proorocului Isaia: „*Viermele lor nu va înceta, și focul lor nu se va stinge*”.

A șaptea este legătura și întunericul cel mai din afară, că acel foc nu scoate lumină, ci numai arde și muncește negră- it. Despre aceasta zice Domnul la Matei, pentru acela care nu avea îmbrăcăminte de nuntă: „*Legându-i lui mâinile și picioarele, luați-l pe el și-l aruncați întru întunericul cel mai din afară*”. O, legături nedelegate! O, nemângâiată închisoare și temniță întunecoasă!

A opta pedeapsă este deznădejdea și mâhnirea veșnică, pe care o au ticăloșii osândiți, fără vreo nădejde de a mai ieși vreodată din acel loc cu totul jalnic. Și aceasta îi va munci mai mult decât am scris până aici. Că știind cum că nu are sfârșit munca vor striga neîncetat, blestemând și hulind cerul și pământul și toate zidirile, și pe însuși Judecătorul care i-au hotărât la atâtea necazuri. Și vor mânca cărnurile lor ca și câinii cei turbați, și vor chema moartea și nu vor fi ascultați, că acolo începe în fiecare ceas moartea, dar sfârșit nu are. Despre aceasta scrie Augustin: O, moarte, cât ești acum de dorită și dulce, la aceia la care aici erai urâtă și prea amară! Atunci se înfricoșau și fugeau și acum te doresc și te caută! O, lacrimi, și jale fără sfârșit! Toate împărățiile lumii le-ar fi dat dacă ar fi fost cu puțință să moară, dar nu este așa. Că moartea lor este nemuritoare, sfârșitul fără sfârșit, focul nestins, tânguirea neîncetată, lacrimile nefolosoare, chinul nemângâiat, și munca fără sfârșit. Altceva nu se aude acolo, decât numai glasuri și țipete de chinuri și de jale. Vai! Vai! Amar mie! Și alte asemenea. Altceva nu e acolo, decât șerpi, viermi și draci nemilostivi. Vor muri în tot

ceasul ticăloșii, și sfârșit niciodată nu vor vedea. Ci ca să înțelegi, ascultătorule, veșnicia aceasta, ascultă și nu te lenevi să citești de multe ori acest capitol că cel ce nu se va pocăi de păcatele sale de frica unei asemenea munci, sau este nebun ori îndrăcit, sau necredincios, despre care nouă nu ne este cuvântul.

Dacă ar fi fost vreun munte de nisip, al cărui vârf ar fi ajuns până la cer, și să fi luat în toate zilele câte un bob din acel nemărginit și nenumărat nisip, s-ar fi isprăvit într-o vreme dar Iadul nu are sfârșit.

Ascultă și altă mai înfricoșătoare pildă, că poate se va umili împietrita ta inimă, și întorcându-te spre pocăință, să te izbăvești de o asemenea muncă. Ar avea veselie cei osândiți, dacă un Înger le-ar zice aceste cuvinte: Bucurați-vă osândiților și nu vă tânguți, că a poruncit milostivul Dumnezeu, ca să mă pogor din cer în tot anul câte o dată și să scot câte o picătură de apă din stihia apelor, și când voi seca toată marea, toate izvoarele, toate râurile și fântânile, atunci să ia sfârșit pedeapsa voastră, și să vă izbăviți de muncă. Într-adevăr multă bucurie ar primi auzindu-l că odată va vedea sfârșitul de ar trece atâți ani câte picături de apă în toată lumea s-ar afla. Dar nu este cu putință să audă atunci un așa cuvânt, nenorociții. Ci precum slava Raiului nu are sfârșit defel, așa și aceste munci ale Iadului, care vor avea mai multă pedeapsă, cu cât a fost aici desfătarea, adică mădularele cu care au păcătuit să se chinuiască foarte cumplit. Lacomii de foame și sete, curvarii și desfrânații să se ardă în loc puturos. Mândrii vor avea multă necinste și defăimare. Iubitorii de argint, foamea cea mai de pe urmă, și pe scurt, nu este nici o greșală să nu aibă pedeapsă cuvenită, și să fie o pedeapsă de un ceas acolo, mai rea decât o sută de ani în această lume. Atunci ca un deznădăjduit, să

zică fiecare aceste cuvinte: „De-ar fi pierit ziua în care ne-am născut și noaptea în care am zis, iată prunc. Pentru ce nu am murit în mitrast și ieșind din pânțele, nu am pierit îndată? Pentru ce am supt țată?”. Acestea și alte asemenea care sunt la capitolul 3 al lui Iov, sunt zise și la înțelepciune: „O, noi cei fără de minte! Rătăcit-am de la calea adevărului. Lumina dreptății nu a strălucit întru noi. Suntem plini de căile fărădelegilor și a pierzării, și am străbătut pustietăți neumblate, iar calea Domnului n-am cunoscut-o”. Ce ne-a folosit nouă mândria? Și de ce s-au unit bogăția și trufia între noi? Au trecut toate acelea ca umbra, și ca o veste trecătoare. Ca o corabie trecând o apă învăluită, a căreia trecere nu este cu putință a-i afla urma.

Asemenea cuvinte vor zice în Iad păcătoșii, pocăindu-se fără folos. Că s-a închis ușa pocăinței, și a trecut bălciul. O, limbi nenorocite, care altceva nu vorbiți, decât hule! Urechi întreit ticăloase, care altceva nu auziți decât tânguiri și jale! O, rău nenorociților ochi, care altceva nu vedeți, decât șerpi și draci! O, trupuri amărâte, că altă îndeletnicire nu aveți, decât numai foc nesfârșit! O, cât de puțină și scurtă desfătare a împletit astfel de șir de pedepse și munci! O, lipsiților de minte! Ce folos vă dau toate acele plăceri pe care le-ați avut, aflându-vă acum în jale nemângaiată!?

Acestea citindu-le, fraților, nu socotiți că am scris mai mult decât adevărul, mai cu seamă nici a mia parte, fiindcă atât chin este în acel loc întunecos, pe care nu-l poate povesti gura și mâna nu-l poate scrie. Și câți le-au văzut cu simțirele, au urât atâta trupul lor, încât fiecare putea să cunoască, cât de cumplite sunt acele munci, fiindcă atâta și-au pedepsit trupul aci, ca să scape de acea negrăită muncă.

Voi arăta și o pildă prea adevărată, pe care am găsit-o în cărți vrednice de crezut, ca să se înfricoșeze fiecare de pe-

deapsa cea viitoare, și să rabde vremelnică pedeapsă, precum a făcut cel mai de jos care s-a sculat din morți.

Povestește Sf. Kiril al Alexandriei într-o Epistolă a sa, pe care a scris-o către sfințitul Augustin, astfel: Că trei oameni au înviat din morți, a căror păcate Dumnezeu cel ce economisește toate spre folosul nostru, știe. La unul din aceștia ducându-mă, l-am aflat tânguindu-se fără de mângâiere; și întrebându-l nu mi-a răspuns nimic, ci doar plângea. În sfârșit ca să scape de îndrăzneala mea, pentru că l-am jurat cu Dumnezeu, ca să spună vreun cuvânt de folos celor de față, mi-a răspuns așa: Dacă ai fi știut pedepsele Iadului, nu ai fi putut opri tânguirea defel. Și ce fel de munci socotești să fie pregătite celor ce păcătuiesc? Și i-am răspuns: Socotesc să fie mai mari decât toate aceste vremelnice. Iar el suspinând greu, a zis: Dacă toate necazurile și pedepsele, sfâșierile și muceniciile, pe care le poate pătimi cineva în această lume, le vei asemăna și le vei alătura cu cea mai mică și mai puțină pedeapsă a Iadului, ți se vor părea dulceți și mângâieri. Credem că nu este cineva care ar fi încercat acele munci cumplite, și să nu voiască mai bine să se pedepsească fără încetare până la sfârșitul lumii, cu toate chinurile și muncile pe care le-au pățimit toți oamenii, de la Adam și până astăzi, decât să facă numai o zi acolo în Iad. Pricina lacrimilor mele este fiindcă am greșit lui Dumnezeu, care este atât de drept, încât nici diavolul nu poate să facă cea mai mică pricinuire. Nu te mira deci, că plâng, ci mai ales înfricoșează-te și te minunează, că oamenii știind bine că-i așteaptă niște asemenea munci, nu se îngrijesc deloc de aceasta, și nici nu iau aminte ca să șteargă păcatele lor. Cunoaște și aceasta, că în ceasul în care a ieșit sufletul meu din ticălosul trup, am avut atâta durere și chin, încât nu este cu putință a o înțelege cineva sau crede, dacă nu va încerca

în faptă. Până aici sunt cuvintele sus pomenitului Kiril.

O, cât de fericiți sunt aceia, care aud niște asemenea folositoare de suflet povestiri, și se tânguiesc ziua și noaptea acum când folosesc lacrimile! Așa, iubiții mei frați, învățați din primejdiile și pildele altora. De-ar fi fost cu puțință a auzi tânguirea cea nemângâiată, lacrima cea neîncetată, și îndesitele vaiete ale acelor ticăloși care erau aici în mâhnire, primind muncile cele zise mai sus, și dacă ați ști câtă întristare au, că nu au slujit lui Dumnezeu ca să se izbăvească de ele, nu ați avea atâta nepăsare.

Într-adevăr, dacă ar fi putut să vorbească cu noi acei puternici, acei nebiruiți vechi războinici: Hercule, Hector, Ahile, Alexandru, Cezar și alți împărați viteji și bogați, ar fi zis aceste cuvinte: O, viilor! De ar fi fost cu puțință să ne întoarcem în lumea voastră, atunci nu ne-am mai fi îngrijit pentru orașe, cetăți, împărății sau pentru cinste, slavă și bogăție vremelnică, ci sărăcia și desăvârșita lipsă, să fie împărăția noastră; pădurile, pustiile și locurile neumblate, locuințele noastre; iar hrana noastră, apă și ierburi. Nu ne-ați mai fi văzut să purtăm arme aurite, să omoram oameni precum am făcut, ci am fi purtat rase de păr, ca să ne luptăm cu dracii, nu îmbrăcați în porfiră și în vison, sau haine aurite, ci în îmbrăcăminte proastă. Nu cu sabie și pavază cu arcul pe umăr, ci numai cu un toiag în mâini, ca să sprijinim mădularele noastre neputincioase, și să putem umbla. Nu înconjurați de legiuni nenumărate, ci în munți și în păduri sălbatice rătăcindu-ne. Nu ne-ați mai fi văzut la mese bogate și strălucite, în deșertăciuni și jocuri petrecând, nici o dată să râdem, ci totdeauna în înfrânare strâmtorare și lacrimi neîncetate. O, cât de bine norociți am fi fost, dacă am fi avut vremea cea de mult preț pe care, voi viilor, o aveți și puteți să faceți lucruri plăcute lui Dumnezeu, că un ceas nu

am fi cheltuit în deșert, ci toate zilele și nopțile le-am fi petrecut în slujba Domnului, spre folosul sufletului nostru.

Acestea și alte asemenea zic nenorociții, tânguindu-se în deșert și fără folos, că în Iad nu este pocăință. Tu ai vremea cea scumpă în manile tale, ascultătorule, și o pierzi nevoind să te ostenești cât de puțin. Deci, moștenești muncile zise mai sus și te lipsești și de dumnezeiască vedere, care este a noua și cea mai de pe urmă pedeapsa a osândiților, adică: te păgubești de toate desfătărilor arătate la capitolul de mai sus. Pentru aceasta scriem aici mai mult, însă vei cunoaște că cei osândiți, dintre toate necazurile și pagubele descrise mai sus, vor simți cea mai mare durere, că s-au lipsit de acea prea dorită dumnezeiască vedere, și s-au păgubit de dorința cea mai înaltă și desăvârșită, că și-ar fi dorit păcătoșii să aibă toate muncile Iadului numai să vadă pe Dumnezeu decât să nu aibă nici un necaz, și pe Dumnezeu să nu-l vadă. Că aceasta este năzuința sufletului, ca să dobândească pe Ziditorul său, și într-aceasta primesc mai mare dulceață Sfinții, decât în celelalte bunătăți ce au în Rai. Și iarăși, câți se vor lipsi de acest bine, simt mai multă durere pentru aceasta, decât toate celelalte munci pe care le-ar avea. Dar, va întreba cineva zicând: Fiindcă Dumnezeu este mult îndurat, pentru ce să dea pentru o vremelnică îndulcire, pedeapsă veșnică? Adică: unul păcătuiește doi ani sau zece, sau mai mulți. Pentru ce să ardă veșnic pentru o desfătare de puțini ani? Ascultă răspunsul: Se vede în judecătoriile, dreptății, că pentru o mică greșeală dă multă pedeapsă. Adică, cineva omoară sau siluiește fecioară, sau fură, sau face alte asemenea, care păcate se fac în puțină vreme, însă stăpânirea pedepsește pe vinovat, nu numai atâta vreme cât a făcut răul, ci îl surghiunește sau îl pune în închisoare pe toată viața lui, sau ca pe un rob la lucru. Iar de îl ucide

pentru urâta ss fărădelege, cunoaște că legea nu-i dă acea puțină durere, pentru vinovăție, ci pedeapsa lui se socotește că îl desparte veșnic de împreună petrecerea cu oamenii, ca pe un nevrednic de viață. Și precum în această lume nu poate vreo lege să învie pe cel osândit după moarte, așa și cel osândit nu este cu puțință cu nici o lege să se izbăvească de Iad și să se ducă în Rai. Încă, precum câți mor nepocăiți, nu se socotesc că au lăsat păcatul, că de ar fi fost încă în viață, nu s-ar fi întors spre pocăință, că ar fi făcut voile lor câți ani ar fi trăit; pentru aceasta se pedepsesc fără de sfârșit după cum cugetul lor este nesățios întru rău. Tot așa și cei ce se mântuiesc, nu primesc cereasca strălucire atâta vreme numai, cât ar fi lucrat în această lume fapta bună ci pururea cugetul lor era bun, și avea poftă și dorință, ca oricâți ani ar fi trăit, să-i cheltuiască în fapte bune după dumnezeieștile porunci. Pentru aceasta cu cuviință primesc, nu după puțină osteneală ce au răbdat, ci după multă râvnă ce au avut.

Încă, precum milostivul Dumnezeu, în viața aceasta întrebuițează milostivire nemăsurată către păcătoși, trecând cu vederea fărădelegile lor, și-i îndeamnă spre întoarcere prin mijlocirea bărbaților îmbunătățiți, și a dumnezeieștilor luminări și descoperiri, și a altor mai multe faceri de bine, primindu-i la pocăință de câte ori se pocăiesc; asemenea iarăși arată asprimea dreptății Sale după moarte, către cei nemulțumitori și necredincioși, care au defăimat atâta milostivire, după cum zice către Evrei dumnezeiescul Apostol: *„Care defaimă pe Fiul lui Dumnezeu, și sângele lui Hristos îl socotesc de obște și hulesc darul Sfântului Duh, răstignind încă odată cu mâinile lor pe Fiul Celui Prea înalt, defăimând mărirea Lui. După cuviință se mânia asupra lor și-i pedepsește veșnic, să se tânguiască pururea pentru nepriceperea lor. Că s-au lipsit de o așa prea scumpă și prea dorită fericire,*

moștenind o atât de mare pedeapsă și muncă”.

Zice Augustin: Dacă ar plânge un osândit atâția ani până când ar scoate atâtea lacrimi cât este noianul mării, la nimic nu-i folosește, și nu poate să șteargă nici măcar un singur păcat. O, lucru înspăimântător! O, tânguire nefolositoare! O, lacrimi nelucrătoare! O, durere nevindecată și rană netămăduită! O, inimă vârtoasă și împietrită! Pentru că atunci nu folosește durere nevindecată și rană netămăduită! O, inimă, lăcrimează, sfâșiindu-te de sfărâmarea pocăinței, pentru fărâdelegile tale! O, ochi curvari și nerușinați ! Pentru ce nu scoateți lacrimi fierbinți acum, ca să nu vă tânguiți acolo fără folos? O, suflet nesimțitor și nepocăit, pentru ce te urăști pe sine? Nu prevezi primejdia cea mare, ca să îndrepti faptele tale ? Plângeți, ascultătorii mei, și tânguiți-vă acum când folosește mai mult o picătură de lacrimă, decât atunci un nemărginit noian! Plângeți nemângâiat, ca să scoateți măcar atâtea lacrimi, cât a fost apa în care v-ați botezat și Sângele prea curat pe care l-a vărsat prea înduratul Dumnezeu pentru noi, că pentru acestea două avem să dăm răspuns în Ziua Judecății! Încă să plângem și pentru păcatele ce le săvârșim în toată ziua, ceasul și minutul, nepricepuții! Nu socotiți că sunt minciuni câte am scris în cartea aceasta. Ci crezându-le ca adevărate și nemincinoase, faceți atâtea, câte ar fi făcut un osândit dacă i-ar fi făcut Dumnezeu bunătatea să se întoarcă iarăși în această lume, și înviind cu trupul să se nevoiască a se izbăvi de aceea înfricoșătoare și nepătrunsă muncă. Înțelege ce fel de viață amărâtă și necăjită ar fi petrecut unul ca acesta, să nu îngrijească de mâncări bune și îmbrăcăminte frumoasă; să fie ocărât și să nu se tulbure; să-l bată și să nu se mânie, sau cât de puțin să-i pară rău; ci să le rabde pe toate ca pe niște jucării, și să se judece pe sine vrednic decât mai multe

chinuri, ca să se izbăvească de munca cea nesfârșită. Așa să facem și noi. Să iertăm pe cei ce ne urăsc pe noi. Să nu răsplătim rău pentru rău. Să primim în casele noastre pe săraci, că altă faptă bună nu poate atâta să îmblânzească mânia Judecătorului, decât îndurarea și milostenia către cei lipsiți. Să avem răbdare în necazuri, să nu ne văităm și să nu ne plângem că suntem supărați de nedreptate. Că atâtea chinuri și necazuri ce ne vin de la vrăjmașii cei văzuți și nevăzuți, sunt după îngăduința lui Dumnezeu, adică cu voia, și ni se cuvin pentru păcatele noastre, după cum în partea întâi a acestei cărți se vede mai lămurit. Deci să-i mulțumim Lui că ne pedepsește cu multă îndurare vremelnic, ca un Părinte iubitor de fii, ca să ne izbăvim de acea pururea fiitoare flacără a nestinsului foc al Iadului cel veșnic, cu darul și cu iubirea de oameni a Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos, căruia se cuvine toată slava, cinstea și închinăciunea în vecii vecilor. Amin

CAPITOLUL XXIII

DESPRE POCĂINȚĂ.

CĂ ÎN VREMEA MORTII NIMIC NU FOLOSEȘTE

„POCĂIȚI-VĂ că s-a apropiat împărăția cerurilor”, zice dumnezeiescul Mergător înainte capitolul III al Evangheliei lui Matei. Și mai jos zice: „*Iată, securea la rădăcina pomului zace. Deci tot pomul care nu face roadă bună se taie și în foc se aruncă*”. În ciuda celor ce am scris la capitolele de mai sus, care sunt vrednice să umilească inima cea mai împietrită și să o aducă la pocăință, sunt unii nepricepuți, care pun hotar pocăinței zicând: Să treacă o vreme și pe urmă să mă pocăiesc! O, nebunie a lor! Acum li se pare greu să lase păcatul, și după puțină vreme găsesc înlesnire? Acesta este unul din vicleșugurile și măiestriile diavolului, ca să amâne vremea până ce va veni moartea, și să mori nepocăit. Înțelege, ticălosule, înșelarea șarpelui, și pricepe adevărul. Dacă astăzi ți se pare greu să te pocăiești, aflându-te mereu în păcat, cum vei putea, anul viitor să-l lași, fiind cu totul obișnuit la rău? Firea ta slăbănogită fiind, diavolul mai multă putere asupra ta are, și tu ești depărtat de la Dumnezeu. Cum este dar mai lesne să săvârșești atunci fapta bună, când te afli în atâta greutate cu fapta păcatului? Dacă de câte ori păcătuiești, lungești câte o zi depărtarea căii spre fapta bună, cum să te întorci la aceasta mai lesne, când te afli atâtea zile departe de dânsa cu atâtea păcate ce ai săvârșit? Această pricină este cu adevărat de la tatăl minciunii, care nu știe niciodată să spună adevărul.

Precum acela care bate un cui în lemn, și cu cât lovește cu ciocanul, cu atât îl întărește mai bine, așa și noi totdeauna,

de fiecare dată când păcătuim se înrădăcinează păcatul mai adânc în sufletul nostru, ca și cum am fi dat cu ciocanul, și este cu greu să-l scoatem pe urmă. Pentru aceasta am văzut pe unii la bătrânețile lor, care și-au cheltuit tinerețile în fapte rele, că și bătrânețile lor au fost întinate cu desfrânarea vieții lor de mai înainte, cu toate că bătrânețea nu ar mai cere păcatul acela, și însăși firea să-l urască, dar amândouă sunt biruite de puterea și tirania obiceiului rău. Astfel că aceste păcate nu au alt hotar a se sfârși, nici leac, ci numai moartea care singură ajunge să-l tămăduiască, și să dezrădăcineze păcatul. Pricina este că a îmbătrânit obiceiul și s-a făcut fire și s-a înrădăcinat în oase ca fierbințeala de oftică, care când se înrădăcinează în cele dinlăuntru și trece prin măduva oaselor, nu mai are nici o tămăduire, ci rămâne cu totul nevindecată. Aceasta a însemnat Domnul, la scularea lui Lazăr cel de patru zile mort, pe care l-a înviat cu glas mare (pe când pe alții cu multă înlesnire i-a înviat) ca să ne dea să cunoaștem cât este de minunat, să învie un mort de mai multe zile și împuțit, adică obișnuit multă vreme la păcat.

Căci după Augustin, din aceste patru zile, cea dintâi se socotește dulceața păcatului, a doua este învoirea, a treia fapta, și a patra, deprinderea păcatului și cine a ajuns la aceste hotare, este mort de patru zile, și nu se ridică decât cu vocea silnică a dascălilor și cu lacrimi.

Se află iarăși unii atât de nesimțitori și orbiți de ucigătorul de oameni diavol, care cred, că numai la moartea lor să se întoarcă la pocăință. O, nesocotința ta păcătosule! Așa socotești să dobândești Împărăția Cerurilor? Nu știi că binele pe care îl vei face în ceasul acela, nu este din buna ta voință, ci de nevoie și silă? Nu din dragostea lui Dumnezeu, ci pentru frica Iadului! Că firesc lucru este a se teme fiecare de paguba

sa. Acum cheltuiești viața ta în slujba diavolului, și la sfârșit să-i ceri lui Dumnezeu ca să-ți dăruiască Împărăția sa? Nu ai auzit ce-au pățit fecioarele cele bune, fiindcă au așteptat să cumpere milostenia în ceasul cel mai de pe urmă? Deci s-a închis ușa Raiului, și ele, nebunele, s-au muncit pentru că nu au fost pregătite mai înainte! Ce altă pildă mai adevărată vrei decât aceasta? Asemenea și tu vei pătimi tot așa, dacă rămâi până la sfârșit în lenevire. Când ești tânăr, trebuie să ridici jugul Domnului, și nu să dăruiești lumii floarea vârstei tale, și Domnului să-i dai tina și ce e mai rău. Adică să slujești lumii, trupului și diavolului, când ai putere, iar la bătrânețile tale, când nu mai poți nici să te miști, să te dai în slujba dumnezeiască? După cum fac unele femei, după ce se învechesc hainele lor și numai sunt de vreo trebuință, le dăruiesc la biserică și le fac poale la icoane și altele. Dar la aceasta nu au plată. Că Domnul poruncește în Cartea Leviticon: *„Să fie cel mai bun miel pe care îl aduc jertfă și să nu aibă nici o boală”*. Dacă s-ar fi dus un prea bătrân de o sută de ani, înaintea unui împărat, să-l roage să-l primească slujitor, făgăduindu-se să-i facă mare slujbă, nu l-ar fi batjocorit și ar fi râs de dânsul toți? Tu ești vrednic de mai multă defăimare, fiindcă lași vremea cea bună a vieții tale, să treacă toată în slujba trupului, și aștepti să faci pocăință în cele din urmă ale tale când vei îmbătrâni, și nu mai poți. Rar se întâmplă și puțini sunt cei care să facă bună pocăință, în vremea morții. Dacă nu mă crezi pe mine, citește pe toți dascălii Bisericii noastre, ca să vezi câtă îndoială au la această pricină și mai ales pe Augustin care în *„Cartea celor 800 de cuvinte”* zice: *„Bolnavului care cere la sfârșitul vieții lui, Taina pocăinței (Mărturisirea și sfânta Împărtășire) i se dau lui acestea fiindcă le cere, dar nu îndrăznim să spunem că se mântuiește, căci nu*

știm cu adevărat”. Și mai jos, iarăși zice: „*Omule, dacă voiești să fii încredințat că te mântuiești, pocăiește-te acum când ești tânăr și sănătos, și se vede că ai lăsat păcatul, când poți să păcătuiești; iar dacă aștepti la bătrânețile tale, atunci nu ai lăsat tu păcatul, ci el te-a lăsat pe tine*”. Ai văzut sfat prea înțelept, păcătosule? Înțelege că nu-i folosește celui ce face fapta bună cu sila. Tâlharii și ucigașii, nu mărturisesc de bună voie fărădelegile lor, ci numai când îi pedepsește dreptatea cu foc, cu bățai și cu alte feluri de munci; însă mărturisirea aceasta nu le folosește deloc, ci mai ales le dă rea și amară moarte.

Când se întâmplă furtună și învăluire mare în noian, marinarii și negustorii au obiceiul să arunce în mare câte lucruri au, pe care nu le-ar fi aruncat dacă nu s-ar fi temut de primejdie; iar după ce trece, fac toate mijloacele ca să găsească cât vor putea, din cele ce au aruncat. Tot așa fac cei ce mor: se mărturisesc de frica morții și a muncilor, descarcă greutatea relei conștiințe, iartă ocara, despart țiitoarele, lasă pentru suflet, și fac și alte multe fapte bune, pe care nu le-ar fi făcut, dacă nu ar fi avut o asemenea frică de primejdie. Din acestea se cunoaște adevărul, că de se va întâmpla să nu moară, se întorc iarăși la cele dintâi, ca și câinii la a lor vărsătură.

Ascultă și pildă cu mărturie nemincinoasă, ca să te încredințezi că cei ce petrec în lenevire pentru mântuirea lor, păcătuind în toată viața, de se vor pocăi în ceasul morții, la nimic nu le folosește. Se vede în cartea ce se cheamă „*Livada Florilor*” în partea I, pagina 128, că la Paris, era un preot la o biserică a Prea Sfintei Născătoare de Dumnezeu, foarte bogat, pentru că avea biserica venituri. Petrecea în lenevire și întinat în cele sufletești, iar la desfătările trupești osârdnic și nelenevos, și săvârșea toate voile trupului, ticălosul. În

sfârșit a venit în boală de moarte, și temându-se să nu moară, a mărturisit toate păcatele, și s-a împărtășit cu Sf. Taine, vesel și cu lacrimi la arătare, și așa a murit și l-au îngropat cu mare pompă și cinste. Și mulți s-au minunat, pentru că era vreme de iarnă, și plouase mai înainte multe zile, și atunci era vreme frumoasă, care i-a înfrumusețat mult înmormântarea lui, cea cu multă ceremonie și cheltuială mare. Deci ziceau unii, că este norocit, că și-a făcut în viață voile sale, și la sfârșit l-a învrednicit Dumnezeu, și s-a mântuit prin pocăință, și apoi s-a făcut zi frumoasă și norod mult l-a însoțit până la groapă. Dar pentru că judecățile oamenilor sunt greșite, și nu cunosc adevărul, a voit prea bunul Dumnezeu să descopere spre plida noastră a celor vii, că s-a osândit în Iad ticălosul. S-a arătat deci mortul peste puține zile preotului de rând de la aceeași biserică, prieten al lui și urmaș, și i-a zis că s-a osândit și nu este pentru dânsul nădejde de mântuire sau milă. Iar prietenul lui înspăimântat, a răspuns: *Cum este cu puțință să te osândești, când te-ai pocăit pentru păcatele tăie? Te-ai mărturisit cu lacrimi multe și te-ai împărtășit cu cinstitul Trup și Sânge al Domnului nostru. Și a zis mortul: Cu nevrednicie m-am împărtășit, că pocăința mea nu a fost cum se cuvenea, ci din nevoie pentru frica morții și a muncii celei așteptate. Și am făgăduit pe de o parte duhovnicului, că mă voi abate de la rău dacă voi mai trăi, dar cugetul meu și reaua obișnuință îmi ziceu, că nu voi putea să fac înfrânare, și mă plecam acestui gând și cuget necuvios. Prin urmare murind în această cugetare ce aveam, adică, de aș fi mai trăit, să mă întorc iarăși la împătimirile și desfătărilor trupești, pentru aceasta cu dreptate m-am osândit în muncile cele veșnice. Căci cine se mărturisește fără să aibă hotărâre statornică să nu mai păcătuiască în viitor, nu are nici un folos. Acestea*

zicând, s-a făcut nevăzut. Iar preotul cel viu a rămas cuprins de frică, și părăsind lumea, s-a dus într-o mănăstire, unde s-a săvârșit în petrecere plăcută lui Dumnezeu.

Vezi păcătosule? Îndreaptă-te mai înainte de a veni ceasul acela, când nu-ți va mai folosi deloc! O, lenevire a oamenilor! și cum nu se îngrijesc de mântuirea lor, ci toți s-au abătut la rău?

Încearcă, o ascultătorule, Biserica lui Hristos, ca să vezi în ce stare a ajuns în aceste zile de pe urmă, și ai să te tânguiești! Nu este zic, semn de pietate adevărată nicăieri, și oriunde se adună și vorbesc, nu auzi altceva, decât minciuni și vicleșuguri, clevetiri și intrigi, grăiri de rău și bârfeli, cuvinte spurcate, jurăminte, hule, iubire de argint, curvii și alte asemenea. Tot pentru pământești și vremelnice lucruri toți vorbesc, și rar să auzi cuvânt despre Dumnezeu și despre dumnezeieștile lucruri. Iar mai cu seamă în locul acestora jură strâmb, și hulesc Numele cel sfânt, și așa își aduc aminte de Dumnezeu, nemulțumitorii. Încât din semnele ce se văd pe din afară, abia poate cunoaște cineva de sunt creștini, sau păgâni, decât numai din cruci și din jurăminte, în care se aude numele lui Hristos; dar faptele și lucrurile lor, toate aproape sunt păgânești. Cum pot aceștia să se numere cu aceia despre care zice Isaia: *„Câți îi vor vedea, îndată vor cunoaște că sunt plantele pe care Domnul le-a binecuvântat”*. Așadar dacă trebuie să fie petrecerea creștinului astfel, încât cei ce văd să-l cunoască ca pe fiu al lui Dumnezeu, cum numim pe oamenii de astăzi creștini sau bine cunoscători? O, a lor nepăsare și neîngrijire ce au nebunii, ca și cum ar fi nemuritori! Toată grija lor este pentru necuratul și pământescul trup, la bucate și la îmbrăcăminte, ca să adune bogăție și să o lase în urma lor. Ce nădejde de mântuire pot să aibă cei fără minte?

Acestea toate le-am spus, fiindcă unii zic că Dumnezeu este iubitor de oameni, și nu lasă pe niciunul să fie osândit în Iad pentru multă milostivirea Sa. Precum toți oamenii cei necredincioși sunt osândiți în munci, și mulți din creștini, câți nu păzesc poruncile Domnului, cu puțință este să fii osândit și tu păcătosule, care socotești să te mântuiești fără să faci vreo faptă bună, numai pentru milostivirea lui Dumnezeu. Însă cunoaște, că nu-ți va folosi această pricinuire. Că această milostivire a îngăduit de-au fost izgonit din cer îngerii și s-au făcut draci. Strămoșii s-au osândit cu tot neamul omenesc la moarte. Cu toată această milostivire, a trimis acel înfricoșător potop pretutindeni, și a acoperit toată lumea, și s-au înecat pentru păcat toți oamenii, și după aceasta iarăși a stricat Sodoma și Gomora, Ierusalimul, Babilonul, și alte provincii și împărății. Și nu numai pe cei de altă credință și pe cei păcătoși a pedepsit Dumnezeu pentru păcat. Ci pentru ca să plătească datoria noastră, păcatul strămoșesc, însuși pe Fiul Său cel iubit l-a dat spre moarte, fiindcă este Judecător prea drept, și nu apasă dreptatea pentru milostivirea Sa. Că dacă ar fi iertat omului, fără să pedepsească pentru păcat, era milostiv și nu drept. Deci, ca să nu rămână păcatul nepedepsit, a fost pedepsit cel nevinovat, pentru străina greșală. Ce vom pătimi noi cei vinovați, care călcăm dumnezeieștile porunci în toate zilele? Dacă într-un lemn fraged și roditor s-a făcut aspră pedeapsă, ce să pătimească cel uscat și neroditor? Teme-te dar, păcătosule, și nu socoti că dacă mărturisești pe Hristos, Dumnezeu, te învrednicești Împărăției Lui; ci atunci când păzești poruncile precum El a zis: *„Nu tot cel ce-mi zice mie Doamne, Doamne, va intra în Împărăția mea, ci cel ce face voia Tatălui meu”*. Că și însuși diavolul, jurându-se, mărturisește pe Fiul lui Dumnezeu; dar pentru că nu face

poruncile Lui, nu-i folosește mărturisirea Lui. Cu el vei merge, nepriceputule, dacă nu vei lăsa această deșartă nădejde a ta, să faci destul canon și pocăință de ajuns. Aceasta nu este nădejde, ci obrăznicie; că nădejdea se socotește să crezi că depărtându-te de la rău, și făcând pocăință de ajuns, îți va ierta cel milostiv păcatele ce ai săvârșit. Dar să socotești că deși te afli în păcat, te mântuiești, pentru multa Sa milostivire, te înșeli și aceasta nu este nădejde, ci nerușinată obrăznicie. Pentru aceasta nu trebuie să te lenevești, nici să pui vreme la mijloc, ci îndată să te întorci la pocăință. Gândește-te la trecuta ta viață, să vezi câtă nemulțumire ai arătat către Făcătorul tău. Adu-ți aminte, că fiind creștin, născut din nou prin apa sfântului Botez, ai pe Dumnezeu ca pe un părinte, și te hrănești cu Pâinea Evanghelică și cerească, adică sfânta Cuminecătură. Cu toate aceste faceri de bine, te-ai purtat cu atâta nerușinare, ca și cum ai fi de alte neamuri și închinător la idoli, care nu ar fi cunoscut niciodată pe Dumnezeul său. O, a ta nepricepere! Ce fel de păcat este și să nu-l fi săvârșit? Ce față frumoasă ai văzut să nu-ți fi săturat pofta ta desfrânată prin vedere? Câte fărâdelegi cu fapta ai săvârșit? Ce altceva mai mult ai fi făcut, dacă ai fi fost necredincios, și să nu te temi de munca cea veșnică? Toată viața ta ai cheltuit-o în nesupunerea la dumnezeieștile porunci, făcându-ți toate voile. Și socotind iubirea de argint, mândria, și curvia, fericire, ai păzit legile lor, ca și cum ar fi fost Dumnezeii tăi. Iar celui adevărat Dumnezeu, nu i-ai păzit poruncile, ca și cum ar fi fost basme. O, vrednicule de Iad, ce face viermele conștiinței? Unde este dreapta socoteală, conștiința și judecata, care te deosebesc de dobitoacele cele necuvântătoare? Cum nu te temi de asemenea primejdie? Dacă ți-ar fi pus cineva la masă o mâncare prea bună, și ți-ar fi spus că

este otrăvită, ai fi îndrăznit să guști din ea?

Toți Proorocii, Evangheliștii, Propovăduitorii, Dascălii și însuși Hristos, strigă și zic că: Moartea este în acea mâncare a păcatului, ticălosule, în acea prea scurtă dulceață și puțin gust pe care ți-o pune înaintea diavolului. Cum de primești de bună voie moartea, și bei, nebunule, munca? Ce face credința?

Cum nu auzi dumnezeieștile Cuvinte, și nu simți pagubata? O, cum ți-ar fi fost mai bine să nu te fi născut în lume, nici să fi primit Botezul, nici să fi cunoscut credința, că toate acestea nu numai că nu te ajută la Judecata cea de obște, ci face păcatul tău fără de pricinuire! Că dacă lumina dreptei socoteli face pe filozofi fără cuvânt de îndreptare, pentru că deși cunoscând oarecum pe Dumnezeu, nu l-au slăvit, și nici nu i-au slujit, după cum zice marele Pavel, cu cât mai mult se va osândi cel ce-a primit lumina credinței și apa dumnezeiescului Botez; și deschide prea spurcata gura sa, și primește pe însuși Dumnezeu, și ascultă învățătura Lui în fiecare zi, dacă nu face mai multe bunătăți decât ei?

O, nebunie și nerușinare, a acelor care având credință o leapădă! Aflându-se totdeauna în păcat, defaimă dumnezeieștile porunci, se afundă în tot felul de fărădelegi, fără vreo grijă, fără vreo frică, mâncând, bând, râzând, petrecând cu atâta nerușinare, ca și cum ar fi vis tot ceea ce cred, și toate cuvintele Evangheliștilor și Dascălilor noștri, minciuni. Într-adevăr, sunt unii creștini cu numele, care păcătuiesc cu atâta îndrăzneală, ca și când ar crede că nu este Dumnezeu care să pedepsească lucrările lor cele rele, și nu lasă nici un păcat, nici o poftă a lor, pe care le-o aduce în minte diavolul, să nu o săvârșească, ticăloșii. Iar, deși se vor înfrâna puțin, nu o fac pentru dragostea lui Hristos, ci din frica stăpânirii, ca să nu primească plata și răsplătirea după faptele lor, dar

pentru porunca lui Dumnezeu nu lasă nici o poftă a lor să nu o săvârșească, când vor găsi vreme cuviincioasă și loc potrivit socotelii lor. Ridică ochii tăi, păcătosule, privește nemărginita mărire a Stăpânului tuturor, pe care îl laudă toate Puterile cerești, și îl slăvesc toate zidirile. Înțelege câtă obraznicie și nerușinare este, să îndrăznești, vierme cu totul nevrednic, să urgisești și să întărați de atâtea ori, o asemenea Mărire. Pricepe îngăduința și răbdarea acestui obștesc Împărat care așteaptă și îngăduie atâta vreme cât te afli în păcat, și teme-te, nu cumva să i se urască și să se pornească cu urgie și cu mânie dreaptă asupra ta, ca să te piardă din lume fiindcă nu vii la pocăință! Pune în mintea ta judecățile lui Dumnezeu pe care le-am văzut, să te cutremuri, văzând că mari și îmbunătățiți oameni au fost osândiți în Iad. Citim pe prea înțeleptul Solomon, care de când a întocmit acea carte a Înțelepciunii, și trei mii de paremii, și alte adânci taine, l-a părăsit Dumnezeu, și s-a închinat idolilor nesimțitori. Încă și Iuda Iscarioteanul, care era unul din cei 12 Apostoli, și a făcut mai întâi semne și minuni ca ceilalți, și apoi l-a aruncat vicleanul în acest fel de necredință. Încă și unul din cei dintâi șapte diaconi ai Bisericii noastre, care avea Duh sfânt, s-a făcut începător de eres, ticălosul, adică nemernicul Nicolae. Am văzut și pe acel preot Saprichie, care a răbdat de la închinătorii de idoli pentru dragostea lui Hristos felurite munci, iar la sfârșit în ceasul în care aștepta să-i taie capul, și să primească ca un nevoitor cununa muceniei, s-a lepădat de Hristos căzând în necredință. Însă aceasta s-a făcut din părăsirea lui Dumnezeu, fiindcă nu a voit, nepriceputul, să-l ierte pe Nichifor cu care era învrăjbit, precum în capitolul al II-lea am scris. Vedem pe Patriarhul acela Serghie, care a alcătuit spre lauda Prea Sfintei Născătoarei de Dumnezeu, cele 24 Icoase ale

Acatistului care sunt mai dulci decât Ambrozia și Nectarul, și pe urmă s-a osândit în muncă, ticălosul și nu numai aceștia de care am vorbit, ci și alți mulți numiți și nenumiți oameni îmbunătățiți, mai înainte și mai pe urmă au căzut în păcat și au pierit, pe care nu-i scriu unul câte unul fiindcă de trebuință este atunci să las în jos pânzele corăbiei, și să ancoriez în limanul tăcerii, să nu primejduiesc la vreun uscat oarecare să se sfărâme corabia. Însă fiecare poate să citească cărțile noastre, și mai ales *Lavsaiconul*, să vadă câți pustnici prea sfinți, care au făcut mulți ani fără să mănânce ceva bucate, sau să bea vin, decât numai pâine și apă, sau ierburi fără pâine, au căzut pe urmă în curvii și în alte păcate, și s-au săvârșit în deznădejde. Și nu numai în vremea veche, ci și în vremea de acum mai mult vedem ca niște stele căzând din tăria cea înțelegătoare, cu alunecare vrednică de jale și ticăloasă și se tăvălesc în tină și în glodul dobitoacelor celor necuvântătoare, mâncând hrană dobitocească, câți au șezut la masa cea cerească, și mâncau Pâinea Îngerilor. O, părăsire a lui Dumnezeu! Câți cad din credință astăzi și se leapădă de dânsa, nu numai mireni, ci și din clerul bisericesc, pe care Domnul i-a părăsit, pentru vreo ascunsă vină a nemulțumirii, sau alte asemenea? Așadar, dacă pe cei îmbunătățiți și dreپți îi părăsește după o slujbă de atâția ani, pentru vreun păcat, ce așteپți tu, întreit ticălosule, care altceva nu ai făcut în viața ta, decât fărădelegi? Cât vei petrece în lenevire, fără să te îngrijești de mântuirea ta? Încearcă conștiința, și tot ce propovăduiește credința: că ai pe Judecătorul cel neamăgit asupra ta, care vede și cunoaște toate faptele tale, lucrurile, cuvintele și aducerile aminte ale cugetului. Înțelege, că sufletul nu moare niciodată, ci este nemuritor; și astfel plata și cununa faptei bune, precum și pedeapsa păcatului, sunt fără de sfârșit și veșnice, precum ai

auzit la capitolele cele două de mai sus.

Deci, fiindcă sunt așa de mari datoriile noastre, pentru facerile de bine care ni le-au făcut Prea Bunul Dumnezeu, și are încă să ne mai dea în Rai atâtea lucruri minunate, că dacă am fi trăit ațâți ani câte stele sunt în cer, și să-i fi cheltuit pe toți în slujba Lui, mai puțin ar fi fost decât datoria noastră. Așadar, dacă fapta bună este atât de mare bine, că toate vistieriile lumii, și orice poate să dorească inima, nu ajunge ca să se asemene cu aceasta, și dacă așa de mari lucruri ne cheamă la fapta bună, pentru ce sunt puțini prietenii ei? Dacă fiecare aleargă după folosul lui din fire, ce câștig poate fi mai mare decât viața cea veșnică? Iar dacă fuge de frica pedepselor, care pedeapsă este mai cumplită decât Iadul cel veșnic? Iar dacă pentru datoria bunătății și facerilor de bine, care datorii s-au auzit, vreodată mai mari precum acelea ce suntem datori, Celui bogat întru daruri Făcătorului de bine Dumnezeu și Mântuitorul nostru? Dacă frica primejdiei ne înțelepțește, care alta mai mare este decât primejdia morții? Dacă dorim pacea, slobozenia, și dulceața acestei vieți, pacea și odihna duhului, care sunt lucruri de toți dorite, arătat este, că toate acestea se află mai desăvârșite și mai ales fără de asemănare în acea viață cerească unde se cârmuiesc toate cu înțelepciune și cu pricepere, decât această vremelnică și supusă la multe patimi și nestatornicii.

Dacă nu-ți ajung toate acestea, ca să înțelegi această scumpătate, pune măcar în mintea ta, că pentru aceasta s-a pogorât pe pământ din Ceruri Dumnezeu și s-a făcut om ostenindu-se 33 de ani în această lucrare, El care toată lumea a făcut-o în șase zile, și ca să iei tu nemurirea, a murit cel nemuritor. O, minune! Dumnezeu s-a răstignit ca să moară păcatul, și noi să-l înviem în inima noastră? Dar

pentru ce să lungesc cuvântul? Multe martirii aveau să spun dar le las pentru prescurtare. Numai aceasta luați aminte, oamenilor, că unde privesc ochii noștri, nu numai Hristos cel răstignit pe Cruce, ci și toate zidirile strigând, ne cheamă la această faptă bună, adică, la dragostea și slujba acestui îndeobște Stăpân și Împărat al nostru, atât încât câte zidiri se află, sunt dascăli, propovăduitori, cărți și glasuri care la aceasta ne cheamă. Cum este cu puțință acest fel de îndatoriri și făgăduințe, atâtea amenințări și înfricoșări, să nu poată să ne aducă la scopul binelui suprem al sufletului nostru? Ce altceva mai mult trebuia să facă Prea Bunul Domn din câte a făcut ca să ne tragă la Sine?

Să hotărâm deci, că nu este altă cunoștință, altă înțelepciune, nici altă sfătuire în lume, afară de aceasta, adică: să lăsăm la o parte toate piedicile, slujbele lumii, trupestile îngrijiri și toate grijile vieții, să urmărim această legiuită și prea adevărată cale a mântuirii, prin care dobândește și primește oricine va umbla pe dânsa, adevărata pace și viață veșnică. La aceasta ne cheamă legea, dreptatea, judecata și milostivirea lui Hristos, cerul, pământul, și toate zidirile. La aceasta ne îndeamnă Duhul cel Sfânt, prin gura Ecclesiastului, zicând acestea: *„Fiule! ascultă cuvintele mele, și ai adevărat sfatul meu. Pune cu bucurie picioarele tale în legăturile înțelepciunii, și în lanțurile ei grumazul, așteptând cu răbdare roadele care-ți va da, precum plugarul care lucrează și seamănă. Urmează căile acesteia din toată puterea ta. Silește-te să o dobândești, căci cu înțelepciunea afli odihna. Puțină este osteneala, și mult și dulce rodul cunoștinței pe care-l vei dobândi; și ceea ce ți-a părut mai întâi greu, pe urmă îți va fi cu folos”*.

Până aici sunt cuvintele înțeleptului Solomon, cu care într-un fel oarecare poți să înțelegi cât este de minunată bogăția

și folosul adevăratei înțelepciuni, care este fapta bună și cunoștința de Dumnezeu, despre care vorbim. Iar dacă nu sunt de ajuns toate acestea, ca să biruiască împietrirea inimii tale, ridică ochii tăi în sus, înalță privirile tale, privește la acel Stăpân și Împărat al Împăraților, care este pironit pe Cruce din dragoste pentru tine, și te așteaptă cu brațele deschise să te primească, și pleacă prea curatul creștet, ca să-ți dea când te vei întoarce sărutarea dragostei, precum a făcut la fiul cel curvar. De pe acea Cruce te cheamă și te strigă cu atâtea glasuri, câte răni are prea curatul și prea sfântul Lui Trup. Pune în mintea ta cuvintele pe care le zice sufletului în „Cântarea Cântărilor”. *„Întoarce-te către mine și te voi primi. Știu că ai curvit cu alți ibovnici cu câți ai voit, dar întoarce-te și eu o să te iert, că eu sunt Tatăl și Dumnezeuul tău, Ziditorul, Mântuitorul, adevăratul tău prieten, Legiuitul făcător de bine, Desăvârșita fericire, și cel din urmă sfârșit al tău. La mine vei afla odihnă, veselie, pace, mântuire, înțelepciune, adevăr, toate bunătățile, și izvorul apelor celor vii, care sting setea și povățuiesc sufletul la odihnă și viață veșnică”*. Acestea sunt glasurile cu care cheamă pe cei ce au păcătuit, înțelepciunea cea adevărată, la întoarcere și pocăință.

Pocăiește-te din tot sufletul și din toată inima ta. Nu te mărturisi astăzi, și mâine iar să te întorci la a ta vărsătură. Că după înțeleptul Augustin nu folosește pocăința care se întinează iară cu noi păcate. Deșarte sunt suspinele, și lacrimile nefolositoare, dacă nu te depărtezi de la rău, și să fugi de cea dintâi desfrânare. Urăște din toată inima ta păcatul. Gândește-te totdeauna la câte am scris în această carte, spre folosul tău, adică: câte cuvinte poate să te aducă la urâciune de păcat și mai ales acestea de suflet prea folositoare și mântuitoare:

„Strâmtă este ușa, și necăjită calea care duce la viață; și Împărăția Cerurilor se silește (se obține cu trudă). Prin multe necazuri ni se cade a intra în viața cea veșnică. Nu sunt vrednice patimile vremii de acum, față de slava ce va să fie”.

Acestea și alte asemenea, scrie-le, păcătosule, pe porțile și zidurile casei tale, sau mai bine zis în mintea și în inima ta, să le cugeți în toate zilele. Ridică Crucea pe umeri, urmează Celui pentru tine răstignit Dumnezeu, ca să te slăvești împreună cu Dânsul întru Împărăția lui cea veșnică; unde este negrăita dulceață și frumusețea cea nemeșteșugitoare, nemărginită veselie, să slăvești pe Tatăl, Fiul și sfântul Duh, Treimea nedespărțită, împreună cu toți Sfinții în nesfârșiții vecii vecilor. Amin.

Cântarea lui Leon înțeleptul, pentru a doua venire a Domnului, tradusă din grecește și prelucrată de smeritul Kiril Monahul

Aș dori ca printr-o învârtire repede de vânt,
Să fiu ridicat îndată, în aer de pe pământ;
Și într-o clipeală la valea plângerii să ajung,
Ca văzând muncile ce mă așteaptă, cu amar să plâng.

Vai! Vai! Cum va hui pământul în două despicându-se,
Înfrișate locuri ascunse atunci descoperindu-se;
Prin amenințarea cea grabnică a celui Prea înalt;
Vai mie, ce groaznică vedere! ce loc Înfrișat;

Gropile mormânturilor foarte îngrozitoare,
Pline de întuneric, negură și rea putoare;
Acolo este o altă adâncime fără de sfârșit,
Peșteră căscată și întunecoasă care s-au gătit,
Pentru toți cei ce în fărâdelegi au viețuit.

De acolo privind cumplitul băutor de sânge,
Mugește, clatină coada, însetează de a suga;
Și căscând cumplitul vierme, așteaptă să înghită,
Pe cei ce-au viețuit, fără de pocăință.

Iertare dăruiește-mi și lacrimi Doamne Sfinte,
Lesne iertătorule mult milostive Părinte,
Până a nu mă înghiți iadul învechit în lucruri rele,
Până a nu-mi cere răspuns de toate faptele mele.

Zăpodii întunecoase, țișatul cel dureros,
Tartarul cel foarte rece, plin de groază, neguros.
Acolo e jale multă, neîncetate suspinuri,
Pârâuri de fierbinți lacrimi, bocete, amare chinuri.

Ispitește cumpăna a cumpăni faptele,
Ușurând și îngreunând tuturor păcatele,
Pe care le-am săvârșit și eu nenorocitul.
Și de răul obicei orbitul și robitul.

Teatru îngrozitor, flăcări negre izbucnind!
Sub cele de dedesubt se vede așteptând,
Să soarbă cu mânie pe răii păcătoși,
Pe cei tari la cerbice, cu inima vârtoși.

Iarna cumplită și viscolul vânturilor,
Mă îngrozește cu totul viforul patimilor;
Vuietul și risipirea tuturor zidurilor,
Și înfricoșatele trăsnete ale tunetelor,

Iar lucirea fulgerelor unul după altul,
Înfricoșează și tâmpesc vederile cu totul:
Înspăimântând și îngrozind făpturile toate
Și pe sufletul meu cel plin de răutate.

Cutremur va cuprinde tot pământul, clătinând
Soarele și luna cu stelele picând;
Văzând râul focului cel a tot mistuitor,
Și iezerul de flăcări cel a toate arzător.

Lămurit ți-am arătat, suflete mult păcătoase,
Prin lucrarea minții mele, celei foarte neputincioase

Scârbele cele amare și muncile iadului;
Plângi dar și suspină din adâncul sufletului.

Mântuitorul va veni pe aripile vânturilor,
Scuturând toată făptura și tăria cerurilor:
Văzduhul și adâncurile cu groază vor mugi,
Când Domnul Dumnezeu, cu slavă va veni.

Negură, și vifor foarte, pe munți îi va vântura
Pădurile, livezile, de vânt se vor spulbera:
Foc nestins se va aprinde de la fața Domnului,
Încenușind tot pământul, viind Fiul omului.

Ca să judece omenirea cu a sa dreptate,
Pedepsind cu asprime, fărădelegile toate;
Razele luminilor într-o clipă se vor stinge,
Și mulțimea stelelor, ca frunzele vor curge.

Spune muritorule, atunci cum vei răbda
Venirea Stăpânului, și cum te vei îndrepta?
Marea va suferi scăderea apei tremurând,
Râurile vor tulbura, limpezirea sângerând.

Oare atunci ce vei face acestea săvârșindu-se?
Și cu înfricoșare, toate prefăcându-se?
Cutremur te va cuprinde și rece sudoarea morții;
Defaimă deci cu totul, desfătărilor vieții.

Priveală străină este ca stihia focului,
Care consumă toate spre stricarea globului,
A se mânca și ea, ca o materie topindu-se
Și ca o hartă de membrană, pe loc înfășurându-se.

Răspunde la acestea, o suflete al meu!
Cum uiți păcătuind din zi în zi mai greu?
Pentru aceasta deci, cu dreptate se cuvine,
Ca toate aceste munci să te cuprindă pe tine.

Se va auzi îndată, trâmbița răsunătoare,
Și glasuri îngerești cu totul îngrozitoare;
Pământul va arunca pe morții cei din mormânturi.
Iar marea pe ai săi din grozavele adâncuri.

Trupurile morților ca țărâna risipite,
Prin porunca îngerilor, se vor scula înnegrite;
Spre întâmpinarea Judecătorului neamăgit,
Din cele patru vânturi, cu chip nepovestit.

Idrochefalul atunci înfricoșat va răcni,
Și iadul pe cei legați, silnic îi va slobozi.
Groaznice și dureroase țipete vor izbucni,
Din tartar, unde toți dracii de frică vor amorți.

Frică mare va cuprinde înspăimântând tot pământul,
De viu atunci tot omul, își va căuta mormântul;
După aceasta se vor pune scaune înfricoșate,
Cărți se vor deschide, descoperise-vor toate

Haos groaznic de întuneric atunci se va arăta
Unde toți păcătoșii de draci se vor arunca;
Acolo sunt așezate muncile ce s-au gătit,
Însetate de a primi, pe câți nu s-au pocăit.

Prea Sfântul cu blândețe va grăi către cei drepți;

Și va izgoni afară din Divan pe cei nedrepti;
Îngerii vor trage pe cei buni la fericire,
Iar dracii pe cei răi la muncire.

Stăpâne mult milostive, cuvinte al lui Dumnezeu,
Să nu mă dai pe mine de am păcătuit greu,
Nemilostivilor demoni, mândrilor judecători
Celor căzuți de la tine, groaznicilor muncitori.

O, amar acelora care în iad vor fi aruncați,
Neînțelepți asupritori și mândri împărați;
Mulțime multă de fecioare și tineri neînsurați!
Vai mie, și preoți și monahi amestecați.

.....

Despărțiți vor fi atunci fiii de părinții lor,
Jalnică și dureroasă despărțirea fraților;
Maicele de fiice, soții de ai lor doriți,
Rudenii de rudenii, prieteni de ai lor iubiți.

Oare cine la acestea cu greu nu va suspina?
Și cine văzând acestea, cu amar nu va ofta?
Căci nu vor mai vedea în veac fața unul altuia,
Ci numai vor auzi țipătul vreunuia.

Ah! suflete, cum de năprasnă în foc ne vom arunca
Și în munci trăgându-ne de flăcări ne vom mânca!
Deci suspină mai înainte din adâncul sufletului,
Ca să scapi de frică și grozăvia Tartarului.

Milostive, în ce chip comorile adâncului

Ai deschis spre potopire și jgheaburile cerului,
Ca să curățești pământul de toată întinăciunea,
Așa și pe mine mă curățește de toată spurcăciunea.

Nemuritorule Doamne, Stăpâne a tot puțințe,
Părinte Fiule și Duhule întru tot sfinte;
Fire în trei ipostasuri și nedespărțită,
Împărțită în trei fețe și nedeosebită.

Iertare și îndreptare dă-mi Doamne greșelilor,
Dă-mi lacrimi de umilință, uitare păcatelor;
Fecioară, la judecată fii nouă ajutătoare,
Acoperământ și sprijinire, către Domnul solitoare.

Maică și Fecioară de Dumnezeu Născătoare.
Grăbește spre ajutoru-mi, buna mea izbăvitoare
Că securea ascuțită cumplit mă înspăimântează.
Și secerătorul cel gândit iată mă înfricoșează.

ÎNVĂȚĂTURA SFÂNTULUI IOAN GURĂ DE AUR

Cum să stăm în Biserică cu bună rânduială și cum trebuie să facem Sf. Cruce pe piept când ne închinăm

Mulți, adică din cei fără de socoteală, fluturând cu mâna, își fac semnul crucii pe fețele lor, în zadar se ostenesc, de vreme ce nu închipuiesc crucea, dreaptă pe fețele lor, căci numai dracii se bucură de îngâmfarea aceea. Iar dacă își va face cineva cruce dreaptă, avându-și împreunate cele trei degete ale mâinii drepte, și punând mâna sa în frunte, apoi la piept, și de aici în umărul drept, iar la urmă în umărul stâng, atunci Îngerul văzând, se veselește de adevărata închipuire a Sfintei Cruci pe fețele noastre, și Îngerul Domnului scrie pe cei ce intră în Biserică, cu frică și cu credință.

Deci, dacă cineva venind în Sfânta Biserică cu frică și cu credință, se închină cu umilință înaintea icoanei Domnului și a Maicii Domnului, acela primește iertare de păcate și milă de la Dumnezeu. Iar dacă va intra fără frică și fără evlavie în Sfânta Biserică, atunci acela nu numai că nu-i folosește, dar face și mare păcat și-l urmărește pedeapsa lui Dumnezeu.

Drept aceea, noi, fraților, intrând în Biserică să stăm cu frică și cu evlavie rugându-ne, așteptând de la Dumnezeu mare milă, în veacul de acum și în cel viitor.

Dumnezeului nostru, Slavă în veci, Amin.

CUPRINS

Către evlavioșii creștini	1
Prea Slăvitei, pururea Fecioarei de Dumnezeu Născătoare și	
Stăpânei a toată zidirea.....	3
Agapie către cititori	5

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

Două învățături foarte folositoare, la începutul acestei cărți	12
--	----

CAPITOLUL II

Despre păcatul de moarte. Câte pagube aduce celor ce păcătuiesc	16
---	----

CAPITOLUL III

Despre păcatele cele mari, care și câte sunt	19
--	----

CAPITOLUL IV

Despre păcatele ușoare	27
------------------------------	----

CAPITOLUL V

Vindecări și leacuri foarte folositoare pentru tot păcatul.....	29
---	----

CAPITOLUL VI

Despre urâta de Dumnezeu și prea păgâna hulă	33
--	----

CAPITOLUL VII

Despre mândrie	46
----------------------	----

CAPITOLUL VIII

Despre mărirea deșartă	57
------------------------------	----

CAPITOLUL IX

Despre iubirea de argint	63
Povestire înfricoșătoare despre nemilostivire	69
Altă povestire	73

CAPITOLUL X

Despre dobitoceasca curvie	76
----------------------------------	----

CAPITOLUL XI

Despre mânie și iuțime	95
------------------------------	----

CAPITOLUL XII

Despre lăcomia pântecelui.....	100
--------------------------------	-----

CAPITOLUL XIII	
Despre zavistie.....	109
CAPITOLUL XIV	
Despre nepăsare sau lene.....	115
CAPITOLUL XV	
Despre nemulțumire	127
CAPITOLUL XVI	
Despre felurite necazuri și despre cum celor care de bună voie ridică crucea lui Hristos, li se face ușoară, iar celor fără voie, li se face prea grea	139
CAPITOLUL XVII	
Pentru care pricină dreptii au necazuri în lumea aceasta, iar păcătoșii odihnă	149
CAPITOLUL XVIII	
Trebuie să dorim necazurile pentru folosul pe care îl primim prin ele	155
CAPITOLUL XIX	
Întâia mângâiere a celor întristați și deplina cunoștință a păcatelor lor	168
CAPITOLUL XX	
A doua mângâiere. Că prin aceste necazuri vremelnice se izbăvește de muncile veșnice cel întristat.....	171
CAPITOLUL XXI	
A treia mângâiere. Dobândirea fericirii cerești.....	174
CAPITOLUL XXII	
A patra mângâiere. Cugetarea la patimile Stăpânului Hristos.....	178
CAPITOLUL XXIII	
A cincea mângâiere. Rugăciunea	181
CAPITOLUL XXIV	
O cugetare foarte folositoare în necazuri	183
CAPITOLUL XXV	
A șaptea mângâiere a celor întristați.....	187
CAPITOLUL XXVI	
Mângâiere pentru cei lipsiți și săraci.....	190

CAPITOLUL XXVII

Mângâiere pentru cei care au fost bogați și au sărăcit 195

CAPITOLUL XXVIII

Mângâiere pentru cei bolnavi și neputincioși cu trupul 199

CAPITOLUL XXIX

Ultima mângâiere pentru cei ce se jelesc pentru morții lor.....203

CAPITOLUL XXX

Despre nesocotința celor care doresc întâietate.

Și că lumea uită pe prieteni, iar pe cei care au

urât-o îi pomenesc cu laude211

CAPITOLUL XXXI

Despre deșertăciunea lucrurilor lumești și despre defăimarea lumii219

CAPITOLUL XXXII

Că plăcerile lumii sunt amare și trebuie să le urască fiecare

și să dorească dobândirea Cerului.....224

CAPITOLUL XXXIII

Despre scurtimea și primejdiile vieții noastre228

CAPITOLUL XXXIV

Că nu trebuie să se mândrească cineva pentru starea bună

a trupului, ci să se gândească la sfârșitul său.....233

CAPITOLUL XXXV

Despre înșelătoarea, urâcioasa și mincinoasa

făgăduință a lumii și reaua ei răsplătire.....240

CAPITOLUL XXXVI

Cinstea acestei lumi este deșartă, primejdioasă și scurtă249

CAPITOLUL XXXVII

Despre cunoașterea de sine și despre reaua pătimire a firii omenești...256

CAPITOLUL XXXVIII

Străini și călători suntem în viața aceasta, și nu trebuie

să dorim desfătări trupești, fiindcă sunt ca niște vise.....264

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL I

Despre datoria ce trebuie să avem către Dumnezeu,

Binefăcătorul nostru274

CAPITOLUL II

Despre dragostea pentru aproapele286

CAPITOLUL III

Despre ocârmuirea trupului și omorârea patimilor.....295

CAPITOLUL IV

Despre luarea aminte și bărbăția care ne trebuie
la îndeletnicirea acestei fapte bune.....303

CAPITOLUL V

Despre înfrângerea inimii și umilință.....314
Întăia sfătuire. Despre zdrobirea inimii pentru mulțimea greșelilor tale..... 317
A doua sfătuire. Câte pagube îți vin prin păcat 319
Sfătuirea a treia. Cât urăște Domnul păcatul 321
A patra sfătuire. Despre pedepsele Iadului..... 322
A cincea sfătuire. Pentru binefacerile Mântuitorului nostru..... 323

CAPITOLUL VI

Despre Mărturisire.....326
Întăia poruncă 332
A doua poruncă 333
A treia poruncă..... 334
A patra poruncă..... 336
A cincea poruncă 337
A șasea poruncă 338
A șaptea poruncă..... 338
A opta porunca 339

CAPITOLUL VII

Despre cele patru muieri care au fost osândite în Iad
fiindcă au lăsat câte un păcat nemărturisit.....342

CAPITOLUL VIII

Despre ispășire, adică: post, milostenie și rugăciune.....349

CAPITOLUL IX

Despre pregătirea pentru curata și Sfânta împărtășire359

CAPITOLUL X.....366

CAPITOLUL XI

Rugăciune mai înainte de Sfânta împărtășire.....375

Capitolul XII

Altă rugăciune după Sfânta împărtășire379

CAPITOLUL XIII

Câteva minunate povestiri despre judecățile lui Dumnezeu,
pentru cei ce au îndrăznit cu nevrednicie
să slujească Sfânta Liturghie.....386

CAPITOLUL XIV

Despre cei ce s-au împărtășit cu nevrednicie, și au fost pedepsiți
de Dumnezeu în această viață, spre a noastră învățătură și pildă.....397

CAPITOLUL XV

Despre muierile cele îmbunătățite care s-au împărtășit cu vrednicie ...402

CAPITOLUL XVI

Câteva Minuni ale Stăpânescului Trup406

CAPITOLUL XVII412

Că nimeni având aici odihnă trupească,
nu va moșteni Împărăția cerească412

CAPITOLUL XVIII

Pentru că trebuie să defăimăm bogăția cea vremelnică
și să adunăm bogăție în cer prin cei săraci422

CAPITOLUL XIX

Despre cele patru mai de pe urmă ale omului.
Și pentru aducerea aminte de moarte436

CAPITOLUL XX

Despre a doua venire a Domnului și despre
învierea cea de obște a oamenilor446

CAPITOLUL XXI

Despre negrăita slavă a Raiului și fericirea dreptilor.....462

CAPITOLUL XXII

Despre negrăitele pedepse ale nesfârșitului Iad.....478

CAPITOLUL XXIII

Despre pocăință. Că în vremea morții nimic nu folosește.....495

*Cântarea lui Leon înțeleptul, pentru a doua venire a Domnului,
tradusă din grecește și prelucrată de smeritul Kiril Monahul510*

Învățătura sfântului Ioan Gură de Aur516

¹ Cartea III Împărați cap. 21.

² Vas mare de pământ în care se păstrează untdelemnul.

³ Sinaxarul este scrierea Vieții Sfinților pe scurt în Minei, împreună cu slujba sfinților din aceasta zi.

⁴ Încercând diavolul să-l înșele pe Simeon Stâlpnicul, s-a prefăcut în înger luminos și s-a arătat sfântului aproape de stâlp cu careta și cu cai de foc, ca și cum s-ar fi pogorât din cer, și îi zicea: „Ascultă, Simeoane, Dumnezeuul cerului și al pământului m-a trimis la tine, precum mă vezi cu careta și cu caii, să te iau la cer precum pe Ilie, că vrednic ești de o cinste ca aceasta pentru sfințenia vieții tale. Iată a venit ceasul tău, ca să-ți mănânci roadele ostenețelor tale și să primești cununa podoabei din mâna Domnului. Deci, vino, robule al Domnului, fără zăbavă să vezi pe Făcătorul tău și să te închini Lui; să te vadă pe tine îngerii și arhanghelii, cu proorocii, cu apostolii și mucenicii care doresc să te vadă”.

Acestea și altele asemenea lor zicând diavolul, n-a cunoscut sfântul înșelăciunea vrăjmașului. Deci, zicând: „Doamne, pe mine, păcătosul, voiești să mă iei la cer?”, a mișcat piciorul drept să pășească în careta de foc. Apoi, întinzând și mâna dreaptă, s-a însemnat cu Sfânta Cruce, și, îndată, diavolul cu careta și cu caii s-a stins, spulberându-se ca praful de vânt. Cunosând Simeon diavoleasca înșelăciune, se căia, iar pe piciorul cu care voia să pășească în caretă, greu l-a pedepsit, stând numai în piciorul acela un an întreg. Diavolul, nesuferind o nevoie ca aceea, a lovit piciorul cuviosului cu o rană cumplită și a putrezit de pe el carnea și curgea din rană puroi cu viermi pe stâlp spre pământ. Iar el, ca un alt Iov răbdând, pune viermii pe rană, zicând: „Mâncăți, ceea ce Dumnezeu v-a dat vouă!”

În vremea aceea, un boier dintre saracini, pe nume Vasilic, auzind multe despre Sfântul Simeon, a venit la dânsul și vorbind împreună, mult s-au folosit și a crezut în Hristos. Apoi văzând un vierme căzând pe pământ, l-a luat în mâna sa și a ieșit. Deci a trimis în urma lui cuviosul, zicând: „Pentru ce au luat cinstitele tale mâini puturosul vierme ce a căzut din putredul meu trup?” Iar Vasilic, deschizându-și mâna, a aflat un mărgăritar de mult preț și a zis: „Nu este acesta vierme, ci mărgăritar”. Și i-a grăit cuviosul: „După credința ta s-a făcut ție”... Și așa saracinul, luând binecuvântare, s-a dus la locul său.